Д.О. ШКОРОПАД
О.А. САВОН

Прилуччина

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ ДОВІДНИК

УДК (031) (477.51)
ББК 92(4Укр=4Чер=Пр)
П75

Шкоропад Д.О., Савон О.А.

П75 Прилуччина: Енциклопедичний довідник / За ред. Г. Ф. Гайдая. - Ніжин: ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2007. - 560 с.
ISBN 978-966-340-221-5

Енциклопедичний довідник містить понад 2400 статей-довідок про найважливіші події багатовікової історії Прилуччини, її головного міста, селищ міського типу, сіл, сіл* і хуторів, про природу краю та його адміністративний поділ. До книги включено довідки про міські вулиці, пам'ятки архітектури, археології, меморіальні об'єкти, підприємства та установи й організації, товариства, заклади науки і культури. Подано інформацію про відомих осіб, життя і діяльність яких тісно пов'язані з Прилуччиною. У книзі понад 200 ілюстрацій, карт-документів і картосхем.

Книга має вступ, де стисло викладено узагальнені відомості про Прилуччину.

Подібне видання підготовлене вперше.

УДК (031)(477.51)
ББК 92(4Укр=4Чер=Пр)

Книга видана завдяки матеріальній підтримці земляка-мецената **Юрія Вікторовича Коптєва**

ISBN 978-966-340-221-5

Шановний друже!

Книга, яку ти щойно відкрив, присвячена історії Приудайського краю, центром якого є тисячолітні Прилуки. Авторів енциклопедичного довідника у його створенні об'єднала філософія духовного багатства. Видання було підготовлене до друку в 1997 році і всі ці довгі роки торувало дорогу до читача. Перешкоди, які були на цьому шляху, хоча і мають різні назви, загалом типові і одноманітні.В сукупності вони ж складають одну міцно вибудувану, багаторівневу систему неприйняття культурного розвитку як основу суспільного прогресу.

За час, що минув, пішли у вічність Дмитро Шкоропад і Георгій Гайдай, так і не дочекавшись здійснення своєї мрії. Світла їм пам'ять, хранителям нашої історії.

Дай, Боже, здоров'я Олексію Савону, чия наполегливість знайшла реальне втілення.

Актуальність цієї книги в тому, що в суспільстві є нагальна потреба у пізнанні власної історії. Адже очевидно, що всі шляхи у майбутнє пролягають через знання минулого.

Видання довідника висвітлює й іншу проблему, яка була спричинена вивезенням у 2004 році до Чернігова архівних фондів, що стосуються історії Прилук. Це вкрай ускладнило проведення подальшої науково-дослідницької роботи місцевих краєзнавців. Варто нагадати, що є відповідна чинна угода між місцевою і вищою владами, яка передбачає повернення архівних документів у разі створення необхідних умов, починаючи з облаштування будівлі. Але на все це потрібна воля міської влади за підтримки прилуцької громади.

Окремо варто сказати про благодійника і мецената *Юрія Коптєва*. Завдяки його спонсорській підтримці побачила світ ця книга. Приклад, який гідний наслідування. Істина про те, що нічого в цьому світі не зникає і не з'являється випадково, має чергове підтвердження. Світ не без добрих людей, і на цьому він тримається.

Ігор Павлюченко,
координатор проекту «Дім Миколи».

ПЕРЕДМОВІ

Пропонований читачеві історико-географічний довідник присвячений минулому й сучасному Прилуччини. На відміну від довідників «Чернігівщина» та «Полтавщина», в яких з населених пунктів описуються лише міста, селища міського типу і центри сільрад, у довіднику «Прилуччина» охоплено всі нас. пункти (у т.ч. й хутори), які існують або існували на Прилуччині в 17-20 ст., та які вдалося відшукати в усіх доступних друкованих та архівних джерелах.

У вступі подано стислу інформацію про історію, природу й населення краю, його адміністративно-територіальний поділ, про народне господарство й культуру. У статтях-довідках, розміщених за алфавітом, зосереджені відомості про м. Прилуки, його вулиці й площі, установи й організації, основні підприємства, заклади освіти і культури, а також відомості про селища міського типу, села та хутори, що були колись чи ще збереглися на території Прилуччини. Довідник містить матеріали про осіб, чиє життя та діяльність пов'язані з Прилуччиною. Довідник охоплює всі періоди історії Прилуччини, включаючи останній кінця 20 ст. - радянський.

Термін Прилуччина з'явився, мабуть, ще за часів Київської Русі. Але тоді межі її були досить умовні. Такими вони залишалися до кінця 16 ст. Лише з середини 17 ст. (1648) контури Прилуччини вперше чітко окреслилися межами території, яку займав Прилуцький полк. Після скасування полкового устрою територія Прилуччини протягом 18-20 ст. змінювалася декілька разів згідно зі змінами адміністративного устрою Лівобережної України. 1782 був створений Прилуцький пов. Чернігівського намісництва (1782-96). При цьому територія Прилуччини значно зменшилася. Дещо зросла вона у складі Малоросійської губ. (1797-1802), змінилася і при заснуванні Полтавської губ. (1802-1923). 1923 створений Прилуцький округ (1923-30), і територія Прилуччини на цей короткий період знову розширилась. Тоді ж створено і Прилуцький р-н, який пізніше (з 1932) увійшов до Чернігівської обл. За час існування Прилуцького р-ну в Чернігівській обл. територія його теж декілька разів змінювалася (за рахунок змін Варвинського, Малодівицького, Срібнянського та Яблунівського р-нів). Нарешті, 1962 Прилуцький район набрав того вигляду, який на сьогодні являє собою сучасну Прилуччину. Відомості про нас. пункти в довіднику наводяться переважно за період, коли вони входили до складу Прилуччини.

У др. пол. 18 ст. спостерігається значний ріст хуторів. їх засновували козацька старшина, монастирі, особи духовного звання, міщани, російські вельможі, рядові козаки. В цей період більшість хуторів не мала власної назви, а звалася по імені власника (наприклад, «хут. полковника Горленка»). Під такими назвами хутори подані в довіднику. Після скасування полкового устрою частина хуторів зникла, а ті, що залишилися, поступово набули власних назв, з якими вони теж потрапили до довідника. Таким чином, є підстави гадати, що деякі хутори згадуються в довіднику двічі під різними назвами. Інколи хутори при зміні власника міняли свої назви. Якщо не було змоги це простежити, такі хутори теж можуть двічі згадуватися в довіднику. У деяких джерелах трапляються помилки (частіше - на картах), а тому різні джерела іноді суперечать одне другому. У таких випадках доводилося приймати свою версію. В довіднику названі усі річки, які згадуються в джерелах 18-20 ст., незважаючи на те, що деякі з них перетворилися на ставки чи болота і зараз відроджуються лише на короткий час навесні.

У роботі над довідником використані фонди Рукописного відділу Російської державної бібліотеки, Центрального державного військово-історичного архіву та Прилуцького відділу Чернігівського обласного архіву, історична література, періодика, видання УРЕ (зокрема статті з довідника «Чернігівщина»). Значна частина матеріалів є оригінальною і публікується вперше.

Щоб уникнути повторів у споріднених статтях, а також доповнити тематично пов'язані між собою статті додатковою інформацією, застосовано систему взаємних посилань. Назви статей, на які зроблено посилання, набрано курсивом. Оскільки слова, які становлять назву статті, повторюються в тексті, вони позначені початковими літерами (наприклад, Прилуцький полк - П.п., Срібнянська волость- С.в., Малківка-М.). Щоб уникнути вміщення багатьох статей, які починаються одним і тим же словом («вулиця», «хутір», «садиба»), в їх назвах зроблено інверсію- зміну звичайного порядку слів (наприклад, Будлянського хутір - замість: Хутір Будлянського, Галагана П. Г. садиба - замість: Садиба П. Г. Галагана).

Для полегшення користування довідником деякі статті згруповані (наприклад, заводи, фабрики, школи, училища). Усі вулиці, розташовані в м. Прилуках, подані в довіднику за станом на 2002, тому в цих статтях не було доцільності весь час про це повторювати, а розміщені на них підприємства, організації, установи, торговельна мережа в основному за станом на 1996. Це ж стосується і до населених пунктів Прилуцького району. Фото кінця 20-поч. 21 ст. зроблені одним з авторів.

З метою економії місця в довіднику застосовано умовні позначення й скорочення, список яких додається. Додається також список джерел, з яких бралася дата першої згадки нас. пункту, деяких церков тощо. Оскільки термін «деревня» в укр. мові відсутній, він замінений словом «село» з астериском «с*.». Дати в статтях до 1 лютого 1918 вказано за старим стилем, а з 14 лютого 1918 - за новим.

Автори висловлюють подяку за допомогу та участь у підготовці цього видання працівникам відділу Чернігівського обласного архіву в Прилуках Л. В. Шпилько, С. В. Британ, Л. М. Чумак, М. П. Бойко, заступнику голови Прилуцької районної ради Л. С. Герасименко, працівникам райвідділу статистики М.О.Пашук, Т.А.Калениченко, К. І. Трофимовій, працівникам підприємств, організацій, установ, краєзнавцям р.А.Денисенко|, Д.А.Горносталю| , К-В. Шейку], ІА.Я. МерезЛ, М.В.Охріменку, координатору проекту "Дім Миколи" Ігорю Павлюченко.

ПРИЛУЧЧИНА

Сучасну Прилуччину становить Прилуцький р-н, розміщений у пд.сх. частині Чернігівської обл., в самому центрі Лівобережної України. На пн. він межує з Ічнянським та Ніжинським р-ми, на сх. - з Срібнянським та Варвинським р-ми, на пд. і пд. зх. - з Пирятинським р-ном Полтавської обл., на зх. - з Носівським р-ном. Утворений 1923. Площа 1,8 тис. км^2. Найбільша відстань між крайніми точками з сх. на зх. 62 км, з пд. на пн. 46 км. Населення 49,5 тис. ж. (1996; без Прилук). Пересічна густота населення - 27,5 чол. на 1 км^2. У районі 100 нас. пунктів, підпорядкованих 3 селищним та 38 сільс. радам нар. деп. Адміністративний, пром. і культурний центр р-ну - місто обл. підпорядкування (з 1939) Прилуки, зручно розташоване майже в центрі р-ну. Селища міського типу - Ладан, Линовиця та Мала Дівиця. По території р-ну проходять залізничні магістралі: Москва-Одеса, Гомель-Ніжин-Прилуки, Прилуки-Ладан. Залізничні станції: Прилуки, Линовиця, Галка. Добре розвинута мережа автомобільних шляхів-468,9 км, у т.ч. з твердим покриттям - 423,7 км (1988). Серед них автотраси Київ-Суми, Чернігів-Пирятин.

Поверхня - хвиляста рівнина, яка широкими терасами полого знижується на Пд. Зх. Прилуцький р-н розташований у лісостеповій зоні, його територію р. Удай розділяє на лісову східну та степову західну частини. Клімат помірно континентальний з помірнохолодною зимою та помірно теплим літом. Корисні копалини: нафта, природний газ, торф. Головна водна артерія Прилуччини - Удай, який бере початок в Ічнянському р-ні і протікає через землі Ічнянського, Прилуцького, Срібнянського, Варвинського р-нів Чернігівської обл. та Пирятинського і Лубенського р-нів Полтавської обл., впадає в Сулу. Водні ресурси Удаю підтримують малі річки-притоки першого та наступних порядків, яких налічується 452 (сумарна довжина - 1582 км). Найбільші з них: Лисогір, Смож (Смош), Перевід, Галка. Більшість приток стали настільки маловодні, що оживають лише весною. Грунти чорноземні. Ліси (дуб, сосна, береза, граб, липа та ін.) займають 13,5 тис. га. На терит. Прилуччини водяться лось, дикий кабан, борсук, вовк, куниця, козуля, лисиця, заєць, ховрах, хом'як; з птахів - дикі качки, гуси, кібці, шуліки, жайворонки та ін. У Прилуцькому р-ні охороняється 27 природних заповідних об'єктів місцевого значення, у т.ч. 19 заказників, 3 пам'ятки природи, 2 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва та 3 заповідні урочища. Найдавніші поселення людини на терит. Прилуччини з'явилися за доби пізнього палеоліту (близько 20 тис. років тому).

річка Удай

У цей період складається родова організація людського суспільства. Основною формою її стає матріархальний (материнський) рід. На цей час людство досягло відносно високого рівня обробки каменю для виготовлення знарядь праці. Осн. галуззю господарської діяльності було колективне полювання та збиральництво.. Недалеко від Прилук відомі дві пізньопалеолітичні стоянки - Гінцівська на р. Удаї та Добранічівська на р. Супої. Стоянки були добре обжитими довгочасними поселеннями первісних мисливців на мамонтів та інших тварин. Кістки мамонта знаходили також і в Краслянах, Ладані, Копилі. Близько 13 тис. років тому в Європі починають відступати льодовики, настає помітне потепління. Перехідний період від льодовика до сучасного клімату (10-8 тис. років тому) називають мезолітом. Стоянку цієї епохи на березі р. Удаю біля с. Журавки знайшов у 1927 А. М. Вороний (див. *Журавська стоянка).* За часів пізнього палеоліту та мезоліту формується найдавніша суспільно-економічна формація - первіснообщинний родоплемінний лад. У др. пол. 6 тисячоліття до н.е. люди, поряд з мисливством, рибальством та збиральництвом, стали займатися скотарством та землеробством. Виникає примітивне ткацтво, широкого розповсюдження набуває глиняний ліпний посуд. Цей новий історичний період відомий під назвою неоліту. Формою організації суспільства стають племена. Свого найвищого розквіту первісно-общинний лад досяг у міднокам'яному віці (енеоліті). Поселення епохи неоліту та енеоліту знайдені поблизу сіл Погреби, Миколаївка, Гужівка. Густо заселеною була терит. Прилуччини в епоху бронзи (кін. 3 - поч. 1 тисячоліття до н.е.), коли люди почали виготовляти та застосовувати знаряддя праці з металу. Поселення та кургани епохи бронзи знайдені біля сіл Линовиці, Переволочни, Сухополової, Дейманівки, Гурбинець, Монастирища, Іваниці. В с. Богданівці знайдені бронзові засоби праці. У епоху бронзи родовід по материнській лінії змінився батьківським, наступив період патріархату. На початку 1-го тисячоліття до н.е. почався перехід від бронзи до залізного віку. Поява залізних знарядь сприяла піднесенню землеробства на якісно новий ступінь розвитку. Виникло рільництво. На поч. залізного віку на терит. сучасної України із-за Дону почали проникати кочові племена скіфів. У 7-6 ст. до н.е. вони підкорили собі осілі землеробські племена та створили велике об'єднання племен, відоме під назвою Скіфії. Поселення скіфського часу знайдені поблизу сіл Переволочни, Погреби, Миколаївка.

Могильник біля Лисок

З часу появи ранніх слов'ян на історичній арені Сх. Європи, вони відомі і на Прилуччині, де знайдені пам'ятки зарубинецької культури. На зміну зарубинецькій культурі у 2 ст. н.е. прийшла черняхівська. Пам'ятки цієї культури також знайдені на Прилуччині: поселення й могильник - поблизу Малої Дівиці, поховання - біля Линовиці, поселення - біля Журавки, могильник - біля Гурбинець. Це були землеробські племена, які сіяли хліб, розводили худобу, виготовляли витончені ювелірні й гончарні вироби та час від часу об'єднувалися в державні утворення. З середини 7 ст. тут назавжди утверджується східно-слов'янська державність. Населення Київської держави уже з 8 ст. стало називати себе ще й русами, а свою державу- Руссю. Київська Русь - це перша могутня держава українського народу. В 9-12 ст.ст. тут правили видатні державці, які розбудовували свою країну, збагачували її містами, палацами, храмами. Уже в 12 ст. народ Київської держави став називати свою землю Україною - тобто країною, державою. Південно-східну частину Київської Русі займала Переяславська земля, до складу якої входила й Прилуччина. Вона була заселена сіверянами та полянами. Найближчі до Прилук сіверянські городища розміщені на відстані 60-80 км від міста (Красний Колядин, Ведмеже, Ромни, Глинськ та ін.). Літописні міста Варин, Прилук, Серебряний (Срібний) та деякі інші на Прилуччині були також збудовані на древніх сіверянських городищах. У часи правління великого князя Володимира

Святославича (980-1015) розпочалося будівництво фортець по Остру, Трубежу, Сулі, Стугні. Основною причиною будівництва укріплених городків була печенізька небезпека. Наприкінці 10 ст. (988-989) на Русі запроваджене християнство за візантійсько-грецьким обрядом. Князювання Ярослава Мудрого (1019-54) супроводжувалося бурхливим економічним розвитком та зростанням військової могутності Київської Русі. В цей період, мабуть, побудоване й місто Прилук. Після смерті Ярослава землі Київської Русі були поділені між п'ятьма його синами. Переяслав дістався Всеволоду. Прилуччина перебувала у складі Переяславського князівства і її історія тісно пов'язана з історією цього князівства. Розподіл земель Київської Русі між синами Ярослава збігся з появою нового небезпечного ворога - половців. Особливо терпіло від їх нападів Переяславське князівство, де було спалено багато міст і сіл. Наприкінці 11 ст. на політичній арені виступив син Всеволода, переяславський князь Володимир Мономах. Спільно з іншими князями він організував походи проти половців. Для укріплення кордонів Русі відбудовувалися старі фортеці й споруджувалися нові. Найважливіше значення мала Посульська лінія, яка захищала лівобережні руські землі від половецьких нападів. На р. Удай виникло декілька міст, які за своїм віком є сучасниками посульських фортець. Серед них можна назвати Прилук, Переволоку, Варин, Пирятин, Полкостень. Положення міста Прилук на роздоріжжі до Посем'я було важливим для переяславських князів. Цим, мабуть, пояснюється хороший стан прилуцької фортеці в останній чверті 11 ст., коли вона захистила дружину Мономаха від переслідування 8 тис. половців. Коли Володимир Мономах зайняв великокняжий престол (1113-1125), напади половців припинилися. За князювання його сина Мстислава (1125-1132) Київська Русь зберігала єдність і силу. Успішну боротьбу з половцями вів Володимир Глібович (1169-87). Він помер від ран, одержаних під час оборони Переяслава. Повідомляючи про смерть князя, літописець зазначив: «За ним Україна багато потужила». Це перша згадка назви «Україна» в літописах. З повідомлень літописів та за знахідками археологів можна скласти уявлення про Прилуччину того часу, як про порівняно густо заселену область. Літописи називають такі поселення, як Варин (1086), Переволока (1092), Серебряний (1174) та ін. Городища відомі у Варві, біля Малої Дівиці, Переволочни, Погребів, Миколаївки, в Срібному, біля Іванківців та в ін. місцях. Всього на терит., розташованій в межах 50 км від Прилук, налічується більше двох десятків городищ часів Київської Русі.

Економічний та культурний розвиток Переяславщини, як й інших руських земель, був перерваний монголо-татарською навалою. В 1239 татари під проводом Батия, онука Чингіс-хана, з'явилися на терит. пд.-сх. Русі. Батий привів на Русь 120-140 тис. своїх воїнів. Розрізнені ополчення окремих руських князівств не змогли протистояти монголо-татарам, які переважали руські дружини кількістю та якістю кінноти. Один з татарських загонів розорив Переяслав. Про це в Густинському літописі читаємо: «и вопервых приидоша ко Переяславлю, и взяша его, и люди в нем изсекоша, а град запалиша, такожде и окресныя грады и села огнем погубиша». Разом з «окресными градами» в 1239 були зруйновані фортеці і спалена більшість сіл на Прилуччині. В 1243, після повернення хана Батия з походу в Європу, була заснована Золота Орда. її первісною столицею стало місто Сарай-Бату, збудоване 1254 на рукаві Волги - Ахтубі (нині с-ще Селітренне за 100 км від Астрахані). На відміну від інших руських князівств, Переяславською землею в 13 ст. правили монголо-татарські чиновники та військові.

Вони самі збирали для хана данину, від якої звільнялося тільки духівництво, бо воно зобов'язане було молитися за монгольських ханів. У середині 14 ст. в результаті загострення внутрішніх протиріч у Золотій Орді значно ослабла

влада хана. В зв'язку з чим ослабла і влада монголо-татар на завойованих землях. У цей час біля зх. кордонів руських земель виникло та укріпилося Литовське князівство. Скориставшись занепадом руських земель та послабленням влади Золотої Орди, литовські князі з середини 14 ст. почали насильницьки приєднувати до своїх володінь землі інших князівств - Чернігівського, Новгород-Сіверського, Київського, Переяславського (разом з Прилуччиною). Литовський князь Ольгерд розгромив ординців, витіснивши їх з Поділля. Скоро вся земля України була звільнена від монголо-татарських завойовників. Князь Ольгерд віддав Київщину та Переяславщину в удільне володіння своєму синові Володимиру. Останній князював у Києві з 1362 до 1394. Він прийняв православ'я, шанував місцеві звичаї, мову, культуру. Давня слов'яно-руська мова Київської Русі, її культура, закони, система військової організації, методи будівництва, православна віра - все стало панівним у величезному Литовському князівстві і визначало його політичне та культурне життя. Прагнучи створити в Україні надійну опору для свого панування, великі литовські князі стали підтверджувати права і привілеї місцевих феодалів, а з середини 15 ст. і роздавати землі у тимчасове й довічне користування. В останній чверті 14 ст. терит. Прилуччини належала князю Юрію Івановичу, якому київський удільний князь Володимир Ольгердович у 1381 видав жалувану грамоту на володіння землями по берегах річок Остра, Ромна, Удаю та Сули з усіма поселеннями. Після смерті Ольгерда, у зв'язку з посиленням спільного для Литви та Польщі ворога - Тевтонського ордена, великий литовський князь Ягайло Ольгердович у 1385 уклав у Креві договір про унію (об'єднання) Литви з Польщею в одну державу. Згідно з Кревським актом Ягайло в 1386 одружився з польською королевою Ядвігою і став польським королем. Спроба

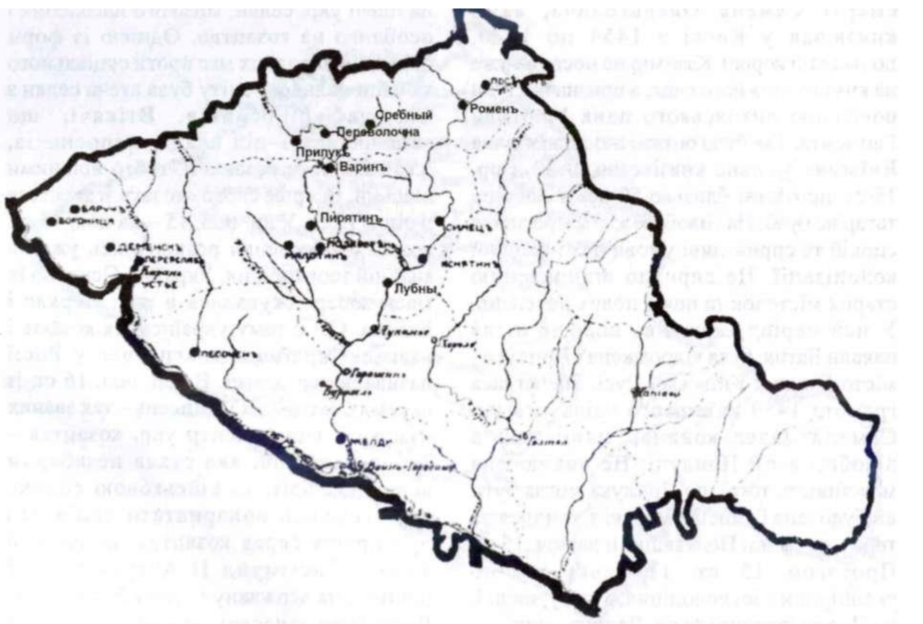

Літописні захисні міста Київської Русі IX–XII ст.

польських панів і Ягайла ліквідувати незалежність Литовського князівства викликала опір з боку литовських феодалів на чолі з кн. Вітовтом. Ягайло змушений був визнати Вітовта довічним правителем Литовського князівства. Останній організував військовий похід на Київщину. Під його тиском Володимир Ольгердович у 1394 покинув Київ, куди Вітовт посадив намісником свого брата Скиргайла (1394-96). У повітах і волостях усі прихильники Володимира були замінені. В 90-ті рр. 14 ст. Вітовт ліквідував Київське удільне князівство. В 40-х рр. 15 ст. на українських землях почалася боротьба проти панування литовських феодалів. Від Литви відокремились Київська та інші землі. Литовським панам вдалось придушити це повстання. Але вони змушені були погодитись на відновлення Київського та Волинського удільних князівств. Київська земля, куди входила Переяславщина разом з Прилуччиною, була віддана Олельку - сину кн. Володимира Ольгердовича. Однак ця поступка була тимчасовою. Після смерті Семена Олельковича, який князював у Києві з 1454 по 1470, польський король Казимир не посадив уже на князювання його сина, а призначив туди воєводою литовського пана Мартина Гаштовта. Так було остаточно ліквідоване Київське удільне князівство. З 30-х рр. 15 ст. протягом близько 50 років нападів татар не було. На Лівобережжі зберігалися спокій та сприятливі умови для народної колонізації. Це сприяло відновленню старих містечок та появі нових поселень. У цей період, можливо вперше після навали Батия, була відроджена і Прилука-місто Прилук Київської Русі. Збереглася грамота 1459 київського удільного кн. Семена Олельковича, написана в лівобережній Прилуці. Не виключена можливість того, що Прилука могла бути відбудована Глинськими, які з'явилися на терит. сучасної Полтавщини на поч. 15 ст. Протягом 15 ст. Глинські значно розширили свої володіння, в тому числі й на Переяславщині та пд. Чернігівщині.

Наприкінці пер. пол. 15 ст. розпалася Золота Орда. Від неї відокремились Ногайська Орда, Казанське, Кримське та Астраханське ханства. В 1475 кримський хан Менглі-Гирей признав верховну владу турецького султана, в результаті чого Кримське ханство стало васалом Туреччини. До 70-х рр. 15 ст. Кримське ханство було союзником Литви. Але з 80-х рр. відносини між кримськими татарами і Литвою різко погіршилися: Менглі-Гирей уклав союз з противником Литви - Московським князівством. Кримські татари почали спустошувати пд. області України. Після свого відродження Прилука проіснувала близько 40 років - у 1482 вона знову була зруйнована полчищами Менглі-Гирея і перетворилася в «Прилуцьке городище». Під такою назвою Прилука неодноразово згадується в дипломатичному листуванні між Росією та Польщею. У результаті навали татар у 1482 і наступні роки Лівобережна Україна знову запустіла й покрилася свіжими городищами, тобто руїнами міст і сіл.

Основний тягар оборони українських земель від турецько-татарської агресії ліг на плечі укр. селян, міського населення і особливо на козацтво. Однією із форм боротьби народних мас проти соціального та національного гніту була втеча селян з маєтків кріпосників. Втікачі, що звільнялися з-під влади кріпосників, називали себе козаками, тобто вільними людьми. Вперше слово «козак» згадується в кінці 15 ст. У др. пол. 15 - на поч. 16 ст. козацькі поселення розкинулись уже на значній території пд. України. Основна їх маса зосереджувалася в р-ні Черкас і Канева. Саме тому українських козаків і взагалі українців довгий час у Росії називали черкасами. В пер. пол. 16 ст. із окремих козацьких укріплень - так званих «засік» - виник центр укр. козацтва - Запорозька Січ, яка стала незабаром великою політ, та військовою силою. Намагаючись використати соціальні протиріччя серед козацтва, польський король Сигізмунд II Август у 1572 прийняв на державну службу 300 козаків. Вони були занесені до списку-реєстру, звідки і одержали назву реєстрових

козаків. Пізніше число реєстрових козаків було збільшене.

У кінці 15 - на поч. 16 ст. між Литвою та Росією відбувалися війни за Чернігово-Сіверські землі. Восени 1508 в Москві був підписаний «вічний мир». Частина терит. Прилуччини відійшла до Росії. Прилуцьке городище опинилося близько від кордону між Росією та Литвою. Із дипломатичного листування кінця 16 ст. видно, що обидві держави претендували на землі Прилуцького городища, вважаючи їх своїми. Кревська унія не привела до повного об'єднання Польщі й Литви. У 1569 на сеймі в Любліні було прийнято остаточне рішення про об'єднання Литви і Польщі в одну державу - Річ Посполиту (польською мовою це означало «справа спільна»). Люблинська унія відкрила польським феодалам шлях на укр. землі. Укр. народ опинився під подвійним гнітом-соціальним та національним. У 1596 в Бресті була проголошена церковна унія. З цього часу ті, хто прийняв унію (так звані уніати), стали підпорядковуватися не православному патріарху, а римському папі - главі католицької церкви. Прилуччину ця унія не торкнулась, як і раніше, все населення лишалося православним.

В останній чверті 16 ст. на землі, які раніше належали Глинським (вони відійшли під владу Росії), почав претендувати їхній свояк Михайло Байбуза, за яким король Стефан Баторій 1578 закріпив Посулля. Але Байбуза недовго володів цими землями, в 1582 вони у нього відібрані кн. Олександром Вишневецьким, старостою Канівським та Черкаським. Варшавський сейм 1590 підтвердив ці землі за ним. Після захоплення Посулля О. Вишневецьким стан місцевого населення почав змінюватися. Але наступ феодала на селян відбувався тут значно повільніше, ніж у західних районах України. О. Вишне-вецький давав місцевим жителям і особливо переселенцям істотні пільги, прагнучи залучити на свої землі якнайбільше робітників. Улаштувавшись

Вишневетчина до 1648 року

на Посуллі, О. Вишневецький енергійно почав будувати там слободи й замки. Захопив він і Прилуцьке городище. Будівництво слободи на Прилуцькому городищі почалося у 1592.

У першій пол. 17 ст. в результаті масової народної колонізації, яка припинялася тільки в роки селянсько-козацьких повстань, Прилуччина переживала значне економічне піднесення. Більшу частину переселенців на Прилуччину складали селяни із західних областей України, де в той час були дуже високі феодальні повинності. Селяни йшли на Прилуччину, бо там ще можна було оселитися на слободах, тобто мати значні пільги. Повинності селян на Прилуччині в пер. чверті 17 ст. обмежувалися невеликими податками. Панщина у володіннях Вишневецьких на Прилуччині і в землеволодіннях Густинського та Ладанського монастирів починає запроваджуватись у 20-х рр. 17 ст. Феодальні повинності в монастирських володіннях практично не відрізнялись від повинностей селян у маєтках. Ці повинності були значно нижчі, ніж на Правобережжі. Економічне становище народних мас Прилуччини, як і всього Лівобережжя, в цілому було кращим, ніж у правобережних областях України, внаслідок чого виробничі сили розвивались інтенсивніше. Торгівля і промислове життя міст Лівобережжя були на піднесенні. Збільшувалася кількість ремісників у містах та містечках, виникали і розширювалися цехові організації.

Протягом першої чверті 17 ст. Лівобережжя перебувало у відносному «спокої». У ці роки відбулося лише декілька місцевих виступів козацтва проти польсько-католицького гніту в Україні. Після розгрому в 1621 турецьких військ під Хотином польська шляхта посилила кріпосний та національно-релігійний гніт в Україні. Народні маси відповіли на це новими виступами. Щоб приборкати ці виступи, польський уряд у 1625 направив в Україну військо на чолі з коронним гетьманом С. Конецпольським. У боях з козаками поблизу озера Курукове Конецпольський зазнав поразки і змушений був укласти з ними так звану Куруківську угоду. Число реєстрових козаків згідно з цією угодою збільшувалося до 6 тис. чоловік; реєстровим козакам обумовлювалось щорічне утримання; вони отримали право обрання гетьмана (затверджувався королем). Козацькими правами й привілеями мали право користуватися тільки реєстровці, а козаки, які не потрапили до реєстру - більш 40 тис. чол., повинні були повернутися під владу своїх господарів. Після Куруківської угоди козацтво остаточно розділилося на дві групи - реєстрових, до яких входили в основному заможні козаки, та нереєстрових, які одержали назву «виписних».

У другій чверті 17 ст. наступ феодалів на селян і міщан Лівобережжя посилився, й тому сюди перемістився центр антифеодальної боротьби. В червні 1637 на Придніпров'ї спалахнуло нове селянсько-козацьке повстання під проводом Павлюка. Особливо широко воно розгорнулося в маєтках Яреми Вишневецького. Після тяжких кровопролитних боїв під кінець 1637 шляхті вдалось придушити це повстання. На початку 1638 сейм затвердив «Ординацію війська запорозького реєстрового», здійснення якої повинно було послабити козацтво. Ординація ліквідувала право виборності старшини та козацького суду. Старший комісар козацького війська призначався польським сеймом з числа шляхти, йому підлягали полковники, осавули і сотники. Навесні 1638 нереєстрові козаки повстали знову. Повстання очолив Яків Острянин. Польська армія, маючи великі переваги в озброєнні, завдала поразки розрізненим групам повсталих, особливо на Лубенщині. Селянсько-козацькі повстання 30-х рр. 17 ст. мали велике значення в боротьбі укр. народу за визволення з-під гніту магнатсько-шляхетської Польщі. Вони були провісниками визвольної війни 1648-54 років.

У період 1638-48 рр. знову відновилась народна колонізація Лівобережжя. Цьому сприяло посилення експлуатації селян у західних р-нах України, де панщина досягла шести днів на тиждень. Внаслідок відновлення народної колонізації населення на Прилуччині і в місті Прилуках у цей період швидко зростало. Навколо міста виникали нові хутори і села. Наприкінці 40-х рр. Прилуччина набула того вигляду, який відомий нам з карти Боплана та опису О. Лазаревського. А Прилуки стали порівняно великим містом.

Навесні 1648 почалася Визвольна війна укр. народу проти панування шляхетської Польщі. На чолі цієї війни став виходець з укр. шляхти Богдан Хмельницький. Визвольна війна охопила всю Україну. Замість знищеної польсько-шляхетської влади створювалась влада гетьмана та генеральної старшини при ньому. Остання складалася з генеральних обозного (начальника артилерії), судді, писаря, двох осавулів, хорунжого, бунчужного (помічника гетьмана у військових справах) та підскарбія (відав збором податків). Гетьман користувався широкими правами та повноваженнями - йому належала вища військова, судова й адміністративна влада. Всі найважливіші питання Б. Хмельницький виносив на розгляд та вирішення старшинської ради. Визволена територія поділялася на полки, а полки на сотні. За допомогою полкової козацької старшини - полкового обозного, писаря, осавула, хорунжого - полковник здійснював керівництво своїм полком. На чолі сотні стояв сотник. Його помічниками були: сотенні писар, отаман, осавул і хорунжий. В кожному полковому та сотенному місті чи містечку був також міський отаман - представник козацької адміністрації, який керував справами міста. В містах залишилися органи самоврядування - *ратуші*. В селах справами селян завідували війти, які обиралися селянськими громадами, а справами козаків - отамани, обрані козаками. Вже на початку визвольної війни був утворений *Прилуцький полк*. На Прилуччині в 1648 - першій пол. 1649 згадується ще й Ічнянський полк, який в «Реєстрах», складених 1649 після Зборівського договору, вже не значився. За реєстрами Війська Запорозького 1649 Прилуцький полк складався з 20 сотень, в яких налічувалось біля 2000 реєстрових козаків.

Боротьба народних мас не припинялася й після укладення Зборівського договору 1649 та важкого для України Білоцерківського договору 1651, за умовами якого козацьке самоврядування зберігалося лише в Київському воєводстві, реєстр козаків скорочувався до 20 тис. чол., польська шляхта поверталася до своїх маєтків (у т.ч. до маєтків Київського воєводства), а козаки, які потрапили до реєстру, повинні були переселитися до королівських міст Київського воєводства. Однак селяни і козаки не пустили шляхтичів у свої міста і села, а реєстрові козаки відмовилися переїхати за Дніпро. Незважаючи на поразки в Батоській битві та під Жванцем, польська шляхта кидала на Україну все нові й нові військові сили. Становище України лишалося тяжким. До цього спричинилися руйнування та спустошення, заподіяні тривалою війною, яка виснажила Україну. Незважаючи на військові успіхи, відірватись від Польщі здавалося Б. Хмельницькому та його товаришам за річ неможливу без чужої допомоги. Спроба відбитися від Польщі за допомогою Туреччини не давала добрих наслідків: поміч турецького уряду реально виявлялася лише в надсиланні татар, але татари показали себе дуже ненадійними союзниками, раз у раз зраджували, а крім того, вони гірше від усякого ворога руйнували край і забирали людей у неволю. Залишалася надія на Москву, яка мала свої власні рахунки з Польщею. Ще з 1649 Хмельницький веде постійні зносини з Москвою й підмовляє її на війну з Польщею. Коли Б. Хмельницький звернувся 1653 з конкретними пропозиціями тісного союзу України з Москвою проти Польщі, з метою повного звільнення України з-під польської неволі, у Москві зважились на рішучі кроки. Земський собор протягом 1653 радився

про українські справи, і нарешті в місяці було винесене остаточне рішення. Собор ухвалив: просити царя, щоб він прийняв Україну «під свою високу руку задля православної віри й святих Божих церков». В Україну було відправлене московське посольство на чолі з Василем Бутурліним. 8 січня 1654 Б. Хмельницький скликав у Переяславі раду козацької верхівки, на якій було ухвалено рішення про перехід України під зверхність царя. Після закінчення Переяславської ради представники російського посольства об'їжджали міста й містечка України, приймаючи присягу народу. В Прилуцькому полку було «приведено к вере» козацької старшини, козаків і міщан 7629 чол. У 1654 був виданий ряд актів, які визначали відносини України з Росією. Царський уряд дав згоду на збереження місцевих особливостей адміністративного устрою, організації військових сил, політичного та правового життя України. Ці права царський уряд узаконив даними ним 17 березня козацькій старшині так званими «Статтями» Б. Хмельницького, царським привілеєм «Войску Запорожскому» від 27 березня 1654. Згідно зі «Статтями» Б. Хмельницького, царський уряд визнавав принципи виборності гетьмана на військових радах, але лишав за собою право його затвердження. Військово-адміністративні органи управління, створені в ході війни, і принцип виборності цих органів зберігалися. Управлінський апарат комплектувався з місцевого населення. Лишалося в силі й місцеве право.

Прилуки. Собор. Фото поч. 20 ст.

Гетьманові було надане право ведення зовнішніх зносин з усіма державами, за винятком Польщі й Туреччини. Реєстрове військо визначалося в 60 тис. Україна зобов'язана була платити данину в царську казну, а козацьке військо допомагати цареві у війнах. Зі свого боку цар зобов'язався обороняти і захищати Україну. В Києві мала бути царська військова залога на чолі з воєводою. Такі були головні умови приєднання України до Росії. Але цар досить швидко, ще за гетьманування Б. Хмельницького, розпочав тлумачити їх на свою користь, порушуючи деякі з них. Це турбувало Б. Хмельницького, особливо після того, як у жовтні 1656 Росія підписала з Польщею Віленську угоду про припинення військових дій. Після цього він почав вести зносини з Швецією та Угорщиною, намовляючи їх на війну з Польщею. Здоров'я Б. Хмельницького, підірване роками тяжких походів, продовжувало слабшати. У квітні 1657 на старшинській раді він передав гетьманство шістнадцятирічному синові Юрію. 27 липня 1657 Б. Хмельницький помер і був похований в рідному х. Суботові у церкві-усипальниці. Але Юрій виявився нездатним до військових справ і старшина на Корсунській раді 1657 обрала гетьманом генерал, писаря І. Виговського, який додержувався пропольської орієнтації. У вересні 1658 він підписав з польським урядом Гадяцький договір, згідно з яким Україна мала входити як автономія до складу Польщі. Москва не могла з цим змиритися і направила в Україну військо. У червні 1659 відбувся бій між козацьким військом Виговського, посиленим татарами і 150-тисячною російською армією кн. О. Трубецького, яка потерпіла нищівної поразки. Не одержавши від Польщі допомоги, Виговський зробив спробу домовитись з Туреччиною про військовий союз, але проти гетьмана виступили декілька козацьких полків і він змушений був шукати захисту в Польщі. На козацькій раді в Переяславі гетьманом знову обрали Юрія Хмельницького і ухвалили так звані

«Переяславські статті». Цими статтями передбачалося збільшення російських військ, які мали перебувати в Україні, без дозволу Москви не можна було тепер обирати ні гетьмана, ні старшини. Гетьманові заборонялося входити в стосунки з іншими державами. Фактично це був початок знищення козацької держави, створеної Б. Хмельницьким. У період гетьманування І. Брюховецького (1663-68) були складені «Московські статті», за якими збір податків з населення в царську казну переходив до рук царських воєвод, а також проведено перепис усього населення України (крім козаків) та введено нові податки. Розширилось число міст, куди направлялись царські воєводи. Воєвода призначений був і в Прилуки (Кирило Загряжський). Після Андрусівської угоди 1667 між Польщею та Росією, Україна була розділена по Дніпру: Правобережна Україна відійшла до Польщі, Лівобережна - до Московської держави. Андрусівська угода викликала велике невдоволення в Україні: вікова мрія українського народу про возз'єднання його земель зоставалася нездійсненною. На Лівобережній Україні вибухнуло повстання. І. Брюховецький, побоюючись гніву народного, виступив проти Москви, але це не врятувало гетьмана від загибелі, його вбили самі ж козаки. В серпні 1665 гетьманом Правобережної України став колишній прилуцький полковник П. Дорошенко, який спробував об'єднати всі українські землі під своєю булавою з допомогою Туреччини. Та це йому вдалося лише на короткий час. Новим гетьманом Лівобережної України в березні 1669 в Глухові було проголошено Д. Многогрішного. На Глухівській раді прийняті нові статті. Як уже повелося, при кожній зміні гетьмана все більше й більше обмежувалась автономія України. Гетьманська адміністрація зобов'язувалася скласти новий реєстр козацького війська (не більше 30 тис. чол.), обмежити перехід селян у козаки. Царський уряд дещо поступився і скоротив число воєвод в Україні (тепер в Прилуки воєвода не повинен був направлятися), дозволив «побори собирать, как написано в статьях Б. Хмельницкого». Гетьманування Д. Многогрішного тривало всього чотири роки. Він викликав невдоволення козацької старшини надмірним прагненням до особистого збагачення та роздачею посад своїм родичам. У 1672 козацька старшина скинула гетьмана, звинувативши його у зв'язках з Дорошенком. Він був узятий під варту та відвезений до Москви. Гетьманом обрали ген. суддю І. Самойловича. У своїй діяльності І. Самойлович при допомозі російського уряду добивався возз'єднання Правобережної України з Лівобережною. Це сталося у 1674. 17 березня на раді правобережної старшини в Переяславі гетьманом всієї України був обраний І. Самойлович. У нових статтях, прийнятих на Переяславській раді, число реєстрових козаків було зменшене з 30 до 20 тис. чоловік. У серпні 1676 П. Дорошенко, лишившись без допомоги турецьких військ, здався Ромодановському та Самойловичу і був відвезений до Москви. Згодом П. Дорошенко поселився в одержаному від царя маєтку Ярополче (під Москвою), там він видав свою дочку заміж за колишнього прилуцького воєводу К. Загряжського. Помер П. Дорошенко у 1698 в с. Ярополчі, де й був похований. Об'єднана Україна протрималась недовго. У 1686 російський уряд уклав з Польщею «вічний мир», за яким Річ Посполита залишила за собою все Правобережжя. В травні 1687 150-тисячна російська армія під командуванням В. Голіцина вирушила в похід на Кримське ханство. До неї приєдналося українське козацьке військо чисельністю 50 тис. чол. на чолі з гетьманом І. Самойловичем. Щоб перешкодити наступу, татари випалили степ. В. Голіцин повинен був повернути назад. Вину за невдалий похід російські воєводи і козацька старшина звалили на Самойловича, його було звинувачено у зраді, заарештовано й заслано до Сибіру. В липні 1687 на Коломацькій раді гетьманом був

проголошений І. Мазепа. Тоді ж були складені так звані «Коломацькі статті», які обмежували права гетьмана з старшиною та посилювали владу царського уряду в Україні.

Після Визвольної війни пануючий клас (козацька старшина, українська шляхта, вище духівництво) не тільки зберіг свої землеволодіння, а й захопив нові землі й промисли, які належали раніше польським магнатам. На цих землях утворилося значне число вільних військових сіл. В історич. джерелах вони зустрічаються під різними назвами: «село .... до ратуша належаче», «село под ведением .... сотні», «село ... войсковое свободное к Ратуші .... прислушаюче» (крапки замінюють назву села, ратуші та сотні). Вільні військові села юридично визнавалися власністю Війська Запорозького. Фактично ними розпоряджалася гетьманська адмі-ністрація. Протягом багатьох років за рахунок вільних військових сіл зростало старшинське та монастирське земле-володіння. 1666 в Прилуцькому полку було більш як 70 вільних військових сіл. Старшині частина цих земель надавалася на час перебування на певній посаді - «рангові» володіння, частина - в довічне володіння. До тимчасових володінь належали також надання «на вспартье дому» (тобто на тимчасову підмогу) та «до ласки войсковой» (тобто за указом). Гетьманський уряд закріплював універсалами за старшиною земельні володіння. Рангові маєтки нерідко переходили в приватну власність. Крім гетьмана, землі в межах свого полку роздавали й полковники. Багато земель старшина придбала шляхом скуповування, яке часто мало примусовий характер. З ростом феодального землеволодіння посилювалася залежність селян від феодала. Живучи на землі феодала, селяни змушені були працювати на нього - відбувати так зване послушенство. Селяни вільних військових сіл відбували загальнодержавні повинності. У часи гетьманування Брюховецького широкі маси укр. населення пригноблювались не тільки козацькою старшиною, а й царськими воєводами. У др. пол. 17 ст. погіршився стан і рядового козацтва. Старшина нерідко силою захоплювала козачі землі, а самих козаків примушувала працювати на себе. Щоб якось пом'якшити класові суперечності, гетьман І. Мазепа в 1701 видав універсал про обмеження панщини двома днями.

Протягом майже всього 21-річного гетьманування І. Мазепа проводив традиційну для гетьманів Лівобережної України політику. Він зміцнював становище старшини, роздавши їй понад тисячу дарчих на землі. Не забув і про власні інтереси. Завдяки щедрим дарам від царя, Мазепа накопичує величезну кількість маєтків і стає одним з найбагатших феодалів Європи. Людина освічена й витончена, Мазепа скеровує значну частину своїх особистих прибутків на розвиток релігії та культурних установ. Проте якщо київські спудеї та духовенство складали на його честь панегірики, то селяни й козацька чернь мало що доброго могли сказати про нього. Його відкрита та послідовна підтримка старшини посилювала невдоволення серед народних мас та настроєних проти старшини запорожців. На початку 18 ст. у взаємовигідних стосунках із царем, що їх Мазепа так спритно підтримував, з'являється напруженість. Зазнавши ряду катастрофічних поразок на початку війни з шведами, Петро І вирішує модернізувати армію, управління й суспільство взагалі. Значно зміцнювалася централізована влада, пильніше контролювалися всі ділянки життя, відмінялися також «застарілі звичаї». В межах цієї політики під загрозу потрапила гарантована у 1654 традиційна автономія Гетьманщини. Під час війни цар висунув перед українцями нечувані раніше вимоги. Козаки впершеровинні були воювати виключно за інтереси царя. Замість того, щоб захищати сврю землю від безпосередніх ворогів - поляків, татар і турків, українці тепер змушені були битися зі шведськими арміями у далекій Лівонії, Литві чи Центральній Польщі. Рік у рік їхні загони поверталися з півночі, зазнавши втрат, що сягали 50, 60 і навіть 70% складу. Коли, намагаючись узгодити дії своїх військ, Петро І поставив на чолі козацьких полків російських та німецьких командирів, моральний дух козаків занепав. Чужоземні офіцери ставилися з презирством до козацького війська, яке вважали гіршим, і часто використовували як гарматне м'ясо. Коли поповзли чутки про наміри Петра 1 реорганізувати козаків, старшина, стан якої був пов'язаний з військовими посадами, занепокоїлася. Навіть гетьман став відчувати загрозу, коли пішли поголоски про наміри царя замінити його чужоземним генералом чи російським вельможею. Невдоволення, що врешті штовхнули Мазепу шукати іншого покровителя, було пов'язане з питанням захисту України. Коли польський союзник Карла XII Станіслав Лещинський став погрожувати нападом на Україну, Мазепа звернувся по допомогу до Петра І. Цар, чекаючи наступу шведів, відповів: «Я не можу дати навіть десять чоловік; боронися, як знаєш». Це було для гетьмана останньою краплею. Петро І порушив зобов'язання обороняти Україну від поляків, що являло собою основу угоди 1654, і український гетьман перестав вважати себе зобов'язаним зберігати вірність цареві. 28 жовтня 1708, коли Карл XII, котрий ішов на Москву, звернув в Україну, Мазепа перейшов на бік шведів. Як тільки стало відомо про перехід Мазепи до шведів, російське командування стало розповсюджувати царські укази, грамоти, маніфести та листи до укр. народу. В цих документах

Прилуки. Вид на Загреблю.Фото поч. 20 ст.

повідомлялося про зраду гетьмана та агресивні плани шведського короля, підготовку до обрання нового гетьмана, ліквідацію непосильних податків, введених Мазепою. Одним з важливих заходів російського командування в ці дні було здобуття гетьманської резиденції - Батурина. Місто було зруйноване, а всі його жителі вирізані. Звістка про бойню в Батурині й терор, що його розпочали в Україні російські війська, заарештовуючи й страчуючи за найменшою підозрою в симпатіях до Мазепи, змінила плани багатьох із потенційних прибічників гетьмана. Страхітливий приклад Батурина, жорстокість російських військ сіяли жах серед українців, водночас протестанти-шведи викликали в них настороженість. Тому значна частина укр. населення не захотіла підтримати Мазепу. На раді старшини в Глухові 6 листопада 1708 новим гетьманом України був обраний полковник І. Скоропадський. Шведські війська 17 листопада вступили на територію Прилуцького полку, а близько 20 листопада загін генер. Крейца оволодів Прилуками без будь-якого опору. Шведи залишили Прилуки між 26 та 31 грудня, а 12 чи 13 січня 1709 в місто вступив охотницький полк Гната Галагана. Полтавська битва 27 червня закінчилася перемогою військ Петра І. Мазепі разом з королем довелося тікати в турецькі землі. І. Мазепа помер у Бендерах 22 серпня 1709.

На початку 18 ст. в Лівобережній Україні зберігався адміністративний та військовий устрій, який склався у попередні десятиліття. Продовжував існувати поділ на 10 полків, які одночасно були адміністративно-територіальними й військовими одиницями. З 1709 здійснювався пильний нагляд за гетьманом, при ньому постійно перебували царські резиденти. Царський уряд водночас вжив заходів, щоб зменшити роль гетьмана в заміщенні посад полкової, сотенної, а пізніше і генеральної старшини. Важливі зміни в цьому напрямі вносилися царською грамотою від 22 січня 1715. Виборність полкової і сотенної старшини

скасовувалась. З 1721 аналогічні заходи вживалися і щодо посад полковників, призначення яких здійснювалося царським указом. Всіма справами Лівобережної України відала Малоросійська колегія, створена у 1722 замість Малоросійського приказу. Влада гетьмана і генеральної старшини зводилася лише до вирішення питань місцевого характеру. Очолив колегію, яка містилася в прикордонному Глухові, президент-бригадир С. Вельямінов-Зернов. Існували також Генеральна військова канцелярія (мала виконавчі функції) та Генеральний військовий суд. Малоросійська колегія здійснювала нагляд за всіма адміністративними, судовими та фінансовими справами Лівобережної України. Після смерті І. Скоропадського (3 липня 1722) царський уряд не дозволив виборів нового гетьмана. Указом Петра І від 11 липня 1722 управління Лівобережною Україною тимчасово передавалося наказному гетьманові П. Полуботку і генеральній старшині (наказним гетьманом П. Полуботок був протягом 1722-23 рр.). Однак політика царського уряду проводилася виключно через Малоросійську колегію. Окремі обмеження здійснювалися і в керівництві козацьким військом. 1723 воно перейшло у безпосереднє підпорядкування кн. М. Голіцину. Пізніше, у зв'язку із загрозою війни з Туреччиною, царський уряд вирішив відновити гетьманство в Лівобережній Україні. Гетьманом 1 жовтня 1727 був обраний 73-річний миргородський полковник Данило Апостол. Малоросійська колегія ліквідовувалася. Ф. Наумов залишився в гетьманській резиденції "для советов". Після смерті Д. Апостола (січень 1734) обирати нового гетьмана знову не дозволили. Влада в Лівобережній Україні перейшла до нової колегії, офіційно названої «Правлінням гетьманського уряду». Колегія складалася з 6 чол. - 3 від царського уряду та 3 від генеральної старшини. На чолі цього «Правління» перші два роки стояв царський резидент кн. О. Шаховський. За часів «Правління гетьманського уряду» (1734-50) Лівобережна Україна продовжувала зберігати попередній адміністративно-військовий устрій. Водночас посилився контроль і втручання з боку царських урядовців у діяльність старшинської адміністрації. У 1744, підчас приїзду Єлизавети в Україну, у Глухові старшинська верхівка звернулася до цариці з проханням про відновлення гетьманства. У зв'язку з погіршенням міжнародних обставин у 40-50 рр., царський уряд вирішив задовольнити це прохання. Вибір випав на молодшого брата фаворита цариці Кирила Розумовського, якого старшина за вказівкою царського уряду й «обрала» гетьманом Лівобережної України в Глухові у березні 1750. Проводячи свою політику, царський уряд здійснив дальші кроки по ліквідації автономії України. 1764 указом Катерини II остаточно ліквідоване гетьманство. Управління Лівобережною Україною перейшло до нової (2-ї) Малоросійської колегії на чолі з президентом, царським сановником П. О. Румянцевим. Крім президента, до складу колегії увійшли чотири російські чиновники та чотири представники укр. генеральної старшини. Одним з перших заходів цієї колегії було проведення у 1765-67 рр. перепису населення і господарств з метою збільшення зборів у царську казну.

На початку 80-х рр. старий адміністративно-політичний устрій був остаточно скасований. З лівобережних та південних укр. земель у 1782 було утворено три намісництва - Київське, Чернігівське та Новгород-Сіверське. Чернігівське намісництво складалося з 11 повітів, до нього входив і Прилуцький повіт (див. *Прилуцький повіт 1782-96 Чернігівського намісництва).* Місцеве управління реорганізоване на основі загальноросійського «Учреждения для управления губерниями». У повітових містах створювалися: повітовий суд, нижня розправа, городовий магістрат, правління городничого, повітове казначейство та ін. Укр. феодальна верхівка дістала змогу мати й свої станові організації. У кожному намісництві й повіті дворянські збори обирали предводителів - намісницьких та повітових. Царським указом від 3 травня 1783 кріпосне право було оформлено юридично й на Лівобережній Україні. 1785 козацьку старшину урівняли в правах з рос. дворянством. Корінних змін зазнало й лівобережне козацьке військо. 28 червня 1783 указом Військової колегії про реорганізацію лівобережних полків створено 10 регулярних кавалерійських полків, які у 1784 перейменовано у карабінерні (див. *Софійський полк).* Вони були перехідною ланкою на шляху до повного злиття козацького війська з російською армією. У 1785 створені три нові єпархії відповідно трьом намісництвам. Церкви Прилуцького пов. з цього часу перейшли у відання Чернігівської єпархії (див. *Церква на Прилуччині).*

У роки царювання Павла І адміністративно-територіальний устрій Лівобережної України зазнав нових змін. 12 грудня 1796 створено Малоросійську губ., яка складалася з 20 повітів. Адміністративним центром новоствореної губ. став Чернігів, а Прилуки - повітовим містом (див. *Прилуцький повіт 1797-1802 Малоросійської губернії).* Через три роки після створення Малоросійської губ. була утворена Переяславська єпархія, до якої увійшли церкви Прилуцького повіту.

27 лютого 1802 Лівобережна Україна була розділена на дві губернії - Чернігівську і Полтавську. Тоді ж, у 1802, створений і Прилуцький повіт (див. *Прилуцький повіт 1802-1923*

Прилуки. Олександрівська вулиця. Фото поч. 20 ст

Полтавської губернії). 17 грудня 1803 з повітів, які увійшли до новоутвореної Полтавської губ., заснована Полтавська єпархія з найменуванням єпископів Полтавськими і Переяславськими, які до 1847 мали своє місцеперебування в Переяславі. У 1847 єпископська кафедра перенесена з Переяслава до Полтави.

Ще на поч. 19 ст. промислових підприємств у Прилуках не було, лише в повіті працював цегельний з-д (за 2 в. від міста), 5 кінських з=дів (Пасківщина, Мала Дівиця, Карпилівка, Березівка (два)), суконна фабрика в Ряшках. Найбільше було вітряків - 53 в місті та 717 у повіті, 6 водяних млинів у Прилуках таї 85 в повіті. Жодного цегляного будинку в Прилуках і лише два невеликі кам'яні флігелі в Березівці та в Сорочинцях. У 1887 в повіті (разом з містом) діяли 4 винокурні, 3 пивоварні, миловарня, 7 цегельних з-дів, 2 сукновальні, 10 крупорушок, 252 олійниці, 152 кузні, 1 паровий, 21 водяний та 2522 вітряні млини; працювали цехи: шевський, кравецький, різницький, калачницький, ковальський, кушнірський, ткацький (див. *Цехи у Прилуках).* 1893 через Прилуки прокладено залізницю (див. *Станція Прилуки).* На поч. 20 ст. у місті вже налічувалося 27 двоповерхових цегляних або дерев'яних, обкладених цеглою, житлових будинків та торговельно-промислових споруд (1908).

Визвольний рух в Україні, що розпочався в др. пол. 19 ст., підготував грунт для розгортання боротьби українців за своє політичне, соціальне та національне визволення в наступному 20 ст. На поч. його в Україні створюються політичні партії - Революційна укр. партія, Українська соціал-демократична партія, Народна українська партія, яку очолював наш земляк Микола Міхновський родом з с. *Турівки* Прилуцького пов. У 1905 прилуцькі соціал-демократи Юрій Каневський, Олексій Назар'єв, Ольга Юркевич, Володимир Порохов, Олександр Рожанський організовували політичні страйки й демонстрації робітників залізниці, млинів, тютюнових фабрик м.

Прилук та виступи селян у повіті.

У березні 1917, коли в Петербурзі було повалено самодержавство, у Києві утворилася Центральна Рада, яка об'єднала всі українські політичні партії. Очолив її відомий укр. учений-історик Михайло Грушевський.

У Прилуках 19 березня відбулися вибори Ради робітничих та селянських депутатів (див. *Рада міська Прилуцька* народних депутатів та виконавчий комітет), а 20 березня відбувся урочистий мітинг на базарній площі, учасники якого радо зустріли звістку про повалення ненависного самодержавства в Росії. Влада лишалася в руках *Земської управи,* а потім перейшла до Комітету громадської безпеки, створеного за наказом Тимчасового уряду Росії. У цей же час в Прилуках з'являються перші більшовики; це були солдати-фронтовики Євдоким Селюк та Пилип Юрченко, а також робітник Олександр Бособрод. Вони виступали на мітингах і зборах, закликаючи робітників до об'єднання, до збройного виступу проти влади.

У червні 1917 Центральна Рада утворила свій уряд - Генеральний секретаріат - і почала домагатись проголошення автономії України в складі нової Росії. На ці вимоги в Петрограді відповіли дуже своєрідно: урядовці видали інструкцію про перетворення українського уряду - Генерального секретаріату - в орган влади Тимчасового уряду.

У цей час влада в Прилуках від громадського комітету перейшла до міської Думи, яка стала на позиції українського національно-визвольного руху. У Думі обговорювалися питання про українізацію всіх міських шкіл та гімназій, всіляку підтримку одержували організації «Просвіти» в Прилуках, Гнилиці, Турівці, Варві, Іваниці. Та вже згодом влада в місті й повіті повністю перейшла до представництва Центральної Ради - Повітової Ради, яку очолив голова повітової організації Української партії соціалістів-революціонерів Назар Петренко (див. *Рада районна Прилуцька* народних депутатів і виконавчий комітет).

25 жовтня 1917 Тимчасовий уряд був повалений і владу в Росії захопила невелика, але добре зорганізована партія більшовиків під проводом В. Леніна. Голова Ради міністрів О. Керенський втік, інші міністри були заарештовані. Більшовицька революція охопила широкі простори імперії, але зустріла супротив в Україні, на Дону й на Кубані.

27 жовтня в Прилуках відбулися об'єднані збори всіх партійних та громадських організацій, на яких було засуджено «зухвалий виступ» більшовиків у Петрограді і створено військово-революційний комітет для захисту міста й повіту «од виступу більшовицьких партій і темних елементів». На зборах виступив голова селянської спілки Степан Неділько, який закликав усіх демократів об'єднатися навколо Центральної Ради.

7 листопада 1917 Центральна Рада оголосила про взяття верховної влади в Україні у свої руки та утворення Української Народної Республіки (УНР). А в грудні більшовики скликали в Києві Всеукраїнський з'їзд Рад для того, щоб оголосити Центральну Раду «ворогом народу». Та більшість на цьому з'їзді виявилася із представників українських партій. Тоді делегати-більшовики перебралися до Харкова і на з'їзді (12.12.1917), на якому були присутні делегати від третини всіх українських Рад, було проголошено створення Рад. Української Республіки. Рад. уряд обперся на військові формування, які прибули з Росії. Почалася тривала боротьба.

Зі сходу на Україну наступала 12-тисячна більшовицька армія Антонова-Овсієнка та Муравйова, сформована в Росії. Цим військам уряд УНР зміг протиставити лише наспіх сформовані загони селян-ополченців, або як їх ще називали - вільних козаків, січових стрільців, наспіх створених з військовополонених галичан та київських гімназистів-добровольців. Велика зукраїнізована армія, яка присягнула на вірність Центральній Раді, під впливом більшовицької агітації розпалася. Солдати розійшлися по домівках.

У грудні 1917 в Прилуках була створена нелегальна більшовицька організація, яка почала готувати повстання проти Центральної Ради. 14 січня 1918 до міста зі ст. Гребінки прибув бронепоїзд і ешелон із загонами Муравйова, які в основному складалися з петроградських робітників. На станції був створений так званий військово-революційний комітет (ВРК). Муравйов озброїв 50 місцевих більшовиків, і вони разом з путиловськими пролетарями зчинили заколот у місті. За ніч були арештовані всі представники влади і роззброєні гайдамацькі загони. Ранком 15 січня ревком проголосив себе «высшей властью в уезде». 1 лютого більшовики зібрали з'їзд Рад, на якому було обрано виконком для організації влади в повіті. До складу виконкому увійшли лише більшовики. їхня влада протрималася в Прилуках два місяці. У середині березня в Прилуках вибухнуло перше антирадянське повстання. Більшовики та ревкомівці повтікали з міста спочатку до Пирятина, а потім до Полтави. Вони двічі намагалися повернутися до влади, та марно.

25 січня 1918 Центральна Рада 4-м універсалом проголосила незалежність України від Росії, але вже 9 лютого Київ було взято військами Мурав'йова. Центральна Рада покинула Київ і перебралася на Волинь. Після переговорів делегації УНР у Бресті, Німеччина та Австрія мали надати Центральній Раді військову допомогу за поставки великої кількості продовольства. На терит. України вступила 450-тисячна німецько-австрійська армія. Ця політика Ценпральної Ради викликала розчарування і невдоволення народу України. 29 квітня 1918 в момент, коли на засіданні Центральної Ради ухвалювали конституцію і М. Грушевського проголошено першим українським президентом, був обраний гетьманом України Павло Скоропадський. Однак справжня влада тепер належала не президенту і не гетьманові, а німецьким військам. Та все ж гетьманові вдалося зробити чимало добрих справ: розпочалася українізація шкіл, відкриті 2 університети, академія наук, національні бібліотека, галерея мистецтв, історичний музей, оперний театр, хорова капела, симфонічний оркестр. Але гетьманський уряд не мав своїх збройних сил. В Україні зростало невдоволення Скоропадським. Почали вибухати селянські повстання проти німецьких окупантів, що відбирали хліб. У цій ситуації колишні діячі Центральної Ради створюють новий уряд - Директорію на чолі з Винниченком і Петлюрою. Війська Директорії 14 грудня 1918, домовившись з німцями, увійшли до Києва. Відбулося відновлення УНР. Проте і влада Директорії була нетривалою.

Прийшли німці й на Прилуччину. Формально при владі лишили повітовий комісар Центральної Ради і повітова Дума, але справжніми господарями стали німці. Вони почали забирати хліб і худобу у селян, відбирати награбоване з поміщицьких маєтків майно, нещадно придушувати найменший супротив. Коли прийшов до влади гетьман Скоропадський, що мав садибу в Прилуках та маєток в Тростянці, влада в повіті перейшла до рук повітового старости і... німецької комендатури. На Прилуччині, як і по всій Україні, розпочалися народні повстання. Спочатку очолити ці повстання намагалися більшовики, але з цього майже нічого не вийшло. їм лише вдалося переправити з Курська кілька десятків гвинтівок, якими озброїли селян-бідняків з Переволочни та сусідніх з нею сіл. Загін з 60 повстанців, очолений Миколою Скороходом, здійснив напади на маєтки переволочнянських поміщиків, де розстріляли 3-х вартових, та на садиби заможних селян-власників. Німецький каральний загін, висланий з Прилук, оточив повстанців біля *Лисенкового хутора.* Після короткого бою повстанці, покинувши зброю та спорядження, болотами вийшли з оточення і розійшлися по хатах. У цей час в м-ку *Іваниці* на Прилуччині за справу беруться петлюрівські ватажки повстанців Павло

Вернигора та Петро Ковтун. Вони організували міцний загін, який, об'єднавшись з повстанцями під командуванням ватажка Ангела та отамана Гавришка, 25 листопада 1918 захопив Іваницю. Звільняючи села і невпинно зростаючи чисельно, повстанські загони рушили до Прилук, куди 1 грудня вступили без бою. В повіті була проголошена влада Директорії, відновили роботу міська Дума й повітова управа, запрацювали установи та підприємства. Але місцеві більшовики знову зорганізувалися й розпочали свою роботу. Вони вели широку пропаганду, агітуючи рядових петлюрівців не підтримувати Директорію, розходитися по домівках та забирати у багатіїв землю. їм вдалося перетягнути на свою сторону досвідченого ватажка П. Ковтуна, якого поважали повстанці. Він з своїми прихильниками тричі допомагав більшовикам захопити владу в Прилуках, але всі ці спроби закінчувалися поразками. Під час цих сутичок був убитий головний більшовицький ватажок О. Бособрод.

У цей надзвичайно складний час більшовицький уряд Росії під приводом допомоги українському рад. урядові, який був сформований 28 листопада 1918 в Курську, розгорнув наступ на Україну. До більшовиків перейшли найбільш стихійні військові формування українських селян, зваблених красивими лозунгами про прекрасне соціалістичне життя. Під натиском радянських військ почався масовий відступ на захід петлюрівської армії. 26 січня 1919 петлюрівці залишили Прилуччину, і відразу ж у місті почали порядкувати більшовики. І знову ревкоми, реквізиція, націоналізація, конфіскація, масові арешти. Слід зазначити, що й петлюрівці займалися реквізицією і конфіскацією майна в Прилуках, особливо у євреїв, мали випадки арештів і розстрілів мешканців, які співчували більшовикам. На початку року міська організація більшовиків наліч. близько 100 членів партії, але після першої ж чистки вона скоротилася майже наполовину. Характерно, що за незначним виключенням всі члени партії були на керівних посадах. Як згадує очевидець: «Представники місцевих органів влади самі дискредитували Рад. владу своїм пияцтвом і розбещеністю». Комісія, яка прибула з центру, розззброїла червоногвардійський загін, ліквідувала виконком, утворила ревком. Те ж саме творилося й на селі, у повіті. По всіх селах були створені ревкоми та комбіди, які складалися виключно з більшовиків і бідняків. Більшовики організували селянську бідноту і натравили її на міцних, заможних хазяїв, обізвавши їх куркулями і глитаями.

Київ червоноармійці захопили 5 лютого 1919, а до літа в їх руках була майже вся Україна. Більшовицькі війська відтіснили Директорію до Кам'янця-Подільського і в Україні була встановлена рад. влада з її системою реквізиції майна та збіжжя, з доносами, обшуками та розстрілами. По всій території України все більше й більше ширився супротив. За офіційними даними рад. уряду в червні й липні 1919 відбулося 328 народних повстань. Ширилися народні повстання проти рад. влади й на Прилуччині. Характерно, що часто піднімали на боротьбу селян представники місцевої інтелігенції, які виступали проти диктатури, насилля, проти нищення національної культури, за вільну й незалежну Україну. Селянські виступи відбулися в Линовиці, Івківцях, Турівці, Ольшані, Іваниці. Ревкомівці відповіли на ці виступи терором: було взято 80 заложників, з яких 46 ні в чому не винних людей розстріляли.

Відчайдушну спробу відновити незалежну Україну в роки громадянської війни здійснив С. Петлюра. У серпні 1919 він, об'єднавши своє військо з Українською галицькою армією, організував похід на Київ. Тоді більшовицькі війська залишили вируючу селянськими повстаннями Україну.

З півдня сунула ще одна смертельна загроза - наступала білогвардійська армія генерала Денікіна. На Прилуччині

більшовики намагалися організувати загальну мобілізацію до Червоної армії, але зустріли відчайдушний опір. Молодь розбігалася, поповнюючи ряди повстанців. У серпні почалася евакуація органів радянської влади повіту і Полтавської губ. Разом з панічно відступаючими військами тікали у напрямку до Чернігова. Минаючи непокірну Іваницю, яка зустріла їх кулями, прилуцькі більшовики підпалили село з усіх чотирьох боків. Сталася страшна пожежа, в якій згоріло 330 селянських дворів та увесь хліб нового урожаю. 25 серпня денікінські війська увійшли в Прилуки. Вони розігнали міське самоврядування, і влада перейшла до т. з. штабу державної варти Прилуцького повіту. Почалися масові грабунки, арешти, знущання. Російська офіцерня ґвалтувала українських дівчат, глумилася з єврейського населення. Життя в місті завмерло. Не краще було й на селі. Денікінські банди грабували й розстрілювали селян, силоміць забирали юнаків до «визвольної» армії, ґвалтували дівчат. Почався масовий супротив грабіжникам. У лісах під Переволочною успішно діяв партизанський загін посланця Директорії УНР Назарука. Згодом він передав командування М. Скороходу, якого добре знали та поважали за хоробрість місцеві селяни. Відомий також Срібнянський загін Ф. Вигінського. Об'єднавши свої сили, командири провели кілька успішних операцій проти денікінців. У Прилуках на зборах членів Української партії соціалістів-революціонерів та Української соціал-демократичної робітничої партії був утворений повітовий революційний повстанчий комітет. Ревком організував штаб, який керував озброєними повстанськими загонами на Прилуччині.

У листопаді під натиском Червоної армії почався безладний відступ денікінців на південь України. 30 листопада повстанський загін Грицька Короткого зав'язав жорстокий бій з денікінцями біля села Заїзда. Незважаючи на значну перевагу в силі, денікінці відступили до Прилук і далі на Богданівку. Загін Короткого зайшов у Прилуки 1 грудня і в цей же день місто зайняла 2-га Таращанська бригада. У Прилуках влада перейшла до новоствореного більшовицького ревкому, який почав видавати нечувано жорстокі накази. Згідно з цими наказами почали розстрілювати на місці, без суду, не тільки спекулянтів, але й тих, хто переховував харчові продукти. У місті бракувало продуктів, хліба, грошей, палива, поширювалася епідемія тифу. Повністю була паралізована робота залізничного транспорту. Ревком почав створювати репресивні органи з надзвичайно широкими правами. Були створені надзвичайні комісії («ЧК») по боротьбі з кризою палива, з тифом, з контрреволюцією і т. ін. Знову почали відбирати землю у «нетрудових елементів», хліб у «глитаїв», коней у «несвідомих». Озброєні загони агентів повітового продовольчого комітету та військові заготівельники розпочали тотальний грабіж селянства. На Прилуцький повіт була накладена «продрозкладка»: 1 млн. пудів хліба, величезна кількість голів рогатої худоби, свиней. Все це під виглядом допомоги «героїчній Червоній армії та робітникам голодних центрів» вивозилося до Росії.

У квітні 1920 було проведено повітовий з'їзд Рад, на якому ревком передав владу повітвиконкому. Комуністи знову захопили всю повноту влади у свої руки. До складу виконкому не допустили жодного представника українських чи єврейських партій, жодного безпартійного. Все це, разом взяте, призвело до нового вибуху селянських повстань проти радянської влади, проти насилля, грабунків, безправ'я. Селяни організовувалися в мобільні, добре озброєні повстанські загони, які за короткий час ліквідували по селах всі владні структури і вже почали добиратися до міста. Так, 9 березня 1920 срібнянський загін Криворучка зненацька увійшов до Прилук, захопив міську переповнену «підозрілими елементами»

в'язницю і випустив усіх на волю. На межі Прилуцького та Лохвицького повітів декілька сіл було під контролем загону Харченка, петлюрівські загони діяли в районі м-ка Ічні та села Ладану. На Прилуччині діяли озброєні кулеметами та гвинтівками загони Марусі Чорної, Ґонти, Чалого. В селі Карпилівці місцевий учитель Нечай організував селянський повстанський загін. А коли в сутичці з радянськими загонами командира було вбито, на його місце став учитель з с. Рибців. У районі Прилук діяли загони Недобора, Полонського, Тарасевича. 25 квітня 1921 з Чернігівщини на Прилуччину зайшов загін махновців, що мав 500 вершників. Пройшовши рейдом по селах, він поповнився за рахунок місцевих селян і налічував уже не 500, а 1000 бійців. Для придушення повстань було кинуто регулярні війська, в Прилуки прибув кавалерійський полк. Незважаючи на це, повстання не вщухали. їх вдалося припинити лишень широкомасштабними репресивними заходами владних структур, терором, колективізацією, голодомором.

У 1920-ті рр. всі великі підприємства м. Прилуки були націоналізовані: махоркова фабрика Рабіновича і Фраткіна стала 2-ю державною, фабрика Володарського - кооперативною. Великі млини Шахіна і Долгіна також перейшли в руки держави, на базі дрібних шкіряних заводів створено 2 кооперативні артілі «Артшкіра» та «Трудшкіра», цегельні заводи стали державними. Було організовано повітовий

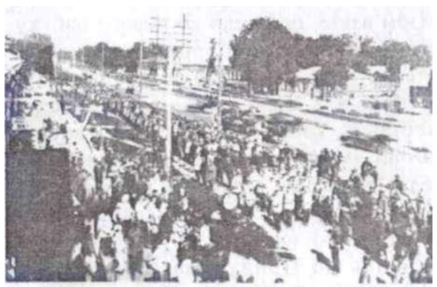

Прилуки. Вулиця Леніна, 1928

раднаргосп, який багато зробив для відновлення роботи пром. підприємств.

Відповідно до указу ВУЦВК від 7 березня 1923 Прилуцький повіт був розформований, Прилуки стали центром Прилуцького округу і району (див. *Прилуцький округ).*

У 1923 державна промисловість на Прилуччині нараховувала 28 підприємств: 3 цукроварні, 1 махоркова ф-ка, 2 торфорозробних підприємства, 3 цегельних з-ди, 1 винниця, 1 чинбарське підприємство, 1 лісопилка, 1 ремонтна мех. майстерня, 2 друкарні. Млинів з тепловими двигунами 79 (працювало 64), водяних млинів 12 (працювало 4), вітряків 3905 (прац. 1200), просорушок 204, олійниць 103 (прац. 66). На кінець 1925 в місті наліч. 19 державних та кооперативних підприємств, на яких працювало понад 3 тис. робітників. Промисловість розвивалася швидкими темпами. У довоєнні роки в Прилуках виросли нові підприємства: панчішна, рукавична, взуттєва, ліжкова, шорно-сідельна та галантерейна ф-ки, з-ди переробки м'яти, пластмас. Було реконструйовано чавуноливарний з-д, який став називатися механічним. Дві махоркові ф-ки об'єднані в одну і теж реконструйовані. На місці лісопильного з-ду створено меблевий комбінат. У 1939 промисловість міста випустила продукції на 350 млн. крб. проти 34,9 млн. крб. у 1934. У селищі Ладані збудовано з-д протипожежного устаткування (див. *Завод «Пожмашина»).* Місто Прилуки швидко зростало. Напередодні Великої Вітчиз. війни в Прилуках мешкало більше 37 тис. чол., тоді як у 1923 - 26,7 тис. чол. Але приріст населення в місті відбувався головним чином за рахунок людей, що покидали села і шукали в місті кращої долі. Після закінчення громадянської війни в селах поступово налагоджувалося нормальне життя. Люди активно і продуктивно займалися своїми господарськими справами, будували нові хати, сіяли хліб, розводили худобу та коней. В 1927-28 рр. село жило спокійно і навіть заможно. І ніхто

не гадав, що наближається жахлива пора, яка зведе нанівець все, що було придбане тяжкою працею. У 1929 в селах Прилуччини почалася колективізація. Вона проходила в складних умовах. Владними і партійними структурами селяни були поділені на три категорії: бідняки, середняки та куркулі. До останніх відносили заможних, енергійних та працездатних господарів. Вони відразу ж були названі класовими ворогами і зазнали «розкуркулювання» - землю, худобу, засоби виробництва і все майно конфісковувалось, а вся родина виселялася у Соловки або до Сибіру (один з авторів був свідком того, як у Малківці влітку 1930 під галас жінок і плач дітей вивозили родину сусіда до залізниці). У колгоспи добровільно йшли лише бідняки, бо нічого не втрачали. Це були не дуже вдалі господарі. Середняки вступали до колективних господарств під тиском партійних агітаторів та репресивних органів, яких надіслав у села райком КП(б)У. Так, у 1930 на Прилуччині було створено 61 колгосп, а вже на кінець 1931 - 80. Усуспільнювалося в колгоспи майже все: земля, знаряддя праці, велика рогата худоба, свині і навіть птиця. Незважаючи на те, що офіційно влітку 1931 «суцільна» колективізація села закінчилася, значна кількість середняків лишилася одноосібниками. Колективізація разом з драконівськими хлібозаготівлями, під час яких з колгоспів викачували навіть продовольче зерно, а у одноосібників забирали посівне, спричинила до того, що вже восени 1931 розпочався голод, який пізніше перейшов у голодомор. Свого найтрагічнішого апогею голодомор в Україні досяг взимку та весною 1933. На Прилуччині люди пухли з голоду й помирали тисячами. Вони їли дохлу худобу, собак, пацюків, часто божеволіли з голоду, траплялися випадки, коли батьки вбивали своїх дітей. Немало селян рушило в місто, де була введена карткова система, в надії знайти там роботу і якось вижити. Та лише одиницям це вдавалося. Кожного дня на вулицях міста підбирали опухлі

трупи померлих з голоду. Коли в липні заколосилися хліба нового урожаю, вкінець змучені голодом люди стали нишком виходити на поле, щоб настригти колосків ще недозрілого хлібу. Кого ловили на цьому, засуджували на 4, 6, 8, а то й більше років сталінських таборів. А «шкідники», як загіпнотизовані, знаючи про страшну кару за ті нещасні колоски, нехтуючи самим життям, все йшли і йшли в хліба. Голод був сильніше за все. Та всьому колись приходить кінець, навіть найстрахітливішому. Голодомор закінчився восени 1933, і той, хто перестраждав зиму, перемучився весну і перетерпів літо, той уже мав надію не померти голодною смертю. Ще кілька років селяни та мешканці міста відчували наслідки цього жахливого періоду. І лише перед війною життя на Прилуччині вирівнялося, і на столі з'явилася їжа в достатку. На полях все частіше можна було побачити трактор, комбайн. Так, у 1937 в Прилуцькому р-ні на 64313 га землі працювали 108 тракторів, 16 комбайнів, більше 700 сіялок, з них 67 тракторних. У колгоспах р-ну з'явилось 5 автомашин. Прилуччина, як і вся країна, в останні роки перед війною пережила ще чорні дні сталінських репресій. Особливо це припадає на 1937-39 рр. Безпідставно заарештовували представників інтелігенції, військових, учасників громадянської війни і навіть рядових робітників. До цього доклали руку функціонери міських, районних та обласних партійних органів і органів НКВС. Ніхто з заарештованих не повернувся додому. Є підстави гадати, що вони не були відправлені в табори, а страчені в місті чи в Чернігові.

У жовтні 1939 м. Прилуки виділене в окрему адміністративну одиницю, було створено Прилуцький райвиконком та Прилуцький міськвиконком.

А потім прийшла війна. У вересні 1941 Прилуччина була окупована німецько-фашистськими військами. Окупація тривала два повні роки. За час окупації в Прилуках було закатовано 14418

мешканців міста і району. 6 тис. чол., переважно юнаків та дівчат, відправили на каторгу до Німеччини. На фронтах Великої Вітчизн. війни билися з ворогом близько 18 тисяч жителів Прилуччини, багато з них за виявлену мужність нагороджено орденами та медалями. 14 наших земляків удостоєні високого звання Героя Рад. Союзу, серед них уродженці міста І. Я. Дубинський та О. В. Кошовий. 9810 жителів Прилуччини загинули на фронтах війни. Після визволення Прилуччини відразу ж почалася відбудова зруйно-ваного війною господарства. У 1950 в місті працювали 21 державне підприємство та 13 кооперативно-промислових артілей. Механічний з-д було перетворено на з-д будівельних машин. Стали до ладу нові цехи на з-ді пластмас, взуттєвій та швейній фабриках, меблевому комбінаті. В місті розгорнулося велике будівництво, що вимагало збільшення випуску будівельних матеріалів. Було створено заводоуправління будівельних матеріалів, до якого увійшли всі цегельні з-ди (див. *Прилуцькі будматеріали).* У 1960 біля Прилук відкриті поклади нафти і газу. До 1965 проведено реконструкцію з-дів пластмас, будівельних машин, «Сільмаш», протипожежного устаткування, переробки м'яти, меблевого комбінату та панчішної фабрики. В 1970 у місті працювали 34 промислові підприємства. Успішно розвивалися такі галузі промисловості, як нафтовидобувна, хімічна, машинобудівна та легка. Щорічний видобуток нафти досяг 8

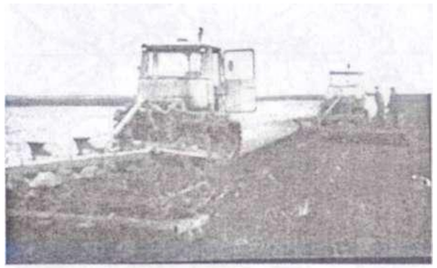

Весняна оранка,1991

млн. т. Відкрито нові нафтові та газові родовища - Богданівське, Мільківське, Монастирищенське. У 1981 введено в дію з-д "Білкозин".

1989 в Прилуцькому р-ні налічувалося 100 населених пунктів. Торгівельне обслуговування здійснювала *«Райспоживспілка»,* яка нараховувала 222 підприємства торгівлі та 67 підприємств громадського харчування. Побутові послуги населенню надавали 4 будинки побуту та 40 комплексних приймальних пунктів. У 1990 в колгоспах Прилуцького р-ну наліч. 1223 автомашини, 1237 тракторів, 436 комбайнів, а також в.р.х. - 71250 голів, свиней -46720, коней - 2540, овець- 14000, птиці-99500. Найбільшими пром. підприємствами р-ну були: Линовицький цукровий з-д, Прилуцькі ефіроолійний, птахо -, хлібопродуктів, будівельних матеріалів і конструкцій комбінати, маслоробний та комбікормовий з-ди. В промисловості працювало близько 4800 чол. Землеробство району - зерно-буряківничого, тваринництво - молочно-м'ясного напрямів. Площа с.-г. угідь 137 тис. га. Основні культури: озима пшениця, ярий ячмінь, кукурудза, цукрові буряки, м'ята. 1996 у районі налічувалося 45 пайгоспів (утворених 1992 з колгоспів) та радгоспів, в яких працювало 6328 чол., 46 фермерських господарств. Щорічне виробництво складало в середньому понад 150 тис. т зерна, 140 тис. т цукрових буряків, близько 10 тис. т м'яса, 50 тис. т молока. В пайгоспах та радгоспах р-ну наліч. 1192 автомашини, 1105 тракторів, 279 комбайнів, а також в.р.х. - 47803 голови, свиней - 19029, коней - 1449, овець - 2135, птиці - 82635.

З 1999 у сфері с. г. виробництва почалася реформа - перехід від колективної до приватної власності на землю та майно. Почали створюватися с. г. підприємства нового типу: акціонерні товариства (АТ), відкриті акціонерні товариства (ВАТ), приватні с. г. підприємства (ПСП), товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ), приватні агрофірми (ПАФ), фермерські (селянські) господарства. У 2000 в с .г. підприємствах р-ну працювало 4544 чол. На Прилуччині зосереджений значний промисловий та будівельний потенціал. Випускалася протипожежна техніка, збірний залізобетон, цегла. У 2000 на промислових підприємствах р-ну працювало 3735 чол. У сільській місцевості прокладено 231 км газових мереж (з 1986), газовим опаленням користуються в 17 нас. пунктах. На Прилуччині у 1996 функціонувало: 2 профес.-тех. уч-ща, 49 заг.-осв. шкіл, муз. школа, 75 лік. закладів (у т.ч. 11 лікарень), 73 клубні установи, в яких налічувалось 168 гуртків художньої самодіяльності, 81 кіноустановка, 72 б-ки. Населення обслуговувало 140 медичних закладів, у яких працювало 1148 медробітників, серед них 124 лікарі. У 2000 в районі народилося 247 чол. (у 1996 - 358 чол), померло 1145 чол. (у 1996 - 1196 чол.), зареєстровано шлюбів 192, розірвано - 115.

У Прилуцькому р-ні на державному обліку перебуває 189 пам'яток, у т.ч. 142 пам'ятки історії, 14 - архітектури, 11 - археології. Серед пам'яток архітектури району: *Білорічицький архітектурний ансамбль, Бальменів садиба у* смт Линовиці, *Киселя садиба* в с. Дідівцях, комплекс *Густинського монастиря, Михайлівська церква* (кін. 18 ст.) у с. Полонках, *Вознесенська церква* (поч. 19 ст.) у с. Радьківці, *Різдва Богородиці церква* (поч. 19 ст.) і дзвіниця у с. Полові, *Йоасафу Горленку храм-пам 'ятник у* с. Замості.

24 серпня 1991 здійснилася віковічна мрія: український народ став на шлях розбудови незалежної, демократичної держави. Вагомим доробком на шляху до цього є матеріальне та духовне відродження українського народу. Земля Прилуччини багата на талановитих людей - носіїв відродження і творення культури. На нашій землі народились і жили, перебували і творили шедеври літератури та мистецтва Яків Маркович, Павло Білецький-Носенко, Микола Костомаров, Панас Мирний, Лев Жемчужников, Тарас Шевченко, Антон Антонський-Прокопович, Іван Микитенко, Олекса Десняк, Любов Забашта, Микола Яковченко.

А

АБРАМЕНКА ХУТІР *Срібнянської сотні* Прилуцького полку. 1781 належав підданому Березинського Абраменку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

АБРАМОВИЧІВ - хут. Світличанської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 10 км від райцентру і за 2 км від сільради. Містився між селами *Світличним* і *Остапівкою,* за 1 км від с. Ященків, біля старого шляху з Прилук до Лохвиці. У хут. починалася дорога до великого с. *Білоусівки* на Лохвиччині. 1925-4двори, 26 ж.; 1930-8 дворів, 41 ж. Нині не існує.

АВГУСТІВКА (Августів, Заїмка) - село* Ічнянського р-ну, Ічнянської міськ-ради. Розташ. за 8 км від м. *Ічні* і за 6 км від залізнич. ст. 130 дворів, 267 ж. (1996). Вперше згадується 1859 [13]. Входила до складу Прилуцького пов. Існували два х-ри, засновані в пер. пол. 19 ст,-Августів і Заїмка [14], які належали відставному майору Московського піхотного полку Миколі Олексійовичу Айгустову (Августову). Мабуть, х. Заїмка був засн. трохи раніше, ніж х. Августів, бо 1859 згадується лише х. Заїмка [13]. У той час у ньому наліч. 4 двори і 35 ж. На карті 1869 [14] позначені вже обидва х-ри. Вони входили до Ольшанської вол. 1-го *стану.* 1886 в списку нас. пунктів показані разом під назвою Заїмка (Августів); наліч. 2 двори козаків, 5 дворів селян (4 казенних, 1 власників), 2 двори міщан, 9 хат, 48 ж. 1910 в хут. під назвою Заїмка-Августів - 56 госп., з них козаків - 27, селян - 25, ін. непривілейованих - 3, привілейованих - 1, наліч. 311 ж., у т.ч. 7 теслярів, 2 шевці, 1 ткач, 22 поденники, 1 займався інтелігентними та 37 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 167 дес. придатної землі. Під час утворення округів А. 1923 увійшла до Ніжинського округу.

АВГУСТІВ - хут. Див. с* *Августівка.*

АВІАЦІЇ ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Щорса (№№ 163, 165) на Сх. до вул. Раскової (№№ 36, 42), паралельно вул. Костянтинівській, Богунській; перетинає вул. Перемоги, Б. Хмельницького, П. Осипенко. Закінчується М» 31 та 42. Довж. 425 м, з твердим покриттям. Прокладена за рішенням міськвиконкому від 24.02.1949. Забудована приватними житл. будинками. В буд. № 42 міститься магазин №5 коопторгу.

АВРАМЕНКІВ (Кривенка) - хут. Турівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. на Пд. від вол. центру, по дорозі до с. *Сергіївни.* Вперше згадується 1869 х. Кривенка [14]. Пізніше хут. належав поміщикам з козацько-старшинського роду Авраменкам і звався вже х. Авраменків [15], а інколи - х. Авраменків (Кривенка) [29]. З роду Авраменків відомий наприкінці 18 - поч. 19 ст. секретар Прилуцького суду Іван Авраменко. Представники цього роду жили на хут. ще й на поч. 20 ст., у садибі Авраменків працювали наймані робітники. 1886 в хут. наліч. З двори селян-власників, 3 хати, 22 ж. (козаків не було). 1910-4 госп., з них козаків - 1, селян - 1, привілейованих - 2, наліч. 37 ж., приписаних до парафії Всесвятської ц-ви с. *Турівки,* у т.ч. 1 кравець і 2 займалися інтелігентними заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 957 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. А. підпорядкований Турівській сільраді Турівського р-ну Прилуцького округу. 1925 -9 дворів, 40 ж.; 1930- 3 двори, 14 ж. Нині не існує.

АВРАМІВСЬКИЙ - хут.на безіменній правій прит. р. *Детюківки* (лівій прит. р. *Березовщі),* за 6 в. на Сх. від с. *Березівки.* Входив до складу Прилуцького пов. 1797 наліч. 9 душ чол. статі податкового населення 50[9]. Востаннє згадується 1804.

АВТОБАЗА №3 - об'єднання «Укрнафтогазбуд». 1965 в с-щі *Ладані* Прилуцького р-ну за рішенням Газпрому СРСР була створена автоколона з 30 вантажних автомобілів для обслуговування будівництва нафтових та газових промислів і магістралей. 1966 на базі автоколони створена Прилуцька автобаза №3 об'єднання «Укр-нафтогазбуд», яка розташ. за 3 км від с. *Івківців,* по дорозі до с. *Краслян.* Парк А. зріс до 100 автомобілів, працюючих було 200 чол. 1975 А. мала вже 600 транспортних одиниць та 1,5 тис. чол. працюючих. А. спеціалізувалася на перевезенні вантажів для будівництва нафтогазопроводів України, Туркменії, Узбекистану, Сибіру. Значних успіхів А. досягла в 1970-80 рр. Більше 20 р., з дня заснування, А. керував В. П. Бальбух, нагороджений орденами СРСР. На 1995 А. налічувала 150 одиниць транспорту, 200 чол. працюючих. Перевозки виконувалися виключно по терит. України. 25.02.1997 рішенням конференції акціонерів АТ фірми «Укргазбуд» автобаза № 3 ліквідована. Все майно передано на баланс *Будівельного управління № 1* — м. Прилуки, вул. Київська № 307.

АВТОБАЗА РАЙСПОЖИВСПІЛКИ. До 1960 при Прилуцькій Міжрайбазі (вул. Вокзальна, 52) працювала автоколона (АТК) з 60 автомашин. 1960 АТК розділена на дві окремі колони: одна стала обслуговувати Міжрайбазу, друга - систему районної кооперативної торгівлі. АТК райкооперації (Чернігівської облспоживспілки) виділена сучасна територія. 1970 автоколона стала автотранспортним підприємством (АТП) у складі новоствореного Чернігівського об'єднання облспоживспілки. АТП мало 6 колон з 380 автомашинами в Ніжинському, Талалаївському, Срібнянському, Варвинському, Ічнянському та Прилуцькому р-нах. 1976 колони цих районів відокремлені від АТП. З 1992 - автобаза Прилуцької райспоживспілки. Обслуговувала 7 сільс. споживчих товариств р-ну, З об'єднання громадського харчування, райхлібо-комбінат (пекарні в *М. Дівиці, Линовиці, Яблунівці).* На 1.01.1995 мала 70 одиниць автотранспорту. Розташ. на вул. Войкова № 6.

«АВТОЛЮБИТЕЛЬ» - Прилуцька міська та районна спілки автомобілістів України. Створені в Прилуках 29.05.1928 як окружний філіал укр. т-ва «Друзів автомобіля та шосейних доріг» (Укравтодор). До філіалу входило 11 осередків у місті та 16 в р-нах округу, всього 1 тис. членів т-ва. 1929 відбувся перший випуск курсів, створених при т-ві (36 трактористів та 40 шоферів). Після ліквідації округів 1930 т-во стало районним. З часом назви мінялися; т-во на деякий час припинило існування. У травні 1974 створене Прилуцьке районне т-во «Автолюбитель», яке об'єднало власників автомобілів та мотоциклів, містилося на вул. Щербакова. 1976 т-во розділене на міське та районне т-ва. Міське т-во 1983 об'єднувало 2339 членів у 28 первинних організаціях. Т-во готувало водіїв легкових автомобілів та мотоциклістів, випустило близько 10 тис. водіїв. З 1989 т-ва перейменовані в спілки. На 1.01.1995 районна спілка налічувала 2788 членів, які були об'єднані в 31 первинну організацію і мали 968 автомобілів та 1918 мотоциклів. Міська спілка налічувала 3300 членів, об'єднаних у 28 первинних організацій, які мали 2052 автомобілі та 1248 мотоциклів. Члени міської спілки об'єднувалися також у 12 гаражних кооперативів (3700 гаражів). На 1.01.2001 міська спілка налічувала 5340 автолюбителів, об'єднаних у 25 первинних організацій. Розташ. (з 1978) на вул. Соборній № 35.

АВТОСТАНЦІЯ в м. Прилуках Чернігівського об'єднання автостанцій 17499. Відкрита 1952 при автотранспортній конторі в буд. № 154 на вул. Київській (знесений 1990) для перевезення пасажирів на приміських маршрутах. Спочатку мала в своєму розпорядженні 2 автобуси ГАЗ-03-30 та кілька вантажних таксомоторів. 1960 на вул. Садовій № 144 побудована нова автостанція з невеличким залом для пасажирів, двома касами та диспетчерською (див. АТП 17407).

Перевезення пасажирів забезпечували 10 автобусів та 20 таксі. 1967 на вул. Пирятинській збудована нова автостанція з просторим залом для пасажирів, кількома касами, кімнатою відпочинку, буфетом, перукарнею. 1970 перевезено 1,1 млн. пасажирів по 49 маршрутах довжиною 3041 км. Найвищих показників досягнуто 1982, коли на 79 маршрутів довж. 5184 км щоденно виходило 184 автобуси. За рік було перевезено 1,5 млн. пасажирів. У 1990-х рр. почався різкий спад у роботі автостанції. За 1994 перевезено близько 300 тис. пасажирів. 1995 автостанція обслуговувала щоденно 20 приміських та міжміських маршрутів (до 300 пасажирів за день). На А. на 1.01.2001 працювало 17 чол., в її підпорядкуванні перебували автостанції в *Ладані, Барві, Срібному, Талалаївці.* Розташ. на вул. Пирятинській №2.

АВТОТРАНСПОРТНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АТП) 17407 у м. Прилуках, відкрите акціонерне товариство (ВАТ). Утворене 1951 під назвою автотранспортна контора (АТК) для перевезення пасажирів та вантажів. Підприємство мало 4 вантажні автомобілі ЗІС-5, 2 автобуси та 2 легкові автомобілі «Победа». У тому ж році відкрито перший міський автобусний маршрут „Лікарня - Плискунівка". АТК розташ. на вул. Київській, 154. 1954 до АТК приєднана авторота «Союззаготтранс». Відкриті нові маршрути в Прилуках: площа - хут. *Ракипгний* (к-п ім. Сталіна), вокзал - Плискунівка. Регулярні автобусні маршрути зв'язали місто з райцентрами Ніжин, *Срібне, Іваниця, М. Дівиця, Яблунівка.* У грудні 1958 з підприємства вилучені вантажні автомобілі й утворено окремий вантажний автопарк. 1962 АТК перейшла на нову територію по вул. Островського, де за 2 роки були побудовані майстерні, профілакторій, стоянка, склади, заправка, котельна. 1965 АТК наліч. 375 працюючих, 70 автобусів, 15 таксомоторів. У тому ж році по 48 маршрутах (у т.ч. 11 міських) перевезено 10,5 млн. пасажирів. 1966 АТК перейменована на автотранспортне підприємство (АТП) 24012. 1984 АТП обслуговувало вже 82 маршрути (12 міських, 45 приміських, 25 міжміських), за-безпечувало перевезення пасажирів у 4-х р-нах, а також перевезення працівників багатьох підприємств. 1986 підприємство одержало новий індекс - 17407. Найвищих показників АТП досягло 1990. За цей рік по 93 маршрутах довжиною близько 6 тис. км перевезено 26,7 млн. пасажирів. АТП мало 188 автобусів, 13 таксі, 555 чол. працюючих. А потім почалося значне скорочення всіх показників. За 1994 маршрути скоротилися до 42 (11 міських), перевезення пасажирів - до 8 млн. чол. Колектив АТП скоротився до 263 чол. Нині АТП має цехи: ремонту двигунів, токарний, вулканізації, акумуляторний, мідницький, карбюраторний, малярний, ковальський, електроцех, а також профілакторій, пост діагностики, мийку, бензозаправку. Парк оснащений автобусами ПАЗ, ЛАЗ, ЛІАЗ, КАРЗ, «Ікарус», легковими таксі «Волга», «Москвич». Підприємство має свою їдальню, сауну, медпункт. У 2000 перевезено 12091 тис. пасажирів. На 1.01.2001 працювало 266 чол. Розташ. на вул. Островського № 19-а.

АВТОТРАНСПОРТНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АТП) 17461 ВАТ у м. Прилуках. Створене у травні 1966 на базі автотранспортного підприємства Раднаргоспу вантажного автопарку під назвою Автотранспортне підприємство (АТП) 24063 (див. *АТП 17407).* 1986 АТП присвоєно індекс 17461. Основний напрямок: вантажні перевезення, транспортне обслуговування промислових підприємств та будівельних організацій. Має сучасні ремонтні майстерні, адміністрат. будинок, клуб, автопарк з 150 автомашин, 240 чол. працюючих (1996). На 1.01.2001 працювало 104 чол. Розташ. на вул. Пирятинській № 127.

АВТОШКОЛА ТСОУ (Товариства сприяння обороні України) в м. Прилуках. Створена 1952 , спочатку як автомотоклуб (АМК) Добровільного т-ва сприяння армії, авіації, флоту (ДТСААФ), розташ. на вул. Київській, 273 (нині міська дитяча бібліотека), мав 2 класні кімнати і кабінет, 4 списані військовими частинами автомашини. Штатних працівників налічувалося 10-12 чол., які щорічно готували 160-180 автоспеціалістів для потреб армії. 1961 АМК виділено територію і приміщення кол. м'ясного цеху (бойні) міського харчкомбінату на вул. Перше Травня. АМК переобладнав старі приміщення під навчальні класи, лабораторії, цехи по ремонту двигунів, гаражі, побудував і обладнав автодром (на *Білещині),* автозаправку, мийку та ін. 1963-67 рр. АМК підготував 3 тис. спеціалістів. 1974 клуб реорганізовано в автомобільну школу ДТСААФ. 1982-83 рр. побудоване нове чотириповерхове приміщення, в якому розмістилися навчальні класи, адміністративні й господарчі служби, актовий зал, музей бойової слави, бібліотека. Школа дістала можливість одночасно готувати 720 спеціалістів для військової служби (водіїв) та народного господарства (водіїв, трактористів, комбайнерів). З 1992 автошкола стала центром патріотичного виховання, технічної підготовки та спортивної роботи міської організації ТСОУ. У 1990 -2000 школа підготувала близько 2,5 тис. водіїв для Збройних сил України та понад 10 тис. для народного господарства. На 1.01.2001 працювало 104 чол. Розташ. на вул. 1 Травня № 46.

АДАЛЬЧОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького. 1781належав родині померлого значк. т. Адальчого [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

Будівництво автошколи, 1983

АЕРОПОРТ у Прилуках. Відкритий на поч. 1960-х, являв собою невелике злітне поле без твердого покриття та мав дерев, будиночок з касою і кімнатою для пасажирів. 1984 з Прилуцького А. літаки АН-2 здійснювали щоденно 4 рейси до м. Чернігова, 1 - до м. Харкова, 3 - до с-ща *Барви* та 3 - до м. *Ічні.* У 1988-89 прибавились рейси на Полтаву, Запоріжжя, Лохвицю, *Срібне.* З 1995 А. через відсутність пального пасажирів не обслуговував, 5 працівників А. забезпечували вантажні перевезення на вертольотах Мі-2 для управління Чернігівнафтогаз. Розташ. в р-ні *Плискунівки* на вул. Аерофлотській.

АЕРОФЛОТСЬКА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на *Плискунівці)* - від вул. Київської (№ 334) простягається на Пд. повз *Плискунівське кладовище* до *Аеропорту,* а потім повертає на Пн. і через *Плискунівський яр* знову повертається до вул. Київської (№ 322), закінчується буд. № 34. Довж. 525 м, частково з твердим покриттям. Прокладена 1976, коли були побудовані перші житл. будинки (№2-10) для нафтовиків та будівельників. Забудовано лише бік вулиці з парними номерами.

АЛАНДАРЕНКА - хут. Рудівської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 45 дворів. Нині не існує.

АЛГАЗІНА ВУЛИЦЯ (кол. Військова; у зх. частині міста, на *Квашинцях)* - від

Аеропорт, 1950 р.

вул. Чапаева (№№ 5, 11а) на Пд. до поч. вул. Костянтинівської, паралельно вул. Чапаева, Козачій; перетинає вул. Бособрода, Київську, Миколаївську. За-кінчується буд. №№ 53,60. Довж. 700 м, з тверд, покриттям. Має пров. Воєнний. Прокладена в першій пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802. Перейменована 1985 на честь Олександра Кузьмовича Алгазіна, Героя Рад. Союзу (див. *Алгазіна О. К. могила).* 1900 наліч. 21 володіння, 25 житл. будинків. На поч. 20 ст. на Військовій вул. мешкали козаки Дейнеки, Овдієнки, Садові, Сидорки; міщани Волики, Коровації, Кравецькі, Мавли, Мірошниченки, Рашевські, Тирки, Хантілі, Чередниченки; селяни Кобзарі, Копильці, Кропиви, Назаренки, Холоди; родина почесного громадянина з селян Степана Оноприйовича Книша. У садибі міщанина Павленка містилося кустарне підприємство по обробці шкіри (чинбарня). На поч. 20 ст. міщанка Тауба Фаліковна Марієнгоф на куплених у Дроботьків і Гордієнків левадах у кінці вул. побудувала гарний житл. будинок, пивоварний та цегельний з-ди. Нині на цій території розташ. цегельний з-д №1 та *Заводоуправління «Прилуцькі будматеріали»(буд.* № 60). Забудована приватними житл. будинками. Збереглися пам'ятки народної архітектури: двоповерховий будинок заводчиків Марієнгофів з фасадом, прикрашеним фігурною цегляною кладкою (на терит. заводоуправління) поч. 20 ст., хата козака Сидорка (№ 32-а) 2-ї пол. 19 ст., будинок почесного громадянина із дворян Кривуші (№ 22) кін. 19 - поч. 20 ст.

АЛГАЗІНА О. К. МОГИЛА в м. Прилуках. Міститься на *міському кладовищі «Новий побут».* Олександр Кузьмович Алгазін - підполковник, Герой Рад. Союзу. Н. 14.03.1914 в с. Голубівці (тепер смт Комісарівка Перевальського р-ну Луганської обл.). В армії з 1936. Закінчив Єйську авіаційну школу штурманів. Учасник рад.- фінл. війни. У В. В. війні з липня 1941. Штурман ланки 9 гв. авіаполку 7 гв. авіадивізії, 3 авіакорпусу авіації дальньої дії. Брав участь у бомбардуванні Берліна 3 серпня 1941. До вересня 1943 здійснив 195 бойових вильотів. Звання Героя присвоєне 18.09.1943. Нагороджений орденом Леніна, 2 орденами «Красное Знамя», орденом «Отечественная война» 1 ст., 2 орденами «Красная Звезда», медалями. Після війни проходив службу, працював і жив у м. Прилуках. Помер 23.04.1985, похований в Прилуках, на могилі споруджено пам'ятник (вис. 2 м) з чорного граніту, з портретом.

АЛЕКСАНДРОВИЧА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав підсудку земського суду Антону Ів. Александровичу [8].У хут. була лише 1 хата. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

АЛЕКСАНДРОВИЧА ХУТОРИ (2 шт.) Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належали полковому судді Якову Ів. Александровичу [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

АМБУЛАТОРНА ВУЛИЦЯ - див. *Білгородського Іосафа вулиця.*

АМБУЛАТОРНИЙ **в'їзд 1-й** - див. *Білгородського Іосафа в'їзд 1-й.*

АМБУЛАТОРНИЙ **в'їзд 2-й** - див. *Білгородського Іосафа в'їзд 2-й.*

АНДРІЇВКА - село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села Селихів і Томашівка. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 15 км від м. *Ічні* та за 17 км від залізнич. ст. 241 двір, 558 ж. (1996). Засн. у 2-й пол. 17ст. [19] в лісі, на берегах ставка Бакаївка. Входила до складу Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1737 згадується як вільне військове село, «до Ратуші Монастирищенської прислушаюче», в ньому наліч. 8 госп. селян, 19 госп. козаків (6 виборних, 13 підпомічників). У 1780 - 1 двір (4 хати) державних і 8 дворів (9 хат) власницьких селян, які належали монастирищенському сотнику Петру Івановичу і б. т. Федору Івановичу Романовичам; 15 дворів (31 хата) козаків. Дерев'яна Троїцька ц-ва споруджена до 1730. Після скасування полкового устрою А. 1782 відійшла до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

АНДРІЇВСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Пролетарська; у центрі міста) - від *Удаю* на *Квашинцях* на Пд., через кол. *к.Другасі* до поч. вул. Челюскінців (на *Ракитному),* паралельно вул. Козачій, Ветеранській; перетинає вул. Бособрода, Київську, Миколаївську, Костянтинівську, 1 Травня, залізничний переїзд біля *3-ду «Пластмас-Прилуки».* Має 2 провулки та 1 в'їзд. Закінчується №№ 134,161. Довж. 1875 м, з тверд, покриттям. Прокладена відповідно до генплану забудови міста 1802. Забудова почалася в середині 19, на поч. 20 ст. 1900 наліч. 27 володінь (у т.ч. 3 пустирі), 32 житл. будинки. Частина вул. від вул. 1 Травня на Пд. (на *Другасях)* на поч. 20 ст. називалася Канівською дорогою (вела до с. *Канівщини).* На ній буд. № 86 належав Кислому, який утримував по вул. Вокзальній Училище 2-е вище початкове свого імені (зараз терит. *ф-ки шкіргалантерейної «Вербена»).* 1925 отримала назву Пролетарська, рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва - Андріївська. Забудована приватними житл. будинками.

АНДРІЇСЬКИЙ **в'їзд** від вул. Бособрода (№№ 37, 39) між вул. Козачою та Андріївською на Пн. Закінчується №13а. Довж. 75 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

АНДРІЇВСЬКИЙ **провулок 1-й** (у пд.-зх. частині міста, за залізничним переїздом на *Другасях)* - від вул. Андріївської (переїзду) на Сх. понад залізнич. колією. Забудовано бік провулку з непарними номерами. Закінчується №20. Довжина 600 м, з тверд, покриттям. Прокладений у квітні 1954. На ньому розташ. *ф-ка головних уборів* (№12), Прилуцьке управління «Міжрайпаливо» зі складом (№ 22). Забудований приватними житл. будинками.

АНДРІЇВСЬКИЙ **провулок 2-й** (у центрі міста, на *Квашинцях)* - від вул. Андріївської (№№ 77, 79) на Сх., паралельно вул. Костянтинівській, 1 травня. Закінчується буд. №№ 10, 13а. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

АНДРІЇВСЬКЕ - хут. Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Містився біля залізниці Гребінка - Сміла, за 2 км на Пн. Зх. від с. *Деркачівки.* Нині не існує.

АНДРІЇВСЬКИЙ - хут. Коломицівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. на р. Чумгак (правій прит. р. *Оржиці),* за 11 км від райцентру і за 1 км від сільради. 1925-24 двори, 134 ж.; 1930 - 21 двір, 123 ж. Нині в складі с. *Коломиці* Драбівського р-ну Черкас, обл.

АНДРІЯШІВ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. 1886 - 1 козачий двір, 2 хати, 10 ж. [15]. Нині не існує.

АНТОНІВКА - село Варвинського р-ну, центр сільради. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 22 км від смт *Барви* та за

Антонівка. Покровська церква. Фото 1928 р.

15 км від залізнич. ст. Линовиці. 402 дворів, 835 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Журавської сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 55 госп. селян, вони по «окладам» були розподілені на три групи («статі»). Господарів «першої статі» (найзаможніших), які «орали на 6-ти волах», наліч. 11 дворів; господарі «середньої статі» (22 двори) «орали на 4-х волах»; господарі «меншої статі» (22 двори) «орали на 2-х волах»; козаки не показані. Після 1668 А. - вільне військове село, «до Ратуші Журавської прислушаюче». Наприкінці 17 ст. гетьман І. Мазепа надав його Свічкам - лубенському полковнику Лук'яну та сину його Василеві. 1729 А. значилася у володінні б. т. Іллі Александровича (одруженого на дочці Василя Свічки Домасі), а з 1731 - у володінні Василевого сина значк. т. Лубенського полку Івана Свічки. 1737 - 126 госп. козаків (54 виборних, 72 підпомічники), 6 госп. козачих підсусідків, 18 госп. селян. Від Івана Свічки А. перейшла до його сина Олексія, а потім до Максимовичів. У 1740 - 16 дворів (16 хат) селян Ол. Ів. Свічки, 164 двори (218 хат) козаків, 32 двори (32 хати) козачих підсусідків. 1780 власником 34 селянських дворів (44 хати) був лубенський полковник Степан Максимович. 1781 в селі наліч. 122 двори, а в них 281 хата козаків (200 виборних, 81 підпомічник), 111 хат селян і підсусідків; у селі мешкали також 7 родин різночинців та 4 родини духовенства. 1787 - 1101 душа чол. статі «різного звання казенних людей, козаків і власників». Селянами в цей час володіли Степан Максимович, полковник Якубович, полковник Лазар Юр'єв, б.т. Іван Лукомський, війс. т. Андрій Масло і підкоморій Яків Величко. Дерев. Покровська ц-ва споруджена 1765 (перша ц-ва збудована до 1666). 1797 наліч. 1072 душі чол. статі податкового населення. У 19 та на поч. 20 ст. А. - центр волості 1-го *стану.* 1889- 106 дворів селян, 455 дворів козаків, 8 дворів міщан та ін., 611 хат, 3136 ж., дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (1875), 5 шинків, 2 крамниці, базар щотижня (у неділю), кузня, 27 вітряків, 10 олійниць, ґуральня. У 1910 - 609 госп., 3691 ж., мурована *Покровська ц-ва* - пам'ятка архітектури кінця 19 - поч. 20 ст, земське початкове училище, школа грамоти, 3 крамниці, ґуральня. У 1923-30 А. - центр сільради. 1925 - 810 дворів, 4059 ж.

АНТОНІВСЬКИЙ -заказник гідрологіч. місцевого значення. Болотний масив у заплаві р. *Удаю.* Розташ. біля с. *Антонівки* Варвинського р-ну. Площа 704 га. Створений 1979, перебував у віданні місцевого с.-г. підприємства.

АНТОШКІВ (Грицаїв) - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 10 в. від вол. центру і за 5 в. на Сх. від с. *Олексинців,* біля старого шляху з Прилук до Ромен. 1859 тут було лише одне козацьке господарство і 10 ж. [13]. 1886 - 3 двори козаків, 3 хати, 20 ж. 1900 - 4 двори, 28 ж. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Грицівській сільраді Срібнянського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 4 двори, 17 ж.; 1930 - 7 дворів, 30 ж. Нині не існує.

АНЦИБОРІВ - хут. Див. х. *Броварки.*

АПОЛОНІВСЬКИЙ - хут. Розташ. за 2 в. на Пн. Сх. від м-ка *Ічні.* Входив до складу Прилуцького пов. 1797 наліч. 16 душ чол. статі податкового населення [9], близько 1810 разом з м-ком *Ічнею* відійшов до Борзнянського пов. Чернігів, губ.

АПТЕКИ в м.Прилуках Чернігівського ВО «Фармація» Міністерства охорони здоров'я України. У пер. пол. 19 ст. в Прилуках була лише одна приватна аптека, яка згадується в документах 1843. Ліки відпускалися також з аптекарського складу при міській лікарні. 1864 діяла приватна аптека провізора Фрометта. 1888 для аптеки міської лікарні Земська Управа найняла приміщення (у будинку купця Фраткіна) з 2 кімнат на першому та 5 на другому поверсі, а також льох і сарай за 360 крб. на рік. Будинок розташ. на вул. Київській (№ 265). Наприкінці 19 ст, крім земської А., в місті було вже 2 приватні аптекарські магазини (В. Полякова та М. Прибильської) та 2 приватні

А. (О. Фрометта і Л. М. Зелінської). На поч. 20 ст. в місті налічувалося 3 А.: земська, приватна Бугаревича та аптека при земській лікарні. Аптека Бугаревича зі складами ліків містилася на розі вул. Садової та Київської в буд. дворянина К. П. Кобеляцького (Садова № 65; буд. знесений). У 1943-66 у цьому будинку містилася міська А. № 66. До В. В. війни в будинку земської А. на 1-му поверсі працювала А., а на 2-му міський відділ охорони здоров'я. У період війни будинок постраждав від пожежі (тепер у ньому з-д продтоварів). Два будинки (вул.Київська №339) раніше належали учителю стародавніх мов Прилуцької чолов. гімназії Сенаторському І. П., у 1952-92 в одному з них працювала міська А. № 67. 1993 будинки знесені, А. переведена в інше приміщення. 1996 в місті налічувалося 8 аптек. Найбільші з них: А. № 65 (вул.Київська № 279), центр, районна А. № 67 (вул. Київська № 337), центр, міська А. № 205 (вул. Костянтинівська № 117) , А. № 66 на вул. Галаганівській № 33 спеціалізується на реалізації лікарських трав та готових препаратів, А. №190 на терит. центр, міської лікарні забезпечує ліками хворих, що перебувають на стаціонарному лікуванні, А. №197 (до 1976 - аптечний магазин) на вул. Київській № 305 спеціалізується на реалізації предметів догляду за хворими та готових лікарських препаратів. Залізнична А. № 11 на привокзальній площі надає послуги громадянам міста і, зокрема, працівникам залізничного транспорту.

Вулиця Київська №265. Будинок кол. земської аптеки.

При центр, міській та дитячій поліклініках, при жіночій консультації та в житл. кварталі № 273 («Бам») діють аптечні пункти.

АРБЕЛЬЯНОВА ХУТІР (Орбеліана хутір) у Варвинській, з 1761 - у Першоварвинській сотні Прилуцького полку. Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Належав удові варвинського сотника Матвія Андрійовича Севастияновича Насті, яка вдруге одружилася з князем грузинського походження прапорщиком Андрієм Орбеліані. 1781 хут. володів їхній син капітан кн. Володимир Орбеліані. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

АРБЕЛЬЯНОВА ХУТОРИ (Орбеліана хутори) (2 шт.) Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали князю грузинського походження капітану Володимиру Андрійовичу Орбеліані [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

АРИХТИ - куток побутовий в м. Прилуках, на *Сорочинцях,* у Пд. частині міста, поряд з с. *Пирогівцялш.* На цьому кутку мешкали Діденки, яких по-вуличному прозвали Арихтами. Займає територію сучасних вулиць *Бабушкіна, Волочаївську, Миру,* частину вул. *Фабричної* та пров. *Фабричний.* Забудований приватними будинками.

АРКАДІЇВКА - село Згурівського р-ну Київ, обл., центр сільради, якій підпорядковане с*. Терлищина. Розташ. на р. Студовій (правій прит. р. *Переводу),* за 7 км від с. *Згурівки* та за 45 км від залізнич. ст. Яготин. 1512 ж. (1971). Входила до Прилуцького пов., до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Власницький хут. А. засн. в 30-х рр. 19 ст. поміщиком Аркадієм Васильовичем Кочубеєм, звідки й назва. 1859 - 136 дворів, 847 ж.; каплиця, з-д породистих овець Кочубея. 1861-66

селяни А. підпорядковані Згурівському Волосному правлінню тимчасово-зобов'язаних селян. Після реорганізації волостей А. увійшла до *Згурівської волості* 3-го *стану.* 1886 - 212 дворів селян власників, 219 хат, 1292 ж., дерев. Аркадіївська ц-ва (1881), 2 шинки, 2 кузні, ЗО вітряків, 4 олійниці. 1910 (разом з економією П. А. Кочубея) - 267 госп., з них козаків - 1, селян - 260, євреїв - 3, ін. непривілейованих-2, привілейованих - 1, наліч. 1500 ж., у т.ч. 18 теслярів, 10 кравців, 2 шевці, 2 столяри, 1 коваль, 1 слюсар, 125 ткачів, 100 поденників, 13 займалися інтелігентними та 90 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством, 2738 дес. придатної землі, дерев, ц-ва з прибудованою до неї 1901 дзвіницею, земське початкове однокласне училище (1913), 2 церковнопарафіяльні школи, базари щонеділі, 4 ярмарки на рік (Аркадіївський з 26 січня, Проводський на Хоминій неділі, Іллінський з 20 липня, Покровський з 1 жовтня). Власником земель був поміщик П. А. Кочубей. У 1923-30 А. - центр сільради. 1925 - 354 двори, 1807 ж.; 1930-378 дворів, 1962 ж.

АРПАС (Економія Згурівської цукроварні) - хут. Аркадіївської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від сільради, у степу, по дорозі з с. *Аркадіївки* до с. *Пасківщини.* Звідки й назва - Ар(кадіївка) і Пас(ківщина). Хутір виник як панська економія, яка згодом стала належати Згурівському цукровому заводу. У 1925'- 1 двір, 30 ж.; 1930 -5 дворів, 10 ж. Поселення існує й досі в Згурівському р-ні Київ. обл.

АРТЕМА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Челюскінців на Пд. Зх., понад колишнім глиняним кар'єром з ставком, паралельно провулку Фрунзе. Закінчується №15. Довж. 225 м, без твердого покриття. Прокладена восени 1957. Названа на честь Ф. А. Артема (Сергєєва) (1883-1921) - рос. революціонера, харківського більшовика. Забудована приватними житл. будинками лише бік з непарними номерами.

АРТЕМЕНКОВЕ (Желібівський) - село* Срібнянської селищн. ради Срібнянського р-ну. Розташ. на лівому березі р. *Тростянця* (правої прит. р. *Лисогору),* за 5 км від смт *Срібного.* 75 дворів, 165 ж. (1996). Вперше згадується 1797 [9]. Входило до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Хут. Желібівський засн. наприкінці 18 ст. як власницький, яким він лишався до 1861. Назва походить від прізвища першого поселенця - Желіби. 1797 наліч. 6 душ чол. статі податкового населення. 1859 згадується вже як х. Желібівський (Артеменків), мав 5 дворів, 15 ж., приписаних до парафії Хресто-Воздвиженської ц-ви м-ка *Срібного.* Входив до *Срібнянської волості* 2-го *стану.* З 1860-х рр. називався х. Артеменків. 1886 - 6 дворів селян-власників, 6 хат, 29 ж. У 1910 - 12 госп., з них козаків - 1, селян - 10, ін. непривілейованих- 1, наліч. 71 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 візник, 13 поденників, 6 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 16 дес.придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Срібнянській сільраді. 1925 - 11 дворів, 36 ж.; 1930 - 34 -двори, 175 ж.

АРТІЛІ у м. Прилуках. Виникли наприкінці 1920-х рр. як промислово-кооперативні підприємства, які виробляли товари широкого вжитку. У др. половині 1931 в м. Прилуках діяло близько 10 кустарно-промислових А. (2180 робітників): *Промкомбінат, Шкіркомбінат, Пролетарська солідарність, Швейпром, Суспільство, Культура, Змагання, Молот, Хімгалпром.* Пізніше їх стало більше 20. В централізованому порядку А. отимували сировину лише на 25% від потреби, решту добували самотужки, обмінюючи продукцію на сировину, кожна А. належала якомусь «союзу». Прилуцькі артілі входили до Гірничопромсоюзу, Металопромсоюзу, Шкірпромсоюзу, Текстильшвейпромсоюзу, Хімпромсоюзу, Різнопромсоюзу та Кооптранссоюзу. 1943 всі А. з матеріальними цінностями, устаткуванням, готовою продукцією та робочою силою передано до утвореного Облпромрадою Різнопромсоюзу. 1961 промислові А. стають держ.підприємствами, а деякі з них приєднані до існуючих держ.підприємств.

АРТІЛЬ «ГРАВЧАС» - див. *Артіль «Рух».*

АРТІЛЬ «ДВАДЦЯТЬ РОКІВ ЖОВТНЯ» (інвалідів) Чернігівського Облкоопінсоюзу (ОКС). Організована в квітні 1923. А. займалася працевлаштуванням та кооперуванням інвалідів війни і праці, сімей загиблих на фронтах. У 1943-44 рр. ОКС мав цехи: торговельний, швейний та масового пошиву, 1945 - хімічний, механічний, головних уборів, швейний, масового пошиву. 1947 А. виготовляла головні убори, швейні вироби,чоботи,валянки,бурки,черевики, ковбасні вироби, чорнило. Працювало 114 чол. До складу А. входила артіль інвалідів *«Перше травня»* (до 1947). 1956 в А. розпочали випуск ниток «муліне». З 1951 містилася на вул. Київській № 160.

АРТІЛЬ «ДЕВ'ЯТЕ ТРАВНЯ» - див. Артіль *«Пролетарська солідарність».*

АРТІЛЬ «ЖОВТЕНЬ» Чернігівської Облради промкооперації УРСР. Промислово-кооперативна А., яка спочатку називалася «Молот», організована в березні 1928 на базі *Кузні земської зразкової.* В А. виготовлялися однокінні та парокінні вози, проводився ремонт с.-г. реманенту. 1931 працювало 123 чол. 1935 споруджено ливарний цех і в А. почалося виготовлення ліжок та побутового литва. У 1930-х перейменована в А. «Жовтень». Перед В. В. війною річний випуск возів становив близько 4 тис. 1945 із відходів сировини розпочався випуск лопат, граблів, сап. 1947 працювало 200 чол. 1948 з А. виділилена в окрему одиницю приїдь *«Трансбуд».* Наприкінці 1950-х до А. «Жовтень» приєднана *Артіль «Металіст».* 1960 А. реорганізована в металообробний завод (див. *Завод 'Тваринмаш").* А. розміщувалась на вул. Куйбишева № 68 (сучасна Переяславська № 72).

АРТІЛЬ «ЗМАГАННЯ» Чернігівської Облхарчхімпромради. Промислово-кооперативна хімічна А. Хімпромсоюзу організована 1931. Виробляла хімічні товари широкого вжитку: мило, чорнило, олійні фарби, патоку, колісне мастило, клей, смолу, взуттєвий крем. З 1943 перепідпорядкована Багатопромсоюзу. 1945 налагоджено випуск паперу, толі, створено бандерольний цех. 1947 працювало 37 чол. 1961 А. реорганізовано в Прилуцький лакофарбовий завод, який 1964 переданий з-ду пластмас як лакофарбовий цех (див *.Завод «Пластмас-Прилуки»).* А. містилася на території сучасних провулків Змагання в районі *З-ду «Пластмас-Прилуки.*

АРТІЛЬ ім. КІРОВА у м. Прилуках Чернігівської Облпромради. Випускала «керогази». 1960 передана в управління Чернігівського Облмісцевпрому і стала Прилуцьким *З-дом ім. Кірова.* Розташ. на вул. Миколаївській № 101.

АРТІЛЬ «КАРТОНАЖНИК» Всекооппромради. До В. В. війни займалася картонажною та палітурною справою, ткацтвом.

АРТІЛЬ «КООПРЕМОНТ» Райпромсоюзу. Організована всередині 1936. Приймала замовлення на індивід, пошиття взуття. Працювало 100 чол., з них 60 в м. Прилуках, 40-у селах р-ну. Зразкові майстерні ремонту взуття було організовано на околицях міста. А. розміщувалась на вул. Київській, навпроти «Держкіно».

АРТІЛЬ «КООПТРАНС». Створена в травні 1930 як кооперативна А. під назвою «Транспортник-експедитор» Прилуцького Райпромсоюзу. З утворенням Чернігів, обл. 1932, підпорядкована Чернігівській Облпромраді та Укрграбсоюзу. А. мала філії в Прилуцькому, М. Дівицькому, Ічнянському, Дмитрівському і Варвинському р-нах, об'єднувала мешканців міста і села в кооператив з метою забезпечення держ. будов робітниками для проведення земляних робіт. В А. приймали

громадян зі своїми кіньми та підводами. Правління також укладало договори з колгоспами на відпуск колгоспників, колгоспних коней та підвід. Роботи грабарів А. проводились за угодами з трестами та буд. організаціями на Дніпробуді, Уралі, в Ленінграді, Саратові, на будівництві шахт Донбасу. Ліквідована в серпні 1933.

АРТІЛЬ «КУЛЬТУРА». У 1931 об'єднувала перукарні, фотографії тощо, працювало 45 чол. З 1943 по 1955 називалася - артіль «Пролетарська культура» Облрізнопромсоюзу. 1947 до А. приєднана артіль «Гравчас» (див. *Артіль «Рух»),* працювало 56 чол. Містилася на вул. Київській № 156. 1955 перейменована в артіль «Культура». Крім основної роботи, випускала дит. взуття, з 1959 - літні жіночі туфлі. З 1960 А. реорганізовано в *Комбінат побут, обслуговування.*

АРТІЛЬ «МЕТАЛІСТ» Чернігівського Облрізнопромсоюзу. Промислово-кооперативна А. створена 1927 на базі добровільного об'єднання кустарів для спільної праці, підпорядкуванні міськраді. А. із відходів металобрухту виробляла металеві вироби (цвяхи, прибори опалення, тарні банки та ін.). У листопаді 1943 передана Багатопромсоюзу, у цей час основною продукцією А. були: відра, тази, пічки, димові труби, духовки, працювало 30 чол. 1955 А. освоїла випуск зерноочисної машини «Змійка». Наприкінці 1950-х рр. приєднана до *Артілі «Жовтень».* Розташ. на вул. Бособрода № 81 (тепер № 93).

АРТІЛЬ «МОЛОТ». Див. *Артіль «Жовтень».*

АРТІЛЬ «ПАПІРОСНИК». Кустарно-промислова кооперативна А. організована В липні 1924 за згодою правління «Союзкустар» та членів артілі «Папіросників». Виробляла цигарки. 1929 А. ще існувала.

АРТІЛЬ «ПЕРЛАМУТР». У 1936 виготовила 13,85 млн. ґудзиків із річної черепашки та гагату. Тоді ж відкрито цех по виготовленню доміно з гагату та цех по виготовленню рогових гребінців. Містилась на вул. Костянтинівській (сучасний буд. № 88 - кол. цех №2 *Фабрики швейної).*

АРТІЛЬ «ПЕРШЕ ТРАВНЯ». У 1935 виготовляла стільці, дивани та інші меблі із лози.

АРТІЛЬ «ПЕРШЕ ТРАВНЯ» (інвалідів). Організована у квітні 1947 з ковбасного цеху *Артілі «Двадцять років* Жовтня» (інвалідів), займалася працевлаштуванням та кооперуванням інвалідів В. В. війни, інвалідів праці на базі цехів і торговельних точок для обслуговування населення продуктами харчування (хлібними, ковбасними та винними виробами). У квітні 1960 А. приєднана до Прилуцького міського харчкомбінату. Містилася на вул. Гімназичній № 81 (сучас. карамельний цех *Заводу продовольчих товарів).*

АРТІЛЬ «ПРОЛЕТАРСЬКА КУЛЬТУРА». Див. *Артіль «Культура».*

АРТІЛЬ «ПРОЛЕТАРСЬКА СОЛІДАРНІСТЬ». Засн. 1920-х рр., виробляла корзини, кошики, коробки для медикаментів із дерев'яної стружки, картонажні вироби, ковдри, ложки, іграшки. З 1931 артіль мала *Ф-ку капелюхів.* Продукція А. йшла на експорт. Об'єднувала 225 чол. З поч. В. В. війни артіль припинила свою діяльність, а в 1944 відновлена під назвою «Промкоопутиль». Спочатку працювало 24 чол. Першою після війни продукцією були головні убори, ялинкові іграшки та прикраси. Починаючи з 1945, артіль освоює випуск господарчих сит. Сировину купувала в колгоспах та лісопромгоспах Сибіру. З 1947 по 1951 в артілі налагоджено переробку утилю, організовано лозоплетіння. 1947 працювало 33 чол. Артіль містилася на вул. Гімназичній, № 62, пізніше - за сучас. адресою. До 1946 були збудовані два невеличкі виробничі приміщення загальною площею до 200 $м^2$. 1950 побудовано виробничий корпус № 1, де виробляли господарські сита і картонажні вироби. 1953 артіль «Промкоопутиль» перейменовано в промартіль ім. 9 Травня. 1955 в А. почалося виробництво сит із капронового волокна. У 1956 та 1960 добудовано виробничий корпус № 1, 1957 - побудовано нове виробниче приміщення для картонажного виробництва, 1959 - котельна з двома сушильними камерами. 25.10.1960, у зв'язку з ліквідацією промкооперації, А. перетворена в деревообробний з-д з підпорядкуванням Чернігівському обл. управлінню місцевої та паливної промисловості. На заводі налагоджене виробництво багету та виробів з нього: карнизів, рам. 19.10.1963 з-д реорганізовано в Прилуцьку *Фабрику господарчих виробів.* Розташ. на вул. Шевченка № 71.

АРТІЛЬ «ПРОМКОМБІНАТ». Див. *Артіль «Червоний прапор».*

АРТІЛЬ «ПРОМКООПУТИЛЬ». Див. *Артіль «Пролетарська солідарність».*

АРТІЛЬ «РУХ». У 1931 займалася ремонтом годинників. Пізніше змінила назву на «Гравчас». Крім ремонту годинників, виконувала гравірування. 1947 об'єднана з артіллю «Пролетарська культура» (див. *Артіль «Культура»).*

АРТІЛЬ «СУСПІЛЬСТВО». Утворена 1927 з надомників Прилук, Прилуцького та інших суміжних р-нів. 1929 до А. приєднано Ічнянську ф-ку по виготовленню строчено-вишитих виробів. 1931 продукцією А. були вишивані та ткацькі вироби. До складу А. входила також *Дігтярівська ткацька майстерня.* Майже всі вироби йшли на експорт. 1936 виготовлені нац. костюми для міжнародної виставки в Парижі. Працювало 585 чол. До В. В. війни виробничий цех перебував у буд. № 5 по вул. Вокзальній. 1946 випускала скатерті, художньо вишиті чол. й жін. сорочки, рушники. Лише 13 чол. працювало в цеху, інші 178 були надомниками. Організовані надомні бригади в сс. *Полонках, Удайцях* та ін. У тому ж році випущено продукції на 199 тис.крб. 1954 мала назву - артіль худож. виробів ім. «5-го грудня». До святкування 300-річчя Переяславської ради А. виконала замовлення на пошиття

та худож. вишивку шовком чол. сорочок-чумачок та жін. блуз за старовинними зразками. 1957 виконала замовлення на пошиття та вишивку 150 шовкових гуцульських сорочок для учасників 6-го Всесвітнього фестивалю молоді. 1960 А. реорганізована у *Фабрику художніх виробів ім. «5 грудня».* Містилася на вул. Київській № 148.

АРТІЛЬ «ТРАНСБУД». Виділена із *Артілі «Жовтень»* у самостійну А. 1 квітня 1948. Займалася виготовленням будматеріалів та металовиробів, дерев, зрубів та каркасів для будинків, обробкою деревини, торгівлею товарами широкого вжитку, побутовим обслуговуванням населення. 1951 працювало 231 чол. 1953 перейменована в артіль «Червона зірка». 1957 займалася розпилюванням лісу, виготовленням віконних рам, одвірків, металевої покрівельної черепиці з відходів (з 1958), велася підготовка до масового випуску газових плит. У жовтні 1960 об'єднана із заводоуправлінням цегельних заводів, містилася на вул. Переяславській (навпроти *артілі «Жовтень»).*

АРТІЛЬ «УДАРНИК» Чернігівського Облрізнопрому. Промислово-кооперативна А. створена 1934 на базі добровільного об'єднання кустарів м. Прилук, у підпорядкуванні Райспоживсоюзу, з 1943 - Багатопромсоюзу, виготовляла валянки і войлок. Після визволення міста від фашистської окупації відновила свою діяльність у квітні 1944. Мала 2 цехи: по виготовленню валянків і войлочний. 1947 наліч. 29 чол. У жовтні 1948 приєднана до *Артілі «Шкірвзуття».*

АРТІЛЬ «ХАРЧПРОМ». Створена 1927. 1945 в підпорядкуванні Різнопромради. Мала пекарню, кондитерський цех. Працювало 36 чол. 1947 підпорядкована Облхарчхімпромраді. Основна продукція: хлібобулочні вироби, цукерки, пряники, безалкогольні напої, ковбасні вироби. Працювало 62 чол. 1957 А. приєднана до міського харчкомбінату (див. *Завод продовольчих товарів).*

АРТІЛЬ «ХАРЧПРОМКОМБІНАТ» Різнопромсоюзу, організована 1931, об'єднувала ковбасну ф-ку, 2 хлібопекарні, *Ф-ку кондитерську, З-д газованих вод.* Працювало 165 чол. 1938, у зв'язку з розширенням асортименту харчової продукції, А. реорганізована в Прилуцький міський харчкомбінат (див. *Завод продовольчих товарів).*

АРТІЛЬ «ХІМГАЛПРОМ». У 1931 до складу А. входили *Ф-ка дзеркальна,* майстерня по виготовленню матраців, гаманців.

АРТІЛЬ ХУДОЖНІХ ВИРОБІВ «П'ЯТЕ ГРУДНЯ». Див. *Артіль «Суспільство».*

АРТІЛЬ «ЧЕРВОНА ЗІРКА». Див. *Артіль «Трансбуд».*

АРТІЛЬ «ЧЕРВОНИЙ ПРАПОР». Див. *Ф-ка бавовнопрядильна.*

АРТІЛЬ «ШВЕЙПРОМ» Текстильшвейпромсоюзу. Створена 1925 на базі об'єднання кустарів-ремісників. А. приймала замовлення на індивід, пошиття одягу населенню, а також випускала товарну продукцію. 1931 працювало 290 чол. Мала серед усіх прилуцьких артілей найкраще приміщення. З 1935 А. почала виробляти вірьовки із рогози і мішковину з волокна. 1943 підпорядкована Чернігівському Облбагатопромсоюзу, займалася пошиттям та ремонтом одягу. 1947 в А. шили плаття, костюми, сорочки, пальта, тілогрійки. Працювало 72 чол. Пізніше А. реорганізована в швейну ф-ку №1 Чернігівського Обллегпрому. 1963 приєднана до *Фабрики швейної.* Містилася на вул. Костянтинівській № 44.

АРТІЛЬ «ШВЕЙПРОМ» Облпромради. До війни розташ. на вул. Київській № 165. 1947 працювало 123 чол. 1956 приєднана до *Фабрики швейної.*

АРТІЛЬ «ШКІРВЗУТТЯ». Створена 1931 як артіль «Шкіркомбінат», мала ф-ку чол. та жін. взуття, шубну майстерню, *Ф-ку шорно-сідельну,* працювало 302 чол. 1945 підпорядкована Чернігівському Облшкірпромсоюзу, займалася пошиттям чол., жін.та дит. взуття для населення. 1947 працювало 80 чол. А. містилася на вул. Незалежності № 48. 1948 до неї приєднані артілі *«Ударник»* і *«Шкіряник»,* після чого А. розширила виробництво і стала випускати шкіряні, валяночні та шорно-сідельні вироби, взуття, займалася фарбуванням хутра. 1960 виробляла високоякісні хутра, овечу шкіру, чорну цигейку, фарбоване хутро, чоловічі шапки, коміри. 1961 на базі А. створена *Фабрика головних уборів.* Містилася в пров. Андріївському.

АРТІЛЬ «ШКІРЯНИК» Шкірпромсоюзу, створена на базі підприємства, яке існувало ще до 1918. Після В.В. війни підпорядкована Багатопромсоюзу. 1945 в А. працювали шорний та шкіряний цехи, в яких з свинячої щетини виготовляли щіточки, пензлики, щітки для одягу, ін. вироби. 1948 приєднана до *Артілі «Шкірвзуття».* Містилася на вул. Козачій №48.

АРТІЛЬ - хут. Вільшанської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Містився за 0,5 км на Сх. від с. *Вільшани,* недалеко від дороги на *Іваницю.* Нині в складі с. *Вільшани* Ічнянського р-ну.

АРТЮХІВ - хут. Світличненської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2,5 км на Пд. Зх. від с. *Світличного,* понад шляхом до с. *Богданів.* Назва походить від прізвища першого поселенця. У 1925-30 рр. - 1 двір, 3 ж. Нині не існує.

АРХЕМІВКА - хут. Малютинської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на лівому березі р. Сирої Оржиці, за 9 км від райцентру і за 1,5 км на Пд. Сх. від сільради, по дорозі до с. *Кулажинці.* У пер. пол. 19 ст. власником селян був поручик Солонина. 1925 - 56 дворів, 302 ж.; 1930 - 59 дворів, 332 ж. Нині село* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

АРХІВ у м. Прилуках. Див. *Прилуцький відділ Чернігівського обласного державного архіву.*

Б

БАБАЙЧИХА - хут. Подільської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Містився на правому березі р. *Лисогору,* за 2 км на Пд. Зх. від *Срібного.* 1930 - 2 двори, 11 ж. Нині не існує.

БАБАЧИХА (Бабичівка) - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. на р. *Тростянці* (правій прит. р. *Лисогору),* за 3 в. від вол. центру. 1859 - 1 двір, 8 ж. [13]. 1886-2 козацькі двори, 9 ж. У 1910-4 госп., з них козаків - 2, селян - 2, наліч. 23 ж., у т.ч. 2 візники, 1 поденник, 2 займалися ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 5 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. Б. підпорядкована Срібнянській сільраді Срібнянського р-ну Прилуцького округу. 1930 - 10 дворів, 52 ж. Нині не існує.

БАБИЧІВКА - хут. Див. х. *Бабачиха.*

БАБКИ -заказник бот. місцевого значення біля с. *Голубівки* Прилуцького р-ну. Переважно дубовий ліс віком понад 50 років на схилах ярів та балок. Серед трав зустрічається конвалія, звіробій, барвінок. Площа 124 га. Створений 1975, перебуває у віданні Прилуцького лігоспзагу.

БАБУСЯ - річка, права прит. р. *Удаю,* брала початок біля *МалоїДівиці.* 1785 мала довж. 8 в., притоку р. *Дівицю,* протікала на терит. Прилуцького пов. [6].

БАБУШЕВСЬКИЙ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 5 в. від м-ка *Срібного.* 1859 - 1 двір, 2 ж. [13]. Нині не існує.

БАБУШКІНА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях,* куток *Арихти)*- від с *Пирогівці* на Пд. Сх. до вул. Миру (№ 1). Закінчується буд. № 45. Довж. 525 м, без твердого покриття. Названа ім'ям І.В.Бабушкіна (1873-1906) рос. революціонера, більшовика. Забудовано приватними житл. будинками лише непарний бік вулиці.

БАДИГІНА ВУЛИЦЯ. Див. *Ракитна вулиця.*

БАЖАНІВ (Сушкін, Бажаново-Сушків) - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. на правому березі р. *Лозової* (правої прит. р. *Галки),* за 7 в. на Сх. від с. *Грицівки.* Спочатку (1869 [14] та 1902 [29]) згадується х. Суш-кін. 1908 - вже Бажаново-Сушків [23]; у ньому наліч. 51 ж. 1923 в хут. працював тепловий млин. На карті 1927 на тому ж місці позначений х. Бажанів [22]. 1930 у підпорядкуванні Грицівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу, 7 дворів, 44 ж. Нині не існує.

БАЖАНІВКА (Оленівка хут., Чубарівка хут.) - село* Прилуцького р-ну Білорічицької сільради. Розташ. за 33 км від райцентру та за 17 км від залізнич. ст. Галки. 69 дворів, 112 ж. (2000). Вперше згадується 1920. Входила до Турівського (1923-25) і Малодівицького (1926-30) р-нів Прилуцького округу, до Малодівицького (до 1962) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. 1910 жителі с. *Сального* Ніжин, пов. Чернігів, губ. купили у поміщиці Олени Серг. Рахманової 150 дес. землі і заснували хут., який назвали Оленівкою на честь поміщиці. Пізніше, під час колективізації, хут. перейменовано в Чубарівку (на честь голови РНК України В. Я. Чубаря). У 1923-30 рр. Оленівка підпорядкована Вейсбахівській сільраді. 1925 - 17 дворів, 87 ж.; 1930- 18 дворів, 103 ж. 1920 поруч з х. Оленівкою вихідцями з м-ка Вейсбахівки (нині *с.Білорічиця),* на поміщицьких землях О.С.Рахманової поселений х. Бажанівка. У 1923-30 Б. підпорядкована теж Вейсбахівській сільраді. 1925 - 7 дворів, 36 ж.; 1930 - 28 дворів, 133 ж. Пізніше Оленівка і Бажанівка об'єднані в один нас. пункт під назвою с*. Бажанівка. 1949 в Б. існував колгосп ім.60 років Сталіна, який мав 530,3 га землі(409,3 га орної), 84 двори, 340 ж. (158 чол. працездатних), 2 рільничі бригади, 10 ланок, 1 тваринницька ферма; наліч. в.р.х.- 79, свиней - 75, овець - 40, коней - 20,

птиці - 62, бджіл - 2 сім'ї; працювали кузня, вітряк. 1.07.1950 колгосп ім. Шевченка (с*. *Володимирівка),* 60 років Сталіна (с*. Бажанівка) та ім. Ста-ліна (с*. *Боротьба)* об'єднані в один колгосп ім. Сталіна. 1971 - 99 дворів, 298 ж. З 1997 у Б. містився відділок ВАТ племзавод «Білорічицький». З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективних господарств. Уродженцем села* є Герой Рад. Союзу командир танкової роти лейтенант Мих. Петр. Тищенко (1919-1983). У Б. споруджений пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (44 чол.) на фронтах В. В. війни. Б. з'єднана дорогами місц. значення з тверд, покриттям: у 1980 з с. *Погребами* (9 км) на автотрасі Київ-Суми, у 1967-69 з смт *М. Дівицею* (20 км) та с*. *Бороть-бою* (2,5 км).

БАЖАНОВО-СУШКІВ - хут *дт.Бажанів хут.*

БАЗАЛПВ (Базаліївський) - хут. Переволочнянській вол. Прилуцького пов. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 1 в. від волосного центру. Вперше згадується 1781 [7] в складі Переволочнянської сотні Прилуцького полку, потім входив до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 хут. належав виборним козакам Базаліям, від чого й одержав свою назву. 1797 наліч. 7 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 3 двори, 30 ж., приписаних до парафії *Преображенськоїц-ви* м-ка *Переволочної.* 1886 - 8 козацьких дворів, 8 хат, 48 ж. У 1923-30 рр. підпорядкований Переволочнянській сільраді. 1930 - 10 дворів, 50 ж. Нині в складі с. *Переволочни.*

БАЗАЛІЇВСЬКИЙ - хут. Див. *Базаліївхут.*

БАЗАРНА ВУЛИЦЯ. Див. *Галаганівська вулиця.*

БАЗИЛІВКА - слобідка на прав, березі р. *Ромна,* поблизу с. *Пекарів.* Входила до Красноколядинської, аз 1751 - до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Вперше згадується бл. 1730 [16]. Засн. б.т. Василь Андр. Дорошенко (одружений на дочці сердюцького полковника Івана Лисиці), іменем якого й названа сл. (Василь-Базиль). 1737 - 18 госп. селян (козаків не було). Мешканці Б. були приписані до парафії Покровської ц-ви с. *Пекарів.* 1750 під час розділу спадщини Ів. Лисиці Б. дісталася б.т. Вас. Вас. Дорошенку. 1780 слобідкою володіли онуки Вас. Андр. - б.т. Вас. Вас. та підпоручик Яків Вас. Дорошенки. У цей час у Б. наліч. 19 дворів (21 хата) та 1 бдв. хата селян (163 душі). Після скасування полкового устрою Б. 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

БАЙГЕРИ (Бейгера) - хут. Давидівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 11 км від райцентру і за 1 км на Пд. від сільради. У 1930 - 3 двори, 10 ж. Нині в складі с. *Давидівки* Пирятин. р-ну Полтав. обл.

БАКАНОВИЧА - хут. Грабарівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від сільради і за 2 км на Пд. від с. *Бубнівщини.* У 1930 - 7 дворів, 38 ж. Нині не існує.

БАКУМІВКА - село* Паришківської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 255 ж. 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

БАКШЕВСЬКИЙ - хут. Сулимівської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 17 км від райцентру і за 1,5 км на Пн. Зх. від сільради. 1925 - 129 дворів, 643 ж.; 1930-126 дворів, 640 ж. Нині в складі с. *Сулимівки* Яготинського р-ну Київ. обл.

БАЛАБАНКА - протока, верхів'я р. *Ставище,* права прит. р. *Глинної* (лівої прит. р. *Лисогору).* Брала початок біля х. *Макушихи* кол. Глинського пов. Чернігівського намісництва і протікала терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку [16].

БАЛИЦЬКЕ - село. Див. смт *Ладан.*

БАЛИЦЬКИЙ ШЛЯХ - див. *Гвардійська вулиця.*

БАЛЬМЕНІВ САДИБА у смт *Линовиці,* тепер Прилуцького р-ну. В серед. 18 ст. придбана М.І.Башиловою у Стоянових.

Згодом як весільний посаг за С. А. Башиловою перейшла до графа П. А. де Бальмена. 1796 закінчено спорудження нового будинку, 1819 Успенської ц-ви (родинної усипальниці Бальменів, не збереглася; розібрана 1985). Гол. будинок - мурований, у формах класицизму, з чотириколонним портиком з боку гол. входу, поєднувався з двома флігелями. Серед реліквій будинку зберігалися речі Наполеона Бонапарта, привезені О. А. де Бальменом, який 1816-21 був російським комісаром на о. Св. Єлени. 1843 в садибі, під час першої подорожі по Україні, зупинявся Т. Г. Шев-ченко, який був знайомий з Яковом Петровичем де Бальменом (1813-45) - письменником, художником-аматором, офіцером. Загинув 1845 на Кавказі під час Даргинського походу. Залишив літературні твори, малюнки, альбоми, щоденник з 200 малюнками пером та олівцем. Разом з М. С. Башиловим ілюстрував рукописний «Кобзар» Т. Г. Шевченка (1844), зокрема, поеми «Гайдамаки» та «Гамалія». Я. П. де Бальмену Тарас Шевченко присвятив поему «Кавказ». У 1840-50-х маєток відвідували укр. і рос. письменник, історик, мовознавець і етнограф О. С. Афанасьєв-Чужбинський, укр. і рос. письменник Є. П. Гребінка, укр. художник С. Ф. Крендовський, рос. живописець-пейзажист і педагог К. І. Рабус, рос. і укр. живописець Л. М. Жемчужников та ін. діячі культури. Збереглися два флігелі кінця 18 та кінця 19 ст., брама Б.с, шевченківський дуб. На терит. Б.с. - *Линовицький парк ім. Т. Г. Шевченка.*

БАМ (273 квартал) - район побутовий м. Прилук у пд.-сх. частині міста, названий так мешканцями у зв'язку з віддаленістю від центр, частини міста. Спочатку займав територію одного міського кварталу (273-го) - вул. Перемоги, Індустріальна, Польова, Гвардійська, забудованого багатоповерховими будинками. Нині на прилеглих до кварталу землях ведеться інтенсивна забудова приватними будинками.

БАНКИ. На поч. 20 ст. в Прилуках існували три банки: Взаємного кредиту (в сучасному буд. на вул. Переяславської № 2), Об'єднаний банк (у сучас. буд. *Школи мистецтв* на вул. Київській № 176) та Російсько-азіатський (нині вул. Київська №172 - ресторан «Удай»). Після 1917 ці банки припинили своє існування. У березні 1923 відкрито Прилуцьке агентство Держбанку, яке містилося спочатку в кол. буд. Російсько-азіатського банку, з 1955 - у спеціально збудованому приміщенні на вул. Вокзальній № 6. Першим завідуючим агентства Держбанку був Л. Д. Баумштейн. 1967 відкрито будівельний банк у приміщенні НГДУ. У 1990-х рр. у місті починають відкриватися акціонерні банки.

БАНК «АВАЛЬ». Прилуцьке відділення акціонерного поштово-пенсійного банку відкрите 27.03.1996, обслуговує відділення Пенсійного фонду, пошти та

Линовиця. Брама в садибі Бальменів, 1985

Прилуки. Російсько-Азіатський банк. Фото поч. 20 ст.

центр електрозв'язку № 6 у Прилуцькому, Варвинському, Срібнянському і Талалаївському р-нах. Б. створений 26.03.1992 і нині є одним з найбільших в Україні. 1997 отримав балансовий прибуток у 65,4 млн. гривень. Статутний фонд на 1.01.1998 складав 37 млн. 674 тис. гривень. Має 550 філій та відділень. Виконує всі види банківських операцій. Акціонерами та клієнтами Б. є Пенсійний фонд України, Укртелеком, Укрпошта, Митний комітет України. Почесним Президентом Б. є народний депутат України від Прилуцького виборчого округу Федір Іванович Шпиг. На 1.01.2001 в Прилуцькому відділенні Б. працювало 27 чол. Розташ. на вул. Першого Травня № 46. Нове приміщення банку збудовано на розі вул. Київської та Садової.

БАНК»ДЕМАРК». Філіал Чернігівського відділення комерційно-акціонерного банку відкритого типу «Демарк». Створений в квітні 1992, об'єднував кошти 22 юридичних осіб (Черніг. радіоприладний з-д, Черніг. промислове об'єднання «Хімволокно», пивкомбінат «Десна» та ін.) та фізичних осіб. Правління Б. міститься в Чернігові. Виконує всі види послуг як у гривнях, так і в валюті. Б. є членом Асоціації комерційних та кооперативних банків України та Асоціації торгівців цінними паперами. Представництво у Прилуках відкрите 1 лютого 1995 в орендованому приміщенні гуртожитку СПТУ-34, на 1.01.96 працювало 9 чол. 1997 філіал Б. перемістився в буд. № 4 на вул. Вокзальній. На 1.01.2001 працювало 15 чол.

БАНК ОЩАДНИЙ. Прилуцьке відділення № 221 Чернігівського обласного відділення Ощадбанку України. Прилуцьке відділення трудової ощадкаси створене 1923 в буд. кол. банку на вул. Київській № 176 (нині *Школа мистецтв).* 1925 в Прилуках працювало 3 ощадкаси, наліч. 338 вкладників (сума вкладів - 12049 крб.). 1927 Прилуцька центральна ощадкаса наліч. 28 філій, 1885 вкладників (сума вкладів - 551104 крб.). 1943 (після визволення від окупації) центр, ощадкаса містилася в буд. на вул. Садовій (біля 6-ї школи), з 1949 - на вул. Соборній № 4, а з 1987 - в сучасному приміщенні. 1976 ощадкаса мала 44 філіали, працювало 96 чол. 1987 ощадкаси в СРСР реорганізовані в ощадні банки. 1989 грошові збереження населення міста, які були на зберіганні в Прилуцькому відділенні Ощадбанку СРСР становили 127 млн. крб. Нині відділення № 221 має 40 філіалів та 5 агентств у місті й районі. На 1.01.96 працювало 82 чол. Розташ. на вул. Київській № 313.

БАНК ПРОМИСЛОВО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ (ПРОМІНВЕСТ-БАНК) (Прилуцьке відділення Укр. акціонерного комерційного промислово-інвестиційного банку; акціонерне товариство закритого типу). Прилуцьке відділення створене 1967 як відділення Будбанку СРСР. Містилося на вул. Вокзальній №1 (в приміщенні НГВУ). 1988 змінило назву на Промбудбанк, а з серпня 1992 - сучасна назва. У травні 1993 відділення отримало новозбудоване приміщення на вул. Київській № 210. Обслуговувало 270 юридичних осіб (з них 23% клієнти з держ. формою власності, 23 - з приватною, 49 - з колективною) та 4100 фізичних осіб (вкладників). Акціонери Б.: будівельники, енергетики, хіміки, нафтовики, машинобудівники, торгівля, комерційні структури. Б. виконує всі види послуг. У м. Прилуках діє три філіали відділення Б. На 1.01.2001 працювало 39 чол. Розташ. на вул. Київській № 210.

БАНК «УКРАЇНА» - відділення акціонерно-комерційного Агропромислового банку України. Створене у березні 1923 в Прилуках як агентство держ. банку (вул. Київська № 172). З 1955 Держбанк розмістився в спеціально побудованому приміщенні. 1989 банк реорганізований в Агропромбанк СРСР, а 1990 - в акціонерно-комерційний агропромбанк «Україна» (Прилуцьке відділення). Банк виконував кредитно-розрахункове, касове обслуговування, операції з валютою, продаж акцій, приймав кошти від населення, надавав юридичні консультації. На 1.01.2001 працювало 70 чол. Розташ. на вул. Вокзальній №6.

БАРАБАШІВ - хут. Пирятинської міськради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від райцентру. 1925 - 15 дворів, 76 ж. 1930 не згадується. Нині не існує.

БАРАНІВЩИНА - хут. Сокиринської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 0,5 км на Пн. Сх. від с. *Сокиринців,* по дорозі до с. *Васьківців.* 1930- 1 двір, 7 ж. Нині не існує.

БАСАКОВА - річка. Див. р. *Басанка.*

БАСАНКА (Басакова, Гайворон) - річка, права прит. р. *Ромна.* Довж. 23 км, площа бас. 238 км^2, похил річки 0,57 м/км [33]. Витоки біля х. Зарукавного кол. Борзнянського пов. на Чернігівщині. Протікала терит. Палійської сотні Прилуцького полку.

БАСІВ - хут. Білоусівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. на правому березі р. Чумгак, за 1 км від залізнич. ст. Драбова. У 1930- 128 дворів, 689 ж.

БАСКІВЩИНА - хут.на р. *Барві* (лівій прит. р. *Удаю),* за 5 в. на Пн. Сх. від м-ка *Варви.* Перша згадка датується 1781 [7]. Входила до складу Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802). 1781 належала дружині прилуцького полковника Ів. Даниловича Тарновського. 1802 відійшла до Лохвицького пов. Полтавської губ.

БАТРАКА - хут. Пирятинської міськради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 0,5 км від райцентру. 1930- 10 дворів, 46 ж. Пізніше увійшов до складу м. *Пирятина.*

БАЧИЙ - хут. Леляківської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км на Пд. від с. *Леляків* і за 2 км від х. *Саверського,* по дорозі до *Варви.* 1930-19 дворів, 100 ж. Приєднаний до с*. *Саверського* Варвинського р-ну.

БЕЗВОДІВКА - село* Ічнянського р-ну Ічнянської міськради. Розташ. за 8 км від райцентру та за 7 км від залізнич. ст. Ічня. 4 двори, 8 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Борзнянського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). Б. виникла наприкінці 18 ст. як власницький хут. на р. *Безводівці,* звідки й його назва. 1781 хут. належав попу Яжевському. 1859 наліч. 7 дворів, 48 ж. Б. входила до *Іваницької волості* 1-го *стану.* 1910 - 6 госп., з них козаків - 1, селян - 4, привілейованих - 1, наліч. 74 ж., у т.ч. 2 займалися інтелігентними та 2 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 250 дес. придатної землі. Під час утворення округів Б. 1923 відійшла до Ніжинського округу.

БЕЗВОДІВКА - річка, ліва прит. р. *Сможу* [32]. Протікала терит. Ічнянської та Іваницької сотень Прилуцького полку.

БЕЗВОДІВКА - протока, згадується 1786, протікала через с. *Вільшану* на терит. Полкової сотні Прилуцького полку [32].

БЕЗЗУБІВ (Беззуби, Підкраслянський)- хут. Переволочнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. на сх. околиці с. *Краслян.* Назва походить від прізвища перших поселенців. 1859 - 1 двір, 7 ж. [13], приписаних до парафії Миколаївської ц-ви с. *Краслян.* 1886-2 селянські двори, 2 хати, 19 ж. 1910-3 госп. селян, 14 ж., у т.ч. 1 ткач. 18 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Краслянській сільраді Прилуцького р-ну Прилуцького округу. 1930 - 11 дворів, 53 ж. Нині в складі с. *Краслян.*

БЕЗУГЛІВКА - хут. Грабівської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на берегах р. *Іченьки* (правої прит. р. *Удаю),* за 0,5 км від с. *Грабова.* 1930 - 11 дворів, 59 ж. Нині в складі с. *Грабова* Ічнянського р-ну.

БЕЗУГЛІВКА (Мозолівський, Могулівський) - хут. Білошапківської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від сільради. 1925 - 8 дворів, 30 ж.; 1930 - 7 дворів, 25 ж. Нині не існує.

БЕЗУГЛІВКА - село Війтівецької сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на лів. березі р. *Супою,* за 14 км від райцентру і за 5 км від сільради. 1925 - 226 дворів, 1073 ж.; 1930-центр сільради, 217 дворів, 1086 ж. Нині село Згурівського р-ну Київ. обл.

БЕЗУХІВ - хут. в Березівській вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. від с. *Березівки.* 1908 наліч. 16 ж. [23]. Нині не існує.

БЕЗХЛІБНОГО - хут. Корніївської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на лівому березі р. Сирої Оржиці, на пн. околиці с. *Корніївки,* на шляху до с. Городища. Назва походить від прізвища першого поселенця. 1925 - 9 дворів, 53 ж.; 1930-11 дворів, 59 ж. Нині в складі с. *Корніївки* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

БЕЙГЕРА - хут. Див. *Байгери хут.*

БЕЛЮХІВЩИНА (Белюхівський) - хут. власницький Прилуцького пов. Розташ. за 5 в. від с. *Рудівки.* 1859 - 4 двори, 34 ж. [13]. Нині не існує.

БЕЛЬНИКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав посполитому Бельнику [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького повіту Чернігівського намісництва. Нині не існує.

БЕЛЬЧИН - хут. Див. х. *Біличівський.*

БЕРБЕНИЦІ - село Лохвицького р-ну Полтавської обл., центр сільради. Розташ. на р. Сухій Лохвиці, за 25 км від райцентру і за 28 км від залізнич. ст. Юськівці. 992 ж. (1967). Засн. у перш. пол. 17 ст. Входили до Лохвицької сотні Миргородського (1649-58), пізніше Лубенського (1658 -1781) полків, до Лохвицького пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). 1797 наліч. 364 душі чол. статі податкового населення. 1802 відійшли до Глинського пов.

БЕРДІВЩИНА (Бердовський) - село* Прилуцького р-ну Яблунівської сільради (до 1973). Розташ. біля старого шляху з с. *Білошапок* до с. *Яблунівки,* за 5 км від *Білошапок.* Вперше згадується 1787 під назвою х. Бердовський [8]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1935-59), до Прилуцького р-ну (1959-73). Назва хут. походить від слова бердо, так у давнину називали примітивний ткацький верстат. Хут. Бердовський засн. у др. пол. 18 ст. надв. ради. Григорієм Андрійовичем Горленком. 1787 в хут. йому належало 16 душ чол. статі селян. 1803 власником був його син підкоморій Прилуцького пов. Петро Григ. Горленко, у тому ж році в хут. наліч. 58 душ селян приписаних до парафії Троїцької ц-ви с. *Яблунівки.* У др. пол. 19 ст. хут. звався вже Бердівщина, входив до *Яблунівської вол.* 2-го *стану.* 1910 - 28 госп., 169 ж., 139 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. Б. підпорядкована Білошапківській сільраді. 1925 - 36 дворів, 157 ж.; 1930-38 дворів, 185 ж. На фронтах В. В. війни загинуло 16 воїнів - уродженців хутора. 1958 хут. став селом*. 1973 Б. знята з обліку в зв'язку з переселенням мешканців у с. *Яблунівку.*

БЕРДОВСЬКИЙ - хут. Див. село* *Бердівщина.*

БЕРЕГОВА ВУЛИЦЯ (у пн.-сх. частині міста) - від поч. вул. Садової (на *Броварках)* на Сх. до вул. Перемоги (№№ 46 та 48; на *Кустівцях),* перетинає вулиці Котляревського, Пушкіна, Червоноармійську, Щорса. Закінч, буд. №№ 144, 17L Довж. 2100 м. З твердим покриттям від вул. Котляревського до вул. Перемоги. Має 3 в'їзди Берегові, Кустівський провулок. Прокладена у пер. пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802. Назву отримала через те, що проходить по берегу р. *Удаю.* 1900 наліч. 55 володінь (у т.ч. 3 пустирі), 66 житл.будинків. Забудована приватними житл. будинками.

БЕРЕГОВИЙ **в'їзд 1-й** (на *Броварках)* - від буд. №№ 24,28 вул. Берегової на Пд. Сх., між вул. Гімназичною і Котляревського. Закінч, буд. №10. Довж. 130 м., без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БЕРЕГОВИЙ **в'їзд 2-й** (на *Кустівцях)-* від буд. №№ 97, 99 вул. Берегової на Пн. до вул. Шарапівської (№№ 54, 56). Закінч. №№ 9, 16. Довж. 325 м, без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БЕРЕГОВИЙ **в'їзд 3-й** (на *Кустівцях)* - перетинає вул. Берегову між буд. №№ 136,138 з Пн. на Пд., проходить майже паралельно вул. Щорса та Перемоги. Закінч. №№ 2, 15. Довж. 200 м, без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БЕРЕГОВА РУДА ВУЛИЦЯ. (Нижньо-Берегова; у пн. частині міста, на *Кустівцях)-* від вул. Шарапівської (№№ 39,45) на Пн.Сх. до р. *Удаю.* Закінчується №№ 44, 45. Довж. 700 м, без тверд, покриття. Має в'їзд. Забудована у 19 ст. На ній жили ремісники: кушніри, чинбарі, шевці. У кінці вулиці містилася купальня на *Удаї,* перевіз до с. *Замостя.* Біля буд. №№ 22-29 був «Вонючий» місток через струмок, з якого виділявся болотний газ з неприємним запахом, звідки й назва містка (на вул. Щорса є насип через цей струмок). Тут жили в основному Нефеди, і тому куток називався Нефедами. У 20-х рр. вулиця була перейменована, а рішенням сесії міськради від 31.05.2001 їй повернута історична назва - Берегова Руда. Серед мешканців вулиці є цигани. Забудована приватними житл. будинками.

БЕРЕГОВИЙ РУДИЙ **в'їзд** - від болота на Пд. Сх. до вул. Берегової Рудої (№№ 33,35). Закінчується №№ 4, 9. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БЕРЕЖІВКА - село Ічнянського р-ну, центр сільради. Розташ. на прав, березі р. *Іваниці* (лівій прит. р. *Сможу),* за 30 км від райцентру та за 35 км від залізнич. ст. *Ічні.* 312 дворів, 835 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666- 14 госп. селян, які «орали на 4-х волах»; козаки не показані. Рангове село іваницьких сотників. 1715 Б. одержав на ранг сотник Г. І. Волошин (Григораш), в якого село залишалося з дозволу гетьмана І. Скоропадського і після усунення його (1721) з сотенного уряду. Після смерті Г. І. Волошина гетьман Д. Апостол затвердив село за його сином Яковом Волошином. Але згодом Б. була повернута на сотенний уряд: 1737 вона перебувала у володінні сотника Павла Миницького, а 1739 - у сотника Федора Свірського. 1737- 52 госп. селян, 4 підсусідки, 7 госп. козаків (2 виборних, 5 підпомічників), 3 козачих підсусідків. 1776 Б. одержав кол. полковий суддя Іван Александрович. 1780- 51 двір (89 хат) селян, які належали Ів. Александровичу, 4 двори (18 хат) і 8 бдв. хат підсусідків, 23 двори (47 хат) козаків. 1797 наліч. 610 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 246 дворів, 1389 ж. Згідно з реформою 1861 в Б. створено Волосне правління тимчасово зобов'язаних селян, якому підпорядковано 5 сільс. громад (1062 ревіз. душі). Козаки Б. підлягали Никонівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Б. 1867 стала волосним центром 1-го *стану;* пізніше (1897-1923) входила до *Іваницької волості.* У 1886 - 286 дворів селян-власників, які входили до 3-х громад (М. Александровича, П. Барановського та Ст. Александровича), 64 двори козаків, 4 двори міщан та ін., 362 хати, 1875 ж.; діяли: дерев, церква Різдва Богородиці (2-й престол Арх. Михаїла), споруджена 1879 (перша ц-ва збудована до 1666), земське початкове однокласне училище (засн. 1862; у віданні земства з 1872), 2 шинки, 2 крамниці, 15 вітряків, олійниця, солодовня, гуральня. У 1910 - 402 госп., з них козаків - 73, селян - 316, євреїв - 5, ін. непривілейованих- 1, привілейованих-7, наліч. 2385 ж., у т.ч. 13 теслярів, 13 кравців, 12 шевців, 2 столяри, 2 ковалі, 105 ткачів, 27 візників, 234 поденники, 23 займалися інтелігентними та 192 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2385 дес. придатної землі. Діяли: земське початкове училище, в якому навчалися 113 хлопч. та 39 дівч. (1912),

церковнопарафіяльна школа, ярмарки на 1-му тижні Великдня та 18 жовтня. Землевласниками Б. були: А. М. Орловський, Ф. О. Свирський, М. Александрович. У 1925-30 рр. Б. - центр сільради. 1925 - 580 дворів, 2861 ж.; 1930 - 574 двори, 2845 ж. Уродженцем села є докт. хім. наук В. П. Крамаренко.

БЕРЕЖІВСЬКА ВОЛОСТЬ - на Пн. Сх. кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Після реформи 1861 були створені Волосні правління тимчасовозобов'язаних селян і окремо Волосні правління відомства Палати державного майна. В с. Бережівці створене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян. До складу Б.в. входили 5 сільс. громад (1062 ревіз. душ). Указами від 1866 існуючі волості були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. утворено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-тер. принципом), у т.ч. Б.в. (у 1 -му *стані).* 1868 у Б.в. наліч. 940 дворів (117 козаків, 5 селян казенн., 753 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 20 солдатів, 12 міщан, 13 дворян, 11 осіб дух. звання). 1886- 3 нас. пункти (село, село*, хут), 578 дворів (64 козаків, 509 селян власників, 5 міщан та ін.), 607 хат, 3239 ж. (345 козаків, 2859 селян-власників, 35 міщан та ін.). 1896 Б.в. була скасована; с. *Бережівка,* с*. *Верескуни* і х. *Загін* увійшли до *Іваницької волості.*

БЕРЕЖНЕ - хут. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належало ген.-поручику і кавалеру Будлянському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

БЕРЕЖНИКІВЩИНА (Бережниківський) - хут. Прилуцького пов. Розташ. на старому шляху з м-ка *Срібного* до м-ка Лохвиці, за 2 в. на Пд. від с. *Лебединців.* Згадується 1797 [10] і 1804 [12]. Нині не існує.

БЕРЕЗАНКА - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 8067 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

БЕРЕЗИНСЬКИЙ - хут. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав *Густинськомум-реві* [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

БЕРЕЗИНЩИНА - хут. Майорщинської, пізніше (з 1925) Сліпорід-Іванівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від х. *Сліпорід-Іванівського* та за 4 км на Зх. від с. *Майорщини.* 1925 - 44 двори, 240 ж.; 1930 - 48 дворів, 290 ж. Нині в складі с*. Сліпорід-Іванівки Гребінківського р-ну Полтав. обл.

БЕРЕЗІВКА - річка. Див. *р.Детюківка.*

БЕРЕЗІВКА (Березовиця) - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Колядин* і *Мирне.* Розташ. на р. *Березовиці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 22 км від райцентру і залізнич. ст. Талалаївка. 298 дворів, 703 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1666 - 54 двори селян, з них 16 господарів «орали на 4-х волах» та 38 господарів - «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Срібнянської прислушаюче». 1716 гетьман Ів. Скоропадський віддав половину, а 1725 - усе село прилуцьк. протоієрею Михайлу Трифанівському. 1737 - 155 госп. селян, 1 госп. підсусідків, 113 госп. козаків (38 виборних, 75 підпомічників), 3 госп. козачих підсусідків. Власниками селян були сини М. Трифанівського (Яків, Василь і Петро). 1780 - 60 дворів (100 хат) селян, 19 дворів (31 хата) підсусідків, 110 дворів (232 хати) козаків. 1797 наліч. 1184 душ чол. статі податкового населення; діяли дві дерев, ц-ви: Михайлівська, споруджена 1754 (перша збудована до 1666), і Миколаївська, споруджена 1768. На початку 19 ст. поміщиком Б. був колез. ас. Павло Милорадович. З 40-х рр. 19 ст. у Б. діяло Волосне правління відомства Палати державного майна, якому підпорядковані козаки і державні селяни. Згідно з реформою 1861 у Б. були утворені Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян та нове Волосне правління відомства Палати державного майна. Першому підпорядковувано 4 сільс. громади (808 ревіз. душ), другому - 2209 душ чол. статі. Після реорганізації волостей Б. 1867 стала центром нової волості 2-го *стану.* ј 886 - 149 дворів селян-власників, які входили до 3-х громад (Трифанівського, Ріттера та Жуковського), 259 дворів козаків, 7 дворів міщан та ін., 454 хати, 2335 ж.; діяли 2 поновлені (відповідно, у 1832 і 1834) дерев, ц-ви, 1-ше земське початкове однокласне училище (засн. 1839, у віданні земства з 1872), 2 шинки, 3 крамниці, 38 вітряків, олійниця, тепловий млин, базар кожної середи. 1910 - 466 госп., з них козаків - 263, селян - 167, євреїв - 8, ін. непривілейованих - 1 1, привілейованих - 17, наліч. 2882 ж., у т.ч. 17 теслярів, 24 кравці, 24 шевці, 4 столяри, 3 ковалі, 199 ткачів, 2 візники, 146 поденників, 56 займалися інтелігентними та 222 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2882 дес. придатної землі. Діяли: 2 ц-ви, 1-ше і 2-ге (1912) земські початкові однокласні училища, в яких навчалося 174 хлопч. і 51 дівч.; при Михайлівській ц-ві діяли жіноча церковнопарафіяльна школа і школа грамоти. Землевласниками у Б. були поміщики М. Г. Парфенов-Макаренко та ін. Уродженцями села є укр. композитор М. Т. Коляда (1907-35) і Герой Рад. Союзу М. І. Кузьменко (1914-71). Під час утворення округів Б. 1923 відійшла до Роменського округу.

БЕРЕЗІВСЬКА ВОЛОСТЬ на Сх кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Вперше в 40-х рр. 19 ст. (за законом від 1838) створене у 1-му *стані* Березівське Волосне правління державних селян і козаків. Після реформи 1861 в Березівці утворені два Волосні правління: тимчасовозобов'язаних селян (4 сільські громади, 808 ревіз. душ) і відомства Палати державного майна (2209 душ чол. статі). Указами 1866 існуючі волості були

скасовані. Замість них у Прилуцькому пов. 1867 створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом), у т.ч. Б.в., в якій 1868 наліч. 1422 двори (553 козаків, 44 селян казенних, 759 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 23 солдатів, 9 міщан, 18 дворян, 11 осіб дух. звання). 1886 - 36 нас. пунктів (3 села, 33 хут), 1577 дворів (638 козаків, 60 селян казенн., 866 селян-власників, 13 міщан та ін.), 1707 хат, 9416 ж. (3726 козаків, 339 селян казенн., 5266 селян-власників, 85 міщан та ін.). 1900 - 34 нас. пункти (3 села, 31 хут), 12 сільс. громад, 1607 дворів, 10264 ж.; діяли: 4 земські початкові училища, 2 церковнопарафіяльні школи. 1910 - 29 нас. пунктів (сс. *Березівка, Карпилівка, Харитонівка* та 26 хут), 1790 госп., 11307 ж., 11186 дес. придатної землі. Б.в. існувала до 1923.

БЕРЕЗІВСЬКИЙ - село*. Див. с* *Діброва.*

БЕРЕЗІВСЬКИЙ хут. Диве*. *Чернецьке.*

БЕРЕЗІВСЬКИЙ-хут. Див.х. *Коробівщина.*

БЕРЕЗІВСЬКИЙ - хут.Див.х.*Лавренків.*

БЕРЕЗКА - село* Озерянської сільради Варвинського р-ну. Розташ. за 10 км від райцентру і за 4 км на Пд. Зх. від с. *Озерян,* біля старого шляху до с. *Гнідинців. 22* двори, 31 ж. (1996). У 1923-30 Б.підпорядкована Озерянській сільраді Варвинського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 59 дворів, 352 ж.; 1930 - 66 дворів, 366 ж.

БЕРЕЗКИ - хут. Ковалівської сільради Ковалівського (Бирлівського) р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 6 км на Зх. від райцентру по шляху до с. *Фарбованого.* 1925 - 3 двори, 21 ж.; 1930-5 дворів, 34ж. Нині не існує.

БЕРЕЗНИНЩИНА - хут. Савинської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Савинців.* 1925 - 2 двори, 10 ж.; 1930 не згадується. Нині не існує.

БЕРЕЗНЯКІВ - хут. Варвинської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Містився на зх. околиці м-ка *Варви*, над р. *Удаєм.* 1930 - 2 двори, 9 ж. Нині в складі смт *Варви.*

БЕРЕЗОВА РУДКА - село, райцентр Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 522 двори, 2526 ж.; 1930 - 572 двори, 2671 ж. Нині село Пирятин. р-ну Полтав. обл.

БЕРЕЗОВИЦЯ (Березівка) - річка, ліва прит. р. *Лисогору.* Довж. 11 км, площа бас. 35,4 км. Брала початок поблизу х. *Скоропадського* кол. Роменського пов. й протікала терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку (нині Талалаївський р-н Чернігівської обл.). На берегах річки розміщені села *Березовиця, Поповичка. Чернецьке, Співакове, Березівка.* За 4 км від гирла в неї впадає притока - р. *Детюківка.*

БЕРЕЗОВИЦЯ - річка, права прит. р. *Ромна.* Гирло біля с. *Рябух* сучас. Талалаївського р-ну. Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку [32].

БЕРЕЗОВИЦЯ - село. Див. с. *Березівка.*

БЕРЕЗОВИЦЯ (Березовицький) - село* Талалаївського р-ну Липівської сільради. Розташ. на р. *Бобровиці* (правій прит. р. *Детюківки,* лівої прит. р. *Березовиці),* за 7 км від райцентру та залізнич. ст. *Талалаївка.* 3 двори, 7 ж. (1996). Засн. у 20-ті рр. 18 ст. [16]. Входила до Красноколядинської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). Хут. Березовицький заснував генер. бунчужний Яків Лизогуб. Вперше згадується 1781 [7], коли його син полковник Ілля Як. Лизогуб заповів хут. своїй дружині Катерині (дочці генер. осавула Якова Якубовича), яка 1791 заповіла хут. онуку Іллі Лизогуба колез. ас. Івану Як. Лизогубу. 1797 наліч. 2 душі чол. статі податкового населення. 1802 відійшла до Роменського пов.

БЕРЕЗОВИЦЯ - хут. Прилуцького пов. (1796-1802). Розташ. у верхів'ї р. *Березовиці* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 15 в. на Пн. Зх. від *Талалаївки,* поблизу межі з Роменським пов. 1797 наліч. 6 душ чол. статі податкового населення [9]. 1802 відійшла до Роменського пов.

БЕРЕЗОВЕЦЬ - річка, прит. р. *Березівки* (лівої прит. р. Лисогору). Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку [32].

БЕРЕЗОВОРУДСЬКИЙ (ТЕПЛІВСЬКИЙ) РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-тер. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Варвинським, Пирятинським, Яготинським та Яблунівським р-ми. На 1.10.1925 займав площу 532 км^2., наліч. 13 сільрад, 6379 госп-в, 31110 ж., які мешкали в 25 нас. пунктах [31]: сс. *Березова Рудка, Бубнівщина, Вечірки, Грабарівка, Гурбинці, Давидівка, Кейбалівка, Кроти, Крячківка, Малютинці, Митченки, Олексіївка, Сасинівка, Теплівка, сс*. Леляки, Наталівка, Смотрики, Сурмачівка* та 7 хут. 1930 в Б.р. - 14 сільрад, 36 нас. пунктів (у т.ч. 11 хут., 2 госп-ва, 5 залізнич. об'єктів), наліч. 6692 двори, 33214 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ - село*. Див. с *. *Діброва.*

БЕРЕЗОВСЬКИЙ - хут. Див. хут. *Коробівщина.*

БЕРЕСТ («У береста») - хут. Розташ. на р. *Половій* (лівій прит. р. *Удаю),* за 6 в. від м. Прилук. Входив до складу Прилуцького пов. 1797 наліч. З душі чол. статі податкового населення [9]. Належав *Густинському м-реві.* Після 1804 не згадується.

БЕСЕДІВЩИНА - хут. Див. х. *Корсаківка.*

БИКІВЩИНА - хут. Розташ. за 1,5 в. на Пн. від м-ка *Ічні.* Входила до складу Прилуцького пов. Вперше згадується 1797 [9], коли в ній наліч. 7 душ чол. статі податкового населення.Близько 1810 хут. разом з м-ком *Ічнею* відійшов до Борзнянського пов. Чернігівської губ.

БИРЛІВКА - село Слободо-Бирлівської сільради Ковалівського (Бирлівського) р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 2 км від сільради. 1925 - 239

дворів, 1227 ж.; 1930 - 273 двори, 1413 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

БИЧЕНКІВ - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2,5 в. на Пд. від с. *Заїзду.* Вперше згадується 1910 [25]. Назва походить від прізвища перших поселенців. 1910-2 госп. селян, 12 ж. 6 дес. придатної землі. У 1923-30 підпорядкований Заїздській сільраді Прилуцького р-ну і округу. 1930 - З двори, 16 ж. Нині в межах м. Прилук (вул. і пров. *Лєрмонтова).*

БІБЛІОТЕКИ обласного Управління культури і мистецтв. Перша в Прилуках громадська б-ка з читальнею та книжковим фондом 5870 примірників відкрита 1882 при міському зібранні. Завідував б-кою учитель Прилуцького міського народного училища К. Т. Щербина. У місті існували також приватні б-ки Д. Кащенка та Г. І. Литвиненка (відкрита 1889, 334 назви книжок). Міська платна б-ка в Прилуках створена 1896, утримувалася на кошти Міської Думи та пожертви, для неї передплачувалися книги, журнали, газети, карти, атласи, учбові посібники. Список потрібних книг, журналів та газет складала комісія з трьох і більше чоловік та затверджувався на засіданні Думи. Б. мала свою печатку з написом: «Печать Прилукской городской библиотеки». Працювала згідно з статутом «Прилуцька міська бібліотека», котрий мав 15 параграфів. Читачів наліч. близько 400 чол. 1919 т-во *«Просвіта»* відкрило в Прилуках читальню (в буд. Дуброви на Вокзальній вул.), яка працювала безкоштовно та без вихідних днів. 1920 Б. міста (центральна просвітницька об'єднаного тов-ва, учнівська та єврейська) реорганізовані в Б.: загального користування, шкільну, дитячу та наукову. 1982, після проведення централізації, в Прилуках діяло 6 державних Б., 14 профспілкових та 36 відомчих з фондом 913 тис. примірників. Б. міста обслужили 59610 жителів, зроблено 1228 тис. книговидач. 1992 проведено чергову реорганізацію б-к.

Бібліотека міська № 1. 1944 міська Б. мала 26 тис. книг. За рік після визволення міста від фашизму Б. відвідало 46740 читачів, яким видано 103426 книг та журналів. Для читального залу Б. передплачувала 27 журналів та 11 газет. 1946 Б. містилася у старому будинку (нині не існує) на вул. Переяславській (навпроти міського *Будинку культури).* 1947 міські Б. для дорослих та дітей розміщені в будинку на вул. Київській № 273. 1953 Б. для дорослих переведена до кол. будинку З. Н. Фраткіна на вул. Київській № 156 і стала називатися міською б-кою № 1. Книжковий фонд Б. на 1.01.95 складав 63620 примірників, зареєстровано 8 тис. читачів. Щороку Б. передплачувала до 75 назв різних періодичних видань, мала читальний зал на 50 місць, в якому з 1978 проводилися засідання клубу «Контакт» (згодом - «Посвячення в прекрасне»). У Б. відбувалися зустрічі з письменниками Л. Забаштою, Я. Зораховичем, Г. Ігнатенко, М. Турківським та ін. З 27.05.1999 Б. реорганізована в міську центральну Б. із статусом юридичної особи. Працювало 9 чол. З жовтня 2000 Б. надане нове приміщення колишнього Будинку книги на вул. Київській № 208.

Бібліотека міська № 2. Відкрита 1972 на Кустівцях. На 1.01.95 мала книжковий фонд 22714 примірників, 3 тис. читачів. Працювало 3 чол. Розташ. в приміщенні гуртожитку на вул. Соборній № 125.

Бібліотека міська № 3. Відкрита 1976. На 1.01.95 мала книжковий фонд 14938

Прилуки. Міська бібліотека №1 для дорослих, 1984

примірників, 2 тис. читачів. Працювало 2 чол. Розташ. на вул. Червоноармійській №80.

Бібліотека міська дитяча. Створена 1922 як дитяче відділення публічної Б., в націоналізованому після 1917 будинку власника тютюнової фабрики В. З. Рабіновича. Згодом відділення стало міською дитячою б-кою. У 1940-х рр. у цьому будинку містилися дві самостійні б-ки: для дорослих та для дітей. 1953 Б. для дорослих перейшла у кол. будинок власника тютюнової ф-ки З. Н. Фраткіна на вул. Київській № 156 (див. *Бібліотека міська №1).* Книжковий фонд дитячої б-ки на 1.01.95 складав 41945 примірників, зареєстровано 4654 читачів. Працювало 7 чол. Розташ. на вул. Київській № 273. З 25 грудня 2003 Б. надано нове приміщення колишнього дитсадка на вул. Іванівській №57.

Бібліотека районна центральна. Спрямовує свою роботу на краєзнавство та відродження укр. культури. При б-ці з 1992 працює клуб «Книжкова світлиця», в якому виступали письменники М. Турківський, Б. Степанюк та ін. В б-ці створено книжковий фонд з історії Прилуччини. У середній школі № 6 діє створений бібліотекою літературний ліцей. Б-ка працює як методичний центр для сільських б-к. З метою кращого задоволення читацьких запитів використовується міжбібліотечний абонемент (МБА), через який можна отримати потрібні книги з центральних б-к України. Книжковий фонд складає

Прилуки. Міська дитяча бібліотека, 1984

65728 примірників, зареєстровано 5881 читачі (1998). Розташ. на вул. Соборній № 35. Дитяча районна б-ка розташ. на вул. Садовій № 114 (в кол. будинку автостанції).

Бібліотечна районна централізована система. Створена в Прилуках 1924 як окружна б-ка з краєзнавчим відділом, до обов'язків якого входило збирати все, що надруковано на території Прилуцького округу (книги, плакати, малюнки, листівки, анкети, карти топографічні тощо), та друковані матеріали про Прилуччину. Б-ка містилася на вул. Київській в буд. педкурсів. Після розформування округу (1930) б-ка стала районною і часто змінювала своє місцезнаходження. 1982 було завершено централізацію всіх держ. книгозбірень міста і р-ну (73 бібліотеки). 1992, під час нової реорганізації, від Бібліотечної районної системи відокремлена міська. Б.р.ц.с. підпорядкована Управлінню культури і мистецтв, об'єднує 69 б-к в 66 насел. пунктах р-ну (сюди також входять центральна та дитяча районні б-ки), книжковий фонд на 1.01.95 складав понад 674 тис. примірників. 1995 Б.р.ц.с. обслужила близько 51 тис. читачів, видавши їм понад 1887 тис. книг (у т.ч. 557 тис. дітям). Працювало 97 чол., з них 23 з вищою та 52 з середньою бібліотечною освітою (1996).

БІЛГОРОДСЬКОГО ЮСАФА ВУЛИЦЯ (кол. Амбулаторна; у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* - від вул. Фабричної

Прилуки. Центральна районна бібліотека, 2007

(буд.№ 68) на Пд. до кутка і лугу над *Удаєм,* **ЩО** зветься Карпівщиною. Біля буд. №№ 53 та 60 вул. розходиться майже під прямим кутом, один відрізок якої доходить до вул. Кар'єрної (через греблю). Закінчується №№ 67 та 82. Довж. 1200 м, без тверд, покриття. Має 2 в'їзди Амбулаторні та 2 провулки Соснові. Колись це була одна з центральних вулиць с. *Сорочинців.* У р-ні сучасних буд. №№ 31 та 33, на невеликому сільс. вигоні, містилася стара *Миколаївська* ц-ва. Як розповідає давня легенда, у ц-ві завелися гадюки і їх ніяк не можна було вивести. Після довгорічної боротьби з небажаними гостями ц-ву розібрали і продали в сусіднє село. А нову цегляну ц-ву св. Миколая звели на новому місці, ближче до с. *Пирогівців.* На вигоні лишилися поховання поважних людей (Горленків, Скоропадського), тому тут поставили капличку. Потім і її розібрали на цеглу 1933, а пам'ятники на могилах знищили. Назву Амбулаторна отримала 1927, коли тут були відкриті сільська амбулаторія і аптека. 2005 рішенням сесії міськради вул.Амбулаторну з пров. перейменовано на вул. Білгородського Іосафа (Горленко). Забудована приватними житл. будинками.

БІЛГОРОДСЬКОГО ІОСАФА в'їзд 1-й (кол. Амбулаторна, на *Сорочинцях)* - від вул. Миру (№№ 34 та 26-а) на Сх. до вул. Амбулаторної (№№ 18 та 20), між вул. Волочаївською і Чайковського. Закінчується №№ 17, 22. Довж. 250 м, без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БІЛГОРОДСЬКОГО ІОСАФА в'їзд 2-й (кол. вул. Гірняка, Амбулаторна; на *Сорочинцях)* - від Удайського лугу на Пн. Сх., а від буд. № 23 на Сх. до вул. Амбулаторної (№ 34). Між вул. Чайковського та пров. Тургенева. На початку сходиться з вул. Чайковського, де колись ріс дубовий гай. Довж. 500 м, без твердого покриття. Прокладений на поч. 20 ст. на кутку, що звався Мосціпани (від прізвища мешканців кутка). Останню назву одержав 1938. Забудований приватними житл. будинками.

БІЛЕНКІВ - хут. Сокиринської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1927). Розташ. за 4 км на Пн. Зх. від с. *Сокиринців* [22]. Нині не існує.

БІЛЕНКІВ - хут. Сокиринської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 4,5 км на Пн. Сх. від с. *Сокиринців.* Назва походить від прізвища перших поселенців. 1859 - 2 двори, 11 ж. [13]. 1910 - 14 госп., з них козаків - 5, селян - 9, наліч. 69 ж., у т.ч. 2 тесляри, 1 ткач, 7 поденників, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 58 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Васьківській (1925), пізніше (1930) - Сокиринській сільраді Срібнянськог р-ну Прилуцького округу. 1925 - 20 дворів, 69ж.; 1930-21 двір, 89 ж. Нині не існує.

БІЛЕЦЬКОГО-НОСЕНКА ВУЛИЦЯ (кол. Комунальна; у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від кінця вул. Костянтинівської на Пд. до вул. Чехова. Закінчується буд. №№ 55 та 130. Довж. 1200 м, з твердим покриттям. Між буд. №№ 20 та 48 має провулок (на Зх. до перехрестя вул. Раскової та Польової). Нині прокладена нова ділянка Б.-Н.в. від вул. Чехова у напрямку до Ладанського шляху. Первісну назву отримала в зв'язку з розміщенням на ній комунальних служб міста. Перейменована 1989 на честь Павла Павловича Білецького-Носенка(1774-1856) - укр. письменника і педагога (див. *Білецького-Носенка П.П. пансіон, Білецького-Носенка П.П. садиба).* Забудована приватними житл. будинками. На Б.-Н.в.розташовані: міські очисні споруди *Водопровідно-каналізаційного господарства* (№5), Бюро ритуальних послуг (№5-а), Виробниче управління комунального господарства (№7), Комунтранс (№7), мале підприємство «Сантехнік» (№9).

БІЛЕЦЬКОГО-НОСЕНКА П. П. ПАНСІОН у Прилуках. Відкритий на поч. 19 ст. Павлом Павловичем Білецьким-

Носенком (1774-1856), укр. письменником і педагогом, у власному будинку на *Лапинцях*- передмісті Прилук. Народився Білецький-Носенко в Прилуках у дворянській сім'ї, що походила з давнього козацько-старшинського роду. П'ятирічним хлопчиком його віддали 1779 до Петербурзького кадетського корпусу, який він закінчив 1793 в чині поручика. Восени 1798 вийшов у відставку й повернувся в Прилуки. Жив у своєму маєтку на *Лапинцях.* 1801 був обраний підсудком до Прилуцького повітового суду. Водночас у с. *Замості* Прилуцького пов. в маєтку І. Я. Величка навчав групу дворянських дітей (викладав рос, франц., нім. мови, поезію, риторику, естетику, географію, природознавство, математику, геометрію та ін.). Пізніше відкрив приватний пансіон у своєму будинку на *Лапинцях.У* 1807-09 був помічником попечителя прилуцької лікарні. З 1810-штатний наглядач повітового уч-ща, з 1812 - почесний наглядач уч-щ. Прилуцького пов. (на цій посаді перебував до 1847). 1818 подарував Прилуцькому повітовому училищу з власної б-ки 584 томи на суму 854 крб., не враховуючи «карт, атласів та стереометричних тіл», тим самим поклав початок заснуванню училищної б-ки. Ним же був покладений початок «училищному капіталу» (понад 2 тис. крб.), певна частина цих коштів призначалася для утримання бідних учнів. Активну пед. діяльність. П. П. Білецький-Носенко поєднував з різнобічною науково-літ. роботою, був членом Товариства наук при Харків. ун-ті (з 1817), Петербурзького вільного екон. т-ва (з 1824), куди посилав свої статті. Він написав десятки праць з різних галузей знань. Займаючись пед. діяльністю, укладав підручники, словники, перекладав з іноземних мов. Автор словника укр. мови, бурлескно-травестійної поеми «Горпинида, чи Вхоплена Прозерпина», драматичного оповідання «Іван Золотаренко», роману «Зиновій Богдан Хмельницький». Більшість творів опубліковано після смерті автора («Приказки», 1871; «Гостинець землякам. Казки сліпого бандуриста», К., 1966; «Поезії». К., 1973). Пансіон, в якому виховувалося від 10 до 12 дітей, проіснував бл. 40 років і з нього вийшло понад сто чол., які з успіхом витримали вступні іспити у вищі учбові заклади. Вихованцями пансіону були здебільшого діти дворян - Гудим-Левко-вичів, Томари, Величка та ін., зокрема, І. М. Скоропадський, М. А. Маркевич, П. О. Закревський (див. також Білецького-Носенка П.П. садиба).

БІЛЕЦЬКОГО-НОСЕНКА П. П. САДИБА в Прилуках на *Лапинцях* (на місці сучасних буд. №№ 31-35 у *пров. Боброва).* Педагог, поет, письменник, байкар, перекладач, філолог, етнограф, фольклорист, живописець П. П. Білецький-Носенко (1774-1856) народився в Прилуках і майже все життя прожив на *Лапинцях* під Прилуками у своїй садибі. 1799 після одруження Павло Павлович отримав від матері з родового маєтку 40 дес. заболоченого пустирища в с. *Лапинцях* (тепер побутовий р-н міста) та 35 крб. грошима. Людина ціле-спрямована, енергійна, він за короткий час наділ матері «болотистий грунт... обкопав каналами, саджалками, підняв насипною землею, засадив та забудував за свої кошти...». Поселившись на *Лапинцях,* із садиби нікуди не виїздив і всі свої праці написав там. Садиба частково збереглася до цього часу. При в'їзді на її територію по обидва боки влаштовані саджалки, котрі й зараз не пересихають влітку. В пн.-сх. частині садиби височить курган, далі на заплаві З штучні острови. Сх. та пд. межі садиби обкопані каналом, звідси ж прокопаний ще один канал до русла *Удаю.* Площа садиби чотирикутної форми близько 1 га. Будинок був з мезоніном, до якого з вітальні вели східці. Тут і містився пансіон (див. Білецького-Носенка П.П. пансіон). В 1930-х рр. мезонін розібрано, сам будинок у занедбаному стані. До 1917 будинок і садиба належали місцевому багатієві Ільїну, який мешкав по вул. Підвальній, а на *Лапинцях* мав дачу. До В. В. війни в садибі зберігався сад, з альтанками та містками на острівцях. Зараз на цьому місці побудовано декілька приватних житл. будинків. Помер П. П. Білецький-Носенко 11.06.1856 і похований у своїй садибі, в саду, поряд із дружиною (другою) Софією, дочкою та двома синами. Могили до цього часу не збереглися.

БІЛЕЦЬКОГО ХУТОРИ (2 шт.) Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали значк. т. Білецькому [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

БІЛЕЩИНА (Білещина Горова, Нова Білещина) - село* Прилуцького р-ну Сухополов'янської сільради. Розташ. на автотрасі Прилуки-Ічня, за 5 км від райцентру та залізнич. ст. Прилуки. 30 дворів, 48 ж. (2000). Вперше згадується (Нова Білещина) 1900 [24]. На фронтах В. В. війни загинуло 12 воїнів-односельців. 1971 - 30 дворів, 94 ж. З 1994 в Б. містився відділок Сухополов'янського пайгоспу. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства.

БІЛЕЩИНА ЯРОВА (Білещина Низова, Стара Білещина) - село* Прилуцького р-ну Сухополов'янської сільради. Розташ. за 7 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 34 дворів, 52 ж. (2000). Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Хут. Білещина, заснований ген. суддею Якимом Івановичем Горленком, значився 1781 за його сином полковником Петром Горленком. 1797 наліч. 10 душ чол. статі податкового населення. 1859- 17 дворів, 134 ж. Входив до Прилуцької волості 1-го (1837-65), пізніше (1866-1923) - 3-го *стану.* 1886 - 46 дворів селян-власників, які входили до кол. Горленківської громади, 2 двори міщан та ін., 50 хат, 260 ж. 1910 в х. Білещина - 57 госп., з них селян - 50, ін. непривілейованих - 7, наліч. 337 ж., у т.ч. 4 теслярі, 2 кравці, 3 шевці, 2 ковалі, 1 слюсар, 2 ткачі, 40 поденників, все ін. доросле населення займалося землеробством. 253 дес. придатної землі. Найбільшими землевласниками були

Горленко та М. Каневський. **У** 1923-30 рр. хут. підпорядкований Сухополов'янській сільраді. 1925 - 79 дворів, 380 ж.; 1930 - 81 двір, 377 ж. Білещинська артіль організована навесні 1930, об'єднувала 30 господарств, що становило 42% від загальної кількості бідняцько-середняцьких господарств. Із 135 членів артілі - 72 працездатних. Мала 91 га землі, 11 коней, молотарку. Колгоспники отримували на трудодень 88,5 коп. **У**1951 с.-г. артіль ім. Рози Люксембург с*. Білещини наліч. 90 дворів (114 чол. працездатних). Мала 478,8 га землі (338,8 га ріллі), коней - 26, в.р.х. - 84. 10 лютого 1951 вона разом з артілями ім. Молотова (с. *Полова)* та ім. Луценка (с*. *Пирогівці)* об'єднана в одну Сухополов'янську артіль ім. Молотова, в якій наліч. 323 двори (362 чол. працездатних), 2213 га землі (1109,8 га ріллі), коней - 68, в.р.х. - 279. Б.Н. стала селом* 1958. 1971 - 61 двір, 140 ж. На фронтах В. В. війни загинуло 28 воїнів-односельців. З 1994 в Б.Н. містився відділок Сухополов'янського пайгоспу. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства.

БІЛИЧА ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав генер. Писарю Війська Запорозького Біличу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

БІЛИЧІВСЬКИЙ (Бельчин) - хут. Прилуцького пов. (1797-1923). Розташ. на лівому березі р. *Удаю* за 3 в. на Зх. від м-ка *Переволочної.* 1797 наліч. 2 душі чол. статі податкового населення [9]. 1859 - 2 двори, 14 ж. Нині не існує.

БІЛОВЩИНА - хут. Переволочнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 2,5 в. на Пн. Зх. від с. *Переволочної.* 1910 - 2 госп. козаків, 17 ж. [25]. **У** 1923-30 рр. Б.підпорядкована Переволочнянській сільраді Прилуцького р-ну Прилуцького округу. 1930 -4 двори, 18 ж. 1939 жителі Б. переселені в *Переволочну.*

БІЛОГОРІЛКА - хут. Гнідинської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3,5 км на Сх. від с. *Гнідинців.* 1925 - 5 дворів, 27 ж.; 1930 - 6 дворів, 42 ж. Нині не існує.

БІЛОКОШВ 1-й - хут. Сокиринської вол. Прилуцького пов. 1886 - 2 козачі двори, 2 хати, 11 ж. [15]. Нині не існує.

БІЛОКОНІВ 2-й - хут. Сокиринської вол. Прилуцького пов. 1886 - 2 козачі двори та 2 двори селян- власників, 4 хати, 24 ж. [15]. Нині не існує.

БІЛОРІЧИЦЯ (у 18 ст. хут. Кривеньки; до 1945 - Вейсбахівка) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Бажанівка, Боротьба* і *Володимирівка.* Розташ. за 35 км від райцентру і за 15 км від залізн. ст. Галка. 510 двори, 1120 ж. (2000). Вперше згадується 1727 [16]. Входила до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-96), до Пирятинського пов. (1797-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського (1923-25) і Малодівицького (1925-30) р-нів Прилуцького округу, до Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. 1727 генер. граф Вейсбах купив у галицького козака Тимофія Кривенка ділянку землі біля оз. Мокреця за 32 коп. До неї Вейсбах 1734 приєднав другу ділянку, яку виміняв у Павла Раковина за два «дворища» в с. *Галиці,* куплені у того ж Кривенка, і заснував тут хут., названий Кривеньками (Кривеньківський). Після смерті бездітного Вейсбаха хут. залишився в його вдови, яка, вмираючи, 1736 відписала Кривеньки майору Ізмайлівського полку Осипу Гампфу. Останній скупив навколишні землі і почав садити в Кривеньках слободу. 1740 - 7 дворів (7 хат) селян. Близько 1750 нас. слободи настільки збільшилося, що слобожани стали просити Гампфа побудувати ц-ву. В 1764-32 двори, 757ж. (духівництво - 14, посполиті - 725, дворові 18). Після смерті О. Гампфа (1760) Кривеньки дісталися його сину капітану Івану Гампфу, 1768 володіла його удова Ганна з дочкою Марією. У 1780 - 53 двори (82 хати) і 84 бдв. хати селян (козаків не було); діяла дерев. Миколаївська ц-ва, споруджена Іваном Гампфом. Коли нас. пункт здобув назву Вейсбахівка - невідомо; у 1750-х рр. він ще звався х. Кривеньківський, 1764 - с. Кривенки, а в описі Чернігівського намісництва 1785 - вже с. Вейсбахівка. Назва походить від прізвища генер. Вейсбаха. Синам Осипа Гампфа підпоручику Густаву та капітану Івану дістались численні маєтки Вейсбаха, і вони вирішили на його честь назвати одне з заснованих ним сіл. Так між 1750 та 1768 рр. Кривеньки стали Вейсбахівкою. 1783 село належало дружині бригадира Ланге, який, мабуть, одружився на Марії Гампф. 1797 в селі наліч. 606 душ чол. статі податкового населення. Від Ланге село перейшло до прапорщика Лейб-гв. Михайла Корбе, який 1798 збудував нову дерев, ц-ву замість старої; при ній діяла церковнопарафіяльна школа. Поміщиком села в 19 ст. був ген.- майор І. М. Корбе (1800-68), якого в січні 1844 відвідали Т. Г. Шевченко, В. Закревський та Я. де Бальмен. 1859 в Б. наліч. 257 дворів, 1395 ж., збиралися 2 ярмарки, діяв 1 завод. Згідно з реформою 1861 в Б. створено Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян, якому підпорядковано 1 сільс. громаду (662 ревіз. душі). 1862 І. М. Корбе поновив дерев, ц-ву. 1873 поміщик Рахманов одружився на дочці декабриста С. Г. Волконського, онуці героя Вітчизн. війни 1812, генер. М. М. Раєвського - О. С. Волконській-Кочубей, і землі Б. перейшли до

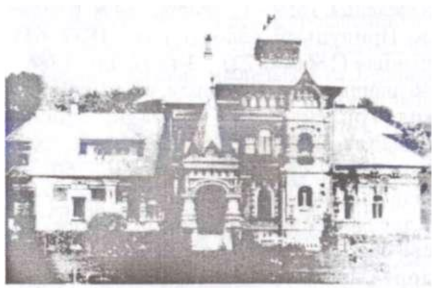

Білорічиця. Палац в садибі О.С.Рахманової. Фото поч. 20 ст.

подружжя. У 80-х рр. 19 ст. Рахманови побудували всі житл. і госп. будівлі своєї економії. У маєтку Рахманових-Волконських жили укр. архітектор О.-Б. Ю. Ягн (1848-1922) і художник В. М. Соколов (1841-1921); тут вони й поховані. За проектом Ягна споруджені флігель (1878) і палац (1886) в стилі укр. модерну; розписував їх художник Соколов (див. *Білорічицький архітектурний ансамбль).* На терит. Б. існувало два парки (19 ст.), З фруктові сади з теплицею (2-а пол. 19 ст), озеро Мокрець (пізніше перейменоване в Криве), ставки Ревня (з двома штучно насипаними островами) та Млаки. Б. входила до Гнилицької волості 3-го *стану,* значилася містечком. У 1886 - 326 дворів селян-власників, 5 дворів міщан та ін., 328 хат, 1767 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (засн. 1861, у віданні земства з 1881), церковнопарафіяльна школа, шинок, 2 крамниці, 2 ярмарки на рік (9 травня та 16 листопада), кузня, 22 вітряки, 4 олійниці, цегельний з-д. 1889 відремонтовано дерев, ц-ву (розібрана 1962); церковним хором при ній керував дяк І. М. Тарнопольський. Наприкінці 19 —на поч. 20 ст. ярмарки в Б. відбувалися 9 травня та 26 вересня. 1910 - 372 госп., з них (козаків - 7, селян - 355, євреїв - 3, ін. непри-вілейованих - 3, привілейованих - 4, наліч. 2692 ж., у т.ч. 4 теслярі, 7 кравців,

Білорічиця. Церква. Фото 30-х рр. 20 ст.

4 шевці, 6 столярів, 3 ковалі, 121 ткач, 29 поденників, 16 займалися інтелігентними та 188 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 4545 дес. придатної землі. Працювали паровий млин з олійницею та парова просорушка. В земському початковому училищі навчалося 121 хлопч. і 37 дівчат (1912). У 1923-30 Вейсбахівка - центр сільради. 1925 - 519 дворів, 2667 ж.; 1930 - 538 дворів, 2650 ж. 1945, після В. В. війни село отримало нову назву - Білорічиця. 1949 в селі функціонували два колективні господарства: радгосп «Білорічицький» та колгосп «Політвідділ», в якому було 2616 га землі (1873,8 га орної), 416 дворів, 1535 ж. (662 чол. працездатних), 8 рільничих бригад, 40 ланок, 2 тваринницькі ферми, наліч. в.р.х. - 265, свиней - 292, овець - 33, коней - 52, птиці - 402, бджіл - 27 сімей, 2 автомашини; працювали: 2 вітряки, 1 мех, млин, цегельний з-д, кузня, теслярська майстерня. 1970 в колгоспі «Політвідділ» наліч. 15 автомашин, 17 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1088, свиней - 1200, овець - 451; у радгоспі «Білорічицький» наліч. в.р.х. - 1073, свиней - 1000. 1977 колгоспи «Політвідділ» (Білорічиця) та «Маяк» *(Боротьба)* приєднані до радгоспу «Білорічицький». 1990 в радгоспі «Білорічицький» наліч. 50 автомашин, 55 тракторів, 18 комбайнів, а також в.р.х. - 3630, свиней - 2001, коней - 90.1971 - 612 дворів, 1970 ж. У 1996 в Б. містилася центр.садиба ВАТ племзавод «Білорічицький» з відділеннями в нас. пунктах *Бажанівка, Боротьба, Володимировка* , ВАТ племзавод «Мир» та радгосп «Білорічицький». Племзавод «Мир» мав землі 5865,6 га (4740 га орної), 22 автомашини, 23 трактори, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 1552, свиней - 717, коней - 32. Радгосп «Білорічицький» мав 26 автомашин, 27 тракторів, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1104, свиней - 1133, коней - 39. 1996 село мало: відділення зв'язку, 5 крамниць, серед, шк. з спортзалом

(160 учнів, 28 педпрацівників), лікарню, аптеку, ясла-садок на 49 місць, Будинок культури на 400 місць, 3 б-ки (19 тис. од. зб.), діючу Миколаївську ц-ву; село радіофіковане з 1950, електрифіковане - 1953, має водопровід (1970), АТС (1970), телебачення (1965). Серед пам'яток села: меморіал на честь воїнів-односельців, які полягли (236 чол.) на фронтах В. В. війни, могила ланкової Героя Соц. Праці М. Г. Стаблецької. Б. з'єднана дорогами місц. значення з тверд, покриттям 1967 з смт А/. *Дівицею* (12 км) та з с*. *Боротьбою* (6 км).

БІЛОРІЧИЦЬКИЙ АРХІТЕКТУРНИЙ АНСАМБЛЬ у с. Білорічиці Прилуцького р-ну - зведено за проектом укр. архітектора, художника і майстра худож. кераміки Ягна Олександра-Едуарда Юлійовича (1848-1922), чоловіка О. С. Рахманової. Н. в м. Пензі. Закінчив Моск. училище живопису, скульптури та арх-ри. Удосконалював освіту в Римській академії. З 1876 жив на Прилуччині. Помер і похований в с. Білорічиці. Комплекс складався з палацу (1886), готелю, флігеля (1878), пекарні, господарчих будівель, церкви. З пн. боку поєднувався з парком. Зберігся флігель. У плані нагадує укр. хату на дві половини. Перший поверх отинькований, цегляний, другий - дерев'яний. Дах, фриз, віконні наличники виготовлено з майоліки й теракоти, ними ж були обкладені колони і печі. Всередині палац і флігель розписував художник В. М. Соколов (1841-1921), товариш Ягна по навчанню в Москві та Італії. На другий поверх флігеля вели дерев'яні сходи, прикрашені тригранновиїмчастим різьбленням поручнів. Різьблення прикрашало й верхні кімнати, дерев'яні стелі з кесонами. Ягн одним із перших відновив виробництво давньоруської полив'яної кахлі, секрет виготовлення якої був утрачений кілька сторіч тому. З 1928, після ремонту маєтку, в ньому діяла школа селянської молоді. Вчилась молодь сіл *Вейсбахівки, Згурівки, Гнилиці, Сального, Шняківки.* Під час колективізації 1931 в маєтку містилася районна колгоспна школа, котра випускала комірників, рахівників, садівників, мала 10 дес. землі, своїх коней. Учнів приймали з сіл Малодівицького р-ну. Проіснувала до 1938. З 1939 в маєтку Рахманової відкрито середню школу. Під час В. В. війни палац зруйновано. З 1992 у відремонтованому та значно перебудованому флігелі почала діяти православна церква Московського патріархату.

БІЛОРІЧИЦЬКИЙ ПЛЕМ-ЗАВОД До В. В. війни мав назву Вейсбахівський махоррадгосп ім. Мікояна Малодівицького р-ну, з 1953 - Білорічицький махоррадгосп Укртютюнмахортресту, а з 1961 - Білорічицький махорочний радгосп Головного управління радгоспів при РМ УРСР. 1962 - радгосп «Білорічицький» Міністерства заготівель с.-г. продуктів. 1966 організований у племзавод «Білорічицький» республіканського тресту племінних з-дів та племінних радгоспів Міністерства с.-г. УРСР. 1977 до радгоспу приєднані колгоспи «Політвідділ» (с. *Білорічиця)* та «Маяк» (с*. *Боротьба).* Займається вирощуванням племінних тварин та вирощуванням зернових культур.

БІЛОУСІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 18 км від райцентру. 1925-492 двори, 2461 ж.; 1930 - 405 дворів, 1933 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

БІЛОУСОВА ВУЛИЦЯ. Див. *Молодіжна вулиця.*

БІЛОЦЕРКІВЦІ - село, центр сільради Харківецького (1923-28) і Пирятин. (1928-30) р-нів Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 588 дворів, 3230 ж.; 1930 - 622 двори, 3210 ж. Нині село Пирятин. р-ну Полтав. обл.

БІЛОШАПКИ - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані с*. *Запереводське,* с. *Крутоярівка* і с-ще *Козин.* Розташ. на лівому березі р. *Переводу* (правої прит. р. *Удаю),* за 35 км від райцентру та за 18 км від залізнич. ст. Линовиця. 282 двори, 581 ж. (1996). Вперше згадується 1629 [19] як «слобода Білошапка». Село входило до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). За легендою назва с. Білошапки походить з давніх часів. Розповідають, що під час чергового нападу ординців на село, люди виставили на палицях безліч білих шапок, налякавши тим самим нападників. Після цього й закріпилася за селом назва Білошапки. У першій пол. 17 ст., коли село належало кн. Вишневецьким, воно було настільки багатолюдним, що звалося містечком, в якому «сидів» особливий «державця» Вишневецького Свєрщевський, управитель навколишніх сіл. На той час Б. належали великі степи від р. *Переводу* до р. *Оржиці,* на берегах яких у 17 ст. стали виникати значні хутори. На поч. другої пол. 17 ст. Б. були, мабуть, зруйновані татарами і перетворилися у невелике село, а можливо, й зовсім зникли, бо в матеріалах перепису 1666 не згадуються. Пізніше Б. відродилися і були вільним військовим селом, "до ратуші Прилуцької прислушаючим". 1695 гетьман І. Мазепа надав його прилуцькому полковнику Дмитрові Горленку. 1709 універсал на Б. одержав б.т. Андрій Дм. Горленко; але 1713 гетьман І. Скоропадський відібрав у нього село і віддав Гамаліївському монастиреві, у володінні якого воно перебувало до 1794. 1780 - 24 двори (43 хати) селян, 7 дворів (18 хат) підсусідків, 15 дворів (31 хата) козаків (19 хат виборних і 12 хат підпомічників); крім того, в селі мешкали 2 родини різночинців та 4 родини духівництва. 1787 - 468 душ чол. статі «різного звання казенних людей і власників» - б.т. Григорія Гудими і прапорщика Якова Борковського. 1795 споруджено нову дерев. Георгіївську Ц-ву (перша ц-ва збудована до 1699). 1797 наліч. 465 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. Б. входили до Яблунівської волості 2-го *стану.* 1889 - 136 дворів селян казенних, 26 дворів селян-власників, 64 двори козаків, 8 Дворів міщан та ін., 343 хати, 1308 ж.; діяли: дерев, ц-ва, лікарня, шинок, вітряк. 1910—

297 госп., 1769 ж., земське початкове училище, жіноча церковнопарафіяльна школа. У 1923-30 Б. - центр сільради. 1925- 450 дворів, 2142 ж.; 1930 - 488 дворів, 2218 ж. 1930 в Б. організована с-г. артіль ім. Леніна. 1933 від неї відокремлена бригада і з неї утворено артіль «Друга п'ятирічка». 1934 відокремлено ще одну бригаду й створено артілі ім. Будьонного та ім. Сталіна. 1950 усі ці артілі об'єднані в одну - «Сталінський шлях», перей-меновану 1961 в артіль «Дружба». 1961 в серед, ш. навчалося 295 учнів (29 працівників). 1970 в колгоспі «Дружба» наліч. 16 автомашин, 24 трактори, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 274, свиней -1571, овець -398.1971 - 370 дворів, 977 ж. 1990 в колгоспі наліч. 40 автомашин, 36 тракторів, 12 комбайнів, а також в.р.х.- 2601, свиней - 6704, коней - 60, овець - 365. 1996 в Б. містилася центр, садиба пайгоспу «Дружба», до якого входили відділення в с*. *Запереводському* та с-щі *Козин.* Пайгосп мав землі 3826,3 га (3072,7 га орної), наліч. 31 автомашина, 33 трактори, 7 комбайнів, а також в.р.х. 1322, свиней-2569, коней-33; працював млин, цегельний з-д. У Б. є відділення зв'язку, АТС, серед, школа з спортзалом

Білошапки. Георгіївська церква. Фото 30-х-рр. 20ст.

(83 учні, 12 педпрацівників), дитсадок (1983), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 250 місць, 2 б-ки (16 тис. од. зб.), 3 магазини. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1957 на братській могилі воїнів, які полягли 1943 в боях за визволення села від гітлерівців, споруджено надгробок, 1978 - обеліск на честь воїнів-односельців, загиблих (225 чол.) на фронтах В. В. війни. Б. з'єднані дорогами місц. значення з тверд, покриттям у 1976-77 з смт *Линовицею* (17 км) на автотрасі Прилуки-Пирятин та з с. *Сергіївною* (14 км).

БІЛОШАПКІВСЬКИЙ - заказник гідрологіч. місцевого значення. Болотний масив площею 866 га у заплаві р. *Переводу,* біля с. *Білошапок.* Заснов. 1979.

БІЛЯВСЬКІЙ Н. Д. ПАМ'ЯТНИК у с. *Знам'янці* Прилуцького р-ну. Встановлено на терит. Знам'янської серед, школи на честь Білявської Надії Демидівни (1912-43) - партизанки-розвідниці. Нар. в с. *Знам'янці.* Під час В. В. війни - в обл. паризан. з'єднанні. Загинула 1943 під час виконання бойового завдання. Пам'ятник-погруддя на постаменті, облицьований керамічною плиткою, заг. вис. 2 м, скульптор В. П. Луцак, відкрито 1965.

БІРЖА ПРАЦІ. Створена 26 березня 1923 в Прилуках як кореспондентський пункт Біржі праці при уповноваженому Полтавського губвідділу праці по Прилуцькому округу. 15.01.1925 - посередницьке бюро, а з 1.10.1926 - Біржа праці Прилуцької окрінспектури праці. Б. п. вела облік безробітних та підлітків, влаштовувала їх на роботу, здійснювала контроль за виконанням порядку прийому на роботу, забезпечення робочою силою цукрових з-дів та інших підприємств. Ліквідована 27 червня 1930 у зв'язку зі злиттям Прилуцького й Лубенського округів. Містилася на вул. Переяславській (поруч із сучас. буд. № 6).

БЛАГОДАТНИЙ - хут. Жуківської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 342 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київського округу.

БЛАГОДАТНИЙ - хут. 1-го *стану* Прилуцького пов. Розташ. за 8 в. від повітового центру 1859 - 2 двори, 4 ж. [13]. Нині не існує.

БЛАГОЧИННИЙ - особа, призначена єпархіальним архієреєм або обрана самим духівництвом із священиків, а в м-рях із ченців, для адміністративного управління церквами або м-рями округу.

БЛИЩАВЕНКІВ - хут. Ряшківської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 15 км від райцентру. 1925 - 1 двір, 3 ж. Нині не існує.

БЛОТНИЦЯ - село. **Див.** с. *Болотниця.*

БЛОТНИЦЬКА ВОЛОСТЬ. Розташ. на Пн. Сх. кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Згідно з реформою 1861 в с. Блотниці (нині с. *Болотниця)* утворено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян. До складу Б.в. входили 9 сільс. громад (756 ревіз. душ). Царськими указами 1866 існуючі волості тимчасовозобов'язаних селян і волості відомства Палати державного майна були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит принттипомУ Серел них бупа й Б в.

Знамянка.
Погруддя-Н.Д. Білявської, 2006

1-го *стану,* в якій 1868 наліч. 814 дворів (550 козаків, 13 селян казенних, 204 селян-власників та тимчасовозобов'язаних, 15 солдатів, 7 міщан, 16 дворян, 9 осіб духовного звання). 1886 - 21 нас. пункт (4 села, село*, 16 хут.), 1367 дворів (720 козаків, 5 селян державних, 21 селян казенних, 591 селян-власників, 30 міщан та ін.), 1480 хат, 8037 ж. (4310 козаків, 30 селян державних, 137 селян казенних, 3383 селян-власників, 177 міщан та ін.). 1900-12 нас. пунктів (4 села, село*, 7 хут), 25 сільс. громад, 1377 дворів, 9484 ж.; діяли: 5 ярмарків , 4 земські початкові училища, 4 школи грамоти. 1910 - 11 нас. пунктів (сс. *Блотниця, Юрківці, Довгалівка, Ярошівка,* с*. *Касянівка* та 6 хут), 1743 госп., 10443 ж., 10255 дес. придатної землі. Б.в. існувала до 1923.

БОБРОВА - річка, прит. р. *Тростянця* (правої прит. р. *Лисогору).* Текла терит. Друговарвинської сотні Прилуцького полку [32].

БОБРОВА ВУЛИЦЯ (кол. вул. Кільцева та частина вул. Гірняка); у пн. частині міста - від р. *Удаю* на Зх., через *Лапинці* й *Сорочинці.* Перетинає вул. Комінтерна, Гірняка, Ковалівську, Шмідта, Фабричну, закінчується буд. №№ 57, 122. Довж. 2750 м, з твердим покриттям (від поч. до вул. Фабричної). Має 2 провулки Боброва. Названа 1983 на честь Федора Олександровича Боброва - Героя Рад. Союзу, генер.-майора. Нар. 6.03.1898 в Латвії (с. Чанші Резекненського р-ну). Службу почав у рос. армії, учасник громадянської війни. З поч. В. В. війни на фронті. Командир 42 гв. стрілецької дивізії, яка визволяла від фашистів Україну та Румунію. За визволення Прилуччини дивізія отримала почесне найменування «Прилуцька». Загинув у бою 25.09.1944. Звання Героя присвоєно посмертно 28.04.1945. Нагороджений 2 орденами Леніна, 3 орденами «Красное Знамя», орденами Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст., Б. Хмельницького 2 ст., медалями. Похований у м. Чернівцях. На ній міститься магазин. Вулиця забудована приватними житл. будинками.

БОБРОВА провулок 1-й *(наЛапинцях)* - на поч. вул. Боброва, біля буд. № 45 1-го Замостянського провулку на Сх. до заплави р. *Удаю.* Закінчується буд. № 35. Довж. 250 м, без твердого покриття. Заїзд- з вул. Боброва. Прокладений у 1970-х рр. на кол. *садибі* письменника і педагога *П. П. Білецького-Носенка* (див. також *Білецького-Носенка П. П. пансіон).* Забудовано приватними житл. будинками бік вулиці з непарними номерами.

БОБРОВА провулок 2-й *(наЛапинцях)* — від вул. Боброва (буд. № 60) на Пн. до автокооперативу «Геолог». Закінчується буд. №16. Довж. 150 м, без твердого покриття. Забудовано приватними житл. будинками бік вулиці з парними номерами.

БОБРОВИЦЯ-річка, ліва прит. *р.Детюківки* (лівої прит. р. *Лисогору).* Довж. 20 км, площа бас. 134 км^2, похил річки 1,7 м/км [33]. Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку (тепер терит. Талалаївського р-ну Чернігівської обл.).

БОБРОВИЦЬКИЙ (Бобровський) - хут. у верхів'ї р. *Бобровиці,* за 5 в. на Пн. Зх. від с. *Талалаївки.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Красноколядинської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). Засн.у 20-х рр. 18 ст. генер. бунчужним Яковом Лизогубом. 1781 його син Ілля заповів хут. своїй дружині Катерині (дочці генер. осавула Якова Якубовича), а та, в свою чергу, передала його в спадщину своєму племіннику ротмістру Ів. Олександровичу Якубовичу, синові останнього прилуцького полковника. 1797 наліч. 20 душ чол. статі податкового населення. 1802 відійшов до Роменського пов. Полтавської губ.

БОВДУРІ - хут. в Іваницькій вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. від центру с. *Іваниці.* У 1910-3 госп. козаків, 23 ж., 32 дес. придатної землі [25]. У 1923-30 рр. підпорядковані Іваницькій сільраді Іваницького р-ну Прилуцького округу. 1925 - 7 дворів, 34 ж.; 1930 - 6

дворів, 22 ж. Нині в складі с. *Іваниці* Ічнянського р-ну.

БОВДУРІВЩИНА (БОВДУРІ) - хут. Див. хут. *Григорашівський.*

БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від поч. вул. П. Осипенко на Пд. до вул. Богунської (№№ 19, 21), паралельно вул. Перемоги, П. Осипенко, перетинає вул. Костянтинівську, Авіації. Закінчується буд. №№ 31, 48. Довж. 550 м, без твердого покриття. Забудова розпочалася 1955. Названа на честь гетьмана Богдана Хмельницького, видатного укр. військового, державного і політичного діяча. Забудована приватними житл. будинками, посередині вулиці є сквер (з 1958).

БОГДАНИ - село Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Сірикове.* Розташ. на *р. Журавці* (лівій приток. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру та за 20 км від залізнич. ст. Грабарівка. 145 дворів, 350 ж. (1996). Вперше згадуються в 50-х рр. 18 ст. [18]. Входили до Варвинської, а з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-84), до Пирятинського пов. (1785-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). У 50-х рр. 18 ст. село називалося «слобідка Богдани». 1781 вже село, в якому діяла дерев. Свято-Духівська ц-ва. У 1787 - 237 душ чол. статі селян, які належали ген.-майору О. Я. Якубовичу і братові його підпоручику. 1797 наліч. 302 душі чол. статі податкового населення. В 19 та на поч. 20 ст. Б. входили до Антонівської волості 1-го *стану.* В 1889 - 159 дворів селян, 5 дворів міщан та ін. (козаків не було), 166 хат, 847 ж.; діяли: дерев, ц-ва (перебудована 1879), каплиця, шинок, 3 вітряки, круподерня. В 1910 - 220 госп., 1347 ж. (разом з хуторами *Сіриків і Шиловиця),* ц-ва, земське початкове училище. У 1923-30 рр. Б.- центр сільради. 1925 - 293 двори, 1441 ж.; 1930 - 292 двори, 1485 ж.

БОГДАНІВКА (у 18 ст. - Величківка) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Глинщина, Тополя* і *Турківка.* Розташ. на лівому березі р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* за 8 км від райцентру та залізнич. ст. *Прилуки.* 222 двори, 487 ж. (1996). Вперше згадується 1796 [26]. Входила до Прилуцького повіту (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Виникла з хуторів, заснованих у 1760-80 рр. вздовж р. *Линовиці.* Зважаючи нате, що 1797 в селі наліч. вже 167 душ чол. статі податкового населення і діяла дерев. Михайлівська ц-ва (збудована 1796), можна припустити, що Б. була заснована в 1760-80 рр., тобто ще в час існування полкового устрою. 1797 село звалося «Величківка, вона ж Богданівка». 1781 в Полковій сотні існував «хут. підкоморія Величка». Є підстави гадати, що цей власницький хут. спочатку перетворився на с*. Величківку, яка перейшла у володіння якогось Богдана і деякий час звалася і Величківкою, і Богданівкою. На початку 19 ст. нас. пункт уже мав лише одну назву - с. Богданівка. 1814 на кошти колез. секретаря Якова і його сина колез. радника Миколи Александровичів була споруджена мурована Михайлівська ц-ва. 1859 - 107 дворів селян, 666 ж., з-д. У 1861-66 у Б. містилося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому було підпорядковано 6 сільс. громад (716 ревіз. душ). Після реорганізації волостей Б. 1867 стала волосним центром 3-го *стану.* 1886- 115 дворів селян-власників, 2 двори козаків, 2 двори міщан та ін., 127 хат, 644 ж.; діяли: ц-ва, церковнопарафіяльна школа, шинок. У 19-20 ст. поміщиками Б. були Александровичі і Катериничі. У Б. маєтку Александровича вперше в Прилуцькому пов. почали розводити картоплю. 1910-154 госп., з них козаків-4, селян 147, привілейованих - 3, наліч. 879 ж.,у т.ч. 8 кравців, 3 шевці, 2 ковалі, 56 ткачів, 16 поденників, 19 займалися інтелігентними та 94 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 545 дес. придатної землі. Діяли 2 церковно-парафіяльні школи і 2 школи грамоти.

Землевласники Б.: поміщики Й. Ф., В. М. та М. М. Александровичі, О. В. Катеринич. У 1923-30рр. Б.-центр сільради. 1925 налічувався 201 двір, 898 ж.; 1930- 190 дворів, 918 ж. 1930 в Б. створено артіль «Незаможник», до якої вступило 80 бідняцько-середняцьких госп. Артіль мала 366 га орної землі, 56 коней, 7 сівалок, 5 жаток, молотарку з механічним двигуном. Вартість трудодня - 1 крб. 04 коп. У жовтні 1931 з 210 одноосібних господарств поза колгоспом залишилося 16. 1935 артіль «Незаможник» була перейменована в артіль ім. Косарева, а 1937 - в артіль ім. 2-річчя Сталінської конституції. 1944 в Б. працювали мех. млин, вітряк, кузня, теслярська майстерня. 1945- 221 двір, 498 ж. До 1950 в артілі наліч. 1456 га землі, (1198,4 га орної), коней - 125, в.р.х. - 232 (у т.ч. 27 волів). Працювало 329 чол. з 214 дворів. 28 жовтня 1950 колгоспи «2-річчя Сталінської конституції» (Богданівка), ім. Ворошилова *{Глинщина)* та ім. Шевченка *(Тополя)* об'єднані в один колгосп ім. Сталінської конституції, який мав 2091 га землі (1679 га орної), коней - 194, в.р.х. - 356, працювало 488 колгоспників з 310 дворів. 1956 с.-г. артіль ім. Сталінської конституції збільшилася за рахунок артілі ім. Ватутіна *(Турківка)* і тоді ж була перейменована в колгосп ім. К. Маркса. 1961 в неповній серед, школі навчалися 252 учні (27 працівників). 1970 в колгоспі ім. К. Маркса наліч. 13 автомашин, 17 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 972, свиней - 1271. 1990 - 35 автомашин, 20 тракторів, 12 комбайнів, а також в.р.х. - 2058, свиней - 657, коней - 55. 1996 в Б. містилася центр, садиба с.-г. пайового кооперативу «Богданівський» (утвореного 1992 на базі колгоспу), до якого входили відділення в сс*. *Глинщині, Тополі, Турківці* (всього землі 2767 га,у т.ч. орної 2507 га), наліч. 36 автомашин, 27 тракторів, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1180, свиней - 296, коней - 44; працювали млин та просорушка. В селі - відділення зв'язку, серед, школа зі спортзалом (106 учнів, 22 педпрацівники; 1994), фельдшерсько-акуш. пункт, дитсадок, клуб на 300 місць (з 1951), 2 б-ки (13,5 тис. од. зб.), 3 магазини, село газифіковане (1993). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1957 споруджено пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (79 чол.) на фронтах В. В. війни, надгробок на братській могилі воїнів, які полягли 1943 під час визволення села від гітлерівців. Б. з'єднана дорогами місц. значення з тверд, покриттям (1969) з автотрасою Прилуки-Пирятин (2 км), з с*. *Малківкою* (1 км) та с*. *Даньківкою* (3 км). Поблизу Б. виявлене поселення епохи бронзи, знайдені бойова сокира (кельт) та знаряддя праці (2 тис. до н.е.).

Богданівка.
Кол. садиба Александровичів, 2006

БОГДАНІВКА - село, центр сільради Ковалівського (Бирлівського) р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 14 км від райцентру. 1925 - 201 двір, 898 ж.; 1930 - 450 дворів, 2425 ж. Нині село Яготинського р-ну Київ. обл.

БОГДАНІВСЬКА ВОЛОСТЬ. Розташ. на Пд. кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Згідно з реформою 1861 в с. Богданівці утворене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян. До складу Б.в. входило 6 сільс. громад (716 ревіз. душ). Указами 1866 існуючі волості були скасовані, замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-тер. принципом). Серед них була й Б.в. у 3-му *стані,* в якій

1868 наліч. 1128 дворів (256 козаків, 180 селян казенних, 574 селян-власників та тимчасовозобов'язаних, 40 солдатів, 48 міщан, 19 дворян, 11 осіб духовного звання). 1886 - 13 нас. пунктів (4 села, село*, 8 хут), 1293 двори (342 козаків, 1 селян державних, 209 селян казенних, 655 селян-власників, 86 міщан та ін.), 1444 хати, 7231 ж. (1915 козаків, 9 селян державних, 1149 селян казенних, 3669 селян-власників, 489 міщан та ін.). 1900 - 12 нас. пунктів (4 села, село*, 7 хут), 11 сільс. громад, 1345 дворів, 8092 ж.; діяли: ярмарок, земське початкове училище, 5 церковно-парафіяльних шкіл, школа грамоти. У 1910- 11 нас. пунктів (сс. *Богданівка, Голубівка, Івківці, Дубовий Гай,* с*. *Малківка* та 6 хут.), 1612 госп., 9183 ж., 8512 дес. придатної землі. Б.в. існувала до 1923.

БОГДАНІВСЬКИЙ ДУБ - бот. пам'ятка природи (з 1975). Вік понад 400 років. Міститься в с. *Богданівці* Прилуцького р-ну в кол. садибі Александровичів. Площа 0,01 га.

БОГДАНОВИЧІ - хут. Див. х. *Олександрівський (Богдановичі).*

БОГМІВСЬКИЙ (Богмів) - хут. Мехедівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 3 км на Пн. Сх. від с. *Мехедівки,* біля дороги до с. *Білоусівки.* 1925 - 4 двори, 18 ж.; 1930 - 3 двори 22 ж. Нині не існує.

БОГОДАРІВКА (з 1928 - Сталіне; Сталінівка) - село, центр сільради Ковалівського (Бирлівського) р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925 - 261 двір, 1393 ж.; 1930 - 277 дворів, 1495 ж. Нині с. Перше Травня Драбівського р-ну Черкас, обл.

БОГОДАРІВКА - хут. Раковщинської сільради Пирятин. р-ну Прилуцького округу в 1923- 30 рр. Розташ. за 11 км від райцентру і за 1 км від сільради. 1925—35 дворів, 153 ж.; 1930-32 двори, 147 ж. Нині в складі с*. Скачок Гребінківського р-ну Полтав. обл.

БОГУНСЬКА ВУЛИЦЯ (на Верхніх *Кустівцях)* - від кінця вул. Щорса на Сх. до вул. Білецького-Носенка (№№ 68-70), між вул. Авіації та Чехова, перетинає вул. Перемоги, Польову. Закінчується буд. №№ 52, 69. Довж. 1200 м, з твердим покриттям. Має 2 провулки та 2 в'їзди Богунські. Названа на честь Богунського полку, воїни якого в період громадянської війни боролися з німецько-австрійськими окупантами. На вул. дитячий будинок (№ 1-а) та будинок грудної дитини (№ 2-а). Забудована приватними житл. будинками.

БОГУНСЬКИЙ в'їзд 1-й - від вул. Авіації (№№ 10, 12 ; навпроти Богунського 2-го в'їзду) на Пд. до вул. Богунської (№№ 3, 5). Закінчується буд. №№ 9, 10. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БОГУНСЬКИЙ в'їзд **2-й** - від вул. Авіації (№№ 9, 11; навпроти 1-го в'їзду Богунського) на Пн. до вул. Костянтинівської (№№ 174,176). Закінчується буд. №№ 2-в, 17. Довж. 225 м, частково тверде покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БОГУНСЬКИЙ провулок 1-й - від вул. Богунської (№ 12) на Пд. Сх., повертає на Пн. і знову виходить на вул. Богунську (№ 18). Довж. 500 м, без тверд, покриття. Забудовується приватними житл. будинками.

БОГУНСЬКИЙ провулок 2-й - від початку вул. Богунської на Зх. до вул. Східної. Закінчується буд. № 16. Довж. 500 м, без твердого покриття. Прокладений в 1980-х рр. Забудований приватними житл. будинками.

БОГУТИ ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав підданому б.т. Мазаракія Богуту [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

БОГУША ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав виборному козаку Богушу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

БОГУШЕВСЬКИЙ - хут. на прав, березі р. *Тростянця* (правої прит. р. *Лисогору),* за 6 в. від м-ка *Срібного.* Входив до складу Прилуцького пов. Вперше згадується 1797 [9], коли в ньому наліч. 4 душі чол. статі податкового населення. Останній раз позначений на карті 1804.

БОЖКО - хут. Мармизівської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км на Пн. від с*. *Мармизівки.* Назва походить від прізвища поселенців. 1930 - 1 двір, 6 ж. Нині не існує.

БОЖКО - хут. Див. *Дорошенка (Божко)* хутори.

БОЙКІВ ЛІС - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Назва походить від прізвища власника. **У** 1886 - 2 козачі двори, 2 хати, 11 ж. [15]. Нині не існує.

БОЙКІВЩИНА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру. 1925 - 357 дворів, 1776 ж.; 1930 - 361 двір, 1843 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

БОЙКОВЕ - хут. Іваницької сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. Назва походить від прізвища перших поселенців. **У** 1925 - 2 двори, 5 ж. Нині не існує.

БОЛОТНИЦЯ (у 18-19 ст. - Блотниця) - село Талалаївського р-ну, центр сільради. Розташ. на лів. березі р. *Лисогору* (лівої прит. р. *Удаю),* за 18 км від райцентру, за 9 км від однойменної залізнич. ст. 298 дворів, 728 ж. (1996). Вперше згадується 1629 [19]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1666 - 15 госп. селян, які «орали на 2-х волах»; козакине показані. **У** 1737-35 госп. селян, 84 госп. козаків (25 виборних, 59 підпомічників), 14 госп. козачих підсусідків. Вільне військове село, "до ратуші прислушаюче". 1738 голова Правління гетьманського уряду О. І. Румянцев віддав його на уряд полковнику Семену Полозову, який був тоді в Глухові на посаді генер. підскарбія. 1750 б.т. Д. М. Затиркевич володів у Б. 6 дворами селян, мав там житловий будинок. 1751

гетьман К. Розумовський віддав Б. генер. підскарбію М. В. Скоропадському, від якого Б. перейшла до його сина ротмістра П. М. Скоропадського. 1780 власниками селян були: спадкоємці померлого П. М. Скоропадського - 36 дворів (51 хата); військ, т. І. Д. Затиркевич - 8 дворів (12 хат); б.т-ші Андрій та Іван Мазараки - 14 дворів (18 хат); 29 бдв. хат (з 36) належали чотирьом значк. т-шам Кондратенкам; у селі наліч. також 65 дворів (133 хати) козаків. 1796 частина села, що належала раніше П. М. Скоропадському, перейшла до його племінників- Михайла і Петра Яковичів Скоропадських. 1797 в Б. (з хуторами) наліч. 843 душі чол.статі податкового населення, діяла дерев. Троїцька ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). Наприкінці 18 ст. частина селян належала синам (Івану, Павлу і Петру) Д. І. Затиркевича (до якого перейшла і частина спадщини П. М. Скоропадського), а також його онуку Олександру Івановичу; за останнім 1816 рахувалося 58 душ селян. Згідно з реформою 1861 в Б. створене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковувано 9 сільс. громад (756 ревіз. душ); козаки Б. підлягали Никонівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Б. 1867 стала волосним центром 1-го (1837-1865), пізніше (1865-1923) - 2-го *стану.* 1886 - 113 дворів селян- власників, які входили до 5-ти громад (Граббе, Затиркевича, А. Мазараки, І. Мазараки, Оксамитної), 209 дворів козаків, 4 двори міщан та ін., 347 хат, 1871 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове училище (засн. 1865; у віданні земства з 1873), 5 шинків, 3 крамниці, базар по понеділках, вод. млин, 32 вітряки, 6 олійниць. 1890 відбувалися 3 ярмарки на рік (14 вересня, 6 грудня та на Трійцю). 1910- 490 госп., з них козаків - 299, селян - 153, євреїв - 16, ін. непривілейованих - 5, привілейованих - 17, наліч. 2847 ж., у т.ч. 27 теслярів, 7 покрівельників, 18 кравців, 13 шевців, 1 столяр, 5 ковалів, 1 слюсар, 2 чинбарі, 136 ткачів, 9 візників,

222 поденники, 43 займалися інтелігентними та 238 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 3156 дес. придатної землі. Діяли: нова дерев, ц-ва (1899), земське початкове училище, в якому навчалося 138 хлопч. (1812), жіноча церковно-парафіяльна школа (1899). Землевласники Б.: поміщики І. П. Барановський, М. П. Власова, П. Х. Граббе, С. С. Затиркевич, О. 1ванен-ко, Д. Ф. Кондратенко, Мазарака, М. Назаренко, А. ГГ. Оксамитна. Під час утворення округів Б. 1923 відійшла до Роменського округу.

БОЛЬНИЧНИЙ провулок (у зх. частині міста, на *«Западеньках»)* - від вул. Київської (№ 153) вниз на Пн. до *Удаю.* Закінчується буд. №№ 3,12. Довж. 100 м, без тверд, покриття. Прокладений у кін. 19 ст. Названий в зв'язку з близьким розташуванням міської лікарні. Забудований приватними житл. будинками.

БОНДАРЕНКА (Бондарі) - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. на пд.-зх. околиці м. Прилук. Назва походить від прізвища перших поселенців. 1910 - 6 госп. селян, 38 ж.,у т.ч. 1 тесляр, 5 кравців, 1 візник, 5 поденників, 2 займалися ін. неземлеробськими заняттями. З дес. придатної землі. [25]. **У** 1923-30 рр. підпорядкований Ракитянській сільраді Прилуцького р-ну Прилуцького округу. 1925 - 19 дворів, 89 ж.; 1930 - 30 дворів, 136 ж. 1940 мешканці хут. переселені до м. Прилук.

БОНДАРЕНКІВ (Бондаренка) - хут. Сергіївської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км на Пн. від с. *Сергіївни.* Нині не існує.

БОНДАРІВ - хут. Михайлівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 3 км від сільради. 1925 - 4 двори, 15 ж.; 1930 - 5 дворів, 17 ж. Нині с-ще Бондарівка Драбівського р-ну Черкас, обл.

БОНДАРІВ - хут. Краслянської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923—30 рр. Розташ. за 1 км від сільради. 1930 - 1 двір, 3 жителі. Нині не існує.

БОРИСКІВЩИНА - хут. в Прилуцькому пов. (1797-1802). Розташ. на безіменній лів. прит. р. *Лисогору,* за 7 в. на Сх. від с. Ярошівки (тепер с. *Українське).* Вперше згадується 1797 [9], коли в ньому наліч. (разом з хх. *Попівським* і *Гришківщиною)* 10 душ чол. статі податкового населення. 1802 відійшов до Роменського пов. Полтавської губ.

БОРЛОВА - річка, ліва прит. р. *Лисогору.* Гирло біля с. *Березівки* [32]. Протікала терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку.

БОРЛОВА - річка, прит. р. *Тростяних* (правої прит. р. *Лисогору).* Протікала терит. кол. Прилуцького пов. Полтавської губ. [32].

БОРОТЬБА (до 1927 - х. Тужилів) - село* Прилуцького р-ну Білорічицької сільради. Розташ. за 35 км від райцентру та за 19 км від залізнич. ст. Галки. 50 дворів, 60 ж. (2000). Вперше згадується 1902. Входила доГнилицької волості Прилуцького пов., до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. 1889 сім заможних селян с. Носівки купили у поміщика Тужилова наділ землі на перехресті шляхів з Прилук до Києва і з *Погребів* до *Шняківки.* Там вони заснували хут, названий Тужилів на честь поміщика. Під час землеустрою 1924 значна кількість незаможних селян з с. *Погребів* переселилася на х. Тужилів, де їм були нарізані ділянки між садибами 13 старожилів, для яких землю виділили в ін. місці - подалі. Почалася боротьба та судові справи між новопоселенцями та старожилами хутора,тоді ж Тужилів стали називати Боротьбою. Згодом ця назва прижилася й стала офіційною. **У** 1923-30 рр. хут. підпорядкований Погребівській сільраді. 1925 - 20 дворів, 94 ж.; 1930 - 69 дворів, 318 ж. 1949 в Б. існував колгосп ім. Сталіна, в якому наліч. 560,9 га землі (444,8 га орної), 82 двори, 280 ж. (156 чол. працездатних), 2 рільничі бригади, 13 ланок, 1 тваринницька ферма, в.р.х. - 94, свиней - 65, овець - 46, коней - 27, птиці 165; працювали кузня, теслярська майстерня, вітряк. 1.07.1950 колгоспи ім. Шевченка *(Володимирівна),* «60 років Сталіна» *(Бажанівка)* і Сталіна (Боротьба) об'єднані в один колгосп ім. Сталіна, який пізніше перейменований в колгосп «Маяк» (Боротьба). 1958 хут. став селом*. 1970 в колгоспі «Маяк» наліч. 10 автомашин, 12 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 570, свиней - 715, овець - 258.1971 Б. підпорядкована Білорічицькій сільраді; 75 дворів, 237 ж. 1977 колгоспи «Маяк» (с*. Боротьба) та «Політвідділ» (с. *Білорічиця)* приєднані до радгоспу «Білорічицький». 1996 в Б. - відділення ВАТ племзаводу «Білорічицький», фельдшерсько-акушер. пункт, клуб на 150 місць (1964), б-ка (4,6 тис. од. зб.), 2 крамниці. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, які загинули (80 чол.) на фронтах В. В. війни. Б. з'єднана дорогами місц. значення з тверд, покриттям (1980) з с. *Погребами(10* км) на автотрасі Київ-Суми та в 1967 - 69 з смт *Малою Дівицею* (22,3 км).

БОРЦІВ РЕВОЛЮЦІЇ ВУЛИЦЯ-Див. вул. *Ветеранська.*

БОРШНА - село Прилуцького р-ну Валківської сільради. Розташ. на р. *Боршній* (правій прит. р. *Удаю),* за 11 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки, на автотрасі Київ-Суми. 307 дворів, 586 ж. (2000). Вперше згадується 1615 [2]. Входила до Полкової, а з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666 - 25 госп. селян, з них 6 «орали на 8-й волах, 9 - на 4-х волах та 10 - 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до Ратуші Прилуцької прислушаюче»; незважаючи на це, боршнянських селяни універсалами гетьманів (1655,1671,1680, 1687, 1716) примушували гатити греблі *Густинського м-ря. П32* гетьман Д. Апостол віддав село на ранг ген. осавулу Ф. Лисенку, яким він володів і в 1737; у цей час Б. було 40 госп. селян, 12 госп. підсусідків (останні належали *Густинському м-реві),* 27 госп. козаків (6 виборних і 21 підпомічник). Боршнянські рангові селяни сплачували Лисенку по 100 крб. на рік і після цього ніяких повинностей не виконували. Після смерті Ф. Лисенка Б. «пожалувана» 1744 зятю Розумовських Юхиму Дарагану. 1747 полковий сотник Степан Лукомський мав у Б. 11 душ чол. статі селян. 1780 - 27 дворів (96 хат) і 4 бдв. хати селян, 9 дворів (12 хат) і 2 бдв. хати підсусідків, 28 дворів (73 хати) козаків. 1797 наліч. 418 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 269 дворів, 1058 ж., дерев. Іллінська ц-ва (1802; перша ц-ва збудована до 1666), каплиця. 1861-66 селяни Б. підпорядковані Дідівському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян, а козаки, державні та казенні селяни - Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Б. 1867 увійшла до Прилуцької волості 3-го *стану.* 1886 - 64 двори селян (4 державних, 38 казенних, 22 власників), селяни-власники входили до 2-х громад (кол. Є. та А. Григоровичів), 187 дворів козаків, 256 хат, 1357 ж.; діяли: дерев, ц-ва, школа грамоти, шинок, 17 вітряків, 2 олійниці. 1910 - 283 госп., з них козаків - 204, селян-71, євреїв 2, привілейованих - 6, наліч. 1456 ж., у т.ч. 14 теслярів, 7 кравців, 2 шевці, З столяри, 1 коваль, 13 ткачів, 10 рибалок, 1 візник, 70 поденників, 17 займалися інтелігентними та 149 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1562 дес. придатної землі. Діяли: нова дерев, ц-ва (1906), однокласна змішана церковнопарафіяльна школа. Землевласниками Б. були: поміщики П. А. та С. Григоровичі, А. І. Бережна, І. 1. Троцький та ін. **У** 1923-30 рр. Б. центр сільради. 1925-341 двір, 1554 ж.; 1930-341 двір, 1560 ж. **У** січні 1930 в Б. організовано с.-г. артіль «Нове життя» і закрито церкву. На поч. колективізації до артілі вступило 96 господарств, усуспільнено 468 га орної землі, 19 га сінокосів, 14 га садибної. Колгоспники

отримали на трудодень 1 крб. 06 коп. У1944 працювало 3 вітряки, кузня, теслярська майстерня. З травня 1950 артіль-стала називатися ім. Хрущова, 13 червня 1958 перейменована в колгосп «Перемога». 1961 в Б. поч. школі навчалося 56 учнів (3 працівники). 1970 в колгоспі «Перемога» наліч. 7 автомашин, 11 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 653, свиней - 762, овець - 300. 1971 в Б. 292 двори, 741 ж. 1975 до колгоспу «Перемога» приєднано колгосп ім. Мічуріна (с. *Валки).* 1990 в колгоспі наліч. 40 автомашин, 30 тракторів, 16 комбайнів, а також в.р.х. - 2119, свиней - 834, коней - 81, овець - 2933. 1996 в Б. містилася центральна садиба пайгоспу «Перемога» з відділеннями в сс. *Валки* та *Мільки* (всього землі 5383,3 га, у т.ч. ріллі 2763,3 га), наліч. (1996) 30 автомашин, 17 тракторів, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1360, свиней - 361, коней - 62, овець - 515. У селі - відділення зв'язку, дитсадок (1960), Будинок культури на 250 місць, б-ка (8 тис. од. зб.),молитовний будинок (з 1994) 3 крамниці, просорушка, млин; село газифіковане 1988. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На братській могилі воїнів, загиблих 1943 підчас визволення села від гітлерівців, споруджено надгробок; пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (114 чол.) на фронтах В. В. війни. Уродженцем села є нар. арт. України, режисер Михайло Федорович Покотило. 1966-68 Б. з'єднана дорогою місц. значення з тверд, покриттям з с. *Ряшками* (12 км).

БОРШНЯ -річка, права прит. р. *Удаю.* Протікала терит. Прилуцького пов. Полтавської губ. На її берегах розташ. с. *Боршна.*

БОСОБРОДА ВУЛИЦЯ (кол. Соборна, Скоропадського; у пн. частині старого міста) - від вул. Чапаева (№ 25; *шКвашинцях)* на Сх. до вул. Незалежності (№ 70), паралельно вул. Київській; перетинає вул. Алгазіна, Козачу, Андріївську, Ветеранську, Іванівську, Земську. Закінчується буд. №№ 101-а, 110 біля старого базару. Довж. 1500 м, з твердим покриттям. Має 2 провулки, в'їзди Бособрода та Опанасівський, пров.Київський. Прокладена у пер. пол. 19 ст. відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Вул. Соборна вперше згадується 1888. У той час вона перетинала майже все місто з Зх. на Сх - від вул. Військової (нині вул. Алгазіна) до вул. Йорданської (нині вул. Перемоги), далі повертала на Пд. Сх. до вул. Київсько-Роменської (нині вул.Київська). Перетинала також Базарну площу, на якій розташ. *Різдва Богородиці собор* (1806), звідки вулиця й отримала свою назву. Згодом зх. частину вул. Соборної названо вул. Скоропадською на честь почесного громадянина м. Прилук І. М. Скоропадського, який мав на ній садибу (сучас. терит. *Комбінату ефіроолійного).* З квітня 1919 перейменована на честь О. Г. Бособрода - революціонера-більшовика, вбитого 1918 в приміщенні Земства на цій вулиці. Забудована одно- та багатоповерховими будинками. 1900 наліч. 71 володіння (у т.ч. 6 пустирів), 82 житл. будинки. На вулиці наприкінці 19 та на поч. 20 ст.містилися: Земський дім, Земська станція, садиба Скоропадського (в ній 1897 містилося «Товариство сільс. господарів», на поч. 20 ст. Комерційний літній клуб) з гарним садом, озерами й острівцями, склади т-ва нафтового виробництва братів Нобель. У 1930-х рр. - *Артіль «Металіст»,Радіовузол,* М'ятний з-д, в кол. Земському домі містився піонерський клуб (зруйнований під час В. В. війни). Зараз на вул. розміщені: Прилуц. тер.-виробнича побутово-комерційна фірма *«Прогрес»* (кол. Райпобуткомбінат) (№ 93), буд. кол. штабу авіадивізії, побудований 1963 (№ 94), *Комбінат ефіроолійний* (№ 95), магазин «Дана» (№ 95-а), автоматична телефонна станція (АТС-4) (№ 102). В буд. № 102 на 1-му поверсі містяться: міськкомітет *Т-ва Червоного Хреста,* нац. акціонерна страхова компанія *«Оранта»* (до 1994 - Держстрах), філіал дитячої поліклініки, міськ. комітет профспілки працівників держустанов. На фасаді будинку 1987 встановлена меморіальна дошка: «Ця вулиця названа на честь Олександра Григоровича Бособрода (1880-1918), уродженця м. Прилуки, активного учасника революційної боротьби за владу Рад на Україні, голови прилуцького більшовицького комітету». Буд. № 110 займає акціонерне підприємство «Чайка» по ремонту побутової техніки, ювелірних виробів та взуття, пошиття одягу.

БОСОБРОДА в'їзд - від вул. Бособрода (№№ 81, 83) на Пн. до *Удаю,* перетинає 1-й пров. Бособрода, закінчується буд. №№ 1, 2-а. Довж. 125 м, без твердого покриття. Забудований житл. будинками.

БОСОБРОДА провулок **1-й** - від вул. Бособрода (№№ 51, 53) на Пн. Сх. до подвір'я ефіроолійного комбінату, перетинає в'їзд Бособрода. Закінчується буд. №№ 40, 41. Довж. 400 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БОСОБРОДА провулок **2-й** - від вул. Чапаева (№ 2) на Сх., паралельно вул. 2-й Козачій та Бособрода, перетинає вул. Ко-зачу. В'їзд з вул. Козачої. Закінчується буд. №19. Довж. 150 м, без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

БОТВИНІВКА - хут. Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику Галагану [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

БОХАНОВЕ (Боханів) - село* Кухарської сільради Варвинського р-ну.

Вулиця Бособрода. Ефіроолійний комбінат, 1985

Розташ. за 15 км від райцентру і за 5 км від с*. Кухарки. 21 двір, 34 ж. (1996). У 1923-30 рр. Б. підпорядковане Остапівській сільраді Варвинського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 78 дворів, 408 ж.; 1930 - 80 дворів, 445 ж.

БОЯРСЬКЕ -заказник бот. місцевого значення площею 66 га біля с. *Голубівки.* Переважно дубово-липовий ліс, віком понад 60 років, на схилах ярів та балок. У рослинному покрові звіробій, конвалія. Заказник утворений 1975, перебуває у віданні Прилуцького лісництва.

БОЯРЩИНА - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ, т. Андрію Миницькому [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

БОЯРЩИНА - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав колез. ас. Свирському [7]. Після скасування полкового устрою хут 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

БОЯРЩИНА. Див. с*. *Проліски.*

БРАГИНЦІ (Брагинець) - село Варвинського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Козинці* (лівій прит. р. *Глинної,* лівої прит. р. *Лисогору),* за 22 км від райцентру та за 32 км від залізнич. ст. Юсківці. 152 двори, 315 ж. (1996). Засн. в пер. пол. 17 ст. Вперше згадуються 1671 [16]. Входили до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802), до Лохвицького пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Виникли на старому «селищі», яке три брати Брагинці купили у кн. *Я.* Вишневецького за 7 тис. («золотих» ?). Після Північної війни полк, писар Андрій Севастиянович скупив там землі й заснував слобідку, названу за прізвищем перших власників - Брагинцем. 1718 в ній було вже 25 дворів селян і дерев. Введенська ц-ва. Після смерті А.В. Севастияновича слобідкою володіла

його вдова Федора з синами (Іваном, Матвієм і Василем). 1737 за Федорою в Б. числилось 61 госп. селян і 8 підсусідків. Пізніше Б. перебували у володінні нащадків А. В. Севастияновича. 1780-79 дворів (124 хати) селян; з них 47 дворів належали б.т-шам Івану і Матвію Матвійовичам Севастияновичам і 22 двори - удові капітана кн. Володимира Орбеліані (удова Матвія Андрійовича вдруге одружилася з груз. кн. Орбеліані, від якого мала сина Володимира). Козаків у Б. не було. 1797 наліч. 357 душ чол. статі податкового населення. Б. входили до Озерянської волості 3-го *стану.* 1888-188 дворів селян-власників, 8 дворів селян казенних, 1 двір козаків, 200 хат, 1220 ж.; діяли: дерев, ц-ва (перебудована 1833), початкове училище (1869), шинок, кузня, 22 вітряки, 4 олійниці. 1910 - 242 госп., 1347 ж., земське початкове училище, церковнопарафіяльна школа. Великий маєток у Б. мав поміщик Худолій. У 1923-30 рр. Б. - центр сільради. 1925 - 306 дворів, 1627 ж.; 1930 - 321 двір, 1693 ж. Біля села є група курганів 2-1 тис. до н.е.

БРЕЖИНЩИНА - хут. Див. с*. *Покровка.*

БРЕХУ НІВКА - село Срібнянської сотні Прилуцького полку в 17 ст. Розташ. поблизу с. *Никонівки.* Згадується 1666 [16], наліч. 29 госп. селян, з них 12 госп. «орали на 4-х волах» та 17 госп. - на "2-х волах"; козаки не показані. Пізніше не згадується. Ймовірно, було зруйноване й більше не відродилося.

БРИНКІВ - хут. на правому березі р. *Удаю,* за 3 в. на Пн. від с. *Обичева* [10]. Входив до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. Засн. майором Бринкеном, зятем генер. хорунжого Ів. Андр. Раковина, в 70-х рр. 18 ст. Останній раз згадується 1804.

БРОВАР - річка, ліва прит. р. *Лозової* (лівої прит. р. *Лисогору). Гирло* - біля хут. Дробок (див. х. *Дробків)* і хут.Лозовського (див. с*. *Лозове)* кол. Прилуцького пов. [12]. Мала ліву прит. р. *Грязнок* [10].

БРОВАРКИ - істор. побутовий р-н Прилук у сх. частині старого міста між центром і передмістям *Кустівцями.* Частково включає вул. Садову, Гімназичну, Котляревського, Пушкіна, Ярмаркову, Київську, Соборну, Гоголя, Берегову. Назва походить від броварників-пивоварів, які жили тут. Утворився, напевне, як поселення біля стін укріпленого літописного міста *Прилук,* відомого з 11 ст. У 18 ст., коли ще були міські укріплення, передмістя Б. простягалося між р. *Удаєм* і Роменським шляхом, зливаючись із передмістям *Кустівцями.* Забудовувалося, як і все місто, за планами, затвердженими 1802, 1805, 1817 і 1840. Має регулярне планування вулиць і кварталів. У лютому 1930 організована міська Броваро-Данчиківська с.-г. артіль (пізніше - колгосп ім. Шевченка), яка мала 340 га землі, 158 працездатних членів (див. *х.Данчича).* На терит. Б. розташ. середня *Школа №4,* аптека, *СПТУ-34,* магазин, *кінотеатр,* міське бюро ЗАГСу, *Ф-ка господарчих виробів.* Серед пам'яток цивільної архітектури 19 - поч. 20 ст. садиба Тарновських на вул. Соборній 31, а також будинки №№ 28, 35, 45, 61, 73, 81 на вул. Котляревського, промислові споруди кол. тютюнової ф-ки Розенберга на вул. Пушкіна № № 62а, 626, 62в, кол. винна монополія на вул. Київській № 337. З громадських споруд зберігся будинок учительської семінарії на розі вул. Київської і Котляревського.

БРОВАРКИ (Анциборів, Грузька) - хут. на лівому березі р. *Бровар* (лівої притока р. *Лозової,* лівої прит. р. *Лисогору)* при впадінні в неї р. *Грязнок,* за 12 в. від м-ка *Срібного.* Вперше згадується 1781 [7] під назвою Броварки. Входили до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). Назва походить від броварників-пивоварів, які були, мабуть, першими поселенцями хут. 1781 Б. належали майору Андрію Милорадовичу. 1859 - 5 дворів, 46 ж. У 1899 поміщицею Б. була Ю. І. Можнівська. 1900 хут. звався Броварки (Анциборів). 1910 нова назва - х. Грузька (Броварки), 6 госп., із них козаків - 4, селян - 2, наліч. 38 ж. 61 дес. придатної землі. На поч. 20 ст. існували окремі х-ри Броварки і Грузька та виселок Анцибора, які в статистичних відомостях приводились разом. Нині Б. - с*. Новоселівка Талалаївського р-ну. Хут. Грузька та виселок Анцибора не існують.

Історично-побутовий район Броварки. Школа №4, 1985

БРОДИ - заказник гідрологіч. (з 1979). Болото біля с. Монастирища Ічнянського р-ну. Площа 66 га.

БРОДКИ (у 18 ст- х."На бродках") - істор. побутовий р-н м. Прилук. Розташ. на лівому березі р. *Удаю.* Засн. в кінці 18 ст. Вперше згадуються 1797 як «хут. На Бродках» [9]; наліч. 15 душ чол. статі податкового населення. 1810 - «казенна підміська слобідка Бродки», в якій 15 душ чол. статі ратушних селян. 1859 вже називалися селом*, в якому наліч. 16 дворів, 189 ж., приписаних до парафії *Миколаївської ц-ви* с. *Сорочинці,* діяли 2 з-ди. Б. входили до Прилуцької вол. 1-го (1837-65), пізніше (1865-1900) - 3-го *стану* Прилуцького пов. 1886 - 2 козачі двори, 25 селянських дворів (11 державних, 8 казенних, 6 власників), 15 дворів міщан та ін., 55 хат, 233 ж. 1889 в Б. засн. Прилуцька тютюнова ф-ка. Близько 1900 Б. приєднані до м. *Прилук* (останній раз окремо від міста Б. згад. 1897). У 1900 в Б. наліч. 75 володінь (у т.ч. 1 пустир), 103 житлові будинки. Нині на Б. розміщені: *Тютюнова компанія «ВАТ-Прилуки»,* відділення зв'язку, їдальня, 3 магазини, кафе.

БУБЛИКІВЩИНА - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. Назва походить від прізвища перших поселенців. Розташ. за 1 в. від с*. *Грабова.* 1908 наліч. 13 ж. [23]. Нині в складі с*. *Грабова.*

БУБНІВЩИНА - річка. Див. р *Яблунівка.*

БУБНІВСЬКИЙ хут. Див. с. *Бубнівщина.*

БУБНІВЩИНА (у 18 ст. - х. Бубнівський) - село Прилуцького р-ну, центр сільради. Розташ. за 27 км від райцентру таза 15 км від залізнич. ст. Линовиця. 225 дворів, 310 ж. (2000). Вперше згадується 1694 [19]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Березоворудського (Теплівського) р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Яблунівського (1932-59) і Прилуцького (з 1959) р-нів Чернігів, обл. Поселена в кінці 17 ст. прилуцьким полковником Дмитром Горленком при «Бубнівському ставі», на якому були влаштовані його млини. Універсалом 1694 гетьман І. Мазепа надав Дм. Горленку «для гачення Бубнівського ставу три сільця: Яблуновицю, Сергіївку та Білошапки». Царську грамоту на «Бубнівський став» Дм. Горленко одержав 1695. 1714 х. Бубнівський разом з іншими маєтностями Дм. Горленка гетьман І. Скоропадський віддав Гамаліївському м-реві. 1740 на хут. було 8 бдв. хат селян. 1781 кількість хат збільшилася до 72, а 1787 нас. пункт називався вже «слобода Бубнівщина». У тому ж році в ній наліч. 287 «душ казенних людей». 1797 в селі наліч. 343 душі чол. статі податкового населення. Нова дерев. Миколаївська ц-ва збудована 1834 (перша ц-ва збудована до 1797). Б. входила до Сасинівської волості 1-го *стану.* 1889-323 двори селян казенних, 1 двір селян-власників, 4 двори козаків, 349 хат, 2025 ж. 1910-403 госп., 2637 ж., земське початкове училище (1899), церковно-парафіяльна школа, ц-ва. У 1923-30 рр. Б. - центр сільради. 1925 - 539 дворів, 2717 ж.; 1930 - 566 дворів, 2909 ж. 1971 - 328 дворів, 756 ж. 1961 в неповній середи, школі навчалося 157 учнів (16 працівників). У селі - відділення

Линовицького міжгосп. підприємства по виробництву яловичини «Україна», з 1996 - пайгосп «Бубнівщинський», а також: відділення зв'язку, початкова школа (14 учнів, 2 педпрацівники), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 250 місць, б-ка (10 тис. од. зб.), 3 магазини. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Уродженцями Б. є Герой Рад. Союзу Д. Ю. Мороз (1994 на Будинку культури йому встановлена меморіальна дошка, скульптор М. І. Брацун). 1957 споруджено надгробок на братській могилі воїнів, що загинули 1941, і пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (235 чол.) на фронтах В. В. війни. Б. з'єднана дорогами місц. значення з тверд, покриттям у 1976-77 з смт *Линовицею* (11 км) на автотрасі Прилуки-Пирятин та з с. *Сергіївною* (20 км).

БУГАЙ - річка. Див. р. *Городня*.

БУДИ - село* Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Грабів, Пелюхівка, Червоне* і с. *Лучківка*. Розташ. на р. *Радьківці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 18 км від райцентру та за 6 км від залізнич. ст. *Коломійцеве.* 126 дворів, 247 ж. (1996). Вперше згадуються в 1680-ті рр. [16]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Утворилось із кол. поташного з-ду. Вільне військове село*, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1690 гетьман І. Мазепа надав його новопризначеному сотнику

Буди. Фото поч. 20 ст.

Полкової сотні Якову Золотаренку. Після смерті якого (близько 1721), Б. володіла його дружина Марія. Пізніше (після 1730) Б. одержав полковий осавул Григорій Панкевич. 1737 Б. з 6 госп. селян і 16 госп. підсусідків усе ще вважалося за ним. Після смерті Г. Панкевича (1738) Б. володіла його дружина, поки село* у неї не відібрав (близько 1753) власник с. Вільшани зять гетьмана К. Розумовського б.т. Влас Климович Будлянський. Але він не встиг закріпити Б. за собою, бо 1753 власниками селян тут були вже: *Густинський м-р* - 6 дворів (8 хат), полковий осавул Яків Величко - 6 дворів (8 хат) і б.т. Петро Якимович Горленко - 1 двір. У 1780 - 18 дворів (22 хати) селян, з них 4 двори належали полковнику П. Я. Горленку; власником селян у Б. залишався також і Я. С. Величко, який в цей час (з 1775) був підкоморієм Прилуцького повіту. В середині 18 ст. в Б. мешкали лише селяни, козаків не було. 1797 наліч. 66 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. Б. значно зросли: 1859 - 31 двір, 204 ж. приписаних до парафії *Вознесенськоїц-ви* с. *Радьківки.* Б. входили до Малодівицької волості 1 -го *стану.* 1886 - 3 козацькі двори, 45 дворів селян (26 казенних, 19 власників; останні входили до 2-х сільс. громад - кол. Куцевича та Величка), 1 двір міщан, 51 хата, 268 ж. 1910 (з хут. *Нежеровим)* - 93 госп., із них козаків - 7, селян - 81, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 1, привілейованих - 3, наліч. 547 ж.,у т.ч. 6 теслярів, 1 кравець, 3 шевці, 1 коваль, 26 ткачів, 28 поденників, 4 займалися інтелігентними та 64 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 859 дес. придатної землі. Діяло земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 40 хлопч. і 20 дівчат (1912). У 1923-30 рр. Б. підпорядкoвaнi Радьківській сільраді. 1925 - 195 дворів, 857 ж.; 1930 - 145 дворів, 671 ж.

БУДИНОК ВІДПОЧИНКУ. Створений 1921 *наЛапинцях у* кол. будинку поміщика Маричевського. Відпочивало 25 робітників та службовців. Будинок не зберігся. На подвір'ї кол. Б.в. росте багатовіковий дуб, який є пам'яткою природи (вул. Гірняка № 11). 1924 Прилуцька округово-міська страхова скарбниця ліквідувала Б.в. на *Лапинцях,* а замість нього було відкрито Б.в. у Сосновці Черкаського округу.

БУДИНОК КУЛЬТУРИ ЗАВОДУ «БУДМАШ». Закладений 1953 на території кол. міського саду. Відкритий 7.11.57. До 1917 в міському саду працював цирк, літній клуб 1-го зібрання, в 1921 - клуб робітничої молоді (всі споруди згоріли під час В. В. війни). Б.к. мав кіноконцертний зал на 300 місць, дискотечний та танцювальний зали, б-ку (10,4 тис. од. зб.) з читальним залом, кімнати для роботи гуртків та студій. При Б.к. працювали: циркова студія «Удай», вокальна і танцювальна студії, вокально-інструментальний ансамбль, фольклорний ансамбль. 1995 працювало 17 чол. Розташ. на вул. Першого травня № 80.

БУДИНОК КУЛЬТУРИ МІСЬКИЙ обласного управління культури. Почали будувати наприкінці 19 - поч. 20 ст. на власні кошти прилуцький міщанин Бродський і його компаньйон, власник цегельного з-ду Штонда. Планувалося створити велику театральну споруду, котра не поступалася б столичній. Але через банкрутство Бродського будівництво не було завершено. В 1930 за проектом архітектора Ф. Білика добудовано центральну двоповерхову частину. Зал палацу довж. 24 м. шириною *20* м з 2-ма балконами та бельетажем вміщає 900 ч. До війни і в перші повоєнні роки Прилуц. укр. музично-драматичний театр (1934-48) користувався великою популярністю в прилучан і гостей міста. Пізніше перейменований в міський Будинок культури (МБК). В 1989-1995 проведено капітальний ремонт МБК. Фасад споруди прикрашений орнаментальною кладкою з лекальної цегли. В залі палацу зроблено оздоблювальні роботи з позолотою, устаткований сучас. сценічним обладнанням, театральним освітленням, кришталевими люстрами, дубовим паркетом. Для гурткової роботи є 14 кімнат. При МБК працюють творчі самодіяльні колективи, п'ять з них отримали звання народних: *народний ансамбль танцю «Прилучанка»* (1962), оркестр народних інструментів (1981), самодіяльний естрадний оркестр, самодіяльний народний театр (1982), капела бандуристів (1994). У МБК. проходив телетурнір «Сонячні кларнети» (1984). Тільки в 1980-і рр. в ньому виступали народні артисти Костянтин Огневой (1987), Євгенія Мірошниченко (1987), Іван Миколайчук (1984), Едуард Хіль (1984), Юрій Богатіков (1984), Анатолій Мокренко (1985), Василь Зінкевич (1986), Ірина Поноровська (1987), Людмила Сенчина (1987), наш земляк Володимир Бойко (1984) та ін. Відбулися зустрічі з письменниками - земляками: Л. Забаштою, Г. Ігнатенко. На 1.01.1996 працювало 34 чол. Розташ. на вул. Переяславській, №28.

БУДИНОК МИСЛИВЦЯ. Відкритий 1955 на базарній площі. Мав бібліотеку, колекції чучел звірів та птахів, старовинної мисливської та військової зброї. Крім мисливських товарів, продавалося спорядження для рибалок. У 1970-80-х рр. містився у 1-му пров. Межовому №13-а на березі *Удаю* (зараз на його місці побудований 5-поверховий будинок *Тютюнової компанії «ВАТ-Прилуки»).* Нині Б.М. розташ. в приміщенні районної

Будинок Культури заводу Будмаш, 1984

ради Укр. т-ва мисливців і рибалок на вул. Фабричній № 134.

БУДІВЕЛЬНА ДІЛЬНИЦЯ №2 Чернігівського обласного спеціалізованого орендного підприємства «Чернігівгазбуд» концерну «Укргазифікація». Ств. 1977 на базі будівельно-монтажного управління №7 (БМУ-7), що містилося на вул. Садовій № 115. 1984 дільниця переміщена на кол. терит. транспортного цеху з-ду «Тваринмаш». Займається газифікацією міста і р-нів Черніг. обл., будує газопроводи, котельні, газорозподільні пункти, житл. будинки. Працювало 24 чол. (1996). Розташ. на вул. Переяславській №70.

БУДІВЕЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ №1 (БУ-1) акціонерного т-ва «Укргазбуд». Створене 1946 для спорудження нафтових та газових проводів. Його колектив брав участь у будівництві газопроводів Київ-Брянськ-Москва, Ставрополь-Москва, Акстафа-Єреван-Тбілісі, Дашава-Мінськ, а також нафтопроводу «Дружба». З 1965 управління постійно перебуває в Прилуках, вело облаштування нафтових та газопроводів у Чернігівській, Полтавській та Тюменській (Росія) областях. 1994 колектив, який наліч. 487 чол., споруджував 21 газопровід малого діаметру в нас. пунктах Чернігівської, Полтавської, Житомирської, Одеської обл., у селах Прилуцького р-ну *(Голубівка, Дідівці, Петрівка, Мільки)*. БУ-1 мало власний автопарк на 45 автомашин та 40 спецмашин. За 30 останніх рр. споруджено понад 75 тис. $м^2$ житла, в Прилуках споруджено: нафтобазу, телеретранслятор, Будинок побуту, профілакторій «Нафтовик», а також найбільший в Україні Гнідинцівський нафтопереробний з-д, підземне газосховище в Носівському р-ні. У 1995 працювало 530 чол., із них у Прилуках близько 200 чол., решта в інших р-нах Чернігівщини, в інших областях України та за рубежем на 37 об'єктах, у т.ч. на 22 газопроводах. БУ-1 має свою промбазу, на якій виготовляються залізобетонні та столярні вироби. У відділі робітничого постачання 4 їдальні, магазини. З 1 квітня 1994 БУ-1 у підпорядкуванні акціонерної фірми «Укргазбуд». Розташ. на вул. Київській № 307.

БУДІВЕЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ №849 (БУ-849). Створене в Прилуках 1955 для роботи на будівництві автомагістралі Київ-Москва. Колектив БУ-849 будував автодороги на Прилуччині для нафтовиків. Розташ. біля с-ща *Ладан.*

«БУДІВЕЛЬНИК» - ВАТ корпорації «Укрбуд». Створене 1944 в Прилуках як особлива будівельно-монтажна дільниця №5 Чернігівоблбудтресту, яка 1954 реорганізована в Прилуцьке будівельне управління №5 з приєднанням до нього Бахмацької будівельної дільниці. 1962 відповідно до розпорядження Київського раднаргоспу БУ-5 перейменовано в БМУ-23, пізніше - «Промжитлобуд-2». З травня 1990 - кооперативне т-во «Будівельник», до якого приєднано дільниці: спецбуду, сантехніків, автобаза. З травня 1995 - відкрите акціонерне т-во «Будівельник». Займається будівництвом житла і споруд, реконструкцією та кап. ремонтом у місті й р-ні. Працює 310 чол. (2000). До 1963 містилося на вул. Київській (на місці УБР), потім на вул. Соборній № 125, а з 1969 - на вул. Соборній № 46.

БУДЛЯНСЬКОГО ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав таємн. ради. Будлянському; мав 5 хат селян [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

БУДЛЯНСЬКОГО ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав таємн. ради. Будлянському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

БУДЛЯНСЬКОГО ХУТОРИ (2 шт.) Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали таємн. ради. Будлянському [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

БУДЛЯНСЬКОГО ХУТОРИ (2 шт.) Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали таємн. ради. Будлянському [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

БУДЛЯНСЬКОГО ХУТОРИ (2 шт.) Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належали таємн. ради. Будлянському [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

БУДЛЯНСЬКОГО ХУТОРИ (2 шт.) Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належали генерал-поручику і кавалеру Будлянському [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

БУДЯНСЬКІ ХУТОРИ (2 шт.) Прилуцького пов. на р. *Радьківці,* за 1 і 1,5 в. від с*. *Буд* [10]. **У** 1797 наліч. 36 душ чол. статі податкового населення. Після 1804 приєднані до с*. *Буд.*

БУЛАВІВЩИНА-село* Варвинського р-ну Калиновицької сільради. Розташ. за 6 км від райцентру і за 2 км від с. *Калиновиці.* 16 дворів, 22 ж. (1996). Вперше згадується 1869 [14]. Хут. Б. входив до Гнідинської волості Лохвицького пов., до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Назва походить від прізвища перших поселенців - Булава. 1925 - 17 дворів, 64 ж.; 1930 - 18 дворів, 96 ж.

БУНИЛОВЕ (Бунилівське) -заказник гідролог, місцевого значення. Низинне осоково-очеретяне болото у заплаві р. *Удаю.* Має важливе значення в регулюванні водного режиму та рівня ґрунтових вод прилеглих земель. Розташ. поблизу сс. *Смош, Мільки, Переволочна* Прилуцького р-ну. Засн. 1984, належить Прилуцькому лісгоспзагу. Площа 113 га.

БУНЧУКІВЩИНА - хут. у верхів'ї р. *Руди* (лівої прит. р. *Переводу),* за 1 в. на Сх. від с. *Рудівки.* Вперше згадується 1797 [11]. Входила до Пирятинського пов. (1797-1802) і Прилуцького пов. (з 1802). Після 1804 приєднана до с. *Рудівки.*

БУРДЮКИ - хут. в Ольшанській вол. Прилуцького пов. поблизу с*. *Воронівки* сучасного Ічнянського р-ну. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

БУРІМКА (Буромка, Бурімля) - річка, ліва прит. р. *Удаю* [32], бере початок з старовинного урочища Важня поблизу с. *Бурімки;* гирло - біля с. *Шиловичі,* яке колись належало Ічнянській сотні Прилуцького полку.

БУРІМКА (Буромка, Бурумка) - село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані с*. Безбородьків і с. *Шиловичі.* Розташ. на берегах р. *Бурімки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 6 км від райцентру таза 10 км від залізнич. ст. Ічні. 410 дворів, 905 ж. (1996). Вперше згадується 1629 [19]. Входила до Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1659 спалена татарською ордою («нынечи разорено и огнем сожжено от безбожных агарян»). Вільне військове село «до ратуші Ічнянської прислушаюче». 1689 гетьман І. Мазепа віддав його ген. судді Мих. Вуяховичу, який 1690 став архімандритом Києво-Печерської лаври і подарував Б. лаврі. В 17 ст. споруджена дерев, ц-ва Параскеви. 1737 - 66 госп. селян, 32 госп. козаків (12 виборних, 20 підпомічників). **У** 1780 - 52 двори (79 хат) селян, 4 двори (10 хат) підсусідків (з яких 2 двори «удови Милорадовичевої»), 31 двір (81 хата) козаків. Після скасування полкового

Річка Бурімка в Бурімці, 2006

устрою Б. 1782 відійшла до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

БУРТИ - хут. Гензерівської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на лівому березі р. *Оржиці,* за 1,5 км на Пн. від с*. *Гензерівки.* 1925 - 46 дворів, 274 ж.; 1930 - 49 дворів, 276 ж. З 1970-х рр. у складі с*. *Гензерівки* Яготинського р-ну Київ. обл.

БУРТІВСЬКІ ХУТОРИ (2 шт) Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належали генер. осавулу Мих. Вас. Скоропадському, наліч. 12 хат [8]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Пирятинського пов. Київського намісництва.

БУРЧАКА - хут. Аркадіївської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від сільради. В 1930 - 1 двір 8 ж. Нині не існує.

БУР'ЯНЕНКІВ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1 в. від с. Ярошівки (тепер - *Українське).* 1908 наліч. 31 ж. [23]. Нині в складі с. *Українське* Талалаївського р-ну.

БУТІВЩИНА - хут. Горобіївської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 0,5 км на Пд. від сільради. 1925 - 2 двори, 10 ж.; 1930 - 4 двори, 19 ж. Нині в складі с. *Горобіївки* Срібнянськ ого р-ну.

«БЮЛЕТЕНЬ ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГОВОГО МУЗЕЮ». Випущено 2 номери у 1928-29.

БЮРО ПОДОРОЖЕЙ ТА ЕКСКУРСІЙ Чернігівського обл. відділення «Чернігівтурист». Створене 1972 в Прилуках як філіал Чернігівського Б.п.е., містився на вул. Земській № 4. З грудня 1979 - самостійне Прилуцьке Б.п.е.(вул.Переяславська № 14-а, з 1983). 1987 по турпутівках та на одноденних екскурсіях побувало понад 36 тис. прилучай та жителів навколишніх р-нів. 1995 на екскурсіях та туристичних маршрутах по Україні та міжнародних у Польщі, Туреччині, Німеччині, Румунії, Угорщині, Болгарії побувало до 62 тис. чол. Має 2 туристичні автобуси. Працює 7 чол. Міститься (з 1992) на вул. Київській №214.

БЮРО ТЕХНІЧНОЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ МІЖМІСЬКЕ (МЕТІ) підпорядковане обласному управлінню житлово-комунального господарства. Створене 1944 у підпорядкуванні Чернігівській обл. інвентаризаційної контори, яка 1951 була ліквідована. Тоді ж при Прилуцькій міськраді організовано БТІ з безпосереднім підпорядкуванням його відділу комунального госп-ва. У квітні перейменовано в Прилуцьке МБТІ Чернігів, обл. відділу комунального госп-ва. Обслуговувало міста Прилуки, Бахмач, *Ічню,* смт *Дмитрівну* і *Ладан.* МБТІ виконувало роботи по інвентаризації та оцінці основних фондів комунального госп-ва місцевих рад (міських, селищних та сільс. земель, будівель, об'єктів), а також будинкового фонду держ. закладів та підприємств, власників, роботи по відведенню земельних ділянок, реєстрацію прав власників будівель на користування земельними ділянками в міськвиконкомах. Обслуговує м. Прилуки, а також Прилуцький, Срібнянський, Варвинський та Бахмацький р-ни. Працювало 35 чол. (1995). Розташ. на вул. Земській №4.

ВАВІЛОВА ВУЛИЦЯ (кол. Заїздська; у зх. частині міста) від в'їзду в м. Прилуки (з Ніжинського шляху) на Сх. до поч. вул. Київської. Бік вул. з непарними номерами на її початку має два відрізки вулиці, що відходять на Пн. до поч. вул. Західної (прокладені 1970). Закінчується буд. №№ 16, 69. Довж. 850 м., з тверд, покриттям. Забудова почалася 1954, коли Дослідній станції ефіроолійних

культур були надані земельні площі під Прилуками. Першу назву отримала від сусіднього с. *Заїзду.* Перейменована 1987 на честь Миколи Івановича Вавілова (1887-1943) - генетика, географа, засновника суч. наукової селекції, академіка. Бік вулиці з парними номерами забудовано багатоповерховими житл. будинками, з непарними - одноповерховими приватними житл. будинками. На ній: перукарня (№ 14), *Дослідна станція ін-ту ефіроолійних та лікарських рослин України* Академії аграрних наук (№ 16), магазин «Сільгосппродукти» (№ 20), відділення зв'язку та філія відділення Ощадбанку (№ 30).

ВАДИНІВ - хут. Срібнянської вол. 2-го *стану* Прилуцького пов. 1886 - 1 двір селян- власників, 1 хата, 6 ж. [15]. Нині не існує.

ВАКУЛІВЩИНА (Златківщина) - хут. Майорщинської (192325), пізніше (1925-30) - Сліпорід-Іванівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 22 км на Зх. від с. *Майорщина,* по дорозі до с. *Кулажинці.* 1925-49 дворів, 201 ж.; 1930-47 дворів, 218 ж. Нині в складі с. *Майорщина* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ВАЛКИ - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села *Боршна* і *Мільки.* Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 12 км від райцентру та залізнич. ст. Прилуки. 231 дворів, 379 ж. (2000). Вперше згадуються 1629 [19]. Входили до Полкової, а з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Засновані кн. Я. Вишневецьким, який надав *Густинському м-рю* право на володіння у В. водяними млинами. Гетьман Б. Хмельницький 1649 підтвердив м-рю це право. 1666 - 33 двори селян, з них 15 госп. «орали на 4-х волах», 18 госп. - на 2-х волах; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1729 гетьман Д. Апостол видав універсал б.т. Андрію Дм. Горленку на В. Село належало йому і в 1737, тоді тут наліч. 83 госп. селян, 44 госп. козаків (12 виборних, 32 підпомічників), 2 госп. козачих підсусідків. Через рік В. у А. Горленка були відібрані і віддані на ранг генер. судді М. Т. Забілі, який посиленням панщини призвів до втечі селян; при ньому 1740 В. з 77 дворів залишилося 32. Після смерті М. Забіли село 1743 віддано полтав. полковнику Андр. Андр. Горленку, який передав його своїм спадкоємцям. 1752 споруджена дерев, трибанна Михайлівська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). У 1780 - 29 дворів (36 хат) і 2 бдв. хати селян, 5 дворів і 2 бдв. хати підсусідків, 47 дворів (117 хат) козаків. 1797 наліч. 524 душі чол. статі податкового населення. У 19 ст. поміщиками В. були П. Г, Я. П., О. П. Горленки та ін. 1859 - 258 дворів, 861 ж.; діяла перебудована (1850) з трибанної на однобанну дерев, ц-ва. У 1861-66 рр. козаки та держ. селяни підпорядковані Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей В. 1867 увійшли до Прилуцької вол. 3-го *стану.* 1886 - 17 дворів селян (10 державних, 7 власників), 186 дворів козаків, 2 двори міщан та ін., 221 хата, 1111 ж.; діяли: дерев. Михайлівська ц-ва (у рад. період закрита), однокласна змішана церковнопарафіяльна школа, шинок, кузня, 24 вітряки, олійниця. 1910 - 227 госп., з них козаків - 203, селян - 16, ін. непривілейованих - 3, привілейованих-5, наліч. 1338 ж., у т.ч. 7 теслярів, 8

Валки. Михайлівська церква, 2006

кравців, 1 коваль, 26 ткачів, 7 рибалок, 8 тютюнників, 32 поденники, 15 займалися інтелігентними та 81 - ін. землеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1950 дес. придатної землі. Наприкінці 19 на початку 20 ст. землевласниками В. були поміщики: М. Ф. Запорожець, А. П. Григорович, Л. Горленко. У 1925-30 pp. В.- центр сільради. 1925 - 273 двори, 1317 ж.; 1930 - 285 дворів, 1337 ж. 1944 працювало 3 вітряки, кузня і теслярська майстерня. 1929 у В. організована артіль ім. Ворошилова, з 1955 - ім. Мічуріна. У березні 1961 до неї при'єднана артіль ім. Куйбишева с. *Мільки.* 1961 у неповній серед, шк. навчалося 230 учнів (24 працівники). 1970 в колгоспі ім. Мічуріна наліч. 8 автомашин, 15 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 846, свиней - 932, овець - 301. 1971 В. - 253 двори, 681 ж. 1975 колгосп ім. Мічуріна приєднано до колгоспу «Перемога» *(Боршна).* 1996 у В. містилося відділення пайового колективного с.-г. підприємства «Перемога» (центральна садиба в с. *Боршній),* серед, шк. (187 учнів, 25 педпрацівників), лікарня, фельдшерсько-акуш. пункт, клуб на 200 місць, 2 б-ки (11 тис. од. зб.), 3 магазини; село газифіковане (1993). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Споруджено (1954) пам'ятник на братській могилі воїнів, які загинули 1943 в боях за визволення села від гітлерівців, пам'ятник на честь воїнів-односельців, які полягли (112 чол.) у період В. В. війни. В. з'єднані дорогами місц. значення з тверд, покриттям у 1966—68 з с. *Боршною* (2,5 км) на трасі Київ-Суми та з с. *Ряшками* (9,5 км).

ВАЛОВА ВУЛИЦЯ (кол. вул. Кооперативна, пров. Мічуріна; у центрі міста, на *Броварках)* - від вул. Гоголя (№№ 4, 6) на Пд.Сх. до вул. Садової (№№ 18, 20). Закінчується №№ 11,16. Довж. 215 м, без тверд, покриття. 1925 вул. Базарну і Валову було об'єднано в одну вул. Кооперативну. Перейменована 1938 ім'ям рос. вченого І. В. Мічуріна. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва - Валова, яка виникла у зв'язку з тим, що вона проходила уздовж старовинного валу фортеці. Забудована приватними житл. будинками.

ВАРВА (Варвиця, Руда, Рудка) - річка, ліва прит. р. *Удаю.* Довж. 23 км, площа бас. 128 км^2, похил річки 2,3 м/км [33]. Бере початок біля с*. *Кухарки.* Гирло - біля смт *Варви.* Протікала терит. кол. Першоварвинської сотні Прилуцького полку. Нині на її берегах розташовані: смт *Варва,* с. *Гнідинці,* сс*. *Хортиця* і *Кухарка* Варвинського р-ну [32].

ВАРВА - смт, райцентр Варвин. р-ну. Розташ. біля впадіння р. *Варви* в р. *Удай,* за 33 км від залізнич. ст. Прилуки. Селищній раді підпорядковане с*. *Воскресенське.* 9,4 тис. ж. (1996). Вперше згадується 1624 [16]. З 1649 - сотенне містечко двох Варвинських сотень, 1654 - однієї Варвинської сотні, з 1761 - Першоварвинської сотні Прилуцького полку. Входила до Прилуцького пов. (1782-1802), до Лохвицького пов. (1802-1923), центр Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Виникла на початку 17 ст. (до 1618) біля городища *Замкова гора,* яке на думку вчених є залишками літописного м. *Варина,* відомого з 1079. В. належала кн. Вишневецьким. В акті 1628 названа «новосілим» поселенням, в якому наліч. «10 димів і 20 городників». У 17-18 ст. мала невелику дерев, фортецю, яка розташ. на лів. березі р. *Удаю* та на прав, березі р. *Варвиці.* 1654 у В. зареєстровано 983 госп. козаків та міщан. 1666 - 78 міщанських дворів, які по «окладам» були розділені на 3 групи («статі»). Міщан «первой стати» було 16 дворів, серед них війт, 5 дворів мельників та 2 двори шевців, вони платили «з двора по рублю». Міщан «средней стати» наліч. 30 дворів, у т.ч. 5 дворів мельників, 3-шевців, 3 - ковалів, вони були оподатковані «з двора по полтине». Міщан «меншой стати», які платили «з двора по семи алтин по две денги» (по 25 коп.), наліч. 32 двори, в їх числі 2 двори кушнірів. Діяли 5 водяних млинів. З містечком пов'язана Варвинська оборона 1708 під час рос.-шведської війни. 1737 - 111 госп. селян, 9 госп. підсусідків, 123 госп. козаків (22 виборних, 101 підпомічник) і 12 госп. козачих підсусідків, вільне військове містечко, 820 ж. 1743 у В. 22 двори селян передані грузин, переселенцям (кн. Орбеліані). У 1745 з 142 дворів селян вільними лишилися лише 39, які гетьман К.Розумовський 1762 віддав своєму дядьку б.т. Федору Дем'яновичу Демешку-Стрешенцю. В 17 - 18 ст. населення займалося гол. чин. землеробством та ремеслом. Вирощували зернові культури, коноплі, тютюн. З ремесел найбільш поширеним були ткацтво, виробництво збруї, ковальство. В серед. 18 ст. діяли дві дерев, ц-ви: Різдва Богородиці і Параскеви (перша ц-ва збудована до 1666; рік спорудження другої - невідомий). При обох ц-вах діяли церковнопарафіяльні школи, а також «шпиталь», а в ньому 11 «старцов». Постійна торгівля велася в 10 крамницях і 4 шинках.У кінці 18 ст. - 86 дворів (133 хати) селян, 32 двори (88 хат) козаків виборних, 112 дворів (176 хат) козаків підпомічників, 2 двори (7 хат) артилеристів Прилуцького полку; крім того, мешкало 35 родин дворян та різночинців. Діяли: 6 вод. млинів, олійниця, круподерня, сукновальня міщанина А. Сафонова, селітряна варниця б.т. Коновалова, 10 крамниць, базар щотижня, ярмарки тричі на рік (9 травня на день Миколи Чудотворця, 29 червня в день Петра і Павла та 1 листопада на Кузьми і Дем'яна). У 17-18 ст. всіма громадськими справами відали Ратуша на чолі з війтом і сотенна старшина. Після 1734 за Ратушею залишилися лише судові функції над міщанами. В середині 18 ст. вона припинила своє існування. В. мала свій герб: серце на двох навхрест поставлених гілках, зверху серця - хрест, навкруг якого п'ять зірок. Після утворення Полтав. губ. В. входила спочатку до Остапівської, потім Озерянської і, нарешті, Гнідинської волості. Жителі В. брали участь у Вітчизн. війні 1812-близько 100 варвинців билися з ворогом у складі народного ополчення. У першій пол. 19 ст. населення В. зросло у 2,4 раза і напередодні скасування кріпацтва сягало 2533 чол. 1840 споруджено нову дерев. Успенську, а 1851- нову дерев. Різдва Богородиці ц-ви; при останній - церковнопарафіяльна школа і б-ка, діяв церковний хор. У др. пол. 19 ст. продовжували розвиватися ремесла і промисли. 1888 - 166 дворів селян (23 казенних, 143 власників), 318 дворів козаків, 24 двори міщан та ін., 545 хат, 2818 ж.; діяли: 3 дерев, ц-ви, єврейський молитов, будинок, початкове училище (1849), жіноча церковно-парафіяльна школа, 12 шинків, 5 крамниць, базар щосереди, 5 щорічних ярмарків (на 2-му тижні Великого посту, 9 травня, 29 червня, 29 серпня, 1 листопада), 5 кузень, 26 вітряків, 14 олійниць. 1895 діяли 2 ц-ви (ц-ви Параскеви вже не було), аптека, поштове відділення, 7 крамниць. В. розділена на 4 р-ни: Перекопівський, Пугачієвський, Русомаківський та Зарічний. 1910 - 632 госп., 3434 ж., з яких 112 займалися ремеслом, 2 ц-ви, земське початкове училище, жіноча церковнопарафіяльна школа, Варвинська народна бібліотека-читальня (1896); працювала олійниця з крупорушкою на гасовому двигуні. 1915 збудована друга земська початкова школа (будинок - пам'ятка архітектури), почав діяти фельд. пункт, а 1925 - лікарня на 15 ліжок. 1920 створена Варвинська волость; з квітня 1923 В. стала районним центром Прилуцького округу. 1925 - 815 дворів, 3819 ж,; 1930 - 837 дворів, 3484 ж. У В. народився і провів дитячі роки філолог, історик, письменник і перекладач, один із засновників славістики Осип Максимович Бодянський (1808-77), Герої Рад. Союзу І. Я. Кондратець та Я. П. Пилипенко, повний кавалер ордена Слави С. С. Редька, докт. вет. наук Г. С. Крок, докт. філос. наук, проф. Ф. Д. Мірошниченко, засл. артист Узб. РСР І. В. Кононенко, літ. критик І. В. Зуб, народний композитор Я. І. Завгородній. 1740 у В. проживав як вільний бандурист кн. М. Ю. Трубецького Іван Афанасенко. На тер. В. виявлені кургани 2-1 тис. до н.е. і городище 11-13 ст.

ВАРВИНСЬКА ГАЗЕТА «СОЦІАЛІСТИЧНИЙ НАСТУП». Почала виходити в 1930. Після звільнення від окупації р-ну в жовтні 1943 газета відновила свою діяльність з новою назвою- «Перемога соціалізму». 1962 в зв'язку з організацією міжрайонних редакцій, газета перестала існувати, всі документи передано Прилуцькій райміськредакції «Правда Прилуччини». 1.03.67 після утворення Варвинського р-ну знову почала виходити газета під назвою «Радянське життя».

ВАРВИНСЬКА ДОПОМІЖНА ШКОЛА-ІНТЕРНАТ. Організована 1965 на базі ліквідованої Срібнянської допоміжної спецшколи-інтернату. На 1971 у школі жило й навчалося 80 дітей в 1 - 8 класах за програмою для розумово відсталих дітей. Педколектив (учителі, вихователі) складав 20 чол. і обслуговуючий персонал - 19 чол. Усі діти були на повному держ. утриманні. Школа мала своє підсобне госп-во: 13 га землі, свиноферму, трактор, 2 автомашини, 2 майстерні (столярну та швейну).

ВАРВИНСЬКА НАРОДНА БІБЛІОТЕКА-ЧИТАЛЬНЯ. Відкрита 1896 у Варві в будинку церковного попечительства. 1912 в б-ці наліч. 1965 прим, книг. Б-ка передплачувала газети і журнали: «Нива», «Родина», «Россия», «Биржевые ведомости», «Всеобщая газета». З часу заснування і до 1912 б-ку відвідало 1320 чол, видано книги 911 чол. Крім мешканців Варви, послугами б-ки користувалися жителі навколишніх сіл, зокрема *Калиновиці* й *Гнідинців.*

ВАРВИНСЬКА СОТНЯ Прилуцького полку. 1649 ств. дві В.с. по 90-100 чол. реєстрових козаків. Згідно з Білоцерківським договором (1651) кількість козацького реєстрового війська зменшилася з 40 до 20 тис. чол. Саме в цей час була ліквідована одна В.с., яка 1654 уже не існувала. Терит. В.с. розташ. на Сх. від р. *Удаю.* Декілька її сіл містилися на річці *Удаї* та її притоці р. *Лисогорі,* а інші виникли в ярах, коли береги річок тут були вже заселені. За даними ревізії 1713 у В.с. наліч. 497 госп. селян (козаки не показані), які мали 165 волів та 120 коней. У 1729 на терит. В.с. - 14 нас. пунктів (м-ко, 11 сіл, 2 села*), в яких наліч. 549 госп. козаків, 748 госп. селян та підсусідків. 1737 - 16 насел, пунктів (м-ко, 9 сіл, 3 села*, 3 слобідки), 660 госп. козаків (195 виборних, 465 підпомічників) та 67 козачих підсусідків, 576 госп. селян та 40 підсусідків. У 50-х рр. 18 ст. - 27 нас. пунктів (м-ко *Барва,* сс. *Брагинці, Горобіївка, Гнідинці, Гурбинці, Дігтярі, Іванківці, Озеряни, Остапівна, Савинці, Світличне,* сс*. *Гнатівка, Леляки,* сл. *Богданита* 14хут). 1761 В.с. розділена на дві: Першоварвинську та Друго-варвинську сотні. Сотниками В.с. були: Микита Антоненко (1649), Хведько Андрівич (1649), Михайло Ракович (1672), Іван Андріїв (1672), Ярема Моренець (близько 1680), Федір Іванович Ляшко-Тарновський (1689-93), Петро (Григорій ?) Патока (1710), Михайло Федорович Тарновський (1714-29), Матвій Андрійович Севастиянович (1731-35), Дмитро Кониський (1736-53), Андрій Барановський (1757-61).

ВАРВИНСЬКИЙ (ГНІДИНСЬКИЙ) РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-тер. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Роменським округом, Пирятинським, Харківецьким (з 1928), Березоворудським, Яблунівським, Прилуцьким та Срібнянським р-ми. На 1.10.1925 займав площу 563,3 км^2, наліч. 13 сільрад, 6990 госп., 36137 ж., які мешкали в 41 нас. пункті [31]: м-ка *Барва* і *Журавка,* сс. *Антонівка, Богдани, Брагинці, Гнідинці, Макіївка, Озеряни, Остапівна, Світличне, Усівка,* сс*. *Калиновиця, Кулишівка, Мармизівка, Макушиха* та 31 хут. У серпні 1925 до складу В.р. передана терит. Леляківської сільради Срібнянського р-ну. Після ліквідації Харківецького р-ну (1928) до складу В.р. передана терит. Дащенківської сільради. 1930 у В.р. - 14 сільрад, 54 нас. пункти (у т.ч. 38 х-рів), наліч. 7893 двори, 39108 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ВАРВИНСЬКИЙ районний БУДИНОК КУЛЬТУРИ. Почав свою діяльність з 1924 як сільс. клуб, 1930 перейменований у Народний Будинок культури, а 1935 -у районний Будинок культури і переміщений до закритої церкви. При РБК працювали хоровий, інструментальний, драматичний і танцювальний гуртки.

ВАРВИЦЯ - річка. Див. р. *Барва.*

ВАРЕНИЧЕВСЬКИЙ - хут. Див. *Ворониківщина* хут.

ВАРИН - літописне місто, вперше згадане у «Повчанні» Володимира Мономаха своїм дітям. Деякі вчені ототожнюють його з городищем *Замкова гора* (11-13 ст), розташ. на високому (10 - 13 м) лів. березі р. *Удаю* на пн - зх. околиці *Варви.* З трьох боків обмежене ярами і схилом тераси. Вали й рови з напільного боку не збереглися. Площа - близько 5 га. Потужність культурного шару, насиченого матеріалами 11-13 ст, близько 1 м. Майданчик зайнятий садибою школи-інтернату. В 19 ст. обстежене укр. істориком і археологом *а. і.* ляскоронським (1860-1928; 1909 - проф. Ніжин, істор.-філологічного ін-ту), 1978 - чернігівським археологом О. В. Шекуном.

ВАРОЧКІВКА - хут. Див. х. *Сліпорід.*

ВАСИЛЕНКІВ - хут. Розташ. за 5 в. від м-ка *Срібного.* Входив до складу Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (з 1797). 1781 належав козаку Василенку [7]. У 1859 - 1 двір, 3 ж. Нині не існує.

ВАСИЛЕНКІВ - хут. Яготинської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 9 км від райцентру. У 1930 - 1 двір, 1 ж. Нині не існує.

ВАСИЛЕНКІВ - хут. Яцининської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від сільради. В 1930 - 1 двір, 7 ж. Нині не існує.

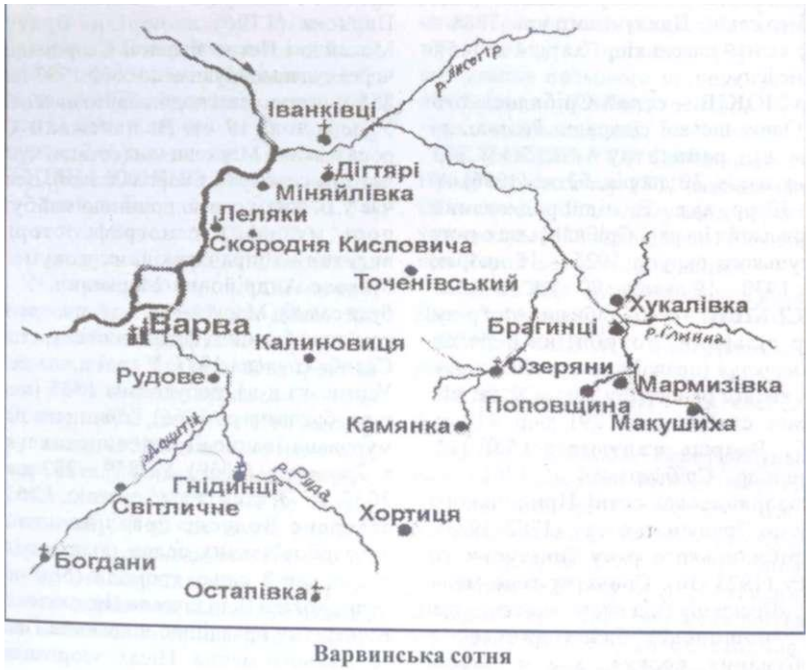

Варвинська сотня

ВАСИЛІВЩИНА - хут. Розташ. на лів. березі безіменної лів. прит. р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 2 в. на Зх. від м-ка *Ічні.* Вперше згадується 1746 [16]. Входила до складу Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Борзнянського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (з 1797). Хут. засн. ічнянський сотник Гр. Андр. Стороженко. 1746 перейшов його синові Петру. В хут. двір панський, в якому «доволное хоромное и проч. строения»; два млини, гуральня. 1781 хут. належав б.т. Данилу Петровичу Стороженку. 1797 наліч. 6 душ чол. статі податкового населення. Після 1804 не згадується.

ВАСИЛІВЩИНА-хут. Прилуцького пов. Розташ. за 4 в. на Пн. Сх. від с. *Рудівки.* Згадується 1804 [12]. Нині не існує.

ВАСИЛЬКІВСЬКЕ - село. Див. с. *Улянівка.*

ВАСИЛЬЧЕНКА хут. Турівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 0,5 км від *Турівки.* 1930- 1 двір, 4 ж. Нині в складі с. *Турівки* Згурівського р-ну Київ. обл.

ВАСИЛЬЧЕНКІВ - хут. Богданівської вол. 3-го *стану* Прилуцького пов. 1886 - І двір селян- власників, 1 хата, 4 ж. [15]. Нині не існує.

ВАСЮКІВ - село* Срібнянського р-ну Олексинської сільради. Розташ. за II км від райцентру і за 5 км від с. *Олексинців.* 30 дворів, 53 ж. (1996). У 1923-30 рр. хут. В. підпорядкований Грициївській сільраді Срібнянського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 15 дворів, 73 ж.; 1930 - 19 дворів, 90 жит.

ВАСЬКІВЦІ - село Срібнянського р-ну, центр сільради. Розташ. на берегах р. *Тростянця* (правої прит. р. *Лисогору),* за 15 км від райцентру та за 22 км від заШвшч. ст. Блотниця. 291 двір, 710 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Срібнянської, аз 1761 - до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Спочатку село мало назву «Восківці» (від слова «воск» - тут були поширені бджільництво і видобування воску), але з часом перетворилося на сучасну назву. 1666 - 38 господ, селян, з них 27 «орали на 4-х волах, 11 - на 2-х волах»; козаки не показані. В 17 ст. вільне військове село, «до ратуші Срібнянської прислушаюче». Близько 1700 гетьман І, Мазепа надав його кн. Юрію Четвертинському; потім деякий час селом володів брат його Ян Четвертинський. 1723 В. були відписані на Малоросійську колегію. Коли б.т. М. В. Скоропадський (племінник гетьмана І. Скоропадського) одружився на дочці Четвертинського, він одержав у посаг В., володів ними і в 1737; у цей час у селі було 70 госп. селян і 59 госп. козаків (18 виборних, 41 підпомічник). У 1780- 117 дворів (160 хат) селян, 5 дворів (12 хат) підсусідків, 46 дворів (82 хати) козаків. У др. пол. 18 ст. В. перейшли до сина - б.т. Петра Михайловича Скоропадського, якому належало 511 душ чол. і 564 душі жін. статі селян (1782). Після Петра село успадкувала єдина його дочка Параска, котра вийшла заміж за генер.-лейт. Ів. Неплюєва. Будучи бездітною, Параска продала В. майору Чоглокову. Після смерті Параски (1796) двоюрідні брати її, Михайло і Петро Яковичі Скоропадські, через суд повернули село собі. 1797 наліч. 885 душ чол. статі податкового населення. У пер. пол. 19 ст. В. належали Скоропадським і Маркевичам (останні купили частину селян у О. Скоропадської). Деякий час у В. жив з своєю родиною майбутній поет, музикант, етнограф, історик і видатний збирач архівних документів Микола Андрійович Маркевич. У селі була садиба Маркевичів - двоповерховий кам'яний будинок, фруктовий сад, ставок. Садиба спалена 1917. У селі діяла дерев. Успенська ц-ва, побудована 1855 (перша ц-ва збудована до 1666), і приписна до неї мурована Іоанно-Предтечинська ц-ва у х. *Тростянці* (1859). У 1859 - 292 двори, 2037 ж. Згідно з реформою 1861 В. створено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковано 2 сільс. громади (560 ревіз. душ). Козаки В. підлягали Никонівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей В. 1867 увійшли до Сокиринської вол. 1-го (1837-65), пізніше (1865-1923) 2-го *стану.* 1886-220 дворів селян (2 казенних, 218 власників; останні входили до 2-х сільс. громад - кол. Маркевича та Скоропадського), 138 дворів козаків, 9 дворів міщан та ін., 395 хат, 2084 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове училище (засн. 1858; у віданні земства з 1872), шинок, крамниця, базар у кожний четвер, 26 вітряків. 1910 - 460 госп., з них козаків - 175, селян - 267, євреїв - 2, ін. непри-вілейованих - 10, привілейованих - 6, наліч. 2635 ж., у т.ч. 19 теслярів, 17 кравців, 7 шевців, 2 столяри, 10 ковалів, 1 слюсар, 243 ткачі, 1 візник, 102 поденники, 16 займалися інтелігентними та 173 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2125 дес. придатної землі. Діяли дерев. Успенська ц-ва (у рад. період закрита), земське училище, в якому навчалося 97 хлопч., церковно-парафіяльна школа та школа грамоти. У 1923-30 рр. В. - центр сільради. 1925-557 дворів, 2764 ж.; 1930 - 586 дворів, 2831 ж., діяв тепловий млин. Із залишків зруйнованого будинку садиби Марке-вичів 1928 збудовано школу. 1930 в закритій ц-ві відкрито клуб. Поблизу села курган 2-1 тис. до н.е.

ВАТУТІНА ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста) - від вул. Гвардійської (№№72, 74) на Пд. до вул. Перемоги (№№ 202, 204), паралельно вул. Л. Українки, перетинає вул. Островського, Залізничну. Закінчується буд. №№27, 46. Довж. 500 м, без твердого покриття. Має провулок. Названа на честь Миколи Федоровича Ватутіна (1901-^4) - генерала армії, Героя Рад. Союзу. 1922 закінчив Полтавську піхотну школу, 1937 - академію генштабу. 1938 нач. штабу Київського особливого військового округу, в 1939^(1 рр. - зам нач. Генштабу. Під час В. В. війни - командуючий Воронезьким, Південно-^ахідним, 1-м Українським фронтами. Помер після поранення, похований в Києві иулиця забудована приватними житл будинками.

ВАТУТІНА провулок - від вул. Ватутіна (№ 13) на Сх. до вул. Гвардійської, паралельно вул. Островського. Закінчується буд. №№10,17. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Забудова почалася 1958. В кінці провулку посаджений сквер. Забудований приватними житл. будинками.

«В ДУБРОВІ» - хут. Див. х. *Пікет-Дуброва.*

ВЕДМЕДНА - річка в Полтав. обл., ліва прит. р. /лииноГ(лівоїприт. *СухоїЛохвиці).* На її берегах у межах кол. Прилуцького пов. Малоросійської губ. був розташ. х. *Романиха* (зараз - село* Лохвицького р-ну) [10].

ВЕДМЕДОВЩИНА - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав сотенному отаману Шишкевичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ВЕДМЕДОВЩИНА-хут. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику Горленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ВЕДМЕДЯ ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Ведмедю [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ВЕДМЕЖЕ - хут. Березівської волості. Див. с*. *Мирне.*

ВЕЙСБАХІВКА - м-ко. Див. с. *Білорічиця.*

ВЕЛИКА ГАЛКА - річка, див. *Галка,* р.

ВЕЛИКА ДІВИЦЯ - село Прилуцького р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Галці* (правій прит. р. *Удаю),* за 21 км від райцентру та за 3 км від залізнич. ст. Галка. 326 дворів, 613 ж. (2000). Вперше згадується 1629 [19]. Була (1649) центром Дівицької сотні, яка 1654 вже не існувала; з початку 50-х рр. 18 ст. входила до Полкової, пізніше (близько 1760) - до

Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького повіту (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Легенда розповідає, що назва села виникла в 17 ст. за часів Вишневеччини, коли княжий управитель заснував тут два маєтки. Після його смерті незаміжнім дочкам - «дівицям» дісталося по маєтку, в яких вони стали жити, а села почали зватися Малою (менша дочка) та Великою (старша дочка) Дівицями. Вільне військове село «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1690 гетьман І. Мазепа надав його прилуц. полк, судді Яну Христофоровичу, а після його смерті (1707) - б.т. Андрію Горленку. 1708 усі маєтності **А.** Горленка були конфісковані, а за універсалом гетьмана І. Скоропадського від 29 травня 1709 - повернуті. 1 грудня 1713 В.Д. знову відібрана в **А.** Горленка і передана Гамаліївському м-реві в складі Дубовогаївського староства. 1737 - 34 госп. селян, 2 госп. підсусідків, 20 госп. козаків (6 виборних, 14 підпомічників), 4 госп. козачих підсусідків. 1780 - 46 дворів (82 хати) і 18 бдв. хат селян, 4 бдв. хати підсусідків, 22 двори (33 хати) і 5 бдв. хат козаків. 1797 наліч. 432 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Миколаївська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1725). **У** 19 ст. селом володіли Романовичі та ін. 1859 - 289 дворів, 1217 ж. **У** 1861-66 рр. козаки, державні та казенні селяни В.Д. були підпорядковані Рудівському Волосному правлінню Палати державного майна, а тимчасовозобов'язані селяни - Малодівицькому Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей В.Д. 1867 увійшла до Малодівицької вол. 3-го *стану.* 1886 - 2 двори селян казенн., 161 двір селян державних, 7 дворів селян-власників, 101 двір козаків, 2 двори міщан та ін., 289 хат, 1570 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове училище (засн. 1862, у віданні земства з 1872), шинок, кузня, 40 вітряків, 3 олійниці. 1910 у В.Д. - 368 госп., з них козаків - 140, селян - 218, євреїв - 3, ін. непривілейованих- 2, привілейованих-5, наліч. 2134 ж., у т.ч. 5 теслярів, 11 кравців, 4 шевці, 6 бондарів, 3 столяри, 91 ткач, 1 візник, 17 поденників, 15 займалися інтелігентними та 46 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 3344 дес. придатної землі. В земському початковому училищі навчалося 112 хлопч. і 18 дівчат, діяли однокласна жіноча церковно-парафіяльна школа, ц-ва (закрита за рад. влади). **У** 1923-30 В.Д. - центр сільради. 1925 - 445 дворів, 2422 ж.; 1930 - 458 дворів, 2499 ж. 1949 у Великодівицькому колгоспі ім. Першого Травня було: 2588,2 га землі (1806 га орної), 376 дворів, 1291 ж. (655 чол. працездатних), 7 рільничих бригад, 42 ланки, 4 тваринницькі ферми, наліч. в.р.х. - 329, свиней - 271, овець - 114, коней - 97, птиці - 358, бджіл - 49 сімей, 1 автомашина; працювали кузня, теслярська майстерня, 2 вітряки. 1970 в колгоспі наліч. 5 автомашин, 8 тракторів, 2 комбайни, а також в.р.х. - 1042, свиней - 1260, овець - 457. 1971 - 404 двори, 1099 ж. 1990 в колгоспі наліч. 23 автомашини, 24 трактори, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 1200, свиней - 1192, овець - 444, птиці - 799. З 1992 в селі містилася центр, садиба пайового колективного с.-г. підприємства «Великодівицьке», в якому (1996) землі 2065,5 га (1664 га орної), млин, наліч. 27 автомашин, 29 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 765, свиней - 520, коней - 44. **У** селі - відділення зв'язку, 8-річна школа (59 учнів, 15 педпрацівників), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 400 місць, б-ка (6,5 тис. од. зб.), 3 магазини. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Споруджено (1975) надгробок на братській могилі воїнів, які загинули 1943 під час визволення села від гітлерівців, і пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (147 чол.) на фронтах В. В. війни. В.Д. з'єднана дорогами місц. значення з тверд, покриттям в 1966-68 з смт *Малою Дівицею* (3 км) та с. *Петрівкою* (3 км).

ВЕЛИКА КРУЧА - село Запорізької сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 202 двори, 921 ж.; 1930 - 218 дворів, 897 ж. Нині село Пирятин. р-ну Полтав. обл.

ВЕЛИКА ОЛЕКСІЇВКА - хут. Середівської (1923-25), пізніше (1925-30) - центр сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 13 км від райцентру і за 3 км від сільради. 1925 - 60 дворів, 300 ж.; 1930 - 49 дворів, 261 ж. Нині в складі с*. Олексіївки Згурівського р-ну Київ. обл.

ВЕЛИКИЙ КРУПІЛЬ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1956 ж. **У** червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ВЕЛИКИЙ ЛІС - заказник бот. місцевого значення. Розташ. в Ічнянському р-ні біля кордону з Ніжинським та Борзнянським. Переважно сосново-дубовий ліс, віком понад 50 років. Серед трав зустрічається барвінок, звіробій, конвалія. Заснов. 1978, перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 104 га.

ВЕЛИКИЙ САМБІР - село Конотопського р-ну Сумськ. обл., центр сільради. Розташ. на р. Самборі (зараз - р. *Малий Ромен),* за 20 км від райцентру та залізнич. ст. Конотоп. 1963 ж. (1979). Вперше згадується 1666 [1]. Входив до Голінської (до 60-х рр. 17 ст.), Корибутівської (60-70-ті рр. 17 ст.), Красноколядинської (до 1751) і до нової Голінської сотні (1751- 1781) Прилуцького полку. 1666 - 32 госп. селян (козаки не показані). Вільне військове село, «до ратуші Красноколядинської прислушаюче», до того, як гетьман І. Мазепа створив Самбірське староство, яке увійшло до складу Батуринської вол! З 1710 староством володів гетьман І. Скоропадський, а після його смерті (1722) воно до 1726 перебували в розпорядженні Малоросійської колегії. З 1726 по 1727 належало кн. О. Меншикову 1727 Батуринська вол. відібрана до царської казни. 1737 - 62 госп. селян, 4 госп. підсусідків, 76 госп. козаків підпомічників, 4 госп. козачих підсусідків. Починаючи з 1726, старости поступово перетворили місцевих козаків у «підданих Самбірського палацу»; в документах того часу їх називали «придворні описні піддані козачі». 1740 генерал Вейсбах заснував у Самбірському старостві кінний з-д «для ремонту кінної гвардії». 1750 власником Батуринської вол. став гетьман К. Розумовський. 1780 - 158 дворів (266 хат) і 2 бдв. хати селян разом з кол. козаками. Діяла дерев. Миколаївська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). Після скасування полкового устрою В. С. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ВЕЛИКИЙ СТЕП - хут. Вейсбахівської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км на Пд. від Вейсбахівки, по дорозі до с. Гнилиці. 1930 - 23 двори, 138 ж. Нині не існує.

ВЕЛИКИЙ СТЕП - хут. Гнилицької сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від Гнилиці, на шляху до м-ка Вейсбахівки. 1925 - 47 дворів, 226 ж.; 1930 - 37 дворів, 182 ж. Нині в складі с. Гнилиці (тепер с. *Знам'янка)* Прилуцького р-ну.

ВЕЛИКИЙ СТЕП-хут. Погребівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від *Погребів.* **У** 1930 - 9 дворів, 43 ж. Нині не існує.

ВЕЛИКІ КОРЧМИ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ВЕЛИЧКА ХУТІР Полковій сотні Прилуцького полку. 1781 належав підкоморію Величку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Можливо, це майбутня Величківка. Див. с. *Богданівка* Прилуцького р-ну.

ВЕЛИЧКІВКА - село. Див. с. *Богданівна.*

ВЕЛИЧКІВСЬКИЙ в'їзд - від удайського болота на Пд. Сх. до вул. Берегової Рудої №№ 33, 35, закінчується буд. №№ 4, 9. Довжина 150 м, без тверд, покриття. Прокладений у 19 ст. на кутку, заселеному міщанами Величками, звідки й назва. Перед В.В.війною пров. був перейменований і називався Нижньо-Береговим, рішенням сесії міськради від 31.05.2001 пров. повернута його історична назва - Величківський. Забудований приватними житл. будинками.

ВЕПРИК - річка, права прит. р. *Удаю.* Довж. 10 км, площа бас. 75 км^2. Брала початок біля с. *Монастирище* з болота Солоного, протікала терит. Монастирищенської сотні Прилуцького полку. Поблизу старого річища розташ. сучасне с*. Вeприк Ічнянського р-ну [32].

ВЕРЕМІЇВКА - хут. Першотравенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 1 км на Пн. від сільради. 1925 - 20 дворів, 115 ж.; 1930 - 24 двори, 124 ж. Нині в складі с*. Перше Травня Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ВЕРЕСКУНИ - річка. Див. р. *Іваниця.*

ВЕРЕСКУНИ (Дубовий Гай) - село* Ічнянського р-ну Тростянецької сільради. Розташ. у верхів'ї *р.Іваниці* (лівої прит. р. *Сможу),* за 28 км від райцентру та за 26 км від залізнич. ст. Ічні. 181 двір, 383 ж. (1996). Вперше згадуються 1701 [16]. Входили до Красноколядинскої сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. В. заснував б.т. Андрій Дм. Горленко 1701 на р. *Іваниці* між двома греблями, одна з яких збудована біля «Дубняку, над яром Гайдуковим», а друга - Верескунівська, улаштована іваницькими жителями Верескунами; звідки й назва хутора. Цей хут. мав ще іншу назву - Дубовий Гай, але вона не збереглася. Майже до кінця 18 ст. В. у джерелах не згадуються, лише 1781 показані у володінні прем.-майора Івана Андр. Горленка - онука Андрія Дм. Горленка, тоді у В. було 10 дворів (10 хат) і 22 бдв. хати селян. В документах [18] у Красноколядинській сотні згаданий хут. «Веретунівський»; можливо, це - х. Верескуни. 1797 у В. наліч. 175 душ чол. статі податкового населення. 1803 1. А. Горленку, який в цей час був маршалом Прилуцького повіту, у В. належало 180 душ чол. і 170 душ жін. статі селян. 1824 власником В. був штабс-ротмістрО. І. Горленко. 1859 В. ще значилися власницьким хутором, в якому наліч. 65 дворів селян і 521 ж., приписаних до парафії ц-ви Різдва Богородиці с. *Бережівки.* В. входили до Бережівської (1867-95) та Іваницької (1896-1923) вол. 1-го *стану.* 1886 - 156 дворів селян - власників, 1 двір міщан, 160 хат, 875 ж.; діяли: шинок, 2 крамниці, 2 кузні, 1 вітряк. 1910- 169 госп., з них селян- 164, євреїв-2, ін. непривілейованих - 2, привілейованих 1, наліч. 1364 ж., у т.ч. 4 теслярі, 5 кравців, 9 шевців, 1 столяр, 4 ковалі, 43 ткачі, 45 візників, 166 поденників, 5 займалися інтелігентними та 91 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2202 дес. придатної землі; діяла церковнопарафіяльна школа. Землевласниками були пом. Ю. В. Смирнова і Горленки. У 1923-30 В. підпорядковані Бережівській (1925) сільраді, пізніше (1930) - центр сільради. 1925 - 236 дворів, 1214 ж.; 1930 258 дворів, 1334 ж.

ВЕРЕСКУНИ - хут. Верескунівської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 1 км від с*. *Верескунів.* 1930-22 двори, 130 ж. Нині в складі с*. *Верескунів* Ічнянського р-ну.

ВЕРЕТУНІВСЬКИЙ - хут. Див. с*. *Верескуни.*

ВЕРНИГОРІВСЬКИЙ (Вернигорівщина, Верхньогорівщина) - хут. Розташ. на прав, березі р. *Гнилиці* (правої прит. р. *Іченьки),* за 2 в. на Сх. від с. *Хаєнок.* Вперше згадується 1744 [16]. Входив до Монастирищенської (50-і pp. 18 ст.), пізніше - до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Борзнянського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (з 1797). Засн. Анд. Дм. Горленком, за ним хут. зі ставом 1744 був затверджений царським указом. 1781 належав полк. А. А. Горленку. 1797 наліч. 12 душ чол. статі податкового населення. 1359 _ власницький хут., (поміщицька економія) 1 двір, 59 ж. Останній раз хут. під назвою Верхньогоровщина згадується 1900 в Ольшанській вол. [24]. Нині в складі с. *Хаєнки* Ічнянського р-ну.

ВЕРХОЯРІВКА (Верхоярів) - хут. Пирятинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 3 км на Пн. від м. Пирятина, біля старовинного шляху з Прилук до Пирятина. 1925-83 двори, 454 ж.; 1930 — 114 дворів, 534 ж. Нині с*. Верхоярівка Пирятин. р-ну Полтав. обл.

ВЕРЧЕНКА (Вірченків) - хут. Див. х. *Вірченків.*

ВЕРШИНО-ЗГАРСЬКИЙ - хут, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 pp. Розташ. за 13 км на Пд. від *м.Драбова.* 1925 - 163 двори, 691 ж.; 1930 - 152 двори, 702 ж. Нині с*. *Вершина-Згарська* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ВЕСЕЛИЙ КУТ - хут. Лісня-ківської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 7 км на Пн. Сх. від с. *Лісняків.* 1930 - 15 дворів, 68 ж. Нині не існує.

ВЕТЕРАНСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Міщанська, Борців революції; на *Квашиницях)* від вул. Бособрода (№№ 64,68) на Пд. до вул. Калініна (№ 78), паралельно вул. Андріївській, Іванівській; перетинає вул. Київську, Миколаївську, Костянтинівську, 1 Травня. Закінчується буд. №№ 78, 99. Довж. 1150 м, з тверд, покриттям. Має провулок Ветеранський. Прокладена у пер. пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802. 1900 наліч. 55 володінь (у т.ч. 2 пустирі), 64 житл. будинки. Перша назва свідчить, що на ній мешкали переважно міщани. Перейменована 1925 на честь учасників революції 1917, які 1919 загинули й поховані в кол. сквері Борців Революції (нині Меморіал Вічної Слави). Рішенням міськради від 31.05.2001 вулиця отримала нову назву - Ветеранська. Забудована приватними житл. будинками. На ній *Школа №2, Меморіал Вічної Слави.*

ВЕТЕРАНСЬКИЙ провулок - від вул. Ветеранської (№№ 12,14) на Зх. до вул. Миколаївської (№№ 57, 59), між вул. Андріївською та Миколаївською. Закінчується буд. №№ 21, 22. Довж. 270 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ВЕТКІВСЬКИЙ - хут. Переволочнянській сотні Прилуцького полку. 1781 належав *Густинському м-рю* [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ВЕЦЬ - хут. Малосупоївської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 pp. У 1923 - 496 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ВЕЧІРКИ - село Грабарівської сільради (1923- 1925), пізніше (1925-30) - центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. 1925-286 дворів, 1348 ж.; 1930 - 295 дворів, 1399 ж. Нині село Пирятин. р-ну Полтав. обл.

ВИРВИХВІСТ - ручай, прит. р. *Срібнянки* (правої прит. р. *Лисогору).* Протікав на терит. кол. Срібнянської сотні Прилуцького полку. На його березі містився хут. *"На Срібнянці"* [13]. Нині не існує.

ВИРОПІДНЕ - хут. Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т-шам Стаховичам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ВИСІЛКИ - хут. (2 шт.) Мало-дівицького р-ну Прилуцького округу (1927). Розташ. за 1 км на Сх. від с. *Городні* [22].

ВИСІЛКИ - хут. (3 шт.) Мало-дівицького р-ну Прилуцького округу (1927). Розташ. за 3^4,5 км від с. *Петрівки* [22].

ВИСІЛКИ - хут. (2 шт.) Мало-дівицького р-ну Прилуцького округу (1927). Розташ. за 1 та 2 км на Пд. від с. *Хаєнки* [22].

ВИСЕЛОК - хут. Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1927). Розташ. за 2 км від с*. *Воронівки* [22].

ВИСЕЛОК - хут. Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1927). Розташ. за 1 км на Пд. Сх. від с. *Сезьки* [22].

ВИСКУБАЙЛІВКА (Вискубайлів) - хут. Ольшанської вол. 1-го *стану* Прилуцького пов. Входила до складу *Нежирівських хуторів.* Розташ. на р. *Радьківці,* за 9 в. від вол. центру. Згадується в 1859 [13]. Мешканці хут. були приписані до парафії Покровської ц-ви с. *Сезьок.* 1886 - 10 дворів козаків, 3 двори селян (казенних - 1, власників - 2), 13 хат, 73 ж. 1910-22 госп., з них козаків - 18, селян - 4, наліч. 132 ж., у т.ч. 2 ковалі, 1 ткач, 8 поденників, 14 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 118 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. В. підпорядкована Сезьківській сільраді Малодівицького р-ну Прилуцького округу. 1930 - 36 дворів, 172 ж. Нині в складі с*. *Дзюбівки* Ічнянського р-ну.

ВИСОКЕ - село Прилуцького р-ну Смоської сільради. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 11 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 76 дворів, 112 ж. (1996). Вперше згадується 1659 [16]. Входило до Полкової, а з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666 - 21 госп. селян, з них «8 орали на 4-х волах, 13 - на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1732 гетьман Д. Апостол надав його на ранг генер. осавулу Мануйловичу, після смерті якого володіння в селі одержав б.т. Іван Пироцький (тесть майбутнього полк, писаря Івана Шнурчевського); при ньому (1737) у В. - 26 госп. селян, 15 госп. козаків (3 виборних, 12 підпомічників). Пізніше В. знову стало ранговою маєтністю генер. осавулів. 1780 - 19 дворів (20 хат) селян, 10 дворів (15 хат) підсусідків, 26 дворів (38 хат) козаків. 1797 наліч. 207 душ чол. статі податкового населення; з них 57 душ цар Павло 1 віддав удові генерал-майора Софії Максимовичевій. Дерев. Богоявлення ц-ва споруджена 1731; при ній церковно-парафіяльна школа. 1859 - 73 двори, 469 ж. У 1861-66 рр. козаки В.були підпорядковані Маціївському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а тимчасовозобов'язані селяни - Смоському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей В. 1867 увійшло до Вільшанської вол. 1-го *стану.* 1886 - 55 дворів козаків, 2 двори селян казенних, 37 дворів селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (кол. Лихошерстівська та Ведмедівська), 97 хат, 488 ж.; діяли: поновлена (1851) дерев, ц-ва, 10 вітряків, олійниця. 1910-110 госп., з них козаків - 64, селян - 42, ін. непривілейованих - 1, привілейованих - 3, наліч. 568 ж., у т.ч. 1 тесляр, 3 кравці, 26 ткачів, 7 поденників, 8 займалися інтелігентними та 48 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 839 дес. придатної землі. Діяли земське початкове однокласне училище (1910), в якому навчалося 42 хлопч. і 28 дівчат (1912), Богоявлення ц-ва (у рад. період закрита). В. були підпорядковані Валківській (1923-25) сільраді, пізніше (1925-30) - центр сільради. 1925 - 127 дворів, 666 ж. (разом з х. *Сичі);* 1930- 136 дворів, 685 ж. 1929 група середняцьких господарств утворила ТСОЗ, яке потім приєднано до колгоспу. У березні 1930 організовано колгосп «Перемога», що об'єднував 56 господарств з 330 га землі. На трудодень колгоспники отримували по 76 коп. У наступному році в колгоспі було вже 70 господарств, 118 чол. працездатних, працювали механічний млин, двигун з молотаркою, кузня. 1951 колгосп об'єднував 134 двори (222 чол. працездатних), мав 1235 га землі (815 га орної), в.р.х. - 174 (у т.ч. 42 воли), коней - 43. У листопаді 1951 колгоспи «Перемога» (с. Високе) та ім. Шевченка (с*. *Заудаївське)* об'єднані в один колгосп ім. Маленкова, в якому наліч.: 231 двір (372 чол. працездатних), землі - 1901 га (1194 га орної), в.р.х. - 251 (у т.ч. 46 волів), коней - 67. 1 серпня 1958 г-во перейменоване в колгосп ім. «XX з'їзду КПРС». 1961 в почат. шк. навчалось 25 учнів (3 працівники). 1971 -109 дворів, 285 ж. 1996 у В. містився відділок Смоського підсобного цеху УБР, фельдшерсько-акушер. пункт, клуб на 65 місць, б-ка (3,6 тис. од. зб.), діє Хрещенська ц-ва (1995), магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У центрі села пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (37 чол.) на фронтах В. В. війни. Уродженцем села є лікар, проф. Ілля Васильович Руцький (1744-86). В. з'єднане дорогами місц. значення з тверд, покриттям (1990) з с. *Смош* (4 км) та с*. *Заудаївським* (3 км).

ВИСОКИЙ (Висоцький) - хут. при м-ку Вейсбахівці (нині с. *Білорічиця)* Гнилицької вол. Прилуцького пов. 1910 - 7 госп., з них козаків - 4, селян - 3, наліч. 42 ж., у т.ч. 1 кравець, 1 ткач, 1 поденник, 2 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 49 дес. придатної землі. Нині в складі с. *Білорічиці* Прилуцького р-ну.

ВИСОКИЙ - хут. Зарічанської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км на Сх. від м. Пирятина, на старому шляху з Пирятина до Лохвиці. 1925 - 65 дворів, 343 ж.; 1930 - 74 двори, 381 ж. Нині с*. Високе Пирятин. р-ну Полтав. обл.

ВИХОВНО-ТРУДОВА УСТАНОВА Управління внутрішніх справ Чернігівської обл. Перша в'язниця в Прилуках з'явилася, можливо, ще за Вишневецьких. В істор. джерелах вона зустрічається під назвами острог, тюрма. 8 козацький період тюрми були і в сотенних містечках: «сторожей пеших в каждом сотенном городе при артилеріях и турмах по одному члвеку» (1731). У 18 ст. острог у Прилуках розташ. у пд. частині замку, біля замкового валу. Будівля мала дві камери для арештантів. Кожна з них мала у довжину й ширину по « арш., висотою 4 арш. 2 вершки. Будівля опалювалася 2-ма грубами, в ній було 5 вікон. Караульне приміщення з одним вікном мало площу 49 кв. арш., опалювалося грубою. Загальна площа під острогом - 169 кв. сажнів. 1781 під час великої пожежі острог згорів. На планах забудови міста, затверджених 1803 та 1805, серед існуючих будівель острог не згадується, його лише планували побудувати на новому місці (на розі нинішніх вул. Земської та Бособрода). Але «исправительные заведения» в місті існували, вони згадуються в 1840 та 1847. Згідно з планом забудови міста, затвердженим 1840, «тюремний замок» намічалося побудувати на Ярмарковій площі, де він пізніше й споруджений. 1859 міська тюрма ще розташ. у двох найманих дерев'яних будинках, критих соломою, в ній утримувалося 66 чолов. та 13 жінок, ув'язнених. Кам'яний будинок тюрми побудований у др. пол. 19 ст. (1860—70-ті рр.), у ньому містилася також і домова Іллінська ц-ва для ув'язнених. 1927 утворено с.-г. колонію Прилуцького БУПРУ, для якої було відведено 200 дес. землі (за 5 верст від міста, по старому Рудівському шляху). 1929 колонія там уже мала будівлі, трактор, коней, корів, свиней, сад. 1964 на кол. території тюрми та іподрому утворено Прилуцьку виховно-трудову колонію. На 1990 в установі утримувалося 680 малолітніх злочинців, для них працює вечірня середня школа №2, професійно-технічне училище.З 14.12.1998 установу виведено із системи

Виховно-трудова установа, 1983

МВС і перетворено у виховно-трудову установу-спецшколу для неповнолітніх правопорушників. Розташ. на вул. Київській № 234.

ВИСОЦЬКИЙ - хут. Див. хут. *Високий.*

ВИШНЕВИЙ в'їзд 1-й (на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Польової (№№ 44, 46) утворює прямокутник між вул. Костянтинівською, Раскової, Білецького-Носенка, Богунською, перетинає вул. Польову. Має виходи на вул. Костянтинівську, Білецького-Носенка. Закінчується буд. №№ 57, 82. Довж. 750 м, без твердого покриття. Забудований (з 1958) приватними житл. будинками.

ВИШНЕВИЙ в'їзд 2-й (на Верхніх *Кустівцях).* Як і 1-й в'їзд Вишневий, утворює прямокутник у кварталах вул. Богунської - Раскової - Білецького-Носенка - Костянтинівської, перетинає вул. Польову. Має виходи на вул. Богунську та Білецького-Носенка. Закінчується буд. №№ 56, 75. Довж. 750 м, без твердого покриття. Забудований (з 1958) приватними житл. будинками.

ВІВЧАРЕНКА - хут. Іваницького р-ну Прилуцького округу. Розташ. за 8 км на Пн. Сх. від с. *Іваниці* та за 2 км від с. *Бережівки* [22]. Нині не існує.

ВІДВАДА - хут. Сокиринської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від *с.Сокиринець.* 1930- 11 дворів, 52 ж. Нині не існує.

ВІЙСЬКОВА ВУЛИЦЯ. Див. *Алгазіна вулиця.*

ВІЙСЬКОВИЙ в'їзд (в зх. частині міста на *Квашинцях)* - від вул. Алгазіна (№№ 27,29) на Пд. Сх. між вул. Київською та Миколаївською. Закінчується буд. №№ 10,11. Довж. 125 м, без твердого покриття. Назва залишилась від кол. назви вул. Військової (Алгазіна). Забудована приватними житл. будинками.

ВІЙСЬКОВИЙ КОМІСАРІАТ. Створений 27.02.1919 на базі ліквідованого військового коменданта м. Прилук. До його функцій входило: облік та мобілізація військовозобов'язаних, призив до армії, формування загонів для боротьби з дезертирством та «контрреволюцією», облік коней та спорядження. У віданні В.к. перебували: караульна рота, пересильний пункт, повітова комісія по боротьбі з дезертирством (комдез). Ліквідований 1923 у зв'язку з утворенням Прилуцького окружного В.к. 1930, після ліквідації округів, реорганізований в Об'єднаний міський військовий комісаріат (ОМВК). У 1919-20 повітовий В.к. містився в будинку кол. військового коменданта на вул. Київській № 369, а в 1920-71 -у будинку кол. *Училища 2-го однокласного міського початкового чоловічого* на вул. Київській № 371 (нині ЗАТ «Каштан»). Чотири будинки на вул. Київській № 369 до 1917 належали військовому відомству. Тут розташ. казарми місцевого військового гарнізону. З 1927 у будинках містились адмін. приміщення та конюшні іподрому, а з 1939 всі будівлі перейшли у відання зенітно-артилерійського дивізіону 151 стрілецької дивізії. Тут після В. В. війни розмістився окремий будівельний батальйон, потім дивізійна школа молодих авіаспеціалістів (ШМАС), ще згодом - штаб дивізії Дальньої авіації. У 1961-67 тут містилося окреме конструкторське бюро пожежних машин. З осені 1971 всі ці будинки займає В.к. До 1967, крім м. Прилук і Прилуцького р-ну, ОМВК були підпорядковані Срібнянський, Варвинський і Талалаївський р-ни. У січні 1991 всі військовослужбовці В.к. прийняли присягу на вірність Україні та привели до присяги всіх військо-вослужбовців міста і р-ну. В.к. займається: мобілізацією військово-зобов'язаних та техніки в місті й р-ні, призовом до лав Збройних сил України, обліком військовозобов'язаних, комплектуванням військових частин. У В.к. ведеться облік учасників В. В. війни, ліквідаторів аварії на ЧАЕС, займається пенсійним забезпеченням військово-службовців. Має відділи: мобілізаційної готовності, призовний, обліку офіцерів запасу, обліку військовозобов'язаних, фінансово-господарський. Першим, після проголошення незалежності України, прилуцьким військовим комісаром став Білошапський Володимир Петрович

(на посаді з 1989). З 1997 у В.к. проводиться комп'ютеризація обліку військово-зобов'язаних та призовників. Міститься на вул.Київській № 369.

ВІЙСЬКОВО-РЕВОЛЮЦІЙНІ КОМІТЕТИ (ВРК). 14.01.1918 з Росії на станцію Прилуки прибули бронепоїзд і ешелон з більшовицькими окупаційними військами під командуванням Муравйова. На вокзалі Муравйов організував ВРК, до якого увійшли всі члени місцевого більшовицького партійного комітету РСДРП (7 чол.) і ще 6 чол. ВРК 15.01.1918 за допомогою рос. військ захопив владу в місті. ВРК мав три секції: військову, харчову та фінансову. Військова секція займалась придушенням збройних антикомуністичних виступів , а дві інші - конфіскацією майна й продуктів у населення та стягненням контрибуцій. За наказом ВРК 1.02.1918 скликано з'їзд Рад, на який мали право делегувати своїх представників лише соцпартії та профспілки. На з'їзді був обраний виконком, до якого ВРК увійшов у повному складі. У березні 1918 в Прилуках вибухнуло повстання, і місцеві більшовики змушені були виїхати до Полтави під захист рад. військ. У Прилуки новопризначений ВРК прибув разом з регулярними військами. Після кровопролитного бою з повстанцями місто було захоплене більшовиками. ВРК знову проголосив себе владою в місті й повіті, але не на довго (залишив місто в зв'язку з наступом німців). У грудні 1918, коли у місті при владі були органи Директорії УНР, більшовики, перебуваючи в підпіллі, знову створюють ВРК, двічі вони захоплювали владу в місті, але лише на декілька днів. 26.01.1919 більшовики у черговий раз захоплюють владу в Прилуках і знову створюють ВРК під головуванням П. В. Юрченка. ВРК взяв на облік усі кошти в кредитних закладах, на ф-ках, з-дах, підприємствах, запровадив Цілковитий контроль над виробництвом. Були націоналізовані Тростянецький, Сокиринський, Верескунівський та Веисбахівський маєтки. Заможних людей, інтелігенцію, духівництво віком від 17 до 50 років примусово притягнуто до громадських робіт - впорядкування вулиць, базару тощо. Усі товари та харчові продукти приватних крамниць було конфісковано й звезено до розподільників, звідки населення за спец, картками одержувало продукти харчування. За наказом Прилуцького ВРК по селах Прилуччини створені сільревкоми та волревкоми, куди увійшли виключно біднота та більшовики-комуністи. Конфіскація майна у заможних селян - одне з основних завдань їхньої діяльності. 18.06.1919 ВРК передав владу реорганізованому повітвиконкому. Після 4-х місячного перебування військ Денікіна на Прилуччині 2.12.1919 до міста вступила радянська Таращанська бригада. Комісар бригади призначив тимчасовий ВРК під головуванням Г. Короткого. 17.04.1920, після настійних вимог сільських та волосних зборів, робітників міста, більшовики скликали повітовий з'їзд Рад, на якому було обрано повітову Раду й виконком (див. Рада районна Прилуцька), а ВРК перестав існувати.

ВІЙТІВЦІ - село, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 385 дворів, 1782 ж.; 1930 - 344 двори, 1664 ж. Нині с. Супоївка Яготин. р-ну Київ. обл.

ВІКТОРІЯ - хут. Малютинської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км на Сх. від с. Малютинців. 1925 - 75 дворів, 359 ж.; 1930 - 90 дворів, 427 ж. Нині село* Пирятин. р-ну Полтав. обл.

ВІЛЬНА ДУБИНА - хут. Див. х. Дубина.

ВІЛЬНИЙ - хут. Михайлівської (1923-25), пізніше (1925 - 30)- Олександрівської сільради Пирятинського р-ну При-луцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від х. Олександрів™ і за 9 км від м. Пирятина, на старому шляху до Яготина. 1925 - 27 дворів, 107 ж.; 1930 - 27 дворів, 123 ж. Нині в складі с. Олександрівні Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ВІЛЬШАНА (у 18-19ст.-Ольиана)- село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* Жовтневе й *Тарасівна.* Розташ. на р. *Вільшанці* (правій прит. р. *Сможу),* за 15 км від райцентру та за 7 км від залізнич. ст. *Коломійцеве.* 351 двір, 802 ж. (1996). Відома з 1-ї пол. 17 ст. [19]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького (1925) та Іваницького (1930) р-нів Прилуцького округу (1923-30). Поселена у 1-й пол. 17 ст. С. Конецьпольським, якому належала до 1648. 1665 царською грамотою село з 50 дворами селян і 2-ма млинами-вешняками було надане прилуц. полковнику Лазарю Горленку. Після його смерті (1687) В. перейшла до його удови Єфросинії і сина Степана (1690). 1712 гетьман І. Скоропадський передав село фельдмаршалу Б. П. Шереметеву. В. залишалася в його нащадків до 1740-х рр. 1740 - 120 дворів (152 хати) селян, 23 двори (30 хат) козаків. 1744 село було віддане б.т. Власу Климовичу (Будлянському), за нащадками якого воно зберігалось і 1780, коли там налічувалося 149 дворів (243 хати) селян і 29 дворів (65 хат) козаків. 1797 наліч. 1067 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Михайлівська ц-ва, споруджена 1734 (перша ц-ва збудована до 1690). З 40-х рр. 19 ст. у В. діяло Волосне правління відомства Палати державного майна, якому підпорядковані козаки і державні селяни. 1859 - 468 дворів, 2429 ж., парафіяльне училище Міністерства державного майна (40 учнів), 3 з-ди. Згідно з реформою 1861 у В. утворені два Волосних правління: одне - тимчасово-зобов'язаних селян і друге - відомства Палати державного майна. Першому підпорядковано 6 сільс. громад (1252 ревіз. душі), другому - 39444 душі чол. статті. Після реорганізації волостей В. 1867 стала центром нової Ольшанської волості 1-го *стану.* 1886 - 126 дворів козаків, 396 дворів селян-власників, які входили до 3 громад (Фон Ріттера, Демкова, Булацеля), 10 дворів міщан та ін., 556 хат, 2817 ж.; діяли: дерев, ц-ва (поновлена 1844), парафіяльне училище (засн. 1844, у віданні земства з 1886), 2 шинки, 2 крамниці, 3 кузні, 47 вітряків, 4 олійниці. У 1910 - 551 госп., з них козаків - 129, селян- 402, євреїв- 6, ін. непривілейованих - 7, привілейованих- 7, наліч. 3123 ж.., у т. ч. 48 теслярів, 14 кравців, 3 шевці, 7 бондарів, 6 колісників, 2 столяри,, 15 виготовляли сани та вози, 4 ковалі, 5 слюсарів, 205 ткачів, 2 візники, 115 поденників, 40 займалися інтелігентними 352 ін. неземлеробськими заннятями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2299 дес. придатної землі. Діяли міністерське і два земські училища (1913). Наприкінці 19 - на поч 20 ст. землевласниками поміщиці: В. Булацель, П.О.Персидська, П.П.Демкова. 1923-30 В.- центр сільради. 1925 -739 дворів, 3268 ж.; 1930- 682 двори, 3067 ж. У селі виявлено городище часів Київської Русі (9-13 ст.).

Вільшана. Земська школа.
Фото поч. 20 ст.

ВІЛЬШАНКА (Ольшанка, Ольшана) - річка, права прит. р. *Сможу* [32]. Довж. 14 км, площа бас. 52,5 км^2-похил річки 2,1 м/км [33]. Протікала на терит. Полкової та Іваницької сотень Прилуцького полку, нині тече терит. Ічнянського р-ну. На її берегах розташовані с. *Вільшана* і с*. *Оникіївка.*

ВІЛЬШАНКА (Ольшанка) - річка, права прит. р. *Лисогору* [32]. Протікала на терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

ВІЛЬШАНСЬКА ВОЛОСТЬ (Ольшанська вол.) Прилуцького пов. Полтав. губ. Згідно з законом 1837 в с. *Вільшані* (Ольшані). 1846 ств. Волосне правління, якому підлягали козаки та держ. селяни. У В. в. нараховувалося близько 6000 душ чол. статті. Після реформи 1861 у *Вільшані* ств. два Волосних правління: одне - тимчасово-зобов'язаних селян і друге - відомства Палати державного майна. У віданні першого Волосного правління перебувало 6 сільс. громад і 1952 ревіз. душ селян, другого - 3944 душі чол. статі козаків та держ. селян. Указом 1866 існуючі волості були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. ств. 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була й В.в. 1868 у В.в. наліч. 1970 дворів (876 козаків, 97 селян казенних, 816 селян-власників, 101 солдатів, 28 міщан, 33 дворян, 19 осіб духовного звання). 1886 - 18 нас. пунктів (6 сіл, 2 села*, 10 хут.), 2184 дворів (1083 козаків, 81 селян держ., 54 селян казенних, 898 селян-власників, 68 міщан та ін.), 2272 хати, 11618 ж. (5793 козаків, 430 селян держ., 271 селян казенних, 4739 селян-власників, 385 міщан та ін.). 1900- 13 нас. пунктів (6 сіл, 3 села*, 4 хут.), 18 сільс. громад, 2338 дворів, 13373 ж.; діяли: 3 земські початкові училища, 6 церковнопарафіяльних шкіл, 2 школи грамоти, 1 ярмарок. 1910-21 нас. пункт (сс. *Вільшана, Високе, Левки, Сезьки, Хаєнки, Гмирянка, Городня,* с*. *Воронівка* та 13 хут), 2605 госп., 13957 ж., 14155 дес. придатної землі. В.в. існуваладо 1923.

ВІРЧЕНКІВ (Верченка) - хут. Грицівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км на Пд. Сх. від с. *Грицівки.* Вперше згадується 1900 [24] як х. Верченка. 1925- 1 двір, 6 ж.; 1930-8 дворів, 48 ж. Нині не існує.

ВІСІМНАДЦЯТОГО ВЕРЕСНЯ ВУЛИЦЯ (на *Ракитному)* - від вул. Андріївської (№№ 127, 129) на Сх. до поч. пров. Заводського, паралельно вул. Ракитній, перетинає вул. Молодіжну, Саксаганського, О. Кошового, Піонерську. В кінці вул. є прохід на вул. Фрунзе. Майже посередині вул. перетинає залізнична колія. Закінчується буд.

№№ 34, 37. Довж. 970 м, тверде покриття від колії до вул. О. Кошового (в селищі з-ду «Будмаш»). Має провулок і в'їзд. Прокладена в 1949, названа на честь дня визволення м. Прилук від німецьких окупантів. Забудована одно- та багатоповерховими (у *селищі з-ду)* будинками. На ній: *Ф-ка головних уборів «Корона»,* майстерня пошиву одягу та відділення зв'язку (№ 23), дитсадок (№ 27), дитячі ясла (№ 29), магазин «Продукти» (№ ЗО).

ВІСІМНАДЦЯТОГО ВЕРЕСНЯ в'їзд - уздовж залізниці з Пн. на Пд. до вул. 18 вересня (буд. №21) у селищі «Будмаш», закінчується буд. № 9. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудовано приватними житл. будинками лише бік в'їзду з непарними номерами.

ВІСІМНАДЦЯТОГО ВЕРЕСНЯ провулок-від вул. 18 вересня (буд. №10) на Пд. Сх. до вул. Спартака (№№ 13, 15), закінчується буд. №№ 12, 19. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними, житл. будинками.

«ВІСТІ-ИЗВЕСТИЯ»- газета. Див. *«Правда Прилуччини».*

ВЛАСЕНКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Власенку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ВЛАСІВЩИНА (Власівський) - хут. Білоцерківської сільради Харківецького (1923-28) і Пирятинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км на Зх. від с. *Білоцерківці.* 1925 - 42 двори, 233 ж.; 1930 - 53 двори, 265 ж. Нині с*. Червоний маяк (?) Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ВЛАСІВЩИНА (Уласівщина) - хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. Розташ. при впадінні р. *Парафіївки* в р. *Смож.* 1780 - «на оной речке плотина об одном амбаре», 16 дворів, 17 хат [16]. Після скасування полкового устрою В. 1782 відійшла до

Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНЕ ГОСПОДАРСТВО (ВОДОКАНАЛ), виробниче управління обл. житл.-комунального г-ва. На терит. сучас. водоканалу 1912 містилися кузня, лазня Цифріна, міська та залізнична водокачки. Будівництво водопроводу в Прилуках почалося в березні 1914. Після засідання новоутвореної комісії та складання кошторису в Москві була замовлена металева водонапірна башта вартістю 9550 крб. 4 липня 1914 випробувана і здана в експлуатацію перша черга водопровідної магістралі (від водокачки по сучас. вул. Незалежності та Переяславській до вул. Миколаївської, від рогу вулиць Незалежності та Київської до вул. Земської). На перехрестях вулиць були встановлені водорозбірні колонки, у будинки вода не проводилась. У липні 1915 будівництво водопроводу на центр. вулицях міста завершено. До 1927 джерелом водопостачання слугували 2 артезіанські свердловини: одна споруджена 1907 на глибину 180 м, діаметром 150 мм, друга - 1911 на глибину 90 м діаметром 125 мм. З обох свердловин зливали воду до вимощеного цеглою басейну об'ємом 60 $м^3$ (глибиною 4,27 м), звідки центробіжна електропомпа подавала воду до водогону і водонапірної ємкості місткістю 185 $м^3$, яка встановлена у найвищій частині міста (сучас. підприємство електромереж на вул. Миколаївській № 109). 30 метрова водонапірна башта була найвищою спорудою міста. 1927 почала діяти 3-я свердловина, споруджена ще в 1916 глибиною 170 м, діаметром 125 мм, а в 1928 - 4-а. Чотири свердловини давали можливість одержати до 33 $м^3$ води на годину. Водопровідна сітка становила: 1915 - 17 км, 1927 - 18,3 км, 1928 - 20 км. Тепер воду з водоносних пластів на глибині 500 і більше м дістають з 19 артезіанських свердловин, які можуть дати 24 тис. $м^3$ води. Магістральна мережа з 86,2 км у 1981 зросла до 162 км. Налічувалося 378 водорозбірних колонок, 2 водозабори (на пд. промзоні і на вул. Незалежності), обладнані резервуари для створення запасів. 1983 на кожного жителя м. Прилук в середньому витрачалося 127 л води (у великих містах - 500 л). За добу місто витрачає 15000 $м^3$ води. Воду підведено до 8530 приватних будинків. На вулицях міста установлено 480 колонок. Будівництво міської каналізації почалося 1962 по вул. Вок-зальній, Галаганівській, Миколаївській, Переяславській, 1 Травня, Земській, Київській, Шевченка. 10.10.68 до міської каналізації першим підключено буд. № 60 (68-квартирний) на вул. Переяславській, далі готель, ресторан та інші будинки. Зараз В.-к.г. являє собою сучасне механізоване підприємство. **У** Прилуках 87 км каналізації; діють очисні споруди (по вул. Білецького-Носенка № 5), на яких застосовують біологічну очистку 300 тис.$м^3$ стічних вод за місяць. На 1.01.96 працювало 204 чол. Виробниче управління В.-к.г. розташ. на вул. Незалежності № 59.

ВОЗНЕСЕНСЬКА ЦЕРКВА. 1) **У** м. **Прилуках.** Домова, мурована, тепла, відкрита у 1884 при *Гімназії чоловічій* з одним престолом. Після 1917 закрита. 2) **У** с. **Радьківці** Прилуцького р-ну. Споруджена 1797-1805 в стилі класицизму на кошти Ф. Раковина. Мурована, на підвалі. Зх. та сх. рамена просторового хреста півциркульної форми, пд. і пн. - прямокутної. Між ними маленькі прямокутні приміщення. Центр, четверик вінчає великий купол з глухим ліхтариком. Зберігся декор інтер'єру. З Пн.

Вознесенська церква в.Радьківці, 2005

сполучається з теплою церквою Олександра Невського, збудованою 1849 на кошти сина фундатора О. Раковина. Мурована, прямокутна в плані, двома рядами колон поділяється на 3 нефи. Вкрита двосхилим дахом, сх. фасад завершено трикутним фронтоном, з Зх. - двох'ярусна дзвіниця. Стриманий зовнішній декор підкреслює урочисті гарно оздоблені форми гол. храму. Нині церква в аварійному стані.

ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ - хут. Див. с*. *Заудайка.*

ВОЇНСЬКОЇ ГРЕБЛІ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. Згадується 1781 [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ВОЙКОВА ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста) - від вул. Дзержинського (№№ 105, 109) на Сх. до вул. Перемоги (№ 222), паралельно вул. Воровського. Закінчується буд. №№ 12, 25. Довж. 400 м, з тверд, покриттям. Названа на честь П. І. Войкова (1888-1927) - рос. рад. дипломата. Непарний бік вулиці забудовано приватними житл. будинками, на парному боці розміщені під-ва: їдальня (№ 2), хлібокомбінат райспоживспілки Укоопспілки (№ 2), *Автобаза райспоживспілки* (№ 6), *Райагробуд* (№ 10).

ВОЙТЕВСЬКИЙ - хут. на правому березі р. *Линовиці,* за 1 в. на Пн. від с *. *Малківки.* Входив до складу Прилуцького пов. 1797 наліч. 11 душ чол. статі податкового населення [9]. Після 1804 не згадується.

ВОЙТИНІВЩИНА - лісний хут. Мільківської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км на Пн. Сх. від с. *Мільок.* '930 -3 двори, 16 ж. Нині не існує.

ВОИТОВЕ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923-2880 ж.У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ВОКЗАЛ - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від х. *Глибокого.* 1886 - 1 козачий двір, 2 хати, П ж. [15]. 1908-26 ж. Нині не існує.

ВОКЗАЛ ЗАЛІЗНИЧНИЙ у Прилуках Полтавської дирекції по обслуговуванню пасажирів Південної залізниці. Під час будівництва вузькоколійної залізниці Прилуки - Крути - Чернігів 1893 дерев'яне приміщення вокзалу споруджено на майданчику поряд з сучасним. Двоповерховий В.з. побудований 1913. У 1914 з Прилук відправлялись швидкий, пасажирсько-поштовий та змішаний товаро-пасажирський поїзди до Конотопа і Черкас, пізніше - до Одеси. У роки В. В. війни В.з. спалений, відбудований 1946. Корисна площа 820, відноситься до групи вокзалів III класу. На 1-му поверсі В.з.: касовий зал, вестибюль, газетний та комерційний кіоски, кімната чергового вокзалу, зал камери схову ручної поклажі, кімната групи обліку й звіту, 2 кімнати транспортної міліції, кабінет нач. вокзалу, перукарня, кафе, у зх. крилі розміщені службові приміщення *станції Прилуки,* служба зв'язку. На 2-му поверсі розташ. кімнати працівників залізничного зв'язку. До 1996 містилися; кімнати відпочинку пасажирів. На будинку вокзалу встановлені меморіальна дошка з написом: «В пам'ять про революційні події на Прилуччині, 10-15 жовтня 1905 року відбулися перші організовані страйки робітників депо та залізничників ст. Прилуки». Пасажирські та приміські поїзди приймаються і відправляються по 2-х коліях до ст. Сімферополь, Мінськ, Москва, Одеса, Кіровоград, Шевченкове, Чернігів, Миколаїв, С.-Петербург,

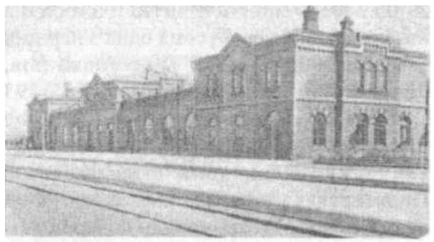

Вокзал залізничний. Фото поч. 20 ст.

Бахмач, Гребінка. 1995 уведено в дію апаратуру «Експрес-2» для видачі інформації про наявність вільних місць у поїздах та видачі квитків. Перевезено у приміських та далекого сполучення поїздах у 1993 -1793670 і в 1995 - 1174670 пасажирів з посадкою на ст. Прилуки. 1963 на залізничному вокзалі в Прилуках знято за мотивами сатиричних оповідань М. Зощенка художній фільм «Бджоли і люди» (у гол. ролі нар. артист Микола Гринько), який на Віденському міжнар. кінофестивалі здобув «Гран-Прі». **У** зйомках брали участь прилуцькі залізничники. На 1.01.96 працювало 40 чол. В.з. розташ. у пд. частині міста (з 27.12.2003 в новозбудованому приміщенні). (Див. також *Привокзальна площа* та *Станція Прилуки).*

ВОКЗАЛЬНА ВУЛИЦЯ (кол Пирятинська, Свердлова; у центрі міста)- від вул. Київської (№№ 174, 176) на Пд. до залізнич. вокзалу, паралельно вул. Переяславській, Садовій, перетинає вул. Миколаївську, Костянтинівську, 1 Травня. Закінчується №№ 52, 61. Довж. 1250, з тверд, покриттям. Прокладена відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Згідно з планом міста 1805 вулиця повинна була мати 3 квартали, далі йшли шляхи до м. Пирятина та м. Переяслава. **У** др. пол. 19 ст. вулиця одержала свою першу назву. Останній раз під назвою Пирятинська згадується 1894. Після побудови в 1893 залізниці і вокзалу прокладено четвертий квартал і в 1894 вулиця отримала нову назву-Вокзальна. 1900 наліч. 39 володінь (в т.ч. 4 пустирі), 57 житл. будинків. 1919 перейменована на честь Свердлова Я. М-рад. діяча. Рішенням міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва - Вокзальна. Вулиця одна з перших замощена бруківкою. Прилуцька пов. *Земська Управа* в своєму звіті за 1893 зазначала: «...как имеющая большое преимущество по своему подъездному значению, назначена к замощению Пирятинская улица, начиная от мостовой возле дома Московченка, до границы вокзального двора, длиною 613 саж.». У1894 ця робота була виконана, а в 1906 зроблено «перемощення мостової» на суму 597,5 крб. В останні десятиліття майже повністю перебудована. На В.в.: торговельний центр «Престиж»; нафтогазовидобувне управління *Чернігівнафтогаз* (№ 1); підприємство *Готельного комплексу* (№ 2); на терит. сучас. будинку № 3 з гастрономом «Юність» до В. В. війни містилась *Артіль «Суспільство»,* після війни - філія Держбанку; на місці *Банку «Україна»* (№ 4) до 1917 містилися кондитерська і булочна Барського, після 1917 - клуб ім. Борохова; поряд - готель Барського, в якому потім відкрита *школа №9* (єврейська); в буд. № 5 з 1994 міститься магазин «Книги», на цьому місці у 1927-43, у двоповерховому будинку містилась ковбасна ф-ка; на розі вул. Миколаївської (непарний бік); після В. В. війни на місці 9- поверхового будинку містилася *Лікарня дитяча* з поліклінікою, жіноча консультація; далі - школа №5 (№ 22); у двоповерховому будинку № 24 після В. В. війни була *Школа фабрично-заводського навчання* (див. також *Училище фабрично-заводського навчання),* потім гуртожиток СПТУ-34, а з 1988: юридична консультація, приватний нотаріус, агропромислове виробниче підприємство «Дружба», Чернігівська торговельно-промислова палата (Прилуцьке відділення), митний брокер, міський відділ наросвіти (з 1989), логопед, районне відділення страхової компанії «Оранта»; в буд .№ 25 міститься Прилуцький *Філіал обласного навчального центру* (кол. бухгалтерська школа); будинки №№ 26 і 28,які належали ліквідованій дитячій установі № 1, 1996 передані школі №5; у житловому буд. № 29 містився фірмовий магазин «Молоко»; біля буд. № 35 збереглося 2 дуби віком більше 300 років; у кол. 4-класному вищому початковому училищі ім. Кислих у 1920-х відкрито *школу № 3* (пізніше - залізнична школа № 57), під час війни будинок зруйновано, після відбудови будинку Кислих тут розмістилася *Ф-ка шкіргалантерейна «Вербена»* (№ 35); після В. В. війни на місці, де зараз буд. №44, містився готель; поруч дитяча установа «Червона шапочка» (№ 42); у новозбудованому 9-поверховому будинку № 46 з 1991 перебуває *Міжрайонний центр зайнятості населення;* у буд. № 52 міститься *Райспоживспілка;* кол. особняк Долгіна (№ 57) після В. В. війни займала 5-а дистанція сигналізації та зв'язку Південно-Західної залізниці, зараз - *Вузол зв 'язку ст. Прилуки* .

ВОЛИК - хут. Грабівської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с*.*Грабова.* 1930 - 1 двір, 2 ж. Нині не існує.

ВОЛИКІВ - хут. у 2-му *стані* Прилуцького пов. Розташ. за 9 в. від м-ка *Срібного.* 1859 - 1 двір, 7 ж. [13]. Нині не існує.

ВОЛОВИЦЯ (Воловиці) - хут. Гнилицької вол. 3-го *стану* Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. від с. *Середівки.* 1910-24 госп., з них козаків - 4, селян - 20, наліч. 161 ж.,у т.ч. 1 кравець, 2 ткачі, 2 займалися інтелігентними та 4 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 337 дес. придатної землі. **У** 1923-25 рр. В. підпорядкована Середівській, пізніше (1925-30) - Олексіївській сільраді Турівського р-ну Прилуцького округу. 1925-35 дворів, 185 ж.; 1930-39 дворів, 209 ж. Нині в складі с. *Середівки* Згурівського р-ну Київ. обл.

ВОЛОДАРСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у центрі міста біля залізн. вокзалу; до 1934 не мала назви) - від вул. Вокзальної (№№ 51, 53) на Сх. до вул. Короленка (№ 2) та *Автостанції,* паралельно вул. 1 Травня, перетинає вул. Садову. Закінчується буд. №№ 5,24. Довж. 500 м, з твердим покриттям. Прокладена на поч. 20 ст. на межі міста. Названа на честь Володарського (Гольштейна) М. М. (1891-1918)-рад. політ, діяча. Забудована приватними житл. будинками. Вулиця з'єднує найкоротшим шляхом *Вокзал залізничний* та *Автостанцію.* На непарному боці вул. - парк (колишній міський сад, закладений наприкінці 19 ст).

ВОЛОДИМИРІВКА - село* Прилуцького р-ну Білорічицької сільради. Розташ. за 34 км від райцентру та за 18 км від залізнич. ст. Галки. 27 дворів, 39 ж. (2000). Вперше згадується 1925. Входила до Турівського р-ну Прилуцького округу (1925-30), Малодівицького (1930-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. 1924 жителі с. Миколаївки заснували на націоналізованій землі поміщиці **О.** С. Рахманової виселок, який постановою Турівського РВК 1925 був названий Володимирівкою в пам'ять померлого Леніна. Були прокладені 2 прямі вулиці; кожному з 30 госп. виділено по 4 дес. землі та по півдес. на городи. В. значилася хутором Білорічицької (1925), пізніше (1925-1930)- Погребської сільради. 1930 - 65 дворів, 295 ж. 1949 Володимирівський колгосп ім. Шевченка мав 361,5 га землі (301 га орної), 58 дворів, 182 ж. (97 чол. працездатних), 1 рільничу бригаду, 7 ланок, 1 тваринницьку ферму; наліч. в.р.х. 58, свиней - 44, овець - 42, коней - 16, птиці - 72; працювали кузня, вітряк. 1.07.1950 колгоспи ім. Шевченка (Володимирівка), «60 років Сталіна» *(Бажанівка)* та ім. Сталіна *(Боротьба)* об'єднані в один колгосп ім. Сталіна *(Боротьба),* який пізніше приєднано до колгоспу «Політвідділ» *(Білорічиця).* В. стала селом* 1958. 1971 - 60 дворів, 142 ж. 1996 у В. містився відділок ВАТ племзавод «Білорічицький». З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинули 14 воїнів-односельців. Село з'єднане дорогами місцевого значення з с. Білорічиця (3 км), с. Боротьба (1 км) та с. Терешковка (2 км).

ВОЛОДИМИРСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Котляревського* вулиця.

ВОЛОДИМИРСЬКИЙ РАДГОСП. Турівського р-ну Прилуцького округу

(1927). Розташ. за 8 км на Пд. Сх. від с. *Згурівки.* Тепер с*. Володимирське Згурівського р-ну Київ. обл.

ВОЛОСНІ ПРАВЛІННЯ. Ств на підставі указу «Про розподіл казенних поселень на волості та про порядок їх внутрішнього управління» (7.08.1797) як органи самоуправління козаків, удільних та державних селян. У системі В.п. були: волосний сход, волосне правління, куди входили волосний голова, засідателі, волосний писар з помічниками та волосна розправа. Волосний голова до 1838 обирався на два роки на виборчих сходах і затверджувався казенною палатою. Волосних писарів також обирали, на той час вони одержували велику платню - близько 400 крб. на рік. За законом 1797 у волості повинно було бути 3000 ревіз. душ. 1802 в повітах збирали з козаків та «казенного звання людей» на утримання волосних правлінь та на плату волосним головам по 20 крб., писарям - по 15 крб. і старостам - по 10 крб. на рік. У Прилуцькому пов. 1817 держ. селяни мешкали у волостях: Маціївській (1153 душі чол. статі), Малодівицькій (16650 душ чол. статі) та Прилуцькому старостві (17 душ чол. статі); козаки - у волостях: Подиській (1774 душі чол. статі), Переволочнянській (2333 душі чол. статі), Іванківській (2712 душ чол. статі), Срібнянській (2886 душ чол. статі), Іваницькій (2179 душ чол. статі), Товкачівській (1509 душ чол. статі) та в старостві Прилуцькому (352 душі чол. статі). Реформою 1837 проведено укрупнення існуючих волостей. До складу кожної нової волості повинні були входити декілька сільс. громад з населенням до 6000 ревіз. душ. У Прилуцькому пов. створено 4 вол. з В.п., розміщених у 1838-40 в *Іваниці, Прилуках, Юрківцях* та *Городні;* у 1846 - в *Іванківцях, Березівці, Вільшані* та в *Дубовому Гаї.* Після реформи 1861 В.п. - орган селянського самоуправління, який складався з волосного сходу, волосного правління (до його складу входили волосний старшина та волосний писар) та волосного суду. До волосного сходу входили сільс. та волосні службові особи та виборні від кожних 10 дворів. На сході обирали (один раз на 3 роки) волосного старшину (з наступним затвердженням земським начальником). Волосний старшина фактично виконував поліцейські функції. В.п. були підпорядковані мировим посередникам, з 1874 - повітовому в сел. справах присутствію і з 1889 земському начальникові. Згідно з реформою 1861 в Прилуцькому пов. ств. 43 В.п. тимчасовозобов'язаних селян, у віданні яких було 230 сільс. громад, наліч. 33492 ревіз. душі. Крім того, ств. 8 В.п. відомства Палати державного майна, які розташ. в *Березівці, Вільшані, Іванківцях, Маціївці, Никонівці, Переволочні, Прилуках* та *Рудівці.* В їхньому підпорядкуванні налічувалося 26860 душ чол. статі держав, селян та козаків. 1866 вийшло два царські укази, згідно з якими існуючі волості тимчасовозобов'язаних селян і волості відомства Палати держ. майна були скасовані. Замість них у Прилуцькому пов. 1867 ств. 16 нових волостей, улаштованих за адм.-терит. принципом. У 1-му *стані* ств. 5 вол.: Іваницьку, Бережівську, Прилуцьку, Вільшанську та Блотницьку; у 2-му *стані* також 5 вол.: Срібнянську, Переволочнянську, Іванківську, Сокиринську та Березівську; у 3-му *стані* - 6 вол.: Рудівську, Богданівську, Гнилицьку, Малодівицьку, Турівську та Згурівську. Наприкінці 1889 в пов. ств. сімнадцята вол. - Ряшківська. Поділ пов. на 17 вол. Проіснував 6 років. 1896 знову нараховувалося 16 вол. - скасована була Бережівська вол., а саме с. *Бережівка* увійшло до Іваницької вол. В.п. ліквідовані 1917.

ВОЛОЧАЇВСЬКА ВУЛИЦЯ (на *Сорочинцях;* куток *Арихти)* - від вул. Миру (№№ 40, 42) на Пн. Сх. до вул. Фабричної (№№ 60, 62), паралельно вул. Миру. Закінчується буд. №№17-а, 22. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Має пров. Названа на честь бою 12.02.1922 між Червоною армією та білогвардійськими військами біля ст. Волочаївки на Далекому Сході. Забудована приватними житл. будинками.

ВОЛОЧАЇВСЬКИЙ провулок - від лугу на Пд. Сх. до початку вул. Волочаївської, паралельно вул. Бабушкіна, фабричній. Закінчується буд. №№ 48,49. Довж. 650 м, без тверд, покриття. Посередині має проходи на вул. Бабушкіна, Фабричну. Забудований приватними житл. будинками.

ВОЛОШЕНКІВ (Улизьків) - хут. Білошапківської сільради Лблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру і за 1 км на Пн. Зх. від с. *Білошапки.* 1925 - 3 двори, 16 ж. Пізніше приєднаний до с. *Білошапок.*

ВОЛОШИНІВ - хут. Нечипорівської сільради Ковалівського (Бирлівського) р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км на Пд. Сх. від с. *Нечипорівки.* 1925- 1 двір, 9 ж.; 1930- 1 двір, 2 ж. Нині не існує.

ВОЛОШНІВКА (Волошинівка) - село Роменського р-ну Сумської обл., центр сільради. Розташ. на р. *Голинці* (правій прит. р. Сули), за 9 км від с. *Карпилівки.* Входила до Глинської сотні Лубенського полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). Засн. у 17 ст. 1797 наліч. 708 душ чол. статі податкового населення. 1802 відійшла до Роменського пов.

ВОЛОШИНІВСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Леваневського; у пн. частині міста на *Кустівцях,* на Волошинах) - від берега *Удаю* на Пд. Сх. до вул. Шарапівської (№№ 36, 38). Закінчується №№ 29, 60. Довж. 500 м, без тверд, покриття. Має 1 провулок. Забудована в кінці 19 - поч. 20 ст. Першими поселенцями на ній були козаки Волошини, звідки й виникла назва кутка і вулиці. Перейменована 1938 на честь С.О. Леваневського рад. льотчика. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва - Волошинівська. Забудована приватними, житл. будинками. Біля вулиці річка має чисте плесо.

ВОЛОШИНІВСЬКИЙ провулок-від вул. Волошинівської (№№ 7,11) на Пн.Сх. До вул. Шарапівської № 30, паралельно вул. Волошинівської. Закінчується №№ 17, 20. Довж. 325 м, без тверд. покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ВОРОБ'ЇВКА - село. Див. с. *Горобіївка.*

ВОРОВСЬКОГО - село* Прилуцького р-ну Жовтневої сільради. Розташ. за 26 км від райцентру та за 11 км від залізнич. ст. Галка. 175 дворів, 311 ж. (2000). Входило до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1930) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). 1925 група селян переселилася з с. *Петрівки* на виселок і заснувала хут, який названо ім. Воровського В.В. - рад. дипломата, вбитого 1923. 1930 перейменований на х. Воровський і підпорядкований щойно створеній Жовтневій сільраді. 1949 колгосп ім. Воровського мав 963,7 га землі (878,6 га орної), 161 двір, 706 ж. (334 чол. працездатних), 4 рільничі бригади, 20 ланок, 2 тваринницькі ферми; наліч. в.р.х- 144, свиней -111, овець - 56, коней - 44, птиці-203, бджіл-24 сім'ї, 1 автомашина; працювали цегельний з-д, кузня, теслярська майстерня, вітряк. Пізніше артіль приєднана до колгоспу «10-річчя Жовтня» (Жовтневе). Хутір став селом* Воровського 1958. У 1971 - 193 двори, 665 ж. 1996 у В. містився відділок Жовтневого пайгоспу «10-річчя Жовтня», відділення зв'язку, фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 320 місць, б-ка (5,5 тис. од. зб.), крамниця. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Споруджено пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (79 чол.) на фронтах В. В. війни. Село* з'єднане дорогами місц. значення з тверд, покриттям 1993 з с. *Петрівкою* (6,3 км) та з с*. *Жовтневим* (0,5 км).

ВОРОВСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста) - від вул. Пирятинської (№ 27) на Пн. Сх. до вул. Перемоги (№ 206), перетинає вул. Чернишевського. Закін-чується буд. №№ 42, 49. Довж. 650 м, без тверд, покриття. Має провулок і в'їзд. Забудова почалася 1952 на полях. Названа на часть В.В. Воровського - рад. дипломата. На вулиці посаджений сквер. Забудована приватними житл. будинками.

ВОРОВСЬКОГО в'їзд - від вул. Воровського на Пн., паралельно вул. Чернишевського, Толстого. Закінчується буд. №№ 4, 5. Довж. 75 м, без тверд, покриття. Забудований (з 1952) приватними житл. будинками.

ВОРОВСЬКОГО провулок - від вул. Залізничної (№ 6) на Пд. до вул. Дзержинського (№№ 95, 99) і до вул. Чернишевського (№№ 36, 38), перетинає вул. Воровського. Закінчується буд. №№14, 23. Довж. 350 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ВОРОЖЧИН - хут. Див. х. *Кроти.*

ВОРОНИКІВЩИНА (1797 - х. Вороничевський; 1804 - х. Вареничевський) - хут. на прав, березі р. *Іваниці* (лівої прит. р. *Сможу),* за 3 в. на Сх. від м-ка *Іваниці.* Вперше згадується 1781, коли вона належала майору Г.І. Горленку [7]. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. 1797 наліч. 12 душ чол. статі податкового населення. Після 1804 не згадується.

ВОРОНІВКА - село* Ічнянського р-ну Хаєнківської сільради. Розташ. на лів. безіменній прит. р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 9 км від райцентру та за 6 км від залізнич. ст. Августівка. 81 двір, 168 ж. (1996). Вперше згадується 1717 [16]. Входила до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). В 17 ст. В. - вільне військове село 5*, «до ратуші Монастирищенської прислушаюче». Гетьман І. Скоропадський надав її охочекомонному полковнику Федяю, а після його смерті (1717) - журавському сотнику Михайлу Ягельницькому, який володів селом* і під час перебування на посаді полк, судді (1728-41). 1740 - 12 дворів (12 хат) селян, 2 двори (2 хати) козаків і 4 бдв. хати козачих підсусідків. Пізніше В. перейшла до сина судді Івана Мих. Ягельницького, який в чині б.т. володів нею 1779. 1780 - 1 1 дворів (15 хат) селян «різних володінь», 5 дворів (8 хат) козаків. 1797 наліч. 107 душ чол. статі податкового населення. В 1859 - 32 двори, 194 ж. приписаних до парафії Іоана Богослова ц-ви с. *Хаєнок.* В. входила до Ольшанської вол. 1-го *стану.* 1886 - 27 дворів селян-власників (1 громада - Галаганівська), 51 двір козаків, 4 двори міщан та ін., 85 хат, 428 ж. 1910-114 госп., з них козаків - 72, селян - 40, ін. непривілейованих - 2, наліч. 626 ж., у т.ч. 15 теслярів, 1 кравець, 1 швець, 20 ткачів, 41 поденник, 2 займалися інтелігентними та 57 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 725 дес. придатної землі. Діяла церковнопарафіяльна школа. **У** 1923-30 рр. В. підпорядкована Хаєнківській сільраді. 1925 - 148 дворів, 691 ж.; 1930 - 143 двори, 643 ж.

ВОРОНІВКА - до 1959 село* Роменського р-ну Сумської обл. 1959 приєднана до с. Коновалів. Розташ. за 30 км від райцентру і залізнич. ст. Ромни. Вперше згадується 1750 під назвою слобідка Воронівка [17]. Входила до Красноколядинської, з 1751 - до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Слобідка поселена нащадками сердюцького полковника Івана Лисиці у 40-х рр. 18 ст. (у списках населених пунктів Красноколядинської сотні 1737 В. ще не згадується). 1750 при розподілі спадщини Ів. Лисиці В. (разом з Савинцями і Базилівкою) одержав б.т. Вас. Вас. Дорошенко (син б.т. Вас. Андр. Дорошенка), який був одружений з дочкою Ів. Лисиці. 1753 - 8 дворів (8 хат) селян; козаків не було. **У** 1780 - 16 дворів (18 хат) і 2 бдв. хати селян, власниками яких були онуки Вас. Андр.-б.т. Вас. Вас. і підпоручик Яків Вас. Дорошенки; у цей час у В. наліч. 78 душ чол. і 61 душа жін. статі. Після скасування полкового устрою В. 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ВОРОНІВЩИНА - хут. Лісняківської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км на Сх. від с. *Лісняків,* на старому шляху з Яготина до Драбова. 1930 - 35 дворів, 159 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

ВОРОНЬКІВ - хут. Див. х. *Кулівщина.*

ВОРОЧКІВКА - хут. Див. х. *Сліпорід.*

ВОСКРЕСЕНСЬКА ГРЕБЛЯ - хут. Див. с*. *Воскресенське* Варвинського р-ну.

ВОСКРЕСЕНСЬКА ЦЕРКВА у с. Густині - див. *Успенська церква* у с.Густині.

ВОСКРЕСЕНСЬКЕ (Воскресенська гребля)- село* Варвинської селищної ради Варвинського р-ну. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 5 км на Зх. від *Варви,* на шляху до с. *Журавки.* 35 дворів, 78 ж. (1996). Вперше згадується у др. пол. 18 ст. у Першоварвинській сотні Прилуцького полку як х. Воскресенська Гребля. 1781 належав останньому прилуцькому полковнику **О.** Я. Якубовичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Позначений на карті 1869 як х. Воскресенський. **У** 1923-30 рр. хут. підпорядкований Журавській сільраді Варвинського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 23 двори, 124 ж.; 1930 - 25 дворів, 112 ж.

ВОСКРЕСЕНСЬКЕ - село. Див. с. *Першотравневе.*

ВОСЬМОГО БЕРЕЗНЯ ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста на *Мединщині)* - від кінця вул. Трубарівської на Сх. до вул. Ждановича (№№ 14, 16), перетинає вул. Чкалова. Закінчується №№ 34, 37. Довж. 450 м, без твердого покриття. Має 2-й пров. 8 Березня (1-й пров. перейменований і став вул. Ждановича). Прокладена 1950. Названа на честь жіночого свята - 8 Березня. Забудована приватними житлов. будинками.

ВОСЬМОГО БЕРЕЗНЯ провулок 2-й - від вул. 8 Березня (№ 34) до пров. Чкалова, паралельно вул. Ждановича, Чкалова. Закінчується № 21. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Прокладений 1952. Забудований приватними житлов. будинками.

ВСІХСВЯТСЬКА ЦЕРКВА в Прилуках. **У** 18 та пер. пол. 19 ст. на *Кладовищі центральному* міському в Прилуках існувала дерев'яна церква. Дата побудови невідома. На плані міста, складеному після пожежі 1781, вона показана під назвою «Церковь на кладбище». В істор. джерелах дерев, ц-ва згадується востаннє 1840. 1841 складений «План, фасад і профіль на побудову мурованої церкви на кладовищі в м. Прилуках Полтав. губ.», який підписали архітектори Вісконті та Руско. Церква споруджена на кошти купця Чайкіна не пізніше 1845, бо 1846 вона згадується вже як мурована. Церква Всіх Святих була з'єднана з дзвіницею. Споруда в класичному стилі. При ній діяла церковнопарафіяльна школа, що містилася в будинку на Кладовищенській вулиці. Закрита в 1930-х рр. і розібрана.

ВУЗОЛ ЗВ'ЯЗКУ ст. **ПРИЛУКИ.** До В. В. війни залізнична станція Прилуки обслуговувала 8-а Пирятинська дистанція сигналізації та зв'язку (ШЧ-8) Південно-Західної залізниці. Всі основні пристрої

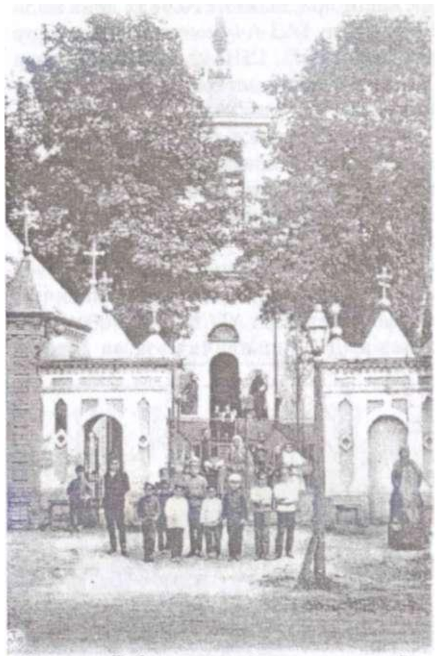

Церква Всіх святих (на кладовищі), Фото поч. 20 ст.

сигналізації, централізації блокування (СЦБ) та зв'язку містилися у вокзальному приміщенні. На вокзалі працювали ручна телефонна станція на 100 номерів, телеграф з 2 апаратами Морзе на Ніжин, Конотоп, Пирятин, Гребінку. У вересні 1943, після визволення Прилук та сусідніх залізн. ст. від німецьких окупантів, фронтові залізничники відремонтували диспетчерський та постанційний зв'язок, установили телефонні апарати і весь зв'язок передали 5-й Пирятинській дистанції сигналізації та зв'язку (ШЧ-5), яку згодом перевели на вузлову ст. Прилуки в будинок на вул. Вокзальній № 57 (кол. особняк Шахіна). Після ремонту приміщення в 1944 тут розмістилася 5-та Прилуцька дистанція сигналізації та зв'язку (ШЧ-5) Південно - Західної залізниці. Вона обслуговувала дільницю до Ніжина, Бахмача, Шевченкове. 1952 ШЧ-5 відійшла до Південної залізниці і отримала назву - 12-а Прилуцька дистанція сигналізації та зв'язку (іПЧ-12). В дистанції працювало 110 чол., вона мала автомашину ГАЗ-А («полуторку») та пару коней. 1957 ШЧ-12 об'єднана з Гребінківською дистанцією, керівництво перейшло в Гребінку до ШЧ-11, а в Прилуках лишилася дільниця. Половина будинку на вул. Свердлова була передана під дитсадок залізничників. Дільниця отримувала нове сучасне обладнання. 1965 на ст. Прилуки був замінений останній семафор на світлофор. 1972 уведена в дію координатна автоматична телефонна станція АТСК 100/2000 на 400 номерів. Діє дальній зв'язок на Ніжин,

Вузол зв'язку ст. Прилуки, 1984

Бахмач, Гребінку, Полтаву, телеграфний - на Гребінку, Харків, Київ. Обслуговуються станції та переїзди на дільницях до Ніжина, Бахмача, діють диспетчерський, постанційний, лінійно-колійний зв'язок, радіозв'язок з сусідніми станціями та машиністами, пристрої сигналізації, централізації та блокування. На ст. Прилуки працює гучномовний парковий радіозв'язок, установлено (1988) прибори виявлення перегрітих букс у поїздах (ПОНАБ)та ін. На 1.01.95 до вузла зв'язку входило 4 дільниці: зв'язку, СЦБ Прилуки— Лосинівка, Коломійцеве - Варварівка, радіо та ПОНАБ, телеграфно-телефонна станція. 1996 працювало 30 чол. Розташ. на вул. Вок-зальній № 57.

ВУЛИЦІ м. **ПРИЛУК** виникли у пер. пол. 17 ст. На територоії фортеці, а також за її межами, коли там почали формуватися приміські слободи. Зовнішні вулиці служили природним продовженням шляхів, що з'єднували місто з ін. нас. пунктами. Внутрішні вулиці призначалися для під'їзду до двора або від двора до брам фортеці, для проходу до церкви, кладовища тощо. На плані фортеці 1768 можна простежити як утворювалися вулиці на її терит. Найбільша вулиця укріпленого міста мала дуговидну форму, повторюючи контури земляного валу, і проходила від пн.-зх. околиці до пн.-сх. її пересікали лише зовнішні вулиці. Усі внутрішні вулиці з'єднувалися з нею майже під прямим кутом і радіально розходились від ринкової площі між Преображенською церквою та собором Різдва. Назви вулиць в документах цього часу не згадуються. Ширина їх була невеликою, рівною приблизно ширині 3-х возів. Крім вулиць, у фортеці були й провулки, але, як видно з.плану, їх було небагато. За межами фортеці спочатку виникали окремі поселення, переважно з сх. і зх. її боків. Вони поступово збільшувалися та об'єднувалися між собою, утворюючи передмістя або підварки (у 18 ст. вони ще називалися форштадтами). Удр. пол. 18 ст. передмістя за своїми розмірами в декілька разів перевищували терит. фортеці, у них мешкала більша частина населення міста. Для передмість 18 ст. характерна низька щільність забудови. У 18 ст. місто мало три зовнішні (магістральні) вулиці - Київську, Пирятинську та Роменську. Наприкінці 18 ст. згадується четверта вулиця - Іванівська. Вона, напевно, проходила від Київської вул. до греблі на р. *Удаї*. Внутрішні вулиці назв не мали, за винятком тих, назва яких пов'язана з рельєфом місцевості. Частина вулиці з провулками утворювала «куток», який мав свою назву за прізвищем першого поселенця чи поселенців, які жили там, або за їхнім фахом. У «Податковій книжці» за 1811-32 згадуються сім назв частин міста, де жили міщани: Берегова, Нагірна, Клочанова, Серединна, Товстоп'ятова, Березнякова та Онищенкова. Ці назви пов'язані зі старою (до регулярного планування) сіткою внутрішніх вулиць. У документах після 1832 вони не згадуються, але в народній пам'яті залишилися, їх ще пам'ятають старі люди. Старожили пам'ятають, що Серединна була біля сучас. *Школи №4,* зокрема, до неї належав провулок, що спускався до кол. купальні Соломахи. Товстоп'ятовою (пізніше Волошини) звалася сучас. Волошинівська вулиця. Поряд з нею містились Шарапи - сучас. Шарапівська вулиця. Онищенкова проходила вздовж сучас. Щорса вулиці. У друкованих істор. джерелах 19 ст. згадуються ще Лапшукова та Пальохи вулиці, які пізніше не потрапили на перший план міста з назвами вулиць. Скоріше за все, це були не вулиці, а «кутки», бо, наприклад, «куток», де жили Пальохи, дійсно існував на перехресті сучас. вулиць Щорса та Берегової. Ці назви прийшли з 18 ст, але не прижились. Після утворення Полтав. губ. 1802 складено перший план нової забудови міста (див. Прилук плани). На складну топографічну основу накладалася абстрактна вулична мережа. План м. Прилук вирішувався єдиним планувальним прийомом, а саме - це ортогональна мережа вулиць. Терит. міста поділялася на прямокутні квартали переважно одного розміру (100 х 100

саж.); на околицях, поблизу *Трьохсвятительської церкви* та біля *Удаю* квартали мали інші розміри. Нормувалася ширина вулиць: магістральних - 10 саж., другорядних - 5 саж. 1805 всі розплановані вулиці на кожному розі були позначені високими віхами. Два десятиліття велися роботи по розбивці нових вулиць і кварталів, але забудова за планами 1802, 1805 та 1817 фактично почалася після пожежі 1831. Магістральні вулиці Київська (в 19 ст. частіше - Ніжинська), Роменська та Пирятинська були трохи спрямлені, але основний їх напрямок зберігся. Після завершення перепланування міста Іваницька вулиця була перейменована на Конотопську. На поч. др. пол. 19 ст. виїзд із міста до Переяславського шляху був перенесений з Пирятинської вул. до сучас. Переяславської. Таким чином ця вул. стала магістральною (хоча й не була розширена до 10 саж., як і Конотопська) і в 1860-х рр. отримала свою сучасну назву. 25 немагістральних вулиць (1859) довгий час залишалися формально безіменними. Мешканці користувалися старими звиклими назвами «кутків». З істор. документів достовірно відомі перші згадки чотирьох немагістральних вулиць: Кладовищенської, Соборної, Синагогської та Старо-Іванівської. Усі вони вперше згадані 1888. Слід відмітити, що в Ніжині Міська управа прийняла рішення про найменування вулиць у 1887 [19]. Таким чином можна вважати, що назви

Вулиця Переяславська №10, 12, 14 (розібрані в 1989 р.)

немагістральних вулиць у Прилуках почали запроваджуватися головним чином у 80-х рр. 19 ст. Більшість первісних назв вулиць дожило до 1917, але немало їх змінило свої назви в останньому десятиріччі 19 ст. За планом і оціночним описом Прилук 1900 місто поділене на 120 кварталів, 28 вулиць мали назви, в яких відображена історія міста. Так, декілька вулиць отримали назву від церков: Преображенська, Соборна, Іванівська, Трьохсвятительська; від закладів: Гімназична (чоловіча гімназія), Казначейська (повітове казначейство), Вокзальна (залізнич. вокзал). Вулиці Козача, Міщанська, Військова, Хліборобська, Житня, Кузнечна вказували, хто жив тоді в місті і чим займався. Деякі вулиці названі на честь конкретних осіб (Скоропадська, Галаганівська, Олександрівська та ін.). На *Кустівцях* від вул. Берегової до *Удаю* та від вул. Перемоги до Єгорівки вулиці ще не мали назв. 1913 в місті було забруковано 6 верст вулиць, в 1927 стало 12 км. Після 1917 почалося масове перейменування вулиць на честь осіб, які ніякого відношення до Прилук не мали. Найбільше перейменовано вулиць у 1925, 1934 та 1938 рр. До В. В. війни місто зростало за рахунок приєднання приміських сіл та хуторів, а після війни почалася забудова нових масивів. 1974 вулиці міста простягалися на 156 км, з них 45 км з твердим покриттям. На 2000 у Прилуках наліч. 149 вулиць, 139 провулків, 47 в'їздів (див. статті по кожній вулиці, провулку, в'їзду міста). Загальна довжина близько 193 км. Найбільша вулиця - вул. Київська, простяглася на 7,9 км, найменші: Кобилянської (210 м), Герцена (200 м), Підлісна (140 м). Майже всі центральні вулиці міста з тверд, покриттям мають зелені зони, тротуари. Рішенням сесії Прилуцької міської ради від 31.05.2001 - 19-м старовинним вулицям міста повернуті їхні первісні історичні назви.

ВУЛИЦЯ ПРИЛУЦЬКА в ПЕТЕРБУРЗІ отримала назву нашого міста 1887. Розташ. майже в центрі кол. столиці Рос. імперії, зі Сх. на Зх. перетинає Обводний канал. Вона з'єднує вул. Борову з Дніпропетровською. На ній в буд. № 3 розташ. Інженерно-економічний інститут, у буд. № 21 - поліграфічна ф-ка об'єднання «Парус», автоколона № 2. Привертає увагу оригінальністю своїх архітектурних форм будинок, розташ. на розі вулиць Прилуцької та Тамбовської, побудований на рубежі 19-20 ст. мільйонершою графинею Паніною. У ЛігОвському народному будинку, як потім стали його називати (вул. примикає до Ліговського просп.), були відкриті вечірні загальноосвітні класи та учбові майстерні для робітників, астрономічна обсерваторія, організовані різні гуртки. Потім сюди був переведений Педагогічний музей, пізніше був відкритий «Загальнодоступний театр», потім - Палац культури залізничників.

ВШИВА - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. на Пн. від с. *Іванківців,* по дорозі до с. *Сокирищі.* 1910-3 госп. селян, 24 ж. 56 дес. придатної землі [24]. 1923-30 рр. підпорядковані Іванківській сільраді Срібнянського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 6 дворів, 33 ж.; 1930 - 3 двори, 18 ж. Нині в складі с. *Іванківці.*

В'ЮНОЧКА - річка, ліва прит. р. *Тростянця* (правої прит. р. *Лисогору)* [32]. Брала початок біля х. *Василенків* кол. Прилуцького пов. Чернігівського намісництва; гирло - поблизу х. Тростянського того ж повіту (нині с*. *Тростянець).* Протікала по терит. Друговарвинської сотні Прилуцького полку.

Г

ГАВРИКІВ - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. У 1886 - 1 хата, 7 ж. [15]. Нині не існує.

ГАВРИЛЕНКА ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Гавриленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ГАВРИЛЕНКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцькго полку. 1781 належав виборному козаку Гавриленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ГАВРИШІВ (Кривеньківський, Кривеньків) - хут. Іваницької вол. Прилуцького пов. Розташ. біля Кривеньківського ставка, за 2,5 в. на Пн. від волосного центру та за 0,5 в. від х. Ковтунівщина. Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923). 1781 х. Кривеньківський належав б.т. Стороженку. У 1859 в х. Кривеньків - 8 дворів, 40 ж. 1886 називався х. Гавришів (Кривеньків), наліч. 11 дворів козаків, 12 дворів селян-власників, 25 хат, 134 ж. Хут. Кривеньків згадується 1910 (див. с. *Иваниця).* Пізніше об'єднаний з х. Ковтунівщина (див. с*. *Ковтунівка)* Іваницької вол.

ГАЗЕТИ ПРИЛУЧЧИНИ Газета, яка вперше вийшла в Прилуцькому повіті (1914), мала назву *«Прилукский голос».* Проіснувала вона до 1917, а потім кожна влада, яка приходила на Прилуччину, видавала свою газету. На початку 1917 почала виходити газета «Прилукская жизнь», яка пізніше (1919) стала називатися «Прилукская мысль». Спочатку це була безпартійна газета, в якій співпрацювали представники різних партій, потім вона стає органом гетьманської влади. Одночасно виходила газета «Прилуцька думка», пізніше - «Народна думка». Ці газети спочатку видавалися на кошти Думи, Управи та меценатів. «Прилуцька думка» - газета періоду Центральної Ради, яка проголошувала автономію України. Видавав її повітовий громадський комітет селянської спілки та повітова народна управа. Відповідальним редактором був відомий укр. мовознавець і педагог, письменник і поет, прилуцький педагог Петро Федорович Залозний (1866-1937). Під час Директорії виходили газети «Думка» та «Известия Городской Думы». У період, коли місто було під владою денікінців (1919), видавалася газета «Прилукская речь» - орган групи об'єднаної інтелігенції. Редактором і видавцем був Борисоглібський. 1920 виходила тричі на тиждень газета «Боротьбист» - орган Прилуцького райкому укр. комун, партії (боротьбистів). Редакція містилася в буд. Скоропадського (сучас. вул. Безброда). Після ліквідації партії боротьбистів випуск газети припинився. Крім названих, у місті видавалась газета «Правда Прилуччини», «Авеста», «Чесне слово», «Світанок над Удаєм». 2002 в Прилуках видаються газети: "Правда Прилуччини", "Град Прилуки", "Світанок над Сіверщиною", "Скарбниця","В двух словах","АИР","Віра і воля".

Газета «АВЕСТА». Засновник і видавець - Прилуцьке приватне підприємство «Авеста». Перший номер вийшов 26 серпня 1999. Газета публікувала новини, юридичні консультації, краєзнавчі та літературні матеріали, рекламу, оголошення, програми телевізійних передач. Виходила раз на тиждень українською мовою. Головний редактор і видавець - підприємець та юрист Кича В.В. Друкувалася тиражем до 5 тис. примірників у *Друкарні Прилуцькій міській.* Редакція містилася в Прилуках на вул. Ярмарковій № 47.

Газета «АИР» - агентство інформації і реклами «Гермес». Чернігівський обласний рекламно-інформаційний тижневик. Засновник - ЧАІР «Гермес». Перший номер вийшов 16 грудня 1996. Газета публікує об'яви, реклами, телевізійні програми, коротко подає місцеві новини. Виходить рос. та укр. мовами. Тираж з 5000 примірників у 1996 зріс до 9 000 у 2001. Друкується в Лубенській міській друкарні. Редакція розташ. в м. Прилуках, вул. Вокзальній № 2.

Газета «В ДВУХ СЛОВАХ». Чернігівський обласний рекламно-політичний тижневик. Засновник та

видавець - колектив редакції газети. Перший номер вийшов 1 квітня 1994. Газета публікує місцеві новини, програми телепередач, оголошення, рекламу. Виходить рос. та укр. мовами. Тираж з 2000 примірників у 1994 зріс до 4700 у 2001. Друкується *в Друкарні Прилуцькій міській.* Редакція розташ. в м. Прилуках на вул. Ярмарковій № 47.

Газета "ГРАД ПРИЛУКИ" територіальної громади м. Прилуки. Перший номер вийшов 5 грудня 2001. На своїх сторінках газета відображає діяльність територіальної громади міста, публікує місцеві новини, програми телепередач, оголошення, рекламу, краєзнавчі та літературні матеріали. Виходить раз на тиждень укр. мовою. Тираж з 4000 примірників у 2001 зріс до 4200 у 2005. На 1.01.2006 вийшло 213 номерів. Друкується в *Друкарні Прилуцькій міській.* Редакція розташ. в м. Прилуках на вул. Незалежності 78.

Газета «ПРИЛУЧЧИНА» Прилуцької міської та районної рад нар. депутатів і колективу редакції Чернігів, обл. комітету в справах преси та інформації. 12 лютого 1919 вийшов перший номер газети, яка тоді називалася «Вісті-Известия» ревкому, а потім повітвиконкому та парткому. Газета здебільшого видавалася рос. мовою. До захоплення Прилук армією Денікіна (25 серпня 1919) вийшло 80 номерів. У жовтні 1921 газета припинила існування, відновлена в лютому 1922. 1 січня 1923 отримала назву «Правда Прилукщиньї», виходила двічі на тиждень рос. та укр. мовами, тиражем 500 примірників. З 1 вересня 1923 газета повністю перейшла на укр. мову, а з 1925 стала називатися «Правда Прилуччини». У передвоєнні роки тираж становив 4340 примірників. Після звільнення міста від німецько-фашистських окупантів газета відновила випуск 10 жовтня 1943. Постійно змінювався тираж газети: 1979 -24370, 1989 - 28400, 1996 - 8925, 2002 - 4402). 14 квітня 2002 (№30(13627)) змінила назву на "Прилуччина" і стала правонаступницею газети *„ДІрилукский голос».* У різні роки на сторінках газети публікували свої перші твори майбутні письменники й поети: О. Ведмідський, Л. Забашта, Б. Степанюк, М. Турківський, В. Л еуе. До 1971 редакція газети містилася в буд. №78 по вул. Костянтинівській, з 1971 до 1990-навул. Ярмарковій №47, з кінця 1990 - на вул. Київській № 281. Працює 17 чол. Друкується в Прилуцькій міській друкарні. Редакція розташ. (з 1993) на вул. Київській № 220.

Газета «ПРИЛУКСКИЙ ГОЛОС». Громадсько-політичне, економічне та літературне видання. Перший номер вийшов 27 червня 1914. Це перша газета, яка стала виходити в м. Прилуках і повіті, її засновником, редактором і видавцем був Кисіль Олександр Маркович. Газета висвітлювала міжнародні новини та новини з Росії, але основне місце відводилося місцевому матеріалу. Публікувались літературні твори місцевих дописувачів, поради селянам, пасічникам, садівникам та ін. Безкоштовним додатком до газети виходив український народний календар. З 1 січня 1917, в зв'язку з матеріальними труднощами, випуск газети припинився.

Газета «СВІТАНОК НАД УДАЄМ» Прилуцького міського осередку Народного Руху України. Перший номер вийшов у березні 1991. Друкувався напівлегально на Львівщині. Газета політична, з охопленням економічних, соціальних та культурних проблем. Виходила раз на місяць укр. мовою. Тираж з 900 примірників у 1991 зріс до 3000 примірників у 2000. На 1.01.2000 вийшло 65 номерів. Друкувалася в Прилуцькій міській друкарні. У 2000 газета видається Чернігівською обласною організацією Народного Руху України під назвою «Світанок над Сіверщиною». Редакція міститься на вул. Київській № 200 *(будинок Управління бурових робіт).*

Газета «СКАРБНИЦЯ» Прилуцького краєзнавчого музею та краєзнавчого товариства ім. В. І. Маслова. Перший номер вийшов у червні 1992. Основна мета газети - сприяти становленню й розвитку культури, розбудові духовних цінностей, популяризація історичного минулого Прилуччини. Газета виходить раз на місяць укр. мовою, тираж 500 примірників. На 1.01.2002 вийшло 60 номерів газети. Друкується в Прилуцькій міській друкарні. Редакція міститься на вул. Галаганівській № 39 (Краєзнавчий музей).

Газета «ЧЕСНЕ СЛОВО» Прилуцької міськрайонної спілки ветеранів війни в Афганістані. Перший номер вийшов у серпні 1997. Газета висвітлювала матеріали про ветеранів В. В. війни, «чорнобильців», учасників міжнародних конфліктів за часів існування СРСР, правоохоронців, військових, пожежників та ін. Виходила один раз на місяць укр. мовою, тираж 1000 примірників. Друкувалася в Прилуцькій міській друкарні. Редакція містилася на вул. Костянтинівській № 142.

ГАЙ - хут. Антонівської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 19 км від райцентру і за 2 км від с. *Антонівка.* У 1930 - 1 двір, 13 ж. Нині не існує.

ГАЙ - хут. Кантакузівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 13 км від райцентру і за 2 км від с. *Кантакузівка.* 1923-27 дворів, 125 ж.; 1930-22 двори, 140 ж. Нині с-ще Драбівського р-ну Черкас, обл.

ГАЙВОРОН - село Бахмацького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані нас. пункти Восьме Березня, Нечаїв, Червона Зірка, Шевченкове. Розташ. на р. *Басанці* (правій прит. р. *Ромна),* за 27 км від райцентру та за 8 км від залізн. ст. Григорівки. 1141 ж. (1988). Відомий з перш, пол. 17 ст. під назвою «городище Грайворон», яке було надане Сигізмундом III Городельському старості Криштофу Харлевському. В останнього близько 1640 Г. відібрав Я. Вишневецький [16]. Входив до Голінської (до 60-х рр. 17 ст.), Корибутівської (60 70-і рр. 17 ст.), Красноколядинської (до 1751) і нової Голінської (1751-1781) сотень Прилуцького полку. 1666 - 12 госп. селян (козаки не показані). 1668 біля Г. відбулась битва рос. військ кн. Г. Г. Ромодановського з татарами. Вільне військове село, «до

ратуші Красноколядинської прислушаюче». 1735 «Правління гетьманського уряду» надало його в тимчасове володіння одному з членів Генеральної канцелярії полковнику Гур'єву. 1737 налічувалось 28 госп. селян, 55 госп. козаків (26 виборних і 29 підпомічників). Гур'єв володів селом 6 років. Після цього село лишалося вільним до 1751, коли гетьман К. Розумовський віддав його генер. підскарбію Мих. Скоропадському у «вічне володіння». Після його смерті Г. перейшов до сина майора Якова Скоропадського. Батько й син насильно скуповували козацькі землі і робили різні утиски місцевим козакам. 1780-51 двір (63 хати) і 8 бдв. хат селян, 25 дворів (68 хат) і 28 бдв. хат підсусідків; 53 двори (100 хат) козаків і 15 дворів (30 хат) козачих підсусідків. Діяла дерев. Покровська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). Поблизу села збереглися кургани скіфського часу (5-3 ст. до н.е.). За 4 км від села на березі р. *Ромен* виявлені залишки давньоруського городища і поселення (9-13 ст). Після скасування полкового устрою Г. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ГАЙВОРОН - річка. Див. р. *Басанка.*

ГАЙВОРОНСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1984). Болотний масив. Розташ. біля с. *Гайворона* Бахмацького р-ну. Перебуває у віданні Вольницького торфопідприємства. Площа 200 га.

ГАЙДАРА ВУЛИЦЯ (на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Богунської (№№ 6, 8) на Пд. Сх. до вул. Польової (№№ 90, 92), паралельно вул. Чехова. Закінчується №№ 25, 42. Довж. 525 м, без тверд, покриття. Має провулок. Прокладена 1963. Названа на честь Аркадія Петровича Гайдара(1904-41)-рос. рад. письменника. Вулиця забудована приватними житл. будинками.

ГАЙДАРА **провулок** - від вул. Богунської (№№ 22, 24) на Пд. до вул. Гайдара №35, паралельно

вул. Польовій. Закінчується буд. №№ 24, 25. Довж. 250 м, без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГАЙОК - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташ. поблизу с. *Харитонівки.* Згадується 1900. [24]. Нині не існує.

ГАКАЛІВКА - хут. Грабівської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км від с. *Грабова.* 1930 - 6 дворів, 29 ж. Пізніше приєднана до с. *Грабова.*

ГАЛАГАНА П. Г. САДИБА у смт *Дігтя-рях* Срібнянського р-ну. Збудована 1825-32 на замовлення Петра Григоровича Галагана (1792-1855) арх. П. **А.** Дубровським. Панський будинок розміщено на високому лівому березі р. *Лисогору,* гол. зх. фасадом у бік парадного в'їзду. На Сх. та Пд.- Сх. від парадного двору тер. парку, закладеного за проектом вченого садівника І. ї. Бістерфельда (1826-31), роботами керував садівник Редель, з 1834 - К. Христіані). На Пд. - госп. двір з будівлями, далі церква з дзвіницею (1840, не збереглася). Гол. будинок складався з центр, двоповерхового корпусу та двох флігелів на два поверхи, сполучених з ним дугоподібними переходами. Зх. фасад мав два ризаліти, між якими на рустованих стовпах стояла колонада з 6 колон тосканського ордеру. До центру сх. фасаду примикав напівкруглий бельведер, обабіч нього з 2-го поверху спускалися сходи, що з'єднувалися на рівні 1-го поверху й вели

Дігтярі. Палац у садибі П.Г Галагана. Фото поч. 20 ст.

до парку. Тут 1845 в поміщика П. Г. Галагана гостював Т. Г. Шевченко (див. смт *Дігтярі).* 1876 Г. П. Галаган передав садибу Полтавському губернському земству для влаштування учбового закладу. 1877-82 перебудована арх. Ф. М. Вержбицьким для земського ремісничого училища, яке містилося тут 1878-97. Потім використовувалася як школа-майстерня підготовки майстрів плахтово-перебірних виробів (див. *Дігтярівська ткацька школа-майстерня),* на базі якої 1926 створено художньо-промислову артіль, згодом - Дігтярівська фабрика художніх виробів імені 8-го Березня. Частину приміщення з 1943 займали курси механізаторів. Тепер у цьому та ін. будинках садиби міститься профтехучилище №32, яке готує механізаторів с.г., майстрів-плодоовочівників, операторів машинного доїння. У 1951-55 садибу досліджували арх. Н. П. Новаківська та ї. Ф. Труш.

ГАЛАГАНА ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав колез. ас. Івану Григоровичу Галагану [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ГАЛАГАНА ХУТІР Перево лочнянській сотні Прилуцького полку. 1781 належав колез. ас. Івану Григоровичу Галагану [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ГАЛАГАНА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав колез. ас. Івану Григоровичу Галагану[7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. **У** 19 ст. не згадується. 1900 поруч з хх. Бондаренка і Пол'янським Прилуцької вол. згадується якийсь х. Галагана. Можливо, це той хут, що увійшов до Прилуцького пов. 1782. Нині не існує.

ГАЛАГАНІВ-ЛАМСДОРФІВ САДИБА у с*. *Кухарці* Варвинського р-ну. Родоначальником династії Ґалаґанів - укр. поміщиків, великих землевласників

України 18 - поч. 20 ст. - був козак Іван Галаган з містечка Омельника (тепер село Кременчуцького р-ну Полтав. обл.). Його син Гнат (? - 1748) брав участь у Північній війні 1700-21. Очолюючи компанійський полк, 14.05.1709 запопадливо і ревно допомагав царському війську руйнувати Чортомлицьку Січ, яка була йому колись за рідну матір. За ці «заслуги» цар Петро надав йому полковницький уряд у Чигирині (1709-13) та ще й наділив багатими маєтностями. У 1714-39 був прилуцьким полковником. Відзначався жорстокістю. Його син Григорій (1716-77) теж був прилуцьким полковником (1739-63), від гетьмана К. Г. Розумовського дістав універсал (1752) на м-ко *Барву* і ряд сіл *(Озеряни, Рудівку, Дігтярі, Сокирищі* та ін.). Був власником понад 4 тис. кріпаків. Його син Іван Григорович - прилуцький полковник у 1763-67. Нащадки Івана Григоровича (Григорій Іванович, Петро Григорович, Павло Григорович, Григорій Павлович) обіймали різні відповідальні урядові посади. Останній з них Григорій Павлович (1819-88) був одним з керівників ліберального руху в Україні. 1871, на честь померлого сина, заснував у Києві приватний учб. заклад Колегію Павла Галагана. З його смертю 1888 припинився рід Ґалаґанів по чоловічій лінії. Всі маєтності перейшли до нащадків по жіночій лінії - до дочки П. Г. Галагана Марії Павлівни (по чоловікові Кемеровської). її дочка Катерина Павлівна Комаровська (онука П. Г. Галагана) вийшла заміж за ген.-лейтенанта графа Костянтина Миколайовича Ламсдорфа. Йому царським указом від 1.09.1894 дозволено іменуватися графом Ламсдорфом-Галаганом з тим, щоб це прізвище в такому вигляді переходило лише до старшого в роду. Садиба збудована в 19 ст. Складається з трьох мурованих, одноповерхових, прямокутних у плані будинків, які створюють П-подібну композицію, розгорнуту в бік вулиці.

ГАЛАГАНІВСЬКА ВУЛИЦЯ (у 19 ст.- Валова-Базарна, після 1888 Галаганівська, з 1925 - Кооперативна, з 1938 - Орджонікідзе; у центрі міста) - від *Удаю* (старої купальні) на Пд. до поч. вул. Соборної, паралельно вул. Садовій. Закінчується №№ 14, 39. Довж. 500 м, без тверд, покриття. Одна з найдавніших вулиць міста, яка прослідковується на плані фортеці серед. 18 ст, помічена й на ген. плані забудови міста 1802. Остаточно оформилася в кінці 19 - на поч. 20 ст. 1900 наліч. 12 володінь, 17 житл. будинків. **У** др. пол. 19 ст. частина вулиці від *Удаю* до сучас. вул. Шевченка називалася Валовою, а далі, до вул. Київської, - Базарною. Після смерті почесного громадянина міста, кол. предводителя дворянства Григорія Павловича Галагана (1819-88) вся вулиця була перейменована в Галаганівську. Постановою міськради 1938 вулиця розділена на дві - Орджонікідзе й Мічуріна. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 обом вулицям повернуті їхні історичні назви -Галаганівська і Валова. На Г.в. зосереджені найцінніші пам'ятки архітектури міста: *Полкова скарбниця* поч. 18 ст. (№ 25); *Миколаївська церква* (поч. 18 ст), *Спасо-Преображенський собор* (поч. 18 ст) , *Різдва Богородиці собор* (поч. 19 ст.) - зайнятий під архів (№ 1б); *Стрітенська церква* (1889) - зайнята під *Музей краєзнавчий* (№ 39). Будинки від музею до вул. Київської зруйновані під час В. В. війни. Архітектурний ансамбль зазнав втрат у 1960-х рр. через спорудження типового 5 поверхового житл. будинку в його центрі. На вул. також розташ.: дерев'яний особняк вчителя Вермена, облицьований лекальною цеглою, побудований 1912 (№ 13); флігель *Гімназії жіночої* тепер з добудовою - *Центр науково-технічної творчості молоді* (№12), магазин «Рубін» (№ 33), відкритий 1991 в приміщенні кол. аптеки №134 ; у цьому ж будинку № 33 - аптека № 66 лікарських трав і готових форм. На непарному боці вулиці терит. Валу, *Пам'ятник на честь 900-річчя* Прилук, міський ринок.

ГАЛАГАНІВСЬКИЙ - хут. Див. *хут.Галаганівщина.*

ГАЛАГАНІВЩИНА (Галаганівський, Рудівський) - хут. Яблунівського р-ну (до 1959). Розташ. на р. *Руді* (лівій прит. р. *Переводу),* за 8 км від райцентру. Вперше згадується 1781 [8]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1935-59). 1781 хут. з 10 хатами належав колез. ас. Івану Григоровичу Галагану, звідки й назва хутора. 1859 - 34 двори, 188 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. *Канівщини* Г. входила до Рудівської вол. 3-го *стану.* 1886 - 50 дворів селян власників, які входили до Галаганівської сільс. громади, 50 хат, 271 ж. 1910-57 госп., з них селян - 56, ін. непривілейованих - 1, наліч. 297 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 2 шевці, 1 коваль, 24 ткачі, 3 поденники, 1 займався інтелігентними та 23 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством, 293 дес. придатної землі. Землевласниками у др. пол. 19 ст. були Г. П. і К. В. Галагани. У 1923-59 Г. підпорядкована Канівщинській сільраді. 1925 - 82 двори, 360 ж.; 1930 - 79 дворів, 376 ж. 1959 хут. приєднано до с. *Канівщини* Прилуцького р-ну.

ГАЛАГАНОВЕ заказник бот. (з 1978). Дубово-липовий-березовий ліс віком понад 100 років. У підліску - бузина, калина, крушина. У трав'яному покриві - золототисячник, підбіл (мати-й-мачуха), чебрець. Розташоване в Срібнянському р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 350 га.

ГАЛЕНКОВСЬКИЙ-ХОТИШВЩИНА - хут. Яблунівського р-ну (до 1959). Розташ. за 4 км від с. *Рудівки.* Вперше згадується 1781 [8]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1935-59). 1781 хут. з 2 хатами належав полковому писарю Андрію Федоровичу Галенковському [8]. 1797 разом з дрібними х-ми наліч. 10 душ чол. статі податкового населення. У 1859- 1 двір, 1 ж. Входив до Рудівської вол. 3-го *стану.* 1886 налічувалось 9 ж. приписаних до парафії Петропавлівської ц-ви с. Рудівки. 1910 - 7 госп., з них козаків- 5, селян - 2, наліч. 90 ж., у т.ч. 1 займався інтелігентними заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 361 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Рудівській сільраді. 1925- 11 дворів, 56 ж.; 1930 - 15 дворів, 59 ж. Нині не існує.

ГАЛЕНКОВСЬКОЇ ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав удові полк, писаря А. Ф. Галенковського [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ГАЛИЦЯ - село Ніжинського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Галці* (правій прит. р. *Удаю),* звідки й назва села, за 48 км від райцентру та за 12 км від залізнич. ст. Галка. 2216 ж. (1988). Вперше згадується 1634 [16]. З 1649 - центр *Галицької сотні* Прилуцького полку, яка згадується і 1654; 1672 її вже не було - Г. входила до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782 - 10-ті рр. 19 ст.), Г. поселена в пер. пол. 17 ст., відома як «містечко», що мало «фільварк». Була багатим селом, 1653 мала Іллінську церкву. Після розорення в 60-х рр. 17 ст. татарами село запустіло. Пізніше прилуцький полковник Лазар Горленко заселив Г. заново й володів нею, потім (1672-76) віддав своєму зятю полк, писарю Семену Раковину. Після його смерті (1686) селом* володіла удова Агафія і син б.т. Павло, за яким Г. лишалася і 1737, коли в ній було 93 госп. селян і 2 госп. козаків підпомічників. Г., за винятком тієї частини, яку П. С. Ракович виділив своїй дочці, успадкував його син Андрій. Після нього Г. володіли його сини б. т-ші Захар і Лаврентій. Садиба останнього 1767 описана так: «житловий двір, у ньому будинок на 9 покоїв, новозбудований з соснового дерева, усередені усі кімнати оббиті столярними панелями, без печей, під дерев'яним гтхом. Світлиці дві, без кімнат, полотняними шпалерами оббиті, в них груби зелені, між ними (світлицями) сіни і комора рублені...Хата одна з коморкою - рублена, в якій і льодовник мається, під дранкою. Кухня плетена, навпроти хата рублена; конюшня і амбар рублені, між ними возовня; два погреби рублені вхідні; сад з різних родючих дерев і в ньому дерев'яна галерея, паперовими шпалерами оббита. При дворі хата-мазанка, в якій живе двірник, винокурня новозбудована, плетена, колодязь рублений». 1780 - 88 дворів (144 хати) і 44 бдв. хати селян, 1 двір (1 хата) козаків. 1797 наліч. 801 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Воскресенська ц-ва (збудована між 1756 і 1767). Під час розмежування Чернігів, і Полтав. губ. Г. близько 1810 відійшла до Ніжинського пов. Чернігів, губ.

ГАЛИЦЯ - річка. Див. р. *Галка* (права прит. р. *Удаю).*

ГАЛИЦЯ - хут. Войтівської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. У 1923 - 10 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київського округу.

ГАЛИЦЬКА СОТНЯ Прилуцького полку. Ств. 1649; наліч. 99 чол. реєстрових козаків; сотник Васько Колос. 1654 після Переяславської ради в Галиці було «приведено к вере»: «сотник, отаман, війт, козаків і міщан 233 чол. Усього 236 чол.». Г.с. розформована до 1672.

ГАЛИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА ХУТОРИ Іванківської вол. Прилуцького пов. 1910 - 22 госп., з них козаків - 4, селян- 18, наліч. 155 ж., у т.ч. 1 кравець, 2 шевці, 8 ткачів, 1 візник, 7 займалися ін. неземлеробськими заняттями. [25], все ін. доросле нас. займалося землеробством. 264 дес. придатної землі. Нині не існують.

ГАЛКА - річка, ліва прит. р. *Лисогору.* Довж. 21 км, площа бас. 176 км^2, похил річки 1,7 м/км [33]. Бере початок у Полтав. обл. Тече терит. Срібнянського р-ну. Права прит. **Г. -** *Лозова (Кузина),* ліва прит. Г. -*Грузька,* прит. з невідомого боку- *Рудка.* На її берегах розташ. села *Карпилівка* і *Харитонівка.* Протікала терит. Срібнянської і Друговарвинської сотень Прилуцького полку.

ГАЛКА (Галиця, Гнилиця, Дівиця) - річка, права притока р. *Удаю.* Довж. ЗО км, площа бас. 235 км^2. Бере початок біля смт Лосинівка Ніжин, р-ну. Тече терит. Ніжин, та Прилуцького р-нів [19]. Праві прит. Г. - Рівчак та *Рудочка,* ліва прит. Г. - *Ірод.* На її берегах розташ. смт *Мала Дівиця,* села *Велика Дівиця, Петрівка* і *Товкачівка* Прилуцького р-ну.

ГАЛКА - річка, прит. р. *Тростянця* (правої прит. р. *Лисогору)* [32]. Протікала терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку.

ГАЛКА - село Роменського р-ну Сумської обл., центр сільради. Розташ. на р. *Ромен,* за 25 км від райцентру та за 10 км від залізничн. ст. *Талалаївка.* 270 дворів, 645 ж. (1993). Вперше згадується **О.** Пшездецьким в описі володінь Я. Вишневенького 40-х рр. 17 ст. [16]. Входила до Краснянської, пізніше - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1666 - 18 госп. селян, які «орали на 2-х волах»; війт «Фомка Степанов» (козаки не показані). Вільне військове село, «до ратуші Красноколядинської прислушаюче». 1732 гетьман Д. Апостол віддав його на ранг генер. обозному Якову Лизогубу. 1737 - 20 госп. селян, 44 госп. козаків (34 виборних і 10 підпомічників), 6 госп. козачих підсусідків. 1780 Г. належала на ранг генер. бунчужного і власником її був Яків Тарновський; у селі

р. Галка в Малій Дівиці, 2006

наліч. 19 дворів (27 хат) селян, 1 двір (4 хати) і 7 бдв. хат підсусідків, 77 дворів (184 хати) козаків. У числі підсусідків 1 двір (4 хати) належали «вакансовому сотнику Івану і квартирмистру Тимофію Загурським», певно, нащадкам красноколядинського сотника Павла Загурського. 1780 діяла дерев. Георгіївська ц-ва, споруджена 1774 (перша ц-ва збудована до 1666). Після скасування полкового устрою Г. 1782 відійшла до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ГАЛКА (Галочка) - село* Срібнянськогого р-ну Олексинської сільради. Розташ. за 3 км від райцентру. 21 двір, 56 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1781 значилася хут., який належав ген.-поручику Будлянському. Згадується в істор. джерелах 19 ст. під назвою х. Галочка без зазначення кількості жителів, а також у 1900 - х. Галка в Срібнянській вол. У 1923-30 рр. була підпорядкована Срібнянській сільраді. 1930-2 двори, 8 ж.

ГАЛОЧКА - річка, ліва прит. р. *Лисогору.* [32]. Брала початок біля х. Ковалівського кол. Прилуцького пов. Малоросійської губ. Гирло - біля с. *Побочіївки.*

ГАМАЛІЇВСЬКОГО МОНАСТИРЯ ХУТІР. Полкової сотні Прилуцького полку біля с. *Білошапок.* Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Належав Гамаліївському монастирю. 1781 -2 хати селян. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятин. пов. Київського намісництва.

ГАМАЛІЇВСЬКОГО МОНАСТИРЯ ХУТІР. Полкової сотні Прилуцького полку біля с. *Дубового Гаю.* Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Належав Гамаліївському монастирю. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ГАМАЛІЇВЩИНА - заказник бот. (з 1978). Переважно дубово-липовий ліс віком понад 60 років. Ростуть конвалія, чистотіл, барвінок. Розташ. у Варвинському р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 162 га.

ГАМАЛІЯ - хут. Озерянської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Озеряни.* 1930 - 1 двір, 4 ж. Нині не існує.

ГАНЕБНИЙ - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від волосного центру. 1908 наліч. 18 ж. [23]. Нині не існує.

ГАРАГУЛІВЩИНА (у 18 ст. - Ґарагулівщина) - хут. Прилуцької вол. Розташ. за 4 в. від волосного центру, на Роменському шляху. Вперше згадується 1797 [9]. Входила до складу Прилуцького пов. (1797-1923). 1797 називався х. Ґарагулівщина, наліч. 2 душі чол. статі податкового населення. 1859 - власницький х. Ґарагулівщина, 2 двори, 19 ж., приписана до парафії ц-ви Параскеви с. *Дідівець.* 1886 в Г. 5 дворів селян-власників, 2 двори міщан та ін., 7 хат, 40 ж. 1910-8 госп., з них селян-5, ін. непривілейованих - 1, привілейованих - 2, наліч. 51 ж., у т.ч. 1 візник, 10 поденників, 1 займався інтелігентними та 7 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 50 дес. придатної землі. У 20-х рр. 20 ст. Г. приєднана до х. Єгорівка.

ГАРБУЗІВКА - водоймище в пн. частині міста *(наЛапинцях).* Біля Г. беруть початок в'їзд і провулок Густинської вул. У водоймищі було багато води, водилася риба, а потім воно змілiло. 1950 Г. почистили на глибину біля 1,5 м, шириною від 3 до 8 м. Ростуть очерет, лепеха, рогоза, ситняг.

ГАСТЕЛЛО провулок (у центральній частині міста) - від вул. Котляревського (№№ 67, 69) на Сх., між вул. Київською, Гнідаша. Закінчується буд.№№ 5, 10. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Названий на честь М.Ф.Гастелло (1907-41) - військового пілота, Героя Рад. Союзу. Провулок забудований

стандартними будинками військовою частиною (кол. військове містечко).

ГВАРДІЙСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Лохвицький шлях, Балицький шлях, вулиця 9 Січня; у сх. частині міста) - від вул 1 Травня та Пирятинської (біля автостанції) на Сх. у напрямку до селища Ладан, перетинає вул. Пушкіна, Перемоги, Польову. Закінчується буд. №№ 49, 98. Довж. 2500 м, з тверд, покриттям. На поч. 20 ст. це була околиця міста, де містився х. Данчича, а далі йшов шлях на Лохвицю. В 1934-37 рр., у зв'язку з перейменуванням с. Ладан у Балицьке, вул. також називалася Балицьким шляхом (назва проіснувала до арешту Балицького у 1937), потім - вул. 9 Січня. Названа Гвардійською 16.09.1983 на честь 40-річчя визволення міста від нім.-фаш. окупантів. На ній пам'ятник на честь танкістів-визволителів міста, Прилуцький філіал Чернігівського облавтоучкомбінату (№ 52), аптека (№ 88), кафе «Прилуки» (№ 98), Прилуцька дільниця управління механізації будівництва (№ 65), 2 магазини, дитсадок, перукарня. Забудована багатоповерховими і одноповерховими житл. будинками.

ГВАРДІЙСЬКИЙ ВАЖКОБОМБАРДУВАЛЬНИЙ ДАЛЕКОЇ ДІЇ АВІАЦІЙНИЙ ПОЛ К у Прилуках. Засн в м. Курську 1 грудня 1937 як 51-й швидкісно-бомбардувальний полк (командир частини майор Кузнецов, начальник штабу майор Савінов). Після формування полк увійшов до складу 30-ї

Літак ТУ-160 у 12 військовому містечку, 2007

авіабригади 2-ї Армії особливого призначення і взяв участь у війні з Фінляндією. У В. В. війні полк брав участь з перших і до останніх днів. 1941 полк втратив у боях 180 чоловік. 1942 полк веде тяжкі бої за Україну, Кубань, Сталінград. 1943 полк визволяв Україну, здійснивши при цьому більше 2 тис. бойових вильотів, йому присвоєна нова цазва - Гвардійський авіаційний полк далекої дії. У березні 1944 полк брав участь у боях за Севастополь, за що був нагороджений орденом Червоного Прапора. 26 травня 1944 полку, який особливо відзначився в боях за Полтаву, присвоєне найменування Полтавського. 1945 полк здійснив 176 бойових вильотів, брав участь у генеральному наступі на Берлін, за що отримав назву Берлінський. За період війни полк здійснив 8540 бойових вильотів, було скинуто 9000 тонн бомб, 312 воїнів полку загинули смертю хоробрих. За відвагу й мужність, проявлені в боях, 13 авіаторів удостоєні почесного звання Героя Рад. Союзу: підполковник О. К. Алгазін, майори В. О. Каширкін, Ф.Ф.Кошель, В. О. Маслов, В.С.Митрошин, 0.1. Репін, капітани О. К. Кувшинов, І.Т. Литвин, М. І. Фомін, Б. П. Чистов, О. Г. Южілін, П. А. Юрченко, лейтенант М. Ф. Тесаков. Усім їм на площі військового містечка в Прилуках установлені бронзові погруддя. З травня 1946 полк базувався в м. Прилуках. Полк у різні часи був озброєний і проводив навчально-випробувальні вильоти на літаках ТУ-4, ТУ-16, ТУ-22, ТУ-160. 22 липня 1988 Указом Президії Верховної Ради за значний внесок в оволодінні технікою, дотриманні високої бойової готовності та успіхи в бойовій підготовці полк нагороджно орденом Леніна. 8 травня 1992 особовий склад полку прийняв присягу на вірність народу України. У 2000 році 184 гвардійський Полтавсько-Берлінський Червоно-прапорний ордена Леніна важко бомбардувальний далекої дії авіаційний полк - розформовано.

ГЕЙЦІ (Гейців) - село* Ічнянського р-ну Сезьківської сільради. Розташов. за 14 км від райцентру та за 2 км від залізнич. ст. Коломійцеве. 76 дворів, 124 ж. (1996). Входили до Нежирівських хуторів, відомих з 18 ст. Під назвою Гейців хут. вперше згадується 1859 [13]. Входили до Вільшанської вол. 1-го *стану* Прилуцького пов., мешканці були приписані до парафії Покровської ц-ви с. *Сезьок.* Назва хутору походить від прізвища перших поселенців козаків Гейців. 1886 наліч. 34 двори козаків (селян не було), 35 хат, 188 ж. 1910 - 51 госп., з них козаків - 50, селян - 1, наліч. 267 ж., у т.ч. 6 теслярів, 20 ткачів, 1 поденник, 1 займався інтелігентними та 10 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 419 дес. придатної землі. Г. відійшли до Ічнянського р-ну Ніжинського **OKgyry.**

ГЕНЕРАЛЬНИЙ **ВІЙСЬКОВИЙ** СУД. Ств. після 1654 для розгляду справ старшини і як вища апеляційна інстанція для полкових і сотенних судів, а з 1763 - підкоморських, земських та гродських. До його складу входили генеральні судді та судовий писар. Вища судова влада належала гетьманові; він затверджував рішення суду. Спочатку Г.в.с. засідав періодично, згодом постійно. Писар керував канцелярією суду, яка поділялася на так звані повиття. За кожним повиттям було закріплено один або кілька полків. Так, Генеральне повиття розглядало справи Лубенського і Стародубського полків; окремі повиття були ств. для Гадяцького і Полтавського, для Переяславського і Прилуцького полків. Ліквідований 1782 (зі створенням намісництв), але продовжував діяльність до 1786.

ГЕНЗЕРІВКА (у 18-19 ст. - Гонзеровщина, Ґонзерівка) село* Яготинського р-ну Київ. обл. Розташ. на р. *Святогір* (лівій прит. р. *Оржиці,* правої прит. р. *Сули),* за 21 км від райцентру та за 22 км від залізничн. ст. Яготин. Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. як слобідка Гонзеровщина [18]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яготинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Зважаючи на назву, слобідка Гонзеровщина поселена Андрійом Гензеровським (Гонзеровським), свояком гетьмана І. Скоропадського, на початку 18 ст. Потім Г. перейшла до ніжинського полковника Петра Толстого (1719-27). Сини останнього Олександр та Іван 1752 продали Г, яка вже звалася селом*, київському полков. осавулу Осипу Лук. Закревському. Далі Г. перейшла до сина його колез. ас. Грип Осип. Закревського; 1780 наліч. 81 бдв. хата селян. 1787 надв. ради. Г. О. Закревському в Г. належали 319 душ селян. 1797 в селі* наліч. 259 душ чол. статі податкового населення. 1889 с*. Гонзеровщина входила до Попівської вол. 3-го *стану;* мала 135 дворів селян-власників, 1 двір міщан, 141 хату, 831 ж., 9 вітряків. 1910 - 149 госп., 1063 ж. У 1923-30 рр. село* (вже під назвою Гензерівка) - центр сільради. У 1925 - 252 двори, 1314 ж.; 1930 - 210 дворів, 1151 ж.

ГЕНЗЕРОВСЬКИХ ХУТІР біля с. *Світличного у* Варвинській (50-ті рр. 18 ст), а з 1760 - в Першоварвинській сотні Прилуцького полку. Заснований свояком гетьмана І. Скоропадського військ, т. Андрійом Гензеровським (Ґонзеровським) після 1719 [16]. У 50-х рр. значився ще за ним. 1781 належав двом його синам - військ, т-шам Якову і Петру Гензеровським (Ґонзеровським). Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва (1782-96). Напркінці 18 ст. приєднаний до с. *Світличного,* власниками якого були теж Яків і Петро Гензеровські (Ґонзеровські).

ГЕОРГІЇВСЬКИЙ- хут. Див. с*.*Єгорівка.*

ГЕРАСИМЕНКА - хут. Дащенківської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від сільради. 1930 - 1 двір, 5 ж. Нині не існує.

ГЕРБ ПРИЛУК «складається з чотирикутного довгастого щита, в якого нижні кути круглі, на нижньому краї посередині гостре підвищення; на щиті в голубому полі золота з золотими рогами голова бика, зліва направо золотою кривою шаблею пронизана так, що кінець її навкоси біля правого вуха стирчить. Цей герб є частиною герба князя Яреми Вишневецького, кол. власника Прилуки, який Ратуша Прилуцька вже в 1600 році в печатці застосовувала, як з старих її справ можна бачити». Це перший опис Г.П., зроблений О. Шафонським 1785 [6]. Твердження [19], що Г.П. був наданий князям Вишневецьким королем Сігізмундом III у 1582, - помилка. Ця інформація стосується правобережної Прилуки Брацлавського воєводства, і герб цій Прилуці король надав не князям Вишневецьким, а князям Збаразьким, які до лівобережної Прилуки не мали ніякого відношення. Точна дата надання герба лівобережній Прилуці невідома, але це сталося не раніше 1592, коли кн. О. Вишневецький на «Прилуцькому городищі» слободу почав ставити [30]. Г.П. затверджений Катериною II 1782. Уніфікований 1857, існував до 1917, відновлено 1994. Голова бика на гербі Прилук вказує на те, що на Прилуччині ще за давніх часів було розвинуте тваринництво. Так, 1698 піддячому з м. Козельця Івану Петрову лише в Прилуках вдалося закупити в потрібній кількості буйволових та волячих рогів. Не випадково на гербі міста бичача голова розміщена на блакитному фоні. Як відомо з геральдики, блакитний колір означає достаток. Проткнута шаблею голова бика-це ще й символ боротьби й перемог - натяк на польські герби.

ГЕРЦЕНА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Коцюбинського (№№ 50, 52, біля Кустівського кладовища) на Пд. до вул. Костянтинівської (№№ 257, 259), паралельно вул. Расковій, Польовій. Закінчується буд. №№ 15, 16. Довж. 200 м, без твердого покриття. Названа на честь О. І. Герцена (1812-70) - письменника і публіциста. Вулиця забудована приватними житл. будинками.

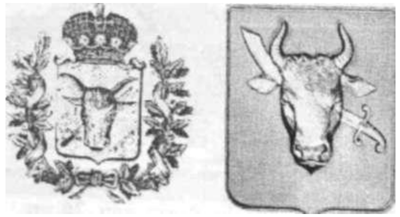

ГЕТЬМАНЩИНА-СВИДОВОК - заказник гідролог, (з 1979). Болотний масив у верхів'ї р. *Переводу.* Розташ. біля сіл *Миколаївки, Піддубівки* і *Погребів* Прилуцького р-ну. Площа 1303 га.

ГИРЯВКА - село. Див. село *Шевченкове.*

ГІМНАЗИЧНА ВУЛИЦЯ (кол. Кладовищенська, Жовтнева; у центрі міста, на *Броварках)* - від вул. Берегової (№№ 12, 18) на Пд. до вул. 1 Травня (№ 129), паралельно вул. Садовій, Котляревського, перетинає вул. Гоголя, Шевченка, Соборну, Київську, Гнідаша, Костянтинівську. Закінчується №№ 91, 138. Довж. 1675 м, з твердим покриттям від вул. Гоголя і до кінця. Має 3 провулки. Прокладена в пер. пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802. Остаточно сформувалася наприкінці 19 - на почат. 20 ст. Спочатку вул., на якій розміщувався міський цвинтар, називалася Кладовищенською. Вперше така назва зустрічається в документах 1888. Останній раз - 1893. 1896 мала назву «Кладовищенська-Гімназична». У документі за 1897 вперше згадана назва вул. Гімназична. Точна дата перейме-нування не установлена. Можливо, це відбулося 1894, коли відмічалося 20-річчя *Гімназії чоловічої.* Вул. Гімназичну прилучани ще називали Благородною, бо на ній проживала здебільшого міська знать, зокрема, предводитель дворянства Милорадович, директор гімназії Вороний, протоієрей Галабутський та ін. У 1900 наліч. 88 володінь (у т.ч. 1 пустир), 113 житл. будинків. На Г.в. збереглися цілі квартали старої забудови, серед них привертають увагу пам'ятки дерев'яної та мурованої архітектури: будинки №№ 31/1, 35а, 356, 55, 61, 64, 68, 70, 72а, 726, 73, 74, 80, 86,

87, 90 та ін. Зокрема, будинок №61, який належав Гроні, побудований 1824 (у підвалі закладена залізнична рейка, на якій вибито 1801 рік), житл. будинки повітового предводителя дворянства Милорадовича (№№ 35а, 356), кам'яний флігель Скоропадських (тепер на терит. серед, школи № 1). У 1920-х вул. назвали Жовтневою. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вул. повернута її історична назва. Забудована приватними, житл. будинками. На ній: карамельний цех з-ду прод. товарів (№ 81), дитсадок (№ 94), Між вул. Костянтинівською і 1 Травня розташ. старе кладовище (див. *Кладовище центральне).*

ГІМНАЗИЧНИЙ провулок 1-й - від вул. Гімназичної (№№ 35/2, 37) на Сх., паралельно вул. Шевченка, Соборній. Закінчується №№ 4, 9. Довж. 125 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГІМНАЗИЧНИЙ провулок 2-й - від вул. Гімназичної (№№ 19/2, 21) на Сх., паралельно вул. Гоголя, Шевченка. Закінчується №№ 5, 6. Довж. 125 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГІМНАЗИЧНИЙ провулок 3-й - від вул. Гімназичної №№ 9, 11 на Сх. до вул. Котляревського №№ 18, 20, паралельно вул. Береговій, Гоголя. Закінчується №№ 8, 15. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Прокладений у квітні 1952. Забудований приватними житл. будинками.

ГІМНАЗІЯ БЄЛЬСЬКА жіноча. Відкрита 1.07.1913 в м. Бєла Холмської губ. у найманому приміщенні. На утримування одержувала від казни 15285 крб. та від плати за навчання 6500 крб. Мала 6 основних класів, навчалося 159 учениць. Завідував гімназією викладач фізики Петро Іванович Сенько. 1914 Г.Б.ж. займала двоповерховий будинок у маєтку Бєлопольської. 1915 гімназія евакуйована в м. Прилуки. Завідував нею, як і раніше, Сенько П. І. Викладачів було 33 чол. **У** 1920 на базі Г.Б.ж. створено трудову *Школу №7.*

ГІМНАЗІЯ ЖІНОЧА. Засн. 1882 як 2-х класна прогімназія; 1884 реорганізована у повну гімназію (7 основних і підготовчий класи), 1887 відкрито 8-й додатковий клас. На утримання Г.ж. відпускалося від земства та міської громади по 4 тис. крб; збір за навчання - 11498 крб. (1902). 1901 навчалось 306 учениць. Закінчили курс 7 класів - 33 , 8 класів - 16 учениць. 1915 навчалося 411 учениць. Гімназистки вивчали рос. мову й словесність, педагогіку, математику, фізику, історію, географію, німецьку та французьку мови, чистописання, малювання, рукоділля. 1920 реорганізована в трудову школу. **З** березня 1923 приміщення гімназії зайняте окрвиконкомом. Будинок Г.ж. розташ. біля Миколаївської ц-ви (не збергігся).

ГІМНАЗІЯ ЖІНОЧА ПРИВАТНА Т. І. ФЕДОРЕНКО. Заснов. 1907 як прогімназія, аз 1911 стала повною гімназією. Створена Таїсією Іринеївною Федоренко, дочкою священика з м. Гадяча Полтав. губ. 1861, закінчила Київську Фундуклеївську жіночу гімназію. **В** 1885-1910 викладала в Прилуцьких жіночих гімназіях історію і географію, з 1920 - в 6-й трудовій школі. З 1911 гімназія стала повною, мала 7 основних класів; у 1915 навчалося 249 учениць. 1920 реорганізована в 6-ту трудову школу. Г. містилася в найманому приміщенні на вул. Садовій №52.

ГІМНАЗІЯ ЧОЛОВІЧА. Відкрита 22.09. 1874 в центрі Прилук у садибному будинку поміщика І. М. Скоропадського, спорудженому в 1-й пол. 19 ст. і придбаному *Міською управою* для гімназії.

Жіноча гімназія. Фото поч. 20 ст.

Утримувалася на кошти, що надходили від держави (17834 крб), губернського й повітового земства (5200 крб), від міських товариств (2000 крб) та від плати за навчання (9940 крб). Спочатку прогімназія мала 4 класи. 18.06.1878 додано ще 2 класи, а 5.01. 1882 її перетворено на повну (класичну) гімназію. Вона мала 8 основних і підготовчий класи. Термін навчання - 8 років. 1884 в Г.ч. відкрито домову Іллінську церкву. 1901 навчалося 302 учні, закінчили курс 17 учнів; у 1915/16 навч. році наліч. 449 учнів. Плата за навчання становила 50 крб. на рік. Викладачами були здебільшого вихованці Ніжинського історико-філологичного інституту та Київ, ун-ту. При чолов. та жіноч. гімназіях існувало (з 1887) тов-во допомоги нужденним учням, до якого (до 1901) надійшло 12499 крб. та ощадно-позичкова каса службовців (з 1884) з капіталом 9813 крб. У Г.ч. викладали рос. мову й словесність, стародавню мову, історію, математику, фізику, природознавство, географію, німецьку та французьку мови, чистописання, малювання, гімнастику, співи, музику. Першим директором гімназії був Каменський, пізніше, Вороний Ф. Я. - батько відомого математика Вороного Г. Ф. У Г. в різні часи навчалися Вороний Георгій Феодосійович (1868-1908) - вітчизн. математик, чл.-кор. Петерб. АН, проф. Варшавського ун-ту; Курський Дмитро Іванович (1874-1932) - відомий рос.

Гімназія чоловіча. Фото поч. 20 ст.

юрист; Маслов Василь Іванович (1884-1959) - укр. літерату-рознавець і педагог; Маслов Сергій Іванович (1880—1957) - укр. літера-турознавець і педагог, чл.-кор. АН України; Пфейффер Георгій Васильович (1872-1946)-укр. математик, акад. АН України (з 1920); Ревуцький Дмитро Миколайович (1881-1941) - укр. музикознавець, фольклорист і літера-турознавець; Ревуцький Левко Миколайович (1889-1977) укр. композитор, педагог і муз.-громад, діяч, нар. артист СРСР, акад. АН України, Герой Соц. Праці; Шліхтер Олександр Григорович (1868-1940) - акад. АН України; Курський Дмитро Іванович - відомий юрист і дипломат; Яковченко Микола Федорович (1900-74) - актор, нар. артист України. 1920 Г. реорганізована в єдину трудову школу. У 20-30 рр. у кол. будинку гімназії містився пед. технікум. Під час В. В. війни 1941-45 будинки згоріли.У повоєнні роки основний двоповерховий будинок гімназії був відновлений і значно перебудований, тепер тут міститься серед, *школа №1.* Колишній будинок І.М. Скоропадського розібраний на цеглу. В 1980-90-х на фасаді будинку встановлено меморіальні дошки Вороному Г. Ф., Маслову С. І., Шліхтеру О. Г, Ревуцькому Л.М. Розташ. на вул. Київській № 190.

ГІРНЯКА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста) - від вул. Ковалівської, Боброва (на *Сорочинцях)* на Сх. до вул. Густинської (№№ 37, 39а на *Лапинцях),* перетинає вул.Незалежності. Закінчується буд. №№ 29, 36. Довж. 475 м, без тверд, покриття. Має провулок. Названа на честь голови Лапинського колгоспу «Червоний махорочник» О. П. Гірняка, вбитого селянами під час голодомору й колективізації. На вулиці росте багатовіковий дуб - пам'ятка природи місцевого значення (біля буд. №11 - кол. садиба поміщика Маричевського). Забудована приватними житл. будинками.

ГІРНЯКА провулок - від в'їзду Густинського (№№ 4, 6 на *Лапинцях)* на

Пд. до вул. Гірняка (№№ 17, 19) (паралельно вул. Густинській), перетинає вул. Боброва. Бік вул. з непарними номерами має відгалуження на Сх. (між буд.№№ 3, 19). Закінчується буд. №№14, 19. Довж. 350 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГЛИБОКЕ (Глибокий) - село* Талалаївського р-ну Чернецької сільради. Розташ. на р. *Детюківці* (лівій прит. р. *Березовиці,* лівої прит. р. *Лисогору),* за 14 км від райцентру та залізн. ст. *Талалаївки.* 20 дворів, 34 ж. (1996). Вперше згадується 1886 під назвою Глибокий [15]. Входило до Прилуцького пов. 1886 в хут. наліч. 17 дворів козаків, 3 двори селян (казенних - 1, власників - 2), 21 хата, 138 ж. 1910 - 36 госп., з них козаків - 35, селян - 1, наліч. 234 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 3 ковалі, 3 ткачі, 2 поденники, 12 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 208 дес. придатної землі. 1923 відійшло до Роменського округу.

ПЛИННА (Довжик Грузький, Точена) - річка, ліва прит. р. *Лисогору.* Довж. 24 км, площа бас. 224 $км^2$, похил річки 2,1м/км [33]. Бере початок з оз. Лебединого. Тече терит. Варвинського та Срібнянського р-нів. Праві прит. Г. - *Савинка (Руда), Хукалівка,* ліві прит. Г. - *Козинка, Озерянка, Оробіївка.* Поблизу її розташ. с. *Брагинці* Варвинського р-ну, села *Гурбинці, Горобіївка, Гнатівка* Срібнянського р-ну. Протікала на терит. Варвинської та Друговарвинської сотні Прилуцького полку.

ПЛИННА - річка, ліва прит. р. *Сухої Лохвиці* (правої прит. р. *Лохвиці,* правої прит. р. Сули). Довж. 17 км, площа бас. 104 $км^2$, похил річки 3 м/км [33]. Права прит. Г. - *Ставище,* ліві прит. Г. - *Ведмедна, Липтур.* В її долині розташ. село* *Макушиха* Варвинського р-ну. Протікала терит. кол. Прилуцького і Лубенського пов. Малоросійської губ.

ПЛИННИЙ (Глинна) - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. на р. *Глинній* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 1 в. від с. *Горобіївки.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (з 1797). 1781 належав колез. ас. Богдану Олександровичу Брежинському. 1886 - 4 двори селян-власників, 5 хат, 23 ж. 1908 в хут. наліч. 24 ж . У 1910 вже не згадується.

ГЛИНЩИНА (Гулівщина, Глинський, Мала Стасівщина) - село* Прилуцького р-ну Богданівської сільради. Розташ. за 10 км від райцентру та за 9 км від залізнич. ст. Прилуки. 44 двора, 69 ж. (2000). Вперше хутір під назвою Гулівщина згадується 1781 [7]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802), до Пирятинського пов. (18021923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1932). 1781 хут. належав нащадкам померлого ген.-майора Мих. Іван. Стоянова. 1797 наліч. 7 душ чол. статі податкового населення. У 1804 ще називався х. Гулівщина [12], а на карті 1869 позначений вже х. Глинський [14]. Входив до Линовицької вол. 1-го *стану,* хутбули приписані до парафії Михайлівської ц-ви с. *Богданівни.* 1902 називався х. Глинський (Глинщина), 1910-х. Глинський (Мала Стасівщина). 1910 (разом з хх. *Стасівщиною* і *Нетягівщиною)* наліч. 125 госп., 825 ж.; землевласником був поміщик Капніст. У 1923-30 рр. х. Глинщина підпорядкована Линовицькій сільраді. 1925 - 54 двори, 276 ж.; 1930 - 58 дворів, 298 ж. 1944 працювали вітряк і кузня. До 1950 в **Г.** була с.-г. артіль ім. Ворошилова, яка об'єднувала 63 двори (117 чол. працездатних), мала 433,6 га землі (313,7 га ріллі), наліч. коней - 52, в.р.х. - 88 (у т.ч. 25 волів). 1950 колгоспи «2-річчя Сталінської конституції» *(Богданівка),* ім. Ворошилова (Глинщина) та ім. Шевченка *(Тополя)* об'єднані в один колгосп «Сталінської конституції», центр, садиба якого містилася в Богданівці. 1956 артіль укрупнено за рахунок приєднання колгоспу ім. Ватутіна *(Турківка)* і перейменовано в колгосп ім. К. Маркса. Хут. Глинщина став селом* 1958. 1971 - 69 дворів, 179 ж. З травня 1992 входив до пайгоспу «Богданівський». З 1999 проводиться приватизація землі та майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинули 22 воїни-односельці. Село* з'єднане дорогою місц. значення з тверд, покриттям з с. *Богданівкою* (0,5 км).

ГМИРЯНКА - річка на Ічнянщині. На карті Прилуцького пов. 1885 [20а] показана як права прит. р. *Городні* (правої прит. р. *Сможу).* Верхів'я - біля с. *Гмирянки.*

ГМИРЯНКА (Гмировка, Гмилянка) - село Ічнянського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Гмирянці* (правій прит. р. *Городні,* правої прит. р. *Сможу),* за 4 км від райцентру та залізнич. ст. *Ічні.* 483 двори, 1085 ж. (1996). Вперше згадується О. Пшездецьким в описі володінь Я. Виш-невецького у 40-х рр. 17 ст. [16]. Входила до Полкової, а після 1725 - до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького (1923-25) та Іваницького (1925-30) р-нів Прилуцького округу. Заснована на початку 17 ст. Під назвою «с. Гмировка» згадується 1666; в селі було 27 госп. селян, з них 6 госп. «орали на 6-ти волах , 9 - на 3-х волах, 12- на 2-х волах»; «да под селом Гмыровкою, на пруде заплоте мельница мещанина Фидюшки Родионова об одном колесе. На той же плотине мельница мещанина Стенки Федорова об одном колесе. На той же плотине мельница мещанина Федьки Яковлева об одном колесе»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Ічнянської прислушаюче». У перші роки 18 ст. прилуц. полковник Дмитро Горленко заволодів селом. 1708 село конфісковане; деякий час володів ним гетьман І. Скоропадський, а 1712 віддав його фельдмаршалу Б. П. Шереметеву. Г. лишалася у володінні нащадків фельдмаршала до 40-х рр. 18 ст. 1737 Г. належала Петру і Сергію Шереметєвим; у цей час у Г. наліч. 173 госп. селян, 6 госп. підсусідків, 78 госп. козаків (25 виборних, 53 підпомічники), 6 госп. козачих підсусідків. Від Шереметєвих Г. перейшла

до Кирила і Макара Стрешенців - родичів майбутнього гетьмана К. Розумовського. 1780-152 двори (185 хат) селян, 3 двори (8 хат) підсусідків, 116 дворів (120 хат) козаків. 1797 наліч. 1196 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Покровська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). Поміщиками Г. у перш. пол. 19 ст. були Марковичі та ін. Зокрема, М. А. Маркович 1842 мав у Г. 37 душ чол. статі селян. 1859 в Г. налічувалось 515 дворів, 2973 ж.; діяли 3 з-ди. 1873 споруджена мурована Трьохсвятительська ц-ва. У 1861-66 рр. у Г. розміщувалося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому було підпорядковано 5 сільс. громад (459 ревіз. душ). Козаки підлягали Ольшанському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Г. 1867 увійшла до *Ольшанської вол.* 1-го *стану.* 1886 - 230 дворів селян-власників, які входили до 8 громад (кол. Татарова, Підгаєцького, Ярошівського, Стрешенця, Тризни, Шрамченка і Руданівського), 420 дворів козаків, 22 двори міщан та ін., 702 хати, 3473 ж.; діяли 2 ц-ви, земське початкове однокласне училище (засн. 1866, у віданні земства з 1881), 2 шинки, 4 крамниці, 4 кузні, 63 вітряки, 5 олійниць, базар щочетверга, 3 ярмарки на рік (Іванівський з 7 січня, Преполовенський, Петропавлівський з 29 червня). 1910-745 госп., з них козаків - 491, селян - 213, євреїв - 3, ін. непривілейованих25, привілейованих- 13, наліч. 3789 ж., у т.ч. 31 тесляр, 24 кравці, 13 шевців, 3 столяри, 13 ковалів, 59 ткачів, 3 візники, 103 поденники, 23 займалися інтелігентними та 482 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 3946 дес. придатної землі. В земському початковому училищі навчалися 135 хлопч. і 70 дівчат (1912); діяв вже лише 1 ярмарок - 29 червня. Землевласниками, крім названих 1886, були ще поміщики: Боженкова, Граховський, Данилевський, Маркевич, Ваніна. В 1923-30 рр. Г. - центр сільради.

1925 - 937 дворів, 4045 ж.; 1930 - 881 двір, 4013 ж. На терит. села є кургани 2-1 тис. до н.е.

ГНАТІВКА - село* Срібнянського р-ну Дігтярівської селищної ради. Розташ. на р. *Лисогорі,* за 9 км від райцентру та за 35 км від залізнич. ст. Прилуки. 193 двори, 441 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Варвинської, з 1761- до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). У 1666 3 госп. селян, які «орали на 2-х волах» (козаки не показані). Вільне військове село*, «до ратуші Варвинської прислушаюче». 1674 гетьман І. Самойлович надав його полк, обозному Василю Севастияновичу; від нього Г. перейшла до його нащадків. Спочатку Г. володів син Андрій, а потім його діти, які довго між собою сварилися за батьківську спадщину. 1737 Г. значилася за Федорою - удовою колишнього полк, судді Андрія Вас. Севастияновича; у цей час у Г. наліч. 18 госп. селян, 16 госп. козаків (4 виборних, 12 підпомічників). 1740 залишилося лише 7 дворів (7 хат) селян, які належали б.т. Ів. Андр. Севастияновичу; останні «зійшли». 1780 - 12 дворів (13 хат) селян, з них 6 дворів б.т. Осипа Федор. Лисенка, якого О. Лазаревський вважає чоловіком Марфи Андр. Севастиянович, і 6 дворів Матвія Матвійовича Севастияновича; 22 двори (38 хат) козаків. 1797 наліч. 170 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 68 дворів, 590 ж., приписаних до парафії Троїцької ц-ви с. *Гурбинець.* Г. входила до Іванківської вол. 2-го *стану.* 1886 в Г. було 7 дворів селян-власників, 125 дворів козаків, 151 хата, 766 ж.; діяли шинок і вітряк. 1910 - 168 госп., з них козаків - 100, селян - 8, наліч. 913 ж., у т.ч. 2 тесляри, 2 кравці, 2 шевці, 2 ковалі, 5 ткачів, 11 поденників, 5 займалися ітелігентними та 72-ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1148 дес. придатної землі. Діяло земське початкове однокласне училище (1892), яке містилося в будинку, збудованому 1911-12; у ньому навчалося 59 хлопч. і 25 дівчат (1912). У 1923-25 рр. Г. підпорядкована Гурбинській сільраді, у 1925-30 рр. - центр сільради. 1925 - 226 дворів, 1037 ж.; 1930 - 230 дворів, 1038 ж.

ГНИЛИЙ ЯР - заказник гідролог, (з 1979). Ділянка заплави. Розташ. біля с. *Городні* Ічнянського р-ну. Площа 140 га.

ГНИЛИЦЯ - балка, права прит. р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю).* Гирло - біля х. *Вернигорівського* кол. Прилуцького пов. [32].

ГНИЛИЦЯ - балка, ліва прит. р. *Переводу* (правої прит. р. *Удаю).* Гирло - поблизу с. *Знам'янки* Прилуцького р-ну [32].

ГНИЛИЦЯ - річка. Див. р. *Галка.*

ГНИЛИЦЯ - село. Див. с. *Знам'янка.*

ГНИЛИЦЬКА ВОЛОСТЬ. Знах. на Зх. Прилуцького пов. Полтав. губ. 1861 в с. Гнилиці (нині *Знам'янка)* утворене Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян. До складу Г.в. входили 2 сільс. громади, 997 ревіз. душ селян. За царським указом 1866 існуючі волості тимчасовозобов'заних селян і волості Палати державного майна були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. ств. 16 нових волостей, улаштованих за територіально-адміністративним принципом. Серед них була й Г.в. у 3-му *стані.* 1868 в Г.в. наліч. 1522 двори (1452 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 47 солдатів, 1 міщан, 12 дворян, 10 осіб духовного звання). 1886 - 6 нас. пунктів (м-ко, 3 села, село*, хут), 1768 дворів (1764 селян-власників, 2 міщан та ін.), 1813 хат, 10021 ж. (4 козаки, 9967 селян-власників, 50 міщан та ін.). У 1900 - ті ж 6 нас. пунктів, 6 сільс. громад, 1944 двори, 10407 ж.; діяли: 4 ярмарки, 4 земські початкові училища, 2 церковнопарафіяльні школи. 1910 - 11 нас. пунктів (м-ко *Вейсбахівка,* сс. *Гнщиця, Погреби, Миколаївка,* с*. *Середівка,* **2** с-ща, 4 хут.), 2160 госп., 13292 дес. придатної землі. Г.в. існувала до 1923.

ГНИЛИЦЬКЕ КОНЯРСЬКЕ ТОВАРИСТВО. У 19 ст. в с. Гнилиці (нині *Знам'янка)* існував кінний завод Ламсдорф-Галаганів. У березні 1924 на його базі організоване Гнилицьке кооперативне товариство кіннозаводчиків. у сфері діяльності тов-ва перебувало 7500 господарств, 6665 коней, обслуговувалися Турівський та інші р-ни, навіть в інших округах. На поч. організації налічувалося [8 пайовиків, а на квітень 1929 - 658 (397 бідняків, 242 середняки, 11 заможних, 8 службовців). Тов-во мало 2 філії, 4 стайні та складські приміщення, 689 кобилиць. Породисті рисисті коні тов-ва брали участь у бігах на Прилуцькому, Київському та Харківському іподромах. 1929 т-во займало перше місце в Україні та третє в СРСР.

ГНІДАША ВУЛИЦЯ (кол. вул. Кузнечна і провулок Спартака (первісна назва Ларіонівський пров.) - від вул. Садової (№№ 75, 77) на Сх. до вул. Ярмаркової (№ 88), паралельно вул. Київської, Костянтинівської, перетинає вул. Гімназичну, Котляревського, Пушкіна. Закінчується буд.№№ 70, 77. Довж. 900 м, з тверд, покриттям. Прокладена в перш. пол. 19 ст. за планом забудови міста 1802. На поч. 20 ст. вул. називалася Кузнечною (вела до Ярмаркової площі, на якій містилися кузні). 1900 наліч. 45 володінь (у т.ч. 2 пустирі), 56 житл. будинків. Початок сучасної вулиці називався Ларіонівським пров., з 1925 - пров. Спартака. На ньому був відкритий піонерський клуб «Спартак» зі слюсарними та столярними майстернями для школярів. 1985 вул. Кузнечна перейменована на честь К.С. Гнідаша (1914-44) - Героя Рад. Союзу, командира партизанської розвідувально-диверсійної групи під час В.В. війни. На розі вул. Ярмаркової та Гнідаша (буд. № 77) встановлено меморіальну дошку. Вулиця забудована приватними житл. будинками.

ГНІДИНСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1979). Терит. заплави р. *Барви.* Розташ. біля смт *Барви* та с. *Гнідинців* Варвинського р-ну. Площа 40 га.

ГНІДИНЦІ - село Варвинського р-ну, Центр сільради. Розташ. на р. *Барві* (лівій прит. р. *Удаю),* за 7 км від райцентру та за 43 км від залізнич. ст. Прилуки. 430 Дворів, Ю89 ж. (1996). Вперше

згадуються в 2-й пол. 17 ст. [19]. Входили до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797- 1802), до Лохвицького пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Вільне військове село, «до ратуші Варвинської прислушаюче». 1709 прилуцький полковник І. Ніс надав його Михайлу Федоровичу Тарновському ще до одержання ним уряду сотництва. 1714, коли останній став варвинським сотником, гетьман І. Скоропадський підтвердив йому Г. на уряд. Після смерті **М. Ф.** Тарновського село лишилося у володінні його нащадків. 1740 - 50 дворів (55 хат) козаків, 3 двори (3 хати) козачих підсусідків; 26 дворів (26 хат) селян Данила і Андрія Михайловичів Тарновських. 1780 налічувалося 50 дворів (92 хати) селян і 11 дворів (24 хати) підсусідків; з них 32 двори (57 хат) селян належали б.т. Петру Даниловичу Тарновському, 18 дворів (35 хат) - удові Івана Даниловича Тарновського; крім того, в селі було 68 дворів (158 хат) козаків. Діяла дерев. Троїцька ц-ва, споруджена 1764 (перша ц-ва збудована до 1687). 1797 наліч. 881 душа чол. статі податкового населення. У 19 ст. Г. входили спочатку до Остапівської вол., пізніше стали волосним центром 3-го *стану.* 1888 - 128 дворів селян-власників, 207 дворів козаків, 6 дворів міщан та ін., 363 хати, 1989 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (1882), 3 шинки, крамниця, 37 вітряків, 6 олійниць. 1910 **Г.** - волосний центр; 341 госп., 2103 ж.; діяли земське початкове однокласне училище, однокласна змішана церковнопарафіяльна школа (1912). У 1923-30 рр. Г. - центр сільради. 1925-497 дворів, 2225 ж.; 1930-514 дворів, 2357 ж. На околицях **Г.** є 3 кургани 2-1 тис. до н.е.

ГНІДИНЦІВСЬКЕ НАФТОПРОМИСЛОВЕ УПРАВЛІННЯ (НПУ). Об'єднання «Чернігівнафтогаз» створене в квітні 1959 після того, як свердловина

№ 1 бурового майстра Юфи М. М . з глибини 1767-1787 м дала перший нафтовий фонтан біля с. *Гнідинців* (200 т нафти на добу). У червні 1960 організовано Гнідинцівську дільницю по видобутку нафти, яка проіснувала до утворення Прилуцького укрупненого нафтопромислу (липень 1961). У березні 1963 Гнідинцівська дільниця реорганізована в Гнідинцівський нафтопромисел. У червні 1965 на базі нафтопромислу створено Гнідинцівське НПУ в смт *Варві.* До нього увійшли Гнідинцівський нафтопромисел, нафтостабілізаційний з-д, воєнізована пожежно-сторожова охорона, електроцех та ін. 24.08.1970 Гнідинцівське НПУ ліквідоване.

ГНІДИНЦІВСЬКИЙ ЗАВОД ПО СТАБІЛІЗАЦІЇ НАФТИ І ВИРОБНИЦТВУ СКРАПЛЕНИХ ГАЗІВ НГВУ «Чернігівнафтогаз». Будівництво з-ду почалося 1965 на пром. майданчику Гнідинцівського нафтопромислу, закінчене 1969. Перша черга з-ду вступила в дію в липні 1969. З 24.08.1970 з-д перейшов у підпорядкування НГВУ «Чернігівнафтогаз».

ГОГОЛЯ ВУЛИЦЯ (кол. Трьохсвятительська; у центрі міста) - від вул. Галаганівської (№ 9) на Сх. до вул. Перемоги (№№ 54,56а на *Кустівцях),* паралельно вул. Береговій, Шевченка, перетинає вул. Садову, Гімназичну, Котляревського, Пушкіна, Ярмаркову, Кустівську, Червоноармійську, Щорса. Закінчується буд.№№193, 194. Довж. 2350 м. Від вул. Гімназичної до вул. Садової з тверд, покриттям. Має 5 в'їздів. Прокладена за ген. планом забудови міста 1802. Отримала назву від Трьохсвятительської церкви, що міститься на ній. У 1900 наліч. 132 володіння (у т.ч. 14 пустирів), 144 житл. будинки. Перейменована 1925 на честь Миколи Васильовича Гоголя (1809-52) видатного укр. та рос. письменника. Н. в с. Великі Сорочинці (нині Миргородського р-ну Полтав. обл.). Закінчив Ніжинську гімназію вищих наук (1828). Жив у Петербурзі. Більшість творів відтворюють поетичний образ України. Вулиця забудована приватними житл. будинками. На ній: магазин, кол. *Лазня* (на поч. 20 ст. - училище), *Трьохсвятительська церква.*

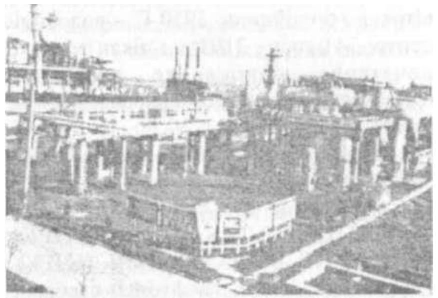

Гнідинцівський газопереробний завод

ГОГОЛЯ в'їзд 1-й - від вул. Гоголя (№№ 31, 33 на *Броварках)* на Пн. між вул. Садовою та Гімназичною. Закінчується буд.№№ 13, 16. Довж. 170 м, з тверд, покриттям. Забудований приватними житл. будинками.

ГОГОЛЯ в'їзд 2-й - від вул. Гоголя (№№ 20, 24 на *Броварках)* на Пд. Закінчується буд. №№ 9, 20. Довж. 170 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГОГОЛЯ в'їзд 3-й - від вул. Гоголя (№№ 69, 71 *на Броварках)* на Пн. Сх. між вул. Котляревського, Пушкіна. Закінчується буд. №№ 10, 11. Довж. 110 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГОГОЛЯ в'їзд 4-й - від вул. Гоголя (№№ 162,164 на *Кустівцях)* на Пд. до 1-го пров. Червоноармійського. Закінчується буд.№№ 1, 2а. Довж. 100 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГОГОЛЯ в'їзд 5-й - від вул. Гоголя (№№ 182, 184 на *Кустівцях)* на Пд. Сх. між вул. Щорса, Перемоги. Закінчується буд.№№ 5, 12а. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГОДУНІВКА - село, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 22 км від сільради. 1925-312 дворів, 1572 ж.; 1930- 320 дворів, 1635 ж. Нині село Яготинського р-ну Київ. обл.

ГОЛИНКА - річка. Див. р. *Голубівка.*

ГОЛИНКА (Галенка) - річка в Сумській обл., права прит. р. *Сули.* Довж. 15 км, площа бас. 46 км^2 похил річки 2 9 м/км [33]. Наприкінці 18 ст. протікала між Прилуцьким і Роменським повітами Малоросійської губ.

ГОЛІВЩИНА - парк. Див. *Линовицький парк Жевахівщина.*

ГОЛІНКА - село Бахмацького р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Голубівці* (правій прит. р. *Ромни),* за 25 км від райцентру та за 15 км від залізнич. ст. Рубанки. 1439 ж. (1988). Вперше згадується О. Пшездецьким в описі володінь Я. Вишневенького 40-х рр. 17 ст. [16]. З 1649 - центр Голінської сотні Прилуцького полку, яка ще існувала 1654; у 1672 цієї сотні вже не було - Г. входила до складу Корибутівської (60-70 рр. 17 ст.), Красноколядинської (до 1751) і нової Голінської (1751-81) сотні. 1666 - 34 госп. селян, з них 12 «орали на 2-х волах» та мали ще по одному коню для оранки, 22 госп. «орали на 2-х волах». «Та під селом Голенкою на річці на Ромні млин міщанина Івашки Носача «об одном колесе»». «На тій же «заплоті» млин міщанина Васьки Штана «об одном колесе»». «В селі ж Голенках на річці Голенці млин міщанина Савки Прудника «об одном колесе»». Козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Красноколядинської прислушаюче», до того, як гетьман І. Мазепа визначив місцевих селян «для прислушания до дворца Самборского». У період гетьманування І. Скоропадського останній володів Г, а після його смерті (1722) село відійшло до кн. О. Меншикова. Після його смерті Г. «записана» на царську сім'ю. 1737 - 23 госп. селян, 112 госп. козаків (52 виборних, 60 підпомічників), 19 госп. козачих підсусідків. 1740 Г. входила до Самбірського староства, яке 1750 перейшло у володіння гетьмана К. Розумовського. 1780 - 34 двори (78 хат) селян, 38 дворів (50 хат) і 2 бдв. хати підсусідків, 113 дворів (290 хат) козаків, 8 бдв. хат «почталіонів», 29 бдв. хат козачих підсусідків; власники селян: К. Розумовський - 23 двори (34 хати), спадкоємці померлого полковника Ів. Скоропадського - 2 двори (2 хати), майор Я. М. Скоропадський - 11 дворів (44 хати); власники підсусідків: спадкоємці померлого сотника Уласа Жураковського- 8 дворів (9 хат), спадкоємці померлого сотника Вас. Рудковського - 1 двір (2 хати), возний Герман - 1 двір (4 хати), отаман сотенний Чернишов - 6 дворів (8 хат), священик Боровський -17 дворів (19 хат) та ін. Діяли 2 дерев, ц-ви - Михайлівська і Преображенська (перша збудована до 1649). Поблизу села розташовані кургани скіфського часу (5-3 ст. до н.е.); за 7 км від Г. на березі р. Ромен виявлено давньоруське городище (9-13 ст). Після скасування полкового устрою 1782 Г. відійшла до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ГОЛІНСЬКА СОТНЯ Прилуцького полку. Ств. 1649; наліч. 98 реєстрових козаків; сотник Юрко Демченко. Після Переяславської ради 1654 в Голінці було «приведено к вере»: «сотник, отаман, війт, козаків та міщан 237 чол. Всього 240 чол.» Пізніше (до 1672) Ге. була приєднана до Корибутівської сотні.

ГОЛОБОРОДЬКА - хут. Зарічанської сільради Пирятин. р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від сільради. 1930 - 16 дворів, 77 ж. Нині село* Пирятин. р-ну Полтав. обл.

ГОЛОВКІВСЬКИЙ (Головків) - хут. Розташ. нар. *Тополі* (правій прит. р. *Удаю),* за 12 в. від Прилук. Вперше згадується 1781 [8]. Входив до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (з 1797). 1781 належав козаку Головку (звідки й назва хутора), що мав тут 5 хат. 1797 наліч. 15 душ чол. статі податкового населення. Нині в складі с*. *Турківки* Прилуцького р-ну.

ГОЛОВЧЕНКІВ - хут. в Блотницькій вол. Прилуцького пов. Розташ. поблизу с*. *Касянівки.* Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ГОЛУБІВКА - заказник бот. (з 1975). Переважно дубово-липовий ліс віком

понад 40 років. У трав'яному покрові-звіробій, конвалія, барвінок. Розташ. в Прилуцькому р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 207 га.

ГОЛУБІВКА (Голинка, Зарукавна) - річка, права прит. р. *Ромна.* Довж. 12 км, площа бас. 91,2 км^2, похил річки 1,7 м/км [33]. Протікала терит. Голінської сотні Прилуцького полку. На її березі розташ. с. Голінка Бахмацького р-ну.

ГОЛУБІВКА - село Прилуцького р-ну Івківської сільради Розташ. на р. *Калишівці* (правій прит. р. *Удаю),* за 8 км від райцентру та залізн. ст. Прилуки. 464 дворів, 978 ж. (2000). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666 - 9 госп. селян, які «орали на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1687 гетьман І. Мазепа віддав його прилуцькому полков, осавулу І. Носу. Після його смерті (1715) Г. заволодів прилуцький полков, хорунжий Петро Ів. Носенко (Білецький) і володів ним до 1720, коли Г. була повернута удові Степ. Ів. Носа. У 1724-31 Г. належала Федору Степ. Носенку. У 1737 - 51 госп. селян, 4 госп. підсусідків, 9 госп. козаків (3 виборних, 6 підпомічників) і 2 госп. козачих підсусідків; селянами володіла Марія Степанівна Носенкова, яка була одружена (1725) з Миколою Кириловичем Троцьким. 1780— 34 двори (46 хат) селян, 15 дворів (24 хати) підсусідків і 12 дворів (22 хати) козаків;

Голубівка. Біля хати-читальні. Фото 30-х рр. 20 ст.

селяни належали синам М. К. Троцького - Івану і Тимофію; перший був полков, хорунжим, другий - «абшитованным певчим высоч. двора». 1797 наліч. 330 дущ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Іоанно-Златоустівська ц-ва, споруджена 1770, поновлена 1820 і 1882 (перша ц-ва збудована до 1725). 1859 - 187 дворів, 1014 ж.; р. *Калишівка* вже не згадується, Г. показана розміщеною біля джерел. 1861-66 в Г. розміщувалося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковано 7 сільс. громад (528 ревізьких душ селян). Козаки підлягали Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Г. 1867 увійшла до Богданівської вол. 3-го *стану.* 1886 в Г. наліч. 178 дворів селян-власників, які входили до 4 сільс. громад (колишніх Троцького, Якимахи, Лагоди і Громова), 82 двори козаків, 16 дворів міщан та ін., 282 хати, 1562 ж.; діяли: дерев, ц-ва, змішана церковнопарафіяльна школа, 3 шинки, 6 вітряків, олійниця. 1910-352 госп., з них козаків - 118, селян - 213, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 16, привілейованих - 4, наліч. 1944 ж., у т.ч. 46 теслярів, 31 покрівельник, 20 кравців, 15 шевців, 11 столярів, 2 ковалі, 1 чинбар, 34 ткачі, 36 поденників, 7 займалися інтелігентними та 156 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1762 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщики П. І. Скаржинська, А. С. Якимаха, 1. І. Троцький та його нащадки. У 1923-30 рр. Г. - центр сільради. 1925 - 425 дворів, 1985 ж.; 1930 - 463 двори, 2078 ж. Весною 1930 члени т-ва СОЗу та артілі ім. Левицького об'єднані в артіль «Нова громада», до якої входило 144 двори, наліч. 696 га землі, 99 коней, трактор, 2 молотарки, 10 сівалок, 6 жаток, кузня. Працездатних 337 чол., 11 спільних корів, 83 шт. свиней. Восени колгоспники отримали на трудодень 1 крб. 13 коп. 1931- 40% бідняцько-середняцьких госп-в об'єднані в два колгоспи: «Нова громада» (158 госп-в) та «Перше Травня» (23 госп-ва). 1944 - 466 дворів, 1738 ж.,

працювали 3 вітряки, теслярська майстерня. 1950 артілі об'єднані в одну - ім. Жданова, яка в квітні 1957 приєднана до радгоспу «Івківці». 1961 в Г. н.с.ш. навчалося 195 учнів (21 працівник). 1996 в селі - відділення елітно-дослідного госп-ва «Івківське», 8-річна школа (103 учні, 18 педпрацівників), фельдшерсько-акуш. пункт, АТС (1994), б-ка (10,3 тис. од. зб.), ясла-садок (19 дітей), 2 крамниці, діюча церква. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В Г. є братська могила воїнів, що полягли 1943 під час визволення села від гітлерівців. 126 воїнів-односельців та 17 мирних жителів загинули під час В. В. війни. Г. з'єднана дорогою місц. значення з тверд, покриттям 1980 з автотрасою Прилуки-Варва (2 км).

ГОЛУБІВСЬКИЙ - хут. Корибутівської сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Нині не існує.

ГОЛУБІВЩИНА - хут. Горобіївської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 13 км від райцентру і за 5 км від с. *Горобіївки.* 1925 - 3 двори, 12 ж.; 1930 - 3 двори, 13 ж. Нині не існує.

ГОНЗАРОВЩИНА - слобідка. Див с. *Гензерівка.*

ГОРА - хут. Новогребельської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від сільради. 1925-24 двори, 119ж.; 1930 - 27 дворів, 119 ж. У 1970-х рр. приєднаний до с. *Мокляків.* Прилуцького р-ну.

ГОРБАНІВЩИНА-хут. Остапівської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3,5 км від сільради. 1925-4 двори, 25 ж.; 1930-5 дворів, 29 ж. Нині не існує.

ГОРБАТЕНКІВ - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. 1886 - 2 двори козаків, 2 хати, 18 ж. [15]. Нині не існує.

ГОРБАХА (Горбати, Горби) - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. Розташ. біля с. *Радьківки.* 1886-3 двори селян (казенних - 2, власників - 1), 3 хати, 16 ж. [15], приписаних до парафії *Вознесенської ц-ви* с. *Радьківки.* 1910-11 г°сп., з них козаків - 2, селян - 9, 75 ж., у т.ч. 3 ткачі, 1 поденник, 9 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. Приєднана до с. *Радьківки* Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав посполитому Горбаченку, мав 2 хати [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київ, намісництва.

ГОРБАЧЕНКІВ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав посполитим Горбаченкам, мав 4 хати [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київ, намісництва.

ГОРБАЧІВКА - хут. Попівської (Жовтневої) сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. Попівки. 1925 - 61 двір, 289 ж.; 1930 - 73 двори, 317 ж. Нині село* Згурівського р-ну Київ. обл.

ГОРІЛЬЧЕНКІВ - хут. Варвинської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км від *Барви.* 1930 - 1 двір, 5 ж. Нині не існує.

ГОРЛЕНКА - хут. Прилуцького пов. у верхів'ї безіменної прав, притоки р. *Удаю,* за 3,5 в. від с. *Краслян[* 10], згадується 1797 та 1804.

ГОРЛЕНКА В. П. МОГИЛА в с. *Українському* (кол. Ярошівка) Талалаївського р-ну. Горленко Василь Петрович (1853-1907) - укр. письменник, мистецтвознавець, фольклорист. Нар. в с. Ярошівці. Навчався в Ніжинському юридичному ліцеї та Сорбоні (Париж). Автор праць про Т. Шевченка, І. Котляревського, Г. Квітку-Основ'яненка та ін. письменників, про художників В. Боровиковського, Д. Левицького, кобзарів, лірників. Одним з перших подав відомості в пресі про рукописи рос. повістей Т.Г. Шевченка, надрукував кілька уривків з них. Автор статей «Альбоми й малюнки Шевченка в зібранні В. В. Тарновського» (1886), «Ілюстрації Шевченка» (1888), «Альбом офортів Шевченка» (1891), «Шевченко - живописець і гравер» (1893). Залишив один з кращих описів

«Качанівки». Підтримував творчі і дружні зв'язки з багатьма діячами укр. та рос. культури - М. Заньковецькою, П. Мирним, Б. Грінченком, М. Костомаровим, М. Горьким, В. Кричевським та ін. Про життя й творчість Г. писали М. Сумцов, Г. Житецький, М. Зеров (сонети), ї. Ру-динська та ін. У своєму с. Ярошівці Г. зібрав цінну б-ку, колекцію карт, малюнків, тримав епістолярний та рукописний архів. Помер Г. в Петербурзі, але згідно з його заповітом похований на батьківщині. На могилі встановлено пам'ятник.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Розташ. біля с. Ярошівки (тепер с. *Українське).* Належав полковнику Андр. Андр. Горленку, 1781-теж йому. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав іваницькому підкоморію Григорію Андрійовичу Горленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику Горленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Монастирищенській сотні Прилуцького полку. 1781 належав іваницькому підкоморію Григорію Андрійовичу Горленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав корнету Андрію Горленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав поручику Андр. Павлов. Горленку, наліч. 5 дворів [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київ, намісництва.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику Петру [Якимовичу] Горленку, наліч. 15 хат [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київ, намісництва.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав майору Горленку, наліч. 10 хат [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київ, намісництва. На карті Прилуцького пов. 1902 позначений х. Горленка, розташ. за 7 в. на Пн. Сх. від с. *Рудівки.* Згадується він і 1900 [24]. Нині не існує.

ГОРЛЕНКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Розташ. «біля корчми на Київському шляху». Належав б.т. Андрію Дмитровичу Горленку. Можливо, це х. *Кам'яноколодяжний,* який 1782 належав його сину іваницькому підкоморію Григорію Андрійовичу Горленку [17].

ГОРЛЕНКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику Андр. Андр. Горленку, наліч. 3 хати [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київ, намісництва.

ГОРЛЕНКА ХУТОРИ (2 шт.) Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належали колез. ас. Горленку [8]; в одному хут. було 7 дворів, в другому - 4 двори. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Пирятинського пов. Київ, намісництва.

ГОРЛЕНКА ХУТОРИ (3 шт.) Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належали полковнику Горленку [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

ГОРЛЕНКІВ ДВОРИ У МІСТІ ПРИЛУКАХ. Описи дворів прилуцького полковника Дмитра Горленка та його сина Андрія на Чернявщині *(Лапинцях)* кінця 17 - поч. 18 ст. знайдені в архівах істориком М. І. Костомаровим і опубліковані в історичній монографії [Н.И. Костомаров. Собр. соч. Книга шестая. Том VI. «Мазепа и мазепинцы». СПб, 1905, с. 749 (Примечания)]. Ці двори містилися поблизу *собора Різдва Богородиці* та в районі перетину сучас. вулиць Боброва і Густинської. Нижче подаємо ці описи в перекладі на укр. мову: «Полковника прилуцького Дмитра Горленка в м. Прилуках у замку двір, у ньому «хоромного строения» три світлиці, п'ять кімнат, на горі два покої, в сінях ліхтар великий, світлиця з кімнатою біля воріт на «мшениках» [«мшенник», «омшенник» - комора, підвал, льох для зимівлі бджіл], світлиця з кімнатою на льодовні й на «омшенику», світлиця для челяді з кімнатою, хата-пекарня з сіньми, конюшня, стайня, сарай, покритий тесом, два льохи кам'яні, скарбниця кам'яна, баня з сінцями, світлиця з кімнатою біля бані, кліть біля воріт.У місті Прилуках на Чернявщині на підварках його ж двір з «хоромним строением» - дві столові світлиці, чотири кімнати з сіньми, один покой на горі, дві хати-пекарні, біля однієї пекарні світлиця, біля другої пекарні дві кліті, льох кам'яний, конюшня, комора з засіками, винниця з шістьма казанами мідними, при тих казанах 18 мідних труб, біля винниці кліть. (Тим двором володів Андрій Горленко)».

ГОРОБІЇВКА (Вороб'ї, Вороб'ївка, Оробіївка) - село Срібнянського р-ну , центр сільради, якій підпорядковане с*.*Точене*. Розташ. на р. *Глинній* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 12 км від райцентру та за 40 км від залізнич. ст. Прилуки. 265 дворів, 618 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Варвинської, з 1761— до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 11 госп. селян, з них 4 госп. «орали на 6-ти волах», 5 госп. «середньої статі орали на 4-х волах» та 2 госп. «меньшої статі орали на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Варвинської прислушаюче». 1732 гетьман Д. Апостол надав Г. на ранг генер. судді Ф. Лисенку з 3 селянськими дворами. 1737 Г. знову стала вільним селом; у цей час у селі налічувалося 3 госп. селян, 63 госп. козаків (19 виборних, 44 підпомічників). У 2-й пол. 18 ст. селян скуповували різні власники; так, у 1764 - 5 душ чол. статі селян належали прилуц. полковнику Гр. Галагану. 1780 в Г. налічувалося 55 дворів (140 хат) козаків і 8 дворів (14 хат) селян; власниками селян були: гр. А. Розумовська - 2 двори (4 хати), колез. ас. Б. О. Брежинський - 3 двори (4 хати), «полковниця» Тарновська - 1 двір (1 хата), «сотничка» Кониська - 1 двір (3 хати), колез. ас. І. Гр. Галаган - 1 двір (3 хати); «попівських» підсусідків - 2 двори (4 хати). 1797 наліч. 480 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Михайлівська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1730). 1859 - 185 дворів, 1664 ж. У 1861-66 рр. селяни Г. підпорядковані Савинському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян, а козаки Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Г. 1867 увійшла до нової Іванківської вол. 2-го *стану.* У 1886 в Г. було 35 дворів селян-власників, які входили до сільс. громади Зельмиця, 238 дворів козаків, 2 двори міщан та ін., 300 хат, 1640 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1856), початкове однокласне училище (засн. 1865, у віданні земства з 1872), шинок, 2 кузні, 25 вітряків, 5 олійниць. 1910 - 333 госп., з них козаків 274, селян - 46, євреїв - 3, ін. непривілейованих - 1, привілейованих - 9, наліч. 1999 ж., у т.ч. 11 теслярів, 9 кравців, 2 шевці, 2 ковалі, 4 ткачі, 11 поденників, 11 займалися інтелігентними та 117 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2341 дес. придатної землі. Земське однокласне училище містилося в будинках, збудованих у 1897 і 1913; в ньому

навчалося 84хлопч. і47 дівчат(1912);діяла дерев. Михайлівська ц-ва (у рад. період закрита). Землевласниками були: Г. П. Галаган, С. М. Галенкіна, В. Д. Іваненко. У 1923-30 рр. Г. - центр сільради. 1925-421 двір,2095ж.; 1930-390 дворів, 1860 ж. Уродженцем Г. є Герой Рад. Союзу В. І. Радченко.

ГОРОВОГО - хут. Іваницької сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від с. *Іваниці.* 1930 - 1 двір, 4 ж. Нині не існує.

ГОРОДЕНСЬКА (ГОРОДНЯНСЬКА) СОТНЯ Прилуцького полку. Ств. 1649; наліч. 99 чол. реєстрових козаків; сотник Остап Іременко. 1654 вже не згадується.

ГОРОДЕНЬКА - протока; протікала через с. Ольшану *(Вільшану)* у 18 ст. на терит. Полкової сотні Прилуцького полку [6].

ГОРОДЕНЬКА - річка. Див. р. *Городня.*

ГОРОДИЩЕ - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 16 км від райцентру. 1925 - 286 дворів, 1427 ж.; 1930-334 двори, 1583 ж. 1958 Г. приєднане до залізнич. ст. Гребінки. Нині м. Гребінка Полтав. обл.

ГОРОДИЩЕ - хут. Срібнянської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від *Срібного.* 1925 - 6 дворів, 31 ж.; 1930 не згадується (приєднане до смт *Срібного).*

ГОРОДНІЙ провулок (у сх. частині міста, на *Плискунівці)* - від болота на Пд. Сх. до вул. Луначарського (№№ 14, 16). Закінчується буд. №№ 5а, 16. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГОРОДНЯ (Городенька, Бугай) - річка, права прит. р. *Сможу* [32]. Довж. 16 км, площа бас. 101 км^2, похил річки 2,1 м/км [33]. Бере початок поблизу с. *Гмирянки.* Гирло - біля с. *Однолькового* Ічнянського р-ну. Протікала терит. Ічнянської сотні. Права прит. Г. - *Гмирянка,* ліва - *Безводівка.* На її березі розташ. с. *Городня* Ічнянського р-ну.

ГОРОДНЯ - село Ічнянського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Городні* (правої прит. р. *Сможу),* за 18 км від райцентру та залізнич. ст. *Ічні.* 240 дворів, 490 ж. (1996). Вперше згадується 0. Пшездецьким в описі володінь Я. Вишневецького 40-х рр. 17 ст. [16]. 1649 - центр Городенської сотні, яка 1654 вже не існувала. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Виникла на початку 17 ст. на місці старовинного поселення. 1666 - 33 госп. селян, з них 4 госп. (у тому числі війт «Мікула Єрофієв») «орали на 6-ти волах», 23 госп. «орали на 4-х волах» та 6 - на 2-х волах"; козаки не показані. Г. залишалася вільною до 1730, коли була віддана на ранг генер. осавулу І. Мануйловичу. 1737 в Г. наліч. 57 госп. козаків (18 виборних, 39 підпомічників), З госп. козачих підсусідків, 26 госп. селян, з яких 16 дворів (16 хат) рангових І. Мануйловича. В Г. діяли: дерев. Михайлівська ц-ва, споруджена 1765 (перша ц-ва збудована до 1666), 7 водяних млинів (6 на р. *Городні,* 1 на р. *Безводівці).* Село й далі лишалося ранговим ген. осавулів. 1780 - 7 дворів (9 хат) рангових селян і 12 дворів (26 хат) підсусідків, частина яких належала нащадкам полк, обозного Я. М. Огроновича; 97 дворів (191 хата) козаків. 1797 наліч. 654 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. серед кількох власників селян - Марковичі і Сологуби. У 1859 - 218 дворів, 1508 ж. У 1861-66 рр. селяни Г. підпорядковані Ольшанській Волості тимчасовозобов'язаних селян, а козаки - Ольшанській Волості відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Г. 1867 увійшла до нової Ольшанської вол. 1-го *стану.* 1886 - 34 двори селян- власників, які входили до Сологубівської сільс. громади, 281 двір козаків, 11 дворів міщан та ін., 334 хати, 1759 ж.; діяли: дерев, ц-ва (поновлена 1836), початкове однокласне училище (засн. 1864, у віданні земства з 1910), 2 шинки, кузня, 41 вітряк, 3 олійниці. 1910 (разом з х. *Кулівщиною)* - 409 госп., з них

козаків - 360, селян - 29, євреїв - 6, ін. непривілейованих - 9, привілейованих - 5, наліч. 2271 ж., у т.ч. 5 теслярів, 10 кравців, 2 шевці, 1 столяр, 1 коваль, 8 ткачів, 46 поденників, 9 займалися інтелігентними та 167 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 3016 дес. придатної землі; земське початкове училище, в якому навчалося 93 хлопч. і 9 дівчат (1912), жіноча церковнопарафіяльна школа; діяла дерев. Михайлівська ц-ва (у рад. період закрита). Землевласниками були: М. С. і О. С. Сологуби, 1.1. Ярмаков, О. В. Соболевська. У 1923-30 рр. Г. - центр сільради Малодівицького (1923-25) та Іваницького (1925-30) р-нів. 1925 - 504 двори, 2355 ж.; 1930-501 двір, 2293 ж. На терит. Г. скіфське городище 6 - 3 ст. до н.е.; на околицях Г. збереглися залишки городища часів Київської Русі.

ГОРЬКОГО - село* Олексинської сільради Срібнянського р-ну. Розташ. на р. *Лозовій* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 10 км від райцентру. 18 дворів, 30 ж. (1996). Новоутворений 1959 населений пункт.

ГОРЬКОГО ВУЛИЦЯ - див. *Садова вулиця.*

ГОСТРА МОГИЛА - хут. Білоусівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від сільради. 1925 - 13 дворів, 59 ж.; 1930 - 14 дворів, 66 ж. Нині не існує.

ГОСТРЯНСЬКИЙ - хут. Переволочнянської вол. Прилуцького пов. 1886 - 1 двір селян- власників, 1 хата, 13 ж. [15]. Нині не існує.

ГОТЕЛЬНИЙ КОМЛЕКС У Прилуках у 1910 налічувалося 8, а 1913 — 9 готелів: «Центральний», «Розенберг», «Бауммтейн», «Олександрівський», «Європейський», «Петербурзький», «Топольського», «Північний» та «Берлін».Потім кількість готелів ще збільшилась: 1915 на вул. Вокзальній містився центральний готель № 12 «Вікторія», на вул. Олександрівській (суч.Київська) - «Гранд-отель». Працювали також заїжджі двори. Після 1917 в Прилуках залишився лише один готель, 1944 він містився на вул. Вокзальній № 26.1947 в ньому працювало 11 чол. Новий готель «Прилуки» на 104 місця побудований 1962. В цьому ж приміщенні відкрито кафе на 50 місць, діють перукарня, майстерня по ремонту годинників, відділення зв'язку (до 1992). 1992 на базі готелю «Прилуки» і кафе створено підприємство готельного комплексу. На 1.01.1996 працювало 24 чол. Розташ. на вул. Вокзальній № 2.

ГРАБАРІВКА - село, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 353 двори, 1714 ж.; 1930 - 386 дворів, 1842 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ГРАБАРІВКА - залізнич. ст. Давидівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1930-12 дворів, 45 ж. Пізніше приєднана до с. *Давидівки* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ГРАБІВ (Грабове) - село* Ічнянського р-ну Будянської сільради. Розташ. на р. *Іченьці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 15 км від райцентру та залізнич. ст. *Ічня.* 89 дворів, 186 ж. (1992). Вперше згадується 1718 [16]. Входив до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Поселений на початку 18 ст. декількома сусідніми власниками на куплених грунтах. У відомості 1718 зазначено так: «селце Грабов» з 8 дворами «посполитих». За ревізією 1728 - 12 хат підсусідків Андрія Горленка, Павла Карася і «попаді Суханської» (Соханської). 1731 - 4 хати підсусідків «попа Петра Суханського» (Соханського) і 6 хат «значкового Павла Карася». 1737 згадується лише 1 госп. козака-підпомічника та 8 госп. підсусідків. 1780 козаки зовсім не згадуються, лише підсусідки - 15 дворів (34 хати). 1797 наліч. 43 душі чол. статі податкового населення. Соханські були з давніх часів монастирищенськими священиками і заможними людьми - наприкінці 18 ст, крім підсусідків у Г., вони володіли хут. *Грабівським,* розташ. поруч з Г.

Декілька душ селян на початку 19 ст. мав у Г. П. Г. Горленко. 1859 в Г. - 11 дворів, 85 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Лучківки.* Г. входив до Малодівицької вол. 1-го (1837-1867) і 3-го (1867-1923) *станів.* 1886 - 4 двори козаків, 19 дворів селян (1 казенних, 18 власників), 12 дворів міщан та ін., 36 хат, 198 ж. 1910 налічувалося 91 госп., з них козаків - 33, селян - 53, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 1, привілейованих-3, наліч. 495 ж., у т.ч. 6 теслярів, 3 кравці, 1 швець, 1 коваль, 1 слюсар, 12 ткачів, 36 поденників, 4 займалися інтелігентними та 50 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 518 дес. придатної землі; діяла школа грамоти. У 1923-30 Г. - центр сільради. 1925-130 дворів, 655 ж.; 1930 - 79 дворів, 403 ж.

ГРАБІВСЬКИЙ - хут. Розташ. на р. *Іченьці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 17 в. від м-ка *Ічні.* Входив до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Ніжинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1781 належав монастирищенським «попам Соханським» [7]. 1797 в хут. наліч. 6 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 3 двори, 15 ж. Нині не існує.

«ГРАНІТ» - ВАТ. Утворене 1989 з виробничо-промислової бази, яка виділена з будівельно-монтажного управління «Промжитлобуд» і стала самостійним кооперативом, а з 1994 АТ. Виготовляло бетонні фундаментні блоки, плити перекриття, бетон, розчини, металоконструкції. 1995 ВАТ розпочало випуск будівельних блоків малих розмірів з тирси, цементу, відходів вапна, перліту. За 1995 випущено товарної продукції: збірного залізобетону 1247 $м^3$, бетонних блоків 1321 $м^3$, товарного бетону 3278 $м^3$, розчину 3241 $м^3$, зварних металоконструкцій 133 т. На 1.01.1996 працювало 85 чол. Розташ. на вул. Індустріальній № 6.

ГРЕБІНКА - залізнич. ст. Городищенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925-115 дворів, 587 ж.; 1930 - 280 дворів, 1100 ж. Нині місто, центр р-н Полтав. обл.

ГРЕКІВ - річка, прит. р. *Басанки (Гайворона)* правої прит. р. *Ромна* [32]. У 18 ст. брала початок поблизу с. *Попори* кол. Роменського пов. Чернігівського намісництва. Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

ГРЕЧАНА ГРЕБЛЯ - село* Попівської (Жовтневої) сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. Попівки. 1925 - 100 дворів, 496 ж.; 1930 - 99 дворів, 490 ж. Нині село* Згурівського р-ну Київ. обл.

ГРЕЧАНІВКА - хут.Див. х. *Гречано-Петрівський.*

ГРЕЧАНІВЩИНА-хут. Краслянської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Краслян.* 1930 - 2 двори, 5 ж. Нині не існує.

ГРЕЧАНО-ПЕТРІВСЬКИЙ (Гречанівка) - хут. Ковалівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від с. Ковалівки. 1925 - 100 дворів, 501 ж.; 1930 - 107 дворів, 557 ж. Нині с*. *Гречанівка* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ГРИГОРАШІВСЬКИИ (Григораховський, Бовдурівщина, Бовдурі) - хут. Розташ. поблизу гирла р. *Ржавець* (правої прит. р. *Сможу).* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до складу Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923). 1781 належав майору Горленку. 1797 наліч. 3 душі чол. статі податкового населення. 1859 звався Григорашівський (Бовдурівщина), мав 2 двори, 4 ж. Останній раз (під назвою Бовдурі) згадується 1910 без зазначення кількості жителів. Нині не існує.

ГРИГОРІВКА - село Бахмацького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с-ще Веселе. Розташ. за 22 км від райцентру. Залізнична станція. 1658 ж. (1988). Вперше згадується бл. 1700 [16]. Входила до складу Красноколядинської сотні Прилуцького полку. Спочатку виник хут, який заснував гайворонський отаман Корній Салогуб, «купивши у Гайворонського козака Германа Чорниша пусту хатку до свого грунту, а купивши, загатив греблю, де збудував млин і хутірець». На початку 18 ст. К. Салогуб продав хут. канцеляристу Григорію, звідки він одержав свою назву. За підтримку гетьмана І. Мазепи канцерярист 1709 потрапив на заслання. Хут. випросив у гетьмана І. Скоропадського Петро Корецький, зять стародубського полковника Мих. Міклашевського. Від Корецького Г. перейшла до генер. судді І. Черниша, в якого І. Скоропадський хут. відібрав і 1718 віддав своєму брату Василю, чернігівському полк, обозному, котрий передав хут. сину Михайлу. 1720 в Г. споруджена дерев. Михайлівська ц-ва з солом'яною стріхою, і хут. став селом. 1737 ним продовжував володіти б.т. Мих. Вас. Скоропадський, після смерті якого селян Г. розділили між собою його сини - Іван та Яків. 1740 - 34 двори (86 хат) селян; козаків не було. 1780 - 102 двори (130 хат) селян; з них спадкоємців померлого полковн. Івана Скоропадського - 36 дворів (43 хати) і майора Якова Скоропадського - 66 дворів (87 хат); козаків, як і раніше, не було. Будинок Якова мав 10 кімнат; в його садибі «пастушних і служителскіх» - 13 бдв. хат. Поблизу Г. кургани 2 - 1 тис. до н.е. Після скасування полкового устрою Г. 1782 відійшла до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ГРИГОРІВКА - село. Див. с. *Григорівщина.*

ГРИГОРІВКА - хут. Золотоношківської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 10 км від райцентру і за 3 км відс. *Золотоношка.* 1925-29 дворів, 178 ж.; 1930 - 30 дворів, 172 ж. Нині не існує.

ГРИГОРІВКА - село*, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 27 км від райцентру. 1925 - 155 дворів, 807 ж.; 1930-163 двори, 861 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ГРИГОРІВСЬКИЙ - хут. Див. с* *.Єгорівка.*

ГРИГОРІВЩИНА (Григорівка) - село* Варвинського р-ну, Калиновицької сільради. Розташ. за 8 км від райцентру. 47 дворів, 84 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 належала значк.т. Григор'єву. Наприкінці 18 і на початку 19 ст. Г. входила до групи Скородинських хуторів, розташ. між річками *Удаєм* та *Глинною* по берегах їхніх безіменних приток . 1797 в цій групі власницьких хуторів наліч. 37 душ чол. статі податкового населення. У 1859 значилася власницькою слобідкою, мала 10 дворів, 119 ж., була приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Горобіївки.* 1886 (уже під назвою *Григорівщина)* наліч. 21 двір селян-власників, які входили до Григорівсько-Трембачівської сільс. громади, 22 хати, 119 ж. Входила до *Іванківської вол.* 2-го *стану.* 1910 - 29 госп., з них козаків - 4, селян - 25, наліч. 185 ж. у т.ч. 3 тесляри, 1 кравець, 1 швець, 2 ткачі, 7 поденників, 1 займався інтелігентними та 31 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 166 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. Г. підпорядкована Горобіївській сільраді. 1925 - 62 двори, 222 ж.; 1930 - 65 дворів, 359 ж.

ГРИГОРОВЩИНА - хут. Див. х. *Сліпорід—Іванівський.*

ГРИНЕВИЧІВ (Гриневичівка) - хут. Сулимівської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 10 км від райцентру і за 6 км від с. *Сулимівки.* 1925 - 176 дворів, 891 ж.; 1930 - 183 двори, 924 ж.

ГРИНІВЩИНА - хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку. Згадується 1781 [7]. Після скасування полкового устрою Г. 1782 відійшла до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ГРИЦАЇВ - хут. Див. х. *Антошків.*

ГРИЦІВКА - село. Див - *с.Грициївка.*

ГРИЦІВКА - село* Талалаївського р-ну Рябухівської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Ромна,* за 10 км від райцентру та залізнич. ст. *Талалаївка.*

128 дворів, 290 ж. (1996). У 17-18 ст. - передмістя *Красного Колядина,* за 2 в. через річку. Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Краснянської, пізніше - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1666 - 7 госп. селян, які «орали на 2-х волах»; козаки не показані. 1729 наліч. 25 дворів селян і 9 дворів підсусідків (козаки не показані). 1780 - 9 дворів (10 хат) селян, якими володіли красноколядинський сотник Петро Семенович Максимович і глинський сотник Антон Крижанівський, 7 дворів (9 хат) і 4 бдв. хати підсусідків, 29 дворів (49 хат) козаків, 2 двори (2 хати) і 2 бдв. хати козачих підсусідків. Біля Г. розташ. кургани скіфського часу (5-3 ст. до н.е.), виявлені городища і поселення періоду Київської Русі (9-13 ст.). Після скасування полкового устрою Г. 1782 відійшла до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ГРИЦІЇВКА (Грицівка) - село Срібнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Галка, Лозове, Побочіївка.* Розташ. на р. *Лисогорі,* за 7 км від райцентру та за 32 км від залізнич. ст. *Талалаївка.* 137 дворів, 382 ж. (1996). Виникла у 2-й пол. 17 ст. [16]. Входила до Срібнянської, з 1761 - до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923- 30). Вільне військове село, «до ратуші Срібнянської прислушаюче». Близько 1700 гетьман І. Мазепа надав його своєму племіннику срібнянському городовому отаману Афанасію Мокієвському. 1710 гетьман 1. Скоропадський відібрав село і віддав його прилуцькому полков, писарю Андрію Вас. Севастияновичу, після смерті якого (1719) Г. перейшла до трьох його синів - Івана, Василя і Матвія. Старший син, б.т. Іван, володів селом років 20. 1737 - 57 госп. селян, 23 госп. козаків (14 виборних, 9 підпомічників); власником селян був Іван Андр. Севастиянович. Після нього Г. дісталася його дочці Марфі і сину Матвію Андр., в якого було двоє синів - Іван і Матвій Матвійовичі. Останні володіли селянами і в 1780; крім них, власником селян був б.т. Осип Федор. Лисенко, якого О. Лазаревський вважає чоловіком Марфи Андр. Всього 1780 в Г. наліч.: 91 двір (157 хат) селян, 3 двори (8 хат) підсусідків і 17 дворів (38 хат) козаків. У тому ж році споруджена нова дерев. Покровська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1725). 1797 в Г. наліч. 527 душ чол. статі податкового населення. Наприкінці 18 ст. Іван Олександр. Брежинський одружився з Настею Петрівною Севастиянович, яка володіла частиною Г, і село потрапило Брежинським. На початку 19 ст. (30-ті рр.) поміщиком Г. був Олександр Іванович Брежинський. Його діти володіли селянами Г. до 1861. 1859 - 159 дворів, 1122 ж. У 1861-66 рр. в Г. містилося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковано 5 громад (558 ревіз. душ) селян; козаки Г. підлягали Березівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Г. 1867 увійшла до нової Срібнянської вол. 2-го *стану.* 1886 -138 дворів селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (Брежинського та Шкляревича), 57 дворів козаків, 3 двори міщан та ін., 219 хат, 1202 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1861), земське початкове однокласне училище (засн. 1863, у віданні земства з 1872), Ювітряків, З олійниці. 1910-315 госп., з них козаків - 103, селян - 196, ін. непривілейованих-6, привілейованих - 10, наліч. 1876 ж., у т.ч. 16 теслярів, 15 кравців, 13 шевців, 1 столяр, 4 ковалі, 1 слюсар, 160 ткачів, 3 візники, 79 поденників, 14 займалися інтелігентними та 204 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1968 дес. придатної землі. Діяло земське однокласне училище, в якому навчалося 72 хлопч. і 37 дівчат (1912), дерев. Покровська ц-ва (у рад. період закрита). У 1923-30 рр. Г. - центр сільради. 1925 - 370 дворів, 1855 ж.; 1930 - 316 дворів, 1487 ж.

ГРИШКІВ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ГРИШКІВКА - хут. Смотрицької сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 82 двори, 417 ж.; 1930 - 59 дворів, 296 ж. Нині село* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ГРИШКІВЩИНА - хут. Прилуцького пов. Розташ. на р. *Березовиці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 8 в. на Пд. Сх. від с. *Блотниці.* 1797 (разом з хх. *Борисківщина* і *Попівський)* наліч. 10 душ чол. статі податкового населення [9]. У 19 - на поч. 20 ст. входила до Блотницької вол. 1-го *стану.* Згадується лише 1908, коли в ній було 34 ж. [23].

ГРОДСЬКИЙ СУД - становий суд у феод. Польщі, Литві, а також на загарбаних ними укр. землях. У воєводствах очолювався воєводою, в повітах - старостою, і тому його ще називали «старостинським» судом. Розглядав кримінальні й цивільні справи шляхти, а також ін. верств населення, якщо справа стосувалася шляхти, виконував вироки вищих судів у кримінальних справах. На укр. землях у складі Росії ліквідований 1648-54. Знову почав діяти на Лівобережній Україні з 1763, коли полкові суди були реорганізовані у Ге. Складався з головуючого полковника, полкового судді, полкового писаря та з 2 - 3-х чол. полкової старшини. Посади судді та писаря були виборні й довічні. Підпорядковувався полковій канцелярії. Апеляційною інстанцією був Генеральний військовий суд. Ліквідований 1782. Його функції передані повітовим судам, нижнім розправам, міським магістратам та ратушам.

ГРУЗЬКА - річка, ліва прит. р. *Галки* (ліва прит. р. *Лисогору)* [32]. Протікала терит. Першоварвинської* сотні Прилуцького полку.

ГРУЗЬКА - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Вперше згадується 1900 [24]. Назва пов'язана з р. *Грузькою,* залишки якої теж зафіксовані на терит. Берегівської вол. У 1910-4 госп., з них козаків - 1, селян - 1, привілейованих - 2, наліч. 36 ж. 144 дес. придатної землі. Нині не існує.

ГРУЗЬКА - хут. Див. х. *Броварки.*

ГРЯДА - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. 1886 - 3 двори козаків, 4 хати, 18 ж. [15]. 1910 - 1 госп. козаків, 7 ж. 20 дес. придатної землі. Нині не існує.

ГРЯЗНОК - ручай, ліва прит. р. *Бровара* (лівої прит. р. *Лозової,* правої прит. р. *Галки,* лівої прит. р. *Лисогору).* Гирло - біля х. *Броварки* кол. Прилуцького пов. [10, 12].

ГУБАРІВЩИНА - хут. у 2-му *стані* Прилуцького пов. Розташ. при р. *Грузька* (лівій прит. р. *Галки,* лівої прит. р. *Лисогору),* за 20 в. від м-ка *Срібного.* 1859 - 8 дворів, 62 ж. [13]. Згадується також 1900 [24] в Блотницькій вол. без зазначення кількості населення. Нині не існує.

ГУБСЬКОГО ХУТІР. Розташ. за 5 в. на Зх. від с. Ольшани *(Вільшани).* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923). Входив до групи *Нежирівських хуторів,* відомих з кінця 17 - початку 18 ст. 1781 належав козаку виборному Губському. Позначений на картах Прилуцького пов. 1797, 1804 та 1902. Входив до Ольшанської вол. 1-го *стану.* Останній раз згадується 1908, коли в ньому наліч. 14 ж. Нині не існує (приєднаний до с*. *Коломійцеве).*

ГУДИЛІВЩИНА - хут. Никонівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Никонівки.* 1930 - 2 двори, 10 ж. Нині не існує.

ГУЖІВКА - річка, ліва прит. р. *Удаю* [32]. Брала початок за версту від с. *Гужівки* з урочища Денисівського Ярка кол. Борзнянського пов. Чернігівського намісництва; гирло - в урочищі Галаганний Гай. Протікала терит. Ічнянської сотні Прилуцького полку.

ГУЖІВКА - село Ічнянського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Гужівці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 6 км від райцентру та за 8 км від залізнич. ст. *Ічня.* 482 двори, 1038 ж. (1996). Заснована в 16 ст. [19]. Входила до Ічнянської сотні Прилуцького полку. Вільне військове село, «до ратуші

Ічнянської прислушаюче». 1732 гетьман Д. Апостол віддав його на ранг генер. осавулу І. Мануйловичу, пізніше - теж на ранг генер. осавулу Жоравці. Діяла дерев. Преображенська ц-ва (збудована між 1725 і 1737). 1737 в Г. наліч. 48 госп. селян, 74 госп. козаків (22 виборних, 52 підпомічників), 25 госп. козачих підсусідків. 1780 - 34 двори (47 хат) селян, 18 дворів (31 хата) підсусідків, 93 двори (167 хат) козаків. На околицях Г. виявлено: поселення епохи енеоліту (4—3 тис. до н.е.) скотарського племені культури ямково-гребінцевої кераміки; кургани і поселення епохи бронзи *(2* тис. до н.е.) та скіфського часу (5-3 ст. до н.е.); пам'ятки періоду розквіту черняхівської культури (3-4 ст); зафіксовані знахідки римських монет. Після скасування полкового устрою Г. 1782 відійшла до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ГУЖІВСЬКИЙ - хут. в Ічнянській сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. 1781 належав козаку Гужовщенку [7].Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ГУЛЕВСЬКИЙ - хут. Розташ. на лівому березі р. *Тростянця* (правій прит. р. *Лисогору),* за 4 в. від м-ка *Срібного.* Вперше згадується 1797 [10]. Входив до Прилуцького пов. 1859 - 2 двори, 15 ж. Нині не існує.

ГУЛІВЩИНА-хут. Див. с*. *Глинщина.*

ГУРБИНСЬКИЙ заказник - див. *Гурбинцівський заказник.*

ГУРБИНЦІ - село, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 20 км від райцентру. 1925-354 двори, 1631 ж.; 1930 - 359 дворів, 1750 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ГУРБИНЦІ - село Срібнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані *с.Дейманівка* і с *. *Тростянець.* Розташ. в місці злиття річок *Лисогору* і *Глинної,* за 12 км від райцентру та за 28 км від залізнич. ст. *Блотниця.* 345 дворів, 755 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Варвинської, з 1761 - до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 10 госп. селян, які «орали на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Варвинської прислушаюче». 1674 гетьман І. Самойлович надав його полков. обозному Василю Севастияновичу. Від нього Г. перейшли до нащадків: полков. писаря Івана Вас, сина його війск. т. Григорія Ів. і онука б.т. Івана Гр. Останній 1737 володів 36 дворами селян; окрім нього, у Г. мав володіння значк. т. Ярофій Гугайч (10 дворів). У Ів. Гр. Севастияновича синів не було і частина села перейшла до дочки Івдокії Ів., яка 1763 одружилася з понорницьким сотником Ніжинського полку Богданом Олександровичем Брежинським. З цього часу Г. стали родовим селом Брежинських. 1780 - 97 дворів (131 хата) селян, з яких 89 дворів належали колез. ас. Б. О. Брежинському; 37 дворів (73 хати) козаків. 1797 в Г. наліч. 522 душ чол. статі податкового населення; діяла споруджена 1796 дерев. Троїцька ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). На початку 19 ст. поміщиком Г. був колез. секретар Олександр Ів. Брежинський, за ним - 50 душ чол. статі селян (1827). Як гурбинський поміщик він згадується 1836-37. 1859 - 167 дворів, 1409 ж. У 1861-66 у Г. містилося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, у віданні якого перебувало 8 громад (575 ревіз.

Гурбинці. Вітряк, 2006

душ) селян; козаки Г. були підпорядковані Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Г. 1867 увійшли до нової Іванківської вол. 2-го *стану.* 1886- 163 двори селян-власників, які входили до кількох сільс. громад (1-е й 2-е Брежинське, 1-е й 2-е Новицьке, 1-е й 2-е Галенковське та ін.), 4 двори селян казенних, 157 дворів козаків, 4 двори міщан та ін., 352 хати, 1658 ж.; діяли: дерев, ц-ва, церковнопарафіяльна школа, 2 шинки, крамниця, 17 вітряків, олійниця, пивоварня, гуральня, базар щочетверга. Землевласником у 80-90-х рр. 19 ст. був дворянин Вас. Віктор. Новицький. 1910 (разом з х. Маляренковим) - 344 госп., з них козаків - 159, селян - 177, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 6, наліч. 1871 ж., ут.ч. 11 теслярів, 8 кравців, 7 шевців, 2 столяри, 2 ковалі, 13 ткачів, 2 візники, 35 поденників, 31 жнець, 24 займалися інтелігентними та 208 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1826 дес. придатної землі; діяли: поновлена 1891 дерев. Троїцька ц-ва (у рад. період закрита), двокласна церковно-учительська і 2 однокласні церковно-парафіяльні школи. У 1923-30 рр. Г. - центр сільради. 1925 - 401 двір, 2040 ж.; 1930 - 440 дворів, 2078 ж. На околицях Г. виявлені поселення та могильники епохи бронзи (2 тис. до н.е.) і черняхівської культури (2-5 ст).

ГУРБИНЦІВСЬКИЙ (Гурбинський) - заказник гідролог, (з 1979). Болотний масив у заплаві р. *Лисогору.* Розташ. біля cc- - *Гурбинців* та *Іванківців* Срібнянського р-ну. Площа 452 га.

ГУРЖІЇВСЬКИЙ - хут. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав священику Рашкевичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ГУРІВСЬКА СОТНЯ Прилуцького полку. Ств. 1649; наліч. 100 чол. реєстрових козаків; сотник Матвій Романенко. 1654 вже не згадується. О. М. Лазаревський вважав [16], що назва сотні «Гурівська» в «Реєстрах» 1649 - помилка. На його думку, це була «Гужівська» сотня.

ГУРІВСЬКИЙ - хут.на лів. березі р. *Лисогору,* за 1,5 в. на Пд. від с. *Юрківців.* Вперше згадується 1797 [9]. Входив до складу Прилуцького пов. 1797 наліч. (разом з хх. *Давидівським* і *Тарасівським)* 16 душ чол. статі податкового населення. Останній раз зустрічається на карті Прилуцького пов. 1804. Нині не існує.

ГУРТОВИЙ - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. від х. Глибокого [29]. 1908 наліч. 40 ж. Нині не існує. Див. с*. *Глибоке.*

ГУСТИНСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Комінтерна, у пн. частині міста, на *Лапинцях)* від перехрестя вул. Незалежності, Фабричної та Шмідта на *Бродках* на Пн., перетинає вул. Боброва. Закінчується №№ 109, 160 на «П'ятихатках». Довж. 2300 м, з твердим покриттям (бетон). Має провулок та в'їзд. До 1934 не мала назви, це був шлях на *Густиню, Маціївку, Вільшану, Ічню.* На ній: в кол. буд. Льодіна після 1917 містився сільбуд, з 1930 - контора к-пу «Червоний махорочник», з 1934 по 1960-ті рр. *Школа №13* (старші класи), потім *Будівельне управління №1,* тепер - складське приміщення відділу роб. постачання АТ фірми Укргазбуд, 4 магазини (№22), терит. *Тютюнової компанії «ВАТ-Прилуки».* Забудована приватними житл. будинками.

ГУСТИНСЬКИЙ в'їзд - від водоймища *«Гарбузівка»* на Сх. до вул. Густинської (№№ 53, 55). Закінчується №№ 3, 10. Довж. 225 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ГУСТИНСЬКИЙ провулок - від водоймища «*Гарбузівка*» на Пд. до в'їзду Густинського та пров. Гірняка, паралельно вул. Густинської. Закінчується №№ 9, 10. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований в 1975 приватними житл. будинками.

ГУСТИНСЬКАДИТЯЧА КОЛОНІЯ відділу народної освіти. Ств. 1923 в *Густинському монастирі* для безпритульних дітей. Наприкінці 1923 в Г.д.к. було 70 дітей (52 хлопці та 18 дівчат), 7 педагогічних та 5 технічних працівників. Колонії було виділено 60 дес. орної землі, 21 дес. саду і городу. Вона мала своє господарство: 3 коней, 3 корови, 5 телят, 4 свині, 20 поросят. Працювали кузня, столярна, слюсарна та швейна майстерні.В майстернях працювали й діти навколишніх сіл. Всі діти шкільного віку навчалися у своїй семирічній школі. 1928 до Г.д.к. були переведені діти Ладанської колонії, збільшивши її з 75 до 150 дітей. Колонія проіснувала до В. В. війни.

ГУСТИНСЬКИЙ ЛІТОПИС - укр. літопис поч. 17 ст. Оригінал Г.л. не зберігся, авторство та час написання достовірно не встановлено. За твердженням деяких дослідників, Г.л. склав 1623-27 укр. культурний і церковний діяч 3. Копистенський. Відомі дві редакції Г.л. Одна з них була створена, очевидно, в 1-й пол. 17 ст. Починається вона словом «Літописец». Друга редакція під назвою «Кройника» була переписана в Густинському монастирі ієромонахом М. П. Лосицьким. На підставі широкого кола джерел історія України в ній викладається з найдавніших часів до 1597 включно. Це оригінальна істор. праця про внутр. становище України, її зв'язки з Росією, про політику лит. князів, шляхет. Польщі й Туреччини, про грабіжницькі напади турків і татар на Україну. Закінчується трьома розділами: «Про походження козаків», «Про запровадження нового календаря», «Про початок унії». У передмові до літопису переписувач робить спробу визначити мету й завдання історичної праці, підкреслює значення для людини традицій його народу. Він закликає співвітчизників розширювати історичні знання та передавати їх наступним поколінням. «Кожному чоловікові читане гісторій єсть барзо потребно», - говорить автор. Історія вчить любити рідну землю. Літопис написаний мовою, близькою до тогочасної укр. нар. мови. Є видатною пам'яткою укр. історіографії 17 ст.

ГУСТИНСЬКИЙ МОНАСТИРСЬКИЙ ЛІТОПИС. «Літописець про заснування й створення Густинського монастиря» - укр. монастирський літопис періоду 1600—40. Написаний невідомим автором. Висвітлює історію Густинського монастиря як одного з осередків ідейної боротьби на Україні проти унії та католицької реакції, розповідає про діяльність гетьмана укр. реєстрового козацтва П. К. Сагайдачного, під захистом якого відновлено укр. православну ієрархію (1620 - на чолі з відомим культурним діячем І. Борецьким), про опір селянства, козацтва й міщан наступові католицизму й унії.

ГУСТИНСЬКИЙ СВЯТО-ТРОЇЦЬКИЙ МОНАСТИР у с. Густині. Засн. на поч. 17 ст. на землях кн. Вишневецьких серед густих дубових лісів (звідти й назва). Первісно - дерев'яний. Горів 1636, 1671. Ансамбль склався протягом 2-ї пол. 17-18 ст. і становить унікальний архіт. комплекс доби барокко, який справив значний вплив на культове буд-во Лівобережної України. Ценр. споруда - дев'ятидільний, п'ятибанний Троїцький собор (1671-76). У 2-й пол. 17 ст., водночас з муром, зведено надбрамні Миколаївську та Варваринську церкви. Остання містилася на 2-му ярусі гол. пн. брами. її оточувала галерея, вхід до якої було влаштовано у невеличкій башті. В 1719-23 пристосована для будинку ігумена з домовою церквою. На поч. 20 ст. проїзд у 1 -му ярусі замуровано. В 1693-1708 зведено сх. та пд. дільниці огорожі з надбрамною п'ятибанною

Густинський Свято-Троїцький монастир. З гравюри поч. 19 ст

Петропавлівською (перебудована 1845), трапезну з Воскресенською церквою. Тривалий час Г.м. був неофіційним центром зв'язків між Україною, Росією та Молдавією, осередком ідейної боротьби проти унії та католицизму. В 1-й пол. 17 ст. тут було написано Густинський літопис і Густинський монастирський літопис. 1786 Г.м. перетворено в позаштатний, 1799 закрито. Відновлений 1844. Влітку 1845 в ньому побував Т.Г.Шевченко і намалював три акварелі: «В Густині. Церква Петра і Павла», «Брама в Густині. Церква св. Миколи», «В Густині. Трапезна церква». Згадки про Густиню є в його повістях «Музикант» і «Наймичка». Закритий після 1917 Г. м. став дитячою колонією для безпритульних (див. Густинська дитяча колонія). Відкритий 1942 під час німецької окупації діяв до 1959 (тут поселилися в основному черниці Ладанського Покровського монастиря). Потім у м-рі містився будинок престарілих, пізніше лікарня для психічно хворих. 17 грудня 1993 в Густині відкрито Свято-Троїцький жіночий монастир Чернігівської єпархії Московського патріархату. Ведуться реставраційні роботи.

ГУСТИНСЬКОГО МОНАСТИРЯ ЗАЇЖДЖИЙ ДВІР у м. Прилуках. Складається з одноповерхових будинків готелю для монахів, церковнопарафіяльної школи, сирітського будинку, кухні та *Пантелеймонівської церкви.* Розташ. на розі вул. Київської (№359) та Михайлівської.

ГУСТИНСЬКОГО МОНАСТИРЯ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького

Густинський монастир, 2006

полку. 1781 належав Густинському м-реві [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ГУСТИНСЬКОГО МОНАСТИРЯ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку біля с. *Піддубівки.* Згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ГУСТИНСЬКОГО МОНАСТИРЯ ХУТОРИ (2 шт.) Переволочнянській сотні Прилуцького полку. 1781 належали *Густинському м-реві* [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

ГУСТИНЯ (Підмонастирська слобідка) - село Прилуцького р-ну Замостянської сільради. Розташ. на р. *Удаї,* за 7 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 87 двори, 134 ж. (2000). Вперше згадується під назвою Підмонастирська слобідка 1797 [9]. Входила до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Насел, пункт Підмонастирська слобідка виникла біля *Густинського монастиря,* мабуть, ще в 17 або на початку 18 ст. 1797 в П.с. наліч. 42 душі чол. статі податкового населення. Це свідчить про те, що П.с. існувала вже багато років. П.с. належала Густинському м-реві до виведення його за штат (1786). Після цього підлеглі м-реві селяни були переведені до казенних, а П.с. забрана в казну. Соборна *Троїцька ц-ва* м-ря перетворена в парафіяльну, ружну, з наділом 33 дес. землі для причту. Після відновлення Густинського м-ря (1844) мешканці П.с. були приписані до парафії Михайлівської ц-ви с. *Маціївки.* У 1859 звалася сл. казенна Підмонастирська (Густиня) - 22 двори, 149 ж. Входила до Прилуцької вол. 1-го *стану.* 1886 - 1 двір козаків, 44 двори селян казенних, 47 хат, 257 ж. 1910 налічувалося 55 госп., з них

козаків - 2, селян - 51, ін. непривілейованих- 2, наліч. 344 ж.,у т.ч. 4 теслярі, 3 кравці, 1 швець, 1 столяр, 1 коваль, 1 ткач, 8 поденників, 3 займалися інтелігентними та 22 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 434 дес. придатної землі. Діяла церковнопарафіяльна школа. У 1923-30 рр. П.с. підпорядкована Борщенській сільраді. 1925 ще звалася П.с, наліч. 70 дворів, 352 ж.; 1930 називалася вже сл. Густиня - 111 дворів, 480 ж. 1944 називалася хут. Густиня - 79 дворів, 274 ж. До 1950 в Г. була с.-г. артіль «Новий шлях», яка об'єднувала 75 дворів (158 чол. працездатних). Усього землі наліч. 600 га, у т.ч. 319,4 га орної; коней - 9, в.р.х. - 45 голів. Згодом артіль названа ім. Шевченка і 1951 приєднана до колгоспу ім. Фрунзе с. *Маціївки.* 1993 утворено пайгосп «Замістянський» з гол. садибою в с. *Замостя* та відділеннями в Густині, *Капустинцях, Маціївці.* 1958 хутір став селом Маціївської сільради. 1961 в неповній середній школі навчалося 120 учнів (14 працівників). 1971 - 97 дворів, 413 ж. Село з'єднане дорогами з тверд, покриттям (1990) з автотрасою Київ-Суми (4 км) та з с*. *Заудаївським* (2 км).

ГУЩИНЦІ - Див. с. *Замостя.*

Д

ДАВИДЕНКОВИЙ хутір - Див.х. Да*видівський.*

ДАВИДІВКА - село, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 14 км від райцентру. 1925 - 460 дворів, 2159 ж.; 1930 - 448 дворів, 2054 ж. Нині село Пирятин. р-ну Полтав. обл.

ДАВИДІВКА - хут. Золотоношківської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру і за 3 км від сільради. 1925 - 46 дворів, 212 ж.; 1930 - 46 дворів, 233 ж. Пізніше приєднана до с*. *Золотоношки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ДАВИДІВСЬКИЙ (Давиденковий) - хут.Срібнянської сотні Прилуцького полку на лів. березі р. *Березовиці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 11 в. від с. *Юрківці.* 1781 належав б.т. Часнику [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва. Під час утворення Малоросійської губ. хут. знову увійшов до Прилуцького пов. 1797 наліч. (разом з хх. *Гурівським* і *Тарасівським)* 16 душ чол. статі податкового населення. Останній раз зустрічається на карті Прилуцького пов. 1804. Нині не існує.

ДАЛЬНІЙ ХУТІР Сокиринської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру і за 2 км від с. *Сокиринців.* 1925-4 двори, 21 ж.; 1930-11 дворів, 57 ж. Пізніше приєднаний до с. *Сокиринець.*

ДАНИЛЕВСЬКОГО ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав попу Данилевському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ДАНИЛЕНКА ХУТІР Срібнянської вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ДАНИЛІВ ХУТІР Блотницької вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ДАНИЛІВКА - слобідка Корибутівської сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Пізніше не згадується.

ДАНЧИЧА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Франка на Сх., паралельно вул. Квітневій, Яготинській. Закінчується №№ 21, 22 . Довж. 275 м, без тверд, покриття. Прокладена на Малківському полі 1994, ведеться забудова. Названа на честь Данчича Михайла Івановича - власника хутора, що містився поблизу, прилучанина, титулярного радника, який працював у Прилуцькому земському суді, краєзнавця, колекціонера старовинних рукописів. 1845 Т. Г. Шевченко, працюючи в Прилуках у складі Археографічної комісії, вивчав і малював старовинні пам'ятки Прилуччини. У цей час він заприятелював з М. І. Данчичем і намалював його в капелюсі, халаті, з косою на плечі. Вул. забудовується індивід, житл. будинками.

ДАНЧИЧА - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від с. *Юрківці.* У 1886 - 1 двір селян-власників, 6 ж. [15]. Останній раз згадується 1908, коли в ньому було 14 ж. Пізніше, мабуть, приєднаний до с. *Юрківці.*

ДАНЧИЧА (Данчики, Данчичевський, Новостепанівка) - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1 в. від Прилук. Вперше згадується 1859 [13] - 1 двір, 4 ж. Назву отримав від першого власника хутора титул, ради. Мих. Ів. Данчича *(от. Данчича вулиця).* 1886 - 17 дворів селян-власників, 1 двір міщан, 18 хат, 86 ж. 1910-22 госп., з них селян-21, ін. непривілейованих - 1, наліч. 101 ж., у т.ч. 2 теслярі, 3 кравці, 1 швець, 2 столяри, 1 коваль, 2 слюсарі, 2 візники, 10 поденників, 1 займався інтелігентними та 6 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 43 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Ракитянській сільраді Прилуцького р-ну Прилуцького округу. 1925 - 102 двори, 477 ж.; 1930 - 154 двори, 647 ж. У лютому 1930 утворена міська Броварсько - Данчиківська с.г. артіль «Вперед» (пізніше колгосп ім. Шевченка), яка мала 340 га землі, 158 працездатних членів, молотарку, 3 жатки, 3 сівалки, а також коней - 34, корів - 2, свиней - 19, овець 30. Нині в складі м. Прилук (сучас. вул. Короленка, частково вул. Пирятинська і Пушкіна).

ДАНЧИЧЕВА ГОРА (Данчикова гора)- пам'ятка природи геолог, (з 1964). Розташ. біля смт *Срібного.* Унікальне геологічне гористе утворення над заплавою р. *Лисогора.* Наприкінці 50-х рр. на горі створено лісопарк. Площа 3 га.

ДАНЬКІВКА (Лесківський) - село* Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Нетягівщина, Онищенків, Стасівщина.* Розташ. за 11 км від райцентру та за 5 км від залізнич, ст. *Линовиця.* 105 дворів, 161 ж. (2000). Вперше згадується 1797 [9]. Входила до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) та Чернігів, обл. (з 1932). 1797 звалася «хут. Лесковский, он же Даньковка»; наліч. 18 душ чол. статі податкового населення. 1859 - власницький хут.; 23 двори селян, 91 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. Богданівки. Д. входила до Богданівської вол. 3-го *стану.* 1886 - 38 дворів селян (козаків не було), 38 хат, 235 ж. Наприкінці 19 - на початку 20 ст. землевласниками Д. були поміщики А. І. Сегет і М. Александрович. 1910-44 госп., з них селян - 43, привілейованих - 1, наліч. 273 ж., у т.ч. 2 теслярі, 1 кравець, 13 ткачів, 7 поденників, 1 займався інтелігентними та 24 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 443 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. Д. підпорядкована Богданівській сільраді. 1925 - 84 двори, 452 ж.; 1930 - 89 дворів, 456 ж. У 1940-х рр. деякий час була в підпорядкуванні Малківської сільради. 1929 Даньківське т-во «Союз» реорганізоване в с.-г. артіль «Вперед», яка 1951 об'єднувала 120 дворів (183 чол. працездатних), наліч. 561 га землі (441,5 га орної), коней - 70, в.р.х. - 99, у т.ч. 34 воли. У тому ж році колгоспи

Даньківка. Будинок культури, 2006

«Вперед» (Даньківка), ім. Куйбишева *(Онищенків),* ім. Сталіна *(Стасівщина)* та «Ленінський шлях» *(Стасівщина)* об'єднані в один колгосп ім. Сталіна, в якому налічувалося 396 дворів (636 чол. працездатних), 2260,9 га землі (1831 га орної), коней - 189, в.р.х. - 443. 1956 колгосп отримав назву «Маяк». Хутір став селом* 1958. 1961 в Д. поч. школі навчалося 26 учнів (3 працівники). 1970 в колгоспі наліч. 12 автомашин, 16 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 902, свиней 1182, овець - 356. У 1971 - 119 дворів, 343 ж. 1990 в колгоспі «Маяк» наліч. 30 автомашин, 23 трактори, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1663, свиней - 1332, коней - 41, птиці - 798. 1996 в Д. містилася центр, садиба пайгоспу «Маяк», до якого входили відділення в сс*. *Нетягівщині, Онищенків, Стасівщині.* В господарстві наліч. 21 автомашина, 15 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. -1047, свиней - 418, коней - 24. У Д.(1996) працювали: фельдшерсько-акушер. пункт, ветдільниця, Будинок культури на 250 місць, б-ка (5,8 тис. од. зб.), магазин. Село* газифіковане (1993). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1995 споруджено пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (56 чол.) на фронтах В. В. війни. В Д. народився М. П. Гайдай (1878-1965) - диригент, композитор, фольклорист. Д. з'єднана дорогою місц. значення з тверд, покриттям у 1966-67 з с. *Богданівкою* (3,5 км).

ДАЦЕНКІВ - хут. Дащенківської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від с. *Дащенків.* 1930 - 1 двір, 13 ж. Нині не існує.

ДАЦИТІН - річка, ліва прит. р. *Руди* (лівої прит. р. *Удаю).* Брав початок біля с. *Світличного,* протікав терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку [10].

ДАЧНА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *кустівцях)* - від вул. Київської (буд. №№ 312а, 314) на Пд. до вул. Костянтинівської (№№ 269, 273), перетинає вул. Коцюбинського. Закінчується буд. №№ 30, 33. Довж. 475 м, з тверд, покриттям. Прокладена 1956, забудована приватними житл. будинками. В буд. № 29 мешкав Олексій Андрійович Денисенко (1922-1991), відомий краєзнавець Прилуччини, полковник запасу.

ДАЧНА ВУЛИЦЯ на Єгорівці. Див. *Підлісна вулиця.*

ДАЩЕНКИ - заказник бот. (з 1978). Дубово-липовий середньо-віковий ліс. У трав'яному покрові - зубрівка, конвалія, кульбаба та інші рослини. Розташ. у Варвинському р-ні, перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 395 га.

ДАЩЕНКИ - село Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Мудре.* Розташ. на р. *Многа* (лівій прит. р. *Удаю),* за 15 км від райцентру та за 30 км від залізнич. ст. Пирятин. 255 дворів, 519 ж. (1996). Вперше згадуються на поч. 17 ст. [19]. Входили до 1-ї Пирятинської сотні Лубенського полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Харківецького (1923-28) і Варвинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу. 1925 -544 двори, 2813 ж.; 1930 - 577 дворів, 2884 ж.

ДВІРКИ - хут. Лісняківської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30рр. 1930-42 двори, 187ж. Нині с*. Двірківщина Яготинського р-ну Київ, обл.

ДВОРЕЦЬ - хут. Див. с*. *Зоцівка.*

ДВОРЯНСЬКИЙ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. на лівому березі *р.Детюківки,* за 15 км від волосного центру. Вперше згадується 1869 [14]. 1886 - 26 дворів козаків, 26 хат, 165 ж. 1910 - 44 госп., з них козаків - 40, селян - 1, привілейованих - 3, наліч. 283 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 1 швець, 8 ткачів, 15 поденників, 3 займалися інтелігентними та 21 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 266 дес. придатної землі. 1923 відійшов до Роменського округу.

ДЕВ'ЯТОГО СІЧНЯ вулиця - див. *Гвардійська вулиця.*

ДЕВ'ЯТОГО СІЧНЯ в'їзд 1-й (у пд.-сх. частині міста) від вул. Ватутіна (№№ 4, 6) на Зх. до вул. Л. Українки (№№ 9,11). Закінчується №№ 3, 4. Довж. 75 м, без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ДЕВ'ЯТОГО СІЧНЯ в'їзд 2-й (у пд.-сх. частині міста) від вул. Ватутіна (№№ Ю, 12) на Зх. до вул. Л. Українки (№№ 15,17). Закінчується №№ 4,5. Довж. 80 м, без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ДЕВЯТНАДЦЯТА ДИСТАНЦІЯ КОЛІЇ (ПЧ-19) служби колії Південної залізниці. Утворена 1912 під час будівництва широкої залізн. колії на Бахмач; називалася ділянкою колії. До В. В. війни і пізніше (до 16.05.1953), коли вона входила до Південно-Західної залізниці Гребінківського відділення, називалася 9 дистанцією колії (ПЧ-9). 1953 ПЧ-9 переведена до Південної залізниці і перейменована в 19 дистанцію колії Полтавського відділення, а з 1.01.1996 підпорядкована службі колії Південної залізниці. Обслуговує 191 км колії на дільницях Бахмач-Гребінка, Ніжин-Прилуки,64 станційні та під'їзні колії в Чернігівській і Полтавській обл., має цех дефектоскопії, мостовий цех, майстерні по ремонту техніки та інструментів, будівельну групу. На 1.01.1996 працювало 320 чол. Розташ. на ст. Прилуки (залізничний будинок №1). З вересня 2002 знаходиться на вул. Колгоспній 71а.

ДЕЙМАНІВКА - село Гурбинської сільради Срібнянського р-ну. Розташ. на прав, березі р. *Лисогору,* за 4 км від райцентру та за 35 км від залізнич. ст. Прилуки. 129 дворів, 263 ж. (1996). Вперше згадується 1665 [16]. Входила до Срібнянської, з 1761 - до Друго-

Дев'ятнадцята дистанція колії, 1984

варвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 21 госп.селян, з них 13 госп. «першой статі; орали на 4-х волах», 8 госп, «меншой статі; орали на 2-х волах»; «да під тим же селом млин Федора Мельника та Кості Савина на р. *Лисогорі* «о дву колесах»»; козаки не показані. У Д. заснований «Дейманівський скиток», який хоча й належав *Густинському м-реві,* але мав свого особливого «намісника». Універсалом 1665 гетьман І. Брюховецький віддав *Густинському м-реві* «військові мірочки» з водяного млина на р. *Лисогорі* з двома борошняними колами і третім ступним мірошників Хвеська і Костя. Гетьман Д. Многогрішний 1670 віддав м-реві все село і 1671 своїм універсалом наказав мешканцям села «монастирські греблі, як прийде час, гатити». 1737 - 50 госп. селян, 18 госп. козаків (4 виборних, 14 підпомічників). Діяла дерев. Ризоположенська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). 1780 - 55 дворів (70 хат) селян, 23 двори (32 хати) козаків. 1797 наліч. 306 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 113 дворів, 725 ж.; щорічно збирався ярмарок. 1861-66 козаки та казенні селяни Д. були підпорядковані Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Д. 1867 увійшла до нової *Срібнянської волості* 2-го *стану.* 1886 - 109 дворів казенних селян, 73 двори козаків і 4 двори міщан та ін., 199 хат, 1033 ж.; діяли мурована (з дерев, верхом) ц-ва, початкове однокласне училище (засн. 1865, у віданні земства з 1872), 2 шинки, водяний млин, 16 вітряків, 3 олійниці, при «Дейманівському скитку» відбувалися 2 великі ярмарки (на 10-ту п'ятницю після Паски та Симонівський 1 вересня). 1910 - 218 госп., з них козаків - 92, селян - 120, євреїв- 3, привілейованих - 3, наліч. 1279 ж., у т.ч. 10 теслярів, 7 кравців, 3 шевці, 40 колісників, 1 столяр, 2 ковалі, 26 ткачів,

21 поденник, 6 займалися інтелігентними та 175 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1167 дес. придатної землі. Земське однокласне училище містилося в будинку, побудованому 1897; в ньому навчалося 50 хлопч. та 40 дівчат (1912), діяла мурована Ризоположенська ц-ва (закрита за часів рад. влади). У 1923-30 рр. Д. - центр сільради. 1925 - 307 дворів, 1522 ж.; 1930 - 274 двори, 1413 ж. Поблизу Д. виявлено поселення епохи бронзи (2 тис. до н.е.).

ДЕЙМАНІВКА - село, центр сільради Харківецького (1923-28) і Пирятинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу. 1925 - 398 дворів, 1903 ж.; 1930 - 418 дворів, 1989 ж. Нині село, центр сільради Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ДЕКАНОРІВСЬКИЙ - хут. Іваницької вол. Прилуцького пов. Розташ. між сс. *(ржавець* і *Ступаківка.* Назва походить від прізвища власника х-ра Олександра Ів. де Коннора - генер.-майора, поміщика с. *Ступаківки* (1840-і рр.). 1910 кількість госп. і жителів подається в документах разом з с. *Ступаківкою* [25]. Нині не існує (приєднаний до с. *Ступаківки).*

ДЕМКИ - село, центр сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 13 км від райцентру. 1925 - 506 дворів, 2898 ж.; 1930 - 540 дворів, 2749 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

ДЕМКІВ - хут. Див. х. *Скринний.*

ДЕПТІВКА - село Конотопського р-ну Сумської обл. Розташ. на лівому березі р. *Ромен,* за 25 км від райцентру та залізнич. ст. Конотоп. 666 дворів, 1431 ж. (1993). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Голінської (до 60-х рр. 17 ст.), Корибутівської (60-70-ті рр. 17 ст.), Красноколядинської (до 1751) і до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Виникла з висілка В. Самбору, який містився навпроти, через річку. 1666 - 24 госп. селян, з них 21 госп. (у тому числі війт «Федка Федоров») «орали на 2-х волах» та 3 «безпашенных бобылей»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Красноколядинської прислушаюче», до того, як гетьман І. Мазепа віддав селян «для прислушания до дворца Самборского». 1708 гетьман І. Скоропадський надав село конотопському сотнику Гр. Костенецькому (Вольова-тому), але воно не лишилося в нього, бо невдовзі знову стало вільним. Пізніше «господар» гетьмана І. Скоропадського І. Даровський став скуповувати землі в Д. і селити на громадському вигоні своїх підсусідків. Після його смерті скуплені землі дісталися удові Г. П. Даровській, яка вийшла заміж за генер. підскарбія В. **А.** Гудовича. Останній продав Дептівську «скуплю» хмелівському сотнику Шкляревичу. В цей час село було віддане кн. О. Меншикову, а після його заслання (1727) записане на царську сім'ю. 1740 - 25 дворів (35 хат) селян, 90 дворів (119 хат) козаків; частина селян підлягала Самбірському старостві. Шкляревич 1744 продав скуплені землі генерал, підскарбію М. Скоропадському. 1750 Самбірське староство перейшло у володіння гетьмана К. Розумовського. 1789 власниками селян були: К. Розумовський - 26 дворів (41 хата) і майор **Я.** М. Скоропадський - 10 дворів (12 хат); власники підсусідків: військ, канцелярист Р. Соколовський - 10 хат, голінський сотенний писар Павленко - 2 двори (6 хат) та інші - 4 двори (5 хат); в селі наліч. також 144 двори (367 хат) козаків; діяла дерев, ц-ва Різдва (перша ц-ва збудована до 1666). Після скасування полкового устрою Д. 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ДЕРЖЛІСГОСП ПРИЛУЦЬКИЙ державного лісогосподарського об'єднання «Чернігівліс». Створений 1925 на базі 4-х самостійних дільничих лісництв (Прилуцького, Ічнянського, Кам'янського та Сокиринського). Через 15 років до нього приєднано ще три лісництва: Жадьківське, Варвинське та Іваницьке. Лісгосп містився на вул. Шевченка № 7, в середині 60-х рр. мав назву Держлісгоспзаг, містився в новому приміщенні на вул. Гімназичній № 49. 1992 одержав назву - Держлісгосп. Нині це під-во, яке займається відновленням лісів, проводить рубку та переробку деревини. Під охороною Д. перебувають державні заказники, заповідні урочища природно-заповідного фонду Чернігівщини. За Д. закріплено 22,5 тис. га земель. З 1960 по 1965 закладено 6,5 тис. га нового лісу. Щороку вирубується понад 30 тис. кубометрів деревини, висаджуються лісові культури на 160 га, закладаються нові розсадники. На Ічнянському лісозаводі введено в дію новий цех по випуску товарів народного споживання (стільці, столи, хлібниці та сувенірні вироби з елементами декоративно-прикладної творчості). На 1.01.1996 працювало 395 чол. З 1988 міститься в кол. буд. Прилуцького районного шляхового будівельного управління на вул. Київській №288.

ДЕРЖСТРАХ. Див. *«Оранта».*

ДЕРКАЧІВ - хут. Раківщинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 14 км від райцентру і за 5 км від *с.Раківщини.* 1925-2двори, 13ж.; 1930-2 двори, 14 ж. Нині не існує.

ДЕРКАЧІВКА - село Мехедівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру і за 3 км від с. *Мехедівки.* 1925—216 дворів, 925 ж.; 1930 - 202 двори, 988 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

ДЕРКАЧІВСЬКИЙ - хут. Мехедівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 14 км від райцентру і за 1 км від с. *Мехедівки.* 1925- 52 двори, 250 ж.; 1930 - 53 двори, 256 ж. Пізніше приєднаний до с. *Мехедівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ДЕТЮКИ (Детюківщина, Дитюківський, Молочні Води) - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 15 в. від м-ка *Срібного.* Вперше згадується 1781 [7] як «х. Дедюковий козачий» Срібнянської сотні Прилуцького полку. Після ліквідації полкового устрою хут. 1782 відійшов до

Роменського пов. Чернігівського намісництва. Під час утворення Полтавською губ. хутір під назвою Детюківщина 1802 увійшов до Прилуцького пов. і містився на кордоні з Роменським пов. 1859 звався Дитюківський, наліч. З двори, 25 ж. 1886 з'явилася назва х. Молочні Води - 10 дворів козаків, 11 хат, 55 ж. У 1900 звався Молочні Води (Дитюків), а 1910 - Молочні Води (Березівський). У 1910 - 11 госп. козаків, 76 ж. у т.ч. 5 займалися неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 97 дес. придатної землі. Нині не існує.

ДЕТЮКІВКА (Березовиця, Березівка, Суха Березовиця) - річка, ліва прит. р. *Лисогору* [32]. Довж. 30 км, площа бас. 209 км^2, похил річки 2 м/км [33]. Бере початок біля смт *Талалаївки.* Тече терит. Талалаївського р-ну. Права прит. Д. - річка без назви (довж. - 12 км), ліва прит- річка без назви (довж. - 10 км) [19]. На її берегах розташовані села *Сильченкове, Слобідка.* Протікала на терит. Срібнянської та Красноколядинської сотень.

ДЗЕРЖИНСЬКОГО ВУЛИЦЯ - див. *Пирятинська вулиця.*

ДЗЮЫВКА (Дзюбин хут.) - село* Ічнянського р-ну Сезьківської сільради. Розташ. на р. *Радьківці,* за 11 км від райцентру та за 9 км від залізнич. ст. Ічня. 92 двори, 160 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Борзнянського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932- 62). Хут. Дзюбин заснований у верхів'ї р. *Радьківки* (Нежирівки) у др. пол. 18 ст. 1781 звався «хут. козаків виборних Дзюб», звідки й назва його. На думку **О.** Лазаревського, х. Дзюбин виник, можливо, на місці колишнього с. Мошковичі біля с. *Сезьок,* згадується в актах 1697-1700, а потім зникло і більше не згадувалось. 1797 Д. окремо від

Нежирівських хуторів не показується. 1859 хут. згаданий теж в групі *Нежирівських хуторів (Гейців, Вискубайлів,* Дзюбин, *Тишкевичів, Коломійців, Губського).* Хут. входив до *Ольшанської вол.* 1-го *стану,* мешканці його приписані до парафії Покровської ц-ви с. *Сезьок.* 1886 - 7 дворів козаків, 3 двори казенних селян, 1 двір селян-власників, 4 двори міщан та ін., 16 хат, 86 ж.1910-25госп.,зних козаків - 12, селян-9, ін. непривілейованих - 4, наліч. 148 ж., у т.ч. 3 тесляри, 1 столяр, 5 ткачів, 4 поденники, 24 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 166 дес. придатної землі. В 1923-30 рр. хут. належав Сезьківській сільраді. 1925 (разом з хх. *Вискубайлівка, Коломійців)* - 98 дворів, 427 ж.; 1930 - 38 дворів, 186 ж.

ДЗЮБІВКА - хут. Війтівецької сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру і за 5 км від с*. *Війтівці.* 1925 - 46 дворів, 252 ж.; 1930 - 50 дворів, 283 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

ДИКИЙ - хут. Олексинської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від райцентру і за 1,5 км від с. *Олексинців.* 1925 - 2 двори, 13 ж.; 1930 - 7 дворів, 33 ж. Пізніше приєднаний до с. *Олексинців* Срібнянського р-ну.

ДИКИЙ СТЕП - хут. Смотрицької сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від райцентру і за 4 км від сільради. 1930-26 дворів, 148 ж. Пізніше приєднаний до с. *Гришківки* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ДИТЮКІВ ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакам Дитюкам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ДИТЮКІВСЬКИЙ - хут. Див х. *Детюки.*

ДІБРОВА (Березівський) - село* Талалаївського р-ну Чернецької сільради. Розташ. за 10 км від райцентру та залізнич. ст. Гада/гашга. 28 дворів, 57 ж. (1996). 1859 не згадується, хоча, ймовірно, вже існувала, судячи з кількості дворів та жителів у 1886, - 20 дворів козаків, 5 дворів селян-власників, 27 хат, 123 ж. Входила до Березівської вол. 2-го *стану.* 1910-30 госп., з них козаків - 25, селян - 5, наліч. 208 ж., у т.ч. 2 кравці, 1 швець, 5 ткачів, 1 поденник, 27 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 171 дес. придатної землі. 1923 відійшла до Роменського округу.

ДІБРОВА - заказник гідролог, (з 1984). Низинне осоково-очеретяне болото. Розташ. в Ічнянському р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 9 га.

ДІБРОВА-I - заказник бот. (з 1978). Переважно дубово-липовий ліс, віком 80 років. У підліску - крушина, калина. В трав'яному покрові - звіробій, конвалія, підбіл (мати-й-мачуха), сон-трава. Розташ. в Прилуцькому р-ні, перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 635 га.

ДІБРОВА-II -заказник бот.(з 1978). Дубово-липовий ліс 50-80 річного віку. У трав'яному покрові - барвінок, конвалія. Розташ. в Прилуцькому р-ні, перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 113 га.

ДІВИЦЯ - річка. Див. р. *Галка.*

ДІВИЦЬКА СОТНЯ. Створена 1649; 100 чол. реєстрових козаків; сотник Огій Данилович. 1654 вже не згадується.

ДІВИЧКА - річка, права прит. р. *Удаю.* Брала початок біля с. *Товкачівки* кол. Прилуцького пов. Чернігівського намісництва, мала довж. 2 в. Протікала терит. Полкової сотні Прилуцького полку [32].

ДІГТЯРІ (Дехтярка) - смт Срібнянського р-ну, центр селищної ради, якій підпорядковані села *Гнатівка* й *Іванківці.* Розташ. на р. *Удаї,* при впадінні в неї р. *Лисогору,* за 20 км від райцентру та за 30 км від залізнич. ст. Прилуки. 1500 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1] під назвою с*. Дехтярка. Входили до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до

Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Назва походить від виробництва дьогтю селянами в урочищах Сотницьке і Десятки. 1666 - 2 госп. селян, які «орали на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Варвинської прислушающе». Прилуцький полковник Гнат Галаган 1716 почав скуповувати там селянські та козачі двори. 1729 з 53 дворів йому належало - 48, під виглядом «слобідки Дегтярової». 1737 село ще значилося вільним; у ньому показано 17 госп. селян, 28 госп. козаків (11 виборних, 17 підпомічників). Поряд з селом названа «слобідка Дегтярова», в якій за Гн. Ґалаганом значилося 42 двори селян. 1753 ніякої «слобідки» вже не згадується, а значиться галаганівське село Дігтярі, в якому полковнику Григорію Галагану належало 230 душ чол. статі селян. 1780 - 53 двори (73 хати) селян, що належали колез. ас. Івану Григоровичу Галагану, 47 дворів (58 хат) козаків, 2 двори (2 хати) козачих підсусідків. 1797 наліч. 390 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Преображенська ц-ва, збудована до 1716. 1823 Д. стали власністю Петра Григоровича Галагана, який 1825-32 збудував палац з парком (див. *Галагана П.Г. садиба).* П. Г. Галаган утримував оркестр, створений з кріпаків. На одному з муз. вечорів 1845 в маєтку був присутній Т. Г. Шевченко. Дігтярівський скрипаль-кріпак Артем став прообразом Тараса Федоровича - героя повісті Т. Г. Шевченка «Музикант». 1841 замість дерев, споруджено муровану Ц-ву. 1859 - 193 двори, 1220 ж. Згідно з реформою 1861 в Д. створене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян (1861-66), якому підпорядковано 3 сільс. громади (524 ревіз. душі). Козаки Д. підлягали Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Д. 1867 увійшли до *Іванківської вол.* 2-го стану. 1877 в селі - механічна майстерня, олійниці, сукновальня, паровий млин. 1878 засновані церковнопарафіяльна ИШ?3 ' *Дігтярівське ремісниче училище.* 18«6 - 132 двори селян-власників, які входили до Галаганівської сільс. громади, 97 дворів козаків, 8 дворів міщан та ін., 256 хат, 1328 ж.; діяли: ц-ва, церковнопарафіяльна школа, початкове однокласне училище (засн. 1868, у віданні земства з 1872), заїжджий двір, шинок, крамниця, кузня, 4 вітряки, олійниця, базар щоп'ятниці. 1897 засн. *Дігтярівську ткацьку школу-майстерню,* яка готувала майстрів по виробництву плахт. 1910 - 265 госп., з них козаків - 118, селян - 126, євреїв - 6, ін. непривілейованих - 11, привілейованих - 4, наліч. 1613 ж., у т.ч. 14 теслярів, 8 покрівельників, 13 кравців, 8 шевців, 13 столярів, 4 ковалі, 87 ткачів, 6 візників, 20 поденників, 21 займалися інтелігентними та 178 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1800 дес. придатної землі, паровий млин, парова просорушка та паровий млин з олійницею.

1924 при школі-майстерні відкрито робітничий клуб з гуртками худож. самодіяльності та лікбезу, створено с- г. товариство (1925), почала діяти (1926) пром. артіль ім. 8 Березня. 1929 організ. перший колгосп, відкрито дитячі ясла (1927), неповну серед, шк. (1929). 1925 Д. підпорядковані Іванківській сільраді, наліч. 505 дворів, 2376 ж.; 1930 Д. - центр сільради, 437 дворів, 1997 ж. Уродженцем Д. є академік АН України мікробіолог В. Г. Дроботько. Біля Д. виявлено давньоруське городище та залишки поселення 9 - 13 ст.

ДІГТЯРІ - хут. Див. с*.*Проліски.*

ДІГТЯРІВ - хут. Війтівецької сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 169 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ДІГТЯРІВСЬКА ТКАЦЬКА ШКОЛА-МАЙСТЕРНЯ. Заснов. 0.05.1898 Полтав. губернським земством у с. Дігтярях (тепер смт Срібнянського р-ну) в садибі, подарованій відомим укр. меценатом Г. П. Ґалаганом (див. *Галагана П. Г. садиба).* Заклад готував майстрів ткацтва й килимарства. Майстерня мала інтернат.

1899 відкрито красильню, 1903 - килимовий відділ. Завідуюча з 1898 - О. І. Віктор-Бєрченко, викладачі: А. М. Миронич, К. В. Марей, Д. 3. Германова. 1918 припинила роботу. 1922 майстерня відновила свою діяльність, була підпорядкована промкооперації. У перший рік роботи тут навчалося 102 учні й працювало 23 інструктори. Обладнання школи-майстерні складалося з 150 верстатів та 12 жаккардових машин. Мала ткацький, килимарський, вишивальний та фарбувальний цехи. Навколо школи згуртувалася велика кількість ткачів з Дігтярів та навколишніх сіл, 1922 їх наліч. бл. 600, 1924 - 1200. 1926 на базі школи-майстерні відкрито художньо-тех. школу, виробничою базою якої стала організована 1927 пром. артіль ім. 8-го Березня (з 1961- Дігтярівська ф-ка художніх виробів ім. 8-го Березня). Д. Т. ш.-м. за час свого існування підготувала багато кваліфікованих фахівців худож. ткацтва - майстрів-інструкторів, художників, технологів.

ДІГТЯРІВСЬКЕ РЕМІСНИЧЕ УЧИЛИЩЕ п'ятикласне, земське. Відкрито 29.10.1878 в подарованому Г.П. Ґалаґаном земству будинку (див. *Галагана П. Г. садиба*).Училище

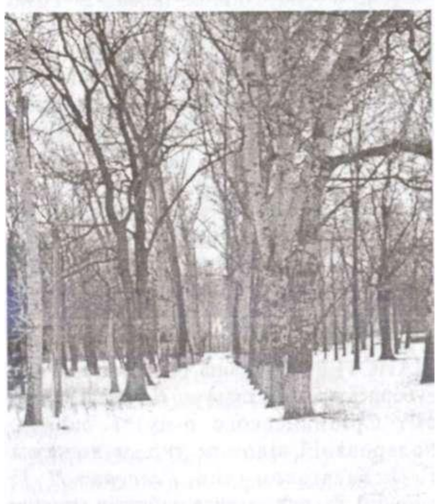

Дігтярі. Парк, 2005

мало відділи: столярно-токарний, ковальський, слюсарний та модельно-ливарний. Інтернат на 100 чол. Учні, які жили в інтернаті, перебували на повному утриманні закладу, в уч-ще приймалися також своєкоштні учні та вільні слухачі.

ДІГТЯРІВСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1979). Низинний очеретяно-рогізний болотний масив. Розташ. біля смт *Дігтярів* Срібнянського р-ну. Площа 164 га.

ДІГТЯРІВСЬКИЙ ПАРК - пам'ятка садово-паркового мистецтва (з 1972). Старовинний парк, заснований в 19 ст. на місці старої природної діброви з використанням місцевих пейзажів. Засновник парку П. Г. Галаган. Залишки парку містяться в смт *Дігтярях* Срібнянського р-ну. Перебуває у віданні ПТУ. Площа 4,5 га.

ДІГТЯРКА - річка, права прит. р. *Ромна* [32]. Протікала на терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. Ліва прит. Д. - *Руда.*

ДІГТЯРНИЙ - хут. Див. с*.*Пролiски.*

ДІДІВСЬКИЙ (Дідівці, Киселів) - хут. Розташ. на лів. березі р. *Калишівки* (правої прит. р. *Удаю),* поблизу *с.Дідівців.* Вперше згадується 1781 [7] в числі двох хуторів, які належали спадкоємцям померлого полк, обозного Якова Кисіля. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923). Позна-чений на картах Прилуцького пов. 1797 та 1804 рр. 1797 наліч. 7 душ чол. статі податкового населення. До 1861 хут. належав Марку Дмитровичу Кисілю. 1886 під назвою х. Киселів; наліч. 1 двір селян-власників, 1 двір міщан, 2 хати, 9 ж. 1910-4 госп., з них селян - 3, євреїв - 1, наліч. 23 ж., у т.ч. 2 столяри, 3 поденники, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством, 3 дес. придатної землі. Пізніше приєднаний до с. Дідівців.

ДІДІВЦІ - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані с*. *Єгорівка* тас. *Манжосівка.* Розташ. на берегах р. *Калишівки* (правої прит. р. *Удаю),* за 4 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 239 дворів, 556 ж. (2000).Вперше згадуються 1629 [19].

Входили до Полкової, а з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). у 1666 - 17 госп. селян, з них 9 «орали на 4-х волах», 8 -"на 2-х волах"; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1690 гетьман І. Мазепа надав Д. полковому сотнику Остапу Маценку. Після його смерті гетьман І. Скоропадський залишив Д. удові Єфимії Остапівні і сину Антону Маценку. За останнім Д. значилися 1737, коли він був другим полковим хорунжим, у 1737 - 11 госп. селян, 16 госп. козаків (4 виборних, 12 підпомічників), 4 госп. козачих підсусідків. 1753 селянське населення належало 7 власникам, з яких прилуц. протопопу М. Лисаневичу - 7 госп. та удові Антона Маценка - 3 двори. У 1780 - 19 дворів (27 хат) і 9 бдв. хат селян, 15 дворів (35 хат) козаків. 1797 наліч. 208 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев, ц-ва Параскеви, споруджена 1750 (перша ц-ва збудована до 1666). Скуповувати селянські двори в Д. у др. пол. 18 ст. почав б.т. Петро Якимович Горленко; 1780 йому належало 6 душ чол. статі, 1782 - вже 28 душ чол. статі. Його онук Єгор Іванович Горленко у 1840-х рр. володів 27 душами чол. статі селян. Поміщиками Д. були також Киселі. 1861 за Марком Дмитровичем Киселем у Д. і хут. Киселівщині значилося 39 душ селян та 5 дворових людей. Останнім власником дідівської садиби був Олександр Маркович Кисіль, якому 1885, після смерті батька, мати передала її в спадок. 1859 - 73 двори, 565 ж. Згідно з реформою 1861 в Д. створено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян (1861-66), якому підпорядковано 4 сільс. громади (518 ревіз. душ). Козаки Д. підлягали Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Д. 1867 увійшли до *Прилуцької вол.* 3-го *стану.* 1886 - 60 дворів селян-власників, які входили до 4-х сільс. громад (Капністівська, Кисілівська, Савченківська, Тернавська 1-ша), 1 двір державних селян, 35 дворів козаків, 7 дворів міщан та ін., 106 хат, 562 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1839), при ній школа грамоти, шинок, вітряк. 1910 - 167 госп., з них козаків - 62, селян - 90, ін. непривілейованих - 13, привілейованих - 2, наліч. 904 ж., у т.ч. 12 теслярів, 8 кравців, 1 швець, 16 мережниць, 5 столярів, 2 ковалі, 10 ткачів, 59 поденників, 18 займалися інтелігентними та 116 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1334 дес. придатної землі. В селі - дерев, ц-ва Параскеви (згоріла 8.10.1920), змішана церковнопарафіяльна школа, земське початкове училище (1906) з майстернями, де навчалися столярній справі і плетінню мережив 51 хлопч. та 40 дівчат (О. М. Кисіль 1905 подарував десятину землі під це училище). У 1923-30 рр. Д. - центр сільради. 1925 - 229 дворів, 1025 ж.; 1930 - 238 дворів, 1115 ж. 1945 - 207 дворів, 708 ж.; працювали механічний млин, кузня, теслярська майстерня. 1961 вД. серед, шк. навчалося 249 учнів (33 працівники). До 1951 в Д. була с.-г. артіль, яка об'єднувала 247 дворів (403 чол. працездатних), мала 1222,9 га землі (655 га орної), коней - 52, в.р.х. - 145 голів. У тому ж році колгоспи ім. Будьонного *(Манжосівка),* «9 січня» (Дідівці) та «Новий шлях» *(Єгорівка)* об'єднані в один колгосп ім. Будьонного, в якому наліч. 498 дворів (725 чол. працездатних), 2773 га землі, (1767 га орної), в.р.х. - 358, коней - 125. 1957

Дідівці. Фото кін. 19 ст.

колгосп отримав назву «9 січня», а з березня 1983 - «Росія» (з 3.12.92 - пайгосп «Росія»). 1970 в колгоспі ім. «9 січня» наліч. 7 автомашин, 1 1 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 815, свиней - 857, овець - 308. 1971 227 дворів, 668 ж. 1990 в колгоспі «Росія» наліч. 31 автомашина, 32 трактори, 9 комбайнів, а також в.р.х. - 1667 голів, свиней - 19, коней - 58. У 1996 в Д. містилася центр, садиба пайгоспу «Росія» (2225,4 га землі (1357,7 га ріллі) з тваринницьким комплексом на 600 голів, наліч. 29 автомашин, 29 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 1224, коней - 27. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Село електрифіковане (1961), радіофіковане, газифіковане (1990). Встановлено (1965, 1976) надгробки на двох братських могилах воїнів, що загинули під час оборони 1941 і визволення 1943 села, а також пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (64 чол.) на фронтах В. В. війни. Уродженцем Д. є професор Варшавського університету Василь Никиф. Александренко. В Д. у 1874-84 у *Киселів садибі* жив і працював історик, етнограф, письменник М. І. Костомаров. У цій садибі бували письменники В.Горленко, Д. Мордовець, художниця К. Юнге, кобзар О. Вересай. 1987 село з'єднане дорогою місц. значення з тверд, покриттям з автодорогою Прилуки - автотраса Київ-Суми (1,5 км).

ДІЛОВА ВУЛИЦЯ. Див. *Чапаєва вулиця.*

ДІХТЯРКА - хут. Грицівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від с. *Грицівки.* 1930 - 1 двір, 5 ж. Нині не існує.

ДМИТРІВКА (Дмитрів) - смт Бахмацького р-ну, центр селищної ради, якій підпорядковане село* *Щуча Гребля.* Розташ. на р. *Ромен,* за 32 км від райцентру і залізнич. ст. Бахмач. 3403 ж. (1988). Відома з 12 ст. під назвою Дмитрів [19]; 1643 значилася слободою, яка належала «городищу Гайворону» у володінні Я. Вишневецького. Входила до складу Краснянської, пізніше - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. При кн. Вишневецьких належала до «ключа Краснянського», в якому розпоряджався «державця пан Кондрат Грек», який побудував у Д. перший водяний млин. 1666- 18 госп. селян, з них 13 госп. «орали на 2-х волах та мали ще по «пашенному коню», 6 госп. «орали на 2-х волах»; козаки не показані. В акті 1681 згадується Роман Дмитренко, «син осадця с. Дмитрівки», звідки видно, що поселення назване іменем свого засновника. Вільне військове село, «до ратуші Красноко-лядинської прислушаюче» до того, як воно увійшло до складу Самбірського староства Батуринської волості. 1737 Д. значилася у володінні царської казни, в ній наліч. 20 госп. селян, 3 госп. підсусідків, 40 госп. козаків (18 виборних, 22 підпомічників) і 10 козачих підсусідків. 1750 Батуринська вол. разом з Д. відійшла у володіння гетьмана К. Розумовського. 1780 - 5 дворів (12 хат) селян, 11 дворів (38 хат) і 25 бдв. хат підсусідків, 40 дворів (117 хат) козаків. Підсусідки належали: чотирьом Білецьким - 7 дворів (26 хат) і 12 бдв. хат, Долгим (нащадкам війс. т. Павла Долгого, який 1681 став власником «панського» водяного млина в с. Д.) - 2 двори (5 хат) і 3 бдв. хати, священикам 1. Сетильському і Ф. Золотаренку - 3 бдв. хати, красноколядинському сотнику І. Миницькому - 1 двір (5 хат) і сотенному хорунжому тієї ж сотні Кричку - 7 бдв. хат. Діяла дерев. Троїцька ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). Поблизу Д. виявлено давньоруський курганний могильник (9-13 ст). Після скасування полкового устрою Д. 1782 відійшла до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ДМИТРУ СІВ - хут. Богданівської вол. Прилуцького пов. 1886 - 1 двір міщан, 1 хата, 8 ж. [15]. Нині не існує.

ДМИТРЮКА ХУТІР. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав сотенному писарю Дмитрюку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ДОБРАНІЧІВКА - хут. Капустинської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 139 дворів, 712 ж.; 1930 - 137 дворів, 705 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

ДОБРОЛЮБОВА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Богунської (№№ 42, 44) на Пд. до вул. Чехова (№№ 49, 52), паралельно вул. Польовій, Білецького Носенка. Закінчується №№ 44, 75. Довж. 425 м, без тверд, покриття. Забудова почалася 1955. Названа на честь М.О. Добролюбова (1836-61) - рос. літературного критика, публіциста. Забудована приватними житл. будинками.

ДОБРОСУСІДСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Франка на Сх. до вул. Зеленої, паралельно вул. Сухоярівської. Крайня вул. на Пд. міста. Закінчується № 53. Довж. 800 м, без тверд, покриття. Прокладена 1994 на землях пайгоспу «Малківський». Ведеться забудова боку вул. з непарними номерами; на парному - лісосмуга. Назва вул. відзначає добросусідські стосунки між містом і селом.

ДОВБИХА ХУТОРИ (2 шт.) Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належали пушкарю козаку Довбиху [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшли до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ДОВГАЛІВКА - село Талалаївського р-ну Юрківецької сільради. Розташ. на прав, березі р. *Лисогору* (ліва прит. р. *Удаю),* за 18 км від райцентру і залізнич. ст. *Талалаївка.* 168 дворів, 440 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1666-17 госп. селян, які «орали на 2-х волах»; козаки не показані. 1737 - 24 госп. селян, 32 госп. козаків (11 виборних, 21 підпомічників). Вільне військове село, «до ратуші Срібнянської прислушаюче». 1738 голова «Правління гетьманського уряду» и- І- Румянцев надав його на уряд полковнику Семену Полозову, який перебував тоді в Глухові на посаді генер. підскарбія. 1740- 16 дворів (17 хат) селян, 41 двір (47 хат) козаків; діяла дерев. Василівська ц-ва, споруджена 1731 (перша ц-ва збудована до 1666). 1751 гетьман К. Розумовський віддав частину села удові б.т. Ів. В. Савича Насті Степанівні (уродженій Забілі), а другу частину - їхній дочці Марфі. 1780 - 27 дворів (40 хат) селян, власниками яких були: камергер М. В. Будлянський - 5 дворів, війс.т. Зарудний - 15 дворів та срібнянський сотник Йосип Масло - 7 дворів; 60 дворів (106 хат) козаків, 1 двір-«пушкарів». 1797 наліч. 405 душ чол. статі податкового населення. 1859- 186 дворів, 1225 ж. 1861— 66 козаки Д. підпорядковані Никонівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а селяни - Блотницькому Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей Д. 1867 увійшла до *Блотницької вол.* 1 -го *стану.* 1886 - 35 дворів селян-власників, 161 двір козаків, 1 двір міщан, 222 хати, 1149 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1854), початкове однокласне земське училище (засн. 1872), 2 шинки, кузня, 18 вітряків, 4 олійниці. 1910 - 236 госп., з них козаків - 183, селян-45, євреїв - 3, ін. непривілейованих - 1, привілейованих-4), наліч. 1348 ж., у т.ч. 5 теслярів, 5 кравців, 4 шевці, 1 столяр, 3 ковалі, 4 слюсарі, 116 ткачів, 1 візник, 83 поденники, 10 займалися інтелігентними та 90 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1662 дес. придатної землі. У земському початковому училищі навчалося 95 хлопч. та 40 дівчат (1912), працювали школа грамоти та недільна школа для дорослих жінок; діяла дерев. Василівська ц-ва (закрита за рад. влади). Землевласниками були поміщики: А. М. Орловський, Данчич, В. В. Маслова. 1923 Д. відійшла до Роменського округу.

ДОВГИЙ ЯР - заказник гідролог, (з 1984). Низинне осоково-очеретяне болото. Розташ. в Ічнянському р-ні.

Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 11 га.

ДОВЖИК - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 0,5 в. від с. Ярошівки (тепер - *Українське).* 1886 3 двори козаків, 3 хати, 21 ж. [15]. Останній раз згадується 1908, коли в ньому наліч. 105 ж. Пізніше приєднаний до с. Ярошівки.

ДОВЖИК ГРУЗЬКИЙ - річка. Див. р. *Глинна.*

ДОЛИНА - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. 1886 - 1 двір козаків, 2 хати, 10 ж. [15]. Нині не існує.

ДОМАНТИХА - хут. Прилуцького пов. (1797-1802). Розташ. поблизу шляху з м-ка *Срібного* до м-ка Лохвиці, за 6 в. від с. *Лебединців* сучасного Срібнянського р-ну. 1797 наліч. 16 душ чол. статі податкового населення [9]. Під час утворення Полтав. губ. Д. 1802 відійшла до Лохвицького пов.

ДОМОРАЦКІВСЬКИЙ - хут. Мало-дівицької вол. Прилуцького пов. Розташ. поблизу с*. *Лісові Сорочинці,* за 8 в. від м. Прилук. 1859 -2 двори, 6 ж. [13]. Нині не існує.

ДОРОГИНСЬКИЙ - заказник держ. гідролог, (з 1980). Типовий лісостеповий болотний комплекс у верхів'ї р. *Удаю.* Має велике значення як регулятор водного режиму річки і рівня грунтових вод прилеглих територій. Болотний масив населяє різноманітний світ диких тварин, особливо багато водоплавних птахів. Розташ. біля сс. *Бурімки, Томашівки, Припутнів* та Дорогинки Ічнянського р-ну. Площа 1880 га.

ДОРОШЕНКА - хут. Білоцерківської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від с. *Білоцерківці.* 1930 - 1 двір, 5 ж. Нині не існує.

ДОРОШЕНКА - хут. Пирятинської міськради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від м. *Пирятина.* 1925 - 18 дворів, 65 ж.; 1930 - 35 дворів, 178 ж. Нині не існує.

ДОРОШЕНКА ХУТОРИ (Божко) (2 шт.) Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належали б.т. Дорошенку [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ДОСЛІДНА - район побутовий м. Прилук у зх. частині міста, від залізничної колії на Бахмач до виїзду з міста на Ніжин. Поселений на кол. землях *Дослідної станції інституту ефіроолійних та лікарських рослин,* звідки й виникла назва району. На території Д. розташ. адмін. будинок *Дослідної станції,* відділення *Банку ощадного,* магазини, багато- та одно-Оповерхові житл. будинки.

ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ІНСТИТУТУ ЕФІРООЛІЙНИХ ТА ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН Укр. академії аграрних наук. Створена в Прилуках у липні 1935 як Укр. зональна станція ефіроолійних культур з опорним пунктом у м. Кам'янці-Подільському. Станція, в якій працювали 4 наукові працівники, мала 128 га дослідного поля (кол. землі підсобного господарства Прилуцької махоркової ф-ки) за 6 км на Зх. від м. Прилук. 1936 станція перейменована в Укр. дослідну станцію Всесоюзного Науково-Дослідного Інституту олійних та ефіроолійних культур. Науковці проводили досліди по вирощуванню ефіроносів - м'яти, хмелю, тмину, коріандру. 1960 відбулося укрупнення господарства за рахунок приєднання Трубарівського приміського колгоспу «Заклик Ілліча», завдяки чому збільшилася кількість землі до 595 га. 1976 побудовано новий триповерховий адмін. корпус. Дослідні поля станції 1981 збільшилися до 1355 га (в т.ч. 1138 га орної) за рахунок приєднання земель радгоспу «Прилуцький». 1993

Дослідна станція ефіроолійних культур, 1984

Прилуцька дослідна станція мала два підрозділи: науковий, до складу якого входили відділи селекції та захисту рослин, відділ агротехніки з біо- та агрохім-лабораторіями, і виробничий з двома комплексними відділеннями - рослинництва і тваринництва. Станція має власний автопарк, механічні майстерні, пункт переробки ефіроолійної сировини. Основна робота колективу наукових працівників - створення високопродуктивних зимостійких сортів, ведення первинного насінництва, вирощування супереліти, розробка методів боротьби з шкідниками та хворобами. Д. С. створені селекційні сорти м'яти: «Прилуцька-6» та «Прилуцька-324» (1956), «Зоря» (1982). Сорт «Прилуцька-6» нині районований в Україні, Молдові, Білорусі, Росії та в ін. країнах. На Прилуцькій дослідній станції починав свою діяльність нині відомий вчений, доктор с.-г. наук, професор, лауреат держ. премії В. О. Козубенко. Працювали канд. с.-г. наук В. І. Білаш, С. Ю. Щербаков та ін. На 1.01.1996 працювало 152 чол. Розташ. на вул. Вавілова №16.

ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ПО ТЮТЮНУ Й МАХОРЦІ Укр. академії с.-г. наук. Створена 1959 в Прилуках на базі ліквідованого приміського колгоспу ім. Сталіна. Д.с. підпорядковано *Українськ-кий філіал Всесоюзного Ін-ту тютюну і махорки* в *Переволочні* та Лохвицьку селекційно-насінневу станцію. В кол. конторі колгоспу (вул. Фрунзе № 43) містилася контора Д. С, яка тоді мала 1500 га землі та 180 працюючих. У відділі науки працювало 20 наукових співробітників, лаборантів. Д. С. ввела і запровадила у виробництво ряд нових високоурожайних та високоякісних сортів махорки й тютюну. Д. С. на своїх землях побудувала житло в Прилуках для працівників (чотири *Дослідні провулки* на *Ракитному).* З 1964 махоркосіючі р-ни (Менський, Сосницький, Прилуцький Чернігів, обл.та Чорнуський Полтав. обл.), які вирощували махорку на площі до 3000 га, у зв'язку зі зменшенням її виробництва стали сіяти тютюн. 1964 Д. С. переведено у Тернопільську обл. У Прилуках залишилося відділення Д. С. по тютюну й махорці (51 га землі та виробничі споруди). Все господарство з землями було передане технікуму гідромеліорації. 1993 відділення повністю ліквідоване, а землі передані насіннєвій інспекції для ведення підсобного господарства.

ДОСЛІДНИЙ **провулок 1-й** (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від пров. Фрунзе (№№ 3, 5) на Пд. до 3-го пров. Дослідного (№ 9), між вул. та пров. Фрунзе. Закінчується №13 (забудовано лише бік вул. з непарними номерами). Довж. 125 м, без тверд, покриття. Виник 1959, коли Укр. дослідна станція по тютюну й махорці на землях ліквідованого приміського колгоспу ім. Сталіна розпочала будівництво житла для своїх робітників. Згодом виникло невелике селище, поділене на 4 Дослідні провулки.

ДОСЛІДНИЙ **провулок 2-й** - від пров. Фрунзе (№№ 19, 23) на Сх. до 4-го Дослідного пров. між вул. та пров. Фрунзе. Закінчується №№13, 14. Довж. 325 м, без твердого покриття. Прокладений 1959 (див. Дослідний провулок 1-й).

ДОСЛІДНИЙ **провулок 3-й** - від пров. Фрунзе (№№ 19, 23) на Сх. до 4-го пров. Дослідного, між вул. Серова та пров. Фрунзе. Закінчується №№ 13, 14. Довж. 325 м, без тверд, покриття. Прокладений 1959 (див. Дослідний провулок 1-й).

ДОСЛІДНИЙ **провулок 4-й** - від вул. Серова (№№ 25, 27) на Пн. між вул. та пров. Фрунзе. Закінчується №№ 12,13. Довж. 175 м, без тверд, покриття. Прокладений 1959 (див. Дослідний провулок 1-й).

ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО «ПРИЛУКИ-АВТО» акціонерного товариства «Чернігівавто». Засн. 1971 як станція техн. обслуговування автомобілів, підпорядковувана управлінню «Київавто-техобслуговування»,з 1972 - обласному

управлінню автотехобслуговування Міністерства автомобільного транспорту. Працювало 6 чол. Містилася на вул. Пирятинській № 2 (терит. *Автостанції).* 1973 підпорядкована управлінню «Чернігівавтотехобслуговування» Міністерства автомобільної промисло-вості. **У** 1986-91 збудована нова станція техн. обслуговування автомобілів, яка надає послуги автомобілістам шести рнів Чернігів, обл. Підприємство має дільниці: технічного обслуговування автомобілів, малярну та ремонту кузовів, двигунів, діагностичних робіт. Працює мийка. Обслуговуються вітчизняні та іноземні марки автомашин. Підприємство займається комерційним продажем старих автомобілів. На 1.01.1996 працювало 60 чол. Розташ. на вул. Індустріальній № 15.

ДРАБІВ - м-ко, центр сільради і р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 1315 дворів, 5088 ж.; 1930 - 1293 двори, 5921 ж. Нині смт, райцентр Черкас, обл.

ДРАБІВСЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-тер. одиниця. Ств. 1923 в складі Золотоніського округу, після ліквідації якого **Д.**р. передано (VI. 1925) до складу Прилуцького округу. Межував (1925) з Пирятинським та Ковалівським р-ми, на Пд. - з Черкаським округом. На 1.10. 1925 займав площу 614,5 км2, наліч. 19 сільрад, 9034 господарств, 42819 ж., які мешкали в 66 нас. пунктах: м-ко *Драбів,* сс. *Білоусівка, Деркачівка, Золотоношки, Кантакузівка, Коломиці, Митлашівка, Михалівка, Мойсівка, Олемпіядівка, Погреби, Свічківка, Сезонівка, Степанівка, Чернещина,* сс*. *Бойківщина, Дунинівка, Каївка, Ковтунівка, Козацька, Кохнівка, Криштопівка, Мехедівка, Остапівка, Павліющина, Регушівка, Рождественська, Семенівка, Хомівщина, Шрамківка* та 36 хут. [31]. **У** 1930 в **Д.** р. - 18 сільрад, 76 нас. пунктів (у т.ч. 36 х-рів, 2 виселки, 2 госп-ва, 5 залізнич. об'єктів), наліч. 8627 дворів, 43160 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ДРАБОВО-БАРЯТИНСЬКЕ - село Митлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру і за 4 км від с. *Митлашівки.* 1925 - 100 дворів, 425 ж.; 1930 - 143 двори, 524 ж. Нині с-ще Драбівського р-ну Черкас, обл.

ДРАГОМАНОВА ВУЛИЦЯ - див. *Іванівська вулиця.*

ДРИСТУНІВКА - хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав жителю м-ка *Ічні* Моляру [7]. Після скасування полкового устрою хут. увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ДРОБКІВ (Дробок) - хут.на р. *Лозовій* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 7 в. від м-ка *Срібного.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 х. Дробок належав військ, канцеляристу Жуковському. 1797 наліч. (разом з х. *Лозовим)* 33 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 8 дворів, 46 ж. **У** 1886 та 1910 не згадується. 1923-30 рр. підпорядкований Грицівській сільраді. 1925 - 3 двори, 16 ж.; 1930 - 10 дворів, 54 ж. Пізніше приєднаний до х. *Лозового,* який містився за 1,5 км від х. Дробка.

ДРУГА ЛІНІЯ - вул. Див. *Толстого вулиця.*

ДРУГАСІ (Дру асі, Другалі) - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. поблизу м. Прилук на старому Канівщинському шляху, за 1 в. від х. *Ракитного.* Займав територію сучасної вул. Андріївської з пров., біля з-ду Пластмас. Заснований у 19 ст. Вперше згадується 1908 [23]. Назва походить від першого поселенця, якого прозивали «Другась». 1910-28 госп., з них козаків - 8, селян - 12, ін. непривілейованих - 7, привілейованих - 1, наліч. 128 ж., у т.ч. 1 тесляр, 3 кравці, 1 швець, 3 столяри, 5 ковалів, 2 слюсарі, 2 візники, 12 поденників, 3 займалися інтелігентними та 21 - ін. неземлеробськими заняттями, все

ін доросле нас. займалося землеробством. 44 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. Д. підпорядковані Ракитянській сільраді Прилуцького р-ну Прилуцького округу. 1930 - 28 дворів, 127 ж. Нині в складі м. Прилук. На кол. його території міститься *Ф-ка головних уборів «Корона».*

ДРУГОВАРВИНСЬКА СОТНЯ. Створена 1761 після розподілу Варвинської сотні на дві - *Першоварвинську* та Друговарвинську. До складу Де. увійшли села Варвинської сотні *(Горобіївка, Гурбинці, Гнатівка, Савинці),* а також села Срібнянської сотні *(Грициївка, Дейманівка, Никонівка, Олексинці, Харитонівка).* За ревізією 1764 в сотні значилося 4386 душ чол. статі (1024 козаків виборних, 1008 козаків підпомічників та 2354 дворян, різночинців та посполитих). Перед скасуванням полкового устрою в Д.с. наліч. (і780) 25 нас. пунктів (сс. *Васьківці, Никонівка, Гурбинці, Грициївка, Дейманівка, Савинці, Олексинці, Харитонівка, Горобіївка,* с*. *Гнатівка* та 15 хут.), в яких мешкали 58 родин привілейованих станів (4 дворян та шляхетства, 23 різночинців, 18 духівництва, 13 церковнослужителів); у тому ж році - 433 двори (809 хат) козаків, 507 дворів (755 хат) селян, 55 дворів (106 хат) та 7 бдв. хат козачих та посполитих підсусідків. Сотниками Д.с. були: Іван Данилович Тарновський (близько 1763), Тадей Миколайович Троцина (1772), Яків Магеревський (1773-81).

ДРУЖБИ НАРОДІВ ВУЛИЦЯ (об'їзний шлях) (на пд.-сх. та пд. околиці міста) - від Ладанського шляху на Пд. до *Комбінату хлібопродуктів № 2,* перетинає вул. Пирятинську. Довж. 1500 м, з твердим покриттям (від Ладанського шляху). На вул. розміщені лише підприємства: *Міжгалузеве підприємство промислового залізничного транспорту, Пересувна механізована колона № 237* Чернігівводбуду, база виробничого підприємства «Чернігівнафтогаз», БМУ НГВУ, база промислово-технічного обслуговування НГВУ, Прилуцьке управління технологічного транспорту (ПУТТ), *Комбінат м 'ясний, Комбінат маслоробний,* пожежна частина №34 (до 1990 - № 64) по охороні з-ду Білкозин та М'ясокомбінату (організована 1981) (№ 38), *Завод Білкозин-2, Комбінат хлібопродуктів № 2.* Цей район має ще назву - Південна промзона.

ДРУКАРНЯ Прилуцька міська, Чернігівського обласного комітету в справах преси та інформації. Перша друкована продукція виготовлена в Прилуках 1879 в літографії Земської управи. 1883 міщанин Янкель Мордухович Лінков відкрив на ринковій площі в буд. Литвиненка першу типолітографію. 1886 вона містилася в буд. Кабиша. 1904 Арон Якович Міров на вул. Олександрівській (тепер Київська № 198а) відкрив власну друкарню, яка пізніше спеціалізувалася на виготовленні цінних паперів, друкувала на високосортному папері чеки, свідоцтва, похвальні грамоти, уводила водяні знаки фірм замовників. **Д.** також друкувала книжки, підручники, брошури, виготовляла шкіряні оправи для книг. З цієї **Д.** вийшли перші номери першої місцевої газети «Прилукский голос» (1914). 1914 почала працювати **Д.** вчителя Йосипа Талалая в буд.. поруч з банком взаємного кредиту (на розі сучас. вул. Київської та Переяславської), а згодом у буд. Баранова. на Олександрівській вул. навпроти аптеки Бугаревича (на розі

Друкарня, 2007

сучас. вул. Київської та Садової). На поч. 1917 на вул. Конотопській (нині Незалежності), поруч з поштою (навпроти ринку), почала працювати друкарня Канцевича. 1919 всі друкарні були націоналізовані. На базі друкарні Мірова створено 1-шу рад. друкарню, в якій почали друкувати перші номери газети «Известия-Вісті» (пізніше *«Правда Прилуччини»).* 1922 всі Д. об'єднані в дві, які розмістилися в будинках поміщика Вахрамєєва та тютюнової ф-ки «Султан» (суч. Панчішна ф-ка, вул. Київська № 140), а згодом в одну державну. З приватних друкарень сюди перевезено всі друкарські машини, устаткування. Тут же містилася (1923) і редакція газети *«Правда Прилуччини».* З 1925 по 1930 в Д. друкувався журнал *«Пасічник».* До 1928 держ. Д. носила ім'я Раковського, а з 1928—Томського. 1927 Д. переведена в кол. майстерні Гофмана (після 1917 - чавуноливарний з-д) на вул. Костянтинівській № 78. 1947 працювало 15 чол. 1971 Д. разом з редакцією газети *«Правда Прилуччини»* переведена до новозбудованого приміщення. В Д. друкуються газети, брошури, цінні папери, бланки, афіші, худ. література офсетним та високим друком, виготовляються печатки, штампи. На поч. 1996 в Д. встановлені 2 комп'ютери з лазерними принтерами. На 1.01.1996 працювало 30 чол. Розташ. на вул. Ярмарковій № 47.

ДУБА - хут. Турівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км від с. *Турівки.* У 1930 - 19 дворів, 85 ж. Пізніше приєднаний до с. *Турівки.*

ДУБАНА - річка, ліва прит. р. *Лисогору* [32]. Протікала терит. Прилуцького полку.

ДУБИНА (Вільна Дубина, Дубинний)-хут. Розташ. за 3 в. від с. *Горобіївки.* Входила до Іванківської вол. Прилуцького пов., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Заснов. у др. пол. 19 ст. Мешканці Д. були приписані до парафії Михайлівської ц-ви с. *Горобіївки.* 1886 - 4 двори козаків, 4 хати, 21 ж. [15]. 1908 - 42 ж. У 1923-30 рр. підпорядкована Горобіївській сільраді. 1925 - 10 дворів, 50 ж.; 1930 - 7 дворів, 38 ж. Нині не існує.

ДУБИНСЬКИЙ-хут. Білошапківської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 15 км від райцентру і за 5 км від *с.Білошапок.* 1925-2 двори, 13 ж.; 1930-5 дворів, 21 ж. Нині не існує.

ДУБИНСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Мединщині,* «на леваді»)- від вул. П. Юрченка на Пд. Сх. до *Удаю,* між вул. П. Юрченка, Маслова, перетинає вул. Інтернаціоналістів, закінчується №№ 33, 94. Довж. 930 м, без тверд, покриття. Прокладена у новому масиві на кол. полі *Дослідної станції.* Названа на честь Івана Яковича Дубинського - Героя Рад. Союзу (див. *Пам'ятник Дубинському І-Я,).* Ведеться забудова вул. приватними житл. будинками.

ДУБИНСЬКОМУ І. Я. ПАМ'ЯТНИК у Прилуках. Відкрито у вересні 1990 на честь Героя Рад. Союзу Івана Яковича Дубинського (1920-1944). Народився у м. Прилуках (вул.Леніна №71). Навчався в школі № 8. З 13 років, залишившись без батька (помер в голодному тридцять третьому), виховував 3-х менших братів і сестру. З 1934 працював у Квашинському колгоспі, в артілі «Червона Зірка». У 1937-39 рр. споруджував тунелі в Комсомольську-на-Амурі. З 1939 знову жив у Прилуках, трудився в артілі «Молот». З 1940 на дійсній військовій

Будинок в якому народився Герой Рад. Союзу І.Я. Дубинський, 1982

службі на Далекому Сході. З травня 1942 - на фронті, воював рядовим розвідником 759 стрілецького полку 163 стрілецької дивізії на Воронезькому, згодом - на 1-му та 2-му Українських фронтах. У березні 1944 Дубинський з групою розвідників (15 чол.) першим переправився (біля с. Ладижина на Вінниччині) на правий берег р. Південний Буг і зав'язав бій з переважаючими силами противника, тим самим дав змогу переправитись іншим підрозділам полку. Загинув 4 травня 1944 в боях за визволення Румунії. Нагороджений орденами Леніна, «Отечественная война» 2-й ст., медалями, звання Героя присвоєно посмертно 13 вересня 1944. Похований в селищі Вама біля м. Кимпулунг в Румунії. Його іменем названа одна з вулиць м. Прилук (див. *Дубинського вулиця),* на приміщенні школи № 8 відкрита меморіальна дошка (1991). Його ім'я носить теплохід-буксир, який курсував між Києвом та Черніговом (1991). Пам'ятник міститься в центральному сквері біля універмагу. Бронзове погруддя встановлене на гранітному постаменті, із зображенням Зірки Героя і написом: «Іван Якович Дубинський». Скульптор Т. М. Братерський.

ДУБОВИЙ ГАЙ - село Прилуцького р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Рудці* (лівій прит. р. *Переводу),* за 18 км від райцентру і за 7 км від залізнич. ст. *Линовиця.* 442 двори, 882 ж. (1996). Вперше згадується 1629 [19]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Яблунівського (1930-59) та Прилуцького (з 1959) р-нів Чернігів, обл. (з 1932). Під час перепису 1666 Д. Г. не згадується. Можливо, він був зруйнований татарами разом з Рудівкою та ін. нас. пунктами Прилуччини на поч. др. пол. 17 ст. Коли Д. Г. трохи заселився, він потрапив У володіння прилуцького полковника Дм. Горленка. Універсалу гетьмана І. Скоропадського 1709 село* було надане Андрію Горленку, але 1713 ним же відібране і передане Гамаліївському м-реві, що й підтверджено царською грамотою 1714. Маєтності Гамаліївського монастиря отримали назву Дубогаївського староства, до якого входили села Дубовий Гай, *Ковтунівка, Сергіївка, Білошапки, Вечірки, Бубнівщина* та ін. 1737 в селі вже діяла дерев. Миколаївська ц-ва (точна дата побудови невідома); наліч. 50 госп. селян, 2 бдв. хати підсусідків, 23 госп. козаків (8 виборних, 15 підпомічників) та 11 бдв. хат козачих підсусідків. За монастирем село лишалося до 1794, але С. В. Лукомський (кол. переволочнянський сотник) мав там 14 душ чол. статі (1772), можливо, козачих підсусідків. У 1780 - 44 двори (63 хати) селян, 19 дворів (24 хати) підсусідків та 35 дворів (57 хат) козаків; крім того, у Д. Г. мешкали 4 різночинці, 2 представники духівництва та 2 церковнослужителі. У 1787 - 530 душ різного звання «казенних людей», козаків і кріпаків підкоморія Якова Величка, секунд-майорів Івана та Михайла Стоянових, б.т-шів Степана та Івана Лукомських. 1797 наліч. 549 душ чол. статі податкового населення. Лукомські володіли селянами Д.Г. і в 19 ст. Так, Степан Нилович Лукомський мав у селі 59 душ чол. та 62 душі жін. статі селян, 405 дес. землі, панський будинок, заїжджий двір (1856). У 1859 - 290 дворів, 1623 ж. У 1861-66 рр. козаки, держ. та казенні селяни були підпорядковані Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а кол. кріпаки - Канівщинському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей Д. Г. 1867 увійшов до *Богданівської вол.* 3-го *стану.* 1886 - 206 дворів казенних і 1 двір державних селян, 24 двори селян-власників, 120 дворів козаків, 5 дворів міщан та ін., 375 хат, 1981 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1801), земське початкове однокласне училище (засн. 1842, у віданні земства з 1872), заїжджий двір, 3 шинки, 4 крамниці, 2 вітряки. 1910 - 438 госп., з них козаків -

145, селян - 274, євреїв - 3, ін. непривілейованих - 3, привілейованих - 13, наліч. 2489 ж., у т.ч. 4 тесляри, 13 кравців, 11 шевців, 2 столяри, 3 ковалі, 1 слюсар, 62 ткачі, 43 поденники, 25 займалися інтелігентними та 166 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2966 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Миколаївська ц-ва (закрита і зруйнована за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 114 хлопч. та 40 дівчат (1913), жіноча церковнопарафіяльна школа. Землевласниками Д. Г. були поміщики: Н. С. Бістром-Абашидзе-Горленко, С. Н. Лукомський, К. Є. та І. Є. Озерні, П. К. Міткевич та ін. У 1923-30 рр. Д. Г. - центр сільради. 1925 - 552 двори, 2791 ж.; 1930 - 549 дворів, 2703 ж. 1961 в Д. Г. н.с.ш. навчалося 211 учнів (18 працівників). 1970 в колгоспі «Більшовик» наліч. 13 автомашин, 8 тракторів, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 1328, свиней - 1002, овець-300. У 1971 -861 двір, 2078 ж. 1990 в колгоспі «Більшовик» наліч. 51 автомашина, 66 тракторів, 27 комбайнів, а також в.р.х. - 4630, свиней - 1015, коней- 82, птиці - 1164. 1996 в Д. Г. містилася центр, садиба пайгоспу «Дубовогаївський», який мав 3195,6 га землі (2735,9 га орної), наліч. 33 автомашини, 36 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1371, свиней - 906, коней - 53; на *Ф-ці птаховій «Прилуцька»* - 22 автомашини, 12 тракторів, 1 комбайн, а також птиці - 82635. В Д.Г. - відділення зв'язку, 8-річна школа (150 учнів, Ібпедпрацівників; 1994) з спортзалом, дитсадок (15 дітей, З педпрацівники), 2 фельдшерсько-акушер. пункти, Будинок культури на 200 місць, 2 б-ки (12 тис. од. зб.), З магазини, філіал відділення Ощадбанку. 1996 село газифіковане. 20.02.1997 освячена й відкрита новозбудована Миколаївська ц-ва. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1957 споруджені надгробки на братських могилах підпільників, розстріляних нім.-фашист. окупантами, та воїнів, які загинули під час визволення 1943 Д. Г. від гітлерівців, 1973 - пам'ятник на честь воїнів-односельців, що полягли (197 чол.) на фронтах В. В. війни. Село з'єднане дорогами місц. значення з тверд, покриттям у 1969-73 з м. Прилуки (14 км).

ДУБОВИЙ ГАЙ - хут. Див. с*. *Вересkуни.*

ДУБОВИКИ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Нині не існує.

ДУБОВИЦЬКИЙ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. Згадується 1781, мав 1 хату [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ДУБОВИЦЬКОГО ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Дубовицькому [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ДУБОГРИЗІВКА - річка. Зливаючись з річками *Городнею* та *Безводівкою* біля с. *Городні,* впадає в р. *Смож* [32]. Протікала терит. Іваницької та Ічнянської сотень Прилуцького полку.

ДУБРОВНИЙ - хут. Переволочнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав майору Милорадовичу «з братцеми» [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ДУНИНІВКА - село* Драбівської сільради (1925), центр сільради (1930) Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 3 км від райцентру. 1925 -193 двори, 875 ж.; 1930-187 дворів, 861 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ДЯЧЕНКА ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Дяченку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

Ж

ЖАБСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. (1797— 1802). Розташ. на лівому березі р. *Ставище* (правої прит. р. *Глинної,* лівої прит. р. *СухоїЛохвиці).* 1797 наліч. 8 душ чол. статі податкового населення [9]. 1802 відійшов до Лохвицького пов. Полтавської губ.

ЖАДЬКІВКА (Жадьківський) - хут. власницький. Розташ. у верхів'ї безіменної лівої прит. р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 3,5 в. від м-ка *Ічні.* Вперше згадується 1781 [7]. Входиладо Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Борзнянського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). Заснов. у др. пол. 18 ст. 1781 хут. належав спадкоємцям померлого ічнянського сотника Івана Новицького. 1797 наліч. 25 душ чол. статі податкового населення. 1859- 10 дворів, 89 ж., діяв 1 з-д. Входила до Вільшанської вол. 1-го *стану.* 1886 - 16 дворів селян-власників, 3 двори міщан та ін., 20 хат, 106 ж. Востаннє Ж. у списку нас. пунктів Прилуцького пов. згадується 1900. До Прилуцького округу не входила.

ЖДАНІВСЬКО-ЛИПІВСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1984). Болотний масив у заплаві р. *Ромна.* Розташ. біля сіл *Корінецьке* та *Липове* Талалаївського р-ну. Перебуває у віданні Вольницького торфопідприємства. Площа 205 га.

ЖДАНОВИЧА ВУЛИЦЯ (кол. 1-й пров. 8 Березня; у зх. частині міста, на *Мединщині)* - від вул. Київської (№ 54) на Пд. до залізниці, паралельно вул. Чкалова. Закінчується №№ 25, 36. Довж. 450 м, з тверд, покриттям. Забудова почалася до В.В. війни на терит. кол. х. *Отрада.* Перейменована 1989 на честь Сергія Миколайовича Ждановича - заслуженого лікаря України. Народився 12.03.1894 в м- Чуднові-Волинському на Житомирщині. 1912 закінчив Київську гімназію, у17 - Київський університет. Працював хФУргом у лікарнях Києва. У 1921 -34 рр. завідував лікарнею в с. *Парафіївка* на Ічнянщині. З 1934 і до кінця життя був головним лікарем Прилуцької міської лікарні. За 20 років праці в Прилуках власноручно зробив 13,5 тис. хірургічних операцій, врятував життя тисячам прилучай. Помер 13.08.1964, похований на *Кладовищі Квашинському.* На одному з корпусів лікарні йому відкрито меморіальну дошку (1994). Вулиця забудована багато- та одноповерховими житл. будинками. На початку її міститься Мединське кладовище, на якому поховано 6 воїнів, померлих від ран у військовому госпіталі, що тимчасово перебував у міській лікарні (з 1943).

ЖЕВАК - заказник гідролог, (з 1979). Болотний масив. Розташ. біля сіл Дорогинки та *Монастирища* Ічнянського р-ну. Площа 314 га.

ЖЕЛІБІВСЬКИЙ -хут.Див.с*.Лр/ие-*менкове.*

ЖИДІВЩИНА - хут. Розташ. за 1,5 в. від с. *Краслян.* Вперше згадується 1886 [15]. Входила до Переволочнянської вол. Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1886 наліч. 1 хата, 2 ж. У 1923-30 рр. підпорядкована Краслянській сільраді Прилуцького р-ну Прилуцького округу. 1930 - 2 двори, 9 ж. Нині не існує.

ЖИЛИ ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ.т. Левону Жилі [7]. Після

Меморіальна дошка С.М. Ждановича в Прилуках

скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ЖИЛИ ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав сотнику Йосипу Жилі [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ЖИТНЯ ВУЛИЦЯ. Див. *Щорса вулиця.*

ЖОВТНЕВА ВУЛИЦЯ - див. *Гімназична вул.*

ЖОВТНЕВЕ - село, див. с. *Попівка.*

ЖОВТНЕВЕ (Курилівка) - село Конотопського р-ну Сумської обл. Розташ. на р. *Торговиці* (правій прит. р. *Ромна),* за 22 км від райцентру і залізнич. ст. Конотоп. 297 дворів, 787 ж. (1993). Вперше згадується 1688 [16]. Входила до Красноколядинської, з 1751 - до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Вільне військове село, «до ратуші Красноколядинської прислушаюче». 1688 гетьман І. Мазепа віддав його б.т. Федору Кандибі. 1718-23 двори селян, 4 двори козаків. Пізніше козаків не стало - землі їх були «скуплені» Кандибами. 1740 - 45 дворів (52 хати) селян, які належали б.т. Василю Кандибі. 1780 - 64 двори (84 хати) селян б.т. Данила Кандиби і 5 хат підсусідків місцевого священика Луки Рудакова. Діяла дерев, ц-ва Різдва Богородиці (перша ц-ва збудована до 1725). Після скасування полкового устрою Курилівка 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ЖОВТНЕВЕ - село* Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Воровського.* Розташ. за 28 км від райцентру і за 7,5 км від залізнич. ст. Галка. 184 двори, 361 ж. (2000). Ж. виникло 1927. Назва пов'язана з 10-річчям Жовтневої революції 1917 в Росії. Входило до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (до 1930) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1962). 1926 група селян с. *Великої Дівиці* переселилася на націоналізовані землі *Густинського м-ря* і заснувала виселок поруч з х. *Хапатьками.* Виселок, до складу якого увійшов і х. Хапатьки, 1927 отримав назву Жовтневе. 1928 організована с.-г. артіль. 1949 місцевий колгосп «10-річчя Жовтня» мав 1131,3 га землі (834,3 га орної), 145 дворів, 510 ж. (291 чол. працездатних), 4 рільничі бригади, 16 ланок, 3 тваринницькі ферми, наліч. 1 автомашину, а також в.р.х. - 163, свиней - 91, овець - 70, коней - 36, птиці - 253, бджіл - 25 сімей; діяли **кузня,** теслярська майстерня, 2 вітряки. 1970 в колгоспі «10-річчя Жовтня» наліч. 18 автомашин, 19 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 1110, свиней - 1291, овець - 179. 1971 - 182 двори, 556 ж. 1990 в колгоспі наліч. 32 автомашини, 33 трактори, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 1842, свиней - 848, коней - 56, птиці - 758. 1996 в Ж. містилася центральна садиба пайгоспу «10-річчя Жовтня» з відділенням ус*. Воровського, племзавод великої рогатої худоби, господарство мало 29 **автомашин,** 29 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 1146, свиней - 210, коней - 25. У Ж. - відділення зв'язку, АТС, 8-річна школа (94 учні, 15 педпрацівників; 1994) з спортзалом, фельдшерсько-акушер. пункт, ясла-садок (21 дитина, 3 педпрацівники; 1994), **клуб** на 300 місць, б-ка (9 тис. од. зб.), музей на громадських засадах, 3 магазини, кафе, філіал відділення **Ощадбанку.** У червні 1996 до села* підведено газ. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1956 споруджено пам'ятник на братській могилі воїнів, що полягли **у** боях за визволення Ж. 1943; у 1970 - воїнам-односельцям, які **загинули** (66 чол.) на фронтах В. В. війни. В Ж.

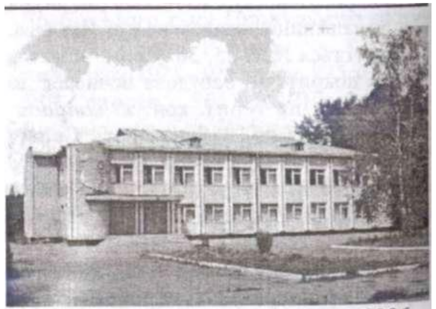

Жовтневе. Будинок культури, 2006

працювали Герої Соц. праці Г. Д. Довженко та 1.1. Лобода. Ж. з'єднане дорогами місц, значення з тверд, покриттям у 1967-69 з смт *М. Дівицею* (8 км) та з с. *Білорічицею* (5 км).

ЖОВТНЕВИЙ - хут. Згурівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 5 дворів, 25 ж.; 1930 - не згадується. Нині не існує.

ЖОРАВКА - село*, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 338 дворів, 1716 ж.; 1930 - 335 дворів, 1784 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

ЖОРАВКИ ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав стате, ради, генер. осавулу Жоравці [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ЖОРАВКИ ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав стате, ради, генер. осавулу Жоравці [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЖУКІВ - хут. Див. х. *Отрада.*

ЖУКІВКА - хут., центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 565 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київського округу.

ЖУКОВСЬКОГО провулок (у сх. частині міста, на Кустівцях) - від вул. Ярмаркової (№№ 48, 50) на Зх., паралельно вул. Шевченка, Соборній. Закінчується №№ 8, 11. Довж. 150 м, без тверд. покриття. Забудований одноповерховими житл. будинками, серед яких - сім стандартних будинків для військо-вослужбовців, зведених 1952. Названий ім'ям рос. вченого М.Є.Жуковського.

ЖУКОВЕ - хут. Див. с. *Яблунівське.*

ЖУРАВКА - річка, ліва прит. р. *Лисогору* [32]. Протікала терит. Прилуцького полку.

ЖУРАВКА - річка, ліва прит. р. *Удаю.* Довж. 17 км, площа бас. 67,3 $км^2$, похил Річки 3 м/км [33]. Бере початок біля с. *Богданів* Варвинського р-ну; гирло - в с. *Журавці* [32]. Протікала терит. Першоварвинської і Журавської сотень Прилуцького полку.

ЖУРАВКА (у 18 ст. - Жоравка) - село Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Кулишівка.* Розташ. на лів. березі р. *Удаю* (при злитті з р. *Журавкою),* за 10 км від райцентру і за 19 км від залізнич. ст. Прилуки. 1208 дворів, 3252 ж. (1996). Вперше згадується 1618 [19]. Під час суперечки Московського уряду з Польщею за «Путивльський рубіж» з'ясувалося, що Ж. «поставлена була польськими та литовськими людьми до перемирних літ», тобто до 1618. До 1648 належала кн. Корибуту-Вишневецькому. З 1649 входила до однієї з двох Варвинських сотень; 1666 значилася містечком; з 1672 згадується як центр Журавської сотні Прилуцького полку. Входила до Прилуцького пов. (1782-1802), до Пирятинського пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-1930). 1666 - 44 госп. селян; вони по «окладам» були поділені на три групи («статі»); госп. «першої статі», які «орали на 6-ти волах», наліч. 10 дворів, серед них війт «Мішка Федоров»; три «мельники теж першої статі орали на 6-ти волах»; 11 госп. «середньої статі орали на 4-х волах» та 20 госп. «меншої статі орали на 2-х волах»; «да під містечком Журавкою, на р. *Удаї,* млин мельника «Ігната Сороки о дву колесах»»; «на тій же греблі млин Герасима Сахненка «о дву колесах да толчея, а в ній 6 толчей»»; «на тій же греблі млин Максима Хітріченка «об одном колесе»»; «на тій же греблі млин прилуцького козака Федора Терентєва «о трех колесах да толчея, а в ней 4 колеса»». Козаки не показані. На початку 18 ст. вільне військове село. Скуповувати землі й двори в селі почав 1736 син журавського сотника Дем'яна Якубовича - Яків. 1740 - 37 дворів (37 хат) вільних селян та 25 дворів (29 хат) «скуплі» Якова Якубовича, 115 дворів (131 хата) козаків та 21 двір

(21 хата) козачих підсусідків, з яких 5 дворів належали відставному сержанту Чернігів. піхотн. полку Якову Передслову. 1753 в Як. Якубовича - 62 двори та 8 бдв. хат, вільних селян залишилося лише 11 дворів і 2 бдв. хати; крім нього, було багато інш. власників, які мали по 1-2 двори підсусідків; найбільшим з них був журавський сотник Федір Тарасович (17 дворів та 2 бдв. хати); були тут дрібними власниками і два грузини - Данило Агіянов та Михайло Бедауров, за якими значилося по 1 двору, одержаних 1743. 1780 - 25 дворів (ЗО хат) та 4 бдв. хати селян належали синам Як. Якубовича, 43 двори (57 хат) та 18 бдв. хат підсусідків, 144 двори (279 хат) та 11 бдв. хат козаків, 2 двори (2 хати) козачих підсусідків. У Ж. була невелика земляна фортеця, яка мала дві брами: Прилуцьку та Лохвицьку. 1783 діяли дві дерев, ц-ви з козацькими школами: Різдва Богородиці та Воскресенська (вперше титар журавської ц-ви згадується 1683); у м-ку наліч. 297 дворів, з них 54 двори (149 хат) козаків виборних, 92 двори (143 хати) козаків підпомічників, 75 дворів (121 хата) селян; мешкали також дворяни та різночинці (49 сімей) та ін.; працювали 9 вітряків; базарів і ярмарків не було. 1797 наліч. 1170 душ чол. статі податкового населення. Ж. входила до *Антонівської вол.* 1-го *стану.* 1889 в м-ку наліч. 144 двори селян, 414 дворів козаків, 25 дворів міщан та ін., 612 хат, 3207 ж.; діяли: мурована Воскресенська (1816) і дерев. Різдва Богородиці ц-ви, єврейський молитовний будинок, 4 шинки, базар, 2 ярмарки, 38 вітряків, 20 олійниць. Жителі Ж. одні з перших в Україні почали вирощувати м'яту. 1910 - 646 госп., 3816 ж.; діяли: дві ц-ви, два земські початкові училища (засн. 1879 та 1899), дві школи грамоти, м'ятний з-д. У 1923-30 рр. Ж. - центр сільради. З 1920 діяла *Журавська с.-г. профшкола садівництва і городництва.* 1925 - 846 дворів, 4033 ж.; 1930 - 880 дворів, 4350 ж.; працював *Журавський м ятний з-д, Журавська МТС.* Уродженцями Ж. є: укр. математик, чл.-кор. Петербурзької АН Г. Ф. Вороний (1846-1908), Герой Соц.Праці Г. І. Федорчатенко. Біля села відкрита вченими *Журавська стоянка* раннього мезоліту (12-10 тис. до н.е.); виявлено також поселення черняхівської культури (2-6 ст).

ЖУРАВКА - хут. Григорівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 25 км від райцентру і за 3 км від с*. *Григорівки.* 1925 - 33 двори, 165 ж.; 1930 - 32 двори, 172 ж. Пізніше приєднана до с*. *Григорівки* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ЖУРАВКА - річка, ліва прит. р. Лисогору [32]. Протікала на терит. Прилуцького полку.

ЖУРАВСЬКА С.-Г. ПРОФШКОЛА САДІВНИЦТВА І ГОРОДНИЦТВА. Організована 30.12.1920 як «Журавська агрономічна школа» з відділеннями сільського господарства і садівництва, з 2 річним строком навчання. 1.10.1923 реорганізована в «Журавську с.-г. профшколу садівництва і городництва» з строком навчання 1 рік. Дата ліквідації не установлена.

ЖУРАВСЬКА СОТНЯ. Заснов. між 1654 та 1672. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за винятком с. *Ладана,* що знаходився на правому березі. Існувала до 1781. За ревізією 1713 в Ж.с. наліч. 473 госп. селян (козаки не показані), 178 волів,

Журавська сотня

233 коней. 1729 на терит. Ж. с. - 5 нас. пунктів (м-ко, 3 села, село*), в яких наліч. 325 госп. козаків, 406 госп. селян і підсусідків. 1737 - 6 нас. пунктів (м-ко, 3 села, село*, слобідка), 278 госп. козаків (116 виборних, 162 підпомічників) та 11 козачих підсусідків, 229 госп. селян. У 50-х рр- 18 ст. - 5 нас. пунктів (м-ко, 3 села, село*). 1757, під час утворення Переволочнянської сотні, до неї з Ж.с. переведено с. *Ладан.* За даними ревізії 1764 в Ж.с. значилося 2629 душ чол. статі (751 козак виборний, 567 козаків підпомічників та 1311 дворян, різночинців та селян). Перед ліквідацією полкового устрою (1780) в Ж.с. наліч. 6 нас. пунктів (м-ко *Журавка,* сс. *Антонівка, Макіївка,* с*. *Кулишівка, 2* хут.), в яких мешкало 59 родин привілейованих станів (10 дворян і шляхетства, 34 різночинців, 6 духівництва, 9 церковників); у тому ж році - 299 дворів (638 хат) козаків, 73 двори (91 хата) та 18 бдв. хат селян, 100 дворів (157 хат) та 18 бдв. хат козачих і селянських підсусідків. Сотниками Ж.с. були: Іван Кисіль (?), Матвій Биченко (1672), Степан Левченко (1683), Дем'ян Якубович (1711-12), Михайло Ягельницький (1717-28), Федір Тарасович (1729-53), Петро Данилович Тарновський (близько 1760), Іван Яновський (1763), Іван Степанович Лукомський (1770-81).

ЖУРАВСЬКА СТОЯНКА - стародавнє поселення на лівому березі р. *Удаю* в с. *Журавці* Варвинського р- ну (12-10 тис. до н.е.). Досліджувалася М. Я. Рудинським у 1927-30. Залишки Ж.с. залягали в лесовидному суглинку у вигляді невеликих скупчень розщеплених кремнів та кісток степових тварин (байбак та ін.). Серед крем'яних виробів переважають дрібні вістря, різці, пластинки, скребки та скобелі, близькі до виробів степових пізньопалеолітичних стоянок. Ж. с. датується по-різному - від початку пізнього палеоліту до раннього мезоліту. Ймовірно, вона залишена однією з пізньопалеолітичних груп населення Пн. Причорномор'я, яка проникла далеко на Пн. у пошуках об'єктів для полювання. Скупчення культурних залишків

утворилися на місцях короткочасних (сезонних) наметоподібних жител.

ЖУРАВСЬКИЙ М'ЯТНИЙ ЗАВОД. Створений 1925 в системі Прилуцького кредитсоюзу Укрмедторгу. В 1926 працювало 23 робітники, добова продуктивність - понад ЮОцнтолії. 1928 з-д передано Прилуцькій спілці техн. культур. З 1930 по 1941 перебував у підпорядкуванні Головного управління парфюмерної промисловості СРСР (Главпарфюмер). У листопаді 1943 з-д відбудований і почав працювати в підпорядкуванні Управління «Головхарчароматолія». З-д переробляв м'яту та аїрний корінь, працювало 20 чол., сировина надходила з Варвинського та Срібнянського р-нів. 1957Ж.м.з. передано Прилуцькому м'ятному з-ду, як цех (див. *Комбінат ефіроолійний).*

ЖУРНАЛ «ПАСІЧНИК». Орган Харківської Дослідної пасічницької станції (з 1927). Щомісячний журнал Українського пасічництва. Заснований у червні 1925 в Прилуках місцевим товариством «Пасічник». Першим редактором журналу був Тодось Юрченко. Видання здійснювалося редакцією газети «Правда Прилуччини»

Журнал Пасічник, 1927

в Прилуцькій держдрукарні ім. Томського. Спочатку виходив на 24 стор., а з 1930 - на 48 стор., тираж з 600 примірників у 1925 зріс до 8700 у 1931. Передплата на видання проводилася в Україні, Росії та за кордоном. Журнал широко пропагував серед пасічників наукові методи раціонального ведення бджільництва, надавав практичні поради. Багато дописувачів було з Прилуччини. Ставши органом зональної станції Всесоюзного ін-ту пасічництва та Укрколгоспцентру, журнал з 1931 став друкуватися в Харкові.

З

ЗАБАШТИ Л. В. **САДИБА** в Прилуках на вул. Перемоги№ 91. 2.02.1919 в цьому будинку нар. Любов Василівна Забашта - відома укр. поетеса, письменниця. Батько Василь Григорович Гришко працював бухгалтером на хлібозаводі, мати Фросина Семенівна Січкар - дочка вчителя з *с.Хаєнки.* П'ятеро їхніх дітей (Віра, Олександр, Любов, Левко і Людмила) здобули вищу освіту. Любов Василівна закінчила сер. *Школу №4* в Прилуках, потім Одеський суднобудівний ін-т. Працювала в Рибінську, після В. В. війни - в Києві на з-ді «Ленінська кузня». Закінчила літерат. факультет Київського педінституту. Завідувала відділом поезії в журналі «Дніпро», потім перейшла на творчу

Садиба Забашти Л.В., 2007

роботу. Літературну діяльність почала в Прилуках. Перший надрукований вірш «О юність, юність» - в *Газеті «Правда Прилуччини».* Пізніше на цей вірш Платон Майборода написав романс. Л. Забашта - автор близько 20 поетичних збірок, 4 книг прози, кількох п'єс і драм, поем. Багато віршів присвячено Прилуччині. В садибі збереглися будинок, сарай, сад. Будинок, споруджений батьками, дерев'яний, обкладений цеглою, одноповерховий з верандою, належить рідним поетеси. У двох кімнатах будинку - сімейні фотографії бабусі, матері, батька, портрет Л. Забашта (художника А. М. Журавля, 1982), її книги. Померла Л. В. Забашта 21.07.1990. Похована на Байковому кладовищі в Києві, поруч з чоловіком Андрієм Малишком. 3.02.1991 на будинку встановлено меморіальну дошку з написом: «В цьому будинку народилася і жила в 1918-1935 роках відома українська поетеса Любов Василівна Забашта (1918-1990)».

ЗАБЕРЕЗІВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. на прав, березі р. *Детюківки,* за 3 в. від с. *Березівки.* Вперше згадується 1797 [9], коли в ньому наліч. 7 душ чол. статі податкового населення. Останній раз згадується в 1804.

ЗАБЕРЕЗІВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. у верхів'ї лів. безіменної прит. р. *Березовиці,* за 4 в. від с. *Березівки.* Вперше згадується 1797 [10], востаннє - в 1804.

ЗАБІЛИ ХУТІР Рудівської вол. Прилуцького пов. на лів. березі р. *Руди,* поблизу с. *Канівщини.* Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ЗАБОЛОЦЬКА - хут. Крутоярівської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 11 км від райцентру і за 2,5 км від с. *Крутоярівки.* 1930 - 17 дворів, 92 ж. Пізніше хут. приєднано до с. *Крутоярівки* Прилуцького р-ну.

ЗАБРОВЩИНА - хут. Див. х. *Кут Забровський.*

ЗАВАДОВСЬКОГО ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав таємн. ради, сенатору П. В. Завадовському [7]. Після скасування полкового устрою 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ЗАВАДОВСЬКОГО ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав таємн. ради, сенатору П. **В.** Завадовському; наліч. 5 хат [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ЗАВАЛЬКА - річка, права прит. р. *Удаю.* Гирло біля *смг Ладан.* Тече терит. Прилуцького р-ну [32].

ЗАВОД АСФАЛЬТО-БЕТОННИИ Створений 24.06.1966. Перші тонни асфальту покладено на центральних вулицях Прилук. За добу випускав 20 т асфальту. На 1973 в Прилуках покрито асфальтом і бетоном 44,5 км доріг, на 1980 - 54 км. Розташ. на вул. Фрунзе при виїзді з міста. Побудований в 1977-80 рр. у співдружності з чехословацькими спеціалістами, зданий в експлуатацію 1.01.1981. Кошторисна вартість з-ду становила понад 400 млн. крб, потужність - 154 млн. погонних м білкової оболонки за рік, що забезпечувало випуск 150 тис. т ковбасних виробів. 1982 - 870 чол. працюючих; вироблено 48 млн. погонних м. оболонки. 1988 працювало 910 чол. 1995 виготовлено 101,8 млн. п.м. оболонки, а з початку роботи з-ду (1981-95) - 2067669 тис. п.м. білкової

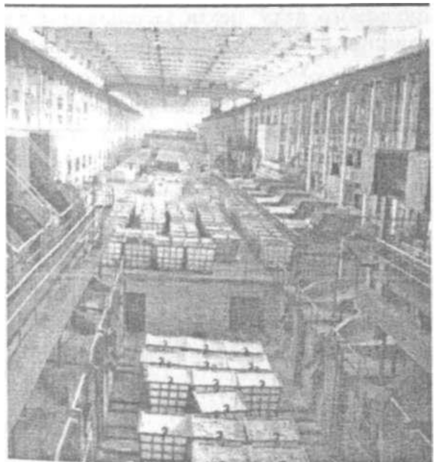

Завод "Білкозин", 1988 р.

оболонки. На 1.01.1996 працювало 745 чол. У 2000 завод випустив близько 150 млн. п..м. оболонки, на яку наноситься кольоровий друк. Продукція продається в Україні, Росії, країнах Прибалтики, Румунії, Бразилії. Розташ. на вул. Дружби народів №44.

ЗАВОД «БУДМАШ» (ВАТ). Починався з невеликої майстерні по виробництву та ремонту запчастин для с.-г. машин (соломорізок, кінних приводів), деталей для обладнання цукрових з-дів, млинів, махоркових ф-к, яку створив 1907 німець Альфред Гофман у своїй садибі в Прилуках (вул. Костянтинівська № 124). Майстерня була влаштована в дерев'яному сараї, оснащена 8 токарними верстатами, точилом та невеличкою вагранкою, працювало 17 робітників. Через рік Гофман збудував цегляне приміщення (у 1943-1971 - міська друкарня). Після націоналізації (у березні 1920) майстерня стала називатися 1-м державним чавуно-ливарним з-дом. 1921 з-д здали в оренду колишньому його власнику Гофману-сину (А.Гофман помер 1908). 1922 оренда ліквідована, і з-д переданий «Комборбезу» (Комітету боротьби з безробіттям). З-д став виготовляти машини для різання торфу та насоси для відкачування води. 1926 з-ду надають нову вільну терит. на вул. Переяславській. Тут побудовано механічний та ливарний цехи, котельня. З 5.01.1928 став називатися чавуно-

Завод Будмаш (Механзавод), 1943

ливарним механічним з-дом. а 1938 - механічним з-дом, який виготовляв запасні частини для тракторів, земленасоси, токарні верстати ПМЗ-1, ПМЗ-2, поперечно-стругальні верстати, друкарські машинки «Агітка», запчастини до розчиномішалок, бетономішалок та каменедробарок. 1940 працювало 212 чол. 1941 випущено перший екскаватор на гусеничному ходу. На поч. В. В. війни все обладнання евакуйоване на схід. Під час німецької окупації з-д випускав дзвони для церков, різні шестерні. Після визволення міста 25.10.1943 почалося відновлення зруйнованого з-ду, а також ремонт автотранспорту та бойової техніки для фронту. 1945 з-д передано у підпорядкування Міністерства будівельного та дорожнього машинобудування, він спеціалізується на випуску будівельних машин, у т.ч. 10-18 метрових щоглових підіймачів. З 1948 отримує назву завод будівельних машин - «Будмаш». 1950 працювало 562 чол. У 1950-55 побудовано нові цехи: механічно-складальний площею 3107 $м^2$, металоконструкцій (5524 $м^2$), ливарний . Освоєно випуск розчинонасосів, козлових кранів, щоглових підіймачів, автоцементовозів. Будівельні машини купували фірми 18 держав. Працювало 1600 чол. У 1950-х виріс житл. масив *(Селище заводу «Будмаш»)* на *Ракитному* з магазином, відділенням зв'язку. З-д мав 3 дитячі дошкільні установи, їдальню, базу відпочинку, бібліотеку, *Будинок культури заводу «Будмаш».* 1957 загальна виробнича площа з-ду становила 14681 $м^2$, працювало 1098 чол. 1964 працювало 1501 чол. З 1937 по 1961 директором з-ду був Олександр Іванович Макаров. 1982 з-д відправляв свою продукцію до 18 країн світу. У 1990-х почався значний спад виробництва. 1995, крім товарів широкого вжитку, з-д випустив лише 3 автоцементовози та 315 розчинонасосів. На 1.01.1996 працювало 845 чол., а на 1.01.2001— 446 чол. Розташ. на вул. Переяславській № 59.

ЗАВОД ГАЗОВАНИХ (МІНЕРАЛЬНИХ) ВОД (кооперації інвалідів). Заснов.1927, у 1931 входив до *артілі «Харчопромкомбінат».* 1936 підпорядкований Харківському пивному з-ду «Нова Баварія», на 1.08.1936 випустив більш 59 тис. відер різних вод. У Прилуках кожного дня продавали 150 відер зельтерської води та по 100 відер ситра і квасу. 1943 випускав ситро, повидло, газовану воду. Працювало 19 чол. Після В. В. війни приєднаний до Міськхарчкомбінату. З-д містився на вул.Київській № 265 (пізніше *З-д продовольчих товарів).*

ЗАВОД ДЕРЕВООБРОБНИЙ - див. *Артіль «Пролетарська солідарність».*

ЗАВОД ім. **КІРОВА.** Створений 1960 на базі промислово-кооперативної *Артілі ім. Кірова* Чернігів, облпромради в Прилуках і переданий в підпорядкування Управлінню Чернігів, облмісцевпрому. З-д займався випуском тієї ж продукції, що й артіль, а також виготовляв керогази, каталітичні підігрівники. У 1972 з-д приєднано до *З-ду ливарно-механічного.* 1995 почалась забудова колиш. терит. з-ду житл. будинками. Містився на вул. Миколаївській № 101.

ЗАВОД КОНСЕРВНИЙ Центральної спілки споживчих товариств України. Заснований 1948 Прилуцькою райспоживспілкою. 1949 завершено будівництво овочесховища, головного корпусу, цукрового цеху, цехів засолювання та варіння, почалася переробка овочів та фруктів. У цукровому цеху було виготовлено 2 тис. кг варення, 10 тис. кг

Завод консервний, 2007

повидла та джему. Першу партію засолених огірків (120 т) завод відправив до Москви і Ленінграда. 1955 запущено новий маринадний цех, освоєно сушку капусти і моркви. 1975 продукція з-ду відправлялася і за кордон: в Японію, Норвегію, Німеччину. 1984 збудовано виноробний цех, налагоджено випуск м'ясних тушкованих консервів (150 тис. банок). 1987 почав працювати цех безалкогольних напоїв, соків, третя лінія по переробці овочів та фруктів. 1993 виготовлено 33 млн. банок консервів 41 найменування. З-д має свою їдальню, підсобне господарство в М. Дівиці. Підприємство кілька разів міняло назву. 1995 з-д випустив 337 тис. банок м'ясних, 1384 тис. банок плодоовочевих консервів та 5 декалітрів безалкогольних напоїв. На 1.01.1996 працювало 102 чол., а на 1.01.2001 - 76 чол. Розташ. на вул. Фрунзе №23.

ЗАВОД ЛАКОФАРБОВИЙ. Див. *Артіль «Змагання», Завод «Пластмас-Прилуки».*

ЗАВОД ЛИВАРНО-МЕХАНІЧ-НИЙ (ВАТ) Засн. 1949 як ливарний цех *Ф-ки ліжкової* Прилуцького міськпромкомбінату, на базі якого 1961 створено Прилуцький чавуно-ливарний з-д (сучасна назва з 1966). 1972 до ливарно-механічного з-ду приєднано *Завод ім. Кірова.* Основний напрямок виробництва - випуск пічного (чавунного) литва. 1976 освоєно випуск комбінованих шкільних верстатів, 1981 - литва з кольорових металів. 1986, у зв'язку з закриттям вагранки, з-д припинив випуск пічного (чавунного) литва; працювало 150 чол. З 1995 з-д випускав кольорове литво, універсальні шкільні парти і верстати (793 шт.), металеві столики та ін. На 1.01.1996 працювало 64 чол., а на 1.01.2001 - 18 чол. Міститься на вул. Козачій №54.

ЗАВОД ЛІСОПИЛЬНИЙ. Див. *Комбінат меблевий.*

ЗАВОД МЕХАНІЧНИЙ Див. *Завод «Будмаш».*

ЗАВОД М'ЯТНИЙ. Див. *Комбінат ефіроолійний.*

ЗАВОД МАСЛОРОБНИЙ. Див. *Комбінат маслоробний.*

ЗАВОД МЕТАЛООБРОБНИЙ. Див. *З-д «Прилуктваринмаш».*

ЗАВОДОУПРАВЛІННЯ ЦЕГЕЛЬНИХ ЗАВОДІВ. Див. *«Прилуцькі будматеріали».*

ЗАВОД «ПЛАСТМАС-ПРИЛУКИ» (ВАТ). Заснований 1929, вступив у дію 1931 як електро-радіоштампувальна ф-ка, яка мала штампувальний цех по виробництву фенопласту та механічний по виготовленню пресформ. Працювало 25 гідропресів. Ф-ка випускала електропатрони та радіонавушники. Працювало 200 чол. 1932 отримала назву - ф-ка пластмас, а 1940 - завод пластмас. 1941 евакуйований в м. Омськ (Росія). Під час В. В. війни виробничі приміщення зруйновані. 1943 з-д відновив роботу, випускав негролітові чорнильниці, шашки, ґудзики, мильниці, попільнички, щітки, сита. Містився в приміщенні кол. *Ф-ки ліжкової* на вул. Козачій № 48. Працювало 58 чол. Освоєно випуск посуду із пластмаси (1949), шахів (1951), амінопласту (1954), карбомідних смол (1958), волокніту (1962), поліхлорвінілових блоків (1963). 1964 до з-ду пластмас приєднано лакофарбний з-д (див. *Артіль «Змагання»)* з реорганізацією його в цех. Протягом 1966-86 уведено в дію нові виробничі потужності, розширено територію. 1991 пущено цех N0 20 - по випуску поліхлорвінілової плівки. **У** цьому році **З-**д випускав поліетиленову плівку, труби різноманітних типів та діаметрів, тару, іграшки, мішечки та ін., понад 250 найменувань пластмасових виробів технічного та побутового призначення для 300 замовників. Працювало 1000 чол. З-д мав 2 дошкільні заклади, 2 б-ки з фондом понад 18 тис. од. зб., кафе, їдальню, спортивний оздоровчий комплекс, оздоровчу базу на березі Чорного моря. З 1994- ВАТ «Пластмас-Прилуки». 1995 завод розділений на дочірні під-ва: з-д

«Пластизол», з-д «УПАК», з-д «Тарапак», з-д «Термопласт», «Пластмас-Енерго», «Пластмас-авто», «Протекшін» (охорона), «Меркурій» (їдальня), РБП-сервіс (ремонтно-будівельне під-во), Торговий центр, П/П-"Комерц". За 1995 вироблено: з-д «УПАК» - 509 т поліетиленової плівки, з-д «Пластизол» - 1929 т кабельного пластикату, з-д «Термопласт» - 37 т пластичної маси, з-д «Тарапак» - 243 т поліетиленової плівки та ін. продукції. На 1.01.1996 працювало 471 чол., а на 1.01.2001 - 459 чол. Розташ. на вул. Козачій № 56.

ЗАВОД «ПОЖМАШИНА» (орендне підприємство). Заснов. 1938 як Прилуцький з-д протипожежного обладнання (ППО) на базі *Ладанськоїтрудової комуни* НКВС. Основною продукцією були пінні вогнегасники, пожежні триколійні драбини, драбини-штурмовки, а також верстати для МТС та майстерень. На поч. В. В. війни з-д евакуйований на Урал до м. Шадринська Курганської обл., де на базі невеличкої МТС створено новий з-д, організоване виробництво вогнегасників для бойових машин. Після визволення Прилуччини з-д відбудовано, нала-годжено випуск виробів широкого вжитку, вогнегасників (з 1946), протипожежної автоматики. 1950 при з-ді створено особливе конструкторське бюро пожежних машин (див. *Науково-виробниче конструкторське бюро пожежних машин).* Завдяки цьому, щороку удосконалювалися моделі пожежних машин, освоювалися нові класи машин. Зокрема, освоєно випуск автомобілів з комбінованими насосами на шасі снігоболотоходів, пожежний автомобіль газо-водяного гасіння АГВТ-100 з реактивним двигуном, порошкового гасіння АП-148, аерод-ромно-регулювальний автомобіль та ін. До 1965 з-д перебував у підпорядкуванні Київського Раднаргоспу, а з листопаду 1965 перейшов у підпорядкування Міністерства будівельно-дорожнього та комунального машинобудування. 1974 з-д випустив 2642 пожмашини, 1250 водоцистерн та ін. 14.05.1977 з-д виготувив 50000-й пожежний автомобіль. У тому ж році випускав 12 моделей пожмашин, які експортувалися в 30 зарубіжних країн. 1978 на з-ді працювало 4300 чол., у т.ч. майже 3100 робітників та 813 інженерно-технічних працівників і службовців. На з-ді утворено 7 комплексно-механізованих цехів, 17 основних виробничих дільниць, впроваджено 22 потоково-механізовані лінії. 1979 виготовлено 3135 пожежних автомашин, 895 водовозів. З 1.01.1985 підприємство стає головним з-дом Прилуцького виробничого об'єднання «Пожмашина», до якого, крім Ладанського з-ду і Прилуцького ОКБ ПМ, увійшли також прилуцький з-д «Будмаш», Лівенський з-д протипожежного машинобудування (Орловська обл.в Росії), мелітопольський з-д «Гідромаш» (Запорізька обл.) та Харцизький машинобудівельний з-д (Донец. обл.). Продукція з-ду експортувалася до 27 країн світу. З 1994 з-д стає орендним під-вом, випускає 20 різних модифікацій та варіантів пожежних машин, стільки ж найменувань спец-автоматики для гасіння лісних пожеж, пожеж на нафтопромислах, висотних будинках, на аеродромах тощо, товари широкого вжитку. З-д набув широкого міжнародного визнання. Йому в останні роки присуджено міжнародні нагороди «Діамантова зірка якості - «Трофі», Міжнародна нагорода за комерційний престиж, «Золотий знак» за краще професійне ім'я. 1995 випустив 857 пожежних машин, 9 автоцистерн. На 1 01.1996 працювало 2973 чол., а на 1 01.2001 -2598 чол. Розташ. в смт Ладан на вул. Миру.

Завод Тваринмаш (стара територія)

ЗАВОД «ПРИЛУКТВАРИНМАШ» (ВАТ); (металообробний, «Сільмаш»). Створений в жовтні 1960 з *артілей «Жовтень»* і *«.Металіст»* як металообробний з-д Чернігів, обл. Управління місцевої промисловості. Містився на терит. *артілі «Жовтень»* на вул. Переяславській № 72. Працювало 1 3О чол. 1963 з-д випускав резервуари ємкістю 3 та 10 м\ водонапірні башти, контейнери для перевезення та зберігання картоплі, вузли для пташників. З листопада 1967, у зв'язку з переходом на випуск машин для с.г.(автопоїлок, водороздавачів), отримав назву - завод сільськогосподарського машино-будування - «Сільмаш» Міністерства тракторного та с.-г. машинобудування СРСР. За 3 роки (1967-70) виготовлено 9660 автопоїлок АГС-24, 12196 автопоїлок АГК-3,0, 16215 водороздавачів ВР-3,0. 1975 підприємство отримало назву з-д «Прилуктваринмаш». 1980 випустив 4855 кормороздавачів. У 1970-х рр. з-д побудований заново на околиці міста. 1978 розпочалося виробництво у нових цехах, на старій території залишився тільки цех ширвжитку. 1988 працювало 1200 чол. З 1993 підпорядкований Міністерству машинобудування військово-промислового комплексу та конверсії України, а 1995 - стає відкритим акціонерним тов-вом «Прилуктваринмаш». Завод випускає кормороздавач РКП-4,5, водороздавач ВУ-3, напівпричеп тракторний ПТС-2, бджолопавільйон ОПП-12, автофургон ПМЗ-81-015, редуктори для комбайнів, комбікормовий подрібнювач кормів ПКП, відра та ін. На 1.01. 1996 працювало 468 чол., а на 1.01.2001 - 216 чол. 21.08.2003 з-д визнано банкрутом, ліквідовано 30.11.2004. Розташ. на вул. Індустріальній No 4.

ЗАВОД ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ (ВАТ) (Комбінат міський харчовий). Створений 1938 на базі *Артілі «Харчпромкомбінат»,* яка стала називатися Прилуцький міський харчовий комбінат (Міськхарчкомбінат). Після окупації відновив роботу в напівзруйнованому будинку кол. аптеки (вул. Київська № 265). До комбінату приєднано *Завод газованих вод.* 1947 мав цехи: безалкогольних напоїв (виробляв сироп, брагу, медок, газ. воду, морс, цитрат), паточний (виготовляв патоку, рідкий мед), кондитерський (виготовляв печиво, пиріжки, мармелад, цукерки, джем, булочки, пряники, варення, повидло тощо), ковбасний; працювало 26 чол. 1957 до комбінату приєднано *Артіль «Харчпром»,* 1959 - млини № 4 та № 5, 1960 -*Артіль «Перше Травня».* У 1960-х Міськхарчкомбінат продовжував випуск кондитерських та ковбасних виробів, плодоягідних вин, безалкогольних напоїв, консервів, борошна. Працювали цехи: ковбасний, безалкогольних напоїв,, виноробний, карамельний, булочний, маслобойно-халвовий, мукомельно-круп'яних виробів. З січня 1978 комбінат отримав назву Прилуцький завод продовольчих товарів Чернігів, управління харчової промисловості. З 1993 сучасне підпорядкування. 1995 з-д випустив 298 т кондитерських виробів, 14 тис. декалітрів безалкогольних напоїв, діяли цехи по випуску алкогольних напоїв, безалкогольних напоїв, карамельний та кондитерський. На 1.01.1996 працювало 134 чол., а на 1.01.2001 - 71 чол. Розташ. на вул. Київській № 265.

ЗАВОД ХЛІБНИЙ

Хлібозавод ,1927

ЗАВОД «СІЛЬМАШ». Див. *Завод «Прилуктваринмаш».*

ЗАВОД ХЛІБНИЙ (АТ). До 1917 в Прилуках працювали невеликі приватні хлібопекарні. Так, 1916 на вул. Вокзальній містилася кондитерська і булочна М. А. Барського, в якій випікали: паски, пампушки, куличі, «мазурики», булки, сирові паски та торти шоколадні, виготовляли писанки з шоколаду, шоколад «міньйон», цукерки. 1923 Прилуцький повіт, комітет праці організував у місті декілька хлібопекарень, в яких працювало 25 чол. 1925 в місті наліч. 3 пекарні (50 робітник та 10 службовців), які випікали біля 280 пудів хліба. В тому ж році на подвір'ї тютюнового складу Володарського побудовано новий хлібний з-д Центрального робітничого кооперативу (ЦРК) № 1 ім. К. Маркса (вул. Іванівська, навпроти Ф-ки *бавовнопрядильної).* За 2 зміни (16 годин) 3 машини вимішували 250 пудів борошна. Тісто йшло у двохярусні англійські печі. Випікалося 300 пудів хліба. Працювало 16 чол. В інших пекарнях міста працювало 30 чол. Під час В. В. війни хлібний з-д № 1 був зруйнований. 1943 на базі старих хлібопекарень №№ 1, 2 і 3 організовано хлібопекарню на вул. Садовій № 51. 1947 пущений новий з-д на вул. Переяславській в будиноку, який був знесений при забудові тер. суч. *Школи №5.* 1970 побудовано новий хлібозавод на сучасному місці, який випускав 25 найменувань хлібобулочних виробів. 1977 на заводі вступив у дію новий кондитерський цех, що випускав торти, кекси, пиріжки. 1987 встановлена лінія для випічки подового (круглого) хліба з потужністю 24 т хліба за добу. 1995 близько 35 т хлібобулочних виробів з-д щоденно відправляв у торговельну мережу міста і р-ну. За рік з-д випустив 11192 т хлібобулочних виробів. На 1.01.1996 працювало 142 чол., а на 1.01.2001 - 255 чол. Розташ. на вул. Пирятинській № 45.

ЗАВОД ЧАВУНО-ЛИВАРНИЙ. Див. *Завод ливарно-механічний.*

ЗАВОД ШКІРЯНИЙ (ШКІРЗАВОД) Чернігів, обл. тресту промтоварів культурно-побутового призначення. Створений підприємцем Хацкевичем на поч. 20 ст. у Прилуках на Ракитному, на сучас. території ф-ки головних уборів (пров. Андріївський № 12), виробляв ремені з сириці для кінської упряжі. Націоналізований з-д продовжував працювати й після 1917. 1938 на заводі уведено в дію дубильний барабан «Гігант», що дало можливість набагато розширити виробництво шкіри та розпочати випуск кольорової шкіри. 1963 на базі шкірзаводу й *Артілі «Шкірвзуття»* створено *Фабрику головних уборів.*

ЗАВОДСЬКА ВУЛИЦЯ (у центрі міста). До 1970-х рр. проходила від вул. 1 Травня (біля нової прохідної *З-ду «Будмаш»)* до Переяславської (де зараз кафе-їдальня *З-ду «Будмаш»)* й далі до залізничного мосту. На трикутній ділянці між сучас. вул. 1 Травня - Заводська - Переяславська на поч. 20 ст. містилася крупорушка та двоповерховий млин Гельфата, тут же розпочалося будівництво махорфабрики. У зв'язку з розширенням терит. *З-ду «Будмаш»* вул. Заводська була ліквідована, а Переяславська спрямлена і продовжена до залізничного мосту.

ЗАВОДСЬКИЙ провулок (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від кінця вул. 18 вересня на Пд. до вул. Ракитної (№ 65), паралельно вул. Піонерській, Фрунзе. Закінчується №№ 20,24. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Прокладений 1970. Назву отримав у зв'язку з тим, що проходив поблизу цегельного з-ду № 2 (зараз не існує). Забудований приватними житл. будинками.

ЗАГАЙКИ - село* Варвинського р-ну, включене 1959 до складу смт *Срібне.* Розташ. на р. *Срібнянці,* за 0,5 в. від *Срібного.* Вперше згадуються 1741 [16]. Входили до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. заснував (до 1739) срібнянський сотник Антон Троцина. 1741 власником став його син Микола (теж срібнянський сотник). У цей час в хут. було два сади, на р. *Срібнянці* діяли водяний млин і «винниця». 1764 Микола Троцина ще був власником хут, у якому наліч. 13 дворів селян. Пізніше З. перейшли до б.т. Трифановського, якими він володів і 1781. 1859 З. звалися вже селом*, в якому наліч. 130 дворів, 572 ж. приписаних до парафії Хресто-Воздвиженської ц-ви м-ка *Срібного.* Входили до *Срібнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 10 дворів козаків, 17 дворів селян казенних, 150 дворів селян-власників, які входили до сільс. громади Трифановського, 3 двори міщан таін., 186 хат, 953 ж. 1910-197 госп., з них козаків - 13, селян - 182, ін. непривілейованих - 2, наліч. 1114 ж., у т.ч. 8 теслярів, 11 кравців, 6 шевців, столяри, 1 коваль, 3 слюсари, 5 ткачів, 6 візників, 61 поденник, 13 займалися інтелігентними та 182 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 511 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. З. підпорядковані Срібнянській сільраді. У 1925 - 332 двори, 1731 ж.; 1930 - 308 дворів, 1472 ж.

ЗАГАЙНО-ЗАБОЛОЦЬКИЙ - хут. Яблунівської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Яблунівки.* 1925 - 9 дворів, 31 ж.; 1930 - 8 дворів, 31 ж. 1946 згадується під назвою х. Заболоцький Крутоярівської сільради Яблунівського р-ну. Нині не існує.

ЗАГІН - село* Ічнянського р-ну Іваницької сільради. Розташ. нар. *Іваниці* (лівій прит. р. *Сможу),* за 24 км від райцентру і за 22 км від залізнич. ст. Ічня. 64 двори, 128 ж. (1996). Вперше згадується 1778 [16]. Входив до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Загін засн. в др. пол. 18 ст. У 1778 та 1781 належав іваницькому земському судді Федору Свірському (кол. іваницькому сотнику). 1797 наліч. 102 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 53 двори, 346 ж., приписаних до парафії ц-ви Різдва Богородиці с. *Бережівки* ; діяли 3 з-ди. З. входив до Бережівської (1867-1896) та *Іваницької* (1896-1923) *вол.* 1-го *стану.* 1886 - 85 дворів селян-власників, які входили до 3-х сільс. громад (Орловського, Ф. Свірського та Хр. Свірського), 85 хат, 489 ж. 1910-97 госп., з них козаків - 2, селян 93, привілейованих - 2, наліч. 543 ж., у т.ч. 6 теслярів, 5 кравців, 3 шевці, 2 ковалі, 2 слюсари, 1 ткач, 1 візник, 5 поденників, 5 займалися інтелігентними та 36 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 608 дес. придатної землі; діяв паровий млин. Землевласниками були поміщики: Ф. А. Свірський, Орлова, Максюченко, П. І. Харитоненко та ін. У 1923-30 рр. З. - центр сільради. 1925 - 148 дворів, 723 ж.; 1930- 156 дворів, 722 ж.

ЗАГІН - хут. Рудівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від волосного центру. 1908 наліч. 16 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с. *Рудівки.*

ЗАГОНИ - хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Дячку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ЗАГОННИЙ (Загони) - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. за 3 в. від сучас. с. *Чернецького.* 1886 - 1 хата, 5 ж. [15]. У 1908 - 16 ж. Нині не існує.

ЗАГОРОДНИЙ - хут. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Севастияновичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ЗАГОРУЛЬКА - хут. Іржавецької сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. *Іржавець.* 1930 - 1 двір, 6 ж. Нині не існує.

ЗАГРЕБЛЯ - хут. Лісовосорочинської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2,5 км від с*. *Лісові Сорочинці.* 1930 - 10 дворів, 55 ж. Нині не існує.

ЗАГРЕБЛЯ - хут. Ряшківської вол. Прилуцького пов. за 2 в. від волосного центру. 1908 наліч. 282 ж. [23]. Пізніше приєднана до с. *Ряшок* .

ЗАГУРСЬКОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав «вакансовому сотнику Загурському» [7], нащадкові красноколядинського сотника Павла Загурського. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЗАДИМІЗЧЕНКА ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав знач. т. Задимізченку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ЗАЇЗД - село Прилуцького р-ну, центр сільради, які підпорядковане с*. *Петрівське.* Розташ. на р. *Удай,* за 10 км від райцентру і за 2 км від залізнич. зупинки Звіздилівка. 514 дворів, 1114 ж. (2000). Вперше згадується 1629 [19]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666 - 12 госп. селян, з них 4 госп. «першої статі орали на 2-х волах та на коні», 8 госп. «меньшої статі - на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1716 гетьман І. Скоропадський віддав його знатному військ, т. Якиму Івановичу Горленку. Останній володів 3. і на посадах генерал, хорунжого (1729-41) та генерал.

Заїзд. Школа, 2007

судді (1741-57). 1737 - 64 госп. селян, 6 госп. підсусідків, 7 госп. козаків (1 виборний, 6 підпомічників), 1 1 госп. козачих підсусідків. Діяла дерев. Михайлівська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1725). Наприкінці 50-х рр. 3. успадкував б.т. (пізніше полковник) Петро Якимович Горленко. 1780 - 33 двори (54 хати) і 6 бдв. хат селян, 8 дворів (17 хат) підсусідків, 6 дворів (14 хат) козаків; П. Я. Горленку належали 212 душ чол. статі селян. У володінні його сина військ, т. Івана Петровича Горленка 1788 було 409 душ селян. 1797 наліч. 348 душ чол. статі податкового населення. Далі селянами 3. володів суддя Прилуцького повітового суду Семен Петрович Горленко (451 душа). У 90-х рр. 18 ст. на його кошти побудована нова дерев, ц-ва замість старої. До 1848 поміщиком 3. був прилуцький повітовий предводитель дворянства (1829-44) Давид Семенович Горленко. Його син Василь Давидович 1849 успадкував у 3. 435 душ чол. статі селян, 3017 дес. землі, панський будинок, гуральню, 3 вітряки та водяний млин. 1859 в селі - 243 двори, 1236 ж. У 1861-66 рр. у 3. розміщувалося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковано 2 сільс. громади (582 ревіз. душі). Козаки 3. підлягали Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей 3. 1867 увійшов до *Рудівської вол.* 3-го *стану.* 1886- 264 двори селян-власників, 35 дворів козаків, 2 двори міщан та ін., 307 хат, 1604 ж.; діяли: дерев, ц-ва, при ній церковнопарафіяльна школа, шинок, кузня, 26 вітряків, 5 олійниць. 1910 - 339 госп., з них козаків - 47, селян - 286, ін. непривілейованих - 2, привілейованих-4, наліч. 2055 ж., у т.ч. 14 теслярів, 7 кравців, 3 століяри, 6 ковалів, 41 ткач, 1 візник, 125 поденників, 12 займалися інтелігентними та 121 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 3640 дес. придатної землі. Діяли: відремонтована 1901 дерев. Михайлівська ц-ва, до якої 1909 прибудована дерев, дзвіниця (зруйновані

за рад. влади), однокласна змішана церковнопарафіяльна школа, паровий млин з просорушкою. Землевласниками 3. були **поміщики** А. С. Абашідзе-Горленко і П. І. Маркевич. У 1923-30 рр. 3. - центр сільради. 1925 (разом з х. Петрівським) - 508 дворів, 2184 ж.; 1930 - 429 дворів, 1942 ж. До 1950 в 3. було дві с.-г. артілі. Колгосп «Червоний партизан» об'єднував 237 дворів (413 чол. працездатних), мав 1704 **га** землі (1233 га орної), в.р.х. - 172, коней - 69. Колгосп ім. 17 партз'їзду об'єднував 186 дворів (277 чол. працездатних), мав 1428,3 га землі (1099 га орної), в.р.х. 173, коней - 31. 1950 колгоспи об'єднані в один під назвою «Червоний партизан», пізніше перейменований в колгосп «Україна», у 1944 - 463 двори, 1177 ж., працювали механ. млин, 2 кузні, 2 теслярські майстерні. 1961 в н.с.ш. навчалося 245 учнів (24 працівники). 1970 в колгоспі «Червоний партизан» наліч. 13 автомашин, 18 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1032, свиней - 1130, овець - 327. 1971 - 437 дворів, 1193 ж. 1990 в колгоспі «Україна», з відділенням в с *. Петрівському, наліч. ЗО автомашин, 27 тракторів, 10 комбайнів, а також в.р.х.-1793, свиней - 974, коней - 40, птиці -1167. 1996 в селі містилася центральна садиба пайгоспу «Україна» (з 1992), до якого входив відділок у с. Петрівське. Господарство мало 2681,6 га землі (1531,4 га орної), наліч. 21 автомашина, 24 трактори, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 796, свиней - 750, коней - 26. У селі - відділення зв'язку, АТС (1982), 8-річна школа (103 учні, 15 педпрацівників; 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 350 місць, 2 б-ки (10,6 тис. °Д. зб.), дитсадок (41 дитина, 3 педпрацівники; 1994), 4 магазини, філіал відділення **Ощадбанку;** село газифіковане 1989. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У 1947 та 1950 споруджені надгробки на братських могилах воїнів, які віддали життя у боях за визволення села від гітлерівців, 1974 - **пам**'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (170 чол.) на фронтах В. В. війни. В 3. народився відомий український скульптор В. П. Луцак (1928). Розташоване на автотрасі Прилуки-Чернігів.

ЗАЇЗДСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Вавілова вулиця.*

ЗАЇЗДСЬКИЙ провулок. Див. *Ніжинський провулок.*

ЗАЇМКА (Августів). Див. с*. *Августівка.*

ЗАЙМИЩЕ (Займівщина) - село* Талалаївського р-ну Української сільради. Розташ. на безіменній лів. прит. р. *Лисогору,* за 15 км від райцентру і залізнич. ст. *Талалаївка.* 68 дворів, 173 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входило до Красноколядинської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). Засн. в др. пол. 18 ст. 1781 хут. належав полковнику Андрію та підкоморію Григорію Горленкам. 1797 наліч. (разом з х. Миколаївським) 32 душі чол. статі податкового населення. У пер. пол. 19 ст. хут. належав Горленкам (Петру Григоровичу - до 1825, Миколі Петровичу - до 1850). 1859 - 16 дворів, 82 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. Ярошівки (тепер с. *Українське).* Входив до *Блотницької вол.* 1-го *стану.* 1886-1 двір козаків, 29 дворів селян -власників, 34 хати, 199 ж. 1910 - 47 госп. селян, 307 ж., в т.ч. 1 тесляр, 3 кравці, 2 шевці, 2 столяри, 36 ткачів, 3 поденники, 3 займалися інтелігентними та 4 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 411 дес. придатної землі. Під час утворення округів 3. 1923 увійшло до Конотопського округу.

ЗАЙМІВЩИНА - хут. Прилуцького пов. на правому березі р. *Городні* (правої прит. р. *Сможу),* за 7 в. від с. *Гмирянки.* 1797 наліч. 3 душі чол. статі податкового населення [9]. Нині не існує.

ЗАЙЦІВ - хут. Ряшківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від волосного центру. 1908 наліч. 94 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с. *Ряшок.*

ЗАКРЕВСЬКОГО ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав

підкоморію Закревському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ЗАКРЕВСЬКОГО ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав стате, ради. Закревському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ЗАКРЕВСЬКОГО ХУТОРИ (2 шт.) Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належали колез. ас. (Гр. Ос?) Закревському [7]. Після скасування полкового устрою хут. увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

ЗАКРОЄВЩИНА - хут. Прилуцького пов. (1797-1802). Розташ. біля межі з Лубенським пов., за 6 в. на Зх. від с. *Свиридівки* [10]. 1802 відійшов до Лохвицького пов.

ЗАЛІЗНИЧНА ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста) - від вул. Пирятинської (№№ 73, 75) на Пн. Сх. до вул. Гвардійської, паралельно вул. Островського, Воровського, перетинає вул. Чернишевського, Л. Толстого, Л. Українки, Ватутіна. Закінчується №№ 45, 82. Довж. 1000 м, без тверд, покриття. Назву отримала від перших поселенців-залізничників. Забудована приватними житл. будинками. Наприкінці вулиці є сквер.

ЗАЛІЗНИЧНИЙ провулок (біля залізничного вокзалу) - від кінця вул. Садової на Сх. до *Комбінату хлібопродуктів № 1.* Забудовано бік вул. з непарними номерами. Закінчується № 19. Довж. 200 м, з твердим покриттям. Забудова вулиці розпочалася 1893 під час спорудження залізниці. У пров.: Держ. насіннєва інспекція (№ 5а), первинна організація Українського товариства глухих (УТОГ) (№ 11), *Комбінат шкільний* (№13), *Комбінат хлібопродуктів№1* (№19).

ЗА-ЛІСАМИ - хут. у 2-му *стані* Прилуцького пов. Розташ. за 10 в. від м-ка *Срібного.* 1859 наліч. 1 двір, 4 ж. [13]. Нині не існує.

ЗАМКОВА ГОРА - городище 11-13 ст. у смт *Барві.* Розміщене на високому лівому березі р. *Удай,* на пн.-зх. околиці *Барви,* в урочищі Замкова Гора. З трьох боків обмежено ярами і схилами тераси. Вали і рови з напільного (західного) боку, не збереглися. Площа городища бл. 5 га. Потужність культурного шару, насиченого матеріалами 11-13 ст, бл. 1 м. Майдан зайнято садибою школи-інтернату. Відоме за матеріалами 19 ст. Обстежене В. Г. Ляскоронським. На думку вчених, городище є залишками літописного м. Варина, згаданого у «Повчанні Володимира Мономаха своїм дітям».

ЗАМОСТИЩЕ - хут. Пирятинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 22 двори, 87 ж.; 1930 - 31 двір, 178 ж. Нині село* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ЗАМОСТЯ (Гущинці) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села *Густиня, Капустищі, Маціївка.* Розташ. за 10 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 493 двори, 1076 ж. (1996). Вперше згадується 1618 [16]. Входило до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1618 звалося Гущинцями. Зважаючи на місцеположення З. і близькість його до Прилук, можна гадати, що поселення виникло як притулок для мешканців Прилук на випадок нападу

Замостя. Фото поч. 20 ст.

татар. Окремо від м. Прилук населення показується з др. пол. 18 ст. За матеріалами ревізії 1740 прилуцькі козаки поділялися на 3 курені, у тому числі Кустівський та Замоський. На той час в З. було 29 дворів (29 хат) козаків, 105 хат козачих підсусідків. 1782 звалося «слобідка Замосця, належаща до міста Прилуки». 1797 наліч. 348 душ чол. статі податкового населення. 1810 в селі* - 282 душі чол. статі, з них 1 дворянин, 24 селяни ратушні, 47 селян поміщицьких, 210 козаків; селяни належали Івану Яковичу Величку. На поч. 19 ст. у маєтку І. Я. Величка навчав групу дворянських дітей П. П. Білецький-Носенко (див. *Білецького-Носенка П. П. пансіон).* У середині 19 ст. поміщиками З. були М. І. Величко (56 душ чол. статі селян), генер.-майор Є. С. Савочкін (65 душ селян). М. І. Величку належали цукровий, миловарний та свічний заводи, гуральня, пивоварня. В З. вперше на Прилуччині стали садити картоплю (1842). 1859-131 двір, 867 ж., приписаних до парафії *Миколаївської ц-ви* с. *Сорочинець* У 1861-66 рр. козаки З. підпорядковані Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а селяни - Прилуцькому Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей З.1867 увійшло до *Прилуцької вол.* 1-го (1837-65), пізніше (1865-1923) - 3-го *стану.* 1886 - 140 дворів козаків, 42 двори селян (10 державних, 1 казенних, 31 власників), 14 дворів міщан та ін., 204 хати, 968 ж.; селяни-власники входили до 2-ї Величківської сільс. громади; діяли: шинок, 13 вітряків, олійниця. У 90-х рр. 19 ст. маєтком і землею Величка володіли два поміщики - Ю. К. Сніжко-Блоцький та І. І. Конопко, який мав крохмальний з-д. 1890 землевласником в З. була також О. Й. Фроммет. У кінці 90-х рр. Конопко продав землю селянам, а Сніжко-Блоцький - поміщиці Закревській. Маєток Закревської містився на високому березі р. *Удаю.* Все підгір'я зайняте було парком, серед якого стояли Два панські будинки, будинок для наймитів, будинок управляючого економії. 1910-244 госп., з них козаків-160, селян - 62, ін. непривілейованих - 16, привілейованих - 6, наліч. 1196 ж., у т.ч. 12 малярів, 40 теслярів, 4 кравці, 6 шевців, 7 столярів, 9 ткачів, 7 візників, 100 поденників, 15 займалися інтелігентними та 132 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 846 дес. придатної землі. Діяло земське початкове однокласне училище (1911), у ньому навчалися 88 хлопч. і 23 дівчини (1912). 1913 збудований нині діючий *Йоасафу Горленку храм-пам'ятник.* У 1923-30 рр. З. - центр сільради. У 1925 - 287 дворів, 1348 ж.; 1930 - 290 дворів, 1355 ж. Деякий час З.було підпорядковане Маціївській сільраді. 1929 в З. організована артіль ім. Чапаєва, а 1931 ще одна - «Вільна праця», яку 1950 перейменовано у колгосп ім. Фрунзе. 1951 до нього приєднаний колгосп «Новий шлях» *(Густиня).* Артіль ім.Чапаєвау 1951 об'єднувала 217 дворів (232 чол. працездатних), мала 875,4 га землі (533,4 га орної), в.р.х. - 113, коней-41. У 1944 275 дворів, 928 ж., працювали вітряк і кузня. 1951 до цього колгоспу приєднано колгосп «1 Травня» *(Капустищі).* Стало 257 дворів (301 чол. працездатних), 1188 га землі (672,5 га орної), в.р.х. -158, коней-50. 1958 колгоспи об'єднано в один - ім. Фрунзе. 1961 в н.с.ш. навчалося 166 учнів (19 працівників). 1970 в колгоспі ім. Фрунзе наліч. 10 автомашин, 12 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 639, свиней - 415, овець - 101. 1971 в селі - 377 дворів, 1168 ж. 1990 в колгоспі ім. Фрунзе наліч. 18 автомашин, 19 тракторів, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1393, свиней - 9, коней - 37, овець - 129. У 1996 в З. містилася центральна садиба пайгоспу «Замостянське» (з 1993), господарство мало 2681 га землі (1531,4 га орної), наліч. 15 автомашин, 16 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 890, свиней - 55, коней - 19.З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі - діюча ц-ва, відділення зв'язку, АТС (1985), 8-річна школа (155 учнів, 19 педпрацівників;

1994), дитсадок (52 дитини, 6 працівників; 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 250 місць, б-ка (10,6 тис. од. зб.), магазин, **агентство Ощадбанку.** Споруджено надгробок на братській могилі воїнів, які загинули 1943 під час визволення села від гітлерівців, та пам'ятник на честь полеглих воїнів-односельців (124 чол.) та жертв фашизму (46 чол.) у роки В. В. війни. Село з'єднане дорогою місц. значення з тверд, покриттям 1949 з автотрасою Прилуки-Ічня (2 км).

ЗАМОСТЯНСЬКА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, *на Лапинцях)* від лугу на Пд. до 1-го пров. Замостянського, паралельно 3-му і 4-му пров. Замостянським. Закінчується № 11, 14. Довж. 160 м, без тверд, покриття. Забудована в 1970-х рр. Назву отримала від с. *Замостя,* яке розташ. поблизу. Забудована приватними житл. будинками. Має 4 провулки. На терит. вул. й провулків був маєток і землі поміщиків Кочубеїв. На місці буд. №№ 6, 8 та 10 З.в. містився його цегляний одноповерх. будинок, під залізним дахом (довжиною біля 18 м), господарські будівлі, великий фруктовий сад, парк, в якому росли дуби, тополі, берести. Від маєтку до *Удаю* прокопані канали, ставки з штучними острівцями. У 1930-х рр. у маєтку Кочубея розмістився колгоспний двір, де тримали корів, свиней, коней. Пізніше всі будівлі розібрані.

ЗАМОСТЯНСЬКИЙ провулок 1-й. Біля вул. Замостянської. Складається з двох окремих частин, перша починається від лугу і простягається на Пд. до поч. вул. Боброва, друга - від вул. Густинської (№№ 138-140) на Сх. до 4-го пров. Замостянського. Закінчується №№ 45, 56. Довж. 725 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЗАМОСТЯНСЬКИЙ провулок 2-й - від лугу на Пд. до 1-го пров. Замостянського, паралельно 1-му та 3-му пров. Замостянським. Закінчується №№13, 16. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований у 1970-х рр. приватними житл. будинками.

ЗАМОСТЯНСЬКИЙ провулок 3-й - від лугу на Пд. до 1-го пров. Замостянського, паралельно вулиці та 2-му пров. Замостянському. Закінчується №№ 12, 15. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЗАМОСТЯНСЬКИЙ провулок **4-й** - від лугу на Пд. до 1-го пров. Замостянського, паралельно вул. Замостянській. Закінчується №№ 9, 10. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЗАМОСЬКИЙ (Замостянський) - хут. Прилуцького пов. на лів. березі р. *Удаю,* за 1,5 в. від с. *Замостя.* 1797 наліч. 2 душі чол. статі податкового населення [9]. **У** пер. пол. 19 ст. приєднаний до с. *Замостя.*

ЗАПАДНЯ - хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку. Розташ. біля с. *Парафіївки.* Вперше згадується 1740 [16], коли хут. належав Владиславичам. 1780-3 хати. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ЗАПАДНЯ - куток побутовий на Квашинцях у Прилуках. Див. *Котовського вулиця.*

ЗАПЕРЕВОДСЬКЕ (За Переводом) - село* Прилуцького р-ну Білошапківської сільради. Розташ. на р. *Перевід,* за 28 км від райцентру і за 14 км від залізнич. ст. *Грабарівка.* 24 двори, 27 ж. (2000). Вперше згадується 1772 [17] під назвою х. За Переводом. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького (1923-30) округу і Чернігівської обл. (1935-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). Хут. За Переводом заснував перший сотник Переволочнянської сотні Степан Васильович Лукомський. За ним 1772 в хут. значилося 20 душ чол. статі селян. Після скасування полкового устрою частина Полкової сотні 1782 відійшла до Пирятинського пов. Київського намісництва разом з названим хутором. 1787 хут. звався вже Запереводським; у ньому налічувалося 55 душ селян, які належали б.т-шам Степану та Івану Лукомським. 1797 в хут. наліч. 38 душ чол. статі податкового населення, приписаного до парафії Георгіївської ц-ви с. *Білошапок.* З входило до Яблунівської вол. 2-го *стану.* 1910 (разом з хх. *Отрада, Волошенків, Переводський)* наліч. 56 госп., 317 ж. **У** 1923-30 рр. З. підпорядкований Білошапківській сільраді. 1925 - 38 дворів, 192 ж.; 1930 - 45 дворів, 212 ж. Хут. став селом* 1958. 1971 - 61 двір, 142 ж. 1996 в З. містився відділок Білошапківського пайгоспу «Дружба». Споруджено надгробок на братській могилі воїнів, які загинули в боях за визволення села*, а також обеліск на честь воїнів-односельців, загиблих (23 чол.) на фронтах В. В. війни.

ЗАПОРІЗЬКА КРУЧА - село*, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від райцентру. 1925 - 37 дворів, 135 ж.; 1930 - 37 дворів, 198 ж. Пізніше приєднана до с. *Велика Круча* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ЗАПРИВОДА - радгосп Райківщинської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від с. *Райківщина.* 1930 - 11 дворів, 30 ж. Нині не існує.

ЗАРІЧЧЯ - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від райцентру. 1925 - 116 дворів, 674 ж.; 1930 - 159 дворів, 662 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ЗАРУДКА - село* Прилуцького р-ну Знам'янської сільради. Розташ. за 27 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 26 дворів, 20 ж. (2000). Вперше згадується 1925. Входила до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1930-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. Хут. З. виник після 1917 як виселок, мабуть, з с. Гнилиці (зараз - *Знам'янка).* **У** 1925-30 рр. З. підпорядкована Гнилицькій сільраді. 1925 - 32 двори, 153 ж.; 1930 - 37 дворів, 194ж. Хут. став селом* 1958. 1971 - 53 двори, 120 ж. 1996 в З. містився відділок пайгоспу «Знам'янське». Споруджено пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (74 чол.) на фронтах В. В. війни. Село* з єднане дорогою місцевого значення з

тверд, покриттям з с. Знам'янка (2 км) на автотрасі Київ-Суми.

ЗАРУДНИЙ - хут. Рудівської вол. Прилуцького пов. за 1 в. від с*. *Стара Тарнавщина.* 1886 - 3 двори селян власників, 3 хати, 13 ж. [15]. 1908 - 25 ж. Пізніше приєднаний до *Старої Тарнавщини,* а 1959 разом з нею - до с. *Рудівки* Малодівицького (нині - Прилуцького) р-ну.

ЗАРУКАВНА - річка. Див. р. *Голубівка.*

ЗАСМОШШЯ - хут. Іваницької сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Іваниці.* **У** 1925 - 1 двір, 3 ж.; 1930 - 2 двори, 4 ж. Нині не існує.

ЗАТИРКЕВИЧАХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ. т. Затиркевичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЗАУДАЇВСЬКЕ (Заудайський, Заудаївка, Дворець) - село* Прилуцького р-ну Смоської сільради. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 9 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 58 дворів, 49 ж. (2000). Вперше згадується 1781 [7]. Входило до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (з 1932). Хут. Заудайський заснов. у др. пол. 18 ст. *Густинським м-рем* і належав йому до 1786, коли був забраний в казну. 1797 наліч. 88 душ чол. статі податкового населення. 1859 значився казенним х-ром, мав 36 дворів, 220 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Мацїівки.* Протягом 19 та на поч. 20 ст. мав назву х. Заудаївський (Дворець). Входив до *Прилуцької вол.* 1-го *стану.* 1886-51 двір казенних селян, 51 хата, 285 ж., 1910 - 66 госп., з них козаків - 2, селян - 64, наліч. 378 ж., у т.ч. 10 теслярів, 2 кравці, 2 шевці, 6 ткачів, 6 поденників, 4 займалися інтелігентними та 23 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 404 дес.

придатної землі. 1923-30 рр. З. підпорядковане Маціївській сільраді. 1925- 98 дворів, 471 ж.; 1930 - 92 двори, 420 ж. 1944 звався х. Дворець (Заудаївський), входив до Густинської сільради, мав 104 двори, 305 ж. 1946 й пізніше підпорядкований Смоській сільраді. До 1951 в З. була с.-г. артіль ім. Шевченка, котра об'єднувала 97 дворів (150 чол. працездатних), мала 665,8 га землі (378,6 га орної), в.р.х. 77, коней - 24. 1951 колгоспи «Перемога» *(Високе)* та ім. Шевченка об'єднано в один колгосп ім. Маленкова. Стало - 231 двір (372 чол. працездатних), 1900,8 га землі (1193,8 га орної), в.р.х. - 251 (в т.ч. 46 волів), коней-67. 1958 артіль перейменовано у колгосп ім. XX з'їзду КПРС, а хут. став селом* Заудаївське (інколи - Заудаївка). 1961 в поч. шк. навчалося 19 учнів (3 працівники). У 1971 в З. - 90 дворів, 204 ж. 1996 в З. містився відділок Смошанського підсобного цеху №30 Прилуцького управління бурових робіт (1993), магазин. Споруджено надгробок на братській могилі воїнів, що загинули в боях за визволення села* від гітлерівців, обеліск на честь воїнів-односельців, загиблих (23 чол.) на фронтах В. В. війни. Село* з'єднане дорогою місц. значення з тверд, покриттям у 1990 з с. *Смош* (6,6 км) та з с. *Густиня (2* км).

ЗАУДАЇВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. Розташ. на острові, утвореному двома рукавами р. *Удаю* перед м-ком *Барвою.* Вперше згадується 1797 [10], останній раз-1804.

ЗАУДАЇВСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1979). Болотний масив у заплаві р. *Удаю.* Місце гніздування журавлів. Розташ. біля сс. *Високого* та *Заудаївки* Прилуцького р-ну. Площа 72 га.

ЗАУДАЙКА - річка, ліва прит. р. *Удаю* [32]. Протікала терит. Ічнянської сотні Прилуцького полку. Можливо, в той час на ній було розташ. с. *Заудайка* сучасного Ічнянського р-ну.

ЗАУДАЙКА - село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Коршаки.* Розташ. на лів. березі р. *Удаю* (навпроти с. *Монастирища),* за 15 км від райцентру і за 14 км від залізнич. ст. Ічня . 364 двори, 815 ж. (1996). Вперше згадується 1632 [19]. Входила до Монастирищенської сотні Прилуцького полку. У пер. пол. 18 ст. рангове село монастирищенських сотників. Пізніше сотники Романовичі скуповували тут селянські двори. 1737 наліч. 10 госп. селян і 6 госп. підсусідків, 31 госп. козаків (13 виборних, 18 підпомічників) та 11 госп. козачих підсусідків. За відомістю 1753 в З. залишалося вільних 3 селянські двори та 1 бдв. хата. 1763, згідно з ордером гетьмана К. Розумовського, б.т. Максим Соханський відібрав у Романовичів 4 двори (5 хат); у трьох братів Романовичів (Петра, Федора і Степана Івановичів) лишилося «скуплі» 17 дворів (19 хат). 1764 за полковником Григор. Ґалаґаном значилося в селі 14 душ чол. статі селян. 1780 - 25 дворів (32 хати) селян та 6 дворів (7 хат) підсусідків (як і раніше, селяни належали братам Романовичам), 22 двори (52 хати) козаків. Діяла дерев. Покровська ц-ва, збудована до 1730. Після скасування полкового устрою З. 1782 відійшла до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ЗАУДАЙКА (до 1961-х. Вознесенський (Селище), с*. Вознесенське) - село* Прилуцького р-ну Обичівської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Удаю,* за 18 км від райцентру і за 3 км від залізнич. ст. Галка. 54 двори, 94 ж. (2000). Вперше згадується 1859 [13] як власницький х. Вознесенський. Входила до Прилуцького пов., до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1962). Хут. Вознесенський засн. у пер. пол. 19 ст, можливо, Раковині, які володіли навколишніми землями. 1859 наліч. 11 дворів селян, 106 ж., приписаних до парафії *Вознесенськоїц-ви с. Радьківки.* Хут. входив до *Малодівицької вол.* 3-го *стану,* 1886 - 1 двір козаків, 20 дворів селян-власників, 21 хата, 126 ж; 1910 звався «х. Вознесенський при с. Радьківці», мав 26 госп., з них козаків - 3, селян - 22, євреїв - 1, наліч. 182 ж., у т.ч. 1 кравець, 1 швець, 1 столяр, 14 ткачів, 3 поденники, 1 займався інтелігентними та 27 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Радьківській сільраді. 1925 - 33 двори, 151 ж.; 1930 - 32 двори, 157 ж; 1949 місцевий колгосп ім. Ворошилова мав 376,7 га землі (135,2 га орної), до нього входило 56 дворів, 182 ж. (87 чол. працездатних), 1 рільнича бригада, 4 ланки, 1 тваринницька ферма, наліч. в.р.х -49, свиней - 24, овець - 43, коней - 7, птиці - 73, бджіл - 2 сім'ї. 27.09.1950 колгоспи «12-річчя Жовтня» *(Радьківка)* та ім. Ворошилова (х. Вознесенський) об'єднано в один колгосп ім. Ворошилова. 1958 хут. став с*. Вознесенський, а 1961 — с* Заудайка. 1971-70 дворів, 182 ж; 1996 в З. містився відділок Обичівського пайгоспу «8 березня» (1992), магазин. Споруджено обеліск на честь воїнів-односельців, загиблих (42 чол.) на фронтах В. В. війни. Село* з'єднане дорогою місц. значення з тверд, покриттям з автотрасою Прилуки-Чернігів (1,5 км) та з м. *Ічня* (22 км).

ЗАХІДНА ВУЛИЦЯ (узх. частині міста>-від вул. Вавілова (№ 46-6) на Сх. (понад залізничною колією на Бахмач) до вул. Київської (№№ 21, 23). Перетинає вул. Лєрмонтова. Закінчується № 25, 52. Довж. 500 м, без тверд, покриття. Забудована приватними житл. будинками. Будівництво продовжується.

«ЗБІРНИК» Прилуцької окружної інспектури нар. освіти. Виходив 1930 (див. *«.Освіта Прилуччини»).*

ЗГОННИКІВ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. за 1 в. від сучас. с*. *Співаків.* 1908 наліч. 21 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с*. *Співаків.*

ЗГУРІВКА - смт, центр Згурівського Р-ну Київ. обл. Розташ. на лів. березі р. *Супою,* за 29 км від залізнич. ст. Яготин. 7100 ж. (1971). Хут. Згурівка заснов. в останній чверті 17 ст. Вперше згадується 1690. Входила до Яготинської, пізніше Басанської сотні Переяславського полку, До Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до

Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 в селі мешкало 5 родин привілейованих (1 різночинців, 3 духівництваа і 1 церковнослужитель), а також козаки, селяни і підсусідки; наліч. 11 хат козаків виборних, 196 хат селян та козачих підсусідків. У 1787 - 1206 душ «разного званія казенные, козаки и владелца - его сіятельства графа Кирилы Григорьевича Разумовского крестьяне». 1794 споруджена дерев. Преображенська ц-ва на мурованому фундаменті (перша ц-ва збудована до 1781), поновлена 1854. 1797 наліч. 1331 душа чол. статі податкового населення. У 1859 - 525 дворів, 3230 ж.; 1861-66 рр. в З. розміщувалося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому були підпорядковані 4 сільс. громади (2062 ревіз. душі). Козаки З. підлягали Рудівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей З. 1867 стала волосним центром 3-го *стану.* 1886 - 25 дворів козаків, 673 двори селян-власників, 4 двори міщан та ін., 731 хата, 4071 ж.; діяли: ц-ва, каплиця, земське початкове однокласне училище (засн. 1863, у віданні земства з 1872), 2 шинки, 7 крамниць, базар кожного тижня у четвер, 3 ярмарки (20 березня, 9 травня, 1 листопада), 2 кузні, 82 вітряки, 9 олійниць, гуральня, броварня. 1910 - 831 госп., з них козаків-34, селян - 762, євреїв - 20, ін. непривілейованих - 4, привілейованих - 11, наліч. 4742 ж., у т.ч. 18 теслярів, 35 кравців, 16 шевців, 2 столяри, 8 ковалів, 7 слюсарів, 374 ткачів, 12 візників, 370

Згурівка. Палац Кочубеїв, 1906 р.

поденників, 43 займалися інтелігентними та 491 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2453 дес. придатної землі. Діяли: нова дерев. Преображенська ц-ва (1906), земське початкове училище, двокласна церковнопарафіяльна Варваринська школа, однокласна церковнопарафіяльна школа, жіноча школа грамоти. Землевласником був поміщик гвардії капітан П. А. Кочубей. Він у 1910-13 побудував цукроварню, а від неї залізничну колію до *Яготина.* У садибі Кочубея насаджено великий парк, побудовано розкішний палац (не зберігся). У 1923-30 рр. З. - центр сільради. 1925 - 1207 дворів, 5474 ж.; 1930 - 1191 двір, 5433 ж.

ЗГУРІВСЬКА ВОЛОСТЬ - на Пд. Зх. кол. Прилуцького пов. Згідно з реформою 1861 в с. Згурівці утворене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян. До складу З.в. входили 4 сільс. громади і 2062 ревіз. душ селян. За указом 1866 існуючі волості тимчасовозобов'язаних селян і волості відомства Палати державного майна були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була й З.в.у 3-му *стані.* 1868 в З.в. наліч. 1079 дворів (175 козаків, 801 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 44 солдатів, 19 міщан, 32 дворян, 8 осіб духовного звання). 1886 - 4 нас. пункти (3 села, село*), 1246 дворів (231 козаків, 4 селян казенних, 987 селян-власників, 24 міщан та ін.), 1300 хат, 7225 ж. (1309 козаків, 21 селян казенних, 5751 селян-власників, 144 міщан та ін.). 1900 - ті ж 4 нас. пункти, 7 сільс. громад, 1252 двори, 7999 ж.; діяли: земське початкове училище, 3 церковнопарафіяльні школи, школа грамоти, 3 ярмарки. 1910- ті ж нас. пункти (сс. *Згурівка, Красне, Аркадіївка,* с*. *Олександринівка),* 1566 госп., 8844 ж., 6200 придатної землі. З.в. існувала до 1923.

ЗГУРІВСЬКОЇ ЦУКРОВАРНІ РАДГОСП Згурівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 269 дворів, 989 ж.; 1930 - 227 дворів, 1046 ж. Нині приєднаний до смт *Згурівки.*

ЗЕЛЕНА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Колгоспної (№№46, 48) на Пд., паралельно вул. Франка. Закінчується №№ 11, 12. Довж. 700 м, з тверд, покриттям. Має 2 провулки. Прокладена 1948. Забудована приватними житл. будинками. На ній: продмаг (№ 2а), Міжрайплемоб'єднання до 1990 (№ 6), радгосп «Прилуцький» (Прилуцьке племпідприємство по відгодівлі худоби) (№ 14). У 1930-х рр. ця ділянка землі належала кустівському колгоспу Прилуцької міськради, тут містилися тваринницькі ферми (№ 14). 1959 землі разом з будівлями були передані малківському колгоспу, а ферми - відгодівельному радгоспу, який до цього містився на терит. сучасного нового ринку. Нині ведеться забудова вул. від 1-го пров. Зеленого до вул. Малківської.

ЗЕЛЕНИЙ провулок **1-й** - від вул. Зеленої (№ 11) на Сх. до залізничної колії. Закінчується №15. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Прокладений 1950. Забудовано непарний бік провулку приватними житл. будинками.

ЗЕЛЕНИЙ провулок **2-й** - від вул. Колгоспної (№№ 52, 54) на Пд. до 1-го пров. Зеленого (No 7). Закінчується №№7, 8. Довж. 125 м, без тверд, покриття. Прокладений 1952. Забудований приватними житл. будинками.

ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ - село Драбівської (1925) і Дунинівської (1925-30) сільрад Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925-48 дворів, 255 ж.; 1930—68 дворів, 315 ж. Пізніше приєднаний до с. *Дунинівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ЗЕМСТВО - місцеве (земське) управління, створене згідно з земською реформою 1864. Складалося з повітових та губернських земських зібрань та земських управ. Функції земських установ зводилися до підтримування в належному стані місц. шляхів, організації мед. обслуговування населення, будування й утримання шкіл, проведення статистич. досліджень тощо. Див. *Земські управи.*

ЗЕМСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Старо-Іванівська, Маркса Карла; у центр, частині міста, на *Квашинцях)* - від вул. Бособрода (№№ 94, 100) на Пд. до вул. Калініна (залізничної колії), паралельно вул. Іванівській, Переяславській, перетинає вул. Київську, Миколаївську, Костянтинівську, 1 Травня. Закінчується №№ 72, 77. Довж. 1250 м, з тверд, покриттям. Прокладена в пер. пол. 19 ст, за ген. планом забудови міста 1802. Найдавніша її назва - Старо-Іванівська (згадана в книзі В. Маценка 1888), пов'язана з тим, що перша дерев. Іванівська ц-ва була збудована (1709) на розі сучасних вулиць Бособрода та Земської. Мурована Іванівська ц-ва споруджена (1865) на новому місці; причому вул., де вона є й тепер, стала називатися Іванівською. Старо-Іванівська вул. перейменована на Земську наприкінці 19 ст. коли відмічалося 25-річчя введення місцевого (земського) управління. У 1900 наліч. 33 володіння (у т.ч. 2 пустирі), 51 житл. будинок. 1925 вул. названа іменем Маркса Карла - теоретика комуністичної ідеології. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва - Земська. Забудована багато- та одноповерховими житл. будинками. Збереглися будинки оригінальної архітектури 19 - поч. 20 ст.: №№ 4,11,18, 20, 23, 29 та ін. На вул.: кафе «Лада» (№ 3), міжміське *Бюро технічної інвентаризації* (№ 4). У цьому буд. до В. В. війни містилась редакція *Газети «Правда Прилуччини»,* а в 1951-61 рр. - гідротехнікум; у дворі буд. збереглася однокамерна кам'яниця Скоропадського з склепінним перекриттям; на розі вул. Київської та Земської (№ 7) до 1917 містився готель Лапшука, з 1925 - поліклініка, з 1986 - жіноча консультація; тут же розміщена міська швидка допомога; в буд. № 9 - туберкульозний диспансер; неподалік мурований буд. № 11 кол. синагоги (1872, тепер тут *Школа музична);* в буд. № 13 фізіотерапевтичне відділення *Лікарні центр, міської* (кол. особняк адвоката Кисловського); в буд. № 14/1 - крамниці «Сатурн», «Полісся» та терит. організація Укр. тов-ва сліпих (УТОС); магазин «Продукти» (№ 21); навчальний корпус *Школи №7* - кол. *Училище педагогічне* (№ 36); у буд. № 50 народ. (1923) і жив (до 1940) професор, докт. техн. наук Д. О. Шкоропад; в кінці вул. - автокооператив «Ветеран», *Ф-ка взуттєва* (№ 68); будівельне управління № 8 (№ 76).

Земство. Фото поч. 20 ст.

ЗЕМСЬКИЙ ДІЛЬНИЧНИЙ НАЧАЛЬНИК - службова особа, що діяла на певній дільниці повіту. Посаду З.д.н. було уведено згідно з указом від 12 липня 1889 (у Полтав. губ.- з 1 вересня 1890) для посилення влади поміщиків над звільненим від кріпацтва селянством. З.д. н. призначався з дворян, виконував функції мирового судді для селян. Його постанови не підлягали оскарженню. З.д.н. контролював також діяльність сільського

Земська вулиця, 2007

та волосного правлінь, волосні суди. Прилуцький пов. був поділений на 7 земських дільниць, до яких м. Прилуки не входило: 1-а дільниця - Турівська, Згурівська та Гнилицька волості (З.д.н. Д. Р. Милорадович); 2-а дільниця - Рудівська та Богданівська волості (З.д.н. О. В. Александрович); 3-я дільниця - Малодівицька та Прилуцька волості (З.д.н. А. Е. Ракович); 4-а дільниця Ольшанська, Іваницька, Ряшківська та Бережівська волості (З.д.н. В.П. Барановський); 5-а дільниця - Блотницька та Березівська волості (З.д.н. А. А. Орловський); 6-а дільниця Срібнянська та Сокиринська волості (З.д.н. Г. І. Милорадович); 7-а дільниця - Переволочнянська та Іванківська волості (З.д.н. П. В. Новицький). 1900 повіт був, як і раніше, поділений на 7 земських дільниць, але лише в трьох перших дільницях збереглися волості, які входили до них у 1990. В останніх 4-х дільницях волості змінилися. Посаду З.д.н. скасовано 1917.

ЗЕМСЬКИЙ ПОВІТОВИЙ СУД. Ств. 1763 для розгляду цивільних справ. У кожному полку було по два З.п.с. (у Ніжинському - 3, у Полтавському - 1). У Прилуцькому полку З.п.с. містився в Прилуках та Іваниці. Посади членів З.п.с. (судді, підсудка, писаря) були виборні, довічні. Канцелярія суду розподілялася на повиття, кількість яких залежала від кількості сотень, що входили до повіту. З.п.с. засідав тричі на рік: 1) Богоявленські рочки (з 7.01 до Паски), 2) Троїцькі рочки (від Трійці до 1.07) та Михайлівські рочки (з 9.09 до Різдва). Апеляційною інспекцією був Генеральний військовий суд, а з 1764 Друга Малоросійська колегія. З.п.с. ліквідований 1782. Справи його передані в повітові суди та нижні розправи. Відновлені 30 листопада 1796 з місцем знаходження в Прилуках та ін. Кожен суд ділився на два департаменти - кримінальних і цивільних справ. Остаточно ліквідовані 6.12.1831 з передачею справ повітовим судам.

ЗЕМСЬКІ УПРАВИ - органи місц. самоврядування в Росії. Утв. у вересні - жовтні 1865 на підставі «Положення про земські, губернські та повітові установи» від 1.01.1864. Вони поділялися нагуберн. та повітові. їх обирали відповідні земські збори на 3 роки в складі голови та членів (до 6 осіб). На терит. Полтав. губ. діяли Полтав. губернська та 15 повітових управ, у т.ч. Прилуцька. Будучи виконавчими органами земських зборів, З.у. відали господар, та культурно-осв. питаннями, утриманням громадських будинків, що належали земству, були підпорядковані губернатору і ним контролювалися. Ліквідовані в лютому 1918. Тимчасово існ. 1918-19.

ЗЕРНИЦЬКОГО - хут. Тарасівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 10 км від райцентру і за 4 км від с. *Тарасівки.* 1925 - 1 двір, 11 ж.; 1930 - 1 двір, 8 ж. Нині не існує.

ЗЕРНОВА КОМПАНІЯ ПРИЛУЦЬКА - див. *Комбінат хлібопродуктів № 2.*

ЗИМИНА - річка, права прит. р. *Удаю.* Гирло - поблизу с. *Товкачівки.* Протікала терит. Прилуцького пов. [10].

ЗІНЧЕНКІВ - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. за 2 в. від с*. *Буди.* 1908 наліч. 20 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с*. *Буди.*

ЗІНЧЕНКОВЕ (Зінченків) - село* Ічнянського р-ну Ступаківської сільради. Розташ. на р. *Сможі,* за 16 км від райцентру і за 14 км від залізнич. ст. Ічні. 15 дворів, 23 ж. (1996). Вперше згадується 1886 [15]. Входило до Прилуцького пов., до Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Хут. Зінченків заснов. у середині 19 ст. Входив до *Іваницької вол.* 1-го *стану.* 1886-1 двір козаків, 7 дворів селян-власників, 8 хат, 47 ж.; 1910 - *Щ* госп., з них козаків - 2, селян - 9, наліч. 59 ж., у т.ч. 1 тесляр, 9 поденників, № займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 34 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Іваницькій сільраді. 1925 - 15 дворів, 56 ж.; 1930 - 16 дворів, 63 ж.

ЗІНЬКОВИЧА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Ракитної (№№ 34, 36) на Пд. до вул. Челюскінців (№№27, 29), паралельно вул. Саксаганського, Молодіжній. Закінчу-ється №№ 13, 14. Довж. 210 м, без тверд, покриття. Має провулок. Забудова почалася 1952 робітниками цегельного з-ду № 2. Перші 10 будинків збудовані з саману. Названа на честь Митрофана Івановича Зіньковича (1900^13) - генерал-майора, Героя Рад. Союзу, похованого в Прилуках у сквері *Меморіалу Вічної Слави.* Забудована приватними житл. будинками.

ЗІНЬКОВИЧА **провулок** - від вул. Молодіжної (№ 45) на Сх. до вул. Саксаганського (№№ 18, 20). Перетинає вул. Зіньковича, залізничну колію. Закінчується №№ 7, 8. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Прокладений 1952. Забудований приватними житл. будинками.

З'ЇЗДИ МИРОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ. Запроваджені в травні 1869 у відповідності з Положенням від 9.02.1861. До їх складу входили мирові посередники повіту на чолі з *Повітовими предводителями дворянства.* З.м.п. розглядали скарги на рішення та дії мирових посередників, волосних сходів та волосних посадових осіб з земельних та адм.-судових питань. Ліквідовані 1874 у зв'язку з ліквідацією інституту мирових посередників.

ЗЛАТКІВЩИНА - хут. Див. х. *Вакулівщина.*

ЗЛОТНИЦЬКОГО ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав Дяку Злотницькому [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. На карті Прилуцького пов. 1902 [29] позначений х. Золотницького (Іванівський), а на німецькій трофейній карті 1938 (на тому ж місці) - х. Золотницького (див. також х. *Іванівка).* Нині не існує.

ЗМАГАННЯ **провулок** 1-й (у центральній частині міста, на *Квашинцях)* - від Вул' і- ТраВМ (№ 9) на Пн„ па Ралельно Коз ачш, Андріївській. Закінчується №№ 11, 12. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Прокладений 1950. До 1917 тут була левада Кислих, пізніше поряд містилася *Артіль «Змагання»* (тепер терит. з-ду пластмас), від якої провулок і отримав назву. Забудований приватними житл. будинками.

ЗМАГАННЯ **провулок 2-й** (у центральній частині міста на *Квашинцях)* - від вул. 1 Травня (№ 9) на Пд. до залізничного переїзду та вул. Анд-ріївської. Закінчується № 5. Довж. 200 м, з тверд, покриттям. Прокладений на поч. 1970-х під час розширення з-ду пластмас. Провулок частково зайнятий територією з-ду пластмас. На ньому міститься магазин «Сільгосппродукти». Непарний бік забудовано приватними житл. будинками.

ЗМАГАННЯ **провулок 3-й** - від 2-го пров. Змагання на Сх. до вул. Андріївської (№ 92). Закінчується NoNo 2, 4. Довж. 80 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЗМІШТОРГ - див. *"Маркет ".*

ЗНАМ'ЯНКА (до 1961 - Гнилиця) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане село* *Зарудка.* Розташ. на р. *Гнилиці* (лівої прит. р. *Переводу),* за 30 км від райцентру і за 20 км від залізнич. ст. Галка, на автотрасі Київ-Суми. 248 дворів, 500 ж. (2000). Вперше згадується 1719 в універсалі гетьмана І. Скоропадського, що дозволяв полковнику Гнату Галагану заснувати хутір «в степу Прилуцькому» [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1932). Хут. Гнилицький засн. полковник Гнат Галаган на пустому «селищі», що лишилося після зруйнування Држикраю татарами. Держикрай, або Край-Город, був поселений кн. Острозьким. У 1640 ним володів Я. Вишневецький. За списком

Пшездецького в Держикраї значилось 318 господарів. Тут знаходилась рідкісна на той час споруда - кам'яний міст. Камені з цього мосту перевезені до Прилук і закладені в підмурок *Спасо-Преображенського собору,* один з них і зараз помітний при вході до ц-ви. Через декілька років Держикрай зруйнували татари, і селище стало пусткою. Лише 1719 воно відродилося з новою назвою. 1764 в хут. значилося 269 душ чол. статі селян. 1781 наліч. 80 хат. 1787 - 419 душ селян, які належали колез. ас. Івану Григоровичу Галагану. 1797 наліч. 477 душ чол. статі податкового населення. 1799 споруджена дерев. Покровська ц-ва, і Гнилиця стала селом. 1810 Гнилиця показана за І. С. Милорадовичем [17]. Але він, мабуть, не володів селом, а був лише тимчасовим опікуном маєтностей своєї родички І. А. Милорадович - удови майора Г. І. Галагана (померла 1809). 1861 село знову належало Галаганам (786 душ чол. статі селян). У Гнилиці була друга за величиною в Прилуцькому пов. ґуральня О. В. Галаган. У 1859/60 на ґуральні викурено 16780 відер вина. 1859 - 304 двори, 1727 ж. У 1861-66 рр. в Гнилиці містилося Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян, якому були підпорядковані 2 сільс. громади (997 ревіз. душ). Після реорганізації волостей Гнилиця 1867 стала волосним центром 3-го *стану* (див. *Гнилицька волость).* 1886- 384 двори селян-власників, 2 двори

Знамянка. Школа, 2006

міщан та ін., 399 хат, 2166 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1871), земське початкове однокласне училище (засн. 1862, у віданні земства з 1872), 2 шинки, 2 крамниці, базар по вівторках, 2 ярмарки (23 квітня та 8 серпня), 3 кузні, 43 вітряки, 2 олійниці, ґуральня О. В. Галаган. 1890 запроваджено третій ярмарок. 1910 - 402 госп., з них козаків - 1, селян 388, євреїв-7, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 4, наліч. 2499 ж., у т.ч. 14 теслярів, 11 кравців, 2 шевці, 1 столяр, 2 ковалі, 131 ткач, 24 поденники, 20 займалися інтелігентними та 116 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2285 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Покровська ц-ва (закрита за часів рад. влади), 2 земські початкові училища (засн. 1862 та 1912), в яких навчалося 129хлопч. та 13 дівчат (1912), 2 церковнопарафіяльні школи. На поч. 20 ст. поміщицею в селі була К. П. Ламсдорф-Галаган. У 1923-30 рр. Гнилиця - центр сільради. 1924 створене *Гнилицьке конярське товариство.* 1925-519 дворів, 2476 ж.; 1930-491 двір, 2240 ж. 1930 в Гнилиці організовано с.-г. артіль ім. Леніна, а в 1949 було вже три колгоспи: «Заможне життя», ім. Леніна та ім. Сталіна. Колгосп «Заможне життя» мав 1796 га землі (1467 га орної), 261 двір, 788 ж. (395 чол. працездатних), 6 рільничих бригад, 24 ланки, 4 тваринницькі ферми, 2 автомашини, наліч. в.р.х. - 262, свиней - 201, овець - 91, коней - 68, птиці - 232, бджіл - 15 сімей; працювали кузня, теслярська майстерня, олійниця, 2 вітряки. Колгосп ім. Леніна мав 1416,2 га землі (1063 га орної), 226 дворів, 687 ж. (283 чол. працездатних), 4 рільничі бригади, 19 ланок, 3 тваринницькі ферми, 1 автомашину, наліч. в.р.х. -207, свиней-158, овець - 80, коней - 54, птиці - 180, бджіл - 45 сімей; працювали: цегельний з-д, кузня, крупорушка, електростанція, механ. млин, теслярська майстерня, вітряк. Колгосп ім. Сталіна мав 736,7 га землі (695,2 га орної), 77 дворів, 258 ж. (120 чол. працездатних), 2 рільничі

бригади, 11 ланок, 1 тваринницьку ферму, наліч. в.р.х. - 99, свиней - 75, овець - 54, коней-22, птиці - 141; працювали кузня, теслярська майстерня. 1950 всі три господарства об'єднано в один колгосп ім. Леніна, в якому 1970 наліч. 18 автомашин, 19 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1038, свиней - 1205, овець - 318. 1971 - 361 двір, 872 ж. 1990 в колгоспі наліч. 23 автомашини, 18 тракторів, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 1380, свиней - 765, коней - 50. 1996 в З. містилася центральна садиба пайгоспу «Знам'янський» (з 1992) з відділенняму с*. *Зарубка.* Господарство мало 2662 га землі (1968,2 га орної), наліч. 26 автомашин, 19 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 632, свиней - 86, коней - 40. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В селі - відділення зв'язку, АТС (з 1968), серед, школа (75 учнів, 21 педпрацівник; 1994), лікарня, аптека, ветлікарня, дитсадок (20 дітей, 3 педпрацівники; 1994), Будинок культури на 260 місць, 2 б-ки (13,5 тис. од. зб.), філіал відділення Ощадбанку, 4 магазини. Уродженцями З. є Герой Соц. Праці сталевар В. В. Музиченко та генерал-майор К. С. Удовиченко. Встановлено (1964) пам'ятник на честь полеглих (138 чол.) воїнів-односельців на фронтах В. В. війни та надгробок на братській могилі воїнів, які загинули 1943 під час визволення села від гітлерівців. Біля середньої школи встановлено (1965) розвідниці *Білявській Н. Д. нам 'ятник.* Поблизу села є два кургани епохи бронзи (2-1 тис. до н.е.).

ЗНАМ'ЯНСЬКЕ КОНЯРСЬКЕ ТОВАРИСТВО. Див. *Гнил ицьке конярське товариство.*

ЗОЛОТНИЦЬКОГО хутір. Див. х. *Іванівка.*

ЗОЛОТОНОШКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 7 км від райцентру. 1925 - 287 дворів, 1478 ж.; 1930 - 333 двори, 1756 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

ЗОЦІВКА (Зоців, Дворець, Дворець-Ьвсин) - село* Ічнянського р-ну Іваницької сільради. Розташ. на р. *Іваниці* (лівій прит. р. *Сможу),* за 24 км від райцентру і за 21 км від залізн. ст. Ічня. 63 двори, 130 ж. (1996). Уперше згадується 1781 [7]. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Дворець засн. у др. пол. 18 ст. 1781 належав спадкоємцям померлого військ, т. Зоца. Поблизу був х. Євківщина, який 1781 теж належав Зоцу, від прізвища якого цей хут. на поч. 19 ст. одержав назву Зоцівка. 1797 згадується [9] лише х. Дворець, в якому наліч. 33 душі чол. статі податкового населення. 1859 писався Дворець (Зоцівка) і дані обох хуторів приводилися разом - 20 дворів, 59 ж.; 1886 згадується лише х. Зоців - 29 дворів селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (А. Зоца та І. Зоца), 1 двір міщан, 32 хати, 187 ж. Ймовірно, що ці дані охоплювали обидва хутори. У перш, третині 20 ст. дані по хуторах приводяться окремо; у парафії Георгіївської ц-ви м-ка *Іваниці* (1902) показаний лише х. Дворець. 1908 хут. звався ще Дворець-Євсин. 1910 х. Дворець наліч. 9 госп., 51 ж., х. Зоцівка - 40 госп., 251 ж. У 1923-30 рр. обидва хут. підпорядковані Загінській сільраді. 1925 х. Дворець (Дворецький) наліч. 13 дворів, 62 ж., х. Зоцівка - 45 дворів, 237 ж.; 1930 х. Дворець - 13 дворів, 63 ж., х. Зоцівка-59 дворів, 268 ж. Пізніше обидва хут. об'єднані в с*. Зоцівку.

ЗУБА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ.т. Зубу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЗУБКА ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав Зубку, підданому б.т. Строженка [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

І

ІВАНЕНКА ХУТІР Друговарвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку виборному Іваненку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ІВАНЕНКІВ - хут. Пирятинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 13 дворів, 39 ж.; 1930 - 15 дворів, 68 ж. Пізніше приєднаний до м. *Пирятина* Полт. обл.

ІВАНЕНКОВА ЛЕВАДА - хут. Васьківської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр.; 1930-6 дворів, 34 ж.

ІВАНИЦЯ - село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Загін, Зоцівка, Ковтунівка, Купина, Лозове, Степ.* Розташ. біля злиття річок *Іваниці* та *Сможу,* за 22 км від райцентру і залізнич. ст. Ічня. 799 дворів, 2025 ж.(1996). Виникла наприкінці 16 ст; вперше згадується О. Пшездецьким під час опису маєтків Я. Вишневецького у 40-х рр. 17 ст. [16]. З 1649 - містечко, центр Іваницької сотні Прилуцького полку. Входила до Прилуцького пов. (1782—1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 132 госп. селян, які по «окладам» були розподілені на три групи («статі»). Госп. «першої статі» (найзаможніших), які «орали на 6-ти волах», наліч. 36 дворів, в тому числі двори війта Власа Павлова та бурмистра Федора Михайлова; п'ять мельників «орали» теж «на 6-ти волах»; госп. «середньої статі» (32 двори) «орали на 4-х волах»; госп. «меншої статі» (39 дворів) «орали на 2-х волах». Мешкали в І. й «бобилі», їх наліч. 20 дворів. «Да под местечком Иваницею на реке на Иванице: мелница Данила Мелника об одном колесе, мелница Гришки Ступачева об одном колесе, мелница Ивашки Пасковского об одном колесе, мелница Оски Шуколовского об одном колесе, мелница Васки Горовецкого об одном колесе». 1740 - 166 дворів (173 хати) селян, у тому числі 30 дворів (33 хати) майстрових та 17 дворів (17 хат) «скуплі», з яких скуплено іваницьким сотником Павлом Миницьким 10 дворів (10 хат); 86 дворів (93 хати) козаків та 32 бдв. хати козачих підсусідків. Селянське населення залишалося вільним до 1743, коли царською грамотою було надане полтав. полковнику Андр. Андр. Горленку. У др. пол. 18 ст. м-ко поділялося р. *Іваницею* на дві частини, з яких головна й більша частина містилася на правому березі. У самому кутку, де зливаються дві річки, містилася стара маленька земляна фортеця. Іван Андр. Горленко 1774 поновив її та збудував там свій палац. 1783 власниками селян були прем.-майор І. А. Горленко - 178 дворів (232 хати), колез. ас. Григорій Свірський-46 дворів (58 хат), б.т. Данило і надв. ради. Григорій Стороженки - 8 дворів (12 хат); крім того, в селі було 17 дворів (32 хати) козаків виборних, 78 дворів (119 хат) козаків підпомічників, 2 двори (5 хат) поштарів, мешкало 20 родин дворян і різночинців. Серед жителів були ремісники: шевці, кравці, ткачі, теслярі та ковалі, які об'єднувалися в цехи; працювала селітроварня Тимофія Пащенка. У цей час діяли 3 дерев, ц-ви, з яких 2 в головній частині села, а третя - віддалік, у володінні Г. Свірського; Георгіївська побудована 1654, у 1804 замінена новою - найдавніша на Лівобережжі досліджена споруда монументальної архітектури баштового типу; Миколаївська збудована І. А. Горленком і С. Голівцем 1786, поновлена 1848; Троїцька збудована 1881 замість старої. 1803 у володінні І. А. Горленка в І. (з хуторами) - 1789 душ. Син його, Петро Горленко, мав 314 душ чол. статі селян, з яких 200 душ 1838 були виставлені на продаж з публічних торгів; другий син, Олександр, 1838 мав 194 душі чол. статі селян; за його спадкоємцями 1850 - 183 душі чол. статі. 1859 - 343 двори, 2564 ж.; 1861-66 в І. містилось Волосне правління тимчасово зобов'язаних селян, якому були підпорядковані 13 сільс. громад (1030 ревіз. душ). Козаки та казенні селяни підлягали Ольшанському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей 1867 І.- волосний центр 1-го *стану* (Див. *Іваницька волость).* 1886 - 60 дворів селян казенних, 312 дворів селян-власників, які входили до 8 сільс. громад (Миницьківська, Васильківська, Горленківські 1-а й 2-а, Голівець-Михайлівська, Климівська, Тарнавська, Свірська), 210 дворів козаків, 47 дворів міщан та ін., 664 хати, 3417 ж.; діяли: 3 дерев, ц-ви, єврейський молитовний будинок, земське початкове однокласне училище (засн. 1844, у віданні земства з 1872), церковно-парафіяльна школа при Георгіївській церкві, 4 заїжджі двори, 10 шинків, 16 крамниць, базар по неділях, 3 ярмарки на рік (9 травня, 17 вересня, 8 листопада), водяний млин, 37 вітряків, 3 олійниці, гуральня, 3 кузні. 1910 (разом з х. Кривеньківським) - 790 госп., з них козаків - 240, селян - 438, євреїв - 36, ін. непривілейованих - 52, привілейованих - 24, наліч. 4461 ж., у т.ч. 43 теслярі, 67 кравців, 41 швець, 7 столярів, 9 ковалів, 6 мідників, 1 слюсар, 101 ткач, 11 візників, 230 поденників, 70 займалися інтелігентними та 369 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 4304 дес. придатної землі. Діяли: 3 дерев, ц-ви (Георгіївська, Миколаївська, Троїцька), 1-ше (засн. 1844) та 2-ге (засн. 1912) земські початкові училища, жіноча церковнопарафіяльна школа; 1915 засн. вище початкове 2-класне училище. Землевласниками в І. були поміщики М. Горленко , Х. Свірський, П. Голівець-Михайловський, М. Васильківський, Ю. Зоц, М. Стороженко, В. Романовський, Л. О. Миницький та ін.; відомий прилуцький лікар ларинголог Сушко, який жив після 1917 на вул. Миколаївській, мав у І. грунти, куплені ним у поміщиць Н.А. та Н.Д. Голівець-Михайловських та А. Д. Білецької. У 1923-30 рр. І. центр сільради. 1925- 1094 двори, 4313 ж.; 1930 - 1078 дворів, 4685 ж. Поблизу села є кургани епохи бронзи (2 тис. до н.е.) та скіфського часу (5-3 ст. до н.е.).

Іваниця. Будинок культури, 2006

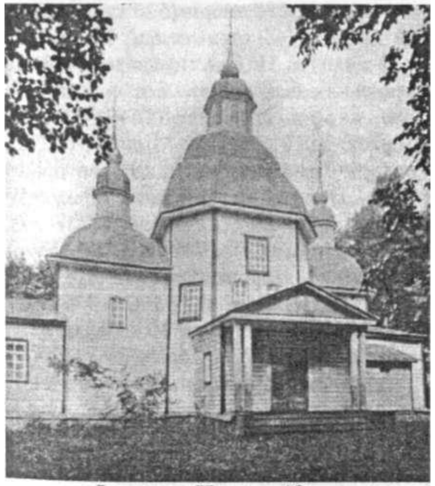

Іваниця. Церква 18 ст.

ІВАНИЦЯ (Верескуни, Солоха) - річка, ліва прит. р. *Сможу.* Довж. 17 км, площа бас. 124 км^2, похил річки 2,0 м/км [33]. Бере початок поблизу с. *Верескунів;* гирло- біля с. *Іваниці.* Тече терит. Ічнянського р-ну. Протікала на терит. Іваницької та Красноколядинської сотень Прилуцького полку. Мала ліву притоку р. *Лозову* [32]. На її берегах розташ. села *Бережівка, Загін, Зоцівка, Іваниця.*

ІВАНИЦЬКА ВОЛОСТЬ. Містилася на Пн. кол. Прилуцького пов. Утворена,

мабуть, ще в Малоросійській губ. згідно з указом 1797 (в істор. джерелах згадується 1817 та 1827). Іваницькому Волосному правлінню до 1838 були підпорядковані лише козаки. За законом 1838 (під час укрупнення волостей) І. в. скасована і приєднана до Городнянської вол. Згідно з реформою 1861 в м-ку Іваниці утворене Волосне правління тимчасово зобов'язаних селян. До складу І. в. входили 13 сільс. громад, 1030 ревіз. душ селян. Указом 1866 існуючі волості тимчасово зобов'язаних селян та волості відомства Палати державного майна були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була також І. в. у 1-му *стані.* 1868 в І. в. наліч. 1446 дворів (484 козаків, 96 селян казенних, 701 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 43 солдатів, 44 міщан, 61 дворян, 17 осіб духовного звання). У 1886 - 14 нас. пунктів (м-ко, 3 села, 10 хут), 1604 двори (589 козаків, 9 селян державних, 146 селян казенних, 779 селян-власників, 81 міщан та ін.), 1685 хат, 8855 ж. (3265 козаків, 50 селян державних, 786 селян казенних, 4330 селян-власників, 424 міщан та ін.). 1900 - 16 нас. пунктів (м-ко, 4 села, село*, 10 хут.),

Іваницька сотня

43 сільс. громади, 2173 двори, 13054 ж.; діяли: 3 земські початкові училища, 4 церковнопарафіяльні школи, відбувалося 8 ярмарків щорічно. 1910-23 нас. пункти (м-ко *Іваниця,* сс. *Бережівка, Іржавець, Ступаківка, Щурівка,* с*. *Верескуни* та 17 хут.), 2751 двір, 15242 ж., 12501 дес. придатної землі. І. в. існувала до 1923.

ІВАНИЦЬКА СОТНЯ займала терит. по берегах р. *Сможу* та його приток - *Іваниці* і *Городні.* Існувала з 1649 до 1781. За даними ревізії 1713 в І.е. наліч. 661 госп. селян (козаки не показані), 273 воли, 313 коней. У 1729 на терит. І.е. - 6 нас. пунктів (м-ко, 5 сіл), в яких наліч. 175 госп. козаків, 811 госп. селян і підсусідків. 1737 - 7 нас. пунктів (м-ко, 5 сіл, 1 село*), 156 госп. козаків (58 виборних, 98 підпомічників) та 10 козачих підсусідків; 715 госп. селян і 21 підсусідок. У 50-х рр. 18 ст. - ті ж нас. пункти. За даними ревізії 1764 в І.е. значилося 4467 душ чол. статі (462 козаків виборних, 794 козаків підпомічників та 3211 дворян, різночинців і селян). Перед ліквідацією полкового устрою в І.е. наліч. (1780) 24 нас. пункти (м-ко *Іваниця,* сс. *Бережівка, Городня, Ряшки, Ступаківка, Щурівка,* с*. *Оникіївка* та 17 хут), в яких мешкали 53 родини привілейованих станів (10 дворян і шляхетства, 18 різночинців, 9 духівництва, 16 церковнослужителів); у тому ж році - 280 дворів (526 хат) козаків, 706 дворів (944 хати) селян, 180 дворів (303 хати) і 31 бдв. хата козачих та селянських підсусідків. Сотниками І. с. були: Стефан Гриценко (1649), Степан Степаненко (1653), Сава Міщенко (1672), Григорій Іванович Волошин (Григораш) (1710-21), Іван Андрійович Стороженко (1721-26), Павло Миницький (1727-37), Федір Свірський (1738-64), Григорій Андрійович Стороженко (1770-81).

ІВАНИЦЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-тер. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Срібнянським, Прилуцьким та Малодівицьким р=ми, на Пн. - з Ніжинським і Конотопським округами. На 1.10.1925 займав площу 355,5 км^2, наліч. 7 сільрад, 5375 госп., 24074 ж., які мешкали в 52 нас. пунктах [31]: м-ко *Іваниця,* сс. *Бережівка, Іржавець, Ряшки, Смош, Ступаківка, Щурівка,* сс*. *Верескуни, Оникіївка,* 43 хут. та висілки. В серпні 1925 до складу І.р. передано терит. Вільшанської, Гмирянської та Городнянської сільрад Малодівицького р-ну. 1930 в І. р. - 12 сільрад, 60 нас. пу-ктів (у т.ч. 41 хут., 2 висілки і 3 господ-ва), наліч. 7495 дворів, 34033 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ІВАНИЦЬКОГО ХУТІР Переволочнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав священику Іваницькому, наліч. 4 хати [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ІВАНІВКА - хут. Богодарівської (Сталінської) сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру. 1925 - 49 дворів, 249 ж.; 1930 - 55 дворів, 319 ж. Пізніше приєднана до смт. *Шрамківки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ІВАНІВКА (Золотницького, Іванівський) - хут. Богданівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. на Пд. Зх. від волосного центру і за 11 в. від м. *Прилук.* Вперше згадується 1859 [13] в 3—му *стані* як хут. власницький; наліч. 9 дворів, 70 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Богданівки.* 1886 - 15 дворів селян-власників, 2 двори міщан та інш., 18 хат, 94 ж. На карті Прилуцького пов. 1902 позначено х. Золотницького (Іванівський). 1910 наліч. 16 госп. селян, 196 ж., у т.ч. 1 тесляр, 8 ткачів, 1 візник, 9 поденників, 1 займався інтелігентними і 8-ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 165 Дес. придатної землі. Пізніше не згадується- була, мабуть, приєднана до с • *Дань-ківки.* Див. також *Злотницького* хутір.

ІВАНІВСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Драгоманова; у центр, частині міста, на *Квашинцях)* - від вул. Бособрода (№ 86) на Пд. до вул. Калініна (№ 95), паралельно вул. Ветеранській, Земській, перетинає вул. Київську, Миколаївську, Костянтинівську, 1 Травня. Закінчується №№ 77, 90. Довж. 1175 м, із тверд, покриттям. Має 2 провулки. Прокладена у пер. пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802. Назву отримала від Іванівської ц-ви, побудованої 1865. 1900 наліч. 55 володінь (у т.ч. 4 пустирі), 66 житл. будинків. 1925 перейменована в честь М.П. Драгоманова (1841-95) - укр. публіциста, історика, літературознавця, фольклориста. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва. Забудована, в основному, приватними житл. будинками. На поч. 20 ст. тут містилася пожежна команда, тютюнова ф-ка Володарського (1915 згоріла).Тепер на вулиці розміщені: *Іванівська церква,* Прилуцькі художні майстерні Чернігівського художнього виробничого комбінату (№11/4), майстерня по ремонту лічильників та електроприладів (№ 11/2), Прилуцька дільниця БМУ комбінату "Чернігівпромбуд" (№ 23а), прод. магазин «Орбіта» (№ 58), ф-ка прядильна (№ 68), продуктовий магазин (№ 86), поруч склад по приманню вторсировини, автозаправна станція №5 і станція техобслуговування автомобілів (між буд. №№ 86-88).

ІВАНІВСЬКИЙ провулок 1-й - від вул. Іванівської (№ 78) на Зх., паралельно вул. 1 Травня, Калініна. Закінчується буд. №№15, 16. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ІВАНІВСЬКИЙ провулок 2-й - від вул. Іванівської (№№ 41, 43) на Сх. до *Школи №7* (кол. педучилища), паралельно вул. Миколаївській, Костянтинівській. Закінчується №№ 3, 8. Довж. 125 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками. У пров. розташ. кондитерський цех № 3 орендного торговo-виробничого підприємства «Каштан».

ІВАНІВСЬКА ЦЕРКВА. У 1708-1709 рр. прилуцький полковник Дмитро

Горленко на свої кошти побудував дерев'яну Іоанно-Дмитрівську церкву на честь святих - патронів гетьмана Івана Мазепи та його самого. Вона містилася неподалік від Київської брами на вигоні посаду *Квашинці* (навпроти сучас. ефіроолійного комбінату). Церква проіснувала майже 70 років, 1780 на її місці збудована нова ц-ва, також в ім'я Іоанна Предтечі і св. Дмитра. Ця ц-ва розібрана в середині 19 ст., а на місці престолу побудована невеличка каплиця. Нова (сучасна) кам'яна церква з престолом Іоанна Предтечі та ікони Матері Божої Троєручиці побудована на новому місці, на розі Київської та Іванівської вулиць. 28 серпня 1865 відбулось урочисте її освячення. Спочатку п'яти банна церква і триярусна дзвіниця стояли окремо, а 1910 їх об'єднано прибудовою, що дало змогу майже вдвоє збільшити площу споруди. На подвір'ї ц-ви, з боку вулиці, 1893 збудована каплиця, присвячена сім'ї

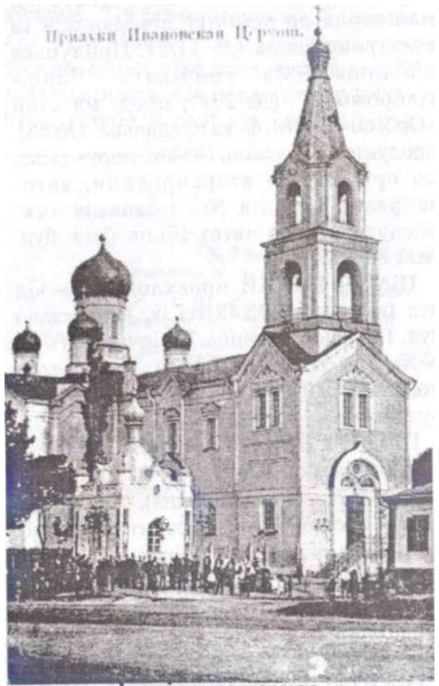

Іванівська церква. Фото поч. 20 ст.

імператора Олександра III («в пам'ять чудесного избавления 17.10.1887» під час аварії поїзда). У лютому 1930 ц-ву закрито, знято хрести, дзвони, в ній розміщені військові склади 224 стрілецького полку, що стояв у Прилуках. Пізніше в ц-ві перебували *Фабрика рукавична,* пожежна охорона, а з 1964 - склад *Міського управління торгівлі.* 1993 напівзруйнована церква передана віруючим православної церкви московського патріархату. У 1996-2001 рр. ц-ва повністю відреставрована і 22.01.2001 освячена. Розташ. на розі вул. Київської та Іванівської.

ІВАНІВСЬКИЙ (Іванківський) - хут. Корніївської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 19 км від райцентру. 1925 - 186 дворів, 890 ж.; 1930 -210 дворів, 890 ж. Пізніше, мабуть, приєднаний до с. Покровщина Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ІВАНКІВСЬКА ВОЛОСТЬ. Містилася на Пд. Сх. кол. Прилуцького пов., утворена, мабуть, ще в Малоросійській губ. згідно з указом 1797 (в істор. джерелах згадується 1817, 1827). Іванківському Волосному правлінню були підпорядковані лише козаки, а з 1838 і державні селяни. Згідно з реформою 1861 в с. Іванківцях утворене Волосне правління відомства Палати державного майна. До складу І. в. входило 4637 душ чол. статі державних селян і козаків. За указом 1866 існуючі волості були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. утворено 16 нових волостей (улаштованих за адм-терит. принципом). Серед них була й І. в. у 2-му *стані.* 1868 в І. в. наліч. 2110 дворів (1193 козаки, 6 селян казенних, 748 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 87 солдат, 12 міщан, 24 дворян, 40 осіб духовного звання). 1886 - 23 нас. пункти (7 сіл, 2 села*, 14 хут), 2379 дворів (1446 козаків, 5 селян казенних, 888 селян-власників, 40 міщан та ін.), 2573 хати, 13443 ж. (8190 козаків, 25 селян казенних, 4941 селян-власників, 287 міщан та ін.). 1900-15 нас. пунктів (7 сіл, 1 село*, 7 хут.), 22 сільс. громади, 2508 дворів, 14025 ж.; діяли: 6 земських початкових училищ, 5 церковнопарафіяльних шкіл, щорічно відбувалося 4 ярмарки. 1910 - 19 нас. пунктів (сс. *Іванківці, Дігтярі, Леляки, Гурбинці, Савинці, Горобіївка,* с*. *Гнатівка* та 12 хут), 2409 дворів, 14172 ж., 15240 дес. придатної землі. І. в. існувала до 1923.

ІВАНКІВЦІ - село Срібнянського р-ну Дігтярівської селищної ради. Розташ. на прав, березі р. *Лисогору* при впадінні його вр. *Удай,* за 12 км від райцентру і за 30 км від залізнич. ст. Прилуки. 371 двір, 849 ж. (1996). Уперше згадуються 1666 [1]. Входили до Варвинської, аз 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 18 госп. селян, із них 2 госп. «орали на 4-х волах» та 16 госп. «на 2-х волах»; козаки не показані. 17371, ще залишалися вільним військовим селом; наліч. 12 госп. селян, 78 госп. козаків (27 виборних, 51 підпомічників). Пізніше селяни були скуплені прилуцьким полковн. Григорієм Гнатовичем Галаганом. 1764 за ним значилося 88 душ чол. статі селян. Надалі селянами володіли його нащадки. 1780 - 21 двір (25 хат) селян, 80 дворів (148 хат) козаків. 1797 наліч. 439 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 213 дворів, 1468 ж. У 1861-66 рр. в І. містилося Волосне правління відомства Палати державного майна, якому підлягали 4637 душ чол. статі козаків. Селяни були підпорядковані Дігтярівському Волосному правлінню тимчасозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей І. з 1867 - волосний центр 1-го *стану* (див. *Іванківська волость).* 1886 - 298 дворів козаків, 74 двори селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (Галаганівська, Милорадовичівська), 4 двори міщан та ін., 393 хати, 2557 ж.; діяли: дерев. Благовіщенська ц-ва, споруджена 1863 (перша ц-ва збудована до 1666), 1-ше земське початкове однокласне училище (засн. 1843, у віданні земства з 1872), лікарня, 3 шинки, крамниця, базар по вівторках, 33 вітряки, 4 олійниці. 1910 - 402 госп., з них козаків - 321, селян - 65, євреїв - 4, ін. непривілейованих - 7, привілейованих - 5, наліч. 2366 ж., у т.ч. 11 теслярів, 20 кравців, 9 шевців, 6 столярів, 4 ковалі, 69 ткачів, 4 візники, 29 поденників, 27 займалися інтелігентними та 283 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2707 дес. придатної землі. Діяла Благовіщенська церква. 1912 відкрито 2-ге земське початкове училище; разом в обох училищах навчалося 128 хлопч. і 75 дівчат. Землевласниками були А. С. Яхонтова та ін. У 1923-30 рр. І. центр сільради. 1925 - 525 дворів, 3387 ж.; 1930 - 510 дворів, 2490 ж. На терит. села виявлено давньоруське поселення.

ІВАШКІВСЬКИЙ - хут. Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав колез. ас. Ів. Гр. Галагану [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ІВАШЦІ - річка, приток р. *Сможу* в Ічнянському р-ні. Протікала терит. Ічнянської сотні Прилуцького полку.

ІВКИ - село. Див. с. *Івківці.*

ІВКІВЦІ - урочище заповідне (з 1975). Дібровний природний комплекс. Переважно дубовий ліс віком до 40-50 років на схилах ярів та балок. Розташ. біля с. *Івківці* Прилуцького р-ну. Перебувають у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 72 га.

ІВКІВЦІ (Ювківці, Івки) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій

Івківці. Будинок Вахромеєва, 2006

підпорядковане с. *Голубієш.* Розташ. у верхів'ї невідомої притоки р. *Тополі* (правої прит. р. *Удаю),* за 9 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 465 дворів, 1214 ж. (2000). Уперше згадуються 1629 [19]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666-15 госп. селян, які «орали на 4-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1707 прилуцький полковник Дм. Горленко надав його полков. писарю Гнату Лисаневичу, який з дозволу гетьмана І. Скоропадського 1710 «постригся в попи». Тоді ж І. були за ним затверджені універсалом гетьмана. 1737 - 25 госп. селян, 39 госп. козаків (14 виборних, 25 підпомічників) і 6 госп. козачих підсусідків; селом володів Гн. Лисаневич. Після його смерті І. перейшли до сина Михайла, який теж, як і батько, був протопопом прилуцьким. Пізніше (1754) І. належали дружині Ів. Гр. Галагана - Катерині Дараган (дочці київ, полковника Ю. Дарагана). Коли село перейшло від Лисаневичів до Дараганів, невідомо. 1780 - 34 двори (53 хати) селян, які належали К. Ю. Галаган (Дараган), і 40 дворів (89 хат) козаків. 1797 наліч. 492 душі чол. статі податкового населення; діяла дерев, ц-ва Параскеви, споруджена 1773 (перша ц-ва збудована до 1725). 1859 - 239 дворів, 976 ж. У 1861-66 рр. козаки І. були підпорядковані Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а селяни - Голубівському Волосному правлінню тимчасово-зобов'язаних селян. Після реорганізації волостей І. в 1867 увійшли до *Богданівської вол.* 3-го *стану.* 1886- 138 дворів козаків, 70 дворів селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (кол. Мішуріна і Галагана), 3 двори міщан та ін., 319 хат, 1125 ж.; діяли: дерев, ц-ва, збудована 1838 замість старої, школа грамоти, шинок. 1910 - 222 госп., з них козаків - 160, селян - 55, євреї - 1, привілейованих - 6, наліч. 1242 ж., у т.ч. 9 теслярів, 10 кравців, 6 шевців, 1 столяр, 4 ковалі, 43 ткачі, 31 поденник, 12 займалися інтелігентними та 80 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1561 дес. придатної землі. Діяла дерев, ц-ва Параскеви. Землевласниками І. були Г. П. Галаган, К. П. Ламсдорф-Галаган і Л. П. Добротворська. 1920 в І. Прилуцьким повітовим земвідділом утворено молочну ферму, а згодом на базі поміщицької економії організовано радгосп «Івківці» з двома відділками під назвами «Краслянський» та «Дубинський». У 1923-30 І. - центр сільради. 1925 - 289 дворів, 1326 ж.; 1930 - 293 двори, 1376 ж. 1929 у кол. кам'яному будинку Вахрамеєва т-во «Пасічник» і окружна спілка садово-городньої та пасічницької кооперації відкрили воскобійний з-д із майстернею штучної вощини «Максимум». 1930 в І. організовано с.-г. артіль «Радянське село», яку 1952 перейменовано в колгосп ім. Шверника. 1944 працювали вітряк, кузня, теслярська майстерня. З 1949 радгосп входив до системи Київського міжобласного тресту радгоспів. 1957 до радгоспу були приєднані колгоспи ім. Кірова *(Ладан),* ім. Жданова *(Голубівка)* та ім. Шверника (Івківці). 1961 у н.с.ш. навчалося 178 учнів (19 працівників). 1980 постановою РМ УРСР радгоспу присвоєне ім'я М. М. Борисенка, кол. (до 1952) директора радгоспу. 1981 господарство реорганізоване в елітно-насінницький радгосп «Івківці» Укрдосліднасінтресту головного управління с.-г. науки. Радгосп займався виведенням елітно-насінних сортів картоплі та пшениці, вирощуванням та відгодівлею тварин і птиці. 1971 - 463 двори, 1395 ж. 1990 у радгоспі наліч. 65 автомашин, 64 трактори, 18 комбайнів, а також в.р.х. - 3200, свиней - 2861, коней - 92.1996 в І. містилася центр, садиба елітно-дослідного господарства «Івківське» із відділенням у с. *Голубівці.* Господарство мало 5646 га землі (4865 га орної), наліч. 56 автомашин, 43 трактори, 14 комбайнів, а також в.р.х. - 2143, свиней - 836, коней - 44; діють млин, ковбасний цех. У селі - відділення зв'язку, АТС (1980), 2 фельдшерсько-акушер. пункти, серед, шк. із спортзалом (214 учнів, 24 педпрацівники; 1994), ясла-садок (49 дітей), Будинок культури на 450 місць (1960), клуб на 150 місць, 3 б-ки (20,5 тис. од. зб.), діюча Параскеви ц-ва, 5 магазинів, філіал відділення Ощадбанку. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Село газифіковане (1988). До І. відноситься і селище бетонного з-ду, яке розташ. за 2 км від села. 1965 споруджено надгробок на братській могилі воїнів, які полягли 1943 під час визволення села від гітлерівців, пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (103 чол.) на фронтах В. В. війни та страчених (8 чол.) окупантами. І. розташовані на автотрасі Прилуки - Варва.

ІЛЛІН - хут. Коломицівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 3 км від сільради. 1930 - 18 дворів, 87 ж. Нині не існує.

ІЛЛІНСЬКА ЦЕРКВА у м. Прилуках. Приписана до Трьохсвятительської церкви, домова, мурована. Зведена 1882 при «Тюремному замку» з одним престолом. Після 1917 ліквідована.

ІЛЛІНСЬКЕ (Іллінський, Іллінщина) - село* Згурівського р-ну Турівської сільради Київ. обл. Розташ. на р. *Переводі,* за 32 км від райцентру і за 35 км від залізнич. ст. Яготин. Уперше згадується 1832 [17]. Входило до Прилуцького пов., до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Іллінський засн. на початку 19 ст., а можливо, наприкінці 18 ст., колез. ас. Іван Дмитрович Маркович. У 1832-37 у ньому жив підпоручик Ілля Іванович Маркович (народився 1796), іменем якого батько і назвав свій хут. Пізніше І. лишалося у володінні Маркевичів. 1859 - 44 двори, 296 ж., приписаних до парафії ц-ви Всіх Святих с. *Турівки.* Входило до Турівської вол. 3-го *стану.* 1886 - 63 двори селян-власників, 63 хати, 333 ж.; 1910-65 госп., з них козаків - 1, селян - 64, наліч. 360 ж., у т.ч. 2 теслярі, 1 кравець, 1 швець, 18

ткачів, 1 візник, 13 поденників, 43 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 191 дес. придатної землі. Землевласником був поміщик П. Маркевич, який мав тут садибу. У 1923-30 рр. І. було підпорядковане Турівській сільраді. 1925 - 104 двори, 424 ж.; 1930 - 93 двори, 441 ж.

ІЛЛЯШЕНКІВ - хут.Березівської вол. Прилуцького пов. 1910 - 6 госп. козаків, 66 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 швець, 1 коваль, 3 ткачі, 2 поденники, 3 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 72 дес. придатної землі [25]. 1923 відійшов до Роменського округу. Можливо, це кол. *Ілляшенків козачий хутір.*

ІЛЛЯШЕНКІВ (Ілляшенка, Ілляшенківський Кут, Ілляшевський) - хут. Прилуцького р-ну Ряшківської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Смож* (лівої прит. р. *Удаю),* за 20 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. Уперше згадується 1781 [7]. Входив до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. заснований у др. пол. 18 ст. 1781 під назвою х. Ілляшевський належав кн. І. М. Юсуповій, а після її смерті (1788) - синові кн. М. Б. Юсупову. У 1797 звався уже хут. Кут Ілляшенківський, в ньому наліч. 13 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 7 дворів, 34 ж., приписаних до парафії ц-ви Різдва Богородиці с. *Ряшок* Входив до Переволочнянської (1867-1890) і Ряшківської (1890-1923) вол. 1-го *стану.* 1886 - 9 дворів селян -власників, 11 хат, 53 ж.; 1910- 10 госп. селян, 62 ж., у т.ч. 1 ткач, 14 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 74 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Ряшківській сільраді. 1925 - 1 двір, 3 ж.; 1930 - 13 дворів, 73 ж. Пізніше приєднаний до с. *Ряшок.*

ІЛЛЯШЕНКІВ КОЗАЧИЙ ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку.

1781 належав козакам Ілляшенкам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ІНДУСТРІАЛЬНА ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста) - від вул. Перемоги, Войкова на Сх., паралельно вул. Гвардійській. Закінчується №№ 12, 15. Довж. 1400 м, із тверд, покриттям. На стороні вул. з парними номерами розміщені промислові під-ва, на непарній - ведеться забудова багатоповерховими будинками. На вул.: склади готової продукції *З-ду "Будмаш"* (№ 2), **АТ** «Чернігівпостач» (Прилуцьке представництво) (№ 2), *"Завод Прилук-тваринмаш "* (№ 4), ВАТ «Граніт» (№ 6), ВАТ «Будівельник» (№ 6), *Міжрайонне реєстраційно-екзаменаційне відділення дорожньої автоінспекції* та Прилуцьке відділення дорожньої міліції (№ 8), автоколона ВАТ «Будівельник» - кол. атоколона № 4 Чернігів, автобази №6 Мінпромбуду (№ 10), склади *Тютюнової компанії «ВАТ-Прилуки»* (№ 12), *Підприємство дочірнє «Прилуки-авто»* із магазином (№ 15), автокооператив «Рассвет» (навпроти автоколони «Будівельник»).

ІНДУТНОГО ХУТІР Першо-варвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ, т. Індутному [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ІНКУБАТОРНА СТАНЦІЯ птахофабрики «Прилуцька». Організована 1930. Проводила інкубацію яєць, які надходили від колгоспів, колгоспників та організацій. Постачала птахоферми молодняком, допомагала колгоспам у підготовці кадрів для птахоферм, обслуговувала птахоферми зоотехнічними спеціалістами. Після В. В. війни містилася на вул. Костянтинівській № 93. 1970 перейшла на сучасну територію, на околиці міста по Пирятинському шляху. В останні роки займалася виведенням молодняка курей для птахофабрик, гусей та качок для населення. 1995 виведено 476 тис. курчат, 50 тис. каченят, 10 тис. гусят. Працювало 12 чол.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Мединщині, тЛеваді)*- від вул. П. Юрченка, Низової на Пн. до лугу, перетинає вул. Маслова, Дубинського, Панченка. Закінчується №№ 11, 16. Довж. 275 м, без тверд, покриття. Прокладена 1988 на кол. полях *Дослідної станції.* Ведеться забудова. Названа в честь воїнів-прилучан, які загинули на війні в Афганістані (див. *Пам 'ятник воїнам-інтернаціоналістам).* Забудовується приватними житл. будинками.

ІОРДАНСЬКА (ЙОРДАНСЬКА) ВУЛИЦЯ. Див. *Перемоги вулиця.*

ІПОДРОМ. Заснований на поч. 20 ст. 1915 мав назву - іподром Прилуцького товариства заохочення рисистого конярства. Після 1917 був закритий і лише в травні 1927 знову відновлений Окрземвідділом як селянський іподром. На перших змаганнях, які тривали 5 днів, брало участь 68 коней, з них 39 селянських та 29 із різних організацій. 25 коней відібрано для змагання в Харків на республіканському іподромі. Потім, протягом 40 років регулярно проводилися змагання. В 1960-х рр. закритий. Містився на Верхніх *Кустівцях* (квартал, обмежений вулицями Ярмаркова - Костянтинівська - Комсомольська - Київська).

ІПОДРОМНИЙ провулок (у центр, частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Костянтинівської №№ 209, 211 на Пн. Сх. до кол. кар'єру цегельного з-ду № 3, між вул. Костянтинівською та Комсомольською. Є заїзд із вул. Костянтинівська №№ 219-221. Закінчується

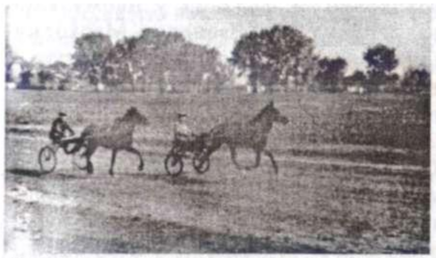

Змагання на Прилуцькому іподромі. Фото 1950-х рр.

№№19, 22. Довж. 325 м, без тверд, покриття. Прокладений 1965 на «Козиному хуторі» (до 1917 тут були землі Хортів - по вуличному Козини, які тут і жили). Назву отримав від розташованого поблизу іподрома (нині не існує). Забудований приватними житл. будинками.

ІРЖАВЕЦЬ (Ржавець) - село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села *Ступаківка, Зінченкове.* Розташ. на р. *Сковорідка* (лівій прит. р. *Ржавця),* за 16 км від райцентру і за 18 км від залізнич. *ст.* Ічня. 389 дворів, 902 ж. (1996). Уперше згадується 1666 [1]. Входив до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Борзнянського пов. (1782 -96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 18 госп. селян (козаки не показані). Вільне військове село, «до ратуші Ічнянської прислушаюче». 1690 гетьман І. Мазепа надав його прилуц. полковникові Івану Стороженку. Після його смерті (1692) село затверджене гетьманом І. Мазепою за удовою Марією та сином Андрієм, а 1712 гетьман І. Скоропадський підтвердив І. ічнянському сотникові Андрію та сину його Григорію Стороженкам. 1737 селом володіли ічнянський сотник Григорій та його племінник Михайло Стороженки. 1740 - 87 дворів (95 хат) селян, 2 двори (2 хати) підсусідків, 21 двір (21 хата) козаків. 1780

Іржавець. Троїцька церква. Фото 30-х рр 20 ст.

власниками селян були: б. т. Мих. Стороженко - 58 дворів (70 хат), сотник Гр. Стороженко - 40 дворів (45 хат), удова б. т. Данила Стороженка - 39 дворів (48 хат); усього в І. наліч. 137 дворів (163 хати) селян, 31 двір (60 хат) козаків, 16 дворів (33 хати) підсусідків, які належали різночинцям. 1797 наліч. 946 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Троїцька ц-ва, побудована у 18 ст. (перша ц-ва збудована до 1666). 1859 - 501 двір, 2235 ж. 1885 споруджена мурована ц-ва замість дерев'яної. У 1861-66 рр. в І. містилося Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян, якому було підпорядковано 12 сільс. громад (1030 ревіз. душ). Козаків і селян казенних підпорядковано Ольшанському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей 1. 1867 увійшов до *Іваницької вол. 1-го стану.* 1886 - 140 дворів козаків, 74 двори селян казенних, 254 двори селян-власників, які входили до 8 сільс. громад (Стороженківська 1-а й 2-а, Чернявська, Каневська, Кользанівська, Світовська , Тишкевичівська), 20 дворів міщан та ін., 503 хати, 2634 ж.; діяли: мурована ц-ва, земське початкове однокласне училище (засн. 1864, у віданні земства з 1873), 2 заїжджі двори, 3 шинки, 2 крамниці, базар по неділях, 2 ярмарки (24 травня та 24 вересня), 4 кузні, 30 вітряків, 3 олійниці. 1910 - 635 госп., з них козаків - 199, селян-401, євреїв - 5, ін. непривілейованих - 15, привілейованих - 15, наліч. 3170 ж., у т.ч. 12 теслярів, 18 кравців, 11 шевців, 3 столяри, 3 ковалі, 20 ткачів, 2 візники, 303 поденники, 25 займалися інтелігентними та 349 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 3562 дес. придатної землі. Діяли мурована Троїцька ц-ва, земське однокласне початкове училище, в якому навчалося 146 хлопч. та 2 дівчини (1912), жіноча церковнопарафіяльна школа. Землевласниками були поміщики: О.І., **Л.А.** і М.П. Стороженки, Ф.О. Гущенко,

О.М. Озерний, М. Осинський, Полянська та ін. У 1923-30 рр. І. - центр сільради. 1925 - 752 двори, 3217 ж.; 1930 - 762 двори, 3149 ж. Уродженцями І. є: укр. музикознавець, фольклорист, літературознавець Д. М. Ревуцький (1881-1941); укр. композитор, педагог та муз.-громадський діяч Л.М. Ревуцький (1889-1977); укр. історик л-ри М.І. Стороженко (1836-1906). Навесні 1843 у селі зупинявся Т.Г. Шевченко. Тут він бачив легендарну козацьку чудотворну ікону Іржавецької Богоматері. На основі народних переказів про цю ікону поет 1847 написав поему «Іржавець». На терит. І. є кургани 2-1 тис. до н.е. Поблизу села виявлено ранньослов'янське поселення черняхівської культури (2-6 ст).

ІРЖАВЕЦЬКИЙ ПАРК-пам'ятка бот. природи (з 1972). Різноманітні за видовим складом насадження в кол. садибі Л.М. Ревуцького. Міститься в с. *Іржавці* Ічнянського р-ну. Площа 0,2 га.

ІРЖАВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. у верхів'ї р. *Ржавця* (правої прит. р. *Удаю),* за 11 в. від м. Прилук і за 5,5 в. від с. *Заїзду.* Уперше згадується 1797 [9], коли в ньому наліч. 27 душ чол. статі податкового населення. Зважаючи на значну кількість населення, можна припустити, що хут. був засн. ще під час полкового устрою і входив у Полкову сотню Прилуцького полку. 1835 налічувалося 106 душ селян удови штабсротмістра Марії Степанової. У др. пол. 19 ст. уже не згадується.

ІРОД - річка, притока р. *Галки* (правої притоки р. *Удаю).* Тече терит. Ніжинського р-ну. Разом із р. *Дівицею* утворювала р. *Бабусю* (права прит. р. *Удаю).* Протікала терит. Монастирищенської сотні Прилуцького полку.

ЩЕНКОВЕ (Іценківський) - село* Ічнянського р-ну, Щурівської сільради. Розташ. нар. *Сможі*(правій прит. р. *Удаю),* за 18 км від райцентру і за 16 км від залізнич. ст. Ічня. 35 дворів, 48 ж. (1996). Уперше згадується 1781 [7]. Входило до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Іценківський засн. у др. пол. 18 ст. козаками Іценками. 1781 належав колез. ас. Григорію Свірському. 1797 наліч. 27 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 33 двори, 144 ж., приписаних до парафії Троїцької ц-ви м-ка *Іваниці.* Входив до *Іваницької вол.* 1-го *стану.* 1886 - 30 дворів козаків, 9 дворів селян (5 державних, 4 власників), 43 хати, 222 ж.; 1910 - 48 госп., з них козаків - 35, селян - 9, привілейованих - 4, наліч. 321 ж., у т.ч. 2 теслярі, 1 кравець, 3 ткачі, 13 поденників, 1 займався інтелігентними та 14 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 542 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. І. підпорядкований Щурівській сільраді. 1925 - 82 двори, 343 ж.; 1930 - 81 двір, 365 ж.

ІЧЕНЬКА - річка, ліва прит. р. *Удаю.* Довж. 28 км, площа бас. 167 км^2, похил річки,93 м/км [33]. Бере початок поблизу м. *Ічні.* Тече терит. Ічнянського р-ну. Має притоки: *Кищик,* праву - *Гнилицю,* ліву - *Куличку.* На її берегах розташ. *сетХаєнки, Лучківка, Грабів.* Протікала терит. Монастирищенської та Ічнянської сотень Прилуцького полку.

ІЧНЯ - місто, центр Ічнянського р-ну. Розташ. на р. *Іченьці* (ліва прит. р. *Удаю).*

Ічня. Пам'ятник Мартосу

Міській раді нар. деп. підпорядковані населені пункти *Августівка, Безводівка, Дружба.* Залізнич. ст. 14,2 тис. ж. (1996). Перші відомості про І. належать до 14 ст. Є також припущення, що І. виникла в останній третині 13 ст., коли правителем земель між Доном та Дніпром став темник Золотої Орди Ногай. 1278 під владу Ногая потрапила частина земель у Посем'ї і князівства Рильське та Воргольське. На цих землях курський баскак із відома Ногая заснував дві слободи. Цілком ймовірно, що такі слободи могли з'явитися і в інших місцях володінь Ногая. Слово Ічня, безперечно, - тюркське, від татарського «ічень» «водопій, стоянка для коней». Мабуть, назву спочатку одержало якесь конкретне місце на річці. Потім на цьому місці була заснована слобода. Разом із слободою своє ім'я одержала і р. Іченька. Наприкінці 13 ст. хан Тохта виступив проти Ногая. У ході боротьби Тохта не раз воював улус Ногая, розоряв і палив його слободи. Так, наприкінці 13 ст. могли запустіти І. та інші населені пункти, що існували в часи правління Ногая. У 14 - 16 ст. ця місцевість перебувала під владою Литви та Польщі. З 1690 І. володів кн. К. Вишневецький. У серед. 17 ст. І. одержала статус містечка. У 1648^19 рр. І. - центр Ічнянського полку. З 1649 - сотенне містечко Прилуцького полку. Після скасування полкового устрою І. входила до складу Борзнянського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797 - 10-ті рр. 19 ст). На початку 17 ст. споруджено укріплення - Ічнянський замок. У 40-х рр. 17 ст. створено Ічнянський полк. 1649 Ічнянський полк був об'єднаний з Прилуцьким. І. стала сотенним містечком. У 1649-54 було дві, з 1672 - лише одна Ічнянська сотня. 1658 в І. уже був «міскій уряд», який складався з «товариства» і «посполитства». 1666 І. - вільне військове м-ко, одне з найбільших у полку: 254 госп. міщан, 10 госп. ковалів, 11 госп. шевців (козаки не показані), 9 вод. млинів. 1740 І. залишалася ще вільним військовим м-ком, в якому наліч. 168 дворів (182 хати) селян, 11 дворів (12 хат) і 24 бдв. хати підсусідків, 218 дворів (231 хата) козаків, 128 дворів (138 хат) козачих підсусідків. 1748 частина селян (20 дворів) була віддана грузинському кн. Миколі Саакадзе та двом малолітнім його синам - Івану і Єгору. 1752 гетьман К. Розумовський віддав останнє «посполите» населення І. у «вічне володіння» прилуцькому полковникові Гр. Галагану. В цей час у м-ку було 132 двори (155 хат) і 27 бдв. хат «безцехових» селян, 73 двори (74 хати) і 3 бдв. хати «цехових». У 1783—86 в І. мешкали 52 родини дворян, різночинців і духівництва; наліч. 55 дворів (123 хати) козаків виборних, 220 дворів (289 хат) козаків підпомічників та 11 дворів (15 хат) козачих підсусідків; селяни належали: колез. ас. Ів. Гр. Галагану - 332 двори (445 хат), полковникові Андрію Закревському - 4 двори (8 хат), сек.-майору кн. Олексію Саакадзе - 7 дворів (13 хат); люди різних чинів, церковнослужителі та духівництво мали 121 двір (218 хат) підсусідків. У числі козаків і селян - 78 ремісників, які були об'єднані в цехи. Ковалі, кравці, ткачі, бондарі, гончарі працювали для місцевих жителів, а шевці, переважно, свій товар відвозили на ярмарки до Кременчука, *Прилук, Пирятина, Густинського м-ря, Дейманівки.* І. славилася також виробництвом пічних кахлів. Наприкінці 18 ст. в І. було 6 вод. млинів, 37 крамниць, 123 винокурні казани, цегельня сотника Петра Романовича, 782 будинки поміщиків, духівництва, козаків і селян; наліч. 2956 душ чол. статі податкового населення. Базари - щотижня (у понеділок і п'ятницю), ярмарки - тричі на рік: Сиропусний (на Сирну неділю), Троїцький (на Трійцю) та Іллінський (20 липня); останні два відомі ще з 1664. В м-ку було 6 дерев, ц-ков. Перша, найстаріша, - Троїцька ц-ва, побудована з лози, обмазана глиною зсередини й ззовні, трибанна Петропавловська ц-ва збудована в пер. пол. 17 ст, проіснувала більше 150 років, у 19 ст. їх уже не було.

Успенська ц-ва споруджена 1720, перебудована 1796. П'ятибанна Воскресенська ц-ва споруджена на місці згорівшої 1662, вона теж згоріла 1801 (замість неї побудована і в 1810 освячена мурована ц-ва). 1701 збудована Миколаївська ц-ва. *Преображенська ц-ва* була дуже стара, 1804 вона згоріла і на її місці споруджена мурована (освячена 1820). 1804 наліч. 3829 ж. Населення І. брало участь у війні з Наполеоном у 1812-80 ж. вступило до Борзнянського загону народного ополчення, козаки-ічнянці перебували також у складі Чернігівського полку. Уродженцями І. є: видатний укр. і рос. скульптор І. П. Мартос (1754-1835), художник В. М. Рєзанов (1829-1906), чл.-кор. АН УРСР С. І. Маслов (1880-1957), літературознавець і педагог, проф. В. І. Маслов (1884-1959), письменник С.В.Васильченко, поет В.Г.Чумак, академік АН УРСР О. М. Гузь та інші видатні діячі науки й культури. На терит. міста знаходиться курган 2 - 1 тис. до н.е. На початку 19 ст. відбулася зміна межі між Полтав. та Черніг. губ., при цьому І. відійшла до Ніжинського пов. Чернігів, губ.

ІЧНЯНСЬКА СОТНЯ створена в 40-х рр. 17 ст. у складі Ічнянського полку. Після приєднання Ічнянського полку (серпень 1649) до Прилуцького полку створено дві І. с, в яких налічувалося по 90 - 100 реєстрових козаків. І.с. займали місцевість, обмежену з Пн. верхів'ями р. *Удаю,* а з

Ічнянська сотня

Пд. - верхів'ями річок *Радьківки* й *Сможу* та їх приток: *Іченьки, Гужівки, Ржавця, Городні, Безводівки, Бурімки, Заудайки* та ін. Місцевість мала характер напівлісний, із сірим та піщаним ґрунтом, крім парафіївських земель, які являли собою майже суцільний чорноземний степ. Дві І.е. існували й 1654; 1672 була вже лише одна , яка існувала до кінця 1781. За матеріалами ревізії 1713 в І. с. наліч. 738 госп. селян (козаки не показані), волів 342, коней 255. 1729 - 8 нас. пунктів (1 м-ко, 7 сіл), в яких наліч. 529 госп. козаків, 1466 госп. селян і підсусідків. 1737- 10 нас. пунктів (1 м-ко, 8 сіл. 1 хут.), 609 госп. козаків (163 виборних, 446 підпомічників) і 139 козачих підсусідків, 1091 госп. селян і 80 підсусідків. У 50-х рр. 18 ст. - 17 нас. пунктів (1 м-ко, 9 сіл, 1 село*, 6 хут). За ревізією 1764 в І.е. значилося 7424 душ чол. статі (1154 козаків виборних, 1404 козаків підпомічників та 4866 дворян, різночинців та селян). Перед ліквідацією полкового устрою в І.е. наліч. (1780) 52 нас. пункти (м-ко *Ічня,* сс. *Бурімка, Гмирянка, Гужівка, Лучківка, Парафіївка, Іржавець, Томашівка, Хаєнки, Шиловичі,* с*. Жабокриківка, слоб. Туркенівка та 40 хут), в яких мешкала 101 родина привілейованих станів (13 дворян і шляхетства, 43 різночинців, 22 духівництва та 23 церковників); у тому ж році - 645 дворів (1123 хати) козаків, 976 дворів (1257 хат) селян, 262 двори (441 хата) та 26 бдв. хат козачих і селянських підсусідків. Сотниками І.е. були: Іван Янович (1649), Федір Грощенко (1649), Семен (Семко) Герасимов (1651, 1653), Матвій Романов (1659-62), Федір (Феско) Семенов (1669), Іван Бовченко (1672), Іван Стороженко (1687), Олександра (1691), Андрій Іванович Стороженко (1700-15), Григорій Андрійович Стороженко (1715-37), Андрій Григорович Стороженко (1741-52), Іван Новицький (1753-67), Іван Романович (1772-78), Петро Романович (1780).

ІЧНЯНСЬКИЙ - заказник гідрологіч. (з 1984). Низинне осоково-очеретяне болото. Розташований в Ічнянському

р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 90 га.

ІЧНЯНСЬКИЙ ЗАМОК. Споруджено у 17 ст. Був розташ. на правому березі р. Іченьки, мав чотирикутну форму, пд. сторона виходила до річки. Стіни мали довжину 150 сажень, широкі вали - висоту 3 саж. Поверх них знаходилась дубова стіна і декілька гармат, на кутах замку стояли високі башти, по всіх 4 боках були брами. Площа замку була місцем торгівлі. В серед. 19 ст. зруйнований, залишилися окремі частини. На пд.-сх. куті І. з. стояла Петропавловська церква (17 ст).

ІЧНЯНСЬКИЙ ПОЛК. Ств. у 40-х рр. 17 ст. Був підпорядкований польс. королю і виконував сторожову службу в прикордонній зоні. З початком нац.-визвольної війни укр. народу 1648-54 І. п. на чолі з полковником П. Головацьким перейшов на бік повстанців і вів боротьбу проти польс. шляхти. Брав участь у битвах під Пилявцями, Збаражем, Берестечком, Батогом, Жванцем. У серпні 1649 І. п. об'єднаний з Прилуцьким полком. Ічня стала сотенним містечком.

Йосафа Горленка храм-пам'ятка, 1913

Й

ЙОСАФУ ГОРЛЕНКУ ХРАМ-ПАМ'ЯТНИК у с. Замості. Храм закладений 7.05.1912 і освячений 9.09.1913 на честь святителя Білгородського Йосафа. Народився Йосаф (Яким Андрійович Горленко) 8.09.1705 в м. Прилуках (на Лапинцях) в сім'ї полковника. В 1725 закінчив Київську академію, 1727 прийняв чернецтво з іменем Йосафа. 1728 став викладачем Київської академії. З 1737 - ігумен, згодом архімандрит Мгарського монастиря (біля Лубен). 1748 висвячений на єпископа Бєлгородського і Обонянського. Помер 10.12.1754. Похований в Бєлгороді, до лику святих причислений 1911. Храм збудований з жовтої цегли, хрещатий у плані. До центр, четверика з Пд і Пн. прилягають гранчасті об'єми, які мають окремі входи; з Сх. - апсиди, з Зх. - двох'ярусна дзвіниця складного лану. Був увінчаний струнким тризаломним верхом (не зберігся) на взірець храмів деревяної монументальної архітектури. В 1930 ц-ва була закрита. 17.09.1991 знову стала діючою. Й.Г.х.-п. - унікальний зразок використання традицій народної архітектури в мурованій монументальній арітектурі на поч. 20 ст. (Див. також с. *Замостя).*

ЙОНОВЩИНА -річка, ліва прит. р. Сможу. Тече терит. Ічнянського р-ну [32]. Протікала на терит. Іваницької сотні Прилуцького полку.

К

КАГАМЛИК - хут. Іваницької вол. Прилуцького пов. на р. *Сможі,* за 1 в. від м-ка *Іваниці.* 1859 наліч. 7 дворів, 21 ж. [13]. Пізніше приєднаний до м-ка *Іваниці.*

КАЗНАЧЕЙСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Ярмаркова вулиця.*

КАЇВКА - село* Степанівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 109 дворів, 590 ж.; 1930 - 125 дворів, 677 ж. Пізніше приєднана до с. *Степанівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

КАЇКИН - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 6 км від с. *Заїзд.* 1910-2 госп. селян, 22 ж., у т.ч. 2 теслярі, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, 11 дес. придатної землі [25]. У 1923-30 рр. підпорядкований Заїздській сільраді Прилуцького р-ну Прилуцького округу. 1930 - 3 двори, 14 ж. Нині не існує.

КАЛАЧКІВЩИНА - хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

КАЛЕНЮКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Каленюку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

КАЛИНІВ МІСТ - хут. Кейбалівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 17 км від райцентру. 1925 - 88 дворів, 438 ж.; 1930 - 93 двори, 466 ж. Нині село* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

КАЛИНОВИЦЯ (Калиновщина) - село* Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Булавівщина, Григорівщина, Сіряківщина.* Розташ. за 5 км від райцентру. 138 дворів, 356 ж. (1996). Вперше згадується 1740 [16]. Входила до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802), до Лохвицького пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-1930). Хутір Калиновиця заснував б.т. Данило Тарнавський на «долині Калиновиці», де був 1740 водяний млин на р. *Барві.* 1780 цей хутір звався вже «деревнею Калиновицею» - 15 дворів (31 хата) селян. 1797 в селі* наліч. 130 душ чол. статі податкового населення. В 19 ст. К. входила до *Озерянської волості* 3-го *стану.* В 1888 - 93 двори селян, 2 двори козаків, 2 двори міщан та ін., 97 хат, 589 ж. 1899 засноване земське початкове однокласне училище. 1910 в селі*, яке в той час звалося Калиновщина, наліч. 101 госп, 607 ж.; діяло земське початкове однокласне училище. В 1925-30 рр. К. підпорядкована Варвинській сільраді. 1925 - 158 дворів, 778 ж.; 1930 - 165 дворів, 773 ж. Уродженцем К. є Герой Соц. Праці П. Я.В'юницький. На терит. К. є кургани 2-1 тис. до н.е.

КАЛИШІВКА-хут. Прилуцького пов. (1797-1923). Розташ. на Роменському шляху, на р. *Калишівці,* за 2 в. від м. Прилук. Назва походить від прізвища перших поселенців - козаків Калишів або Калішив. 1797 наліч. (разом з *Калишівськими х-ми)* 49 душ чол. статі податкового населения [9]. 1886 - 12 дворів козаків, 14 хат, 66 ж. приписаних до парафії ц-ви Параскеви с. *Дідівців.* 1910- 70jrocn:!jindx^**«o3aKiB---2i**, селян - 47, євреїв^ТГпт непривілейованих - 1, наліч. 354 ж., у т. ч. 4 теслярі, 3 кравці, 1 швець, 1 столяр, 1 коваль, 7 візників, 22 поденники, 2 займалися інтелігентними та 29 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 290 дес. придатної землі. Пізніше (до 1923) К. була приєднана до с. *Манжосівки.* 1931 почав працювати цегельний з-д Укоопромради, з 1943 - артіль «Новий шлях», яка тоді мала гончарний та цегельний цехи, випускала, крім цегли, гончарний посуд. Працювало 20 чол. З 1963 - Чернігівська рембуддільниця.

КАЛИШІВКА - річка, права прит. р. *Удаю* [32]. Брала початок біля с. *Голубієш;* гирло - вище с. *Манжосівки.* На її берегах розташ. сс. *Голубієш, Дідівці, Манжосівка.*

КАЛИШІВСЬКІ ХУТОРИ Прилуцького пов. 1797 містилися біля х. *Килишівки* нар. *Калишівці* [10]. Нині не існують.

КАЛІНІНА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на Квашинцях) від вул. Партизанської (№№ 43, 45) на Сх. до залізничного мосту (вул. Пееряславська), паралельно вул. Щербакова, 1 Травня та залізничній колії. Перетинає вул. Андріївську. Закінчується №№ 32, 95. Довж. 1400 м. Тверде покриття від початку вул. до з-ду пластмас. Від №№ 29, 32 вул. зайнята територією з-ду пластмас. Продовжується за з-дом. Названа на честь М. І. Калініна - рад. держ. діяча. На ній - автокооператив «Залізничник». Забудована приватними житл. будинками.

КАЛЮЖНИЦІ - село Срібнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с* *Підлозове.* Розташ. на р. *Утці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 15 км від райцентру і за 3,5 км від автотраси Київ - Суми. 331 двір, 630 ж. (1996). Вперше згадуються у 80-х рр. 17 ст. [16]. Входили до Полкової, з 1757 до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Вільне військове село до того, як прил. полковн. Лазар Горленко заволодів ним, мабуть, без універсалу гетьмана. 1705 гетьман І. Мазепа надав село прил. полковнику Д. Л. Горленку. 1708 село у нього конфісковане. 1710 гетьман І. Скоропадський видав універсал на село б.т. А. Д. Горленку, в якого воно лишалося до 1715, коли було відібране і віддане спочатку «маршалу Волоокому бану Савину», а потім, у тому ж році, - сербу Гаврилу Милорадовичу. Після смерті Г. Милорадовича (1730) селом володів його син б.т. Антон. За ним значилося: 1738-33 двори, 1748-67 дворів, 1752-53 двори, 1763-97 дворів (145 хат) і 461 душа селян. 1780 - 100 дворів (150 хат) селян; казаків не було. 1797 наліч. 608 душ чол. статі податкового населення. В 1859 - 246 дворів, 1571 ж.; діяла дерев. Покровська ц-ва, споруджена Милорадовичами 1743 (перша ц-ва збудована до 1705). У 1861-66 рр. в К. містилося Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян, якому були підпорядковані 7 сільс. громад (828 ревіз. душ). Після реорганізації волостей К. 1867 увійшли до *Сокиринської волості* 2-го *стану.* 1886 - 270 дворів селян власників, які входили до семи сільс. громад (4 Милорадовичивські, Скоропадська, Баранівська, Афанасівська), 2 двори міщан та ін., 300 хат, 1557 ж.; діяли: дерев, ц-ва (поновлена 1842), земське початкове однокласне училище (засн. 1866, у віданні земства з 1872), шинок, кузня, 22 вітряки, 5 олійниць. 1910-381 госп., з них козаків-11, селян - 358, євреїв - 2, ін. непривілейованих - 4, привілейованих - 6, наліч. 2156 ж., у т.ч. 13 теслярів, 8 кравців, 8 шевців, 4 ковалі, 2 слюсари, 172 ткачі, 42 поденники, 10 займалися інтелігентними та 179 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2288 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщики Милорадович, Конах, А. С. Яхонтова. Діяли: Покровська ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове училище, в якому навчалося 92 хлопч. та 20 дівчат (1912). У 1923-30 рр. К. - центр сільради. 1925 - 600 дворів, 2724 ж.; 1930 - 546 дворів, 2579 ж. Уродженцем К. є відомий укр. кобзар О. М. Вересай (1809-1890). Поблизу села збереглися кургани 2-1 тис. до н. е.

КАМЕРГЕРСЬКИЙ - хут. біля с. *Кропивне* Красноколядинської сотні Прилуцького полку. Згадується в середині 18 ст. [16]. Належав камергеру Михайлу Власовичу Будлянському. Нині не існує.

КАМЕРИНСЬКИЙ - хут. Никонівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру і за 2 км від с. *Никонівки.* 1925-6 дворів, 27 ж.; 1930— 11 дворів, 64 ж. Нині не існує.

КАМ'ЯНКА - хут. Малодівицького р-ну «при струмку *Пепюхівці»* (лівій прит. р. *Радьківки),* за 2 в. від с*. *Буди.* Входила до Прилуцького пов. (1797-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Вперше згадується 1797, коли в ній наліч. 12 душ чол. статі податкового населення [9]. 1859 - 1 двір,

73 ж., приписаних до парафії *Вознесенської ц-ви* с. *Радьківки.;* діяли 3 з-ди. Входила до *Малодівицької вол.* 1-го *стану.* 1886 в списку нас. пунктів Прилуцького пов. не згадується. 1910 - 2 госп. (1 селянин, 1 привілейований), 34 ж., у т.ч. 1 займався інтелігентними та 3 - ін. неземлеробськими заняттями. 552 дес. придатної землі. Землевласником була поміщиця Н. Л. Холодовська. У 1923-30 рр. К. підпорядкована Радьківській сільраді. 1930 - 15 дворів, 73 ж. Пізніше приєднана до с*. *Буди.*

КАМ'ЯНКА - хут. Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав колез. ас. Івану Григоровичу Галагану [7]. Після скасування полкового устрою К. 1782 відійшла до Глинського пов. Чернігівського намісництва. Під час утворення Малоросійської губ. К. знову підпорядкована Прилуцькому пов. 1797 наліч. (разом з хх. *Попівщина і Тонкий)* 51 душа чол. статі податкового населення. 1802 відійшла до Лохвицького пов.

КАМ'ЯНОКОЛОДЯЖНИЙ (Кам'яний Колодязь) - хут. Розташ. за 20 в. від м. Прилук і за 4 в. від станової квартири (с. *Рудівки).* Вперше згадується 1782 [17]. Входив до складу Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-80-ті рр. 19 ст). 1782 належав надв. ради. Григорію Андрійовичу Горленку, який мав там 27 душ чол. статі підсусідків. Перейшов у спадщину до його сина судді Прилуцького повітового суду Петра Григоровича, за яким 1795 значилося 39 душ чол. статі селян. 1797 в К. наліч. 57 душ чол. статі податкового населення. Після смерті П. Г. Горленка (до 1825) хутором володів його син поручик Григорій Петрович з дружиною М. І. Карпинською. За Гр. П. 1835 рахувалося 67, 1843 - 68 душ чол. статі, а М. І. Карпинська 1835 мала 21 душу чол. статі селян. 1859 в К. наліч. 48 дворів і 191 ж. На карті Прилуцького пов. 1869 позначені х. Кам'яний Колодязь і поблизу нього х. *Мазки,* теж, вірогідно, заснований Горленками. Останній раз К. згадується в списку нас. пунктів Прилуцького пов. 1881. У 80-х рр. 19 ст. обидва хутори об'єднані в один під назвою *Мазки.*

КАНДИБИ ХУТОРИ (4 шт.) Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належали б.т. Кандибі [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

КАНДИБІВКА - село* Максимівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від райцентру і за 0,5 км від с. *Максимівки.* 1925 - 75 дворів, 375 ж.; 1930 - 73 двори, 394 ж. Пізніше, мабуть, К. об'єднана *з Максимівною.*

КАНДИБІВКА - хут. Сезонівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925—30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру. 1925 - 110 дворів, 518 ж. Нині село* Оржицького р-ну Полтав. обл.

КАНЕВСЬКИЙ (Каньовщина) - хут. Митлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 9 км від райцентру. 1925 - 33 двори, 152 ж.; 1930 - 30 дворів, 146 ж. Пізніше приєднаний до села Митлашівки.

КАНЕВСЬКОГО ХУТІР. Див. х. *Межигорівщина.*

КАНЕВСЬКОГО ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав земському підсудку Каневському, мав 11 хат [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

КАНІВЩИНА - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Кроти і Сухоставець.* Розташ. за 15

Канівщина. Сільська рада, 2006

км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 294 двори, 540 ж. (2000). Вперше згадується 1781 [8] як «хут. таємн. ради. Будлянського». Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1959). Виникла з х-рів, заснованих у 1760-80 рр. уздовж р. *Руди.* 1781 в хут. наліч. 48 хат селян. 1787 називався вже х. Канівщина, в якому показано 221 душа селян; належав «таємн. ради, і кавалеру Будлянському». На поч. 19 ст. перейшов до Горленків. 1849 за Вас. Давид. Горленком значилося в селі 224 душі чол. статі селян, 572,5 дес. землі, панський будинок, ґуральня. Перша дерев. Покровська ц-ва споруджена 1848 на кошти селянина Тимофія Гузія. 1859 - 246 дворів, 1081 ж. У 1861-66 рр. у К. містилося Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян, якому були підпорядковані 4 сільс. громади (595 ревіз. душ); козаків не було. Після реорганізації волостей К. 1867 увійшла до *Рудівської вол.* 3-го *стану.* 1886 - 257 дворів селян- власників, які входили до 2-х сільс. громад (Горленківська 1-ша і Забілівська), 4 двори міщан та ін., 271 хата,

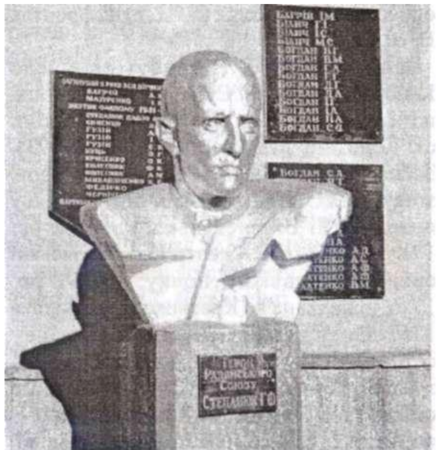

Канівщина. Погруддя Г.Ф.Степанюка

1508 ж.; діяли : ц-ва, шинок, 2 крамниці, кузня, 51 вітряк, 5 олійниць. У 19-20 ст. поміщиками Канівщини були Горленки, Забіли, Галагани та ін. 1910-310 госп., з них козаків - 1, селян - 303, євреїв - 1, ін.непривілейованих - 3, привілейованих - 2, наліч. 1817 ж., у т.ч. 6 теслярів, 17 кравців, 8 шевців, 3 столяри, 1 коваль, 1 слюсар, 1 чимбар, 79 ткачів, 2 візники, 14 поденників, 12 займалися інтелігентними та 124 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1817 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщики: Р. Ф. Бістром, В. Ф. Буланець, В. Д. Горленко, П. Забіла, І. П. Гломоза, С. В. Петриченко, С. С. Карпинський та ін. Діяли: нова дерев. Покровська ц-ва (споруджена 1908; закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище (1896), в якому навчалося 115 хлопч. та 42 дівчини (1912), церковнопарафіяльна школа. У 1923-30 рр. К. - центр сільради. 1925 - 461 дворів, 2073 ж.; 1930 - 427 дворів, 2156 ж. 1929 в К. організована с.-г. артіль ім. Ворошилова, З1957 - колгосп «XX партз'їзду». 1970 в колгоспі наліч. 15 автомашин, 16 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 1014, свиней - 1100, овець-304. 1971 - 352 двори, 1148 ж. 1990 в колгоспі наліч. 37 автомашин, 26 тракторів, 17 комбайнів, а також в.р.х. - 2112, свиней 1866, коней - 55, птиці - 3864. 1996 в селі містилася центральна садиба пайгоспу «Нива» (з 1993), з відділеннями в *сс*. Кроти, Сухоставець.* Господарство мало 33 автомашини, 29 тракторів, 14 комбайнів, а також в.р.х. - 1091, свиней-700, коней - 60.3 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі - відділення зв'язку, філіал відділення Ощадбанку, 8-річна шк. (60 учнів, 14 педпрацівників), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 300 місць, б-ка (11 тис. од. зб.), 3 магазини. Пам'ятник-меморіал загиблим у роки В. В. війни 03 воїни-односельці, 13 мирних жителів села, 19 артилеристів та 3 члени екіпажу

бомбардувальника), пам'ятник уродженцю села, Герою Рад. Союзу Г. Ф. Степанюку (1919—45). Уродженцем села є укр. поет Б. П. Степанюк. Поблизу Канівщини є курган епохи бронзи (2-1 тис. до н.е.). Село з'єднане дорогами місц. значення з тверд, покриттям у 1978-79 з автодорогою Прилуки-Яготин (4 км) та з с. *Рудівкою* (16,3 км).

КАНТАКУЗІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 267 дворів, 1384 ж.; 1930 - 287 дворів, 1527 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

КАПІТАНІВКА - село* Конотопського р-ну Сумської обл. Розташ. на лівому березі р. *Ромен,* за 24 км від райцентру і залізнич. ст. Конотоп. 24 двори, 48 ж. (1993). Заснована в др. пол. 18 ст. [16]. Входила до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Поселена капітаном Василем Кандибою, від якого й походить назва. Після скасування полкового устрою К. 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

КАПЛИНЦІ - село, центр сільради Харківецького (1923-28) і Пирятинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу. 1925 - 298 дворів, 1404 ж.; 1930 - 306 дворів, 1435 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

КАПУСТИНЦІ - село, центр сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 497 дворів, 2648 ж.; 1930 - 525 дворів, 2760 ж. Нині село Яготинського р-ну Київ. обл.

КАПУСТИНЦІ (Капустенці, Капустинський) - село* Прилуцького р-ну Замостянської сільради. Розташ. за 6 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 14 дворів, 29 ж. (1996). Вперше згадуються 1797 [9]. Входили до Прилуцького пов. (1797-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (з 1932). 1797 наліч. 33 душі чол. статі податкового населення. Така кількість населення дає підставу гадати, що х. Капустинський виник ще при полковому устрою, і, напевно, не пізніше існування Чернігівського намісництва. 1814 на х-рі жили козаки Капусти, звідки й пішла назва нас. пункту. 1859 - 11 дворів, 74 ж., приписаних до парафії *Миколаївської ц-ви* с. *Сорочинців.* Хут. Капустинський входив *до Прилуцької волості* 1-го *стану.* 1886 - 3 двори козаків, 12 дворів селян-власників, 3 двори міщан та ін., 19 хат, 79 ж. 1900 вже звався х. Капустинці. 1910 — 31 госп., з них козаків - 4, селян - 20, ін. непривілейованих - 5, привілейованих - 2, наліч. 133 ж., у т.ч. 3 теслярі, 8 поденників, 23 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 133 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. К. підпорядковані Замостянській сільраді; 1925 - 49 дворів, 206 ж.; 1930 - 51 двір, 221 ж. 1944 - 47 дворів, 154 ж. До 1950 існувала с.-г. артіль «1 Травня», в якій було 42 двори (68 чол. працездатних), 312,6 га землі (129,1 га орної), коней - 9, в.р.х. - 45. 1950 артілі «1 Травня» (Капустинці), «Новий шлях» *(Густиня)* та ім. Шевченка *(Заудаївка)* об'єднані в один колгосп ім. Шевченка. Через рік артіль «1 Травня» відокремлено та приєднано до артілі ім. Чапаева *(Замостя).* 1958 хут. став селом* Капустинцями. Деякий час К. були підпорядковані Маціївській сільраді. 1971 - 37 дворів, 102 ж. У селі* було відділення пайгоспу «Замостянський». Встановлено обеліск на честь воїнів-односельців, загиблих (20 чол.) на фронтах В. В. війни.

КАРАБУТОВЕ (Корибутів) - село Конотопського р-ну Сумської обл. Розташ. на р. *Ромен,* за 22 км від райцентру і залізн. ст. Конотоп. 238 дворів, 631 ж. (1993). Засноване на рубежі 16 й 17 ст. Вперше згадується О. Пшездецьким під час опису володінь Я. Вишневецького у 40-х рр. 17 ст. [16]. З 1649 - центр Корибутівської сотні Прилуцького полку; у 70-х рр. 17 ст. приєднана до Красноколядинської, а 1751 знову відокремлена в самостійну сотню, яка мала центр уже в с. Голінці і звалася Голінською. У 1666 - 18 госп. селян (у тому числі війт Данило Семенов), які «орали на 4-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село до того, як гетьман І. Мазепа створив Самбірське староство, куди увійшло с. Карабутове. З 1710 староством, яке входило до складу Батуринської вол., володів гетьман І. Скоропадський. Після його смерті (1722) до 1726 перебувала у віданні Малоросійської колегії, у 1726-1727 належало кн. О. Меншикову. 1727 Батуринська волость перейшла до царської казни. 1737 - 30 госп. селян і 2 госп. підсусідків; 22 госп. козаків підпомічників і 3 госп. козачих підсусідків. 1740 генер. Ю. Вейсбах заснував у Самбірському старостві кінний завод «для ремонту кінної гвардії». 1750 власником Батуринської волості став гетьман К. Розумовський. Починаючи з 1726, місцевих козаків старости поступово перетворили на селян. 1780 - 59 дворів (89 хат) та 2 бдв. хати селян (разом з кол. козаками). Діяла дерев. Миколаївська ц-ва (перша ц-ва збудована 1654). Після скасування полкового устрою Карабутове 1782 відійшло до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

КАРАСЕВИЧА ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав полков. отаману Карасевичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

КАРАСІВЩИНА-хут. Майорщинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 10 км від райцентру. 1925 — 69 дворів, 323 ж.; 1930 не згадується (приєднана до с. *Майорщина* Гребінківського р-ну Полтав. обл.).

КАР'ЄРНА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* від р. *Удай* (куток «Бабуки» - так по вуличному називали Котеленців, які тут проживали) на Пн.Сх. до вул. Фабричної (№№ 98,100а), далі на Сх. на Ковалівку до стадіону *Тютюнової компанії «ВАТ-Прилуки».* Перетинає вул. Фабричну, Шмідта, Ковалівську, Незалежності. Закінчується №№ 34, 39. Довж. 840 м, без тверд, покриття. Назву отримала в зв'язку з тим, що біля неї на березі р. *Удаю* був кар'єр торфорозробки (суч. пляж «Бабуки»). На поч. вул. (з непарного боку) росте сосновий лісок, а між вул. Фабрична і Шмідта - невеличкий сосновий парк (біля *Школи №13).* Забудована приватними житл. будинками.

КАРКУШІ ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Каркуші [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КАРПЕНКІВ - хут. Улянівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 10 км від райцентру. 1925 - 12 дворів, 61 ж.; 1930- 17 дворів, 78 ж. Нині не існує.

КАРПИЛІВКА - село Срібнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Лебединці.* Розташ. на р. *Галці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 12 км від райцентру і за 30 км від залізнич. ст. Юсківці. 271 двір, 648 ж. (1996). Заснована близько 1708 [16]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). Село* заснував за дозволом прил. полковника Дм. Горленка син срібнянського сотника Тр. Троцини - Антон (майбутній срібнянський сотник) на «пустому селищі», яке лишилося після зруйнування села татарами в 60-х рр. 17 ст. В К. 1713 вже було 80 дворів селян. Після смерті Ант. Троцини (1749) село дісталося його сину - срібнянському сотнику Миколі Троцині. 1764 за ним рахувалося 150 хат селян. Далі село перейшло до його нащадків. У 1780 - 125 дворів (180 хат) селян; козаків не було. 1797 наліч. 716 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев, ц-ва Різдва Богородиці (збудована до 1729). 1859 кількість дворів збільшилася до 405, а жителів - до 2508 чол.; працювали цукровий та селітряний з-ди. У 1861-66 рр. в К. містилося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому були підпорядковані 2 сільс. громади (1339 ревіз. душ). Після реорганізації волостей К. 1867 увійшла до *Березівської волості*

2-го *стану*. У 1886 - 468 дворів селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (К. Троцини і В. Троцини), 1 двір козаків, 495 хат, 2864 ж.; діяли: дерев, ц-ва, 1-ше земське початкове однокласне училище (засн. 1864, у віданні земства з 1872), шинок, 3 крамниці, базар щотижня у четвер, кузня, 22 вітряки, 3 олійниці, селітряний з-д. У 1910 - 502 госп., з них козаків - 9, селян - 483, євреїв - 3, ін. непривілейованих - 4, привілейованих - 3, наліч. 3278 ж., у т.ч. 4 теслярі, 37 кравців, 20 шевців, 5 столярів, 21 коваль, 1 кушнір, 29 ткачів, 2 візники, 63 поденники, 26 займалися інтелігентними та 429 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 3982 дес. придатної землі. Землевласником був поміщик К. Є. Троцина. Діяли: 1-ше й 2-е (1905) земські початкові училища, в яких навчалося 172 хлопч. і 106 дівчат, міське училище (1910), яке 1913 перетворено на вище початкове (мало 4 класи), навчалося 126 хлопців і 20 дівчат (1913); побудовано (1910) нову дерев, ц-ву Різдва Богородиці (у рад. період закрита). Уродженцями К. є укр. отоларинголог, докт. мед. наук С. І. Мостовий (1916-74), народний артист М. С. Бабак, ген.-майори П. В. Снісар (1915-46) та Я. М. Ткач (1906-41), ген.-лейтен. Г. М. Щербак. Біля села виявлено поселення та кургани епохи бронзи (2-1 тис. до н.е.). Під час утворення округів К. 1923 відійшла до Роменського округу.

КАРПІВЩИНА - куток побутовий на *Сорочинцях. Див. Сосновий провулок.*

КАРПОВИЧІВКА - хут. Чернещинської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 16 км від райцентру. 1925 - 24 двори, 90 ж.; 1930 - 23 двори, 102 ж. Пізніше приєднана до с. *Чернещина* Драбівського р-ну Черкас, обл.

КАРПОВСЬКОГО ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав возному Карповському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

КАРПОВСЬКОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав возному Карповському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КАСЯНІВКА - село*Блотницької вол. Прилуцького пов. 1911 приєднане до *с.Довгалівки.* Містилася на лівому березі р. *Лисогору* за 2,5 км від с. *Довгалівки.* Вперше згадується 1729 [16]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1911). Виникла з Довгалівського виселка. **У** 1729-38 населення показувалося в документах разом з Довгалівкою, з 1740 - вже окремо. Згідно з ревізією 1740 власниками селян були¯, срібнянський городовий отаман Йосип Масло - 6 дворів (7 хат), Трохим Масло - 4 двори (9 хат), військ. т. Зарудний - 9 дворів (14 хат) і 1 хата підсусідків. Через 40 років селянами володіли ті ж урядовці: підсудок земськ. Іваницького суду Йосип Масло та срібнянський сотенний отаман Трохим Масло - 10 дворів (16 хат) і 1 бдв. хата, військ. т. Зарудний - 9 дворів (14 хат); в селі* з'явився 1 двір (3 хати) козаків. 1797 наліч. 48 душ чол. статі податкового населення. **У** 19 ст. село* дещо збільшилося - 1886 в ньому наліч. 23 двори селян-власників і 8 дворів козаків, 31 хата, 188 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Юрківців.* 1910-43 госп., з них козаків - 15, селян - 26, привілейованих - 2, наліч. 265 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 1 швець, 25 ткачів, 1 візник, 11 поденників, 3 займалися

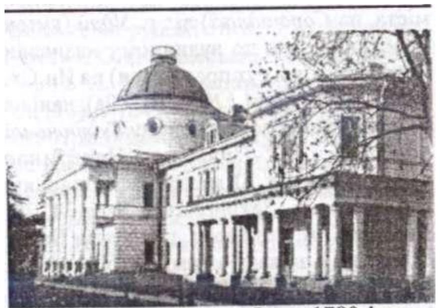

Качанівка. Палац, Фото 1780-і рр

інтелігентними та 16 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 349 дес. придатної землі. Землевласником був поміщик С. М. Данчич. З 1912 К. в істор. джерелах більш не згадується.

КАТЕРИНИНСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Першого Травня вулиця.*

КАЧАЛІВ - хут. Сокиринської вол. Прилуцького пов. 1886 - 1 двір козаків, 2 хати, 13 ж. [15]. Нині не існує.

КАЧАНІВ КА (Коченівщина) - с-ще Ічнянського р-ну Петрушівської сільради. Розташ. на р. *Смож* (лівій прит. р. *Удаю),* за 19 км від райцентру і за 17 км від залізнич. ст. Ічня. 212 дворів, 51 ж. (1996). Вперше згадується 1744 [16]. Входила до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-96). Першим власником х-ра, який ще не мав назви, був ніжинський грек Хома Мачемач. Після його смерті дочки 1744 продали хут. Федору Івановичу Коченівському (звідси й назва), «дворянину і шляхтичу», за 1690 крб. 1749 Ф. І. Коченівський продав хут. брату своєму сек.-майору Михайлу Коченівському. 1753 в К. - 1 двір (1 хата) і 4 бдв. хати селян. Від М. Коченівського хут. перейшов до гр. Петра Олександровича Румянцева, при якому в К. був побудований великий кам'яний палац і посаджений сад, що започаткував чудовий парк, яким славилась К. при Тарновських. Під час утворення Малоросійської губ. К. 1797 відійшла до Конотопського пов.

«КАШТАН» - ЗАТ. Створено на базі *Комбінату громадського харчування* в червні 1992, після відокремлення від нього шкільних їдалень, їдалень на промислових підприємствах та приватизації деяких кафе. 1992 підприємство приватизоване, форма власності - колективна. Членів ЗАТ - 158 чол. До нього входять: готель і кафе «Прилуки», кафе «Синій птах», ресторан «Удай», кафе «Українські страви», кафе «Прилуцький коровай», кондитерський цех №3, промисловий та продовольчий магазини, овочесховище, промбаза, матеріальний склад, транспортний цех. Надає послуги населенню в харчуванні, приймає замовлення на обслуговування урочистих подій, виготовляє і реалізує кондитерські вироби. На 1.01.1996 працювало 156 чол., на 1.01.2001 - 136 чол. Розташ. на вул. Київській № 369.

КВАШИНСЬКИЙ в'їзд (у зх. частині міста, на *Квашинцях)* - від вул. Козачої (№№ 4,6) на Зх., паралельно вул. Бособрода, Київській. Закінчується №№ 5, 10. Довж. 125 м, без тверд, покриття. Назва походить від побутового р-ну міста, де він розташований. Забудований приватними житл. будинками.

КВАШИНЦІ- район істор. побутовий м. Прилук в зх. частині міста між центром і *Трубарівщиною.* До нього входила терит. в межах сучасних вулиць Переяславської, Незалежності, Земської, Іванівської, Ветеранської, Костянтинівської, Першого Травня. Вважають, що мешканці приміського села Квашинців займалися виготовленням квасу та квасили овочі й фрукти, збуваючи свій товар на базарах і ярмарках у Прилуках, звідси й назва села. Поселення існувало ще в період Київ. Русі, що підтверджується археологічними знахідками на цій терит. Воно було знищене татарами разом з містом 1239. Заселення К. знову почалося в 17 ст. Але , мабуть, пізніше *Кустівців,* бо ц-ва на К. була збудована тільки 1709, тобто на півстоліття пізніше, ніж на *Кустівцях.* Вдруге К. формувалися як передмістя. Вони починалися від Київ, воріт фортеці біля сучас. Опанасівського в'їзду і простягалися вздовж Київської

Квашинці. Школа №8, 1982

вулиці між р. *Удаєм* і полем до виїзду з міста (до сучас. вул. Чапаева). Забудова К. велася відповідно до ген. плану 1802. К. були менші від *Кустівців.* За матеріалами перепису 1897 К. наліч. 1491 ж., що складало 8% міського населення (на *Кустівцях* - 13,6%). 1929 на К. організовано колгосп «Маяк Ілліча», який наліч. 60 господарів. 1931 він став одним з найбільших приміських колгоспів, які об'єднувала Прилуцька міськрада, і зріс до 178 господарів. На вул. Бособрода містився господарський двір, де був зібраний реманент колгоспу. Мав 50 коней, 66 свиней та 9 молочних корів. Після визволення Прилуччини від німецьких окупантів для відновлення приміщень, придбання с.-г. інвентаря та ін. міськрада виділила колгоспу 1500 крб. Наприкінці 1940-х рр. колгосп «Маяк Ілліча» об'єднано з колгоспом ім. Сталіна *(Ракитный).* На К. : *Завод «Пластмас-Прилуки», Завод ливарно-механічний, фабрики: панчішна, бавовно-прядильна, «Прилучанка», взуттєва, Школи №2, №8, Училище медичне.*

КВІТНЕВА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* від вул. Франка на Сх. до відгодівельного радгоспу «Прилуцький», паралельно вул. Незалежності, Данчичевої. Закінчується №№ 21, 22. Довж. 275 м, без тверд, покриття. Прокладена в квітні 1994 на землях, що раніше належали колгоспу с. Малківки. Почалася забудова приватними житл. будинками.

КЕЙБАЛІВКА - село, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 130 дворів, 605 ж.; 1930 - 131 двір, 624 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

КЕЛЕРБЕТА ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. Відомий з 50-х рр. 18 ст. належав Івану Келербету [18]. Пізніше не згадується.

КЕЦЕНКОВИЙ - хут. Див. х. *Філозофівщина.*

КИЇВСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Перемоги вулиця.*

КИЇВСЬКА ВУЛИЦЯ. (Ніжинська, Роменська, Ніжинсько-Роменська, Велика, Олександрівська (до 1919), К. Лібкнехта (до 1924), Леніна (до 2001). Головна і найстаріша вулиця міста. Простягається від в'їзду до міста з боку Ніжина, Києва (вул. Вавілова) у сх. напрямку до виїзду з міста на Ромни, Суми. Закінчується №№ 354, 519 у с-щі нафтовиків, розташованому в с*. Єгорівці. Довж. 7900 м, з тверд, покриттям. Спочатку це були Київський та Роменський шляхи, що йшли від брам фортеці 18 ст. О. Шафонський [6] 1785 зазначав про вулиці міста: «велика Київська від самої фортеці крізь передмістя *Квашинці* до Київського виїзду іде... Вулиця велика Роменська починається від валу та брами Роменської і продовжується прямо через передмістя *Броварки, Кустівці* та *Плискунівку,* до виїзду Роменського». 1802 складено план міста з чіткою регулярною сіткою вулиць і кварталів. За цим планом старі вулиці були об'єднані в одну центральну, яка спочатку складалася з двох частин: від в'їзду з Зх. до сучас. вул. Вокзальної називалася Київською (пізніше - Ніжинською), далі на Сх. - Роменською. В останній чверті 19 ст. вул. мала вже єдину назву: Ніжинсько-Роменська, яка наприкінці 19 ст. була перейменована в Олександрівську на честь імператора Олександра III, котрий помер 20 жовтня 1894. Вперше в історичних джерелах ця назва зустрілася 1897. Інтенсивна забудова почалася після великої пожежі 1831, яка майже повністю знищила старі будинки. Як і до пожежі, будувалися одноповерхові дерев'яні будинки, але солом'яні стріхи з 1839 повинні були робити з розчином глини та гною. Перший (і єдиний в місті) двоповерховий кам'яний будинок під залізним дахом (Поштова

Олександрівська вулиця.
Фото поч. 20 ст.

контора) побудовано на пд.-зх. розі сучас. вул. Київської та Переяславської лише в 1814-17 рр. (зруйнований після продажу з торгів 1856). Згідно з планом забудови міста на вулиці до 1840 були влаштовані Торгова та *Ярмаркова площі, Кладовище Кустівське,* побудовані полковий лазарет (на місці сучас. *Меморіалу Вічної Слави),* заїжджі двори (на пн.-сх. розі сучас. вул. Київської та Червоноармійської). За планом 1840 передбачалося побудувати на *Ярмарковій площі:* «Присутственные места», повітове казначейство, парафіяльне училище, поштовий кінний двір, тюремний замок, притулок. Як видно з плану 1888, на *Ярмарковій площі* було споруджено: гауптвахту, казначейство та тюремний замок. На вулиці до 1888 були також побудовані: пожежна каланча 2-га (на пд.-зх. розі сучас. вул. Київської та Іванівської; існувала до В. В. війни), *Іванівська ц-ва* (1865), Поліцейське управління (навпроти Іванівської ц-ви, де потім була аптека), будинок Скоропадського, де розмістилася *Гімназія чоловіча,* казарми місцевих військ (навпроти тюремного замку). У 1900 наліч. 127 володінь (у т.ч. 9 пустирів), 181 житл. будинок. До цього часу збереглися старі будинки, які мають архітектурну цінність: №№ 130,140, 142, 164, 176,190, 194, 221, 241, 243, 257, 265, 269, 288, 303, 331, 343/2, 347, 361 та ін. На непарному боці вулиці розташ.: цех по переробці м'ясних продуктів *Фабрики птахової «Прилуцької»* (№ 131); *Училище медичне* (№ 243); *Меморіал Вічної Слави; Музей О. Кошового* (№ 255); *Радіовузол* та редакція міськрайонного радіо (№ 257); *Завод продтоварів* (№ 265); в буд. № 273 *Б-ка міська дитяча,* ЖЕК-1; на місці триповерхового житл. будинку №275 до В. В. війни містився Будинок робітників освіти («Робос»); міський відділ архітектури та художній салон «Зодчий» (№277); аптека № 65 (№ 279); *Центр творчості для дітей і юнацтва* (№ 281); у центрі міста розташ. парк з пам'ятниками Героям Рад. Союзу Дублінському 1. Я. і Кошовому О. В.; на центр, площі пам'ятник Леніну В. І. (1976); далі *Кінотеатр «Україна»,* (№ 299); кафе «Прилуцький коровай» (№ 3056); у буд. № 305 аптека готових лікарс. форм № 197; у двоповерховому буд. № 307 розташ. *Будівельне управління №1* з фірмовим магазином «Будівельник» (1995); у девятиповерховому буд. № 313 розташ. пункти підписки (кол. «Союздрук»), автоматичний переговорний пункт, 7-е відділення зв'язку, відділення № 221 *Банку ощадного;* буд. № 325, який на поч. 20 ст. належав учителю Прилуцької *Гімназії чоловічої* Шкуратову Семену Павловичу, а пізніше містилася вчительська семінарія; далі, в буд. № 329, де до 1958 була школа глухонімих, зараз - спецшкола-інтернат з поглибленою професійною підготовкою; буд. № 331, який до 1917 належав скарбнику Прилуцької скарбниці колез. ради. Соколову Григорію Васильовичу, у буд. № 337 - аптека № 67 і *Училище середньо-професійне № 34* (СПТУ-34); на розі вул. Київської та Михайлівської - *Пантелеймонівська ц-ва;* під № 369 будинки, в яких до 1917 були казарми місцевих військ, військовий начальник, з 1971 - об'єднаний міський *Військовий комісаріат* і спортивно-технічний клуб ТСОУ; у буд. № 371 у 1887-1917 рр. містилося *Училище 2-ге однокласне міське початкове жіноче (Кустівське),* з 1930-х - об'єднаний *Військовий комісаріат,* з 1971 *Комбінат громадського харчування,* 1992 - торг.-виробниче підпр-во «Каштан» з крамницею; у буд. №373 містилася середня *Школа №10,*1958 отримала нове приміщення (буд. № 375); на терит. сучасного магазину «Слов'янський» (буд. № 417) до 1917 містилася кузня Павла Клена; в р-ні, де починається Плискунівка, є невеличкий місток на старому руслі р. Синьківки; у буд. № 437 міститься *Школа № 11,* поряд, 8-е відділення зв'язку з дільницею № 221 /047 Прилуцького відділення Ощадбанку; непарний бік вулиці закінчується буд. №519 біля с. *Єгорівки.* На парному боці вулиці розміщені: *Лікарня центральна*

міська (№ 56) з поліклінікою; районна держ. лабораторія ветеринарної медицини (№ 68); восьмирічна *Школа № 8* (№ 78); до 1917 на терит. буд. № 80 працював млин Когана і Малкіна, потім - держ. млин № 5, після його закриття діяли крупорушка (1953), олійниця, до 1985 оцетний цех *З-ду продтоварів,* потім - дільниця управління осушувальних систем (з 1989); у буд. № 84 1947 відкрився промтоварний магазин № 5, а в 1973 - продмагазин № 92; 1992 магазин № 5 перейменований в «Пролісок», а магазин № 92 підпорядкований БУ-8; у буд. № 86 магазин № 2 «Будівельник» торговельної бази «Укрторгбуд матеріали» (1981); на терит.будинку грудної дитини (№ 98) у 1963 відкрито *Лікарню центральну районну,* поліклініку, станцію швидкої допомоги. Далі: *Ф-ка панчішна* (№ 140), *Іванівська ц-ва* (№ 146), учбовий комбінат(№ 148), *Стоматологічна поліклініка* (№ 162), *Районний вузол електрозв 'язку* та *Районний вузол поштового зв'язку,* філія Прилуцького відділення Ощадбанку № 221/01 (№166), гастроном «Центральний» (№ 170), кафе «Синій птах». У буд. № 172 до 1917 містився Російсько-Азіатський банк , на першому поверсі магазини; під час В. В. війни будинок спалений, 1956 відбудовано і в ньому відкрито магазин «Готовий одяг» і ресторан «Удай» (на друг.поверсі), нині на 1-му поверсі - дієтична їдальня, магазин «Еліт». На місці сучас. житл. буд. № 174 на поч. 20 ст. містилися двоповерховий «Гранд-Отель» та одноповерховий особняк купця Чайкіна, 1963 на місці цих зруйнованих під час війни будинків споруджено чотириповерховий житловий будинок, на перш, поверсі якого розмістилися "Буратіно", з 1983 - «Килими, посуд», з 1992 - орендне торг, підприємство «Червона Рута», нині - торговий центр «Престиж»; у двоповерховому буд. № 176 до 1917 був Об'єднаний банк, з 1920 - *Військово-революційний комітет* і відділ управління, потім фінвідділ і магазин, у 1947-64 рр. - міські комітети КПУ та ЛКСМУ, з 1965 - Палац піонерів і школярів, з 1992 - *Школа мистецтв;* далі: Прилуцький *Технікум-радгосп* (№178); між будинком технікуму і гуртожитком протікала р. *Муховець* (до 1917 тут був місток); на місці гуртожитку (№180) до 1917 містився двоповерховий будинок готелю з кінотеатром «Віль де Парі», у 1920-30 рр. на 1-му поверсі - магазин «Торгсин», а на 2-му - Прил. Окружний музей; під час В. В. війни буд. зруйновано, у новозбудованому гуртожитку розташ. магазини «Книга» (до 1983), «Канцтовари», магазин Прил. м'ясокомбінату (з 1992); на розі вул. Київської та Садової, на місці 9 поверхового будинку до 1917 містилася пекарня Худіна і шевська майстерня; після В. В. війни на першому поверсі довгий час працював магазин «Спорттовари», на 2-му поверсі - різні організації: ШРБУ-2 (шляхове ремонтно-будівельне управління), агентство «Аерофлоту», штаб добровільних нар. дружин; 1989 будинок розібрано; далі, середня *Школа №1* (№ 190) Прил. міський відділ Управління служби безпеки України по Чернігів. обл.(№ 198 з 1983), Прил. *Управління бурових робіт* (№200), кафе «Українські страви» (№204, з 1986); на розі вул. Київської та 1993 побудовано Прил. відділення Укр. Акціонерно-комерційного промислово-інвестиційного банку *«Промінвестбанк України»;* поряд у 1983-94 рр. містився «Будинок книги», з 2000 *Бібліотека міська № 1; у* буд. №214 працював (1977-92) *Комбінат побутового обслуговування,* потім тут були розміщені Прил. дільниця Чернігів, з-ду Ремпобуттехніка, швейне ательє, перукарня, фотографія, майстерня по ремонту годинників, Прил. міська та районна добровільна спілка «Чорнобиль», Держ. податкова інспекція, Прил. міжрайонна інспекція охорони навколишнього природного середовища, Міська держ. нотаріальна контора, філія № 221/042 Прил. відділення Ощадбанку, Валютна інспекція, Прил. бюро подорожей та екскурсій, Відділення приватизації земельних ділянок, магазин-салон «Агат»; далі: універсам

«Ювілейний» (№ 216, з 1986), Прил. *районна держ.адміністрація* і редакція *газети «Правда Прилуччини»* (№ 220), Управління с.-г. і продовольства рай. держадміністрації, Райвідділ пенсійного фонду (№222), *Районний відділ статистики* (№226); у буд. № 230-г містилося Чернігів, підприємство обчислювальної техніки та інформатики, з 1994 - мале підприємство «Інтеграл»; далі: *Школа №6* (№ 232), *Пам'ятник жертвам фашизму;* на терит. старої тюрми розташ. (з 1964) *Виховно-трудова колонія* (ВТК); *Пожежна частина№ 14* (№236а, з 1965), цегельний з-д №3 (див. *Прилуцькі будматеріали);* на розі вул. Київської та Перемоги розташ. *Кладовище Кустівське,* Прил. *Держлісгосп* (№ 288, з 1988), пам'ятник Т. Г. Шевченку, лісництво Прил. Держлісгоспу (№ 314 з 1963), поряд невеличкий лісопарк, посаджений 1960; на Плискунівці міститься цегельний з-д. До 1991 вул.Київська закінчувалась буд. №350; 1991 селище нафтовиків, розташ. в с*.Єгорівці, виключене з підпорядкування Дідівської сільради і передане місту, тепер вулиця закінчується буд. № 354.

КИКОЛИ (Кикали, Кикальський хут.) - село* Ічнянського р-ну Хаєнківської сільради. Розташ. на р. *Іченьці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 11 км від райцентру та за 10 км від залізнич. ст. Ічня. 17 дворів, ЗО ж. (1996). Вперше згадуються в 50-х рр. 18 ст. як х. Кикальський [18]. Входили до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 належав козакам виборним Кикалу і Куриленку. Назва виникла від прізвища першого засновника. 1797 звався, як і раніше, хут. Кикальський, в якому наліч. 28 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 12 дворів, 105 ж., приписаних до парафії Іоанно-Богословської ц-ви с. *Хаєнок.* Входив до *Ольшанської вол.* 1-го *стану.* 1886 звався х. Кикали - 14 дворів козаків, 1 двір казенних селян, 2 двори міщан та ін., 19 хат, 101 ж. 1910 - 32 госп., з них козаків 24, селян - 2, ін. непривілейованих - 4, привілейованих - 2, наліч. 180 ж., у т.ч. 1 кравець, 3 ткачі, 11 поденників, 1 який займався інтелігентними та 8 - ін.неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 474 дес. придатної землі. В 1923-30 рр. К. підпорядковані Хаєнківській сільраді. 1925 - 54 двори, 265 ж.; 1930 - 53 двори, 249 ж.

КИРИЄНКІВ - хут. Ряшківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. від с. *Ряшок.* 1908 - 18 ж. [23]. Нині не існує.

КИРИЛІВЩИНА - хут.Прилуцького пов. Розташ. за 1 в. від м-ка *Срібного.* 1859 наліч. 3 двори, 45 ж.; діяв 1 з-д [13]. Пізніше приєднана до м-ка *Срібного.*

КИСЕЛІВ - хут. Див. *х. Дідівський.*

КИСЕЛІВЩИНА (Киселя, Киселівка) - хут. Розташ. на безіменній правій притоці р. *Линовиці,* за 1 в. на Зх. від с* *Малківки* [10]. Входив до Прилуцького пов. (з 1782). 1797 наліч. 24 душі чол. статі податкового населення [9]. Зважаючи на значну його кількість, цілком імовірно, що К. була заснована ще при полковому устрою. Можливо, це був один з двох хуторів обозного Я. Д. Киселя в Полковій сотні у 1781 (див. *Киселя хутори).* Під назвою хут. Киселя (1835) та Киселівка (1854) згадується в парафії Михайлівської ц-ви с. *Богданівки.* Нині не існує.

КИСЕЛЯ САДИБА в *с.Дідівцях.* У 1-й пол. 19 ст. належала Маркові Дмитровичу Киселю - нащадку укр. шляхетського

Будинок в садибі Киселів, в якому жив і працював М.І. Костомаров, 2007

роду. Після його смерті вдова Аліна Леонтіївна (дівоче прізвище Крагельська) 1875 вийшла заміж за історика, етнографа й письменника Миколу Івановича Костомарова (1817-85), з яким мала одружитися в 1847, але цьому перешкодив арешт Костомарова в справі Кирило-Мефодіївського товариства. Нар. М. І. Костомаров у с. Юрасівці (тепер Ольховатського р-ну Воронезької обл.). Був позашлюбним сином поміщика й кріпачки. Закінчив істор.-філол. факультет Харків. ун-ту (1837). Протягом 1844-45 учителював у гімназіях Рівного й Києва, з 1846 - ад'юнкт-професор Київського ун-ту, один із засновників Кирило-Мефодіївського товариства, до якого входили й уродженці Чернігівщини В. М. Білозерський і П. О. Куліш. 1847 заарештовано і після річного ув'язнення в Петропавлівській фортеці адміністративно вислано до Саратова. 1857 з дозволу уряду переїхав до Петербурга. У 1859-62 - професор Петербур. ун-ту. Один з організаторів журн. «Основа» (1861-62), був членом-редактором Археографічної комісії. К. автор істор. та етнограф, розвідок, в яких багато місця відведено подіям на Чернігівщині й Полтавщині. Більшість значних праць М. І. Костомарова («Богдан Хмельницький», «Руїна», «Мазепа і мазепинці», «Павло Полуботок» та ін.) увійшло до зібрання його творів «Історичні монографії і дослідження» (кн. 1-8, т. 1-21; 1903-06). У квітні 1874 М. І. Костомаров уперше приїхав у Дідівці і провів тут три тижні, побував на сільському укр. весіллі, яке його дуже зацікавило. Вдруге він приїхав сюди після закінчення роботи 3-го археологічного з'їзду, що працював 2-16.08. 1874 в Києві. Вінчання відбулося 9.05.1875 в дідівській ц-ві св. Параскеви (згоріла 1920). У 1881-83 учений працював у садибі над своїми творами. В К.с. у той час збиралося коло друзів родини Костомарових. Зокрема, тут бували: Д. Л. Мордовець (1830-1905) - письменник та історик, який працював у Дідівцях над книгою «Під небом України», збирав зразки укр. фольклору; К. Ф. Юнге (1843-1913) - дочка віце-президента Петерб. Академії мистецтв графа Ф. П. Толстого, художниця, учениця Т. Г. Шевченка (виконала в селі портрет Параски - покоївки Костомарових - для художньої виставки в Парижі); В. П. Горленко (1853-1907) - укр. письменник, мистецтвознавець і фольклорист, який допомагав М. І. Костомарову в істор. розвідках, їздив з ним до Лубен, Переяслава, де вони удвох вивчали стародавні документи. 1885 А. Л. Костомарова передала маєток синові від першого шлюбу Олександру Маркевичу Киселю (писав нариси й оповідання до часописів, своїм коштом 1914-17 видавав газету «Прилукский голос», заснував і утримував у Дідівцях ремісниче училище та ясла для дітей селян-бідняків). Комплекс К.с. складають: панський будинок поч. 19 ст. (одноповерховий, дерев'яний, з колонним портиком на гол. фасаді), флігель, залишки парку.

КИСЕЛЯ ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав спадкоємцям померлого полков. обозного Я. Д. Киселя [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

КИСЕЛЯ ХУТОРИ (2 шт.) Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належали спадкоємцям померлого полков. обозного Я. Д. Киселя [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують. (Див. також *Киселівщина).*

КИСЛИЦЬКЕ ОЗЕРЦЕ - річка, приток р. *Сможу* [32]. Брала початок «від с. *Іржавця* за версту, в урочищі Болоті Кривої-Версти, звідки тече яром мимо с. *Іржавець* і, пройшовши верст з десять, в Прилуцькому пов. у р. *Смож* впала» [6]. Протікала терит. Ічнянської та Іваницької сотень Прилуцького полку.

КИСЛОВИЧА ХУТІР Варвинської, з 1761 - Першоварвинської сотні Прилуцького полку. Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст, коли він належав значк. т. Йосипу Кисловичу [18]. 1781 хут. належав військ, т. Кисловичу. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КИСЛОВИЧА ХУТОРИ (2 шт.) Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали значк. т. Кисловичу [7]. Після скасування полкового устрою х-ри увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

КИЩИК - річка, прит. р. *Ічевьки* (лівої прит. р. *Удаю)* [32]. Протікала терит. Ічнянської сотні Прилуцького полку.

КИЯШКИ - хут. Брагинцівської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 28 км від райцентру. 1925 - 4 двори, 24 ж.; 1930 - 5 дворів, 27 ж. Пізніше приєднані до с. *Лебединців* Срібнянського р-ну.

КІЛЬЦЕВА ВУЛИЦЯ. *Цнь.Боброва вулиця.*

' КІНОТЕАТРИ в Прилуках. Перший невеликий кінематограф «Віль де Парі» відкритий в 1910 на Олександровській вул. (сучас. вул. Київська, навпроти Ощадбанку). Працював до 1914. Пізніше відкрито біограф «Міраж» (на терит. сучас. *Ф-ки швейної),* а на терит. сучас. *Технікуму агротехнічного* працював кінематограф «Палас». Згодом «Віль де Парі» був закритий, і на його місці 1915 з'явився новий біограф «Грезьі», у 1915-1917 в буд. Буклера на вул. Переяславській (навпроти *Будинку культури)* також працював кінотеатр. 1919 в літньому *Пролетарському саду* на терит. сучас. *Ф-ки швейної* відкрито 2-й Радянський театр, в якому демонструвалися кінофільми до 1930-х рр. Кінотеатр «Палас» (під назвою «Держкіно») працював до В. В. війни. У ньому, крім кінозалу, було просторе фойє, де перед початком сеансу відбувалися концерти. Під час війни кінотеатр «Держкіно» зруйнований. 1945 в приміщенні кол. єврейської синагоги (побуд. 1861) на вул. Садовій № 34 відкрито міський кінотеатр ім. Горького. 1954 проведена реконструкція кінотеатру, влаштовано три зали (на 400, 250 та 100 місць), фойє з читальним залом та естрадою. 1961 біля К. відкрито пам'ятник М. Горькому. 1971 К. відвідало 1150 тис. глядачів, із них 205 тис. дітей. У 1987-89 збудований новий К. «Україна» (вартість 932 тис. крб), в якому було три зали на 1000 глядачів, кафе на 40 місць, фотосалон. К. «Україна» з початку його роботи до 1.01.1996 відвідало 3,5 млн. глядачів. На 1.01.1996 працювало 30 чол., на 1.01.2001 - 7. У травні 1997 більша частина К. переобладнана під дискоклуб «Європа». Розташ. на вул. Київській № 289.

Кінотеатр ім. Горького, 1984

КІРАСИРІВЩИНА - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. за 1 в. від с. *Колесники.* 1908 - 17 ж. [23]. Нині не існує.

КІРОВА ВУЛИЦЯ. Див. *Незалежності вулиця.*

КЛАДИН - хут.Срібнянської вол. Прилуцького пов. У 1908 - 13 ж. [23]. Нині не існує.

КЛАДОВИЩА ЄВРЕЙСЬКІ У 18 ст. в Прилуцькому полку проживало лише декілька єврейських сімей (за царськими указами та універсалами гетьманів Скоропадського й Апостола євреї з України були виселені). У першій пол. 19 ст. кількістьєвреїв у Прилуках значно зросла. 1804 чисельність їх складала 45 душ чол. статі, 1825 - 316, 1848 - 609 душ чол. статі. З цього можна зробити висновок, що К.є.повинно було існувати з самого початку 19 ст, а може й раніше. На планах міста 1802, 1805 та 1840 рр. К.є. не показане. Вперше воно згадується 1859, а на планах міста позначене в 1863 та 1888

за зх. околицею міста поблизу р. *Удай,* праворуч від поштового тракту на Ніжин і Чернігів, біля роздоріжжя на с. *Рудівку.* Проіснувало К.е. майже до кінця 19 ст, потім було закрите і розміщене на новому (сучас.) місці. Тут поховані представники відомих єврейських родин: Крупицьких, Рабиновичів, Краснопольських, Зораховичів, Золоторьових, Буклерів. Фраткіних, Долгіних та ін., найстаріше з них датується 1897. За даними перепису 1926 євреї складали 36% мешканців міста. Нове єврейське кладовище було закрите приблизно 1972, після чого євреїв стали ховати на міських кладовищах. Розташ. на зх. боці вул. Партизанської (межує з сучас. тер. *Лікарні центральної міської).*

КЛАДОВИЩЕ «ГОРОВА БІЛЕЩИНА» міське. Освячене й відкрите 6.08.1993, займає площу 10 га. Перше поховання відбулося 14.08.1993. Розташ. на околиці с*. *Білещина Горова.*

КЛАДОВИЩЕ КВАШИНСЬКЕ. Вперше позначене на плані Прилук 1805 - на зх. околиці міста, на початку Ніжинської вул., займало територію одного міського кварталу. На новому плані міста (1840) К.К. зміщене на один квартал на Пд., де воно міститься й зараз. Проіснувало більш 150 років. Закрите близько 1972. На ньому: братська могила рад. воїнів, померлих від ран у госпіталях, які тимчасово перебували в Прилуках у період В.В. війни, могила засл. лікаря України М. С. Ждановича. Розташ. між вул. Чапаєва та пров. Партизанським.

КЛАДОВИЩЕ КУСТІВСЬКЕ. Перше К.к.розміром 130 х 100 саж.(5,5 га) показане на плані міста Прилук кінця 18 ст, за декілька десятків саж. на Пд. Зх. від Трьохсвятительської ц-ви. На плані (1802) регулярної забудови міста К.К. не показане, а в експлікації до плану віднесене до об'єктів, які визначені для знищення. На плані 1805 К.К. запроектоване на новому місці: на пд. боці Роменської вулиці (на Сх. від сучас. вул. Перемоги) довжиною 2 й шириною 1 квартал. Але згідно з новим планом (1840) терит. нового К.К. зменшена з 2-х до 1-го кварталу і займає ту ж площу, що й зараз. К.К. проіснувало більш 150 років і закрите для поховань 1972. Розташ. в кварталі вул. Київської-Перемоги-Коцюбинського.

КЛАДОВИЩЕ «НОВИЙ ПОБУТ» міське. Відкрите 14.12.1972 за містом, на полях колишнього приміського колгоспу «Новий побут». На кладовищі поховані відомі й шановні люди міста: Герої Рад. Союзу О.К.Алгазін і О.В.Коробов, кавалери ордена Слава І.Є.Катечкін і Г.К.Шекера, відомий український художник Е.П.Усов та багато інших. Кладовище закрите 1993, а в 2001 площа його розширена і поховання відновлено. На кінець 2003 нараховується біля 1000 поховань.

КЛАДОВИЩЕНСЬКА ВУЛИЦЯ Див. *Гімназична вулиця.*

КЛЕЦІ (Клеців) - село* Прилуцького р-ну Малодівицької селищної ради. Розташ. за 16 км від райцентру і за 5 км від залізнич. ст. Галка. 17 дворів, 11 ж. (2000). Вперше згадуються 1859 [13]. Входили до Прилуцького пов., до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну Чернігівської обл. (з 1962). Хут. Клеців заснований біля с. *Товкачівки* в пер. пол. 19 ст. козаками Клецями, звідки й назва. 1835 налічувалося 55 душ козаків. 1859 - 9 дворів, 58 ж., приписаних до парафії Хрестовоздвиженської ц-ви с. *Товкачівки.* К. входили до *Малодівицької волості* 3-го *стану.* 1886 - 11 дворів козаків і 1 двір селян-власників, 13 хат, 69 ж. 1910 - 13 госп., з них козаків - 11, селян - 2, наліч. 88 ж., у т.ч. 3 теслярі, 10 ткачів, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 88 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. К. підпорядковані Малодівицькій сільраді. 1925 - 23 двори, 98 ж.; 1930 - 23 двори, 112 ж. 1949 місцевий колгосп «Перемога» мав 314,6 га землі (184,2 га орної), 44 двори, 151 ж. (84 чол. працездатних), 1 рільничу бригаду, 1 ланку, 1 тваринницьку ферму, наліч. в.р.х. - 57, свиней - 34, овець - 39, коней - 18, птиці - 11, бджіл - 8 сімей; працювали кузня, олійниця, вітряк. Пізніше приєднаний до колгоспу «Прогрес» смт М. Дівиці. 1958 Клеці стали селом*, з 1960 підпорядковані Малодівицькій селищній раді. 1971 - 28 дворів, 81 ж. У 1990-х рр в селі* містилося відділення пайгоспу «Прогрес» смт Малої Дівиці. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства.

КЛИМАЧІ - хут. Див. с*. *Сухоярівка.*

КЛИМАЧІВСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Франка на Сх. до відгодівельного радгоспу «Прилуцький», паралельно вул. 2-й Південній, Незалежності. Закінчується №№ 21,22. Довж. 275 м, без тверд, покриття. Прокладена 1994 на землях, що належали пайгоспу «Малківський». Названа на честь старовинного хутора Климачі (с*. *Сухоярівка),* розташованого неподалік. Ведеться забудова приватними житл. будинками.

КЛИМЕНКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ, т. Клименку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КЛИМЕНКІВ-хут. Блотницькоївол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від с. *Довгалівки.* Згадується 1900 [24]. 1908 наліч. 25 ж. Нині не існує (можливо, приєднаний до с. *Довгалівки).*

КЛИН - хут. Рудівської вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

КЛУБ КНИГОЛЮБІВ «ДЖЕРЕЛО». Заснований 29.11.1975. Члени клубу ознайомлюються з укр., рос, зарубіжною класичною та сучас. літературою, цікавляться історією рідкісних книг, новинками художньої літератури, а також організовують зустрічі з письменниками-земляками, письменниками України та ін. За 1975-2000 відбулося 197 засідань (на 1.01.2006-236), на яких відзначено ювілейні дати понад 100 письменників, представників світової зарубіжної та вітчизняної літератури. Відбулися зустрічі з відомими укр. письменниками, поетами: В. Коротичем, І. Драчем, Є. Дударем, О. Чорногузом, В. Большаком, А. Дрофанем, М. Шудрею, Т. Коломієць, Д. Івановим, Л. Талалаєм, І. Миколайчуком, В.Женченко, з письменниками-земляками Л. Забаштою, Г. Ігнатенко, М. Турківським, А. Буренком, О. Климішею, К. Дурас та ін. Здійснено поїздки по історичних місцях Чернігівщини, Полтавщини, Черкащини, а також по єсенінських, Л. Толстого, Гоголя, тургенєвських місцях. Засідання клубу проходять в актовому залі НГВУ, *Будинку культури, музичній школі.* Всього налічується близько 80 членів клубу. Засновником і незмінним керівником клубу є Г.М.Черкасова.

КЛЮШНИКІВ - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. за 1,5 в. від с. *Олексинців.* 1908 - 19 ж. [23]. Нині не існує.

«КНИГОКУЛЬТТОРГ» Прилуцький міжрайонний філіал (до 1941). Створений 1931 як Прилуцький філіал Всеукраїнського об'єднання оптово-роздрібної торгівлі книгами й культтоварами «Вукоопкнига». 1935 об'єднання ліквідовано і утворено Управління держ. торгівлі книгами й культтоварами при Раднаргоспі УРСР «Книгокульттторг». Прилуцький міжрайонний філіал Чернігів, облконтори «Книгокультторгу» реалізовував підручники, учб. посібники, шкільні приладдя, книги, брошури, плакати та ін.у Прилуках і в семи районах Чернігівської обл. Торгівля книгами й культтоварами в Прилуках і райцентрах проводилась через магазини «Книгокультторгу», на селі - через магазини споживчої кооперації. 1936 на розі вул. Київської та Вокзальної, у

Магазин книготоргу №4, 1983

двоповерховому будинку (на місці суч. НГВУ) було відкрито новий магазин «Книгокультторгу». Після В. В. війни магазин книготоргу, який розмістився в будинку на вул. Київській №297 (біля ф-ки швейної), був підпорядкований Чернігів, облкниготоргу. 1966 книжний магазин № 4 переведено до буд. кол. аптеки № 66 (на розі вул. Київської та Садової), 1983- до новозбудованого Будинку книги на вул. Котляревського № 65, а 1994 - у приміщення кол. жіночої перукарні «Мрія» на вул. Вокзальній № 5.

КНЯЗЬКИ-заказник гідролог, (з 1984). Низинне осоково очеретяне болото в заплаві р. *Іченьки.* Розташ. в Ічнянському р-ні. Перебувають у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 65 га.

КОБИЛЯНСЬКОЇ О. ВУЛИЦЯ (кол.4-а лінія; у пд.-сх. частині міста) - від вул.Л. Толстого (№ 35) до вул. Л. Українки (№ 38), паралельно вул. Залізничній, Воровського. Закінчується № 17 (бік вул. з парними номерами відноситься до вул. Воровського). Довж. 210 м, без тверд, покриття. Забудова почалася після В. В. війни. Названа на честь Кобилянської Ольги Юліанівни (1863-1942) - укр. письменниці. Забудована приватними житл. будинками.

КОБКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку виборному Кобку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КОВАЛЕНКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Коваленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

КОВАЛЕНКІВ ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав значк. т-шам Коваленкам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

КОВАЛЕНКІВ ХУТІР. Див. х. *Рудьків.*

КОВАЛЕНКОВИЙ хут. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ, т. Затиркевичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КОВАЛИШИНА - хут. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав сотнику Ілляшевичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

КОВАЛІВКА - куток побутовий в Прилуках, на *Сорочинцях.* Див. *Ковалівська вулиця.*

КОВАЛІВКА - село, центр сільради і р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 369 дворів, 1730 ж.; 1930 - 367 дворів, 1904 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОВАЛІВСЬКА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* - від вул. Піщаної (соснового лісу) на Пд. на Ковалівку, між вул. Шмідта, Незалежності, перетинає вул. Боброва, Гірняка, Кар'єрну. Закінчується №№ 49, 88 біля подвір'я дитсадка «Пролісок». Від буд. № 42 до № 48 парний бік вул. названо Ковалівською, а непарний - вул. Колективна. В кінці вул. є прохід на вул. Незалежності № 14. Довж. 1100 м. Від вул. Боброва до буд. № 44 має тверде покриття. Прокладена 1960, а в р-ні Ковалівки забудована на поч. 20 ст. Колись в кінці сучас.вул. містилися кузні, жили ковалі, від чого й р-н називався Ковалівкою. Забудована приватними житл. будинками. Посередині вул. є с-ще нафтовиків з багатоповерховими будинками.

КОВАЛІВСЬКИЙ (БИРЛІВСЬКИЙ) РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ адм.-тер. одиниця. Ств. 1923 в складі Золотоноського округу. Після його ліквідації К.р. передано (06.1925) до складу Прилуцького округу. Межував (1925) з Березоворудським, Драбівським, Яготинським р-ми, на Пд. і Зх. - з Черкаським округом. На 1.10.1925 займав площу 549,5 км^2, наліч. 11 сільрад, 7075 господарств, 36429 ж., які мешкали в 51 нас. пункті: сс. *Бирлівка, Богданівка, Богодарівка, Демки, Капустинці, Ковалівка, Кононівка, Нечипорівка, Нехайки, Слободо-Бирлівка, Фарбоване, Черняхівка,* 22 хут, 1 з-д, 5 господаств та 11 залізнич. об'єктів [31]. 1930 вК.р. - 11 сільрад, 49 нас. пунктів (у т.ч. 11 хут, 1 з-д, 4 господарства, 11 залізнич. об'єктів), наліч. 7562 двори, 38498 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

КОВТУНІВКА - село* Свічківської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 64 двори, 354 ж.; 1930-65 дворів, 332 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОВТУНІВКА (Ковтунівщина, Ковтунівський) - село* Ічнянського р-ну Іваницької сільради. Розташ. на правому березі р. *Сможу* (лівої прит. р. *Удаю),* за 18 км від райцентру та за 16 км від залізнич. ст. Ічня. 59 дворів, 105 ж. (1996). Вперше згадується в 30-х рр. 18 ст. [16]. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хутір Ковтунівщину заснував іваницький сотник Павло Миницький (1727-37) у 30-х рр. 18 ст. Після його смерті К. володіла його дружина, яка там і жила. 1772 - 29 хат, 90 душ чол. статі селян. 1781 власником хут. показаний «сотник Миницький». Мабуть, це був син іваницького сотника П. Миницького(помер 1737) - красноколя-динський сотник Іван Павлович Миницький (1764-80). 1797 наліч. 103 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 25 дворів, 91 ж., приписаних до парафії Георгіївської ц-ви м-ка *Іваниці.* Входила до *Іваницької вол.* 1-го *стану.* 1886 - 28 дворів селян-власників, які входили до двох сільс. громад (Сологубівська, Тарновська), 9 дворів селян казенних, 1 двір міщан, 40 хат, 249 ж. 1910-50 госп., з них козаків - 2, селян - 43, ін. непривілейованих - 4, привілейованих - 1, наліч. 390 ж., у т.ч. 4 теслярі, 2 кравці, 1 швець, 10 ткачів, 4 візники, 51 поденник, 5 займалися інтелігентними та 9 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося

землеробством. 2092 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. К. підпорядкована Іваницькій сільраді. У 1925 - 76 дворів 325 ж.;

КОВТУНІВКА - село, центр сільради Прилуцького р-ну. Розташ. на лів. березі р. *Руди* (лівої прит. р. *Переводу),* за 16 км від райцентру і за 3 км від с. *Дубовий Гай.* 295 дворів, 494 ж. (2000). Вперше згадується 1694 [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-1959), до Прилуцького р-ну (з 1959). Засн. наприкінці 17 ст. Вільне військове село*, «до ратуші Прилуцкої прислушаюче». 1694 гетьман І. Мазепа надав його прилуц. полковнику Дмитрові Горленку. 1708 б.т. Андрій Дмитрович Горленко одержав універсал гетьмана І. Скоропадського на К., яка 1713 від нього відібрана і віддана Гамаліївському м-реві в складі Дубово-гаївського староства. К. залишалася за м-рем до 1794. 1737 - 26 госп. селян, 3 підсусіки, 15 госп. козаків (8 виборних, 7 підпомічників) і 9 козачих підсусідків. Перша дерев, ц-ва Різдва Богородиці збудована між 1725 та 1737. Незважаючи на те, що К. належала Гамаліївському м-реві, декілька душ чол. статі селян мав там (1778) кол. полков. осавул Яків Величко. 1781 в селі наліч. 61 хата козаків (37 виборних, 24 підпомічників), 51 хата селян і підсусідків; у К. мешкали також 1 родина різночинців, по 2 родини духівництва і церковно-служителів. 1787-432 душі «разного звания казенные люди, козаки и владелцов - подкомория Якова Величка, умершего подсудка Семена Каневского жены Аксиньи» піддані. 1797 наліч. 354 душі чол. статі податкового населення. У 19 ст. К. входила до Яблунівської вол. 2-го *стану.* 1889-145 дворів селян казенних, 29 дворів селян-власників, 108 дворів козаків, 4 двори міщан та ін., 303 хати, 1711 ж. 1910 - 338 госп., 2124 ж., 2219 дес. придатної землі; діяли: нова дерев, ц-ва Різдва

Богородиці (1903), земське початкове училище (засн. 1895), двокласна церковнопарафіяльна школа. К. - центр сільради з 1923 до 1959, коли вона була приєднана до с. *Дубовий Гай.* 1925 - 475 дворів, 2381 ж.; 1930 - 478 дворів, 2343 ж. 1930 в К. організовано колгосп «Нове життя», який об'єднував 295 господарів. Через рік - 320 дворів (655 чол. працездатних), мав 1837 га землі, 2 великі молотарки з двигунами, 16 жаток, 229 робочих коней, свиноферму, де відгодовувались 85 поросят і 55 свиноматок. 1970 в колгоспі наліч. 13 автомашин, 16 тракторів, 7 комбайнів, а також в.р.х. -903, свиней - 1005, овець-133. Пізніше господарство приєднане до колгоспу «Більшовик» с. *Дубовий Гай.* 1992 К. відокремлена від *Дубового Гаю,* в селі створено пайгосп «Нове життя». 3 1993 К. знову центр сільради.У 1996 в К. містилася садиба пайгоспу «Нове життя», якому належало 2664,5 га землі (2386,9 га орної), наліч. 21 автомашина, 24 трактори, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1443, свиней - 296, коней - 16. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства.Село мало початкову школу (25 учнів, 2 педпрацівники), школу-садок (16 дітей), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 200 місць, б-ку (8,5 тис. од. зб.), 3 магазини, крупорушку, млин, олійницю, пекарню. В центрі села: пам'ятник уродженцю села* Герою Рад. Союзу І. А. Лозенку, братська могила воїнів, які загинули в боях за визволення К. від гітлерівців, могила Невідомого воїна та могила воїна, загиблого в Афганістані, обеліск на честь воїнів-односельців, загиблих (155 чол.) на фронтах В. В. війни, діюча ц-ва. К. сполучена дорогою з твердим покриттям (1 км) з автошляхом Прилуки - Яготин.

КОВТУНІВКА - село* Свічківської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 64 двори, 354 ж.; 1930 - 65 дворів, 332 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОВЧАНА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав сотенному отаману Ковчану [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

КОВШИНІВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. (1797-1802). Розташ. у верхів'ї р. *Галки* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 10 в. від с. *Карпилівки.* 1797 наліч. 13 душ чол. статі податкового населення [9]. 1802 відійшов до Лохвицького пов.

КОВШІВ - хут. Ольшанської вол. Прилуцького пов. за 2 в. від с. *Городні.* 1908 - 68 ж. [23]. Нині не існує.

КОЗАЦЬКЕ - село* Митлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 73 двори, 333 ж.; 1930 - 74 двори, 333 ж. Нині с* Козаче Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОЗАЧА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Квашинцях)* - від вул. Бособрода (№№ 32, 38) на Пд. до початку вул. 1 Травня, паралельно вул. Алгазіна, Андріївській, перетинає вул. Київську, Миколаївську, Костянтинівську. Закінчується №№ 56,69. Довж. 900 м., з тверд, покриттям. Має 1 в'їзд. Прокладена відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Назву отримала через те, що на вул. проживало колись немало козаків. 1900 наліч. 17 володінь (у т.ч. 3 пустирі), 19 житл. будинків. На ній: магазин автодеталей «Козачка» (№ 10), дитсадок міськвно (№ 21), *Завод ливарно-механічний* (№ 54), *Завод «Пластмас-Прилуки»* (№ 56), магазин «Сервіс», їдальня з-ду, опорний пункт міліції. Забудована приватними житл. будинками.

КОЗАЧА ДРУГА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Квашинцях).* Прокладена понад заплавою р. *Удай* із Зх. на Сх. Забудовано лише один бік вул. з парними номерами. На протилежному боці - городи, ростуть дерева. Закінчується № 24. Довж. 270 м, без тверд, покриття. В'їзд з вул. Бособрода (№№ 31, 33). Прокладена в 1950, забудована приватними житл. будинками.

КОЗАЧИЙ в'їзд - від пров. Прорізного на Зх. до вул. Козачої (№№ 13, 15), між вул. Київською та Миколаївсько. Закінчується №№4, 7. Довж. 90 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОЗЕРОГІВ - хут. Фарбованської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 18 км від райцентру. 1925 - 3 двори, 15 ж.; 1930 - 2 двори, 7 ж. Нині не існує.

КОЗИН - куток побутовий в Прилуках на *Кустівцях.* Див. *Іподромний провулок.*

КОЗИН - хут. Прилуцького р-ну Білошапківської сільради. Розташ. за 28 км від райцентру і за 13 км від залізнич. ст. Грабарівка. 6 дворів, 4 ж. (2000). Створений в 1920-х рр. 12-ма переселенцями з *Білошапок,* які організували тут т-во СОЗ (спільна обробка землі). Є й інша назва хут. - Червона Зірка, яка на військовій карті стоїть разом з назвою Козин. На фронтах В. В. війни загинуло 8 воїнів-односельців.

КОЗИНІВСЬКИЙ - хут. Варвинської сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Пізніше не згадується.

КОЗИНКА - річка, ліва прит. р. *Глинної* (лівої прит. р. *Лисогору).* Протікала (18 ст.) через с. *Брагинці* на терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку [16].

КОЛГОСПНА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* від вул. Фрунзе (№№ 47⁵ 49) на Сх. до залізничної колії на ст. Гребінку, паралельно вул. 30 років Жовтня, Південній, перетинає вул. Франка, Зелену. Закінчується №№ 66, 73. Довж. 1350 м. З твердим покриттям від вул. Фрунзе до вул. Франка. Має 2 провулки. Прокладена 1925. На той час у мікрорайоні це була третя вулиця після Дубогаївської (Фрунзе) і Малківської (Франка). До 1934 не мала назви. На ній розміщенений квітковий цех Прилуцького під-ва комунального господарства (№ 20). Туту 1975-95 рр. містилося відділення Чернігів, радгоспу «Деснянський», який вирощував декоративні дерева (липу, горобину, горіх, тополю, плакучу вербу, каштан). Був утворений на базі лісорозсадника, мав 12 га землі. 1990— 6 га землі передано під житлову забудову.

КОЛГОСПНИЙ провулок **1**-й - від 2-го пров. Колгоспного на Пд. до вул. Колгоспної (№№ 41,43). Закінчується №№ 4, 5. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Прокладений 1949. Забудований приватними житл. будинками.

КОЛГОСПНИЙ провулок **2**-й - від вул. П. Комуни (№ 60) на Пд. до вул. Колгоспної (№№ 67, 69). Бік пров. з парними номерами має відгалуження від № 10 на Зх. до 1-го пров. Колгоспного. Закінчується№№23, 38. Довж. 500 м, без тверд, покриття. Прокладений 1949. У пров. розташ. склад комбінату хлібопродуктів №2, територія цеху комбінату хлібопродуктів №1 (кол. млин Долгіна). Забудований приватними житл. будинками.

КОЛЕКТИВНА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях,* на *Литвинівщині)* - від проходу на вул. Піщану (№№ 20, 24) на Пд. до вул. Ковалівської. Від № 23 до кінця, бік вулиці з непарними номерами називається Колективною, а парний Ковалівською. Між вул. Ковалівською та Лісною є проїзд на вул. Лісну. Закінчується №№ 14,37. Довж. 360 м, без тверд, покриття. Прокладена 1964. Забудована 4-квартирними будинками УБР і водоканалу, приватними житл. будинками.

КОЛЕСНИКОВА ХУТІР. Розташ. за пд. околицею м. Прилук, на лівому боці Рудівського шляху біля виїзду з міста. Позначений на плані міста 1840. У статистичних джерелах не згадується. Належав поміщику Колесникову. Пізніше увійшов у межі міста.

КОЛЕСНИЦЬКИЙ - хут. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802). 1781 належав козачці Колесничці Гейчисі [7]. 1797 наліч. 7 душ чол. статі податкового населення. Нині не існує.

КОЛЕСНИЧЕНКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Колесниченку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КОЛИТІВ ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакам

Колитам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

КОЛІСНИКИ - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Левки.* Розташ.на р. *Колісничці* (правій прит. р. *Полової)* за 15 км від райцентру і за 3 км від залізнич. ст. *Коломійцеве.* 175 дворів, 279 ж. (2000). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). 1666- 14госп. селян, з них 7 госп. «орали на 4-х волах» та 7 «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1690 гетьман І. Мазепа надав його полковому сотнику Я. К.Золотаренку на уряд. 1711 гетьман І. Скоропадський віддав К. полковому сотнику І. Марковичу теж на уряд. 1737—69 госп. селян, 1 госп. підсусідок, 8 госп. козаків (3 виборних і 5 підпомічників); селом володіла удова І. Марковича - Софія. У 1780 - 64 дв. (75 х.) селян, 4 дв. (10 х.) підсусідків і 7 дв. (21 х.) козаків. 1797 наліч. 325 душ чол. статі податкового населення. Маркевичі залишалися власниками селян до 60-х рр. 19 ст. 1859-65 дворів, 492 ж. У 1861-66 рр. козаки, державні та казенні селяни К. підпорядковані Маціївському Волосному правлінню відомства Палати державного

Колісники. Сільський клуб, 2006

майна, а тимчасовозобов'язані селяни - Радьківському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей К. 1867 увійшли до *Малодівицької волості* 1-го *стану.* 1886- 5 дворів селян державних, 12 дворів селян казенних, 73 двори селян- власників, які входили до трьох сільс. громад (колишні Маркевича, Миницького, Величківське), 34 двори козаків, 7 дворів міщан та ін., 137 х., 722 ж.; діяли: дерев. Миколаївська ц-ва, споруджена 1872 (перша ц-ва збудована до 1666), заїжджий двір, шинок, крамниця, 11 вітряків, 2 олійниці. Власниками земель в К. у др. пол. 19 - на поч. 20 ст. були Г. Ф. Юскевич та А. І. Домонтович. 1910 - 174 госп., з них козаків - 45, селян 118, євреїв - 2, ін. непривілейованих - 7, привілейованих - 2, наліч. 971 ж., у т.ч. 19 теслярів, 3 кравці, 5 шевців, 15 ткачів, 13 візників, 29 поденників, 7 займалися інтелігентними та 124 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 847 дес. придатної землі. Діяли дерев. Миколаївська ц-ва (знищена за рад. часів), церковнопарафіяльна однокласна школа та змішана школа грамоти. У 1923-25 рр. К. підпорядковані Лісовосорочинській сільраді, з 1925 - центр сільради. 1925 - 229 дворів, 1037 ж.; 1930 - 217 дворів, 966 ж. 1949 місцевий колгосп «Комінтерн» мав 1103,6 га землі (702,4 га орної), 167 дворів, 470 ж. (255 чол. працездатних), 4 рільничі бригади, 16 ланок, тваринницьку ферму, наліч. в.р.х. - 140, свиней - 152, овець - 57, коней - 34, птиці - 143, бджіл - 2 сім'ї; працювали: кузня, крупорушка, теслярська майстерня. Пізніше названий ім. Свердлова. 1970 в колгоспі наліч. 8 автомашин, 8 тракторів, 2 комбайни, а також в.р.х. - 554, свиней - 723, овець - 366. 1971 - 182 двори, 476 ж. 1990 в колгоспі ім. Свердлова наліч. 16 автомашин, 18 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 865, свиней - 900, коней - 36.1996 в К. містилася центральна садиба пайгоспу «Колісниківське» (з 1993), до якого входило відділення в с*. *Левках.* Пайгосп мав 1829,8 га землі (1212,2 га орної), наліч. 14 автомашин, 11 тракторів,

2 комбайни, а також в.р.х. - 263, свиней - 18, коней - 17. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі - філіал відділення **Ощадбанку,** н.с.ш. (35 учнів, 10 педпрацівників; 1994), школа-садок (11 дітей), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 200 місць, б-ка (7 тис. од. зб.), 2 магазини.Діє православна ц-ва (освячена 15.12.1999). На фронтах В. В. війни загинули 73 воїни-односельці. Уродженцем К. є Герой Рад. Союзу І. Т. Малка, якому 1994 на приміщенні сільради відкрито меморіальну дошку. К. сполучені дорогою з твердим покриттям **З** Прилуками.

КОЛІСНИЧКА (Колесничка) - річка, прит. р. *Полової* (лівої прит. р. *Удаю).* Бере початок у лісах, неподалік від с. *Колісники,* впадає в *Полову* на північній околиці с. *Полови.*

КОЛОМИЦІ - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 212 дворів, 1157 ж.; 1930 - 225 дворів, 1245 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОЛОМІЙЦЕВЕ - с-ще Ічнянського р-ну Сезьківської сільради, залізнич. ст. Розташ. за 15 км від райцентру і за 13 км від залізнич. ст. Ічня. 36 дворів, 71 ж. (1996). Виникло з хут. колез. реєстр. П. П. Коломійця, в Ольшанській вол. Прилуцького пов., заснованого в середині 19 ст.за 3,5 в. від с. *Сезьок.* Вперше згадується 1859 [13] в складі *Нежирівськиххуторів.* 1886 наліч. 1 двір селян казенних, 2 двори селян-власників, 3 хати, 21 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. *Сезьок.* 1910-9 госп., з них козаків - 1, селян - 8, наліч. 62 ж., у т.ч. 1 ткач, 3 поденники 6 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 62 дес. придатної землі. Землевласниками були дворянка Ф. К. Ханенко, М. С. Гордієнко. У 1923-30 рр. підпорядкований Сезьківській сільраді Малодівицького р-ну Прилуцького округу. 1930 - 14 дворів, 65 ж. До с-ща відноситься й станція Коломійцеве на залізничній колії Прилуки-Бахмач. Засн. 1892. 1910 наліч. 2 госп. 7 ж., 5 дес.землі [25]. З 1959 залізнична станція в складі селища Коломійцеве

КОЛОТІВЩИНА (Колотівський) - хут. Варвинської, з 1761 - Першоварвинської сотні Прилуцького полку. Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. 1781 належав писарю Генерал, суду Висоцькому. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

КОЛЧЕВСЬКОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав священику Колчевському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КОЛЯДИН (Колядський, Колядсько-Оноприєвський) - село* Талалаївського р-ну Берегівської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Лисогору,* за 18 км від райцентру і за 3 км від с. *Березівки.* 20 дворів, 39 ж. (1996). Вперше згадується 1869 [14]. Входив до складу Прилуцького пов. 1886 в х. Колядському наліч. 13 дворів козаків, 14 хат, 78 ж. Входив до *Березівської вол.* 2-го *стану.* За 1 в. від х. Колядського містився х. Оноприєв,в якому 1886 було 2 двори козаків, 3 хати, 14 ж. До 1908 обидва хутори згадуються в істор. джерелах окремо (Колядський - 28 ж., Оноприєв-61 ж.), 1910 - вже разом під назваю х. Колядсько-Оноприєвський: 17 госп., з них козаків - 16, селян - 1, наліч. 98 ж., у т.ч. 4 ткачі, 1 візник, 5 поденників, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 104 дес. придатної землі. 1923 відійшов до Роменського округу.

КОЛЬЗАН - хут*. Див. с*. *Тишківка.*

КОМАРІВСЬКИЙ (Комарівка) хут. р. *Городні* (права прит. р. *Сможу),* за 6 в. від с. *Городні* (сучасного Ічнянського р-ну). Входив до Прилуцького пов. 1797 наліч. 19 душ чол. статі податкового населення [9]. У 19-20 ст. у збірниках статистичних даних (списках нас. пунктів) хут. не згадується, але позначений на картах Прилуцького пов. 1869 та 1902 під назвою х. Комарівка. Нині не існує.

КОМБІНАТ АГРОПРОМИСЛОВИЙ ПРИЛУЦЬКИЙ. Див. *Комбінат хлібопродуктів № 2.*

КОМБІНАТ БУДМАТЕРІАЛІВ І КОНСТРУКЦІЙ Облагробуду корпорації «Украгробуд». Створений 1966. Виготовляв пустотні плити перекриття для багатоповерхових будинків, залізобетон. 1995 виготовив 2430 $м^3$ збірного та 627 $м^3$ товарного залізобетону. На 1.01.1996 працювало 162 чол. У 2001 не працює. Розташ. в пров. Фрунзе № 22.

КОМБІНАТ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ. Створений 1981 підчас реорганізації міського управління змішаної торгівлі, підпорядкований обласному управлінню громадського харчування. До нього увійшли ресторан, кафе, їдальні виробничих підприємств, громадські та шкільні. Працювало 741 чол. 1985 К.г.х. об'єднував 49 підприємств, працювало 670 чол. 1992 відомчі їдальні знову підпорядковані підприємствам, створена мережа самостійних підприємств громадського харчування (кафе "Явір", «Зустріч», «Райдуга», «Вокзальне», «Малятко»), окремо почали функціо-нувати новоутворені *Комбінат шкільного харчування «Шкільний»* та *ЗАТ «Каштан»*. Після цього К.г.х. перестав існувати.

КОМБІНАТ ДЕРЖАВНИЙ ПРОМИСЛОВИЙ (ДЕРЖПРОМКОМБІНАТ) Чернігів, облуправління легкої промисловості УРСР. Прилуцький створений 1928. До нього входили ф-ки: *взуттєва, панчішна, дзеркальна, шкіргалантерейна, рукавична, гнутих меблів, шкільного устаткування,* а також заводи лісопильний *пластмас* і пункти збору утиль-сировини. Комбінат здійснював керівництво підприємствами легкої промисловості міста, постачання сировини та реалізацію продукції цих підприємств. Ліквідований в березні 1934.

КОМБІНАТ ЕФІРООЛІЙНИЙ ЗАТ (з-д м'ятний) в Прилуках. Створений у 1920-х на 3 десятинах кол. саду Скоропадського «Острівки». З-д, розрахований на переробку 10-12 тис. пудів сухого м'ятного листя та кореня лепехи за добу, почав працювати 1927. Все приладдя й устаткування для нього виготовлене в Україні (Прилуки, Лубни, Київ). Витрати на будівництво становили 105 тис. крб. Постійний штат 1927 складав 6 чол., а під час роботи з-ду працювало до 40 сезонних робітників. 1938 з-д розширено й реконструйовано, до його підпорядкування передані Галицький та Кам'янець-Подільський м'ятні з-ди. На з-ді освоєно випуск ефірної олії з коріандру, розширено силову станцію, установлено паровий котел. Під час В. В. війни з-д був зруйнований, відбудований 1944. Крім переробки м'ятної сировини, почав переробляти напівфабрикати 4-х з-дів України - Роменського, Галицького, Переяславського та Лубенського. 1957 став називатися Прилуцький з-д ефіроолійних культур республіканського тресту «Ефіролія» Міністерства с.-г. УРСР. З 1958 - Прилуцький м'ятний завод. 1960 до нього приєднано Журавський м'ятний з-д. 1964 збудовано новий цех по випуску ментолу. З 1968 отримав назву Ефіроолійний комбінат Міністерства харчової пром-ті, а з 1978 - Прилуцьке виробничо-аграрне об'єднання ефіроолійної пром-ті, куди увійшов і Краслянський ефіроолійний радгосп «Зоря». Комбінат випускав ефірну олію з м'яти, коріандру. 1995 виробив 8848 кг ефірної олії та 1685 кг кристального ментолу. На 1.01.1996 працювало 104 чол. на 1.01.2001 - 62 чол. Розташ. на вул. Бособрода № 95.

КОМБІНАТ МАСЛОРОБНИЙ ВАТ (завод маслоробний). До 1917 в Прилуках працювали приватні «маслобойньїе заведення», які виробляли продукцію з молока. 1929 в кол. буд-ку Капари на вул. Київська № 131 відкрито маслозавод. 1941 тут почав працювати новий цех випічки хліба та кондитерських виробів. Кожен день випікалося біля тонн хліба, 300-400 кг печива, виготовлялося 500 пляшок кефіру, 2 центнери сиркової маси, морозиво і т.д. Після німецько-фашистської окупації відновлений з-д почав працювати

у жовтні 1943, працювало близько 50 чол. 1968 маслозавод для жителів Прилук виготовив 10 т шоколадного, 5 т вологодського та 348 т вершкового масла. Магазинами міста реалізовано 310 т сметани, 72 т жирного та 243 т обезжиреного кефіру, 3703 т пастеризованого і 48 т 6% молока, 130 т твердих сирів, 140 т морозива та 88 т сиру. Більше 80 т пресованої сметани з-д виготовив для Югославії. За рік виготовлено продукції на суму 6 млн. 208 тис. 800 крб. 1986 збудовано новий комбінат у пд. промзоні міста, який спроможний приймати за добу 360 т молока. У реконструйованому приміщенні старого маслозаводу (сирзаводу) розмістився підсобний цех *Ф-ки птахової , "Прилуцька "*. Комбінат освоїв виробництво різних видів кефіру, ряжанки, сметани, фасованого сиру і молока. 1995 комбінат виробив 754 т масла, 2794 т цільномолочної продукції. На 1.01.1996 працювало 345 чол., на 1.01.2001 -146 чол. Розташ. на вул. Дружби народів (пд. промзона).

КОМБІНАТ МЕБЛЕВИЙ (завод лісопильний). Прилуцький держ. лісопильний з-д Полтавського Губліскому створений 1920 на базі націоналізованої кустарної лісопилки Неймана. З-д мав лісораму і дві циркулярні пилки, працювало 23 чол., розпилювали колоди і з дошок виготовляли ящики для махорфабрики. 1928 лісопильний з-д («Лісопилка») став виготовляти віконні рами й двері. Працювало 74 чол. 1930 з Житомира в Прилуки була переведена колодочна ф-ка, яка перебувала на території з-ду до 1939, після чого була переведена до Ленінграда. 1932 лісопильному з-ду передано *Ф-ку шкільного устаткування,* після чого з-д отримав назву Прилуцький меблевий комбінат Облуправління місцевої пром-ті. 1936 комбінату передано *Ф-ку гнутих меблів.* 1937 К.м. випустив 4 тис. стільців, 15 тис. шаф, 1,5 тис. парт, 500 класних дошок. Працювало 190 чол. 1940 всі виробничі цехи розмістилися на одній території. У тому ж році випущено

продукції на суму 14 млн. крб. Працювало 455 чол., у тому числі 3 інженери та 2 техніки. На поч. В. В. війни все устаткування було демонтоване і на двох ешелонах відправлено (з людьми) у м. Сарапуль в Удмуртії. Прибув на місце лише один ешелон (другий розбомблений німцями). 1943 німці, відступаючи, повністю зруйнували комбінат. Через декілька місяців після звільнення від окупації відремонтовано частину приміщень, і комбінат почав випускати табуретки, ресторанні столи, шкільні парти, стільці. До 1948 валовий випуск складав 500 тис. крб. на рік. Працювало 350 чол. У 1966-70 рр. побудовано оздоблювальний цех площею 2300 $м^2$, фанерувальний цех (1108 $м^2$), побутові приміщення, дитячий комбінат на 110 місць. 1972 комбінат випустив 287 тис. стільців, 4 тис. комплектів меблів, 22 тис. шаф. Меблі відправляли до 13 областей України, 5 обл. Росії та 4 республік Середньої Азії. Працювало більш як 900 чол. Комбінат займав площу 7 га. Мав цехи: машинозаготівельний, збірний, оздоблювальний, ширвжитку, а також їдальню, спортзал, магазин. На 1.01.1996 працювало 345 чол., на 1.01.2001 - 148 чол. 26.02.2004 комбінат визнано банкрутом, ліквідовано 24.10.2006. Розташ. на вул. Пирятинській № 14.

КОМБІНАТ МІСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ (МІСЬКПРОМКОМБІНАТ). Створений у Прилуках у повоєнні роки. 1947 к-т мав цехи: шевський (18 чол.), столярний (4 чол.), жестяний (21 чол.), швейний (15 чол.), слюсарний (6 чол.), паперовий (3 чол.) і матрацний. Основна продукція к-ту: меблі, відра, тази, поливайки, ліжка, папір, матраци, одяг і взуття. Ліквідований у 1950-х роках. Містився на вул. Галаганівській № 2 та вул. Незалежності № 46.

КОМБІНАТ МІСЬКИЙ ХАРЧОВИЙ. Див. *Завод продовольчих товарів.*

КОМБІНАТ М'ЯСНИЙ (М'ЯСОКОМБІНАТ) ВАТ. Створений до В. В. війни. 1943, після звільнення міста

від окупації, містився на вул. 1 Травня № 32; працювало 19 чол., у 1947 - 67 чол. У 1950-х рр. комбінат ліквідовано. 1975 почалося будівництво нового м'ясо-комбінату. Першу чергу - холодильник на 4000 т і компресорний цех здано в експлуатацію 1978, другу чергу - м'ясопереробний цех на 100 т м'яса за зміну - 1982, третю чергу - ковбасний цех на 15 т ковбасних виробів за зміну здано в березні 1986. За 1982 прийнято понад 30 тис. голів в.р.х., працювало більше 500 робітників. Це був один з найпотужніших м'ясокомбінатів України.

1991 працювало 1080 чол. К-т має свої очисні споруди, побудовано дитсадок, житлові будинки. На 1.01.1996 працювало 813 чол., на 1.01.2001 - 250 чол. Розташ. на вул. Дружби народів № 34 (пд. промзона).

КОМБІНАТ ПОБУТОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЬКИЙ (МІСЬКПОБУТКОМБІНАТ). Створений 1960 з *Артілі «Культура».* У1977 розмістився в новозбудованому приміщенні. На комбінаті проводили ремонт холодильників та інших побутових приладів, пошив і ремонт взуття. Працювали майстерня по ремонту годинників, фотографія. 1982 було прийнято понад 800 тис. замовлень на різні види послуг. До комбінату входили комплексні приймальні пункти, *Фабрика хімчистки.* 1983 до к-ту входило 32 підприємства. Його послугами користувалися щодня понад 3 тис. чол. 1992 підприємство ліквідоване.

Будинок Побуту, 1983

Перукарні, майстерні по ремонту годинників та побутової техніки приватизовані, а також утворено 8 самостійних підприємств: по пошиву одягу, ремонту побутової техніки, ювелірних виробів, взуття (кол. ательє «Чайка» на вул. Бособрода № 110). На базі ф-ки хімчистки утворене мале підприємство «Ера», на базі 2-х фотосалонів - малі підприємства «Юпітер» (Незалежності № 78) і «Об'єктив» (Київська № 214), на базі ательє Будинку побуту - мале підприємство «Чарівниця» (Київська № 214), на базі 2-х ательє (Київська № 230 та 18 вересня № 23) - мале підприємство «Силует». Всі ін. служби увійшли до виробночого-комерційного підприємства «Сервіс». Містився на вул. Київській № 214.

КОМБІНАТ ПОБУТОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ РАЙОННИЙ. Див. *«Прогрес».*

КОМБІНАТ ПО ВИРОБНИЦТВУ ПТАШИНОГО М'ЯСА (ПТАХОКОМБІНАТ). ВАТ. Створений 1935 як міжобласна заготівельна контора Птахопрому в м. Прилуках. З жовтня 1943 відновив діяльність як Прилуцький міжрайонний птахопромисловий комбінат Чернігівського облтресту головного управління яйце-птахової пром-ті. З 1950 підпорядкований Київському міжоблтресту «Укрголовптахопрому» Міністерства м'ясної та молочної пром-ті УРСР, з 1957 - Київському міжобласному м'ясотресту Київського Раднаргоспу, а з 1993 - Чернігівському об'єднанню м'ясної промисловості Мінсільгоспроду. Займався заготівлею, переробкою та реалізацією продуктів птахівництва. 1995 випущено 2956 т м'яса, 669 т ковбасних виробів. На 1.01.1996 працювало 169 чол., на 1.01.2001 - 146 чол. Розташ. на вул. Щорса № 132.

КОМБІНАТ ТЮТЮНОВИЙ. Див. *Тютюнова компанія «ВАТ-Прилуки».*

КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ № 1. Дочірнє підприємство в м. Прилуках створене в 1961. До його складу увійшли: млин № 11 (побудований 1943 на терит. кол. млина Долгіна на вул. П. Комуни № 56), який виробляв 55 т житнього обдирного борошна за добу, кукурудзообробний цех, розрахований на виробництво 1,5 тис. т гібридного насіння за сезон, підпункти в Линовиці та Галці; реалбаза (побудована 1929 в пров. Залізничному № 15). К.х. займався також заготівлею та реалізацією зерна від с.-г. підприємств Прилуцького, Срібнянського та Варвинського р-нів. 1995 вироблено 8894 т житнього обдирного борошна, заготовив 46,4 т зерна від с.-г. підприємств. На 1.01.1996 працювало 228 чол., на 1.01.2001 - 250 чол. Розташ. в пров. Залізничному № 19 та на вул. П. Комуни № 56.

КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ № 2 (Комбінат агропромисловий Прилуцький). Уведений в дію 13.10.1985. До комплексу входять елеватор і комбікормовий з-д (з 2.01.1988). Був одним з найбільших, найпотужніших комбінатів України, розрахований на переробку за добу 1000 т комбікормів, а елеватор може приймати майже 60 тис. т зерна. До першого пускового комплексу входило 53 приміщення й споруди. Елеватор обладнаний одним пунктом для прийому зерна по залізниці та двома - з автомашин. Пункти повністю механізовані, управління розвантажувальним процесом здійснюється з пульту. Велося будівництво другої черги. Комбінат здійснює заготівлю, переробку та реалізацію зерна і хлібопродуктів. 1990 випуск комбікормів було доведено до 148 тис.т. 1995 вироблено 78839 т комбікормів. На 1.01.1996 працює 321 чол. У 2000 на базі к-ту створено ТОВ «Прилуцька зернова компанія», до складу якої увійшли с. г. підприємства «Яблунівське», «Ковтунівське», «Сухополова», Прилуцька МТС. Згодом підприємство перейменоване в Прилуцький агропромисловий комбінат. На 1.01.2001 працювало 126 чол. Розташ. на вул. Дружби народів (пд. промзона).

КОМБІНАТ ШКІЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ «ШКІЛЬНИЙ» Міськвиконкому. Створений 24.06.1992, в результаті відокремлення від кол.

Комбінату громадського харчування. Обслуговував 14 шкіл міста, педагогічне та медичне училища, СПТУ-34. Мав 2228 посадочних місць. Базове шкільне підприємство - кафе «Ровесник», яке обслуговує школи №№ 4, 8, 10, 11, 14. У 1995/96 навчальному році обслуговував учнів 1-3 класів дворазовим безкоштовним харчуванням (310 дітей) і сиріт 5-11 класів, а також всіх учнів старших класів, 1400 студентів училищ та 450 учнів СПТУ Має кондитерський цех на 20 тис. одиниць конд. виробів за зміну, овочесховище на 100 т, транспорт. На 1.01.1996 працювало 107 чол., на 1.01.2001 - 145 чол. Розташ. у пров. Залізничному № 13.

КОМІНТЕРНА ВУЛИЦЯ - див *Густинська вулиця,* в'їзд і провулок.

КОМІТЕТ НЕЗАМОЖНИХ СЕЛЯН (КНС) - КОМНЕЗАМ - організація незаможного селянства України в 1920-33. Ств. на підставі закону ВУЦВК від 9.05.1920. Право вступу до КНС мали лише бідняки, а пізніше й середняки. 25.10.1920 в Прилуках відбувся 1-й повітовий з'їзд Волвиконкомів та Волкомнезамів. Продрозкладка, організація продзагонів для насильного вилучення хліба селянства були основними питаннями з'їзду. З такими ж питаннями проходили і всі наступні повітові з'їзди до 1924. 1921 ВУЦВК своєю постановою оголосив усі КНС організаціями державного значення, вони зобов'язані були якнайшвидше запровадити в життя закон про реквізицію землі, худоби й реманенту в заможних селян для передачі бідноті. Після цього закону КНС швидко зростають і наприкінці 1921 вони вже наліч. на Прилуччині 35700 членів. Маючи величезні права, КНС по суті були органами влади на селі. їхні способи та форми роботи викликали супротив більшості селянства. 16.11.1925 декретом ВУЦВК камнезами перетворено на добровільні громадські організації. Головним завданням КНС стало

об'єднання бідняків з середняками, захист їхніх інтересів. І відразу ж почався масовий вихід з організації: з 20845 членів КНС на Прилуччині залишилося лише 8016. Завдяки збільшенню державою кредитування КНС, надання безповоротної позики на землевпорядкування, звільнення від сільгосподатку кількість членів комітетів на Прилуччині 1927 знову збільшилась до 16 тис. чол. Після завершення «суцільної» колективізації в березні 1933 КНС припинили діяльність.

КОМСОМОЛЬСЬКА ВУЛИЦЯ (у центр, частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від стадіону на вул. Пушкіна на Пн. Сх. до вул. Червоноармійської (№№ 80, 85), перетинає вул. Ярмаркову, Костянтинівську. Закінчується №№ 13, 42. Довж. 1100 м, без тверд, покриття. До 1934 не мала назви. Забудована приватними житл. будинками.

КОМУНА - хут. Прилуцького р-ну Смоської сільради. Розташ. при впадінні р. *Сможу* в р. *Удай,* за 15 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 73 двори, 94 ж. (2000). Уперше згадується 1959. Новоутворений нас. пункт. 1971 - 23 двори,48 ж.

КОМУНАЛЬНА ВУЛИЦЯ. Див. *Білецького-Носенка вулиця.*

КОНАРСЬКОГО ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав попу Конарському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КОНАХІВ - хут.Сокиринської вол. Прилуцького пов. за 2 в. від с. *Калюжинці.* 1908 - 26 ж. [23]. Нині не існує (приєднаний до с. *Калюжинці).*

КОНДРАТЕНКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ, т. Кондратенку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КОНДРАТІВСЬКИЙ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. на прав, березі р. *Лисогору,* біля с. *Блотниці.* Вперше згадується 1859 [13], коли в ньому наліч. 20 дворів козаків і 95 ж. 1886 - 44 двори козаків, 14 дворів селян власників, 3 двори міщан та ін., 63 хати, 389 ж. Останній раз К. Згадується 1908, коли в хут. мешкало 525 ж. Після цього був приєднаний до с. *Блотниці.* У подвірно-господарському перепису 1910 К. не згадується.

КОНДРАТЮКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького. 1781 належав сину знач. т-ша Кондратюка [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КОНИСЬКОГО ХУТІР Варвинської, з 1761 - Першоварвинської сотні Прилуцького полку. Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18], коли він належав варвинському сотнику Дмитру Кониському (1736-53). 1781 належав його удові. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КОНІВЩИНСЬКЕ - заказник гідролог, (з 1979). Низинне болото в заплаві р. *Сможу.* Розташ. біля сіл *Іваниці* та *Щурівки* Ічнянського р-ну. Площа 308 га.

КОНОВАЛІВЩИНА - хут. Олексинської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від райцентру. 1925 - 8 дворів, 39 ж.; 1930 - не згадується. Нині не існує.

КОНОНІВКА - село Ковалівської (1925) сільради, пізніше (1930) - центр сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 277 дворів, 1402 ж.; 1930-311 дворів, 1556 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОНОНІВКА - ст. залізн. Ковалівської (1925), пізніше (1930) Кононівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 6 дворів, 24 ж.; 1930 - 38 дворів, 136 ж. Пізніше приєднана до с. *Кононівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОНОНІВСЬКИЙ РАДГОСП Шрамківської цукроварні Ковалівської (1925), пізніше (1930) Кононівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 1 радгоспний двір, 149 ж.; 1930 - 31 двір, 113 ж. Нині с-ще *Кононівка* Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОНОТОПСЬКА ВУЛИЦЯ. Див.*Незалежності* вулиця.

КОНОТОПСЬКИЙ в'їзд (у пн. частині міста, на Бродках) від вул. Незалежності (№ 29) на Сх., понад руслом р. *Удаю.* Забудовано бік в'їзду з непарними номерами. Закінчується № 17. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Назва залишилась від Конотопської вулиці. Тут, на лівому березі Удаю розміщена *Рятувальна станція на водах* (№17). Забудований приватними житл. будинками.

КОНСИСТЕНСЬКІ ДАЧІ (порції та рації) - одна з феодал, повинностей 18 ст., суть якої полягала в тому, що трудове населення Лівобережної України, в т.ч. й Прилуччини, безкоштовно утримувало військ, частини та установи, які називалися консистентами. На їх утримання давали продовольство (порції) та фураж (рації), які збиралися з посполитих та козаків-підпомічників (нижча категорія козацького стану) в основному натурою, а частково грішми. Натурні порції та рації скасовані 1765, коли вони були замінені «румянцевским рублевым окладом» (по одному карбованцю з кожного двора). Старшина, духівництво й виборні козаки звільнялися від дачі на консистентів порцій та рацій, а від двох дворів козаків-підпомічників вимагали стільки порцій та рацій, скільки від одного селянського двора. Якщо, згідно з документами, прийняти в середньому щомісячну поставку консистентам з усього Прилуцькому полку 1000 рацій та 1200 порцій, то перераховуючи їх на гроші, виходить 1500 крб. Сума немала,ураховуючи, що пуд пшениці в той час коштував 15 коп. Система консистенції існувала протягом 1716-83.

КОНЮШНЯ (Конюшенний) - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташ. на прав, березі р. *Лозової* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 6 в. від с. *Олексинців.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до

Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 хут. належав б.т. Трифановському. Позначений на картах Прилуцького пов. 1797, 1802, 1869 та 1902. 1886 - 4 двори селян-власників, 5 хат, 40 ж. 1910-5 госп. (2 козаків, 3 селян), 41 ж. 175 дес. придатної землі. У 1923-30 К. підпорядкована Олексинській сільраді. 1925 - 10 дворів, 41 ж.; 1930 - 37 дворів, 190 ж. Нині не існує.

КООПЕРАТИВНА ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста). Складається з трьох окремих провулків між вул. Воровського та Войкова. Закінчується №№ 30,49. Довж. 600 м, без тверд, покриття. Забудована індивід, житл. будинками, є невеличкий сквер.

КОПИЛ (Копилів) - хут.Богданівської вол. Прилуцького пов. Розташ. на Ладанському шляху, за 3 в. від с. *Голубівки.* Вперше згадується 1859 [13]. Засн. в середині 19 ст. 1859 наліч. 1 двір козаків, 4 ж. Далі в списках нас. пунктів за 1886, 1900 та 1910 не згадується, хоча на карті Прилуцького пов. 1888 позначений. У 1923-30 рр. підпорядкований Івковецькій сільраді Прилуцького р-ну Прилуцького округу. 1930 - 3 двори, 9 ж. Нині не існує.

«КОПИЛ» - госп-во Прилуцької окр. спілки с.-г. кредитних кооперативів та колгоспів. У 1924-25 рр. - польове госп-во площею 32 дес, яке велося з метою репродукції чистосортного насіння зернових культур та клеверу. В кінці 1925 «К.» разом з садом х-ра *Хелмщина* передано Окрземвідділу в обмін на Березівське госп-во. Госп-во містилося на х-рі *Копил.*

КОПИТЦІ - річка, ліва прит. р. *Сможу* [34]. Протікала терит. Іваницької сотні Прилуцького полку.

КОПТЕВИЧІВКА (Коптевича) - хут. Богданівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 290 дворів, 1434 ж.; 1930 - 284 двори, 1458 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

КОРБИНА ГРЕБЛЯ - хут. Великокрупольської сільради Лехнівського р-ну

Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923-16 ж. Нині не існує.

КОРЕНЕЦЬКА (Корінецька) - річка, ліва прит. р. *Ромна.* Тече терит. Талалаївського р-ну. Ліва притока К. - р. *Мала Галка* [32]. На її березі розташ. с. *Корінецьке.* Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

КОРЕНЕЦЬКЕ - село. Див. с. *Корінецьке.*

КОРЕЦЬКОГО - хут. Розташ. за 2 в. від с. *Савинці* Іванківської вол. Прилуцького пов. 1910 - 2 госп. селян, 13 ж. 80 дес. придатної землі [25]. У 1923-30 рр. підпорядкований Савинській сільраді Срібнянського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 4 двори, 13 ж.; 1930 - 5 дворів, 26 ж. Пізніше приєднаний до с. *Савинці.*

КОРИБУТІВ - село. Див. с. *Карабутове.*

КОРИБУТІВСЬКА СОТНЯ (у др. пол. 18 ст. - Голінська) займала обидва береги р. (у верхів'ї); існувала з 1649 поряд з Голінською. Пізніше, об'єднавшись з останньою, продовжувала існувати до 70-х рр. 17 ст, коли внаслідок зменшення населення була приєднана до Красноколядинської сотні. 1738 виділена з Красноколядинської сотні, а 1742 знову приєднана до неї. Лише 1751 Корибутівська сотня остаточно відокремлена від Красноколядинської сотні. Після цього існувала до 1781. В цей період центром сотні була вже Голінка, а не Корибутів, через що в др. пол. 18 ст. сотня звалася Голінською. В 50-х рр. 18 ст. наліч. 22 нас. пункти (11 сіл, 6 слобідок, 5 хут). За даними ревізії 1764 в Ге. значилося 6812 душ чол. статі (1141 козаків виборних, 757 козаків підпомічників, 4914 дворян, різночинців та посполитих). Перед скасуванням полкового устрою в Ге. наліч. (1780) 37 нас. пунктів (сс. *Голінка, Гайворон, Дептівка, Гирявка, Малий Самбір, Курилівка, Пекарі, Фесівка, Великий Самбір, Корибутів,* сс*. *Кошари, Савинці,* сл-ки *Воронівка, Юр ївка, Саранівка,* 22 хут.), в яких мешкали 64 родини привілейованих станів (6 дворян, 23 різночинців, 16 духівництва, 19 церковників); у тому ж році 334 двори (827 хат) 8 бдв. хат козаків, 897 дворів (1320 хат) і 22 бдв. хати селян, 102 двори (191 хата) та 128 бдв. хат козачих і посполитих підсусідків. Сотниками Корибутівської сотні були: Лесько Федоренко (1649), Степан Семенов (1654), Яцько Драпика (1672), Павло Ясликовський (1739), Самійло Левандовський (1740-42). Сотниками Голінської сотні були: Юрко Демченко (1649), Павло Дембовський (1752-59), Василь Рудковський (1760-67), Улас Жураківський (1767-77), Степан Воротиляк (1777-81).

КОРІНЕЦЬКЕ (Коренецьке) - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. Мигурове і с. *Попори.* Розташ. на р. *Коренецька* (лівій прит. р. *Ромен),* за 10 км від райцентру і залізнич. ст. *Талалаївка.* 170 дворів, 473 ж. (1996). Вперше згадується в середині 17 ст. [16]. Входило до Краснянської, пізніше - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. К. утворилося з поселення біля водяного млина, який належав у середині 17 ст. мірошнику с. *Липового* Тимошу Василевичу. Назву одержало від р. *Коренецької.* 1666 - 15 госп. селян, з них 6 госп." орали на 4-х волах" та 9 госп. - "на 2-х волах"; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Красноколядинської прислушаюче», поки красноколядинський сотник Марко Ангеліовський (1717-736) та Крупицький м-р не скупили майже все селянське населення. Усі придбані Ангеліовським землі були затверджені за ним 1733 універсалом гетьмана Д. Апос-тола. Після смерті Ангеліовського землі перейшли до його дочки Наталки, одруженої з військ, т. В. Купчинським. 1740 селян, записаних на царську казну, - 5 дворів (5 хат); підсусідків: Крупицького м-ря - 5 дворів (5 хат), військ, т. В. Куп-чинського - 7 бдв. хат і свящ. Коль-чевського - 3 бдв. хати; козаків - 42 двори (45 хат). 1780 - 3 двори (5 хат) селян «підданих Крупицького м-ря»; підсусідки: удови військ, т. Осипа Купчинського - 9 дворів (15 хат) та військ. т. Остапа Косяровського - 5 дворів (6 хат), свящ. Григорія Кольчевського - 3 двори (7 хат); 21 двір (60 хат) козаків. Діяла дерев. Покровська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666), при ній церковнопарафіяльна школа. Поблизу К. виявлені кургани епохи бронзи (2 тис. до н.е.). Після скасування полкового устрою К. 1782 відійшло до Роменського повіту Чернігівського намісництва.

КОРНІІВКА - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. У 1923 - 1741 ж. Нині село Баришівського р-ну Київ. обл.

КОРНІІВКА - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 117 дворів, 602 ж.; 1930 - 119 дворів, 639 ж. Нині село Гребінківського р-ну Полтав. обл.

КОРОБІВЩИНА (Березівський) - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Мешканці х-ра були приписані до парафії Михайлівської ц-ви с. *Березівки.* 1910 - 3 госп., з них козаків - 2, селян - 1, наліч 16 ж., у т.ч. 1 ткач, 2 поденника, 2 займалися ін. неземлеробськими заняттями [25]. Нині не існує.

КОРОБІВЩИНА - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. 1886 - 5 дворів козаків, 6 дворів селян- власників, 13 хат, 58 ж. [15], приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Березівки.* 1910-20 госп., з них козаків - 11, селян - 9, наліч. 125 ж., у т.ч. 2 теслярі, 1 швець, 1 коваль, 12 поденників, 13 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 60 дес. придатної землі. Під час організації округів К. відійшла до Роменського округу.

КОРОБОВА О. В. МОГИЛА в м. Прилуках. Олександр Васильович Коробов (1910-81) - старшина, удостоєний звання Героя Рад. Союзу за подвиг, здійснений під час форсування р. Буг. Після війни проходив службу, працював і жив у Прилуках. Похований на міському кладовищі на *Новому побуті.* На могилі споруджено пам'ятник (вис. 1,8 м) з чорного граніту.

КОРОБОВА провулок (у зх. частині міста, на *Трубарівщині,* на *Леваді)* - від вул. Інтернаціоналістів на Сх. до болота. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Прокладений 1988 на кол. полях *Дослідної станції по тютюну і махорці.* Названий на честь Олександра Васильовича Коробова (1910-81) - Героя Рад. Союзу. Ведеться забудова приватними житл. будинками.

КОРОВАЇ - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 229 дворів, 1105 ж.; 1930 - 235 дворів, 1124 ж. Нині село Гребінківського р-ну Полтав. обл.

КОРОЛЕНКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на х. *Данчича)* від вул. 1 Травня на Пд. до залізниці. Закінчується №№ 7, 58. Довж. 740 м, частково (до буд. № 20) з тверд, покриттям. 1934 названа на честь Короленка В. Г. (1853-1921) - письменника, публіциста, громадського діяча. Утворена на т. зв. Данчиковому х-рі, заселеному в 19 ст. Одним з перших поселенців був кріпосний коваль Данчича Толок Трохим, 1908 його син на старому подвір'ї побудував новий будинок, який має архітектурну цінність (№10). На ній: кол. Міський сад, магазин «Дари моря» (№ 2а), *Автостанція,* дитсадок «Лісовичок» (№ 8). Від буд. №7 і до кінця вул. примикає територія *Комбінату меблевого.*

КОРОПЕЦЬ - хут. Ольшанської вол. Прилуцького повіту на р. *Радьківці,* за 20 в. від м-ка *Іваниці* і за 5 в. від групи *Нежирівських хуторів.* 1859 - 2 двори, 8 ж. [13]. 1910 наліч. (разом з х. *Воликівським)* 3 госп. селян, 15 ж., у т. ч. 2 займалися неземлеробськими заняттями. 4 дес. придатної землі. Пізніше не згадується.

КОРОТКОГО ВУЛИЦЯ. Див. *Миколаївська вулиця.*

КОРСАКІВКА (Беседівщина) - хут. Улянівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Улянівки.* 1925 - 32

двори, 142 ж.; 1930 - 36 дворів, 199 ж. Нині не існує.

КОСЕРОВСЬКОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ, т. Косеровському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КОСЕРОВСЬКОГО І КУПЧИНСЬКОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ, т-шам Косеровському і Купчинському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КОСТЕНЕЦЬКИХ ХУТОРИ (3 шт.) Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належали Костенецьким [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

КОСТЕНКІВ - хут. Пирятинської міськради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від райцентру і за 1 км від с. *Олександрівни.* 1925 - 10 дворів, 59 ж.; 1930 - 37 дворів, 178 ж. Пізніше приєднаний до с. *Олександрівни* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

КОСТЮКІВСЬКИЙ - хут. Розташ. на прав, березі р. *Вільшанки* (Ольшанки) (правій прит. р. *Сможу),* за 4 в. від с. *Ряшок.* Входив до Прилуцького пов. 1797 наліч. 3 душі чол. статі податкового населення [9]. Після 1804 не згадується.

КОСТЯНТИНІВ-ЛОЗОВИЙ хут. Сокиринської вол. Прилуцького пов. 1910 - економія К. М. Ламздорф-Галагана, наліч. 369 ж., у т.ч. 2 займалися

Вулиця Костянтнівська, 1982

інтелігентними заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1972 дес. придатної землі [25]. Діяли паровий млин з олійницею, крупорушка і просорушка. Нині не існує.

КОСТЯНТИНІВСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Лібкнехта Карла; початок на *Квашинцяху-* від вул. Алгазіна на Сх., через центр міста на *Кустівці,* до поч. вул. Білецького-Носенка, паралельно вул. Миколаївській, Гнідаша, 1 Травня, перетинає вул. Козачу, Андріївську, Ветеранську, Іванівську, Земську, Переяславську, Вокзальну, Садову, Гімназичну, Котляревського, Пушкіна, Ярмаркову, Комсомольську, Щорса, Перемоги, Б. Хмельницького, П. Осипенко, Раскової, Польову. Закінчується №№ 234, 285. Довж. 4520 м, з тверд, покриттям. Має 3 провулки і 2 в'їзди Костянтинівські, пров. Іподромний та в'їзд Тупий. Прокладена в 1-й пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802.1900 наліч. 73 володіння (у т.ч. 6 пустирів), 92 житл. будинки. 1925 названа іменем Карла Лібкнехта - німецького комуніста. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва - Костянтинівська. Збереглися старі будинки, які є пам'ятками народної архітектури (№№ 95, 138 та ін.). На вул.: *Ф-ка художніх виробів «Прилучанка»* з салоном «Жіноча краса» (з 1984) (№ 62); кафе «Ровесник» (№ 106); магазини «Оріон», «Мрія» (№1 15); центральна міська аптека №205 (з 1982) (№117); магазин «Агротехсервіс» та Прил. ПМК-5 Чернігівспецсільмонтажу (№ 137); дошкільна установа № 4 «Веселка» (№ 138); Прилуц. ремонтно-будівельне управління (№139); у буд. № 142 довгий час містився магазин військової книги (1960-80); вбуд.№ 144до 1917містився притулок (зараз житл. будинок); квартал від вул. Гімназичної до вул. Котляревського займає старе *Кладовище центральне;* у кварталі між вулицями Котляревського і Пушкіна побудована міська *лазня;* в буд. № 185 розташ. *Лікарня дитяча* з поліклінікою та молочною кухнею; далі - *Науково-виробниче конструкторське бюро пожежних машин* (№ 189а); магазин «Акваріум» (№ 199); автокооператив «Нафтовик-2», *Ф-ка хімчистки* (№ 259), у кварталі між вул. Вокзальною та Садовою (на непарному боці) містився будинок, в якому (1936-40 рр.) жив Гліб Борисович Старушенко - докт. юрид. наук, член-кор. Рос. АН (буд. не зберігся). Забудована багато- та одноповерховими житл. будинками.

КОСТЯНТИНІВСЬКИЙ в'їзд. На *Квашинцях,* біля буд. № 96 вул. Костянтинівської, між вул. Земською та Переяславською, на Пд. залишилось 2 приватні житл. будинки.

КОСТЯНТИНІВСЬКИЙ в'їзд 1-й. На *Квашинцях,* від вул. Костянтинівської (№№35, 37) на Пн. у кварталі між вул. Андріївською та Ветеранською. Є прохід на вул. Ветеранську. Закінчується №№ 16,25. Довж. 260 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОСТЯНТИНІВСЬКИЙ провулок 1-й. На *Квашинцях,* від буд. №№ 5, 7 на Пн. до буд.№№ 13, 13а вул. Костянтинівської, між вул. Алгазіна, Козачою. Закінчується №№18, 19. Довж. 350 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОСТЯНТИНІВСЬКИЙ провулок 2-й. На *Квашинцях,* від вул. Костянтинівської (№№ 23, 25) на Пн. до вул. Миколаївської №№ 42, 44, між вул. Козачою та Андріївською. Закінчується №№ 15,22. Довж. 260 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОСТЯНТИНІВСЬКИЙ провулок 3-й. На *Кустівцях,* від вул. Костянтинівської №№ 180, 182 на Пд. до вул. Богунської (подвір'я педучилища), між вул. Щорса, Перемоги, перетинає вул. Авіації. Закінчується №№ 28,31. Довж. 400 м, без тверд, покриття. Прокладений 1950, забудований приватними житл. будинками.

КОСТЯНТИНІВСЬКИЙ - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. Розташ. поблизу с. *Петрівки.* 1910 - 2 госп. (1 селянське, 1 привілейований), наліч. 53 ж., у т.ч. 1 займався інтелігентними і 1 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 253 дес. придатної землі [25]. Нині не існує.

КОТЕЛЕВСЬКИЙ (Кут Котелевський)-хут. Розташ. на прав, березі р. *Смож* (лівій прит. р. *Удаю),* за 1 в. на Пн. від с. *Ряшок.* Вперше згадується 1797 [9]. Входив до Прилуцького пов. (1797-1923). 1797 наліч. 27 душ чол. статі податкового населення. Зважаючи на таку його кількість, можна припустити, що хут. був засн. ще за часів полкового устрою і входив до Іваницької сотні Прилуцького полку. 1859 - 20 дворів, 80 ж., приписаних до парафії ц-ви Різдва Богородиці с. *Ряшок.* Входив до Переволочнянської (1867-1890) і Ряшківської (1890-1923) вол. 1-го *стану.* У списках 1886, 1900 та 1910 окремо від *Ряшок* не згадується, але на картах Прилуцького пов. 1869 та 1902 позначений під назвою Кут Котелевський. Під такою ж назвою позначений на трофейній німец. карті 1938. Останній раз х. Котелевський окремо від *Ряшок* згаданий 1908, коли в ньому наліч. 559 ж. [23]. Нині в складі с. *Ряшок.*

КОТЕЛЕНЦІВ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакам Котеленцям [7], після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КОТЛЯРЕВСЬКОГО ВУЛИЦЯ (кол. Володимирська; у центр, частині міста, на *Броварках)* - від вул. Набережної (№ 15) на Пд. до вул. 1 Травня, Пирятинської, Гвардійської, паралельно вул. Гімна-

Вулиця Котляревського, 1981

зичній, Пушкіна, перетинає вул. Берегову, Гоголя, Шевченка, Соборну, Київську, Гнідаша, Костянтинівську. Закінчується №№ 99/2, 106. Довж. 1800 м, з тверд, покриттям (бетон). Має 1 пров., 1 в'їзд, пров. Гастелло. Прокладена в перш. пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802. 1900 наліч. 55 володінь (у т.ч. 1 пустир), 72 житл. будинки. 1981 вулиця продовжена від Костянтинівської до вул. 1 Травня. З часу побудови моста через р. Удай (в 1 970-х рр.) вул. стала основним шляхом сполучення між центром і заудайським р-ном та між автотрасами Київ- Суми та Київ - Харків. Названа 1925 на честь Івана Петровича Котляревського (1769-1838) - укр. письменника і поета. Нар. в Полтаві. Навчався в Полтавській слов'янській семінарії. З 1796 на військ, службі. Під час рос.-турец. війни брав участь у штурмі Ізмаїльської фортеці й Бендер; 1812 сформував 5-й кінний полк укр. козацтва. Літературну діяльність почав близько 1794 з написання поеми «Енеїда». Похований в Полтаві. На вул. збереглися пам'ятки народної архітектури: буд. №№ 55, 61, 68, 97. На ній: Прилуцький міський та районний відділ внутрішніх справ (№55 кол. будинок Маркевича та буд.№ 66), районний та міський суди (з 1986) (№62), дільнична міська міліція (до 1991 міський паспортний стол) (№62), Виробничо-комерційне під-во «Сервіс» (кол. ательє «Новинка») (№64), *Банк промислово-інвестиційний* - на розі вул. Київської та Котляревського, в буд. № 78 нар. і жив народний артист України М. Ф. Яковченко (див. *Яковченка М. Ф. Садиба),* далі - *Кладовище центральне міське, Стадіон «Супутник».*

КОТЛЯРЕВСЬКОГО в'їзд - від вул. Котляревського (№№ 13, 15) на Пн. Сх., між вул. Береговою та Гоголя. Закінчується №№ 7,10. Довж. 100 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОТЛЯРЕВСЬКОГО провулок - від вул. Котляревського (№№ 45, 47) на Сх., паралельно вул. Шевченка, Соборній. Закінчується №№ 11,12. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОТОВСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у зх частині міста на Квашинцях, на «Западенці») складається з двох окремих провулків між вул. Чапаева і Київською. Закінчується №№ 24, 65. Довж. 425 м, без тверд, покриття. Прокладена в 19 ст. на околиці міста, в улоговині, від чого й куток називався «Западня» або «Западенька». Названа іменем Г. І. Котовського - учасника громадянської війни. Забудована приватними житл. будинками.

КОХАНА - хут. Варвинської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від райцентру. 1925 - 2 двори, 10 ж.; 1930 - 2 двори, 10 ж. Нині не існує.

КОХНІВКА - село* Свічківської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру. 1925-65 дворів, 368 ж.; 1930—65 дворів, 367 ж. Пізніше приєднана до с. *Свічківки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

КОЦЮБИНСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Щорса (№№ 123, 125) на Сх. до парку ім. Гагаріна, паралельно вул. Київській, Костянтинівській, перетинає вул. Перемоги, Польову, Дачну. Закінчується №№ 19,62. Довж. 825 м, без тверд, покриття. Має 2 провулки. Утворена в першій пол. 20 ст. Названа на честь Михайла Михайловича Коцюбинського (1864-1913) - видатного укр. письменника і гром, діяча. У кварталі між вул. Перемоги та пров. Польовим розташ. старе *Кладовище Кустівське.* Забудована приватними житл. будинками.

КОЦЮБИНСЬКОГО провулок 1-й. Від вул. Щорса (№№ 133, 135) на Сх. до вул. Перемоги (№№ 124, 126), між вул. Коцюбинського та Костянтинівською, перетинає 2-й пров. Коцюбинського. З вул. Коцюбинського не межує. Закінчується №№ 9, 10. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОЦЮБИНСЬКОГО провулок 2-й. Від середини кварталу (вул. Щорса-Костянтинівська-Перемоги-Коцюбинського) на Пд. до вул. Костянтинівської (№№ 231, 233). Закінчується №№ 7, 8. Довж. 175 м, без тверд, покриття. Перетинає 1-й пров. Коцюбинського. Забудований приватними житл. будинками.

КОЧЕНІВЩИНА - хут. Див. с-ще *Качанівка.*

КОЧУБЕЯ П.А. ЕКОНОМІЯ в с. *Згурівці* Згурівської вол. Прилуцького пов. 1910 - 33 госп., з них козаків - 5, селян - 18, ін. непривілейованих - 8, привілейованих - 2, наліч. 181 ж., у т.ч. 3 теслярі, 2 кравці, 1 столяр, 6 ковалів, 4 слюсари, 13 займалися інтелігентними та 13 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2840 дес. придатної землі [25]. Приєднана до с. *Згурівки.*

КОШАРИ - село* Конотопського р-ну Сумської обл. Розташ. за 24 км від райцентру і залізн. ст. Конотоп. 590 дворів, 1196 ж. (1993). Слобідка К. заснов. у 40-х рр. 18 ст. [16]. Входила до Красноколядинської, з 1751 - до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Виникла біля овечих сараїв (кошар). Овечі отари заведені кн. О. Меншиковим (1726). Генер. Вейсбах (1740) вівчарство замінив на конярство. Після скасування кінського заводу біля хутора лишився великий пустир, на якому й виникла слобідка під назвою Кошари. У Румянцевському опису (1765—69) слобідка налічувала 41 селян, хату. 1780 - 61 двір (84 хати) селян, які належали К. Розумовському. Після скасування полкового устрою К. 1782 відійшли до Конотопського повіту Новгород-Сіверського намісництва.

КОШОВОГО ОЛЕГА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному,* в *Селищі з-ду «Будмаш»)* - від вул. Паризької Комуни (№ 10) на Пд. до вул. Ракитної (№ 51), паралельно вул. Піонерській, Саксаганського, перетинає вул. 18 вересня. Закінчується №№ 8, 35. Довж. 500 м. Від початку до вул. 18 вересня з тверд, покриттям. Має 4 провулки. Прокладена 1949 на землях колгоспу ім. Сталіна х. *Ракитного* на місці виноградника. Названа на честь Олега Васильовича Кошового (1926 -1943) - Героя Рад. Союзу (див. *Музей Кошового).* На ній розташ. філіал відділення Ощадбанку України (№ 8). Забудована житл. будинками; від вул. 18 вересня до Ракитної ведеться забудова.

КОШОВОГО провулок 1-й. Від вул. О. Кошового (№№ 29, 31) на Сх. до вул. Піонерської (№ 36), паралельно вул. Ракитній. Закінчується №№ 6, 11. Довж. 110 м, без тверд, покриття. Прокладений 1950. Забудований приватними житл. будинками.

КОШОВОГО провулок 2-й. Від вул. О. Кошового (№№ 17, 19) на Сх. до вул. Піонерської (№№20, 22), паралельно вул. 18 вересня. Закінчується №№ 5, 6. Довж. 210 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОШОВОГО провулок 3-й. Від вул. О. Кошового (№№ 11, 13) на Сх. до вул. Піонерської (№№ 14, 16). Закінчується №№ 5, 6. Довж. 210 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КОШОВОГО провулок 4-й. Від вул. О. Кошового (№№ 5, 7) на Сх. до вул. Піонерської (№№8, 10). Закінчується №№ 5,6. Довж. 220 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КРАПИВИ ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Крапиві [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

Красляни, 2006

КРАСЛЯНИ - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Рибці і Лиски.* Розташ. на р. *Рибець* (правій прит. р. *Удаю),* за 25 км від райцентру і залізнич. ст Прилуки. 260 дворів, 472 ж. (2000). Вперше згадуються 1629 [19]. З початку 50-х рр. 17 ст. К. входили до Полкової, з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівськ. обл. (з 1932). Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». На поч. 1730-х рр. надане на ранг осавулу Генер. військової артилерії Семену Каравці. Під час його володіння в селі 1737 було 8 госп. селян, 37 госп. козаків (20 виборних, 37 підпомічників) і 9 госп. козачих підсусідків. Через 3 роки селян в К. зовсім не залишилось - вони, мабуть, переписалися в козаки; тоді ж у селі було «козачих винокурень 6 з 7-ма казанами». Пізніше (1753) знову з'явилися селяни - 4 двори і 3 бдв. хати, у відомості 1764 показані дрібні володіння, які виникли шляхом «скуплі»: генер. бунч. Тарновського, тит. ради. А. Гуленка, військ. тов. Андріята Івана Мазарак та ін. У відомості 1780 селян немає, а показані 42 хати підсусідків (козаків і різночинців). 1795 колишньому переволочнянському сотнику (1763-81) б.т. Ст. Ст. Лукомському належало в селі 127 душ; він тут і жив. 1797 наліч. 570 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. поміщиками К. були спадкоємці Ст. Ст. Лукомського: Нил Степанович, Михайло, Микита та Степан Ниловичі. І нині в К. зберігся ставок, який називають «Лукомський». Дерев. Миколаївська ц-ва, споруджена 1754, поновлена 1821 (перша ц-ва збудована до 1730). 1859- 145 дворів, 1019 ж. У 1861-66 селяни К. підпорядковані Переволочнянському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян, а козаки - Переволочнянському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей К. 1867 увійшли до *Переволочнянської волості* 2-го *стану.* 1886 - 28 дворів селян-власників, які входили до двох сільс. громад (Лукомська 1-а, Шпикітерівська), 160 дворів козаків, 4 двори міщан та ін., 204 хати, 1075 ж.; діяли: ц-ва, однокласна жіноча церковнопарафіяльна школа, шинок, 15 вітряків, олійниця. 1910 (разом з х. Войтинівщина) - 192 госп., з них козаків- 150, селян - 29, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 11, наліч. 1245 ж., у т.ч. 5 теслярів, 5 кравців, 1 швець, 2 столярі, 3 ковалі, 1 слюсар, 49 ткачів, 1 візник, 23 поденники, 8 займалися інтелігентними та 65 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2036 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Миколаївська ц-ва (закрита за рад. влади), земське початкове однокласне училище (1910), в якому навчалося 55 хлопч. та 27 дівчат (1912), жіноча церковно-парафіяльна школа. У 1925-30 рр. К. центр сільради. 1925 - 266 дворів, 1424 ж. (разом з х. *Войтинівщиною);* 1930 - 265 дворів, 1372 ж.; 1944 - 281 двір, 830 ж.; у колгоспі «7-й з'їзд Рад» діяла кузня, теслярська майстерня, вітряк. До 1951 в К. було 2 артілі: ім. «7 з'їзду Рад» та «Заповіт Ілліча». Перша об'єднувала 126 дворів (180 чол. працездатних), мала 1142,5 га землі (689,5 га ріллі), коней 47, в.р.х. - 134. Друга артіль об'єднувала 150 дворів (208 чол. працездатних), мала 1183,9 га землі (703 га ріллі), коней - 56, в.р.х. - 142. 1951 ці дві артілі об'єднані з артіллю ім. Димитрова *(Рибці)* в один колгосп ім. Димитрова, після чого стало 414 дворів (671 чол. працездатних), 3498 га землі (2064 га ріллі), коней - 141, в.р.х-415. 1958 до цього колгоспу приєднано колгосп «Борців Революції» *(Лиски).* 1961 в школі-восьмирічці навчалося 179 учнів (14 працівників). 1970 в колгоспі наліч. 16 автомашин, 20 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. -1156, свиней - 1856, овець-262. 1971 - 282 двори, 799 ж. 1975 до колгоспу ім. Димитрова приєднано ще й колгосп «Більшовик» *(Подище),* при цьому він отримав назву «Зоря». А 1977 його перетворено в ефіроолійний радгосп «Зоря». 1990 в радгоспі наліч. 52 автомашини, 31 трактор, 15 комбайнів, а також в.р.х. - 2187, свиней - 809, коней - 102, овець - 3712. Пізніше Подищенський віддділок відокремився в самостійний радгосп «Подищанський». 1996 в К. містилася центр, садиба ефіроолійного колективного с.-г. підприємства «Зоря» (з 15.02.1996) з відділеннями в сс*. *Лиски і Рибці,* яка спеціалізувалася на вирощуванні м'яти, кропу. Підприємство мало 4906 га землі (2142,9 га орної), ефіроолійний завод, млин, наліч. 34 автомашини, 18 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 874, свиней - 200, коней - 32, овець - 1019. У селі - відділення зв'язку, АТС (1978), філіал відділення Ощадбанку, середня школа (76 учнів, 19 педпрацівників; 1994) з спортзалом, фельдшерсько-акушер. пункт, дитсадок (17 дітей), Будинок культури на 300 місць, 2 б-ки (10,5 тис. од. зб.), діюча Миколаївська ц-ва (з 1994), Будинок побуту (1995), кафе, 2 магазини. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1970 споруджено меморіальний комплекс на честь воїнів-односельців, які полягли (138 чол.) на фронтах В. В. війни; 1965 встановлено надгробки на 5 братських могилах воїнів і партизанів, загиблих під час війни в 1941 та 1943. Біля К. виявлено курганний могильник періоду Київ. Русі (11-12 ст.). У К. знайдено залишки стародавнього рову, бронзові наконечники стріл, бронзовий жіночий браслет. К. з'єднані дорогами з тверд, покриттям з автотрасами Київ-Суми (10 км), Прилуки-Варва (12 км), а також з с*. *Рибцями* (3 км) і в 1970-72 рр. з с-щем *Ладан* (12,5 км).

КРАСЛЯНКА - річка. Див. *Креслянка.*

КРАСЛЯНСЬКИЙ - хут. Розташ. у верхів'ї безіменної прав, притоки р. *Удаю* (впадала в р. *Удай* за 5-7 в. вище м-ка *Переволочної),* за 5 в. на Зх. від м-ка *Переволочної.* Входив до Прилуцького пов. 1797 наліч. 7 душ чол. статі податкового населення [9]. Нині не існує.

КРАСНЕ - село Згурівського р-ну Київської обл.; центр сільради, якій підпорядковане с*. *Олександринівка.* Розташ. на р. *Супої,* за 27 км від райцентру та за 33 км від залізнич. ст. *Яготин.* 977 ж. (1971). Входило до Яготинської, пізніше - Басанської сотні Переяславського полку, до Козелецького пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 в селі мешкали 4 родини дворян і шляхетства, 2 - різночинців, 1 - духівництва і 1 - церковників; наліч. 89 хат козаків (57 виборних, 32 підпомічників), 99 хат селян та підсусідків. 1787 - 783 душі чол. статі казенних людей, козаків і селян гр. К. Г. Розумовського, майора Калиновського, сотника Прийми та військ, т. Шаргородського. Дерев, ц-ва Різдва Богородиці побудована 1764, поновлена в 1834 та 1878 рр. 1859 - 87 дворів, 1115 ж. У 1861-66 селяни К. підпорядковані Згурівському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян, а козаки й казенні селяни - Рудівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей К. 1867 увійшло до *Згурівської вол.* 3-го *стану.* 1886 наліч. 206 дворів козаків, 4 двори селян казенних, 53 двори-селян-власників, які входили до трьох сільс. громад (колишні Кочубея, Шаргородське, Білокриницьке), 20 дворів міщан та ін., 300 хат, 1534 ж.; діяли: дерев, ц-ва, 3 шинки, 28 вітряків, 2 олійниці. 1910- 370 госп., з них козаків - 257, селян-56, євреїв - 4, ін. непривілейованих - 18, привілейованих-35, наліч. 2002 ж., у т.ч. 10 теслярів, 9 кравців, 2 шевці, 2 ковалі, 3 слюсари, 202 ткачі, 46 поденників, 10 займалися інтелігентними та 96 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2760 дес. придатної землі. Діяли: паровий млин з олійницею, крупорушка й просорушка, дерев, ц-ва, при ній б-ка і церковнопарафіяльня школа, за 2 в. від ц-ви, на березі р. Супою - каплиця з криницею всередині; до неї відбувався хресний хід для освячення води в 10-ту п'ятницю після Паски. Землями володіли поміщики; О. К. Дараган, П. А. Кочубей, І. Я. Шаргородський, М. П. Білокриницький, Р. І. Гриневич, І. Ф. Сухенко,

Бервицький. 1925-30 К.-центр сільради. 1925 - 533 двори, 2344 ж.; 1930 - 508 дворів, 2440 ж.

КРАСНИЙ - хут. Лук'янівської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 29 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ. округу.

КРАСНИЙ КОЛЯДИН - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* Глинське, Левівщина, с-ще Зелений Гай. Розташ. на лівому березі р. *Ромна,* за 20 км від райцентру і за 7 км від залізнич. ст. Рубанка. 484 двори, 1154 ж. (1996). Вперше згадується О. Пшездецьким під назвою м. Красне в опису володінь Я. Вишневецького у 40-х рр. 17 ст. Додаток «Колядин» з'явився в третій чверті 17 ст. для відміни «городка» Красного від села Красного, яке містилося між Конотопом та Батурином. Колядином Красне стало прозиватися тому, що тут при поляках сидів управитель (мабуть, Вишневецького) з прозвищем Коляда [16]. Існує й інша версія цієї назви. Колядин самою своєю назвою вказує на існування тут поселення в дохристиянські часи: Колядин це місце, де святкували коляду. Колядинське «містечко» ще в кінці 19 ст. нагадувало язичницьке святилище. К.К. мав укріплення, побудовані на початку 17 ст. З 1649 - сотенне містечко Краснянської (пізніше Красноколядинської) сотні Прилуцького полку. Сотенна канцелярія містилася в с. Рябухах. 1654 в містечку вже існував «міскій уряд», який відав громадськими справами. 1666—59 госп., з яких 42 госп. «первоі» та «середнеі статі» (у тому числі «войт Васілеі Петров, бурмістр Міхаіло Бойка»), 12 госп. «меншоі статі» і 5 сімей шевців, віднесених по окладу до «меншоі статі»; козаки не показані. Красне в др. пол. 17 ст. було не тільки наймалолюднішим сотенним містечком у полку, але й найбіднішим - у ньому не було жодного міщанина першої «статі». Вільне військове містечко. 1737 - 86 госп. селян, 85 госп. козаків (20 виборних, 65 підпомічників), 11 госп. козачих підсусідків. У 30-х рр. 18 ст. зменшилася кількість селян у містечку, одночасно поступово збільшувалася кількість підсусідків. 1740 їх було вже 42 бдв. хати: козачих - 6, красноколядинського сотника Л. Максимовича - 13, наказного сотника Крупчинського - 5, лікаря С. Семенова - 6, священиків Т. Іванова і П. Лизогуба - 8, писаря сотенного Д. Ступачевського - 2 і город, отамана - 1.1744 в К.К. 26 вільних дворів надані на 4 роки глинському сотнику А. Крижанівському. Тимчасове володіння перетворилося 1751 у «вічне» за універсалом гетьмана К. Розумовського. 1780 наліч. селян: 26 дворів (37 хат) і 1 бдв. хата полковника С. Максимовича, 45 дворів (59 хат) і 4 бдв. хати майора Крижанівського (сина сотника), 1 двір (2 хати) Крупицького м-ря; підсусідків: 1 бдв. хата полковника І. Лизогуба, 7 дворів (8 хат) померлого військ.т. Ос. Купчинського, 1 двір (1 хата) знач.т. Зуба, 4 двори (4 хати) возного М. Карповського, 2 двори (5 хат) лікаря Гр. Ступачевського, 1 двір (1 хата) військ, т. Єв. Косяровського, 7 дворів (23 хати) священиків Сологубів, 5 дворів (6 хат) священиків Тихоновичів, 3 бдв. хати - церковних; козаків: 71 двір (96 хат) та 5 бдв. хат; козачих підсусідків - 3 бдв. хати. Наприкінці 18 ст. містечко було «обвалене» земляним валом і в середені мало земляний замок. За валом були розташ. два передмістя: Чечелівка і Грицівка (див. с. *Грицівка.* Замок містився на мису, який утворюється вигином р. *Ромна,* і сполучається з передмістями вузькою смужкою тверд, ширину 17 саж. Замок обнесений валом висотою до 20 арш. Приведені вище цифри кількості дворів стосуються містечка разом з передмістями. Також разом з передмістями 1786 наліч. 227 дворів (351 хата); млинів на р. Ромен - 4 «амбара»; жителів: різночинців - 19 чол., козаків виборних - 5 дворів (24 хати), козаків підпомічників - 48 дворів (83 хати), селян різних власників - 154 двори (244 хати). У містечку 3 дерев, ц-ви: Різдва Богородиці, Троїцька та Миколаївська (вперше усі вони згадуються 1654, причому, Миколаївська ц-ва названа новою); приватні будинки лубенського полковника Максимовича (на 9 покоїв) та священиків Сологубів і Тихоновичів; базар по понеділках, ярмарки тричі на рік («на Зішестя Святого Духа», 14 вересня та 6 грудня). На території та поблизу Кр. Колядина розташовані кургани скіфського часу (5-3 ст. до н.е.), знайдено скарб римських монет 2 ст. н.е., виявлено городище сіверян (8-9 ст), поселення й городище періоду Київської Русі (9-13 ст). Деякі дослідники ототожнюють давньоруське городище з містом Глеблем, який згадується в літопису під 1147 та 1159 рр. Після скасування полкового устрою К.К. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КРАСНОКОЛЯДИНСЬКА СОТНЯ створена 1649 під назвою Краснянської сотні. Наприкінці 17 та на початку 18 ст. займала обидва береги верхнього *Ромна* і його притоків. На цій терит. 1649 містилися чотири сотні: Краснянська, Кропивенська, Голінська та Корибутівська. 1654 Кропивенська сотня вже не існувала. До 1672 перестала існувати сотня Голінська, а в 70-х рр. 17 ст. нас. пункти усіх згаданих чотирьох сотень були об'єднані в одну - Красноколядинську. За матеріалами ревізії 1713 в К.с. наліч. 941 госп. селян (козаки не показані), волів - 629, коней - 394. 1729 на терит. К.с. - 21 нас. пункт (м-ко, 18 сіл, 2 села*), в яких наліч. 921 госп. козаків, 1368 госп. селян і підсусідків. 1737 - 23 нас. пункти (м-ко, 20 сіл, 2 слобідки), 848 госп. козаків (313 виборних, 535 підпомічників) і 65 козачих підсусідків; 868 госп. селян і 33 підсусідки. 1738 з К.с. була виділена східна половина терит. в окрему сотню - Корибутівську, яка 1742 знову була приєднана до К.с. 1751 Корибутівська сотня остаточно відокремилася від К.с. Після цього в К.с. залишилося 20 нас. пунктів (м-ко *Красний Колядин, сс. Григорівка, Понори, Корінецьке, Липове, Ярошівка, Дмитрівка, Галка, Талалаївка, Кропивне, Рябухи,* с*. *Грицівка,* сл-ки *Рубанка, Лисогір,* 6 хут). За даними ревізії 1764 в К.с. значилося 6623 душі чол. статі

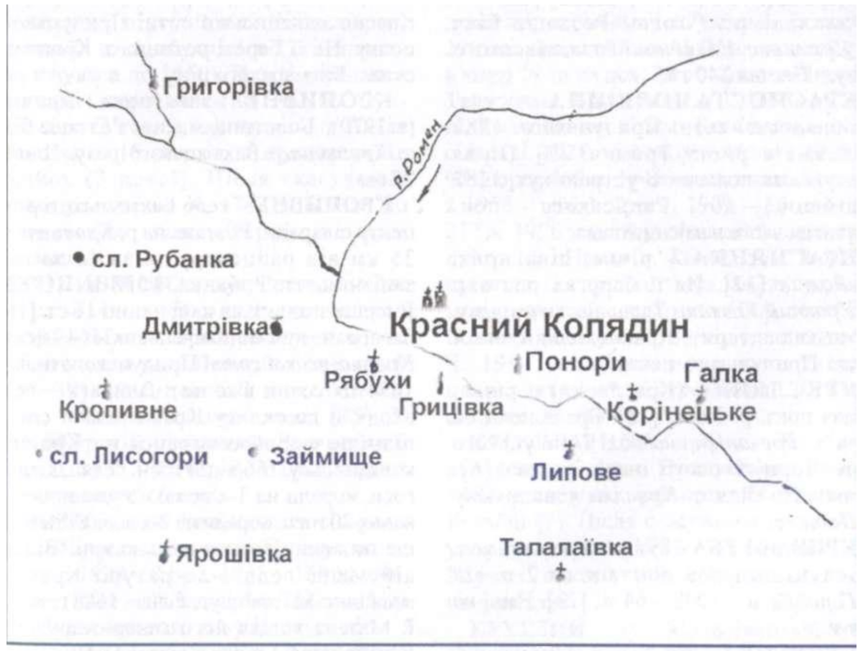

Красноколядинська сотня

(1375 козаків виборних, 133 козаки підпомічники та 5115 дворян, різночинців і посполитих). Перед скасуванням полкового устрою в К.с. наліч. (1780)-72 нас. пункти (м-ко, 10 сіл, 1 село*, 2 слоб., 59 хут; збільшилось лише число х-рів), у яких мешкало 90 родин привілейованих станів (17 дворян і шляхетства, 29 різночинців, 18 духівництва, 26 церковників); у тому ж році - 426 дворів (1044 хати) козаків, 656 дворів (929 хат) і 218 бдв. хат селян, 119 дворів (203 хати) та 217 бдв. хат козачих та селянських підсусідків. Сотниками К.с. були: Давид Деркач (1649), Тишко Гавриленко (1654), Іван Самойлович (1664), Денис Сич (1665), Данило Печений (1672), Павло Загурський (1672), Тимофій Андрієнко (1681), Тимофій Юр'євич (1687), Корній Салогуб (1701-708), Леонтій Лащинський (1710-17), Марко Ангеліовський (1717-36), Петро Семенович Максимович (1738-61), Іван Павлович Миницький (1764-80).

КРАСНОКОЛЯДИНСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1982). Болотний масив у заплаві р. *Ромна.* Розташ. біля с. *Красного Колядина* Талалаївського р-ну. Площа 340 га.

КРАСНОСТАНОВЩИНА - хут. Срібнянської сотні Прилуцького. 1781 належав корнету Троцині [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

КРАСНЯНКА - річка, ліва прит. р. *Ромна* [32]. На її берегах розташ. с. *Красний Колядин* Талалаївського р-ну. Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

КРЕСЛЯНКА (Краслянка) - річка, права прит. р. *Удаю* [32]. Брала початок біля х. *Гречанівщини* кол. Прилуцького пов. Чернігівского намісництва [6]. Протікала біля с. *Краслян* у напрямку с. *Подище.*

КРИВА ВЕРБА - хут. в Іванківська вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від с. *Горобіївки.* 1908 - 64 ж. [23]. Нині не існує.

КРИВЕНКА - хут. Див. х. *Авраменків.*

КРИВЕНЬКИ - хут. Див. с. *Білорічиця.*

КРИВЕНЬКІВСЬКИЙ (Кривеньків) - хут. Див. х. *Гавришів.*

КРИНИЧКА - хут. Подільської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925- 1 двір, 11 ж.; 1930 - 1 двір, 4 ж. Нині не існує.

КРИШТОШВКА - село* Золотонош. сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 113 дворів, 636 ж.; 1930-центр сільради, 137 дворів, 727 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

КРОЛІВЩИНА - хут. Гнилицької сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 8 дворів, 36 ж. Нині не існує.

КРОПИВЕНСЬКА СОТНЯ створена 1649. Наліч. 99 чол. реєстрових козаків; сотник Михайло Торлало. 1654 вже не існувала - входила до Красноколядинської сотні.

КРОПИВНА - річка, ліва прит. р. *Лисогору* [32]. Брала початок біля х. Кругляка кол. Борзнянського пов. Чернігівського намісництва [34]. Протікала на терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. На її березі розташ. с. Кропивне сучас. Бахмацького р-ну.

КРОПИВНЕ -заказник гідролог. (з 1979). Болотний масив. Розташ. біля с. *Кропивного* Бахмацького р-ну. Площа 75 га.

КРОПИВНЕ - село Бахмацького р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Кропивні,* за 35 км від райцентру та за 10 км від залізнич. ст. Рубанка. 1008 ж. (1988). Вперше згадується наприкінці 16 ст. [16]. Засноване при Вишневецьких. 1649 центр *Кропивенськоїсотні* Прилуцького полку; 1654 ця сотня вже не значилася - село входило до складу Краснянської сотні, пізніше перейменованої на Красноколядинську. 1666 - 24 госп. селян, з них 4 госп. «орали на 3-х волах» та мали ще по коню; 20 госп. «орали на 2-х волах» та мали ще по коню; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Красноколядинської прислушаюче». 1688 гетьман І. Мазепа віддав його генер. хоружому Юх. Лизогубу, після смерті якого (близько 1705) К. перейшло до старшого сина - б.т. Андрія. 1737 - 72 госп. селян, 4 госп. підсусідків, 22 госп. козаків (8 виборних, 14 підпомічників), 5 госп. козачих підсусідків. Після смерті Анд. Лизогуба (1737) село дісталося його дочкам - Марії Валькевичевій та Євдокії Кулябцевій. Частину володіння Марії успадкувала дочка Софія (одружена з племінником гетьмана К. Розумовського - Мих. Будлянським). Євдокія свою частину села відписала синові Андрію Кулябці та двом дочкам - Ірині Кулаківській та Уляні Покоревській. Згодом, частина володіння Марії перейшла до її онука Ол. Мих. Будлянського, а частина володіння Євдокії - до її онуків: Федора і Василя Андрійовичів Кулябок і дітям Ірини Кулаківської: Степану, Марфі та Євдокії Кулаківським. 1780 - селяни: 37 дворів (61 хата) Будлянського, 13 бдв. хат «пастушачих», 6 дворів (7 хат) б.т. П. Кониського, 12 дворів (15 хат) померлого ніжинс. судді Кулаківського, 13 дворів (16 хат) прапорщиків Вас. і Фед. Кулябок, 1 двір (3 хати) стате, ради. Жоравки; 20 дворів (45 хат) та 9 бдв. хат козаків, 9 бдв. хат козачих підсусідків. Діяла дерев. Успенська ц-ва, збудована 1773 (перша ц-ва існувала до 1666). В селі містилися будинки: «приїжджий» М. В. Будлянського (3 покої), «житлові» б.т. Павла Кониського (5 покоїв) і прапорщиків Кулябок (3 покої). Після скасування полкового устрою К. 1782 відійшло до Роменського пов. Черні-гівського намісництва.

КРОПИВЩИНА - хут. Розташ. за 2 в. від с. *Леляки.* Входила до складу *Іванківської вол.* Прилуцького пов., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1910 наліч. 2 госп. козаків, 12 ж., 5 дес. придатної землі [25]. У 1923-30 рр. підпорядкована Леляківській сільраді. 1925 - 7 дворів, 3І ж. Пізніше приєднана до с. *Леляків.*

КРОТИ - село Гурбинської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 150 дворів, 692 ж.; 1930 - 157 дворів, 732 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

КРОТИ (Кротівський, Кротівщина, Ворожчин) - село* Прилуцького р-ну Канівщинської сільради. Розташ. за 11 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 27 дворів, 28 ж. (2000). Вперше згадуються під назвою х. Кротівський 1797 [9], входив до Прилуцького пов. (1797 - 1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігівської обл. 1797 в х. Кротівському наліч. 4 душі чол. статі податкового населення. 1859 зустрічається під назвою «власницький х. Кротівщина» - 18 дворів, 106 ж., приписаних до парафії Олександро-Невської ц-ви с. *Рудівки.* К. входили до *Рудівської волості* 3-го *стану.* 1886 - 26 дворів селян-власників, 1 двір міщан та ін., 28 хат, 164 ж. У списку нас. пунктів Прилуцького пов. 1900 звався х. Кротівський (Ворожчин), а на карті 1902 - х. Ворожчин. 1910-х. Кротівський - 59 госп., з них селян - 58, ін. непривілейованих - 1, наліч. 344 ж., у т.ч. 1 кравець, 3 ткачі, 1 поденник, 19 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 296 дес. придатної землі. Власниками х-ра в кінці 19 та на поч. 20 ст. були поміщики Тарновські, Крупеники. У 1923-30 рр. К. підпорядковані Старо-Тарнавщинській сільраді. 1925 - 88 дворів, 411 ж.; 1930 - 96 дворів, 446 ж. 1946 звався вже х. Кроти, а 1958 - село* Кроти. 1971 - 65 дворів, 212 ж. 1996 землі й угіддя села* належали пайгоспу «Нива» с. *Канівщини.* З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинуло 40 воїнів-односельців. К. 1991 сполучені дорогою з тверд, покриттям з с*. *Сухоставець* (3 км), с. *Рудівкою* (4 км).

КРОТІВЩИНА - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав прапорщику Василю Кулябці [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

КРУГЛИЙ - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

КРУГЛЯКІВ - хут. Сокиринської вол. Прилуцького пов. 1886 наліч. 2 двори селян власників, 2 хати, 12 ж. [15]. Нині не існує.

КРУГЛЯК - урочище заповідне (з 1975). Дібровний природний комплекс з насадженнями дуба віком 50-80 років на схилах ярів та балок. Розташ. біля с. *Мільки* Прилуцького р-ну. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 186 га.

КРУГЛЯК (Кругляків) - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. від с. *Березівки.* 1886 - х. Кругляк, наліч. 2 двори селян-власників, 2 хати, 13 ж. [15]. 1908 - х. Кругляків, 28 ж. Нині не існує.

КРУКІВЦІ - хут. Див. с*. *Єгорівка.*

КРУКОВЩИНА - хут. Див. с*. *Єгорівка.*

КРУТИЙ В'ЇЗД - див. *Опанасівський в"їзд.*

КРУТОЯРІВКА - село Прилуцького р-ну, центр сільради. Розташ. на р. Переводі, за 30 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 167 дворів, 207 ж. (2000). Вперше згадується 1787 [8]. Входила до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). У списку нас. пунктів Київського намісництва 1781 К. не згадується. Але вона вже існувала (можливо, у цей час під ін. назвою), бо в 1787 названа слобідкою, в якій наліч. 145 душ казенних селян (козаків і власницьких селян не було). Під назвою Крутоярівка позначена на карті Малоросійської губ. [11]. 1885 показана як «бувше державне село»; входила до Яблунівської волості 2-го *стану;* 114 дворів, 511 ж.; 1891 споруджена дерев. Миколаївська ц-ва (закрита 1930); при ній б-ка, школа грамоти. 1910 наліч. 171 госп., 1088 ж. У 1923-30 рр. К. - центр сільради. 1925 - 261 двір, 1267 ж.; 1930 - 247 дворів, 1232 ж. 1961 в школі-восьмирічці навчалося 110 учнів (12 працівників). 1970 в колгоспі «Перемога» наліч. 10 автомашин, 12 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 687, свиней - 1571, овець - 235. 1971 - 226 дворів, 610 ж. 1996 в К. містилася садиба пайгоспу «Світанок» (з 1992), який мав 1741,1 га землі (1317,4 га орної), наліч. 12 автомашин, 18 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 534, свиней-26, коней - 13. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі - школа-садок (14 дітей, 8 педпрацівників), школа на 162 місця (1994), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 180 місць, б-ка (6,3 тис. од. зб.), 2 магазини, лазня. На братській могилі встановлено пам'ятник воїнам, що полягли (7 чол.) під час визволення села від гітлерівців. На фронтах В. В. війни загинуло 140 воїнів-односельців. Уродженцем К. є укр. письменник В. М. Леус (нар. 1946). К. в 1976-77 рр. сполучена дорогами з тверд, покриттям з селами *Сергіївка* (7 км) та *Білошапки, Бубнівщина, Линовиця* (27,5 км).

КРУЧА - хут. Журавської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2,5 км від с. *Журавки* і за 0,5 км від с*. *Кулишівки.* 1925 - 10 дворів, 74 ж.; 1930 - 9 дворів, 52 ж. Пізніше приєднана до с*. *Кулишівки* Варвинського р-ну.

КРЮКІВСЬКИЙ - хутір. Див. с*. *Єгорівка.*

КРЮКІВЩИНА - хутір. Див. с*. *Єгорівка*

КРЯЧІВ - селище. Див. с-ще *Тростянець.*

КРЯЧКІВКА - село Березоворудської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 358 дворів, 1634 ж.; 1930 - центр сільради, 339 дворів, 1709 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

КУДЛАЇВ - хут.Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. *нар. Детюківці,* за 1 в. від х. Глибокого (сучас. с*. *Глибоке* Талалаївського р-ну). 1908 наліч. 14 ж. [23], пізніше - приєднаний до х. Глибокого.

КУЗИНА - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. 1886 наліч. 2 двори селян-власників, 5 хат, 19 ж. [15], приписаних до парафії Покровської ц-ви с. *Грицівки.* 1910-7 госп. селян, 44 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 ткачі, 3 поденники, 3 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 23 дес. придатної землі. 1923 відійшов до Роменського округу.

КУЗИНА -річка. Див. р. *Лозова* (права прит. р. *Галки).*

КУЗНЕЧНА ВУЛИЦЯ. Див. *Гнідаша вулиця.*

КУЗНЕЧНИЙ провулок (у центр, частині міста). Перетинає вул. Гнідаша від буд. №№ 26, 35 у пд. напрямі між вул. Гімназичною та Котляревського. Закінчується №№ 15, 18. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Назва залишилася від перейменованої вул. Кузнечної (сучас. вул. Гнідаша). Забудований приватними житл. будинками.

КУЗНЯ ЗЕМСЬКА ЗРАЗКОВА. Побудована та устаткована 1903, навчалося 12 учнів. Учитель П. Г. Рябчиков. 1906 на утримання кузні земством витрачено 1032 крб. 1928 на базі кузні організовано промислово-кооперативну артіль «Молот» (пізніше - *Артіль «Жовтень»)* на вул. Переяславській (нині - терит. *З-ду «Прилукттваринмаш»).*

КУЛАЖИНЦІ - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925-307 дворів, 1557 ж.; 1930 - 405 дворів, 2091 ж. Нині село Гребінківського р-ну Полтав. обл.

КУЛИКІВСЬКИЙ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Пізніше не згадується.

КУЛИЧКА - ручай, ліва прит. р. *Іченьки* [32]. Брала початок біля с. *Воронівки* кол. Прилуцького пов. Малоросійської губ.

КУЛИШІВ - хут.Березівської вол. Прилуцького пов. за 2 в. від с. *Березівки.* 1908 наліч. 73 ж. [23], пізніше приєднаний до с. *Березівки.*

КУЛИШІВКА - село* Варвинського р-ну, Журавської сільради. Розташ. за 14 км від райцентру із а 15 кмвідзалізничн. ст. Линовиці. 112 дворів, 164 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Журавської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802), до Пирятинського пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 7 госп. селян, з них 3 госп. «орали на 4-х волах» та 4 госп. - «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село*, «до ратуші Журавської прислушаюче». 1712 гетьман І. Скоропадський надав його Дем. Якубовичу, слідом за призначенням його журавським сотником (24 двори селян). 1737 селяни К. переселилися в ін. села-залишилося лише 6 дворів, якими володів син сотника - б.т. Яків Якубович; крім того, в селі* було 15 дворів козаків (7 виборних, 8 підпомічників). 1780 - 14 дворів (19 хат) селян, 24 двори (41 хата) та 1 бдв. хата козаків. 1797 наліч. 168 душ чол. статі податкового населення, приписаного до парафії Воскресенської ц-ви *м-каЖуравки.* У 19 ст. К. входила до *Антонівської волості* 1-го *стану.* 1889 - 87 дворів козаків, 7 дворів селян, 4 двори міщан та ін., 103 хати, 576 ж. 1910- 103 госп., 659 ж. 1925 К. підпорядковувана Жураській сільраді, мала 136 дворів, 785 ж.; 1930 К. - центр сільради, 139 дворів, 816 ж.

КУЛІВЩИНА (Вороньків) - хут. Розташ. на р. *Безводівці* (лівій прит. р. *Городні),* за 2,5 в. від с. *Городні.* Вперше згадується 1797 [9]. Входила до Прилуцького пов. (1797 -1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Назва хут. походить від прізвища городнянських козаків - Куля. Друга назва (х. Вороньків) пов'язана з прізвищем більшості жителів - Вороньки, яких навіть 1938 з 19 дворів було 12. 1797 наліч. 4 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 4 двори козаків, 19 ж. 1886 - 9 дворів козаків, 9 хат, 63 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Городні.* Входила до Ольшанської вол. 1-го *стану.* 1908 наліч. 73 ж. У 1923-30 рр. підпорядкована Городнянській сільраді. 1930 - 23 двори, 124 ж. 1939 жителі хутора переселені в села *Городню* та *Гмирянку.*

КУЛЯБКИ ХУТІР Красноколядинськоїсотні Прилуцького полку. 1781 належав прапорщику Василю Кулябці [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КУМИРНА ГРЕБЛЯ - хут. Вийтівської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 43 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ. округу.

КУПРІЯНІВКА - хут. Городищенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 15 км від райцентру. 1925 - 14 дворів, 74 ж.; 1930- 15 дворів, 75 ж. Нині не існує.

КУПЧИНСЬКИЙ - хут. Малосупоївської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 678 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ. округу.

КУПЧИНСЬКОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав нащадкам померлого військ. т. Купчинського [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КУРДАСКА - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. за 1 в. від с. *Сорочинець.* 1908 наліч. 84 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с. *Сорочинець.*

КУРИЛІВКА-село. Див. с. *Жовтневе.*

КУРПИЛЕВСЬКИЙ-хут. Іваницької сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Романовичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КУРЯЧИЙ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. на лів. березі р. *Лисогір,* за 3 в. від волосного центру. Вперше позначений на карті Прилуцького пов. 1902 [29]. 1908 наліч. 17 ж. Нині не існує.

КУСТІВСЬКА ВУЛИЦЯ - див. *Михайлівська вулиця.*

КУСТІВСЬКИЙ провулок - від вул. Берегової (№№ 76, 78), між вул. Ярмарковою та Михайлівською, на Пд. Зх. до вул. Ярмаркової № 11. Закінчується №№ 17, 22. Довж. 260 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

КУСТІВЦІ - район історично-побутовий Прилук у сх. частині міста, між передмістями *Броварками* і *Плискунівкою.* Вперше згадується 1724. На плані міста серед. 18 ст. позначена Кустівська вежа. К. виникли як посад у 17 ст., коли на Прилуччині йшла активна народна колонізація і навколо міста виникали нові хутори й села. У списку козаків Прилуцької сотні 1649 значився козак Супрун Кустівський. У 1657-58 на К. була збудована дерев. *Трьохсвятительська ц-ва* на кошти міщанина Андрія Кендюха. 1731 в Полковій сотні існував Кустівський курінь козаків, що свідчить про значні розміри цього передмістя. Зважаючи на деяку віддаленість К. від стін фортеці, можна припустити, що К. перетворилися в справжнє передмістя після заселення Броварок і злиття з ними. На початку 19 ст. на К. існували вулиці (кутки): Товстоп'ятова (пізніше звалася Волошини), Шарапи, Березникова, Онищенкова та ін. Вони згадуються в зв'язку зі збором податків з міщан, які там жили. Існуючі протягом чверті віку назви пов'язані зі старою (до регулярного планування) сіткою вулиць. К. забудовувані за ген. планом 1802. Але протягом майже всього 19 ст. тут були одні хати-мазанки, городи, сіножаті та жниві поля. В описі міста 1900 відмічено, що К. мають, за невеликим винятком, виразно сільський характер. За даними перепису 1897 тут наліч. 2528 ж., що складало 13,6% міського населення. На плані Прилук 1900 К. займали 32 квартали - сучасну територія від вул. Ярмаркової, Київської, *Плискунівки,* до р. *Удай.* Зараз населення міста називає старий посад

Кустівці. Фото поч. 20 ст.

Нижніми Кустівцями, а терит. міста від вул. Київської та Ярмаркової на Пд. до Ладанського шляху - Верхніми Кустівцями. З 1929 на тер.К. існував колгосп ім. Кірова, який 1930 об'єднував 520 господарств, мав 807 га землі, 80 коней, трактор, молотарку, 7 сівалок, 3 жатки, 74 вози. 1962 колгосп ліквідовано. Серед пам'яток архітектури, що збереглися, - *Трьохсвятительська ц-ва, Густинського монастиря заїжджий двір.* Під час тимчасової окупації на території колишнього іподрому гітлерівці розстріляли близько 6 тис. мирних громадян. 1978 на братських могилах споруджено пам'ятник жертвам фашизму (скульптор В. П. Луцак, арх. В. Г. Штолько). Привертають увагу прикрашені орнаментальною цегляною кладкою фасади особняків на вул. Михайлівській № 34, вул. Перемоги № 77, вул. Шарапівській № 50 та ін. На вул. Червоноармійській № 55 зберігся в перебудованому вигляді будинок, в якому народився і жив учений-психолог А. М. Щербина (див. *Щербини О.М. садиба).* У буд. № 91 на вул. Перемоги народилась і жила поетеса Л. В. Забашта (див. *Забашти Л.В. садиба).* На К. - *Ф-ка господарчих виробів, Школи №№ 6* і *10, Училище педагогічне,* будується районна лікарня з поліклінікою.

КУТ - хут. Гнилицької вол. Прилуцького пов. Розташ. на р. *Перевід* біля с. *Миколаївки,* за 50 в. від м. Прилуки. 1910 наліч. 6 госп. селян, 52 ж, у т.ч. 4 ткачі, 1 займався ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 136 дес. Придатної землі [25]. Пізніше приєднаний до с. *Миколаївки.*

КУТ - хут. Гнилицької вол. Прилуцького пов. Розташ. на р. *Перевід* біля с*. *Середівки,* за 55 в. від м. Прилуки. 1910 наліч. 2 госп. селян, 18 ж., 38 дес. придатної землі [25]. Нині не існує.

КУТ-заказник бот.(з 1975). Насадження сосни та вільхи в заплаві р. *Удаю,* віком 40-50 років. У трав'яному покрові - валеріана, конвалія, цмин. Розташ. в Прилуцькому р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 144 га.

КУТ (болото «Лисунів») - заказник гідролог, (з 1984). Низинне осоково-очеретяне болото в заплаві р. *Удаю.* Розташ. у Варвинському р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 36 га.

КУТ ЗАБРОВСЬКИЙ (Кут-Забрівщина, Забровщина, Забаровський)- хут. Прилуцького р-ну Турківської сільради (до 1959). Розташ. за 14 км від райцентру. Вперше згадується 1859 [13]. Входив до Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1859 наліч. 12 дворів, 90 ж., приписаних до парафії Параскевіївської ц-ви с. *Івківці.* Входив до *Богданівської волості* 3-го *стану.* 1886 - 16 дворів селян-власників, 2 двори міщан та ін.,20хат, 118 ж. 1910- 33 госп., з них козаків - 1, селян - 30, ін. непривілейованих - 2, наліч. 186 ж., у т.ч. 1 тесляр, 9 ткачів, 2 займалися інтелігентними та 13 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 277 дес. придатної землі. Землевласником був поміщик Авраменко-Забровський, звідки й назва хутора. У 1923-30 рр. підпорядкований Івковецькій сільраді. 1925-35 дворів, 189 ж.; 1930-36 дворів, 197 ж. До 1950 існувала с.-г. артіль «6 з'їзд Рад» Турківської сільради, яка наліч. 39 дворів (48 чол. працездатних), мала 289 га землі (в т.ч. 236,5 га ріллі), 17 коней, 52 голови в.р.х., 8 робочих волів. 1950 об'єднана з артіллю «Нове життя» *(Турківка)* в один колгосп ім. Ватутіна, а потім (1956) - з артіллю ім. Сталінської конституції *(Богданівка)* в один колгосп ім. К. Маркса. 1959 хут. приєднаний до с*. *Турківка* Прилуцького g-ну.

КУТ КОТЕЛЕВСЬКИИ - хут. Див. х. *Котелевський.*

КУТЕЧИНСЬКОЇ ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав дружині військ. т. Кутечинського [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

КУТИ - заказник ландшафний (з 1978). Типовий природний комплекс сосново-ялинового лісу. На тер. урочища - дуб віком понад 300 років, діаметр стовбура 1 м. Розташ. в Ічнянському р-ні поблизу *Ічні,* на Пд. від міста. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 450 га.

КУТИ - село* Срібнянського р-ну Подільської сільради. Розташ. на р. *Лисогорі,* за 2 км від райцентру. 18 дворів, 42 ж. (1996). Вперше згадуються 1859 [13]. Входили Прилуцького пов., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (з 1932). Хут. заснований козаками в перш. пол. 19 ст. 1859 наліч. 2 двори, 8 ж. 1886 - 6 дворів козаків, 1 двір селян казенних, 7 хат, 37 ж., приписаних до парафії Миколаївської ц-ви с. *Подолу.* К. входили до Срібнянської вол. 2-го *стану.* 1908 - 53 ж. У 1923-30 рр. підпорядковані Подільській сільраді. 1930 - 17 дв., 89 ж.

КУТКИ ПОБУТОВІ м. ПРИЛУК - Див. *Райони та кутки побутовім. Прилук.*

КУТОВОГО - хут. Малокрупольської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 11 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

КУТОВОГО - хут. Рудівської вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

КУТЬ - хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку підпомічнику Воронку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КУХАРКА (Петровський) - село* Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Бохонове* і *Хортиця.* Розташ. у верхів'ї лів. безіменної прит. р. *Лохвиці* (правої прит. р. *Сули),* за 18 км від райцентру. 170 дворів, 469 ж. (1996). Вперше згадується 1869 [14]. Хут. засн. в пер. пол. 19 ст. колез. ас. Петром Григоровичем Ґалаґаном, який в 1832-35 рр. був Лохвицьким предводителем дворянства; перша назва х. Петровський пов'язана з його ім'ям. Входила до складу Озерянської вол. Лохвицького пов., до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). У 1923-30 рр. підпорядкована Озерянській сільраді. 1925- 18 дворів, 101 ж.; 1930- 19 дворів, 86 ж. У К. є пам'ятка архітектури - *Галаганів-Ламсдорфів садиба.*

КУЦЕВИЧІВСЬКИЙ (Куцеїв)-хут. на р. *Радьківці,* за 1 в. від х. *Буди.* Вперше згадується 1797 [9]. Входив до Прилуцького пов. Назва походить від прізвища власника хутора - Куцевича. 1797 наліч. 3 душі чол. статі податкового населення. 1859-16 дворів, 125 ж.; діяли 2 з-ди. Входив до Малодівицької вол. 2-го *стану.* 1886-9 дворів селян-власників, які входили до сільс. громади кол. Куцевича, 9 хат, 64 ж. Пізніше приєднаний до с*. *Буди.*

КУЦЕЇВ - хут. Див. х. *Куцевичівський.*

КУЦУПАТРІВ - хут. Капустинської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 7 км від сільради. 1925 - 1 двір, 8 ж.; 1930 - 1 двір, 9 ж. Нині не існує.

КУЦЯ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Куцю [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

КУЩІ - хут. Війтівської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 9 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

Л

ЛАВРЕНКІВ (Березівський) - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташ. на лів.березі р. *Лисогору,* за 3 в. від х. Чернечого (сучас. с. *Чернецьке* Талалаївського р-ну). 1910-6 госп. селян, 33 ж, у т. ч. 1 кравець, 2 ткачі, 3 поденники, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством, 79 дес. придатної землі [25]. 1923 відійшов до Роменського округу.

ЛАВРИКІВ ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакам Лаврикам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЛАДАН (Ладин, Балицьке) - смт Прилуцького р-ну, центр селищної ради, якій підпорядковане с*. *Подище.* Розташ. на р. *Удаї,* за 18 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 62 вулиці, 1435 будинки, 6968 ж. (2000). Вперше згадується 1619 [2]. входив до Журавської, з 1757 — до Переволочанської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (з 1932). Л. виник на початку 17 ст., коли тут почав засновуватися Ладанський Покровський (Підгірський) монастир. Існує легенда, за якою ще до прийняття християнства в Київській Русі на місці сучас. с-ща була божниця Ладо - бога сонця, а згодом весілля, кохання й добробуту. 1619 благочестива кн. Раїна Могилянка (удова - володаря Прилуччини кн. Михайла Вишневецького) надала Л. монастиреві, який почав «фундуватися» 1603. 1717 в ньому вже наліч. 131 двір селян і 6 дворів козаків. У 1760-70 в м-рі споруджена нова дерев, ц-ва Миколи Чудотворця з вівтарем на честь Вознесіння Господнього, яка стала парафіяльною ц-вою мешканців села. 1797 в Л. наліч. 424 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 179 дворів, 1274 ж. Л. Входив до *Переволочнянської вол.* 2-го *стану.* 1886-236 дворів селян казенних, 3 двори селян-власників, 34 двори козаків, 9 дворів міщан та ін., 316 хат, 1391 ж.; діяли: єпархіальне жіноче училище (1875), земське початкове однокласне училище (1880), 2 шинки, крамниця, 2 ярмарки (Вознесенський і 1 жовтня). 1910 - 325 госп., з них козаків - 43, селян - 267, євреїв - 2, ін. непривілейованих - 8, привілейованих- 5, наліч. 1844 ж., у т.ч. 7 теслярів, 7 кравців, 2 шевці, 5 столярів, 4 ковалі, 1 слюсар, 90 ткачів, 3 візники, 29 поденників, 10 займалися інтелігентними та 144 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1887 дес. придатної землі. Діяли: земське початкове училище, в якому навчалося 58 хлопч. і 35 дівчат (1912), трьохкласне єпархіальне жіноче училище, Возне-сенський і Покровський ярмарки. У 1923-30 рр. Л. - центр сільради. 1925 - 392 двори, 2017 ж.; 1930 - 557 дворів, 2786 ж. У 1928-38 рр. у приміщенні ліквідованого м-ря існувала *Ладанська трудова комуна* безпритульних дітей і малолітніх правопорушників. У 1930-х Л. перей-меновано у Балицьке - на честь наркома внутрішніх справ УРСР, але назва проіснувала недовго (1937 Балицький був страчений). 1929 в Л. була організована с.-г. артіль, яка об'єднувала 134 госп-ва (430 працездатних), мала 637 га орної землі, 49 га сінокосу. Колгоспники заробляли по 80 коп. на трудодень. 1944 колгосп ім. Кірова мав кузню і вітряк. До 1950 в Л. було 2 с.-г. артілі: ім. Кірова, яка об'єднувала 163 двори (148 працездатних), мала 1251 га землі (у т.ч. 718,5 га орної), 37 коней, 127 голів в.р.х.; ім. Дзержинського об'єднувала 178 дворів (216 працездатних), мала 1212 га землі (у т.ч. 625 га орної), 66 коней, 267 голів в.р.х. 1950 обидві артілі об'єднані в колгосп ім. Кірова. 1961 в Л. серед, школі навчалося 870 учнів (63 працівники). У 1996 в Л. *-З-д «Пожмашина»,* відділення зв'зку, АТС, філіал відділення Ощадбанку, серед, школа, *Технікум вечірній машинобудівний, Ладанське проф.-техн. училище № 8,* лікарня (75 ліжок), поліклініка, аптека, ветлікарня, 3 дитсадки, *Ладанський Палац культури* на 600 місць, клуб на 400 місць, 5 б-к (72 тис. од. зб.), 15 магазинів, 3 їдальні, кафе, стадіон.

Ладанський Покровський монастир,1910

Будується ц-ва. Уродженцями селища є В. П. Бульба - герой війни з Японією, укр. письменник В. К. Королів-Старий (1879^13), у Л. перебував І. К. Микитенко. На будинку, де він мешкав, 1997 встановлена меморіальна дошка з написом: «Тут у 1933-1934 роках жив український письменник Іван Кіндратович Микитенко, який працював у Ладані над романом «Ранок». У 1947 і 1977 споруджені 4 надгробки на братських могилах воїнів, загиблих під час оборони 1941 і визволення села 1943 від гітлерівців, пам'ятник (1975) на честь воїнів-односельців, які полягли (195 чол.) на фронтах В. В. війни. Поблизу Л. є кургани епохи бронзи (2 тис. до н.е.), могильник слов'янської доби. Л. міститься на автотрасі Прилуки-Варва, а також сполучений (1970-72) дорогою з тверд, покриттям з селами *Подище* і *Красляни* (12,5 км).

ЛАДАНСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста, за *«Бамом»)* від вул. Гвардійської на Пд. до вул. Індустріальної, паралельно вул. Лісовської. Довж. 555 м, без тверд, покриття. Прокладена 1991 на полі. Крайня вул. з боку с-ща Ладан. Ведеться забудова приватними житл. будинками.

ЛАДАНСЬКА с.-г. ВИРОБНИЧА ЮНАЦЬКА КОМУНА ім. ІГНАТА. Створена в квітні 1922, займала кол. поміщицьку садиба в Прилуках, у вересні цього ж року переведена до Ладанського монастиря. Ліквідована постановою загальних зборів комуни 19.08.1925.

ЛАДАНСЬКА ТРУДОВА КОМУНА ДПУ УРСР. Засн. 1928 для безпритульних дітей і малолітніх правопорушників у Ладанському Покровському (Підгірському) монастирі. Комунари виготовляли одяг, з 1931 - спорт, спорядження, меблі, з 1933 - шліфувальні верстати. На базі комуни 1938 ств. завод протипожежного устаткування. 1933 в комуні побував укр. письменник І. К. Микитенко, який відтворив життя комунарів у своєму романі «Ранок». На терит. монастиря є будинок, в якому мешкав письменник.

ЛАДАНСЬКЕ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ УЧИЛИЩЕ № **8** (ПТУ-**8**). Створене 2.12.1940 на базі Ладанської трудової комуни в кол. монастирських приміщеннях як школа фабрично-заводського навчання (ФЗН). Перший набір (120 чол.) у зв'язку з поч. війни випущений достроково. З вересня 1945— ремісниче училище № 1 (РУ-1), з вересня 1961 - міське профтехучилище № 8, з квітня 1977 - технічне училище, з 1985 - середнє профтехучилище № 8 (СПТУ-8). 19.08.1997 ПТУ-8 реорганізоване у філіал Прилуцького ПТУ № 34. За час існування уч-ще випустило більше 10 тис. кваліфікованих робітників різних спеціальностей. Серед них Герой Соц. Праці А. М. Олексієнко, директор *З-ду «Пожмашина»* П. Й. Дзюба та ін. В середньому, в уч-щі щорічно навчалося 300 учнів з Прилуцького, Варвинського та Пирятинського р-нів. Вони оволодівали професіями слюсаря-електрозварника, верстатника широкого профілю, столяра-будівельника, теслі, кухаря.

ЛАДАНСЬКИЙ ПАЛАЦ КУЛЬТУРИ. Відкритий 27.09.1980. Збудований на кошти з-ду «Протипожежного обладнання». Палац має 2 зали - великий (на 600 місць) і малий (на 100 місць), б-ку з читальним залом, радіовузол, бар та інш. приміщення. Будівля складає одне ціле з спорт, залом «Юність», одним з найбільших в області.

ЛАДАНСЬКИЙ ПОКРОВСЬКИЙ (ПІДГІРСЬКИЙ) МОНАСТИР. Засн. одночасно з Густинським монастирем на початку 17 ст. на землях кн. Вишневецьких поблизу м. Прилук. Спочатку називався Підгірським і діяв як чоловічий. Фундаторка Раїна Могилянка (1589-1619, мати магната Я. Вишневецького, двоюрідна сестра київ, митрополита П. Могили) 1615 передала монастиреві поля, сіножаті, ліс, ставки, водяний млин, а 1619 - с. *Ладан.* У тому ж році м-р став жіночим, першою ігуменею призначена сестра ігумена Густинського Свято-Троїцького м-ря Ісаї Копинського - Олександра, жінка вольова, розумна і авторитетна, яка й управляла монастирем до самої своєї смерті (1631).

1624 І. Копинський переніс з Густині в Ладанський м-р дерев, ц-ву Святої Трійці, яка була побудована 10 років тому. Ладанський м-р поступово розбудовувався й розширював свої володіння. Терит. м-ря була обнесена дерев'яною огорожею. На початку 18 ст. діяли три дерев, ц-ви: Покровська. Вознесенська і Миколаївська. Близько 1735 пожежа повністю знищила монастир. Відродження обителі почалося лише 1763, коли була збудована (на іншому місці) нова мурована трибанна Свято-Покровська ц-ва, освячена 13 квітня 1763. У той же час, замість двох згорівших церков, побудований один дерев, храм з двома вівтарями: Вознесіння Господнього і Святителя Миколи, який проіснував до 1818. 1786 Л.П.м. був залишений поза штатом, усі акти і книги, а також найцінніший посуд і церковне начиння вивезені до Чернігова, залишено лише те, що було необхідним для парафіяльної ц-ви, в яку за указом Синоду належало перетворити Л.П.м. Але, завдячуючи добровільним пожертвуванням населення та місцевих поміщиків, монастир продовжував існувати й далі, ним керували «начальниці», яких обирали проміж себе монашки. На свята приходило й приїздило багато людей, відбувалися щорічні ярмарки: Вознесенська на свято Вознесіння Господнього і Покровська з 30 вересня до 1 жовтня на Покрову. 1817, завдячуючи клопотанням єпископа Полтавського і Переяславського Анатолія Максимовича Л.П.м. знову був включений до штату з наданням йому 3-го класу. 1818, "по причині ветхості", Миколаївський храм був перебудований в теплу ц-ву на кошти останнього полкового писаря Прилуцького полку Федосія Івановича Александровича. 1855 на місті цієї дерев, збудована мурована тепла однобанна ц-ва з трьома вівтарями: Вознесіння Господнього (головним), Успіння Божої Матері, Святителя Миколая. У 1823-26 рр. побудовані муровані дзвіниця і огорожа. 1865 в Л.П.м. наліч.: 1 ігуменя, 16 штатних монашок, 37 заштатних монашок, 47 «рясоформних послушниць» і 18 послушниць; всього 115 чол. Важливою подією була дата 1 жовтня 1875, коли тут відкрилося створене на пожертвування віруючих єпархіальне жіноче училище, яке готувало учителів церковнопарафіяльних початкових шкіл. У ньому щорічно навчалося від 50 до 75 дівчат. 1870-80-ті рр. були роками найвищого розквіту монастиря. 1877 відбулася закладка фундаментів під нову будівлю єпархіального училища, а 26 серпня 1882 - урочисте її відкриття. Занепад Л.П.м. почався відразу після 1917, а остаточне його закриття - 1928, після чого монастирськими будівлями користувалась *Ладанська трудова комуна* для неповнолітніх правопорушників. Збереглися архітектурні пам'ятки: Покровський собор, Миколаївська церква, училище, житлові будинки.

ЛАДАНСЬКИЙ провулок (у центрі сх. частини міста, на Верхніх *Кустівцях)* від вул. Гвардійської (№№ 39, 41). Забудований бік вул. з непарними номерами. Першими забудовниками були місцеві залізничники. Закінчується №6. Довж. 100 м, без тверд, покриття.

ЛАДАНСЬКОГО МОНАСТИРЯ ХУТІР біля с. *Світличного.* Входив до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку. Вперше згадується 1729 [16] як слобідка з 12 дворами. У 50-х рр. 18 ст. - хутір [18], який по відомості 1780 показаний разом з селом.

ЛАДИНКА - річка, права прит. р. *Удаю.* Брала початок між сс. *Голубівкою* і *Івківцями* кол. Прилуцького пов. Гирло - біля с. *Ладана* [32].

ЛАДІВЩИНА -хут. *Цив.с*. Пролетарське.*

ЛАДОВСЬКИЙ - хут. Див. с*. *Пролетарське.*

ЛАЗНЯ. Існувала в Прилуках ще в середині 17 ст. Про це засвідчить арабський мандрівник Павло Алеппський. У своїх спогадах про перебування в місті влітку 1654 він писав про те, що поблизу

моста через *Удай* «стоит деревянный дом, служащий баней для общего пользования. Снаружи его имеется жолоб из длинного бревна, над которым стоит человек и накачивает в него воду из реки хитрым снарядом, для пополнения медного котла, где она нагревается. Мужчины и женщины моются в бане вместе без передников, но каждый из них берет от банщика род метлы из древесных ветвей, коей они прикрывают свою наготу, по их обычаю. В момент выхода из бани они погружались и плавали в холодной реке, текущей перед баней». Згадана П. Алеппським лазня під назвою «торгова баня» показана на планах міста кінця 18 ст. та першої половини 19-го. Вона містилася на березі *Удаю,* за 50 сажень на Сх. від мосту. Згідно з експлікаціями до планів лазня перебудовувалася, але залишалась на тому ж місці. В новому приміщенні міська лазня почала працювати з 1926. Вона мала чоловіче і жіноче відділення і два «номери» з ваннами і душем. Обслуговувала до 500 чол. за день. Містилася на вул. Гоголя № 49. Закрита в 1980-х рр. у зв'язку з аварійним станом приміщення. До В. В. війни працювала також «залізнична» лазня, поблизу аптеки. 27.12.1999 відкрита перша черга лікувально-оздоровчого комплексу (баня і сауна) в Прилуках, на розі вул. Пушкіна і Костянтинівської, біля міського стадіону.

ЛАН - хут. Оржицької сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 15 дворів, 45 ж.; 1930 не згадується. Нині не існує.

ЛАНКИ - хут. Див. х. *Шауліне.*

Лазня, 1985

ЛАПИНСЬКИЙ в'їзд (у Пн. частині міста, на *Бродках).* Від *Удаю* на Сх. до перехрестя вул. Незалежності, Шмідта, Фабричної і Густинської. Закінчується №№ 7,10. Довж. 75 м, без тверд, покриття. На поч. 20 ст. в'їзд уже існував. Названий на честь старовинного села *Лапинець.* Забудований приватними житл. будинками.

ЛАПИНЦІ (Чернявщина) - село* Прилуцького р-ну, включене 1936 у межі м. Прилук. Розташ. на лів. березі р. *Удаю,* на шляху Прилуки-Ічня (сучас. вул. Густинська, частина вул. Боброва, вул. Замістянська з провулками). Вперше згадуються 1663 [16]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-20) і Чернігів, обл. (з 1932). Поселені полковником Дмитром Чернявським, звідки і первісна назва нас. пункту. Пізніше Л. володів його син - полковий осавул Григор. Дмитр. Чернявський. У 1710-30 рр. в Л. у своїй садибі жила Марія Захарівна Горленко (Голуб) - дружина кол. прилуцького полковника Дмитра Горленка, який у 1715-1731 перебував на засланні в Москві. Окремо від Прилук населення Л. показане лише в др. пол. 18 ст. 1780 тут було 3 двори (3 хати) козаків, 55 дворів (64 хати) селян (з них «коронних» 17 дворів (17 хат)) і 9 дворів (15 хат) підсусідків полковника Анд. Анд. Горленка. Син його, надв. ради. Гр. Андр. Горленко, мав тут 1782 28 душ підсусідків. Він жив у Л. і 1784 побудував дерев, домову Благовіщенську ц-ву, яка 1805 згоріла і не відновлювалася (у відомості 1797 і на карті Прилуцького пов. Малоросійської губ. Л. показані як село, що мало ц-ву). 1797 в Л. наліч. 185 душ чол. статі податкового населення. 1810 в селі * - 190 душ чол. статі, з них: дворян 4, козаків 16, ратушних селян 1, поміщицьких селян 169. На початку 19 ст. власниками селян був П. Г. Горленко, Білецькі-Носенки, зокрема, укр. письменник і педагог Павло Павлович, який тут і жив (див. *Білецького-Носенка садиба).* 1835 він був власником 24-х кріпаків. Мешканці Л. були приписані до

парафії *Миколаївської ц-ви* с. *Сорочинців.* 1859 - 29 дворів, 482 ж. Л. входили до Прилуцької вол. 1-го (1837-65) і 3-го (1865-1923) *станів.* 1886 - 5 дворів козаків, 60 дворів селян-власників, які входили до 5 сільс. громад (Волощенківська, Громівська, 1-ша і 2-га Носенківські, Горленківська), 21 двір міщан та ін., 91 хата, 428 ж. 1910 (разом з х. *Литвинівщина)* - 160 госп., з них козаків - 16, селян - 99, ін. непривілейованих - 37, привілейованих-8, наліч. 827 ж., у т.ч. 15 теслярів, 20 кравців, 10 шевців, 8 столярів, 12 ковалів, 2 слюсари, 16 візників, 42 поденники, 12 займалися інтелігентними та 97 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 493 дес. придатної землі. Крім названих, землевласниками також були поміщиця Волощенкова та Кочубеї, які тут жили. У 1923-36 рр. Л. - центр сільради. Тут же містився Сорочинсько-Лапинський приміський колгосп «Червоний махорочник». 1925 (разом з х. *Литвинівщина)*- 220 дворів, 883 ж.; 1930 - 209 дворів, 815 ж. 26 червня 1936 постановою Президії ЦВК УРСР Лапинська сільрада розформована і всі нас. пункти передані до м. Прилук.

ЛАРІОНІВСЬКИЙ провулок. Див. *Гнідаша вулиця.*

ЛАТИШИН- хут. Срібнянськоїй вол. Прилуцького пов. Розташ. за 0,5 в. від с*. *Загайки.* 1908 наліч. 65 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с*. *Загайки.*

ЛАЩИНСЬКОГО ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Петру Лащинському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ЛАЩИНСЬКОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Петру Лащинському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЛЕБЕДИНЦІ (Лебединський) - село Срібнянського р-ну Карпилівської сільради. Розташ. за 13 км від райцентру. 150 дворів, 432 ж. (1996). Вперше

згадуються 1797 як хут. Лебединський [10]. Входили до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуць-кого округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Хут. Лебединський засн. в кінці 18 ст. на шляху з Срібного на Лохвицю колез. ас. Ів. Гр. Ґалаґаном, який володів декількома хуторами в Першоварвинській сотні. Дерев. Варваринську ц-ву споруджено на кошти Гр. П. Галагана (1854).У 1854-56 укр. архітектор Є.І. Червинський на замовлення Г.П.Галагана побудував у Л. будинок, в архітектурі якого повторені риси хати козацької старшини часів Гетьманщини. 1859 в Л. наліч. 86 дворів селян, 526 ж. У 1861-66 рр. селяни Л. підпорядковані Карпилівсь-кому Волосному правлінню тимчасово-зобов'язаних селян. Після реорганізації волостей Л. 1867 увійшли до *Срібнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 125 дворів селян-власників, 138 хат, 771 ж. Діяли: земське початкове училище (1873), шинок, 8 вітряків. 1910 - 158 госп., з них селян - 154, євреїв - 1, привілейованих - 3, наліч. 1035 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 1 швець, 3 ковалі, 3 ткачі, 5 поденників, 2 займалися інтелігентними та 84 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 475 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Варваринська ц-ва (закрита за часів рад. влади), при ній б-ка, школа грамоти; земське початкове училище, в якому навчалося 49 хлопч. і 14 дівчат (1913). У 1923-30 рр. Л. - центр сільради. 1925 -

Лебединці. Хата Г.П. Галагана. Фото поч. 20 ст.

228 дворів, 1228 ж.; 1930 - 228 дворів, 1330 ж.

ЛЕБЕДІВ - хут. Жоравської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 46 дворів, 207 ж,; 1930 - 43 двори, 206 ж. Нині с*. Лебедівка Яготинського р-ну Київ. обл.

ЛЕВАДА - куток побутовий на *Мединщині* в зх. частині міста Прилук, на пр. березі р. *Удаю,* де в повоєнні роки були поля *Дослідної станції* ефіроолійних культур. Тут у 1980-х прокладені вулиці: *Дубинського, Інтернаціоналістів, Коробова, Маслова, Носенка, Панченка.* Куток забудований приватними житл. будинками.

ЛЕВАНЕВСЬКОГО ВУЛИЦЯ. Див. *Волошинівська вулиця.*

ЛЕВЕН —заказник бот.(з 1978). Листяний ліс з цінним рослинним покривом. Розташ. у Прилуцькому р-ні, біля с-ща *Ладан,* на зх. його околиці. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 144 га.

ЛЕВКИ - село* Прилуцького р-ну Колісниківської сільради. Розташ. на р. *Половій* (лівій прит.р. *Удаю)* за 13 км від райцентру і за 4 км від залізн. ст. *Коломійцеве.* 102 двори, 88 ж. (1996). Вперше згадується 1657 [16]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Л. поселені близько 1638 на землях *Густинського м-ря.* Після вигнання поляків з Лівобережної України прилуцький війт «Кость Никифорович привернув був село* до ратуша Прилуцького». Але густинські ченці звернулися до гетьмана Б. Хмельницького, доводячи, що село*, поселене на монастирських землях, повинно належати м-реві. Гетьман 1657 послав у Прилуцький полк Петра Дорошенка і наказав йому разом з суддею Федосієм Лавриновичем розібратися: на чиїх землях розташовані Л. Після закінчення слідства село* надане м-реві, і це рішення 1660 було стверджене царською грамотою. Л. залишалися у володінні м-ря до 1786, після чого перейшли до казни. 1740 наліч. 17 дворів (18 хат) селян. 1780- 19 дворів (27 хат) селян. Козаків у 18 ст. в селі* не було. 1797 наліч. 119 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 72 двори, 326 ж., приписаних до парафії Миколаївської ц-ви с. *Колісників.* Л. входили до *Вільшанської* (Ольшанської) *вол.* 1-го *стану.* 1886 -1 двір козаків, 80 дворів селян державних, 4 двори селян казенних, 90 хат, 454 ж. 1910 - 119 госп., з них козаків - 3, селян - 115, ін. непривілейованих - 1, наліч. 665 ж., у т.ч. 8 теслярів, 4 кравці, 3 столярі, 54 колесники, 23 ткачі, 1 візник, 20 поденників, 3 займалися інтелігентними та 39 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 117 дес. придатної землі. Діяли: школа грамоти, земське початкове училище, засноване 1912; в ньому навчалося 31 хлопч. і 20 дівчат (1913). Л. підпорядковані Сезьківській (1925), пізніше (1930) - Колісниківській сільраді. 1925 - 150 дворів, 732 ж.; 1930 - 139 дворів, 697 ж. 1949 в місцевому колгоспі «Червоний шлях» було 919,5 га землі (866 га орної), 132 двори, 422 ж. (214 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 9 ланок, 2 тваринницькі ферми, наліч. в.р.х. - 133, свиней - 92, овець - 57, коней - 35, птиці - 143, діяли кузня, обозна майстерня, вітряк. Пізніше колгосп приєднано до колгоспу ім. Свердлова с. *Колісників.* 1996 в Л. містився відділок пайгоспу «Колісниківський», був сільс. клуб на 150 місць, магазин. 50 воїнів-односельців загинули в роки В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Село* Л. сполучене дорогою з тверд, покриттям з с. *Колісниками* (3,4 км).

ЛЕВЧИНІВЩИНА - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику Анд. Анд. Горленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЛЕГИЧІВ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. 1886-4 двори козаків, 5 дворів селян казенних, 4 двори селян власників, 14 хат, 64 ж. [15]. Нині не існує.

ЛЕЛЯКИ - село* Кейбалівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925- 123 двори, 644 ж.; 1930 - 130 дворів, 665 ж. Нині село* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ЛЕЛЯКИ - село Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Саверське.* Розташ. нар. *Удай,* за 7 км від райцентру і за 24 км від залізнич. ст. Прилуки. 208 дворів, 478 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 5 госп. селян, з них 2 госп. «орали на 4-х волах» та 3 госп. - «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село*, «до ратуші Варвинської прислушаюче». 1716 гетьман І. Скоропадський надав його значк. т. Матвію Кисловичу «до ласки військової», тобто в тимчасове володіння. 1737 селянами **Л.** володіла його удова Уляна з синами Степаном, Йосипом і Павлом, але вже без **10** дворів, які гетьман Д. Апостол 1731 відібрав у Кисловичів для удови варвинського сотника М. Ф. Тарновського. 1740 в селі* було 5 дворів (5 хат) селян і 25 дворів (27 хат) козаків. 1780 - 15 дворів (23 хати) селян, 2 бдв. хати підсусідків і 36 дворів (76 хат) козаків. 1792 власником селян був також надв. рада. П. О. Свічка. 1797 наліч. 276 душ чол. статі податкового населення. 1801 побудована Михайлівська ц-ва. 1859 в **Л.** - 113 дворів, 879 ж. У 1861 -66 рр. селяни Л. підпорядковані Дігтярівському Волосному правлінню тимчасово-зобов'язаних селян, а козаки - Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Л. 1867 увійшли до нової *Іванківської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 158 дворів козаків, 22 двори селян-власників, 5 дворів міщан та ін., 203 хати, 1094 ж.; діяли: нова дерев. Ц-ва (1859), однокласна змішана церковнопарафіяльна школа, шинок, 9 вітряків, 2 олійниці. 1910 (разом з х. Саверським) - 214 госп., з них козаків - 178, селян - 26, євреїв - 2, ін. непривілейованих-4, привілейованих-4, наліч. 1283 ж., у т.ч. 11 теслярів, 5 кравців, 8 шевців, 2 ковалі, 24 ткачі, 12 рибалок, 7 поденників, 14 займалися інтелігентними та 168 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1995 дес. придатної землі. Діяла дерев. Михайлівська ц-ва (закрита за часів рад. влади). Одним з землевласників була дворянка М. Л. Губаревська. У 1923-30 рр. Л. - центр сільради. 1925-251 двір, 1252 ж.; 1930-237 дворів, 1155 ж.

ЛЕЛЯКИ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25. 1923 - 1500 ж. **У** червні 1925 Лехнівський р-он відійшов до Київського округу.

ЛЕЛЯКІВСЬКЕ РОДОВИЩЕ НАФТИ в Прилуцькому р-ні. Нафта у відкладах нижньопермського і верхньокам. - вуг. віку; осн. запаси - у вапняках, доломітах і пісковиках верхньокам. - вуг. та нижньопермського віку. Глибина залягання нафт, покладів 1830 - 1910 м. Родовище відкрито 1962, експлуатується з 1967. Нафта родовища надходить на Кременчуцький нафтопереробний з-д.

ЛЕЛЯКІВСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1984). Болото. Розташ. біля с. *Леляки* Варвинського р-ну. Площа 43 га.

ЛЕЛЯКІВСЬКИЙ НАФТОПРОМИСЕЛ. Див. *Прилуцько-Леляківське НПУ.*

ЛЕМЕШІВКА - село Яготинського р-ну Київ, обл., центр сільради, якій підпорядковані села* *Гензерівка* і *Лукомщина,* с-ща *Перевід* і Степове. Розташ. на річці *Святогорі* (лівій прит. р. *Оржиці),* за 23 км від райцентру і за 20 км від залізнич. ст. *Яготин.* 1604 ж. (1971). Вперше згадується 1729 [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яготинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Село, засноване кн. Вишневецькими на поч. 17 ст., було зруйноване татарами в 60-х рр. 17 ст. і

заново поселене ніжинським полковником Петром Толстим на поч. 18 ст. 1737 мешкали лише селяни - 37 дворів; у цей час Л. належала Олександру Петровичу Толстому, який 1752 продав село київ, полковому осавулу Осипу Лук'яновичу Закревському. 1780 - 47 дворів (93 хати) і 15 бдв. хат селян, які належали прапорщику Олексію Осиповичу Закревському; в Л. мешкали також 3 родини духівництва і церковників; діяла Покровська ц-ва, споруджена після 1737. 1787-455 душ чол. статі селян, як і раніше, належали Ол. Ос. Закревському. 1797 наліч. 503 душі чол. статі податкового населення. У 19 ст. частина селян перейшла до Милорадовичів у 1848 за штабс-ротмістром Мик. Мик. Милорадовичем значилося 104 душі селян. Л. входила до Попівської вол. 3-го *стану.* 1889 - 144 двори селян- власників, 2 двори міщан, 152 хати, 825 ж.; діяли: нова мурована ц-ва (1883), земське початкове однокласне училище (засн. 1876), 8 вітряків, круподерня, олійниця, ґуральня, цегельний з-д. 1910 Л. входила до Журавської вол., мала 186 госп., 1342 ж., два земські початкові училища і церковнопарафіяльну школу. У 1923-30 рр. Л. підпорядкована Годунівській сільраді. 1925 - 298 дворів, 1439 ж.; 1930 -294 двори, 1474 ж.

ЛЕНІНА ВУЛИЦЯ. Див. *Київська вулиця.*

ЛЕНІНА ПЛОЩА. Див. *Центральна площа.*

ЛЕНІНІВКА - хут. Пологівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 в. від х. *Пологи.* 1930 -10 дворів, 47 ж. Пізніше приєднана до х. *Пологи.*

ЛЕНІНСЬКИЙ (Леніна) - хут. Згурівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925-15 дворів, 70 ж.; 1930 - 77 дворів, 372 ж. Нині с*. Леніне Згурівського р-ну Київ. обл.

ЛЕОНІВЩИНА (Ставище) - річка, ліва прит. р. *Руди* (лівої прит. р. *Удаю).* Гирло-біля с. *Гнідинців.* Протікала на терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку [10].

ЛЕРМОНТОВА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, за залізничним мостом) - від залізничної колії (на Бахмач) і новобудов на Пд. до поч. вул.Київської та вул. Вавілова. Закінчується № 21 (парний бік вулиці помічений номерами провулків Лєрмонтова). Довж. 325 м, без тверд, покриття. Має 3 провулки. Названа на честь М. Ю. Лєрмонтова (1814-41) - рос. поета. Прокладена на кол. землях приміського колгоспу «Заповіт Ілліча» (пізніше - *Дослідної станції).* Забудована приватними житл. будинками.

ЛЕРМОНТОВА провулок **1**-й - від вул. Лєрмонтова (буд. № 11) на Зх. до вул. Вавілова (№ 33), паралельно 2-му і 3-му пров. Лєрмонтова. Закінчується №№ 25, 26. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Забудова приватними житл. будинками розпочалася 1960.

ЛЕРМОНТОВА провулок **2**-й - від вул. Вавілова (буд. №№ 23, 25) на Сх. до вул. Лєрмонтова (буд. №№ 17, 19), паралельно вул. Вавілова і 1-му пров. Лєрмонтова. Закінчується №№21, 24. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Забудова приватними житл. будинками розпочалася 1963.

ЛЕРМОНТОВА провулок **3**-й - від вул. Вавілова (буд. №№ 39, 41) на Сх. до вул. Лєрмонтова (буд. №№ 3,5), паралельно вул. Західній і 1-му пров. Лєрмонтова. Закінчується №№ 21, 22. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЛЕСКІВСЬКИЙ-хутор. Див. *с*.Даньківка.*

ЛЕХНІВКА - село, центр Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 2026 ж. Нині село Баришівського р-ну Київ. обл.

ЛЕХНІВСЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-тер. одиниця. Ств. 1923. Межував (1923) з Турівським і Яготинським р-ми, з Золотоніським, Київським і Ніжинським округами. 1923 Л.р. наліч. 21 сільраду, 43060 ж., які мешкали в 40 нас. пунктах: сс. *Березань, Велика Круполь, Войкове, Корніївка, Леляки, Лехнівка, Дукаті, Лук 'янівка, Мала Березанка, Мала Круполь, Недра, Паришків, Пилипча, Рудницьке, Семенівка, Софіївка, Усівка, Черевки, Ярешки* і 21 хут. У червні 1925 Л.р. був відокремлений від Прилуцького округу і переданий до складу Київського.

ЛЕЦЬКИ - хут. Мойсіївської (1925) і Погребівської (1930) сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 17 км від райцентру і за 2 км від с. *Погребів.* 1925 - 26 дворів, 139 ж.; 1930-23 двори, 132 ж.

ЛЕЩИНЕЦЬ - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. від х. *Григорівщини* (нині село* Варвинського р-ну). 1910-5 госп. селян, 31 ж., 19 дес. придатної землі [25]. Нині не існує.

ЛИЗОГУБІВКА - хут. Богодарівської (1929 перейменована на Сталінську) сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925- 96 дворів, 549 ж.; 1930 - 113 дворів, 621 ж. Пізніше приєднана до с. Перше Травня (кол. Богодарівка, Сталінка) Драбівського р-ну Черкас, обл.

ЛИЗОГУБОВА СЛОБОДА - село, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925-559 дворів, 2755 ж.; 1930 - 594 двори, 1545 ж. Нині село Згурівського р-ну Київ. обл.

ЛИМАРЯ - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ЛИНОВИЦЯ - річка, права прит. р. *Удаю* [32]. Бере початок біля с. *Сухоярівки;* протікає через села *Сухоярівку, Малківку, Богданівку, Стасівщину ,смт. Линовицю.* Нижня частина річки довжиною близько 4 в. (від х. *Лутайки* до гирла) на терит. кол. Пирятинського пов. Київського намісництва (кінець 18 - початок 19 ст.) звалася *Лутайка* [8]. Прит. Л. - р. *Сухий Ярок.*

ЛИНОВИЦЯ - смт Прилуцького р-ну, центр селищної ради. Розташ. біля трьох ставків загаченої р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру. Залізнич. ст, 41 вулиця, 1184 будинків, 2915 ж. (2000). Вперше згадується 1629 [19]. Назва села походить від назви річки, на

якій воно засноване. Річка *Линовиця* була багата рибою - линами. Л. входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802), до Пирятинського пов. Полтавської губ. (1802-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігівської обл. (з 1932). У першій пол. 17 ст. була «пустим селищем», на якому прилуцький протоієрей Іван Магеровський (Мозеровський) близько 1697 осадив слободу, затверджену за ним полковником Дм. Горленком. 1709 гетьман І. Скоропадський затвердив за Магеровським «людей осілих» при х. Линовицькому, а потім "на свою особу" відібрав і царською грамотою собі у вічне володіння ствердив. Після смерті гетьмана (1722) хутором володіла його удова; 1724 хут. перейшов до родича гетьманші - полкового судді Івана Марковича. 1737 Л. належав б.т. Семену Марковичу, а 1740 хут, в якому все селянське населення складали підсусідки, одержав фельдмаршал Б. Мініх (32 бдв. хати); 5-ма бдв. хатами володів священик Мих. Лисаневич. Після заслання Мініха Л. 1742 була віддана сербу ген.-майору Івану Стоянову. Після його смерті (1744) перейшла до сина Михайла, який командував сербським гусарським полком. М. Стоянов жив у Л. ще й у 1772. 1780 наліч. 86 дворів (115 хат) селян і 2 бдв. хати підсусідків (козаків не було); основними власниками селян і підсусідків були нащадки Стоянова і Лисаневичі. 1797

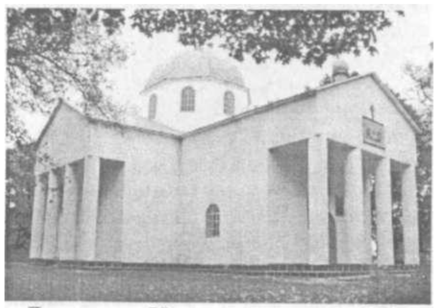

Линовиця. Успенська церква, 2006

наліч. 547 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. Л. володіли родина де Бальменів і кн. Жевахов, вони мали тут свої садиби (див. *Бальменів садиба* та *Линовицький парк ім.Т.Г.Шевченка)* з великими парками (див. *Линовицький парк «Жевахівщина»).* 1819 на кошти дружини таємн. ради. Марії Башилової збудована мурована Успенська ц-ва з дзвіницею, при ній існувала однокласна жіноча церковнопарафіяльна школа. З 1867 Л. - волосний центр 1 -го *стану.* 1889 - 1 двір козаків, 303 двори селян (2 казенних, 301 власників), 3 двори міщан та ін., 320 хат, 1762 ж.; діяли: церква, 2 заїжджі двори, шинок, кузня, 22 вітряки. У1893 завершене будівництво залізниці і ст. Линовиця. 1899 бельгійський капіталіст П. Стевенар побудував у Л. цукровий з-д (див. *Линовицький цукровий комбінат «Красний»).* 1910 - 402 госп., 2507 ж.; діяли: мурована Успенська ц-ва (зруйнована 1985; відбудована 1994-95), земське початкове училище (1911), жіноча церковнопарафіяльна школа. Серед землевласників була також поміщиця У. О. Путята. У 1923-30 рр. Л. - центр сільради. 1925-547дворов,2586ж.; 1930 - 658 дворів, 2950 ж. 1920 організована *Линовицька с.-г. комуна,* відкрито лікарню (1920-і рр.), аптеку (1933), діяла пожежна команда (1929). На поч. 1930-х створена с.-г. артіль ім. Ілліча і радгосп. Село було поділене на 7 бригад. Працювало дві шорні майстерні, 3 кузні, 2 столярні, шевська та кравецька майстерня. Пізніше стало 4 колгоспи : ім. Ілліча, який мав 1208 га землі (1048 га орної), коней - 45, в.р.х. 175 (у т.ч. 29 волів), діяла кузня і теслярська майстерня; ім. Горького - 992 га землі (719 га орної), коней - 41, в.р.х. - 123 (у т.ч. 10 волів), діяла кузня і теслярська майстерня; ім. Леніна - 901 га землі (724 га орної), коней 31, в.р.х. - 135 (у т.ч. 18 волів), діяла кузня і теслярська майстерня, теслярська майстерня та вітряк, і радгосп ім. Сталіна *(Павлівка).* 1951 до колгоспу ім. Леніна приєднані артілі ім. Ілліча та ім. Горького. 1958 всі колгоспи і радгосп об'єднані в радгосп ім. Леніна при Линовицькому цукрокомбінаті. 1961 в серед, школі навчалося 370 учнів (32 працівники), у школі -восьмирічці - 369 учнів (30 працівників). Радгосп займається **вирощуванням** насіння цукрових буряків. 1990 в ньому наліч. 40 автомашин, 41 трактор, 11 комбайнів, а також в.р.х. - 2276, свиней - 809, коней - ЗО. Працював також міжколгоспний відгодівельний комплекс (МВК), в якому було 55 тракторів, 13 комбайнів, в.р.х. - 4880, свиней - 420, коней 18.У 1996 в Л. містився радгосп ім. Леніна, який мав землі 2950 га (2823 га орної), наліч. 37 автомашин, 38 тракторів, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1648, свиней - 819, коней - 19; *Линовицький цукровий комбінат «Красний»;* МВК, в якому наліч. 43 автомашини, 8 комбайнів, в.р.х.- 1922, свиней - 216, коней - 11; філіал Прилуцького комбінату хлібопродуктів. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективних господарств. У селищі - відділення зв'язку, АТС, філіал відділення **Ощадбанку,** середня школа (447 учнів, 45 педпрацівників - 1994) з спортзалом, 2 дитсадки, лікарня, фельдшер.-акушерський пункт, аптека, ветлікарня, Будинок культури на 400 місць, 2 б-ки (18 тис. од. зб.), 12 магазинів, їдальня, селище радіофіковане (1937-61), електрифіковане (30-і рр.), перші телефони з 1930-х, перші телевізори - з 1967, газифікація почалася 1987. Видавалася газета. В Л. збереглися пам'ятки садово-паркового мистецтва (див. *Линовицький парк «Жевахівщина», Линовицький парк ім. Т. Г. Шевченка).* Уродженцями Л. є: художник і письменник Я. П. де Бальмен, генерал-майори А. С. Свириденко та І. Т. Редька, засл. артистка України М. І. Бебешко, укр. поет і художник М. П. Турківський, скульптор А.Ф. Гайдай. У 1970-х встановлено надгробок на могилі воїнів, які загинули 1943 в боях за визволення села від гітлерівців (77 чол.). Споруджено 1970 меморіальний комплекс на честь воїнів-односельців, загиблих (365 чол.) на фронтах В. В. війни, та загиблих мирних жителів села (105 чол.). Поблизу Л. - 2 кургани доби бронзи (2 тис. до н.е.), могильник черняхівської культури (2-6 ст.) та курганний могильник часів Київської Русі (9-13 ст.). Л. міститься на автотрасі Прилуки-Пирятин, а також сполучена дорогами з тверд, покриттям у 1973-74 рр. з селами *Удайці, Полонки* (10 км), у 1976-77 рр. - з селами *Бубнівщина, Білошапки, Крутоярівка, Сергіївка* (34,6 км), 1993 - з х. *Павлівка* (2,3 км).

Линовиця. Будинок де Бальменів, 1927

ЛИНОВИЦЯ - ст. залізнич. Линовицької сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925- 16 дворів, 66 ж.; 1930 - 19 дворів, 72 ж. Пізніше приєднана до смт Линовиця.

ЛИНОВИЦЬКА с.-г. КОМУНА ім. ЛЕНІНА. Створена в 1920-22 у поміщицькій садибі, кожна сім'я мала кімнату, одинокі жили в гуртожитку, а 27 дітей виховувалися в дит. будинку комуни. Харчувалися члени комуни у своїй їдальні. 1927 налічувалося 17 сімей, у 1932 - 38. Комуна обробляла близько 200 га землі, мала свій трактор, молотарку. 1934 комуна прийняла статут с.-г. артілі і згодом об'єднана з колгоспом ім. Леніна *с Линовиці.*

ЛИНОВИЦЬКА ЦУКРОВАРНЯ. Селище Линовицької сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1930 -127 дворів, 318 ж. Пізніше приєднана до смт *Линовиці.*

ЛИНОВИЦЬКИЙ ПАРК «ЖЕВАХІВЩИНА» (Голівщина). Належав відставному генералу Голеву. Після його смерті в 70-х рр. 19 ст. садиба куплена князем Д. Д. Жеваховим, котрий посадив у парку алею веймутової сосни, ялини

звичайні та сріблясті, дуби пірамідальні та черешчаті, липи дрібнолисті та великолисті, черемху, аличу та декоративні кущі. Після смерті Д. Д. Жевахова його сини у 1909-10 рр. заклали фруктовий сад, відновили алеї. Старовинний палац Жевахових (знищений) і садибні будівлі розташ. над широким ставом, найбільшою окрасою парку є унікальна мальовнича алея кедру європейського. Серед ряду вікових дубів особливо виділяється дуб-велетень (нині в занедбаному стані). Взятий під охорону Линовицький цукрокомбінатом, як пам'ятка садово-паркового мистецтва. Площа 19,3 га. Розташ. на пд. околиці смт Линовиці.

ЛИНОВИЦЬКИЙ ПАРК ім. Т. Г. ШЕВЧЕНКА. Закладений 1796 на основі природної діброви біля притоки *Удаю* річки *Линовиці,* в долині якої було створено три мальовничі ставки заг. площею 22 га. Після закінчення спорудження палацу, де Бальмени (див. *Бальменів садиба)* 1796 посадили в парку ялини, сосни, сріблясті тополі, декоративні

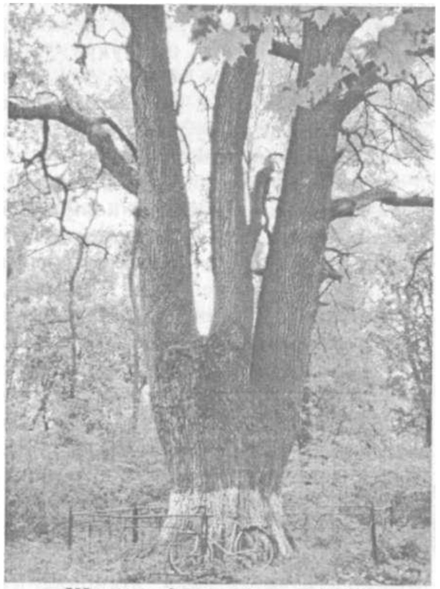

Шевченківський дуб, 2006

кущі тощо. Для прикраси парку 1887 звели «Башту огляду». 1844 *Линовицю* відвідав Т. Г. Шевченко, гостював у господаря парку, свого друга Якова де Бальмена. Біля величезного багатовікового дуба «Три брати» лежить каміньвалун, на якому сидів Шевченко, змальовуючи місцеву природу. 1960 в парку влаштований стадіон. Тут же розмістився машинно-тракторний парк. Парк Т. Г. Шевченка. Парк взятий під охорону Линовицьким цукрокомбінатом як пам'ятка садово-паркового мистецтва з 1972. Площа 16,6 га. Розташ. в смт *Линовиці.*

ЛИНОВИЦЬКИЙ ЦУКРОВИЙ КОМБІНАТ «КРАСНИЙ» - ЗАТ. Цукровий з-д, потужністю 4500 ц цукрових буряків за добу, збудований 1899 бельгійським капіталістом Стевенером в с. Линовиці. 1909 з-д придбало Корюківське АТ Терещенка. На заводі постійно працювало 30 чол., а на період виробництва цукру наймалися сезонні робітники. З-д мав залізничну колію, що підходила до бурякової ями, 10-тонні ваги. Площа посіву буряків у 1901-02 рр. становила 2083 га. Урожайність - 103 ц/га. У1913/14 з-д переробив 650 тис. ц. буряків за 84,5 доби; виробив 72,5 тис. ц. цукру, при цукристості буряків 14,9%. 1918 з-д націоналізовано; він став називатися Линовицький держ. буряко-цукровий з-д Всеросійського об'єднання цукр. пром-ті. У 1917-23 з-д працював не стабільно. 1923 перейменований в Линовицький комбінат Київського цукротресту. Мав 4 відділення посіву і переробки цукрового буряку в сс. Лемешівка, Теплівка, Сасинівка і Павлівка Прилуцького округу; за к-том закріплено 1785 га землі. З 1927 починаються роботи по капітальному будівництву. Поступово зросла потужність к-ту з 7 тис. ц. буряків за добу у 1914 до 8.5 тис. ц. 1940. Під час В.В. війни, у вересні 1941,**3**-дбуло спалено за наказом з Москви, а в 1943 німці, відступаючи, підірвали приміщення головного корпусу з-ду. 1947 з-д почав працювати, але його відновлення продовжувалося й після 1954. Після В. В. війни к-т мав 6 бурякоприймальних пунктів та посівну площу буряків 4984 га. Середня урожайність - 114,7 ц/га. 1958 відкрито друге кагатне поле, установлено 2 ваги. З 1959 наявність механізмів по розвантажуванню та укладці буряків скоротило чисельність робітників на цій дільниці до 90 чол. на добу, а також кількість бурякоприймальних пунктів до трьох. З 1959 почалася автоматизація виробництва. Значне зростання потужності з-ду почалося з 1960. Побудовано приміщення контори з-ду, сировинної лабораторії, клуб на 600 місць, секційні відстійники, новий тракт подачі буряків до з-ду з кагатного поля, склад для цукру. З 1959 почалоася автоматизація виробництва. У 1973 з-д переробив 1986,8 тис. ц буряків, виробив 275 тис. ц цукру; за добу переробляв 16,46 тис. ц буряків. 1981 було вироблено 24,2 тис. т цукру-піску. 1996 на з-ді працювало 570 чол. 1999 перероблено 57,5 тис. т. буряків і вироблено 7115 т. цукру-піску . На 1.01.2001 працювало. 475 чол. Розташ. в смт Линовиця, вул. Заводська №1.

ЛИПОВА ПОНОМАРКА - заказник бот. (з 1978). Переважно дубовий ліс з домішкою липи, клена й берези віком 25-30 років. У підліску - бузина і крушина. Розташ. в Талалаївському р-ні. Площа 172 га.

ЛИПОВЕ - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села *Березовиця,* Жолобок, Скороходове. Розташ. на прав, березі р. *Ромна,* за 5 км від райцентру і залізничн. ст. Талалаївка. 397 дворів, 1111 ж. (1996). Вперше згадується 1643 [16]. Входило до Краснянської, пізніше - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1643 значилося слобідкою. В «Реєстрах» 1649 складало окрему частину Прилуцького полку під назвою «липовчани» в кількості 60 реєстрових козаків, які згодом увійшли до Краснянської сотні, перейменованої пізніше на Красноколядинську. 1666 - 24 госп. селян, з них 12 госп. «орали на 2-х волах та мали по 1 коню», 8 госп. «орали на 2-х волах», у селі було ще четверо «безпашенньїх бобьілеі»; козаки не показані. Вільне військове село до 1714, коли гетьман 1. Скоропадський віддав його на ранг Івану Носу призначеного генер. суддею. Після смерті І. Носа (1715) село одержав тогочасний генер. бунчужний Яків Лизогуб, який почав скуповувати там землі й двори. 1737 в Л. наліч. 45 госп. селян, 1 госп. підсусідків, 64 госп. козаків (30 виборних, 34 підпомічників) та 4 госп. козачих підсусідків. Від Я. Лизогуба Л. перейшло до його сина Іллі, який заповів село своїй дружині Катерині. Після його смерті (1781) удова володіла Л. до кінця 18 ст. 1780 - 21 двір (27 хат) селян, які належали удові полковника Іллі Лизогубу, 8 бдв. хат селян ін. власників, 11 дворів (19 хат) і 23 бдв. хати підсусідків (з них 8 бдв. хат - «служительських і конюшенних при дворі полковника Лизогуба»), 41 двір (158 хат) козаків виборних, 37 дворів (54 хати) козаків підпомічників, 30 дворів різночинців. Діяла дерев. Преображенська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). Поблизу Л. та на його околицях розташовані поселення, городище і курганний могильник часів Київської Русі (9-13 ст.) - один з найбільших у країні. На могильнику нараховується понад 1000 насипів. Після скасування полкового устрою Л. 1782 відійшло до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЛИПТУР - струмок у Сумській обл., ліва прит. р. *Глинної* (лівої прит. р. *Лохвиці).* Протікав у пд.-сх. частині кол. Прилуцького пов. Малоросійської губ. [10]. З 1802 - на терит. Роменського пов. Полтавської губ.

ЛИСАНЕВИЧА ХУТОРИ (2 шт.) Переволочнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належали військ, т. Лисаневичу [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

ЛИСЕНКИ - хут. Переволочнянської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Перевалочна,* за *Удаєм.* 1930- 16 дворів, 70 ж. В 1970-х рр. - 1 двір. 1996 на місці

хутора містився літній табір в.р.х. радгоспу-технікуму в с. *Переволочиш.*

ЛИСЕНКІВ - хут. в Іванківській вол. Прилуцького пов. Розташ. за 0,5 в. від с. *Дігтярів.* 1908 наліч. 22 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с. *Дігтярів.*

ЛИСИЦЯ - річка, права прит. р. *Тростянця* (правої прит. р. *Лисогору)* [32]. Протікала на терит. кол. Прилуцького пов. Малоросійської губ.

ЛИСКИ (Ліски) - село Прилуцького р-ну Краслянської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Удаю,* за 21 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 142 двори, 215 ж. (2000). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Полкової, з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666 - 22 госп. селян, з них 8 госп. «орали на 4-х волах», 8 госп. - «на 2-х волах», в селі* були ще «безпашенные бобыльские дворы» (6 дворів); козаки не показані. 1700 побудована дерев. Вознесенська ц-ва, в якій до 1930 зберігався напрестольний хрест з дарчим написом гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного (помер 1622). Дарчий напис не міг стосуватися саме цієї ц-ви, бо навіть 1666 церкви в селі* ще не було. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1737 наліч. 32 двори козаків (10 виборних, 22 підпомічників), 6 дворів козачих підсусідків, 12 дворів селян і 2 двори підсусідків. 1751 гетьман К. Розу-

Лиски. Вітряк і водонапірна башня, 1981

мовський віддав селян Л. компанійському полковнику Гнату Карповичу Часнику. 1780 - 7 дворів (7 хат) селян, 3 двори (4 хати) і 4 бдв. хати підсусідків, 36 дворів (73 хати) козаків. Мешкали селяни б. т. Шкляревича (7 дворів), б. т. Севастияновича (2 двори) та підсусідки переволочнянського сотника Лукомського (1 двір), поміщика Галагана (Ідвір), козаків К. Соболя (1 двір) і 3. Гречанівського (1 двір). 1797 наліч. 298 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 102 двори, 700 ж. У 1861-66 рр. козаки Л. підпорядковані Переводочнянському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а селяни - Переволочнянському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей Л. 1867 увійшли до *Переволочнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 в селі було 5 дворів селян-власників, 142 двори козаків, 154 хати, 821 ж.; діяли: дерев, ц-ва (поновлена 1835), початкове однокласне училище (засн. 1862, у віданні земства з 1894), шинок, кузня, 13 вітряків, 3 олійниці. 1910-156 госп., з них козаків - 144, селян - 9, ін. непривілейованих - 1, привілейованих - 2, наліч. 923 ж., у т.ч. 2 тесляри, 7 кравців, 6 шевців, 1 столяр, 80 ткачів, 8 поденників, 7 займалися інтелігентними та 70 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1319 дес. придатної землі. Землевласником був поміщик Микола Радіонович Милорадович (26 дес. лісу і 35 дес. орної землі). У земському училищі навчалося 45 хлопч. та 49 дівчат. У 1920-23 і 1925-54 Л. - центр сільради, в 1923-25 і з 1954 Л. підпорядковані Краслянській сільраді. 1925-184 двори, 1013ж.(разомзх.Лншш); 1930 - 184 двори, 929 ж. 1931 в Л. організовано с.-г. артіль «Борців революції», в якій було 6 бригад. 1944 в колгоспі діяла кузня, теслярна майстерня, 3 вітряки. 1958 артіль була приєднана до колгоспу ім. Димитрова (с. *Красляни).* 1961 в почат. школі навчалося 44 учні (3 працівники). 1964 в селі налічувалося 198 дворов, 690 ж., працювала початкова школа, медпункт, клуб, б-ка, магазин, село електрифіковане. 1971 наліч. 176 дворів, 503 ж. З 1977 містився відділок Краслянського ефіроолійного радгоспу (з 1996 - колективного с.-г. підприємства) «Зоря», фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 200 місць (1971), б-ка (6,5 тис. од. зб.), магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. З 148 жителів села, що боролись на фронтах В. В. війни, загинуло 99 чол., їм споруджено пам'ятник-меморіал. У селі є пам'ятник односельчанам, що загинули в 1918-19, та воїнам, які загинули в боях за звільненні села в 1943. Уродженкою села є укр. письменниця М. П. Лісовська (1922-81). У Прилуках її ім'ям названа вулиця (див. *Лісовської вулиця).* В Л. нар. (1942) і жив до 1962 Савон О.А. - автор книг про Прилуччину. Поблизу села збереглися археологічні пам'ятки - кургани "Макаренкова могила" і "Лозенкова могила". Село Л. у 1970-72 сполучене дорогою з тверд, покриттям з автотрасою Київ-Суми (11 км) та 1997 - з с. *Рибцями.*

ЛИСОГІР - річка, ліва прит. р. *Удаю.* Довж. 61 км, площа бас. 1042 км^2, похил річки 1,0 м/км [33]. Бере початок в Ічнянському р-ні. Гирло - поблизу с. *Іванківців.* Тече терит. Ічнянського, Срібнянського і Талалаївського р-нів. Праві прит. Л. - *Вільшанка, Лозова, Срібнянка, Тростянець;* ліві-*Березовиця, Борлова, Галка, Галочка, Глинна, Детюківка, Дубина, Євтушка, Журавка, Кропивна, Лобачівщина, Мала Галка, Несонівщина, Перемишня, Руда, Тимниха, Чорномазівка.* На його берегах розташовані села *Українське, Болотниця, Переточки, Юрківці, Довгалівка, Касянівка, Олексинці, Срібне, Гурбинці, Дігтярі* та ін.

ЛИСОГОРИ (слобідка Лисогір) - село Ічнянського р-ну Южненської сільради. Розташ. на правому березі р. *Лисогору,* за 27 км від райцентру і за 10 км від залізнич. ст. Качанівка. 87 дворів, 154 ж. (1996). Слоб. Лисогір заснована в першій пол. 18 ст. [16]. Входила до Красноколядинської сотні Прилуцького полку. Поселена ічнянським сотником Гр. Андр. Стороженком (1715-1737). Після смерті сотника та його другої дружини Євдокії Лизогуб (1745), Л. дісталися їхньому сину б.т. Данилу. 1753 - 17 дворів (17 хат) і 9 бдв. хат селян. 1780-51 двір (72 хати) і 13 бдв. хат селян, які належали нащадкам померлого Данила Гр. Стороженка. Козаків не було. Після скасування полкового устрою слобідка 1782 відійшла до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ЛИТВИНІВЩИНА-хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. біля с*. *Лапинців.* Займала терит. сучас. вул. Шмідта - Піщаної - Ковалівської - Боброва. Нині на цій території - сосновий ліс, водоймище, база відпочинку *Тютюнової компанії «В АТ-Прилуки».* З розповідей старожилів, Л. отримала назву через те, що в х. жили вихідці з Литви, як їх тоді називали - «литвини», які мали тут свої вітряки. В Л. селянами володіли Горленки. Так, надв. ради. Петро Григорович Горленко 1811 мав у хут. 21 душу чол. статі, а його дочка Ганна - 5 душ чол. статі, а 1816 вони мали 6 душ чол. та 12 душ жін. статі селян [17]. 1859 в хут. було 5 дворів, 24 ж. 1886 - 1 двір селян казенних, 7 дворів селян-власників, 3 двори міщан та ін., 11 хат, 47 ж., приписаних до парафії *Миколаївської ц-ви с. Сорочинців.* 1908 - 69 ж. 1936 хут. разом з с*. *Лапинцями* приєднано до м. Прилук.

ЛИТВИШВЩИНА - куток побутовий. Див. х. *Литвинівщина.*

ЛИТОВЧЕНКА М. L МОГИЛА в с. *Рибцях* Прилуцького р-ну. Микола Іванович Литовченко (1919-68) - Герой Рад. Союзу, учасник В. В. війни; солдат. Уродженець с. *Рибці.* Звання Героя удостоєний 10.01.1944 за мужність і відвагу, виявлені під час форсування Дніпра. На його могилі в центрі села 1969 встановлено погруддя.

ЛІБКНЕХТА КАРЛА ВУЛИЦЯ Див *Костянтинівська вулиця.*

ЛІВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА - історико-географічна назва частини укр. земель, що за Андрусівським перемир'ям 1667 перебували на автономному становищі в складі Рос. держави в 2-й пол. 17-18 ст. До Л.У входила терит. сучас. Черніг., Полтав. і зх. районів Сум. обл. Автономне становище Л. У. виявлялося у гетьман, правлінні, адм.-тер. поділові, військ, та фінан. справах. Терит. Л. У. в адм. і військовому відношеннях було поділено на 10 полків, у числі яких був і *Прилуцький полк.* У містах існувало самоврядування - магістрати і ратуші. У 17 ст. в Києві, Переяславі, Прилуках та ін. містах перебували царські воєводи, які відали рос. гарнізонами та наглядали за виплатою податків у царську казну. У результаті централізаторської політики царського уряду 1722 - 27 гетьманство було скасовано й утворено Малоросійську колегію (1727-34 та 1750-64 гетьманство відновлювалося). Хоч і з обмеженнями, але автономія Л. У. існувала до 1781, коли на її терит. було створено Київське, Новгород-Сіверське та Чернігівське намісництва. У 1764 та 1775 частину терит. Л. У. включено до Новоросійської губ., 1783 до Катеринославського намісництва.

ЛІКАРНЯ ДИТЯЧА МІСЬКА. Створ. 1927. 1940 налічувалося 30 ліжок, головним лікарем був Троєцький Олександр Якович. Лікарня мала свою клінічну лабораторію, містилася в буд. на вул. Миколаївській № 134 (на розі з вул. Вокзальною). 1945 будинок дитячої лікарні відремонтований і там знову відкрита лікарня на 35 ліжок. 1960 в буд.

Дитяча лікарня та поліклініка, 2007

на вул. Київській № 150 відкрита поліклініка. На той час у місті налічувалося близько 10 тис. дітей, їх обслуговували 10 педіатричних дільниць, 27 лікарів. 1964 дит. лікарня на 50 ліжок містилася на вул. Соборній № 31, а дит. поліклініка - в будинку кол. дит. лікарні на вул. Миколаївській №134. Дітей тоді наліч. 14 тис, їх обслуговували 14 педіатричних дільниць, 36 лікарів. 1970 лікарня займала 2 будинки з пічним опаленням, мала 4 санітарні автомашини. У лютому 1976 введено до ладу нову триповерхову дитячу лікарню з двоповерховою поліклінікою, господарчим корпусом, механізованою пральнею, газовою котельнею, гаражем та овочесховищем. Лікарня оснащена сучасним устаткуванням, меблями, інструментарієм, цілодобово гарячою водою, розрахована на 150 ліжок; поліклініка - на 300 відвідувань за день і молочна кухня на 5000 порцій в день (велося будівництво нової молочної кухні). 1980 в лікарні працювало 20 лікарів, 84 сер. медпрацівників; у поліклініці 42 лікарі і 86 сер. медпрацівників. Д.л. вважається міжрайонною для Срібнянського, Талалаївського, Варвинського та Прилуцького р-нів, мала філіал дит. поліклініки на вул. Бособрода № 102 (з 1980). Д.л. має 3 відділення: грудне (30 ліжок), ЛОР (ЗО ліжок) і педіатричне (40 ліжок), обслуговувала 15 тис. дітей, мала 20 педіатричних дільниць. На 1.01.1996 працювало 357 чол., з них 49 лікарів і 182 сер. медпрацівників. Д.л. мала 10 автомашин для обслуговування хворих дітей. Підпорядковується *Лікарні центральній міській.* Розташ. на вул. Костянтинівській № 185.

ЛІКАРНЯ ЦЕНТРАЛЬНА МІСЬКА в Прилуках. Перша згадка в історичних документах про міську лікарню відноситься до 1749. Вона мала тоді 10 ліжок, містилася в приватному будинку і утримувалася за рахунок оплати за лікування. Лікарем був Віттіх Іван Юрійович. Наприкінці 18 ст. мешканців міста обслуговували 2 лікарі та 1 «підлікар», лікарні вже не було. 1804 залишився лише 1 лікар. Згідно з указом від 14 квітня 1805 в Прилуках передбачалося побудувати лікарню на 10 ліжок. Хоча проект лікарні й був складений, її так і не побудували, з'являється міська лікарня у приватному найманому будинку приблизно у 1824. 1848 в ній лікувалося 198 чол. і 13 ж.. 1859 міська лікарня нараховувала 20 ліжок - 15 для військових та 5 для цивільних, працювало 13 службовців: лікар, молодший фельдшер та ін. Як і раніше, вона містилася в найманому приміщенні з оплатою 360 крб. на рік. З 1866 лікарня стає земською. 1871 в земській лікарні наліч. 25 «штатних» ліжок та 10 додаткових, містилася вона у найманому приміщенні з оплатою 400 крб. на рік з міських коштів. З 1 січня 1887 міська лікарня була відокремлена від Прилуцької лікарської дільниці (див. *Лікарня центральна районна)* і підпорядкована окремому лікарю. Завідуючим земською лікарнею залишився М. Л. Жодкевич, якого на цій посаді 1895 замінив Яків Миколайович Андріяшев (завідував лікарнею до 1904). З року в рік вартість найму приміщення для земської лікарні зростала, а міський уряд все не міг виділити 18 тис. крб., необхідних для побудови нової лікарні. Лише 1890 ця проблема була нарешті вирішена - Управа купила у міщанина Ліозіна леваду за межами міста площею 6 дес, де й побудовано приміщення для лікарні в серпні 1891. 1909 в лікарні було ЗО ліжок, працювало 2 лікарі. У цей час лікарня мала 1 будинок, земську аптеку, морг, кухню та літні бараки, куди при потребі

Будівництво центральної міської лікарні і поліклініки, 1984

переводили хворих у літні місяці. Персонал лікарні складався з 23 осіб: завідуючий (він же хірург і терапевт), лікар, 2 фельдшери, акушерка, наглядач (зав. господарством), священик та 16 служителів. На поч. 1917 в Прилуках містилася повітова земська лікарня на 40 ліжок з амбулаторією. Крім того, на *Кустівцях* була ще одна міська амбулаторія з лікарем, котрий одночасно обслуговував хворих вдома, та амбулаторія при єврейській лікарні. Відвідувала амбулаторії виключно біднота, яка не мала змоги лікуватися у приватних лікарів. Після 1917 працювала 1 амбулаторія, в місті наліч. 10 лікарів. У квітні 1922 за рахунок організованої страхової каси та профспілки «Робмеду» відкрито робітничу лікарню на 25 ліжок і амбулаторію з 3 лікарями, яку з 1.01.1923 реорганізовано в поліклініку й переведено до нового приміщення разом з міською амбулаторією. 1927 в місті працювала окружна лікарня на 100 ліжок, окрполіклініка, тубдиспансер, вендиспансер, водолікарня (з 1926), рентгенкабінет (з 1926), 2 консультації - для дітей та вагітних жінок, медпункт, аптека. Для обслуговування населення на околицях 1928 відкрито амбулаторії на *Лапинцях* і *Кустівцях.* 1928 в міській лікарні створені відділення: хірургічне (35 ліжок), терапевтичне (30 ліжок), гінекологічне (10 ліжок), пологове (3 ліжка), венеричне (10 ліжок), інфекційне (30 ліжок), психічне (2 ліжка). У місті працювало 37 лікарів. 1937 Прилуцька поліклініка отримала вантажний автомобіль, пристосований для швидкої допомоги. 17.08.1938 відкрито новий двоповерховий корпус міської лікарні, яке мало 116 кімнат. У ньому були розміщені відділення: хірургічне, гінекологічне, очне, ЛОР і пологове, створені рентгенкабінет та кабінет фізичних методів лікування. Під час війни в лікарні містились військові госпіталі. 1947 в місті працювали 2 лікарні, 2 амбулаторії, поліклініка, молочна кухня, пологовий будинок, дитяча та жіноча консультації, 2 лікарських пункти, дитяча поліклініка, електроводолікарня, швидка допомога, 3 дитячі ясла, будинок дитини, міськсанстанція та інші мед. й санпідприємства. Працювало 43 лікарі, 191 чол. середнього медперсоналу. 1957 поліклініка отримала 2 спеціально обладнані легкові автомашини для швидкої допомоги. На 1967 лікарня мала 350 ліжок. 1973 до міського відділу охорони здоров'я входили: міська лікарня (Київська № 527, *Лікарня дитяча* (Соборна № 31), тубдиспансер і вендиспансер (Київська № 98), психоневрологічний диспансер (Київська №152), *Стоматологічна поліклініка* (Київська № 162), дитяча поліклініка (Миколаївська № 134), міська санепідемстанція (Вокзальна № 40), молочна кухня (Соборна Х°35), відділ профдезинфекції (Пушкіна № 49), дитячі ясла №№ 1, 3 і 4. 1978 служба охорони здоров'я нараховувала 233 лікарів та 690 чол. середнього медперсоналу. Лікарня мала 45 5 ліжок; на підприємствах, організаціях та в учб. закладах працювало 20 лікарських і фельдшерських пунктів. 1982 на терит. міської лікарні почалося будівництво нового 5-поверхового корпусу лікарні на 200 ліжок, 3-поверхової поліклініки на 600 відвідувань за день і 2- поверхового адміністративного корпусу (зараз зайнятий під лікарню); цей комплекс споруд відкрито 9.10.1986. В 1983 ліквідовано міський відділ охорони здоров'я, а його обов'язки покладені на міську лікарню, яка стала називатися центральною. 1984 в місті діяло 7 лікувальних закладів, працювало понад 230 лікарів та 760 чол. середнього медперсоналу. 1996 центральна міська лікарня мала 14 відділень на 620 ліжок: терапевтичне (60), хірургічне (60), інфекційне (70), гастрологічне (40), кардіологічне (40), гінекологічне (30), неврологічне (60), онкологічне (50), очне (40), ЛОР (30), реанімації (6), ортопедичне (60), урологічне (40), пологове (35). На 1.01.1996 працювало 323 лікарі та 1055 чол. середнього медперсоналу, у т.ч. в міській лікарні з поліклінікою, водолікарнею та жіночою консультацією- 182 лікарі, 635 чол. середніх мед-

працівників, *Лікарні дитячій* з поліклінікою - 49 лікарів і 182 чол. середніх медпрацівників, шкіро-венерологічному диспансері - 6 лікарів і 15 чол. середніх медпрацівників, тубдиспансері - 9 лікарів і 39 чол. середніх медпрацівників, *Стоматологічній поліклініці* - 37 лікарів і 52 чол. середніх медпрацівників, наркодиспансері - 4 лікарі та 14 чол. середніх медпрацівників, швидкій допомозі - 22 лікарі, 50 чол. середніх медпрацівників, санепідемстанції- 15 лікарів і 68 чол. середніх медпрацівників. У міській лікарні до В. В. війни та в повоєнні роки працював головним лікарем Заслужений лікар України Жданович Сергій Миколайович. На будинку лікарні встановлено меморіальну дошку і названа вулиця його іменем (див. *Ждановича вулиця).* Розташ. на вул. Київській № 56.

ЛІКАРНЯ ЦЕНТРАЛЬНА РАЙОННА. У 40-х рр. 19 ст. Прилуцький пов. обслуговували повітовий лікар,3 вільно практикуючі лікарі, 6 фельдшерів та 28 спеціалістів прищеплювання віспи. Лікарень і аптек у повіті не було. 1868 земство відкрило перші повітові лікарні в *Іваниці, Іванківцях, Рудівці.* Лікарні мали по два покої для венеричних та інфекційних хворих і для хворих «звичайними хворобами». У кожній лікарні працювало по 2 фельдшери. Лікарні в *Іваниці* й *Рудівці* раз на тиждень відвідував повіт, лікар, а лікарня в *Іванківцях* перебувала під наглядом висококваліфікованого лікаря Фукси. 1874 в Іванківській лікарській

Районна лікарня. Хірургічне відділення, 1982

дільниці працював лікар М. М. Підрізай, у Рудівській - лікар І. А. Сзерський. 1876 в повіті залишилися (крім міської) дві лікарські дільниці (лікарня й дільниця в *Іваниці* були тимчасово закриті). У кожній **3** них було по одній приймальній палаті на 10 ліжок та по одному лікарю. Крім того, у повіті наліч. 10 фельдшерів і 3 акушерки. До Іванківської дільниці були приписані волості: Іванківська, Сокиринська, Срібнянська, Березівська, Блотницька, Бережівська, Іваницька та Ольшанська; до Рудівської - Рудівська, Богданівська, Турівська, Згурівська, Гнилицька та Малодівицька. Дві волості- Прилуцька і Переволочнянська- перебували під опікою прилуцького міського лікаря. 1880 постійний земський медперсонал у повіті складався з 3 лікарів, 15 фельдшерів та 4 акушерок. Через рік Іванківська дільниця була скасована. 1883 на Прилуччині діяли 4 медичні дільниці: Прилуцька, Рудівська, Срібнянська й Іваницька, у 1886 - 4 лікарські та 16 фельдшерських дільниць. Лікарською дільницею завідував лікар, працювали фельдшери та акушерки. Кожна дільниця мала лікарню й аптеку. Фельдшери були в усіх волосних селах. У 1886-97 рр. повітовим лікарем працював С. М. Артем'єв. Дільницями в 1880-х завідували лікарі: К. А. Шамраєв - Прилуцькою, Є. В. Добровольський - Рудівською, Є. М. Кранцфельд - Іваницькою, С. К. Горб-Ромашкевич - Срібнянського. 1891 було вже 5 лікарських та 17 фельдшерських дільниць, в яких налічувалося 4 лікарні на 55 ліжок і одна приймальна палата без постійних ліжок,

4 аптеки і склад ліків, працювало 23 фельдшери. 1900 в повіті створені три нові медичні дільниці - Блотницька, Переволочнянська і Турівська; збільшилася також кількість фельдшерських дільниць. 1912 на Прилуччині наліч. 10 лікарських дільниць, одне лікарське ліжко припадало на 2222 жителів. 1928 в Прилуцькому окрузі було 35 лікарських дільниць, одне лікарське ліжко припадало на 1400 чол. Започатковано диспансеризацію насе-лення, охорону

материнства і дитинства. 19.03.1963 рішенням Чернігів. Облвиконкому на базі кол. будинку грудної дитини відкрито центральну районну лікарню в м. Прилуках у приміщенні, де на поч. 20 ст. містилось єврейське училище (хедер). Тепер тут хірургічний корпус лікарні. Разом з лікарнею відкрито поліклініку й швидку допомогу. З 1964 до середини 1970-х рр. у лікарні побудовано: адміністр. корпус і поліклініка (1968), терапія, пологове та дитяче відділення (1972), гінекологія (1973). У районі побудована Линовицька лікарня (1975). 1975 районна санепідемстанція відокремлена від районної лікарні й стала самостійною. З 1993 ведеться будівництво нової лікарні з поліклінікою на вул. Перемоги (навпроти Педучилища). На 1.01.1996 в центральній районній лікарні наліч. 310 ліжок, з них по відділеннях: терапевтичне - 60, хірургічне - 60, травматології - 10, пологове 20, гінекологічне - 30, дитяче - 40, неврологічне - 30, інфекційне - 45, очне - 10, ЛОР - 10 ліжок. Працювало 62 лікарі та 191 чол. середніх медпрацівників. У районних лікарнях на 1.01.1996 працювало (лікарів/середн. медпрацівників): М. Дівицька - 12/50, Ладанська - 18/62, Линовицька - 4/25; в дільничних лікарнях: Яблунівська - 6/21, Білорічицька - 1/8, Переволочанська - 1/10, Ряшківська - 2/11, Рудівська - 2/9, Знам'янська - 2/7; в Удайцівській лікарс. амбулаторії-2/1. Розташ. на вул.Київській №98.

ЛІСНА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста на *Сорочинцях,* на *Литвинівщині)* - від вул. Піщаної на Пд. до лугу, паралельно вул. Колективній. Закінчується №№ 40,41. Довж. 450 м, без тверд, покриття. Є прохід на вул. Колективну до буд. №№ 25, 27. Прокладена 1966 біля лісу, звідки й отримала назву. Між буд. №№ 25-27 є проїзд до водоймища. Забудована індивід, житл. будинками.

ЛІСНЯКИ - село, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від райцентру. 1925 - 808 дворів, 3708 ж.; 1930 - 1163 двори, 4775 ж. Пізніше увійшли до складу м. *Яготина.*

ЛІСОВІ СОРОЧИНЦІ (Сорочинці Дальні) - село* Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Стрільники.* Розташ. за 12 км від райцентру і за 4 км від залізнич. ст. *Коломійцеве.* 272 дворів, 521 ж. (2000). Вперше згадуються 1658 [16]. Входили до складу Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Л.С. отримали назву від перших поселенців по прізвищу Сороч, як сказано в акті 1658. 1666 - 7 госп. селян, які «орали на 4-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село*, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1685 гетьман І. Самойлович надав його прилуцькому полковому обозному Григорію Дмитровичу Чернявському, від якого воно 1709 перейшло до його сина значк. т. Степана «до ласки військової». Після його смерті гетьман І. Скоропадський 1715 віддав село* значк. т. Роману Березинському, який одружився на Марії - удові Степана Чернявського. 1740 - 3 двори (3 хати) селян, 5 дворів (5 хат) козаків. 1752 гетьман К. Розумовський затвердив село 5* за братами Мусієм і Романом Березинськими у «вічне володіння». 1780 кількість селян збільшилася до 29 дворів (43 хати), а козаки зникли. Крім Березинських, селянами, які були придбані «скуплею», володіли також Марковичі та Лукомські (1795 за б.т. С. С. Лукомським значилося 30 душ селян). 1797 наліч. 106 душ чол. статі податкового населення. Серед поміщиків Л.С. у 19-20 ст. були Марковичі, Юскевич, С. М. Трифонів, Забіліха, А. І. Домонтович. Останній брав участь у Всеросійській виставці фруктів у Москві (1900), нагороджений бронзовою медаллю за виведення сортів яблук «Кальвин Сорочинський», «Кальвин Домонтовича», «Путівка осіння». Л.С. входили до *Малодівицької вол.* 1-го *стану,* мешканці села* приписані до парафії Миколаївської *ц-вч с. Колісників.* 1886-21 двір козаків,

7 дворів селян державних, 42 двори селян казенних, 29 дворів селян-власників, 2 двори міщан, 103 хати, 517 ж. 1910-135 госп., з них козаків - 29, селян - 101, ін. непривілейованих - 4, привілейованих - 1, наліч. 820 ж., у т.ч. 7 теслярів, 4 шевці, 16 ткачів, 1 візник, 66 поденників, 4 займалися інтелігентними та 118 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 832 дес. придатної землі. Діяло земське однокласне початкове училище (1911), в якому навчалося 30 хлопч. і 7 дівчат (1912). У 1923-30 рр. Л.С. - центр сільради, потім підпорядковані Колісницькій сільраді, з 1970-х - знову центр сільради. 1925 - 206 дворів, 961 ж.; 1930 - 200 дворів, 966 ж. 1927 частину селян об'єднано в ТСОЗ, яке мало 6 коней, 3 плуги. 1928 ТСОЗ перетворено в с.-г. артіль «Незаможник», яка в цьому ж році отримала перший трактор «Фордзон». 1949 в місцевому колгоспі ім. Димитрова було 1299,6 га землі (568,4 га орної), 208 дворів, 781 ж. (300 чол. працездатних), 4 рільничі бригади, 15 ланок, 1 тваринницька ферма, 1 автомашина, наліч. в.р.х. - 135, свиней - 93, овець - 41, коней - 24, птиці - 150, бджіл - 7 сімей; діяли олійниця, теслярська майстерня, кузня. 1957 до колгоспу ім. Димитрова приєднано колгосп ім. Свердлова *(Стрільники).* Після об'єднання господарство мало 2680 га землі (1101 га орної), 236 га саду, в.р.х. - 231, молодняку в.р.х. - 336, свиней - 683, овець - 249, коней - 97. У 249 дворах жило 822 чол.,

Лісові Сорочинці. Сільрада

мешканці села мали 142 корови. 1970 в колгоспі наліч. 12 автомашин, 12 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 589, свиней - 417, овець - 142. 1990 - 22 автомашини, 22 трактори, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1067, свиней - 178, коней - 24, овець - 451. У 1996 в Л.С. містилася центральна садиба кооперативу «Лісний» (з 1992), до якого входило відділення в с*. *Стрільниках.* Господарство мало 2459,2 га землі (1110,7 га орної), наліч. 12 автомашин, 13 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. 1037, свиней - 53, коней - 16. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1996 в Л.С. - відділення зв'язку, АТС (1979), філіал відділення **Ощадбанку,** серед, шк. (104 учні, 20 педпрацівників; 1994), дитсадок (25 дітей), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 150 місць, 2 б-ки (12 тис. од. зб.), музейна кімната, 2 магазини. Пам'ятники: на братській могилі воїнів, які загинули 1943 під час визволення села від гітлерівців (1957), на честь воїнів-односельців, які полягли (85 чол.) на фронтах В. В. війни (1973); пам'ятник - танк воїнам - односельцям на честь 50-річчя Перемоги над фашизмом (1995). Л.С. сполучені (1978) дорогами з тверд, покриттям з автотрасою Київ-Суми (5,4 км) та з с. *Радьківкою* (6 км).

ЛІСОВСЬКОЇ ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста, за *«Бамом»)* - від вул. Гвардійської на Пд. до вул. Індустріальної, паралельно вул. Макаренка, Ладанській. Закінчується №№ 39,40. Довж. 555 м, без тверд, покриття. Прокладена 1991 на полях. Названа на честь Марії Павлівни Лісовської (1922-81) - укр. письменниці. Нар. в с. *Лисках* Прилуцького р-ну в сім'ї вчителів. Закінчила філологічний ф-т Харківського університету (1946). Працювала вчителькою укр. мови й літератури в Донецьку. Писала в співавторстві з чоловіком Костем Тесленком. Окремими виданнями вийшли збірки оповідань і повістей: «Скільки житиму - любитиму» (1959), «На морі слідів не лишається» (1960), «Крізь громовицю» (1961), «Незгасимі зоряниці» (1978) та ін. Ведеться забудова приватними житл. будинками.

ЛОБАЧІВЩИНА - річка, ліва прит. р. *Лисогору.* Гирло - біля с. *Болотниці* сучас. Талалаївського р-ну. Протікала на терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку [16].

ЛОЗЕНКУ І. А. ПАМ'ЯТНИК у с. *Ковтунівці* Прилуцького р-ну. Міститься в центрі села, недалеко від школи й клубу. Іван Аркадійович Лозенко (1916-43) - Герой Рад. Союзу, командир ескадрильї 31-го штурмового авіац. полку 299-ї штурмової Ніжинської Червонопрапорної дивізії. Н. в с. Ковтунівці. В армії з 1937. Учасник В. В. війни з першого дня. Воював на Пд., Пд.-Зх., Сталінгр., Центральному й Білорус, фронтах. Здійснив 154 бойові вильоти. Загинув у бою в районі ст. Жлобин. Похований в с. Скепня (Білорусія). Мармурове погруддя (вис. 1 м) встановлено на постаменті (вис. 1,75 м). Скульптор В. Швець-Машкара; відкрито 1967.

ЛОЗОВА - річка. Див. р. *Селезень.*

ЛОЗОВА - річка, ліва прит. р. *Іваниці* (лівої прит. р. *Сможу)* [32]. На її берегах розташ. с. *Лозове* сучас. Ічнянського р-ну. Протікала на терит. Іваницької сотні Прилуцького полку.

ЛОЗОВА (Кузина) - річка, права прит. р. *Галки* (лівої прит. р. *Лисогору).* Довж. 13 км, площа бас. 72,4 км 52, похил річки 2,5 м/км [33]. Ліва прит. Л. - *Бровар.* Протікала на терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

ЛОЗОВЕ (Лозовий, Лозовський) - село* Срібнянського р-ну Грициївської сільради. Розташ. на р. *Лозовій* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 7 км від райцентру. 2 двори, 4 ж. (1996). Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18] як хутір Лозовий, що входив до Срібнянської, з 1761 — до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Засн. в др. пол. 18 ст. б.т. Лисенком, якому хутір належав і 1781. 1797 (разом з х. Дробок) наліч. 33 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 6 дворів селян, 96 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. *Грицівки,* 1 з-д.. 1886-7 дворів селян-власників, 7 хат, 44 ж. Входив до Срібнянської вол. 2-го *стану.* 1908 - 81 ж. У 1923-30 рр. підпорядкований Грициївській сільраді. 1925 - 42 двори, 147 ж.; 1930-21 двір, 103 ж.

ЛОЗОВИЙ (Лозове, Євсин) - село* Ічнянського р-ну Іваницької сільради. Розташ. на прав, березі р. *Лозової* (лівої прит. р. *Іваниці),* за 6 км від райцентру. Нині нежиле. Хут. вперше згадується 1797 [9]. Входив до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1797 наліч. 64 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 4 двори, 35 ж., приписаних до парафії Миколаївської ц-ви с. *Іваниці.* Входив до Іваницької вол. 1-го *стану.* 1910 - 10 госп. козаків, 58 ж., у т.ч. 1 швець, 1 коваль, 3 ткачі, 2 поденники, 7 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 59 дес. придатної землі. В 1923-30 рр. Л. підпорядкований Загінській сільраді. 1925 - 15 дворів, 58 ж.; 1930 - 18 дворів, 80 ж.

ЛОЗОВИЙ (Якубовича) - хут. Друговарвинської сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. Розташ. на лівому березі безіменної притоки р. *Лозової* (правої прит. р. *Галки),* на шляху з *Красного Колядина* до Лохвиці. 1781 належав полковнику Якубовичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва. Під час утворення Малоросійської губ. повернутий до Прилуцького пов. під назвою х. Якубовича. 1802 відійшов до Роменського пов.

ЛОЗОВИЙ ЯР - село, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 640 дворів, 3254 ж.; 1930 - 647 дворів, 3441 ж. Нині село Яготинського р-ну Київ. обл.

ЛОЗОВОГО ХУТІР Друговарвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку виборному Лозовому [7].

Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ЛОКАЗИ - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ЛОМАКИ ХУТІР. Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Ломаці [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ЛОСИНІВКА - річка, права притока р. *Удаю* [32]. Тече терит. Ніжинського р-ну. Басейн її частково розміщувався на терит. Прилуцького полку.

ЛОХВИЦЯ (Суха Лохвиця) - річка в Полтав. обл., права прит. р. Сули. Довж. 63 км, площа бас. 491 $км^2$, похил річки 0,83 м/км [33]. Тече терит. сучасних Лохвицького і Чорнухинського р-нів. Ліві прит. Л. - *Глинна, Тонкий.* У кол. Прилуцькому пов. Малоросійської губ. протікала на межі з Лубенським повітом на відстані 1,5 - 2 в. від неї (по терит. Прилуцького пов.) [10]. На її берегах у межах Прилуцького пов. були розташ. села* *Бербениця* і *Осняги.*

ЛОХВИЦЬКИЙ ШЛЯХ. Див. *Гвардійська вулиця.*

ЛОХОВА - річка, притока р. *Утки* (лівої прит. р. *Удаю)* [32]. Тече терит. Прилуцького р-ну.

ЛОХОВЩИНА - хут. в Ольшанській вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від с*. *Воронівки.* 1908 наліч. 14 ж. [23]. Нині не існує.

ЛУГОВА ВУЛИЦЯ (кол. Свиняча; у пн. частині міста, на *Кустівцях)* - від вул. Нижньоберегової (№ 12) на Сх. до болота. Закінчується №№ 20,21. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Забудована в кінці 19 - на поч. 20 ст. Назву Свиняча, за переказами, вул. отримала в зв'язку з тим, що мешканці вул. тримали по декілька свиней, якими торгували на ринку. На ній жив і бондар. Забудована приватними житл. будинками.

ЛУКАШІ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 2188 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ЛУКИ - заказник гідролог, (з 1984). Болото. Розташ. біля смт *Дігтярів* Срібнянського р-ну. Площа 57 га.

ЛУКОВИНИ - хут. Іваницької сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Назва від прізвища перших поселенців - Луковина 1930 - 2 двори, 7 ж. Нині не існує.

ЛУКОМКА - слобода. Див. с*. *Лукомщина.*

ЛУКОМСЬКОГО ХУТІР Полкової сотні Прилуцького. 1781 належав сотнику Лукомському, наліч. 9 хат. [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ЛУКОМСЬКОГО ХУТОРИ Журавській сотні Прилуцького полку. 1781 належали журавському сотнику Ів. Ст. Лукомському [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

ЛУКОМЩИНА(сл.Лукомка)-село* Яготинського р-ну Київ. обл., Лемешівської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Переводу,* за 26 км від райцентру і за 27 км від залізнич. ст. *Яготин.* Вперше згадується 1753 [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку. Сл. Лукомку осадив Степан Васильович Лукомський під час перебування на посаді сотника Полкової сотні (1737-47), звідки й назва її. 1753 - 3 двори і 7 бдв. хат. 1772 С. В. Лукомський був власником 32 душ чол. статі селян. Наприкінці 18 ст. удові С. В. Лукомського Явдосі належало 66 душ селян. Після скасування полкового устрою слобідка 1782 відійшла до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ЛУК'ЯНІВКА - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1277 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ЛУНАЧАРСЬКОГО ВУЛИЦЯ (кол Клари Цеткін; у сх. частині міста, на *Плискунівці)* - від *Удаю* і поч. пров. Луначарського на Пд. до вул. Київської (№№ 475,477). Закінчується №№ 43, 52а. Довж. 625 м, без тверд, покриття. Має 1 провулок. Перейменована 1934 на честь А. В. Луначарського - рад. діяча. Забудована приватними житл. будинками.

ЛУНАЧАРСЬКОГО провулок - від поч. вул. Луначарського на Пн.Сх. до городів, понад болотом. Закінчується №№ 36, 39. Довж. 450 м, без тверд, покриття. Прокладений в кінці 1960-х рр. Забудований приватними житл. будинками.

ЛУТАЙКА - річка. Див. р. *Линовиця.*

ЛУТАЙКА - хут. Короваївської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 17 км від райцентру. 1925 - 107 дворів, 511 ж.; 1930 - 83 двори, 395 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ЛУТАЙКА (Лутої, Лутаєвський) - село* Прилуцького р-ну Новогребельської сільради. Розташ. на р. *Линовиці* (правій прит. р. *Удаю),* за 18 км від райцентру і за 6 км від залізнич.ст. Линовиця. 97 двір, 123 ж. (2000). Вперше згадуються 1781 [7]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-86), до Пирятинського пов. (1787-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Черніг. обл. (з 1932). Хут. заснував у др. пол. 18 ст. підполковник (пізніше ген.-майор) Мих. Ів. Стоянов. 1781 ген.-майору М. І. Стоянову належали декілька хуторів у Полковій сотні, серед них був і х. Лутої. Можливо, це більш рання назва х. Лутайки. Назву хут. одержав від назви річки, на якій був осаджений, - верхів'я р. *Линовиці* довжиною 15 в. у той час звалося Лутайкою. 1787 хут. належав синам М. І. Стоянова - секунд-майорам М. М. і І. М. Стояновим. 1787 в х. Лутаєвському наліч. 16, а 1797-64 душі чол. статі селян. У др. пол. 19 і на початку 20 ст. Л., яка значилася вже селом*, входила до Линовицької вол. 1-го *стану;* мешканці Л. були приписані до парафії Успенської ц-ви с. *Линовиці.* В цей час землі Л. належали поміщикам Д . С. і В. С. Жевахoвим. У селі була їхня садиба з будинком і гарним парком. 1910 - 100 госп., 588 ж. У 1923-30 рр. Л. підпорядкована Новогребельській сільраді. 1925 - 144 двори, 758 ж.; 1930 - 149 дворів, 739 ж. 1931 вЛ. організовано колгосп «Червоний незаможник», який пізніше перейменований в колгосп ім. Орджонікідзе. 1944 Л. - центр сільради, наліч. 171 двір, 546 ж., діяли кузня, теслярська майстерня, 2 вітряки. 1959 колгосп ім. Орджонікідзе приєднано до колгоспу «Більшовик» (с. *Нова Гребля),* зберігши свою назву. 1961 в початк. школі навчалося 27 учнів (3 працівники). 1971 - 142 двори, 357 ж. З 1992 в селі* - відділок пайгоспу ім. Орджонікідзе (1992), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 80 місць, б-ка (2,2 тис. од. зб.), магазин, пам'ятник на братській могилі воїнам, які загинули в боях за визволення села* 1943, та воїнам - односельцям, які загинули (92 чол.) на фронтах В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Село* сполучене в 1977 з автотрасою Прилуки-Пирятин (2 км).

ЛУЧКИ - хут. Прилуцького пов. Розташ. при криницях, за 44 в. від повітового центру і за 7 в. від станової квартири (м-ко *Срібне).* 1859 - 1 двір, 2 ж. [13]. Нині не існує.

ЛУЧКІВКА - село Ічнянського р-ну Будянської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру і залізнич. ст. Ічня. 54 двори, 109 ж. (1996). Вперше згадується 1706 [16]. Входила до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Поселена ічнянським сотником Андрієм Стороженком, який купив 1706 у козака Лучки ділянку землі і почав селити на ній хутір. Назва походить від прізвища попереднього власника землі. 1737 Л. належала ічнянському сотнику Григорію Андрійовичу Стороженку. Хоча в цьому ж році він залишив сотництво у чині б.т,

хут. залишився за ним. 1740 в Л. було 10 дворів (10 хат) селян. Г. А. Стороженко помер близько 1746, бо в тому році сини його поділили батьківську спадщину. Село* Лучківка «з усіма підданими, палацем, млином, половиною лісів, полем і всіма сіножатями» дісталася молодшому сину Петру. Перед смертю (1748) він заповів своїй дружині Мелашці лише рухоме майно. Кому дісталася Л. - невідомо; можливо, братам Андрію і Степану, бо дітей у Мелашки не було. 1780 - 10 дворів (10 хат) підсусідків, 3 двори (5 хат) козаків. 1797 Л. значилася вже селом, в якому наліч. 63 душі чол. статі податкового населення; діяла дерев. Михайлівська ц-ва (збудована між 1746 та 1797). Ц-ва згоріла 1817; замість неї 1847 на кошти відставного майора Василя Косташа збудована нова дерев, ц-ва, при ній школа грамоти. 1859 - 30 дворів, 150 ж. У 1861-66 рр. козаки, державні та казенні селяни Л. підпорядковані Ольшанському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а тимчасовозобов'язані селяни - Хаєнківському Волосному правлінню тимчасово-зобов'язаних селян. Після реорганізації волостей Л. 1867 увійшла до *Малодівицької вол.* 3-го *стану.* 1886 - 3 двори козаків, 2 двори селян державних, 3 двори селян казенних, 28 дворів селян-власників, 4 двори міщан, 44 хати, 203 ж. 1910-62 госп., з них козаків - 7, селян - 45, ін. непривілейованих - 5, привілейованих 5, наліч. 437 ж., у т.ч. 9 теслярів, 2 кравці, 4 шевці, 1 столяр, 2 ковалі, 5 ткачів, 34 поденники, 2 займалися інтелігентними та 45 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 542 дес. придатної землі. Діяла дерев. Михайлівська ц-ва (поновлена 1904; закрита за часів рад. влади), при ній однокласна змішана церковнопарафіяльна школа. У 1923-30 рр. Л. підпорядкована Грабівській сільраді. 1925 - 133 двори, 647 ж.; 1930 - 95 дворів, 470 ж. Уродженцем Л. є ветеран В. В. війни генерал-полковник М. Г. Хомуло.

ЛУЧКІВСЬКИЙ - хут. Розташ. на лів. березі р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю)* біля с. *Лучківки.* Входив до Прилуцького пов. 1797 наліч. 6 душ чол. статі податкового населення [9]. Пізніше приєднаний до с. *Лучківки.*

М

МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО - міське право, за яким міста звільнялися від управління і суду феодала. Воно закріпляло права міських станів - купців, міщан, ремісників. Виникло в 13 ст. у м. Магдебурзі (Німеччина), звідси й назва. М. п. встановлювало порядок виборів і функцій органів міськ. самоврядування, суду, купецьких об'єднань, цехів, регулювало питання торгівлі, опіки, спадкування, визначало покарання за різні види злочинів тощо. У 15 - 17 ст. М. п. дістала більшість міст України. Прилуки - у 1783. На зміст і форму М. п. у Правобережній і Лівобережній Україні впливали місц. умови, а також норми звичаєвого права. У менших містах, які називалися ратушними, козацька старшина відала справами козаків, а виборна міська влада (представники міської верхівки) - справами міщан. Положеннями М. п. керувалися й полкові суди. Норми М. п. використовувалися при всіх офіційних і приватних кодифікаціях права в Україні у 18-19 ст. Фактично застосування М. п. в Україні припинилося після запровадження 1781 «Установлення про губернії» і створення нової судової системи. Указом 1831 Микола І скасував М. п. по всій Україні, крім Києва, де воно збереглося до 1835.

МАЗАРАКИ ХУТІР Краснолядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковому осавулу Григорію Іванов. Мазараці (або Мазаракію) [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

МАЗАРАКІВ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав б. т. і полковому осавулу Мазаракам (або Мазаракіям) [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

МАЗАРАКІЯ ХУТОРИ (3 шт.) Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали б. т. Мазаракію (або Мазараці) [7]. Після скасування полкового устрою хутори 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

МАЗКИ - село* Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Пролетарське й Приозерне.* Розташ. на шляху з Прилук до Києва, за 20 км від райцентру і залізн. ст. Прилуки. 132 двори, 275 ж. (2000). Уперше згадуються 1869 [14]. Входили до Прилуцького пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. Хут. Мазки засн. Горленки в перш. пол. 19 ст. поблизу з існуючим х. *Кам 'яноколодяжним,* який теж належав їм. Можливо, М. були **ВИСІЛКОМ Х.** *Кам'яно-колодяжного.* Обидва х-ри входили до *Рудівської вол.* 3-го *стану.* У 80-х рр. 19 ст. вони злилися в один під назвою Мазки. Мешканці х-ра були приписані до парафії Петропавлівської церки с. *Рудівки.* 1886 в М. наліч. 66 дворів селян-власників, 67 хат, 367 ж. У 1910-93 госп., з них селян 91, євреїв - 1, привілейованих - 1, наліч. 616 ж., у т.ч. 2 теслярі, 1 кравець, 2 столяри, 4 поденники, 6 займалися інтелігентними та 46 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 909 дес. придатної землі. За спогадами старожила А. Г. Котеленця, 1916 при в'їзді в хут. висів щит з написом «Хут. Каменно-Колодяжський-Мазки, мешкає поміщик Горленко, селян 101 двір». У 1923-30 рр. М. центр сільради. 1925 - 140 дворів, 667 ж.; 1930 - 145 дворів, 733 ж. Деякий час М. були підпорядковані Першотравенській сільраді. На терит. с*. Мазки 1929 організовано ТСОЗ, яке 1930 стало колгоспом ім. Чубаря, в 1933-41 рр. - ім. Петровського. Під час окупації німці організували «общину». 1943 організовано колгосп ім. Хрущова, який мав 1413,9 га землі (1325,2 га орної), 173 двори, 574 ж. (246 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 20 ланок, 3 тваринницькі ферми, 1 автомашина, наліч. в.р.х. - 210, свиней - 132, овець - 63, коней - 41, птиці - 260, бджіл - 30 сімей; працювали кузня, теслярська майстерня, вітряк. 1.07.1950 до колгоспу ім. Хрущова (Мазки) приєднано колгосп «Червона Зірка» *(Нечволодівщина* - сучас. *Приозерне),* а 1951 - колгосп ім. Шевченка *(Ладівщина*-сучас. *Пролетарське).* Об'єднане господарство у 1958 перейменоване в колгосп ім. Калініна, в якому (1970) наліч. 10 автомашин, 14 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 715, свиней - 790. 1971 в селі* - 144 двори, 432 ж. 1979 колгосп ім. Калініна приєднано до колгоспу ім. Леніна *(Знам'янка).* Пізніше сс*. Мазки, *Приозерне* і *Пролетарське* відокремлені від Знам'янського колгоспу, був створений новий колгосп ім. Гагаріна, в якому (1990) наліч. 20 автомашин, 16 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1091, свиней - 2, коней - 32, овець - 452. 1996 в М. містилася центр, садиба асоціації пайовиків «Колос» (з 1992), до якої входили відділення в сс*. *Приозерне* і *Пролетарське.* Асоціація мала 1992,5 га землі (1523,4 га орної), наліч. 19 автомашин, 16 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 764, свиней - 216, коней - 1. З 1999 проводиться приватизація земельні майна колективного господарства. У селі*- 8-річна школа (28 учнів, 6 педпрацівників; 1994), дитсадок (10 дітей; 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 400 місць, б-ка (7,5 тис. од. зб.), 2 магазини. Пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (83 чол.) в роки В. В. війни. Поблизу села* є кургани доби бронзи (2 тис. до н.е.). М. розташовані на автотрасі Київ-Суми, а також сполучені автодорогою з тверд, покриттям 1978-79

з селами* *Приозерне, Перше Травня* та смт *Мала Дівиця.*

МАЙОРЩИНА - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 211 дворів, 1013 ж.; 1930 - 224 двори, 1160 ж. Нині село Гребінківського р-ну Полтав. обл.

МАКАРЕНКА ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста, за *«Бамом»)* від вул. Гвардійської на Пд. до вул. Індустріальної, паралельно вул. Могилевського, Лісовської. Закінчується №№ 40, 79. Довж. 555 м, без тверд, покриття. Прокладена 1991. Названа на честь Макаренка Миколи Омеляновича (1877-1937) - укр. археолога, мистецтвознавця. У 1920-х рр. проф. Макаренко М. О. від Археологічного комітету Укр. АН проводив археологічні розкопки та розшуки на Прилуччині *(Гурбинці, Іваниця, Городня, Охіньки* та ін.). В *Густинському м-рі* похований його син. Вул. забудовується приватними житл. будинками.

МАКАРЕНКІВ ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького пов. 1781 належав козакам Макаренкам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

МАКАРЕНКОВЕ (Єсипенків) - село* Талалаївського р-ну Чернецької сільради. Розташ. за 13 км від райцентру і залізнич. ст. *Талалаївка.* 42 двори, 103 ж. (1996). Уперше згадується 1869 [14]. Входило до *Березівськоївол.* 2-го *стану.* 1886 - 7 дворів козаків, 9 хат, 42 ж. 1910-6 госп. козаків, 79 ж., у т.ч. 1 кравець, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 332 дес. придатної землі. Під час організації округів М. 1923 відійшло до Роменського округу. Можливо, це Макаренків хутір, згаданий 1781.

МАКАРІВКА - річка, ліва прит. р. *Удаю.* [32]. Брала початок в Лубенському, а гирло мала в Прилуцькому пов. кол. Чернігівського намісництва. Протікала на терит. Прилуцького полку.

МАКІЄНКА О. **П.** МОГИЛА у с. *Товкачівці* Прилуцького р-ну. Олексій Пилипович Мокієнко (1925-52) - Герой Рад. Союзу, учасник В. В. війни. Уродженець с. *Товкачівки.* Воював на Брянському, 1-му Прибалтійському та 3-му Білоруському фронтах. 24.03.1945 кулеметнику 1-го стрілецького батальйону, 12-го гвардійського стрілецького полку, 5-ї гвардійської гірсько стрілецької Червонопрапорної дивізії гвардії рядовому О. П. Макієнку за мужність і героїзм, проявлені в боях при форсуванні р. Немана в районі литовського містечка Алітус, присвоєно звання Героя Рад. Союзу. Після війни працював у місц. колгоспі. Похований на сільс. кладовищі. На могилі 1973 встановлено бетонну стелу.

МАКІЇВКА (Мокіївка) - село Варвинського р-ну, центр сільради. Розташ. на лів. березі р. *Удаю,* за 18 км від райцентру і за 8 км від залізнич. ст. Линовиця. 121 двір, 277 ж. (1996). Уперше згадується 1666 [1]. Входила до Журавської сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 16 госп. селян, з них 6 госп. «орали на 4-х волах» та 10 госп. - «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Журавської прислушаюче». 1712 гетьман І. Скоропадський надав Дем'яну Якубовичу вслід за призначенням його журавським сотником (32 двори селян). 1737 в М. залишилося лише 11 госп. селян (решта переселилася в інші села), якими володів син сотника б.т. Яків Якубович; крім того, в селі було 16 госп. козаків (7 виборних і 9 підпомічників). Діяла дерев. Ризположенська ц-ва (побудована до 1725). 1781 в М. наліч. З душі чол. статі різночинців, 4 душі чол. статі духівництва і церковників, 37 хат козаків (29 виборних і 8 підпомічників), 32 хати селян і підсусідків. 1787 в селі мешкало 225 душ різного звання казенних людей, козаків і селян; селянами володіли секунд-майори Іван і Михайло Стоянови та б.т. Якубович. 1797 наліч. 389 душ чол. статі податкового населення. М. входила до *Антонівської вол.* 1-го *стану.* 1889 - 79 дворів козаків, 19 дворів селян казенних, 16 дворів селян-власників, 11 дворів міщан та ін., 132 хати, 750 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1856), 7 вітряків, 3 олійниці. 1910-157 госп., 963ж.;діяли дерев. Ризположенська церква (закрита за часів рад. влади), однокласна церковнопарафіяльна школа. У 1923-30 рр. М. центр сільради. У 1925 - 206 дворів, 1065 ж.; 1930-222 двори, 1132 ж. Уродженцем М. є Герой Рад. Союзу, проф. О. В. Тканко. На околицях М. в урочищі Лукомські Кучугури виявлено поселення доби бронзи (2 тис. до н.е.).

МАКОВЕЧЧИНА (Маковетші, Маковський) - хутори (2 шт.) Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 один з них належав б.т. Ів. Марковичу, інший - полковнику Горленку [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше (1797) на карті Прилуцького пов. [10] позначений лише один хут. під назвою Маковетші. Він був розташ. на прав, березі р. *Полової* (лівої прит. р. *Удаю),* за 3 в. від с. *Сорочинці.* У списку нас. пунктів 1797 звався Маковеччина, наліч. 6 душ чол. статі податкового населення [9]. 1804 позначений на карті на тому ж місці під назвою Маковський [12]. Нині не існує.

МАКСИМІВКА - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на р. *Сліпорід,* за 8 км від райцентру. 1925 - 110 дворів, 533 ж.; 1930 - 108 дворів, 539 ж.

МАКУШИХА (Макушевський) - село* Варвинського р-ну Мармизівської сільради. Розташ. на прав, березі (у верхів'ї) р. *Ставище* (правої прит. р. *Глинної),* за 21 км від райцентру. 127 дворів, 336 ж. (1996). Уперше згадується в др. пол. 18 ст. [16]. Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802), до Роменського пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Макушиха (Макушевський) поселений на «протоці *Балабанці»* (верхів'ї р. *Ставище)* у др. пол. 18 ст., імовірно, зятем полкового писаря Івана Севастияновича б.т. Осипом

Лисенком, за яким 1780 показано 10 дворів (19 хат) селян. 1782 хут. значився теж за ним, а у 1783 М. володіла дружина Матвія Ів. Севастияновича Марфа (57 душ чол. і 42 душі жін. статі селян). 1797 наліч. 46 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. М. перейшла до Світів -1857 хут. володів колез. реєстр. М. І. Світ (173 душ селян, 875 дес. землі). М. 1889 входила до Свиридівської вол. 3-го *стану;* наліч. 73 двори селян-власників (козаків не було), 74 хати, 440 ж., приписаних до парафії Введенської ц-ви с. *Брагинців.* 1910 М. все ще звалася хутором. У цьому році в М., яка входила до Озерянської вол., наліч. 97 госп. селян, 599 ж. У 1912-14 за проектом художника О. Г. Сластіона споруджений будинок земської школи в укр. національному стилі. Зараз - пам'ятка архітектури. У 1923-30 рр. М. підпорядкована Мармизівській сільраді. 1925-154 двори, 803 ж.; 1930-153 двори, 857 ж.

МАЛА БЕРЕЗАНКА - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1441 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

МАЛА ГАЛКА - річка в Сумській та Чернігів, областях, ліва прит. р. *Коренецької* (лівої прит. р. *Ромна)* [32]. Частково протікала на терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. На її берегах розташ. с. *Галка* Роменського р-ну Сумської обл.

МАЛА ГАЛКА - річка, ліва прит. р. *Лисогору.* Брала початок в Лохвицькому пов. кол. Чернігівського намісництва, гирло- біля м-ка *Срібного.* Мала довж. 7 в. [32]. Протікала на терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку.

МАЛА ДІВИЦЯ - смт Прилуцького р-ну, центр селищної ради, якій підпорядковані села* *Клеці, Новий Лад, Перше Травня, Шевченка.* Розташ. на р. *Галці* (правій притоці р. *Удаю),* за 18 км від райцентру і за 2 км від залізнич. ст. Галка. 42 вулиці, 1168 будинків, 2309 ж. (2000). Уперше згадується 1628

[19]. Входила (1649) до Дівицької сотні, яка 1654 вже не існувала; з початку 50-х рр. 18 ст. входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл.(1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Засн. кн. Вишневенькими. Свою назву село отримало від старої назви р. *Галки* - Дівиці. Існує легенда про виникнення назви М. Дівиця і В. Дівиця. Терит, де розташ. ці села, у 17 ст. належала Вишневецьким. Управитель з наказу магната утворив дві економії: одну, де тепер Мала, другу, де Велика Дівиця. Цей управитель мав двох дуже некрасивих дочок, котрі так і залишилися до кінця свого життя в дівках. Помираючи, управитель заповідав старшій дочці економію, ту що за річкою, а меншій - ту, де жив сам. Після смерті батька сестри жили, кожна при своїй економи, а села, які там утворилися, з того часу почали зватися Малою (менша дочка) й Великою (старша дочка) Дівицями. Вільне військове село до того, як прил. полковник Дм. Горленко надав його колишньому полковому хорунжому Семену Даценку (близько 1700), а потім відібрав собі і володів ним до 1708. У 1709 гетьман І. Скоропадський Гамаліївському монастиреві в складі Дубовогаївського староства. У 1737 - 69 госп. селян, 5 госп. підсусідків, 33 госп. козаків (15 виборних, 18 підпомічників), 36 госп. козачих підсусідків. 1769 наліч. 480 власницьких і 43 державних селян, 146 козаків. У 1780 - 82 двори (133 хати) і 11 бдв. хат селян, 13 дворів (16 хат) і 5 бдв. хат підсусідків, 22 двори (42 хати) козаків. 1797 наліч. 683 душі чол. статі податкового населення; діяла дерев. Троїцька ц-ва (перша ц-ва збудована до 1725). У церковнопарафіяльній школі, яка діяла з 1815, навчалося щороку 50 учнів. Поряд з М.Д. у середині 18 ст. поселена Малодівицька слобідка, яка належала спочатку О. Л. Закревському, а потім прил. полковнику О. Я. Якубовичу. В ній 1753 значилося 31 двір і 23 бдв. хати селян, 1 хата підсусідків, а 1780 - 18 дворів (23 хати) селян і 3 двори (6 хат) козаків. Згадувалася слобідка і 1797, коли в ній було 182 душі чол. статі податкового населення. Пізніше слобідка злилася з М.Д. У 1859 - 306 дворів, 1872 ж. У 19 ст. поміщиками М. Д. були Г. М. Болгаров, В. М. Філонова, Г. М. Макаров. У 1861-66 рр. у М. Д. містилося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковані 3 сільс. громади (360 ревіз. душ). Козаки, державні та казенні селяни підлягали Рудівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей М. Д. 1867 стала центром волості 3-го *стану.* 1886 в селі наліч. 352 двори селян -власників, які входили до 3-х сільс. громад (Макарівська, 1-а й 2-а Болгарівська), 7 дворів селян державних, 235 дворів селян казенних, 68 дворів козаків, 6 дворів міщан та ін., 515 хат, 2650 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва, шинки, 2 крамниці, 3 кузні, 46 вітряків, 6 олійниць. 1890 засн. лікарський пункт з приймальною палатою на 8 ліжок (1900). 1910 - 606 госп., з них козаків 89, селян - 484, євреїв - 7, ін. непривілейованих - 11, привілейованих - 15, наліч. 3668 ж., у т.ч. 10 теслярів, 8 кравців, 8 шевців, 1 столяр, 6 ковалів, 2 слюсари, 1 чинбар, 363 ткачів, 1 візник, 28 поденників, 22 займалися інтелігентними та 111 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 4721 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Троїцька ц-ва (закрита за часів рад. влади), 1-ше й 2-ге (засн. 1911) земські початкові однокласні училища, змішана школа грамоти, б-ка; в 1-му училищі навчалося 106 хлопч. і 56 дівчат,

Мала Дівиця. Школа, 2006

у 2-му - 60 хлопч. і 47 дівчат (1912). У 1923-30 рр. М. Д. - центр сільради. 1925 - 787 дворів, 3985 ж.; 1930 - 780 дворів, 3639 ж. 1924 створена перша артіль «Плуг і молот». 1927 - семирічна школа, клуб, хата-читальня. 1928 біля села побудована залізниця Прилуки - Ніжин. 1930 через село прокладено шосе. 1929 організовано с.-г. артіль ім. Кірова, 1931 - МТС (див. *Машинно-тракторні станції),* 1943 - колгосп ім. Чапаєва. 1949 в М. Д. два колгоспи: ім. Кірова, який мав 2214 га землі (1220 га орної), 281 двір, 1289 ж. (583 чол. працездатних), 5 рільничих бригад, 22 ланки, 2 тваринницькі ферми, 1 автомашину, наліч. в.р.х. - 260, свиней - 183, овець - 60, коней - 69, птиці - 363, бджіл - 30 сімей; працювали механ. млин і вітряк, крупорушка, кузня; колгосп ім. Чапаєва мав 2244 га землі (1288 га орної), 452 двори, 1504 ж. (703 чол. працездатних), 7 рільничих бригад, 46 ланок, 2 тваринницькі ферми, 2 автомашини, наліч. в.р.х. - 252, свиней 212, овець - 135, коней - 82, птиці - 330, бджіл-94 сім'ї; працювали механ. млин і вітряк, крупорушка, теслярська майстерня, кузня. 1970 в колгоспі ім. Кірова наліч. 16 автомашин, 15 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 655, свиней 1788; в колгоспі ім. Чапаєва наліч. 10 автомашин, 13 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 847, свиней 1181, овець - 299. На поч. 1970-х рр. обидва господарства об'єднані в один колгосп «Прогрес», в якому (1990) наліч. 45 автомашин, 58 тракторів, 14 комбайнів, а також в.р.х. - 3579, свиней - 424, коней - 93, птиці - 2502. 1996 в М.Д. містилася центр, садиба об'єднання «Прогрес» (з 1992), до якого входили відділення в сс*. *Клеці, Новий лад, Перше Травня, Шевченка.* Господарство мало 6707 га землі (4892 га орної), наліч. 46 автомашин, 57 тракторів, 10 комбайнів, а також в.р.х. - 2008, свиней - 648, коней - 74. У селищі - маслоробний, хлібний та Цегельний з-ди, міжколгоспний комбікормовий з-д, інкубатор, відділення зв'язку, АТС (реконстр. 1978), філіал відділення **Ощадбанку,** серед, і 8-річна школи (у 1982/83 учбов. році - 492 учні, 42 пед-працівники), дитсадок (50 дітей), районна лікарня, поліклініка, аптека, ветлікарня, Будинок культури на 400 місць (з 1926), сільс. клуб на 160 місць, 2 б-ки, (46 тис. од. зб.), 8 магазинів, 2 кафе, 3 їдальні, перукарня. Селище радіофіковане (1927-47), електрифіковане (1950), телебачення - з 1955, телефонізоване (1980), газифіковане (1989). Посаджено 2 парки (1940 і 1961). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Уродженцем М. Д. є докт. с.-г. наук Ю. А. Тонкаль. З селищем пов'язана трудова діяльність Героїв Соц. Праці доярки М. Я. Олексенко і ланкових Г. Г. Гринько, Г. В. Плющ, Л. В. Ромець. У М. Д. - пам'ятник Т. Г. Шевченку (1951). У 1944, 1957 і 1966 встановлено пам'ятники на братських могилах партизан, які загинули у 1918 і 1943, та воїнам, що полягли під час визволення М. Д. від гітлерівців. 1972 споруджено пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (426 чол.) на фронтах В. В. війни. Поблизу селища виявлено могильник черняхівської культури (3-5 ст.), 2 поселення ранньослов'янського часу та Київської Русі (10-13 ст.). М. Дівиця сполучена дорогами з тверд, покриттям 1973 з автотрасою Чернігів-Прилуки (3 км), у 1977-79 з автотрасою Київ-Суми через нас. пункти *Перше Травня, Приозерне, Мазки* (12,2 км), а також з селами *Великою Дівицею, Петрівкою* (11 км) та *Жовтневим, Білорічицею, Бажанівкою, Боротьбою* (22,3 км) у 1967-69.

МАЛА КРУПОЛЬ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1058 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

МАЛА КРУЧА - село* Запорізької сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925-74 двори, 367 ж.; 1930 - 73 двори, 360 ж. Нині село* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

МАЛАОЛЕКСІЇВКА-хут. Гнилицької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 15 в. від с. *Турівки.* Уперше позначена на карті 1869 як х. Олексіївка [14]. У статистичних списках нас. пунктів у 19 ст. не згадується. 1910-43 госп., з них козаків - 13, селян - 30, наліч. 308 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 кравець, 3 шевці, 3 ткачі, 2 займалися інтелігентними та 9 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 568 дес. придатної землі. У 1923-25 рр. підпорядковувалася Середівській сільраді, у 1925-30 рр. центр Олексіївської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 80 дворів, 400 ж.; 1930 - 75 дворів, 399 ж. Нині с*. Олексіївка Згурівського р-ну Київ. обл.

МАЛА СКОРОДН А - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. від с. *Дігтярів.* 1908 наліч. 18 ж. [23]. Нині не існує.

МАЛА СТАСІВЩИНА - хут. Див. село* *Глинщина.*

МАЛА СУПОЇВКА - село*, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 283 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

МАЛА ЧАВЕЛЬЧА - хут. Сазонівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-28 рр. Розташ. за 26 км від райцентру, 1925 - 70 дворів, 362 ж. 1928 Сазонівська сільрада і підпорядковані їй нас. пункти відійшли до Оржицького р-ну Лубенського округу.

МАЛЕНКІВСЬКИЙ - хут. у Прилуцькому пов. Розташ. у пд.-зх. частині повіту, за 8 в. від с. *Заїзд.* 1797 наліч. 61 душу чол. статі податкового населення [9]. Зважаючи на таку його кількість, можна припустити, що хут. був засн. ще за часів полкового устрою. Пізніше приєднаний до х. *Петруші.*

МАЛИЙ РОМЕН - річка в Сумській обл., права прит. р. *Ромна* [32]. На поч. 16 ст. річка мала назву - Самбір. Протікала на терит. Голінської сотні Прилуцького полку. На його берегах розташовані села *Малий і Великий Самбори* сучас. Конотопського р-ну.

МАЛИЙ САМБІР - село Сумської обл. Конотопського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. Гайки. Розташ. на лів. березі р. Самбір (зараз - р. *Малий Ромен),* за 18 км від райцентру і залізнич. ст. Конотоп. 364 двори, 896 ж. (1993). Уперше згадується 1608 [27]. Входив до Голінської (до 60-х рр. 17 ст), Корибутівської (60 - 70-ті рр. 17 ст), Красноколядинської (до 1751) і нової Голінської сотні (1751 -81) Прилуцького полку. В першій пол. 17 ст. - багатолюдне село, яке запустіло після гетьманських міжусобиць і блукання татар по Україні в 1658-63 рр. 1666 - 13 госп. селян (козаки не показані). Вільне військове село до того, як гетьман І. Самойлович надав його гетьманському «дворянину» Івану Мазепі, який, ставши гетьманом, приєднав до М.С. два села - Великий Самбір і Корибутів, утворивши Самбірське староство, що увійшло до складу Батуринської вол. З 1710 староством володів гетьман І. Ско-ропадський, а після його смерті (1722) воно до 1722 перебувало в підпорядкуванні Малоросійської колегії. З 1726 по 1727 належало кн. О. Меншикову. 1727 Батуринська вол. забрана в царську казну. 1737 - 23 госп. (34 хати) селян, 2 госп. підсусідків, 40 госп. козаків підпомічників, 1 госп. козачих підсусідків. 1740 генерал Ю. Вейсбах заснував у Самбірському старостві кінний завод «для ремонту кінної гвардії». 1750 власником Батуринської волості став гетьман К. Розумовський. Починаючи з 1726, місцевих козаків поступово перетворили в «підданних Самбірського палацу»; їх називали «придворні описні піддані козачі». 1780 - 104 двори (178 хат) селян разом з колишніми козаками, яких самбірські старости перетворили на селян. Діяла дерев. Покровська ц-ва (священик в селі уперше згадується 1608). Після скасування полкового устрою М.С. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

МАЛИШЕНКА ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку виборному Малишенку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

МАЛКІВ - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 0,5 в. від х. *Григорівщина* (нині село* Варвинського р-ну). 1908 наліч. 70 ж. [23]. Пізніше приєднаний до х. *Григорівщини.*

МАЛКІВКА (у 18-19 ст. ще - Судівщина) - село* Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане село* *Сухоярівка.* Розташ. на р. *Линовиці,* за 6 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 370 дворів, 662 ж. (1996). Уперше згадується 1797 [9]. Входила до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Виникла з хуторів, поселених 1760-80 вздовж р. Линовиці. Зважаючи на те, що 1797 в М. наліч. вже 178 душ чол. статі податкового населення, цілком ймовірно, що М. засн. в 1760-80 рр., тобто ще при полковому устрою, і належала полк, судді Ів. Александровичу. Мешканці М. були приписані до парафії Михайлівської ц-ви с. *Богданівки* (з 1796). В селі* мешкали лише селяни, козаків не було. 1859 звалося Малківка (Судівщина), мало 86 дворів, 723 ж. Судівщиною її називали через те, що належала батькові й сину Александровичам, прилуцьким полковим суддям. У 1861-66 рр. селяни М. підпорядковані Богданівському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей М. 1867 увійшла до *Богданівської вол.* 3-го *стану.* 1886 - 163 двори селян-власників, 5 дворів міщан та ін., 173 хати, 923 ж. 1882 на сільс. кладовищі дружиною губернського секретаря Ганною Васинською збудована каплиця. В 19-20 ст. поміщиками М. були Александрович!, Катериничі та Г. М. Шпикітер. 1910 - 235 госп., з них козаків - 4, селян - 220, євреїв - 2, ін. непривілейованих - 6, привілейованих - 3, наліч. 1375 ж., у т.ч. 22 теслярі, 8 кравців, 3 шевці, 1 столяр, 2 ковалі, 18 ткачів, 2 візники, 50 поденників, 10 займалися інтелігентними

та 137 — ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1474 дес. придатної землі. Діяло земське початкове однокласне училище (1907), в якому навчалося 77 хлопч. і 28 дівчат (1912). У 1923-25 рр. М. підпорядкована Богданівській сільраді; 1925 - 320 дворів, 1462 ж. У 1925-30 рр. М.- центр сільради; 1930 - 328 дворів, 1567 ж. 1930 з 310 бідняцько-середняцьких господарств села* 220 вступило у колгосп. 1944 в М. наліч. 303 двори, 900 ж. У колгоспі ім. ЛКСМУ працювали механ. млин, кузня, теслярська майстерня. 1951 колгосп об'єднував 336 дворів (494 чол. працездатних), мав 1817 га землі (1497 га орної), наліч. коней - 122, в.р.х. - 220. У тому ж році до колгоспу ім. ЛКСМУ приєднано колгосп «Червоний пахар» с*. *Сухоярівки;* після чого стало 409 дворів (617 чол. працездатних), 2397 га землі (1919,5 га орної), коней - 148, в.р.х.-302. 1961 в серед, школі навчалося 226 учнів (25 працівників). 1970 в колгоспі ім. ЛКСМУ наліч. 12 автомашин, 14 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 892, свиней - 784. У1990 наліч. 31 автомашина, 25 тракторів, 12 комбайнів, а також в.р.х. 2234, свиней - 827, коней - 32, птиці - 1081. 1992 колгосп ім. ЛКСМУ перетворено у пайгосп «Малківський», який в 1996 мав 33 автомашини, 19 тракторів, 5 комбайнів, в.р.х. - 992, свиней 305, коней - 21; в селі* - відділення зв'язку, філіал відділення Ощадбанку, серед, школа

Малківка. Будинок культури, 2006

(81 учень, 24 педпрацівників; 1994), дитсадок (20 дітей), фельдшерсько-акушер. пункт, дитячі ясла, Будинок культури на 300 місць, 2 б-ки (11 тис. од. зб.), 3 магазини; село* газифіковане 1993. Уродженцями М. є В. І. Власенко - канд. іст. наук, канд. мед. наук В. Н. Грона. Встановлені пам'ятники на братській могилі воїнів, які загинули 1943 в боях за визволення села* від гітлерівців (1957), та на честь воїнів-односельців, загиблих (195 чол.) на фронтах В. В. війни. Поблизу М. виявлено могильник 12-13 ст. Село* М. сполучене дорогами з тверд, покриттям 1992 з с*. *Сухоярівкою* (2,4 км), 1969 з с. *Богданівкою* (3,6 км) та з автодорогою Прилуки-Сергіївка (1,5 км).

МАЛКІВСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Франка (№ 53) на Сх. до вул. Зеленої (№ 10), паралельно вул. Південній та 2-й Південній. Закінчується №№ 54, 77. Довж. 800 м, без тверд, покриття. Прокладена 1960 на землях Малківського колгоспу, звідки й отримала назву. Посередині вул. є прохід на Південну і 2-гу Південну вул. Закінчується вул. біля терит. відгодівельного радгоспу «Прилуцький». Забудована приватними житл. будинками.

МАЛКІВЩИНА - хут. Горобіївської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Горобіївки.* 1925 - 6 дворів, 22 ж.; 1930 - 25 дворів, 82 ж. Пізніше приєднана до с. *Горобіївки.*

МАЛОДІВИЦЬКА ВОЛОСТЬ - на Пн. Зх. кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. М.в. утворена, мабуть, ще в Малоросійській губ. згідно з указом 1797 (у джерелах згадується 1817, 1827). Малодівицькому Волосному правлінню до 1838 були підпорядковані лише державні та казенні селяни, а з 1838 (після укрупнення волостей за законом 1838) - також і козаки. Згідно з реформою 1861 в м-ку Мала Дівиця утворено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковані 3 сільс. громади (360 рев. душ). Законом 1866 існуючі волості були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей, улаштованих за адм.-тер. принципом. Серед них була й М.в. у 3-му *стані.* 1868 в М.в. наліч. 1831 двір (439 козаків, 388 селян казенних, 836 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 66 солдат, 26 міщан, 59 дворян, 17 осіб духовного звання). 1886-21 нас. пункт. (8 сіл, 4 села*, 9 хут), 2243 двори (590 козаків, 29 селян державних, 553 селян казенних, 1003 селян-власників, 68 міщан та ін.), 2339 хат, 11930 ж. (3068 козаків, 143 селян державних, 2957 селян казенних, 5355 селян-власників, 407 міщан та ін.). 1900 - 16 нас. пунктів (8 сіл, 4 села*, 4 хут), 33 сільс. громади, 2292 двори, 13774 ж.; діяли: 2 ярмарки, 5 земських початкових училищ, 2 церковно-парафіяльні школи, 5 шкіл грамоти. 1910 - 24 нас. пункти (сс. *Мала Дівиця, Велика Дівиця, Петрівка, Обичів, Радьківка, Колісники, Лучківка, Товкачівка,* сс*. *Буди, Грабів, Лісові Сорочинці, Стрільники,* (12 хут.), 2857 дворів, 16756 ж., 18457 дес. придатної землі. М.в. існувала до 1923.

МАЛОДІВИЦЬКА СЛОБІДКА. Див. смт *Мала Дівиця.*

МАЛОДІВИЦЬКИЙ РАЙВІДДІЛ АВТОТРАНСПОРТУ І ШОСЕЙНИХ ДОРІГ (РАЙАВТОШОСДОР). У Малодівицькому р-ні до 1935 існувала організація «Околодок», яка займалася ремонтом мостів на держ. дорозі Чернігів-Прилуки. З 1935 на базі «Околодку», при райвиконкомі утворено Малодівицький шляховий відділ, який займався ремонтом мостів і доріг р-ну, посадкою дерев біля доріг, які зв'язували села р-ну. 1954 перейменовано у Райавтошосдор. 1962 перестав існувати у зв'язку з ліквідацією Малодівицького р-ну.

МАЛОДІВИЦЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-терит. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Іваницьким, Прилуцьким, Яблунівським і Турівським р-ми, на Пн. - з Ніжинським округом. На 1.10.1925 займав площу 557,1 $км^2$, наліч. 14 сільрад, 7179 госп., 33851 ж., які мешкали в 69 нас. пунктах: сс. *Велика Дівиця, Вільшана, Гмирянка, Городня, Колісники, Лучківка, Мала Дівиця, Обичів, Петрівка, Радьківка, Сезьки, Товкачівка, Хаєнки,* сс*. *Буди, Воронівка, Грабів, Левки, Лісові Сорочинці,* 50 хут., виселків та залізнич. об'єктів. У серпні 1925 терит. Вейсбахівської сільради Турівського р-ну передано до складу М.р., а із М.р. до складу Іваницького передано терит. Вільшанської, Гмирянської та Городнянської сільрад. 1930 в М.р. - 12 сільрад, 67 нас. пунктів (у т.ч. 36 хут., 9 виселків, 5 залізнич. об'єктів), наліч. 5685 дворів, 27540 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

МАЛОДІВИЦЬКИЙ РАЙОН ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ - адм.-тер. одиниця. Малодівицький р-н ств. 1923 в складі Прилуцького округу (див. Малодівицький район Прилуцького округу). Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу М.р. тимчасово (до 02.09.1930) увійшов до складу Лубенського округу, аз 15.10.1932 - до Чернігівської обл. Одночасно з ліквідацією Лубенського округу ліквідований і Турівський р-н. При цьому його Гнилицька, Піддубівська та Погребівська сільради (9 нас. пунктів) відійшли до М.р. До складу М.р. увійшли також 4 нас. пункти Мазківської сільради Яблунівського р-ну. 1959 Колісницьку та Лісовосорочинську сільради об'єднано в одну Лісовосорочинську, а Петрівську та Великодівицьку - в одну Великодівицьку сільраду. У зв'язку з ліквідацією Яблунівського —ну (21.01.1959) його Канівщинську, Нетяжинську, Першотравневу та Рудівську сільради передано до складу М.р. На 1.12.1959 в складі М.р. перебувало 16 сільрад, яких входило 17 сіл та 33 села*. Хуторів не було - частина кол. хуторів перестала існувати, а ті, що залишилися, 1958 стали селами*. 30.12.1962 М.р. ліквідовано. До складу Прилуцького р-ну передано 14 сільрад: Білорічицьку, Великодівицьку, Жовтневу, Знам'янську, Канівщинську, Лісово-сорочинську, Малодівицьку, Нетяжинську, Обичівську, Першотравневу, Піддубівську, Погребівську, Рудівську та Товкачівську (39 нас. пунктів); до Ічнянського р-ну - 2 сільради: Будянську та Сезьківську (11 нас. пунктів).

МАЛО-ОЛЕКСАНДРІВКА - хут. Золотоноської (1925) і Криштопівської (1930) сільрад Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 5 км від райцентру. 1925 - 53 двори, 210 ж.; 1930 - 43 двори, 230 ж. Пізніше приєднана до с. Золотоношка Драбівського р-ну Черкас, обл.

МАЛОРОСІЙСЬКА ГУБЕРНІЯ - адм.-тер. одиниця в Лівобережній Україні, ств. за указом царя Павла І від 12.12.1796. До її складу увійшли Новгород-Сіверське і Чернігівське намісництво, 9 повітів Київського та 3 повіти Катеринославського намісництв. Вся терит. М.г. була розподілена на 20 повітів, у т.ч. й Прилуцький пов. У кожному з них наліч. по 50 - 60 тис. душ населення. Адм. центром М.г. був Чернігів. Указом Сенату від 27.03.1802 М.г. ліквідована і натомість створені Полтавська губернія і Чернігівська губернія.

МАЛОРОСІЙСЬКА КОЛЕГІЯ - центр, орган держ. управління Рос. держави у справах *Лівобережної України.* М. к. (т.з. першу М. к.) утв. указом Петра І від 16.06.1722 в резиденції укр. гетьманів- Глухові замість Малоросійського приказу, що містився в Москві, з метою обмеження влади козацької старшини й автономії України. У цивільних справах М. к. підлягала Сенатові, у військ. - головнокомандуючому рос. військами в Україні. На М. к. покладався нагляд за діяльністю гетьмана і козацької старшини. 1727 у зв'язку з тимчас. відновленням Гетьманщини М. к. було ліквідовано. 1764 М. к. (т.з. друга М. к.) відновлено на попередніх засадах. Очолював її президент- П. О. Румянцев. Осн. завдання М. к. у цей період полягало в остаточному

знищенні будь-яких залишків самоврядування в Україні, збільшенні податків і зборів для царської казни. 1775 в Лівобережній Україні було ліквідовано полковий устрій; 1783 укр. лівоборежні козацькі полки перетворено на регулярні полки рос. армії (див. Софійський полк). З лівобережних і пд. земель України 1782 утворено намісництва. 1786 М. к. ліквідовано.

МАЛОРОСІЙСЬКИЙ ГЕНЕРАЛЬНИЙ СУД. Введений 1797 відповідно до указу царя Павла І від 30.11.1796 в складі двох департаментів - карних і цивільних справ як апеляційна інстанція для судових установ, міських магістратів і ратуш Малоросійської губернії (з 1802 - Полтав. і Черніг.). Ліквідовано 1831.

МАЛОРОСІЙСЬКИЙ ПРИКАЗ, Приказ Малия Росії - центр, орган держ. управління Рос. держави, що відав справами Лівобережної України. Ств. 31.12.1662 в Москві з метою зміцнення позицій царизму в Україні. Підпорядковувався Посольському приказові. У штаті М. п. було 4 дяки і від 15 до 40 піддячих. М. п. контролював діяльність гетьмана і Генеральної Ради, керував приказно-воєводською системою рос. управління в Україні. М. п. збирав і передавав урядові інформацію про становище в Україні, санкціонував вибори нового гетьмана та козацької старшини, був апеляційною інстанцією щодо суд. справ козацької верхівки. Ліквідований 1722 у зв'язку з створенням Малоросійської колегії.

МАЛЧИНКІВ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав міщанам Малчинкам 5 [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

МАЛЮТИНЦІ - село, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 418 дворів, 1918 ж.; 1930 - 422 двори, 2078 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

МАЛЯРА - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

МАМАЇВКА - село. Див. с. *Удайці.*

МАМАЇВСЬКА ГУРАЛЬНЯ. Працювала до 1917. В 1917-27 рр. перебувала на консервації. 1927 передана з Укрдержспиртотресту до Окрміськгоспу. її капітально відремонтовано і почалося виробництво спирту. В 1927-28 рр. викурено 2201 тис. градусів спирту сирцю. Працювало 30 робітників.

МАНЖОСІВКА - село Прилуцького р-ну Дідовецької сільради. Розташ. на прав, березі р. *Удаю,* за 5 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 444 двори, 1070 ж. (2000). Уперше згадується 1707 [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Вільне військове село*, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». Гетьман І. Мазепа наприкінці 17 ст. надав його війс. т. Остапу Маценку, після смерті якого селом* володів війс. т. Іван Шкурат. На поч. 18 ст. прилуцький полковник Дм. Горленко передав М. полковому підосавулу Мартину Рижому; пізніше М. перейшла до Семена Портянки, який замінив М. Рижого на посаді підосавула. 1707 Дм. Горленко передав М. полковому писарю Гнатові Лисаневичу, у якого гетьман І. Скоропадський село* 1709 відібрав і віддав б.т. Степану Тарновському. 1737 - 44 госп. селян, 9 госп. козаків (2 виборних, 7 підпомічників); селом* володіла удова Ст. Тарновського Агафія, а пізніше - її син генеральний бунчужний Яків Тарновський. 1780 - 37 дворів (42 хати) селян, 2 двори (3 хати) козаків. 1797 наліч. 220 душ чол. статі податкового населення. Губернський секретар Яків Тарновський залишався власником М. і в 1810; у цей час в селі* мешкало 208 ревіз. душ селян і 12 душ чол. статі козаків. У 19 ст. поміщиками М. були нащадки Я. Тарновського. 1859 - 81 двір, 429 ж., приписаних до парафії ц-ви Параскеви с. *Дідовець.* М. входила до *Прилуцької вол.* 3-го *стану.* 1886 в М. - 102 двори селян-власників, які входили до 2-ї Тарновської сільс. громади, 5 дворів козаків, 109 хат, 620 ж. 1910 - 123 госп., з них козаків - 6, селян - 116, євреїв - 1, наліч. 654 ж., у т.ч. 2 теслярі, 3 кравці, 1 швець, 2 столяри, 1 слюсар, 6 ткачів, 53 поденники, 10 займалися інтелігентними та 105 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 578 дес. придатної землі. Діяла церковнопарафіяльна школа. У 1923-30 рр. М. підпорядкована Дідовецькій сільраді. 1925 (разом з х. *Калишівкою)* - 270 дворів, 1147 ж.; 1930-281 двір, 1228 ж. 1930 в селі* організовано с.-г. артіль «9 січня». 1944 в М. - 315 дворів, 1361 ж.; 1951 колгосп «9 січня» об'єднував 247 дворів (403 чол. працездатних), мав 1223 га землі (655 га орної), коней - 52, в.р.х. - 145 голів. У тому ж році колгоспи ім. Будьонного *(Дідівці),* «9 січня» (Манжосівка) і «Новий шлях» *(Єгорівка)* об'єднані в один колгосп ім. Будьонного, перейменований 1957 в колгосп «9 січня», пізніше - в колгосп «Росія». 1961 в почат. школі навчалося 79 учнів (4 працівники). 1996 в М. містилася центр, садиба пайгоспу «Росія» (з 1992), до якого входили відділення в сс*. *Дідівці* та *Єгорівка* (2225 га землі, в т.ч. 1357,7 га орної); в селі - АТС, серед, школа (1990) (317 учнів, 35 педпрацівників; 1994) з спортзалом, районний Будинок культури на 420 місць з музеєм, б-ка (40 тис. од. зб.), діюча кам'яна ц-ва Різдва Богородиці (з 1991), 4 магазини, кафе; село газифіковане (1990). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У М. (рідному селі батька) пройшли дитячі роки укр. письменника Валентина Бичка. Тут він у 12 років надрукував свою першу замітку в газеті «Правда Прилуччини». Спогади про ці роки лягли в основу його повісті «Благословлялося на світ» (1966-68). Уродженцями М. є відомий укр. художник, лауреат Шевченківської премії О. І. Івахненко (нар. 1949), контр-адмірал Л.І.Леута. 1989 відкрито меморіал на честь воїнів-односельців, загиблих (96 чол.) на фронтах В. В. війни. Село М. розташ. на автотрасі Київ-Суми.

МАНЧИШИНА хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від сучас. с*. *Співакове.* Уперше згадується 1908 [23]. 1910-6 госп. козаків, 46 ж., в т.ч. 1 займався інтелігентними та 1 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 121 дес. придатної землі. Пізніше приєднаний до с*. *Співакове.*

МАРКАЗЕТІ ЯКОВА ПЕРШИЙ ПАНСІОН для дівчат у Прилуках, приватний. Відкритий 1827 Яковом де Марказеті та його дружиною. Предмети тут викладали вчителі повітового уч-ща, рукоділля й танці - власники пансіону, музику - спеціально для цього запрошені викладачі (К. Подчекаєва і П. Конпинська). Спочатку пансіон містився в будинку Солонини, а потім - на Соборній вулиці в будинку Лип'яцького. Припинив діяльність 27.11.1829.

МАРКЕВИЧА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав капітану Маркевичу, наліч. 5 хат [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва. Нині не існує.

МАРКЕВИЧА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Костянтину Маркевичу, наліч. 1 хату [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва. Нині не існує.

«МАРКЕТ» (Прилукторг) - ЗАТ. Створений в Прилуках перед В. В. війною, дільниця Чернігівторгу. Після війни утворено міське управління торгівлі «Прилукторг» (Вокзальна № 9, в приміщенні кол. ковбасної ф-ки, сучас. терит. магазину «Юність»). 1948 в його підпорядкуванні налічувалося 3 магазини й ларки. 1960 підприємство перейменоване в управління «Змішторг», яке 1964 переведене в новозбудоване приміщення на вул. Садову. Йому підпорядкована торгівля промисловими і продовольчими товарами, підприємства громадського харчування. 1974 продано 1 тис. холодильників, 960 телевізорів, 580 пральних машин. 1981 з управління виділений *Комбінат громадського*

харчування. На 1.01.1991 працювало 57 самостійних підприємств (54 магазини й 3 ларки), пункт переробки овочів, бондарня, кондитерський цех, овочесховище, будівельна група, фасовочний цех, автотранспортний цех. З 1992 - виробничо-торговельне під-приємство «Маркет», а з 1995 - закрите АТ, до якого входить 8 магазинів. На 1.01.1996 працювало 250 чол. Розташ. на вул. Садовій № 84-а.

МАРКІВКА (Нежирів, Єврейський) - хут. в Малодівицької вол. Прилуцького пов. Розташ. на р. *Радьківці,* за 19 в. від повітового центру і за 5 в. від с. *Сезьок.* Уперше згадується 1869 [14]. 1886 М. наліч. 1 двір козаків, 11 дворів селян власників, 12 хат, 66 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. *Сезьок.* 1910 хут. звався Нежирів (Марківка), мав 9 госп., з них козаків - 4, селян - 3, привілейованих - 2, наліч. 56 ж., у т.ч. 1 коваль, 2 ткачі, 7 поденників, 2 займалися інтелігентними та 2 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 60 дес. придатної землі. Під назвою Нежирів у 1923-30 рр. хут. підпорядкований Радьківській сільраді Малодівицького р-ну Прилуцького округу. 1925 - 20 дворів, 82 ж. 1930 переданий Будівській сільради. Останній раз зустрічається 1938 (на трофейній німецькій карті). Нині не існує.

МАРКІВКА (Чорний) - хут. Див. с*. *Червоне.*

МАРКОВИЧЕВОЇ ХУТОРИ (2 шт.) Полковій сотні Прилуцького полку. 1781 належали удові Марковича [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 увійшли до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існують.

МАРКСА КАРЛА ВУЛИЦЯ. Див. *Земська вулиця.*

МАРМИЗІВКА (Мормизівка) - село* Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Макушиха.* Розташ. за 22 км від райцентру і за 55 км від залізнич. ст. Прилуки. 106 дворів, 264 ж. (1996). Уперше згадується 1718 [16]. Входила до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802), до Лохвицького пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Слобідку Мормизівку поселив полковий писар Андрій Севастиянович на землях с. *Брагинці.* 1718 в ній було 20 дворів. Після смерті А. Севастияновича слобідкою володіли його удова Федора з синами. Потім М. була відсуджена від Севастияновичів і нащадкам Андрія довелося 1723 викупляти її. За даними ревізії 1740 значився лише «футор Мормизовский», який належав б.т. Івану Андрійовичу Севастияновичу, з 5-ма хатами підсусідків. Після його смерті М. перейшла у володіння нащадків варвинського сотника Матвія Андрійовича Севастияновича, удова якого передала слобідку сину своєму від другого шлюбу капітану Володимиру Орбеліану. За ним М. значилася 1780, коли в ній було 35 дворів (53 хати) селянського населення. 1797 М. названа вже селом*, в якому наліч. 182 душі чол. статі податкового населення. 1888 М. входила до Свиридівської вол. 3-го *стану,* мала 100 дворів селян (козаків не було), 1 двір ін., 107 хат, 598 ж., приписаних до парафії Введенської ц-ви с. *Брагинців.* 1910 село* входило вже до *Озерянської вол.* 3-го *стану;* в ньому наліч. 106 дворів, 724 ж.; діяло земське початкове однокласне училище. У 1923-30 рр. М. - центр сільради. 1925- 155 дворів, 789ж.; 1930-164 двори, 829 ж. Уродженцем села* є Герой Рад. Союзу І. Я. Васюк (1919-70).

МАРТИНІВКА - хут. Раківщинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 13 км від райцентру. 1925 - 8 дворів, 36 ж.; 1930 - 6 дворів, 32 ж. Нині не існує.

МАРУШАЇВСЬКИЙ-хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку. Уперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. 1781 належав б.т. Стороженку. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

МАРЧЕНКА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Марченку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

МАР'ЯНІВКА - село* Короваївської сільради (1925), пізніше (1930) центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925—122 двори, 593 ж.; 1930-123 двори, 627 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

МАСЛА ХУТОРИ (2 шт.) Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належали підсудку Маслу [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

МАСЛОВА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Трубарівщині,* на *Леваді)* - від вул. Дубинського (№№ 9, 13) на Сх. до болота, між вул. Панченка й Дубинського, перетинає вул. Інтернаціоналістів. Закінчується №№ 26,35. Довж. 450 м, без тверд, покриття. Прокладена 1988 на полях *Дослідної станції.* Названа на честь Маслова Василя Івановича (1885-1959) - літературознавця, канд. філолог, наук, професора історії рос. літератури Київ, університету, організатора Прилуцького краєзнавчого музею. Ведеться забудова приватними житл. будинками.

МАТЛАХІВ - хут. Ряшківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. від с. *Ряшки.* 1908 наліч. 37 ж. [23]. Нині не існує.

МАТРОСОВА провулок (у зх. частині міста, на *Квашинцях)* від вул. Бособрода (№№ 2, 4) на Пд. до вул. Київської (№№ 195, 197), паралельно вул. Алгазіна, Чапаєва. Закінчується №№ 7, 10. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Названа на честь Героя Рад. Союзу О. М. Матросова. Забудований приватними житл. будинками.

МАТЮШИН - хут. Малосупоївської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. Кількість мешканців У списку нас. пунктів не показана. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

МАХНІВКА - хут. Див. с*. *Мохнівка.*

МАХНІВКА - річка. Згадується 1752 [16] разом з одноіменним хут. у Полковій сотні Прилуцького полку. М. - це інша назва р. Линовиці, бо в М. Арандаренка (1846) згадується р. Махнівка і не згадується р. Линовиця, а в М. Маркевича (1856), навпаки, є р. Линовиця і немає р. Махнівки.

МАЦЕВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. на прав, березі р. *Вільшанки* (правої прит. р. *Сможу).* 1797 наліч. 1 душу чол. статі податкового населення [9]. Нині не існує.

МАЦІЇВКА - річка, ліва прит. р. *Удаю* [32]. Брала (1785) початок між селами *Левками* і *Оникіївкою.* Поблизу її гирла розташоване с. *Маціївка.* Тече терит. Прилуцького р-ну.

МАЦІЇВКА - село Прилуцького р-ну Замостянськоїсільради. Розташ. нар. *Удаї,* за 7 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 150 дворів, 176 ж. (1996). Уперше згадується 1619 [2]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл (з 1932). Хут. М. заснували ченці *Густинськогом-ря* 1619. Через 30 років М. була вже багатолюдним селом*, яке належало тому ж м-реві. Мешканці М. не раз намагалися звільнитися від монастирської залежності, але гетьмани, починаючи від Б. Хмельницького, наказували селянам «належитое послушенство по-прежнему монастырю отдавать». 1660 цар надав м-реві жалувану грамоту на село* М. з двома водяними млинами. 1713 - 70 дворів. 1740- 71 двір (80 хат). 1780 - 106 дворів (118 хат) селян та 3 бдв. хати підсусідків. Козаків у М. не було. 1797 наліч. 410 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Михайлівська ц-ва, збудована *Густинським монастирем* (перша ц-ва побудована до 1737). М. залишалася в володінні м-ря до 1786, після чого була передана до казни. 1859 - 136 дворів, 698 ж. У 1861-66 у М. містилося Волосне

правління відомства Палати державного майна, якому підпорядковані казенні селяни й козаки (2719 душ чол. статі). Після реорганізації волостей М. 1867 увійшла до *Прилуцької вол.* 1-го *стану.* 1886 - 149 дворів селян казенних, 2 двори козаків, 151 хата, 747 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1853), шинок, 20 вітряків, олійниця. 1910-156 госп., з них козаків - 2, селян - 152, привілейованих-2, наліч. 861 ж., у т.ч. 13 теслярів, 5 кравців, 1 швець, 2 столяри, 3 ковалі, 1 слюсар, 17 ткачів, 30 поденників, 5 займалися інтелігентними та 85 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 934 дес. придатної землі. Діяли дерев. Михайлівська ц-ва (закрита за часів рад. влади), змішана однокласна церковно-парафіяльна школа. У 1923-30 М. центр сільради. 1925-203 двори, 969 ж.; 1930-220 дворів, 956 ж. 1930 в М. організована с.-г. артіль «Вільна праця», перейменована 1950 в колгосп ім. Фрунзе. 1944 - 203 двори, 734 ж. 1951 -211 дворів (в т.ч. 12 робітників), 634 ж. (у т.ч. 37 робітників); колгосп ім. Фрунзе об'єднував 199 дворів (276 чол. працездатних), мав 1264 га землі (809,5 га орної), коней - 35, в.р.х. - 122 голови (у т.ч. 17 волів). 1951 до колгоспу ім. Фрунзе приєднано колгосп ім. Шевченка *{Густиня),* після чого стало 277 дворів (355 чол. працездатних), 1865 га землі (1129 га орної), коней - 50, в.р.х. - 182 голів. Одночасно до Маціївської сільради приєднана Густинська, а пізніше й Замостянська сільради. 1961 в почат. школі навчалося 35 учнів (3 працівники). 1971 - 194 двори, 474 ж. 1982 центр сільради переведено в *Замостя.* У 1996 в М. містилося відділення пайгоспу «Замостянське» (з 1992), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 200 місць, б-ка (3,7 тис. од. зб.), магазин. У центрі села - пам'ятник на братській могилі воїнів, які загинули в боях за визволенні села від гітлерівців, а також воїнам-односельцям, загиблим (102 чол.) на фронтах В. В. війни. Село М. 1978 сполучене дорогою з тверд, покриттям з автотрасою Прилуки-Ічня (2 км).

Маціївка. Клуб, медпункт, 2006

МАЦІЇВЩИНА - хут. Першоварвинської сотні Прилуцького. 1781 належав козакові Зубенку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

МАШИННО-ТРАКТОРНІ СТАНЦІЇ (МТС) - державні с.г. підприємства, створені з метою виробничо-технічного обслуговування колгоспів на договірних засадах, функціонували в 1928-58. В МТС були зосереджені основні с.г. знаряддя виробництва: трактори, комбайни та ін. с.г. техніка. Реорганізовані в ремонтно-тракторні станції (РТС) 1958.

МАШИННО-ТРАКТОРНА СТАНЦІЯ Малодівицька. Створена 1931 в с. Малій Дівиці, обслуговувала колгоспи Малодівицького району. Реорганізована в РТС 1958.

МАШИННО-ТРАКТОРНА СТАНЦШ Прилуцька. Створена 8.03.1931 в м. Прилуках. На початку своєї діяльності складалася з 4-х бригад, оснащених 20 тракторами («Інтернаціонал» і «Фордзон-Путіловець»). МТС обробляла землю в колгоспах, надавала агрономічну допомогу господарствам, забезпечувала їх технікою, с.г. інвентарем. 1958 реорганізована в РТС. Містилася на вул. Київській, біля іподрому.

МАШИННО-ТРАКТОРНА СТАНЦШ Рудівська. Створена в селі Рудівці Яблунівського р-ну в 1936. 1958 реорганізована у відділення Яблунівської РТС.

МАШИННО-ТРАКТОРНА СТАНЦШ Яблунівська. Створена в с. Яблунівці 1933, обслуговувала колгоспи Яблунівського р-ну. 12.03.1958 реорганізована в РТС, яку 12.05.1959 передано до Прилуцької РТС як відділення.

МЕДИНЩИНА - куток побутовий м. Прилук, між *Трубарівщиною* і *Дослідною* (приудайський бік вул. Київської). Відомий з поч. 20 ст. Першими поселенцями були нащадки Мединських з Квашинців, підсусідків підкоморія прилуцького Якова Величка, відомих з др. половини 18 ст. Зараз Мединщиною називають район міста від міської лікарні до залізничної колії на Бахмач і р. *Удаю.* Забудована приватними житл. будинками.

МЕЖОВА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* - від вул. Кар'єрної (куток «Бабуки») на Сх. до вул. Густинської (№№ 5, 7), перетинає вул. Фабричну, Шмідта, Незалежності. Закінчується №№ 35, 44. Довж 900 м. Від вул. Шмідта до вул. Незалежності - асфальт. Має 3 провулки. Прокладена наприкінці 19 ст, на межі з *Загреблею, Сорочинцями* і *Лапинцями,* звідки й назва вулиці. На ній овочева база кол. *Міського управління торгівлі.* Забудована приватними житл. будинками.

МЕЖОВИЙ провулок 1-й (у пн. частині міста, на *Загреблі)* - від вул. Межової (№№ 24а, 26) на Пд. до *Удаю* (купальні «Зіна»), паралельно вул. Фабричній. Закінчується№№ 10а, 13. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Прокладений 1920. Забудований приватними житл. будинками.

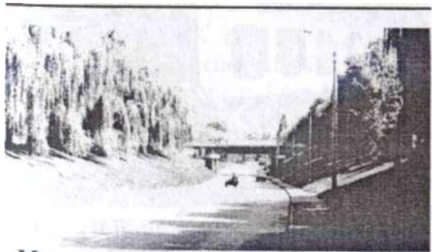

Мединщина. Залізничний міст, 1982

МЕЖОВИЙ провулок **2**-й (у пн. частині міста, на *Загреблі)* - від вул. Межової (№№ 14, 16) на Пд. до *Удаю.* Закінчується №№ 6, 7. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Прокладений 1952 на городах жителів 1-го пров. Межового. Забудований приватними житл. будинками.

МЕЖОВИЙ провулок **3**-й (у пн. частині міста, на *Загреблі)* - від 2-го пров. Межового (№№ 1, 3) на Сх. до 1-го пров. Межового. Закінчується №№ 8, 17. Довж. 260 м, без тверд, покриття. Прокладений 1952 на городах жителів 1-го пров. Межового. Забудований приватними житл. будинками.

МЕЖИГОРІВЩИНА (Каневського) - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. за 7 в. на Пн. від волосного центру і за 2,5 в. від с. *Полови.* Уперше згадується 1859 [13], коли в ньому наліч. 8 дворів і 40 ж., приписаних до парафії *Миколаївської ц-ви* с. *Сорочинців.* Після реформи 1861 кількість селян зменшилася. 1886 наліч. 3 двори селян-власників, 3 хати, 19 ж. 1908-14 ж. Нині не існує.

МЕЖИРІЧЧЯ - село. Див. с. *Переволочім.*

МЕМОРІАЛ ВІЧНОЇ СЛАВИ (сквер Борців Революції). Започаткований в квітні 1919 в міському сквері на вул. Київській, де було поховано 28 червоногвардійців м. Прилук, які загинули в бою з повстанцями Ангела в селах Іваницької вол. Прилуцького пов. 1927 біля могил споруджено пам'ятник у вигляді бетонної стіни з бронзовим барельєфом. Сквер отримав назву «сквер Борців Революції».

Сквер Борців Революції , 1950

Під час німецько-фашистської окупації пам'ятник і могили були зруйновані, 1943 - відновлено (влаштована братська могила). 1946 встановлено гранітний обеліск на могилі Героя Рад. Союзу командира 6-го танкового корпусу генер.-майора Зіньковича Митрофана Івановича, який був смертельно поранений на Дніпрі, помер 24.09.1943 і похований в Прилуках (спочатку на *Центральній площі* міста, а потім прах перенесено до скверу). 1953 тут встановлено обеліск на могилі невідомого солдата, який загинув у боях за визволення Прилук від фашистів. 1962 споруджено два пам'ятники загиблим танкістам-котельниківцям та воїнам, які загинули в боях за визволення Прилук 18 вересня 1943, та померлим від ран у госпіталях м. Прилук під час В. В. війни 1941-45 рр. 1985 сквер реконструйовано і перейменовано у Меморіал Вічної Слави, на могилах покладені кам'яні плити з прізвищами воїнів. Розташ. у кварталі вул. Київської-Ветеранської-Бособрода-Андріївської.

МЕРЕЖИЙ ЯР - хут. Переволочнянської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Містився в пд. частині с. *Переволочни.* 1930 - 3 двори, 16 ж. Нині не існує.

МЕТЕОРОЛОГІЧНА СТАНЦІЯ Державного комітету гідрометеорології України в Прилуках. Забезпечує інформацією про гідрометеорологічний режим та передає дані Київ, центру гідрометеорології (ЦГМ), Чернігів. ЦГМ, цивільним аеропортам в Києві, Сумах, Чернігові, Полтаві. Здійснює гідрометео обслуговування держ. установ, господарських організацій, населення. Створена в лютому 1926. Першим її завідуючим був Олександр Якович Товаренко. Метеорологічний майданчик (132 м над рівнем моря) з флюгером висотою 11 м містився навпроти залізничного вокзалу в х. *Ракитному.* З 1927 почалися спостереження над сніговим покривом, температурою ґрунту, хмарністю, вітром, опадами, ожеледицею і замерзанням рік, установлені опадомір висотою 2 м, психрометр, барометр анероїд для виміру атмосферного тиску, барограф для безперервного запису коливань атмосферного тиску. З травня 1931 завідуючим був призначений Д. І. Мацай. Спочатку працювало 2 чол., згодом - 4. У вересні 1937 метеостанцію перенесено до приміщення залізничної будки №16 (сучас. вул. П. Комуни - між вул. Піонерською та О. Кошового). Під час німецької окупації М.с. не припиняла роботи, 1944 переведена до залізничного будинку. До М.с. входив і водомірний пост на р. *Удай,* де заміряли рівень, витрачання і температура води, товщина криги взимку. (1991 водомірний пост відокремлено у самостійну одиницю). 1952 установлено прилад для спостереження за промерзанням і температурою грунту, велися кульові пілотні спостереження. 1955 М.с. переведена на сучас. територію, де побудовано службовий будинок, господарчі споруди, встановлено вимірювальні прилади. 1997 на М.с. вимірюється температура повітря й ґрунту через кожні 3 години, починаючи з 00 годин; температура грунту цілодобово на глибинах 20, 40, 80, 160, 320 см та сезонно (весна, літо, осінь); температура одного шару грунту глибиною 5, 10, 15, 20 см; вологість повітря; швидкість, напрям і макс. пориви вітру; тиск на рівні мет. майданчика; дальність видимості (прозорість атмосфери); висоту, кількість 1 види хмарності. Ведуться спостереження за атмосферними явищами (дощ, сніг, град,

Будинок кол. метеостанції на вул. Парижської.Комуни

ожеледиця, паморозь), кількістю опадів за добу; заміряється радіаційний фон повітря й ґрунту, грунтових вод. Майже з дня заснування М.с. проводяться агрометеорологічні спостереження за с.-г. культурами, плодовими та інш. деревами. Для необхідних спостережень на М.с. є барометр, барограф, термометри, психрометри, гігрометри, флюгер, опадомір, дистанційні прилади вітру й вимірювання висот хмарності, прилади для вимірювання радіації, вологості й температури ґрунту. Зберігається архів з дня заснування М.с. У 1990-х працювало 8 чол. Розташ. у пров. Фрунзе № 20

МЕТЯК - хут. Ольшанської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від с. *Воронівки.* 1908 наліч. 11 ж. [23]. Нині не існує.

МЕХЕДІВКА - село*, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925-232 двори, 1086 ж.; 1930 - 228 дворів, 1094 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

МЕЧЕТЬ - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 -219 дворів, 1089 ж.; 1930-220 дворів, 1101 ж.

МИКИТІВЩИНА - урочище заповідне (з 1984). Лісовий масив з дубових насаджень віком 70-100 років та окремих дубів - віком 150-200 років, липи та ясена- 50-60 років. Розташ. в Срібнянському р-ні (між *Сокиринцями* і *Срібним).* Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 346 га.

МИКИТЧЕНКА - хут. Аркадіївської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с *Аркадіївки.* 1930- 1 двір, 8 ж. Нині не існує.

МИКОЛАЇВКА - село Прилуцького р-ну Погребівської сільради. Розташ. на р. *Перевід* (правій прит. р. *Удаю),* за 34 км від райцентру і за 22 км від залізнич. ст. Галки. 74 двори, 111 ж. (1996). Уперше згадується у 18 ст. [8]. Входила до Басанської сотні Переяславського полку, До Козелецького пов. (1782-96), до Пирятинського пов. (1797-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до

Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1932—1962) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл.; 1781 в селі мешкали 2 родини духівництва і 2 - церковників; наліч. 79 хат селян і підсусідків. 1787 - 366 ревіз. душ селян, які належали гр. К. Г. Розумовському; діяла дерев. Миколаївська ц-ва (дата побудови невідома). 1797 наліч. 335 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 87 дворів селян, 983 ж. Згідно з реформою 1861 в М. було засноване Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян (1861-66), якому підпорядковано 2 сільс. громади (953 ревіз. душі). Після реорганізації волостей М. 1867 увійшла до нової *Гнилицької вол.* 3-го *стану.* 1886 - 256 дворів селян-власників, 263 хати, 1549 ж.; діяли: нова дерев. Миколаївська ц-ва (1868), шинок, крамниця, кузня, 22 вітряки, 2 олійниці. 1910-315 госп., з них козаків - 2, селян - 309, євреїв - 2, привілейованих - 2, наліч. 1804 ж., у т.ч. 11 теслярів, 8 кравців, 5 шевців, 3 столяри, 3 ковалі, 2 слюсари, 109 ткачів, 26 поденників, 12 займалися інтелігентними та 73 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2083 дес. придатної землі. Діяло земське початкове однокласне училище (засн. 1903), в якому навчалося 114 хлопч. і 39 дівчат (1912), дерев. Миколаївська ц-ва (закрита за часів рад. влади). Землевласниками М. була поміщиця Лівен та ін. У 1923-25 М. підпорядкована Погребівській сільраді, 384 двори, 1777 ж.; 1930 М.- центр сільради, 334 двори, 1476 ж. У тому ж році організовано с.-г. артіль «Перемога», яка (1949) мала 2347,6 га землі (1264,6 га орної), об'єднувала 257 дворів, 837 ж. (377 чол. працездатних), налічувалося 5 рільничих бригад, 33 ланки, 2 тваринницькі ферми, в.р.х. - 281, свиней-110, овець - 16, коней - 32, птиці - 166; працювали кузня, механ. млин і 2 вітряки, теслярська майстерня, господарство мало 2 автомашини. 1971 - 165 дворів, 374 ж.

1973 колгосп «Перемога» приєднано до колгоспу «Комінтерн» *(Погреби).* На базі колгоспу Прилуцьке нафтогазовидобувне управління *«Чернігівнафтогаз»* створило 1989 в Погребах своє підсобне господарство. У селі - фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 200 місць (1958), б-ка (4 тис. од. зб.), магазин, їдальня; до села підведено газопровід (1995), побудовано водопровід. 1985 М. сполучена дорогами з тверд, покриттям з автотрасою Київ-Суми (0,3 км) і с. *Погреби* (4,9 км).

МИКОЛАЇВКА - хут. Яцинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від с. *Яцини.* 1930 - 14 дворів, 82 ж. Нині не існує.

МИКОЛАЇВСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Короткого; у центр, частині міста) - від вул. Чапаєва (№ 100, біля *Кладовища квашинського)* на *Квашинцях* на Сх. до вул. Садової (№№ 60, 64), паралельно вул. Київській, Костянтинівській. Перетинає вул. Алгазіна, Козачу, Андріївську, Міщанську, Іванівську, Земську, Переяславську, Вокзальну. Закінчується №№ 139,140. Довж. 1950 м, з тверд, покриттям. Має 2 в'їзди. Прокладена в 19 ст. за генер. планом забудови міста 1802. 1900 наліч. 108 володінь (у т.ч. 6 пустирів), 135 житл. будинків. У березні 1919 Миколаївська вул. перейменована на вул. П.Короткого, а в грудні 1966 - на вул. Короткого Петра й Григорія Хомичів - учасників громадянської війни на Прилуччині. Рішенням міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва - Миколаївська. На вулиці: філіал професійно-технічного училища № 8 (№ 75), середня *Школа № 7* (№107), *Підприємство електричних мереж* (№ 109), філія Прилуцького відділення Ощадбанку України № 221/049 (№ 109), магазин «Шарм» (№ 17) (до 1985 магазин Спорттовари, з 1985 по 1992 - магазин "Юний технік"), Держ. Чернігів, обласна комерційно-виробнича фірма «Медтехніка» (кол. «Оптика») (№ 117), терит. *Школи N° 5.* Мають архітектурну цінність буд. №№ 108, 110, 124, 136. До 1970-х рр. на місці буд. № 101 розміщувався *Завод ім. Кірова.* Вул. забудована житл. будинками.

МИКОЛАЇВСЬКИЙ в'їзд 1-й. З середини кварталу між вул. Іванівською і Земською на Пд. до вул. Миколаївської (№ 101). Закінчується №№ 3, 10. Довж. 125 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

МИКОЛАЇВСЬКИЙ в'їзд **2**-й. Перетинає вул. Миколаївську біля буд. №№ 80, 81 в Пд. Зх. напрямі. Між вул. Ветеранською, Іванівською. Закінчується №№ 13,16. Довж.210м, без тверд, покриття. В буд. № 16 дитсадок «Золота рибка». Забудований приватними житл. будинками.

МИКОЛАЇВСЬКА ЦЕРКВА. 1) *У Густині.* Надбрамна ц-ва в 2-му ярусі дзвіниці *Густинського монастиря.* Побудована 1693-1708 на кошти прилуц. полковника Дмитра Горленка. Мурована, в плані квадратна, чотирьох'ярусна (спочатку це була одноярусна 2-поверхова споруда), з глибоким підвалом. Перший ярус - ворота, по боках яких розміщено по три камери; другий поверх -

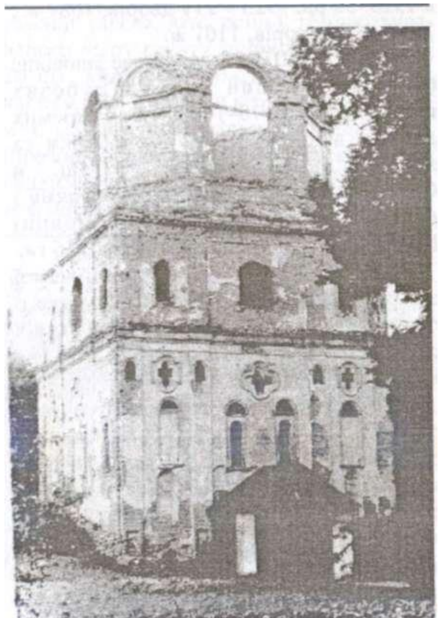

Густиня. Миколаївська церква, 1985

однокупольна церква. 1853 ц-ва перебудована. На старих стінах надбудовані ще два яруси пірамідальної дзвіниці. У верхньому ярусі містяться дзвони. Довжина й ширина дзвіниці 14,3м. Вікна й ніші розміщені в декілька ярусів, різні за формою, влаштовані у відповідності з традиціями мурованої архітектури Лівобережжя. Відреставрована у 2000. 2) У *Прилуках.* Побудована 1720 на кошти прилуц. полковника Гната Галагана разом з дзвіницею до *Спасо-Преображенського собору.* 1817 під час пожежі була пошкоджена й перебудована. Споруда в стилі барокко, декор з класичними мотивами. Складається з однонефної церкви з гранчастою апсидою та двох'ярусної дзвіниці. Мурована, товщина стін сягає 1,2 - 1,3 м. Перший ярус дзвіниці - четверик, другий - циліндричний об'єм з арковими отворами, де розміщ. дзвони. Завершує дзвіницю баня з люкарнами, в яких спершу були годинники. Церква являє собою рідкісну споруду 18 ст, яка поєднує невеличку ц-ву з дзвіницею, композиція котрої асиметрична. 1930 закрита і була дуже пошкоджена. В 1980-х ц-ва відреставрована, 1988 в ній було відкрито художній відділ *Музею краєзнавчого,* а 1992 передана віруючим православної церкви московського патріархату. Розташ. в центрі міста на вул. Галаганвській Хе 16а. 3) *У Сорочинцях.* Перша дерев'яна, трибанна ц-ва в ім'я Святителя і Чудотворця Миколая була побудована 1713 на кошти сотника Полкової сотні Івана Маркевича. 1809 церква відремонтована

Прилуки. Миколаївська церква, 1927

і перебудована - зняті дві бокові бані. 1856 на сучас. місці, біля дороги з Прилук на Іваницю, поміщик Микола Іванович Величко побудував за свої кошти нову муровану Миколаївська ц-ву, а на місці розібраної старої дерев, ц-ви поставлена каплиця. Церква прямокутної форми, однобанна, з трьох'ярусною дзвіницею. В нижньому ярусі дзвіниці з лівого боку - комора, праворуч - вхід на дзвіницю, в середньому ярусі - приміщення, де колись зберігався архів, у верхньому розміщені дзвони. Церква огороджена, поряд з нею будинок колишньої церковнопарафіяльної школи і сторожка. Раніше ц-ва мала б-ку, архів. 1826 наліч. 2213, а 1870 - 2753 парафіян з *Замостя, Білещини, Литвинівщини, Петягівщини, Капустинець.* Нині церква діюча.

МИЛОВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. на лівому березі р. *Удаю,* за 3 в. від сучас. с*. *Грабів* Ічнянського р-ну. 1797 наліч. 6 душ чол. статі податкового населення [9]. Останній раз згадується 1804.

МИЛОРАДІВКА - хут. Годунівської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від сільради і за 2 в. від с. *Лемешівки.* 1930 - 19 дворів, 104 ж. Пізніше приєднана до с. *Лемешівки* Яготинського р-ну Київ. обл.

МИЛОРАДОВИЧІВ ХУТІР у Прилуцькому пов. Розташ. на лівому березі р. *Лозової* (лівої прит. р. *Іваниці).* Уперше згадується 1797 [10]. Останній раз- 1804.

Сорочинська Миколаївська церква, 2006

МИНЬКИ - хут. Вершино-Згарської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 1,5 км від сільради. 1925-7 дворів, 28 ж.; 1930-7 дворів, 24 ж. Нині не існує.

МИРВОДІВКА - річка, прит. р. *Удаю* [32]. Протікала на терит. Прилуцького полку.

МИРНЕ (Ведмеже) - село* Талалаївського р-ну Берегівської сільради. Розташ. на старовинному шляху з м. Прилуки до м. Ромен, за 5 км на Сх. від с. *Березівки.* 27 дворів, 40 ж. (1996). Уперше згадується 1886 [15]. Входило до *Березівської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 5 козачих дворів, 4 селянські, 10 хат, 63 ж. 1910- 19 госп., з них козаків - 10, селян-9, наліч. 119 ж., у т.ч. 1 кравець, 1 швець, 5 ткачів, 1 поденник, 8 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 88 дес. придатної землі. 1923 відійшов до Роменського округу.

МИРУ ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* - від лугу на Пн. до вул. Фабричної (№ 48), паралельно вул. Амбулаторній. Бік вул. з непарними номерами від поч. до вул. Бабушкіна не забудовано (під лугом і копанками). Закінчується М» 19, 60. Довж. 725 м, без тверд, покриття. Забудована приватними житл. будинками.

МИТЛАШІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925-260 дворів, 1210 ж.; 1930 - 138 дворів, 1184 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

МИТНИЙ ПОСТ «ПРИЛУКИ» Чернігівської митниці. Створено 1.04.1993 для захисту економічних інтересів держави. Проводить оформлення декларацій та перевірку документів, пов'язаних з імпортом-експортом вантажів. Обслуговує Прилуцький, Варвинський, Срібнянський і частково Ічнянський р-ни. На 1.01.1996 працювало 7 чол. За перше півріччя 1997 проведено декларування та митне оформлення 943 вантажів, зібрано до бюджету держави близько 6168 тис. гривень. Розташ. на вул. Бособрода №102.

МИТЧЕНКИ - село Сасинівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925—126 дворів, 599 ж.; 1930 - 137 дворів, 646 ж. Нині с. Меченки Пирятинського р-ну Полтав. обл.

МИХАЙЛІВКА - село* Григорівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 130 дворів, 655 ж.; 1930 - 128 дворів, 687 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

МИХАЙЛІВКА - село Майорщинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925- 116 дворів, 555 ж.; 1930 - 126 дворів, 606 ж.

МИХАЙЛІВСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Раковського (1925-37), 5 грудня (1937-89), Кустівська (1989-2001); на *Кустівцях)* - від вул. Берегової (№№ 84, 88) на Пд. до вул. Київської (№№ 357, 361), паралельно вул. Ярмарковій, Червоноармійській, перетинає вул. Гоголя, Шевченка, Соборну. Закінчується №№ 56, 69. Довж. 750 м. Від вул. Шевченка й до кінця з тверд, покриттям. Має пров. Кустівський. Прокладена у першій пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802. 1900 наліч. 24 володіння (у т.ч. 8 пустирів), 17 житл. будинків. На К.в. пам'ятки архітектури: *Густинського монастиря заїжджий двір* з Пантелеймонівською церквою (капличкою) (№№63, 65), буд. №34, який до 1917 належав Лівшицю. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її історична назва - Михайлівська. Забудована приватними житл. будинками.

МИХАЙЛІВСЬКИЙ провулок (кол. 5-го грудня; у пн. частині старого міста, на *Кустівцях)* - від вул. Ярмаркової (№№ 19, 21) на Сх. до вул. Михайлівської (№№ 24, 26), паралельно вул. Гоголя, Шевченка. Закінчується№№ 12,15. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

МИХАЙЛІВСЬКА ЦЕРКВА у с. *Полонках.* Побудована на поч. 18 ст. (до 1725) над *Удаєм.* Збереглась, в основному, в первісних об'ємах. 1779 «старанием и иждевением сына священника Александра Шила» церква була перебудована: над боковими камерами з'явилися бані, а на фасадах - ліпні прикраси. Споруда мурована, оштукатурена, триверха, тридільна з прямокутним серед, об'ємом, до якого приєднуються гранчасті вівтар і притвор, має три входи. У побудові об'ємів відчувається вплив традицій нар. архітектури *Лівобережної України.* Одна з найдовершеніших церков доби укр. барокко. Церква діюча.

МИХАЛІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 381 двір, 1766 ж.; 1930 - 384 двори, 1942 ж. Нині с. Михайлівка Драбівського р-ну Черкас, обл.

МИШАСТИЙ - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. від с*. *Загайки.* 1886 наліч. 4 двори селянвласників, 5 хат, 23 ж. [15], приписаних до парафії Хресто-Воздвиженської ц-ви м-ка *Срібного.* 1910-2 госп. селян, 13 ж., в т.ч. 1 візник і 2 займалися ін. неземлеробськими заняттями. 4 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. М. підпорядкований Срібнянській сільраді Срібнянського р-ну Прилуцького округу. 1930 - 13 дворів, 63 ж. Пізніше М. був приєднаний до с*. *Загайки,* яке 1959 включено до складу смт *Срібного.*

Полонки. Михайлівська церква, 2006

МІЖРАЙГАЗ. Див. *Управління по газопостачанню та газифікації.*

МІЖГАЛУЗЕВЕ ПІДПРИЄМСТВО ПРОМИСЛОВОГО ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ (МППЗТ) Міністерства транспорту України. Організоване в жовтні 1971, як об'єднане транспортне господарство (ОТГ) на базі транспортного цеху з-ду ППО. Мало Ладанську дільницю і обслуговувало з-д ППО. Спочатку містилося на вул. Садовій № 109, потім (з 1972) на вул. Пирятинській № 80. 1974 підприємству виділена нова територія на промзоні, де побудовані гаражі, майстерні, локомотивне депо, підвищену колію для розвантажування сипучих вантажів, адм. будинок. На старій тер. (по вул. Пирятинській) залишилися: диспетчерська, сортувальна станція, відділок колії. Зона обслуговування розширилася до 50 підприємств (1984). Працювало 260 чол. За 1995 перевезено 337,4 тис. т, розвантажено 187 тис. т вантажів. МППЗТ обслуговувало 42 підприємства. На 1.01.1996 працювало 135 чол., на 1.01.2001 - 90 чол. Розташ. у південній промзоні на вул. Дружби народів.

МІЖРАЙОННЕ РЕЄСТРАЦІЙНО-ЕКЗАМЕНАЦІЙНЕ ВІДДІЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АВТОІНСПЕКЦІЇ (МРЕВ ДАІ). Створене 1975 в приміщенні Міськвідділу внутрішніх справ. У 1976-79 містилося на терит. кол. друкарні по вул. Костянтинівській № 124, у 1979-93 - в буд. № 31 по вул. Соборній, з 1993 - на сучас. терит. Обслуговує власників транспортних засобів 4-х р-нів: Прилуцького, Ічнянського, Варвинського та Срібнянського. В зоні обслуговування на обліку перебувало близько 60 тис. індивід, транспортних засобів і близько 30 тис. одиниць держ. транспорту та 10 тис. різних причепів. Співробітники МРЕВ, крім реєстрації всіх видів транспорту, здійснюють їх перереєстрацію, постановку і зняття з обліку, приймають екзамени від кандидатів у водії, а також від учнів 14 учбових

організацій. На 1.01.1996 працювало 5 чол. Розташ. на вул. Індустріальній № 8.

МІЛЬКИ (Мульки, Мольки) - село Прилуцького р-ну Валківської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Удаю,* за 16 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 79 дворів, 102 ж. (1996). Уперше згадуються 1666 [1]. Входили до Полкової, з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666 - 19 госп. селян, які «орали на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село*, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1710 гетьман І. Скоропадський надав М. полковому хорунжому Петру Носенку, у якого воно залишалося до 1716. У тому ж році гетьман передав село* на ранг полковому писареві Федору Галенковському, який володів ним і 1737, коли там було 20 госп. селян і 17 госп. козаків (4 виборних, 13 підпомічників). Ранговою маєтністю М. залишалися до 1780. 1780-17 дворів (21 хата) селян, 2 двори (4 хати) підсусідків, 17 дворів (32 хати) козаків. 1797 наліч. 252 душі чол. статі податкового населення; діяла дерев. Андріївська ц-ва (побудована 1777). У тому році імператор Павло 1 віддав сестрі генерал-майора «девице» Олександрі Максимовичевій у М. 84 душі селян. 1859 - 64 двори, 480 ж. У 1861-66 pp. селяни М. підпорядковувані Дідівському Волосному правлінню тимчасово-зобов'язаних селян, а козаки - Переволочнянському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей М. 1867 увійшли до *Переволочнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 67 дворів козаків, 1 двір селян казенних, 40 дворів селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (Крюківська і Валентеївська), 116 хат, 554 ж.; діяли: дерев. Андріївська ц-ва (поновлена 1860), школа грамоти, 9 вітряків, олійниця. 1910-114 госп., з них козаків - 75, селян - 37, привілейованих - 2, наліч. 621 ж., у т.ч. 2 теслярі, 6 кравців, 5 шевців, 11 тютюноводів, 20 поденників, 8 займалися інтелігентними та 32 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1061 дес. придатної землі. Діяло земське однокласне початкове училище (заснов. 1911), в якому навчалося 44 хлопч. та 22 дівчини, дерев. Андріївська ц-ва (закрита за часів рад. влади). Землевласниками М. були поміщики: А. Круковська, В. В. Катеринич, М. А. Шпикітер, Г. І. Абрамович, М. Ф. Запорожець та ін. У 1923-30 pp. М. - центр сільради. 1925 - 169 дворів, 820 ж. (разом з х-ми *Шафранівщина* і *Євтухи);* 1930 - 141 двір, 629 ж. 1932 в селі організована с.-г. артіль «Червоний лан», яка 1954 перейменована у колгосп ім. Куйбишева. 1944 наліч. 207 дворів, 612 ж. 1961 господарство приєднане до колгоспу ім. Мічуріна *(Валки),* а 1975 - до колгоспу «Перемога» *(Боршна).* У тому ж році в почат. школі навчалося 35 учнів (3 працівники). 1971 - 173 двори, 364 ж. 1996 в селі містилося відділення пайгоспу «Перемога» (с. Валки), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 120 місць, б-ка (6 тис. од. зб.), магазин. Пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (79 чол.) на фронтах В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1982 М. сполучені дорогою з тверд, покриттям з автотрасою Київ-Суми (1,5 км).

МІНЯЙЛІВКА (х. Міняйлівський, х. при Міняйлівській греблі) - село* Варвинського р-ну Дігтярівської сільради (до 1959). Розташ. на лів. березі р. *Удаю,* за 30 км від м. Прилуки. Уперше згадується 1781 [7]. Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 належала колез. ас. І. Г. Галагану. 1797 називався «хут. при Міняйлівській греблі», наліч. 10 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 7 дворів, 52 ж., приписаних до парафії Вознесенської ц-ви с. *Лисок.* До 1861 селяни М. належали Ґалаґанам. М. входила до *Іванківськоївол.* 2-го *стану.* 1886 - 17 дворів козаків, 31 двір селян-власників, 2 двори міщан та ін., 52 хати, 272 ж. 1910 - 66 госп., з них козаків - 27, селян - 32, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 4, привілейованих - 2, наліч. 373 ж., у т.ч. 4 теслярі, 2 кравці, 2 шевці, 5 столярів, 11 ткачів, 9 поденників, 3 займалися інтелігентними та 57 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 417 дес. придатної землі. В 1923-30 pp. підпорядкована Дігтярівській сільраді. 1930 - 77 дворів, 359 ж. 1959 М. приєднана до смт *Дігтярів.*

МІРОШНИЧЕНКА-хут. Бережівської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 1 км від сільради. 1930 - 1 двір, 5 ж. Нині не існує.

МІСЬКА ДУМА. До початку 2-ї пол. 19 ст. в Україні збереглися практично усі ланки міського управління, які були запроваджені реформою 80-х pp. 18 ст, а саме: Дума, Ратуша з сирітським і словесним судами, поліція, квартирна комісія і реміснича управа. У Прилуках 1859 право голосу на громадських зборах мали 238 чол. Громадські виборні посади розподілялися таким чином: від купців 6, від міщан 25. Осіб, які служили за призначенням уряду, - 10. Як судовий орган Ратуша була скасована реформою 1864, як орган міського управління - 1870. У тому ж році уряд провів реформу міського самоврядування: у містах створені Міські Думи - розпорядчі органи міського управління, члени яких (гласні) обиралися за безстановим принципом на чотири роки. В основі визначення права участі у виборах гласних до М. Д. лежав майновий ценз. Виборче право надавалося лише власникам нерухомого майна, що сплачували податки. Інші, які становили більшість міського населення, і насамперед робітники, ремісники й дрібні службовці, цих прав не мали. Існував також віковий ценз не нижче 25 років. Склад гласних коливався у межах від 30 до 72. До Прилуцької М. Д. входило 63 гласних і секретар. Виконавчим органом М. Д. була *Міська управа.* Городове положення 1892 ще більше обмежило кількість виборців, посилило нагляд царської адміністрації за діяльністю М. Д. Навесні 1917 почалася

демократизація Прилуцької М. Д. - склад її поповнився 40 членами громадського комітету з представників від організацій: Ради робітничих та солдатських депутатів, *земства,* з'їзду мирових суддів, банків, спілки залізничників, тютюнових ф-к, кустарів, військового шпиталю, міського учительства та від партійних організацій - «Бунд», УСД, УСР. Основні завдання діяльності М. Д.: допомога сім'ям осіб, що пішли на війну, допомога культурному розвитку міського населення та впорядкування міста. Гостро обговорювалися в Думі культурно-освітні питання: свідомі українці, що увійшли до Думи, вимагали перетворення всіх міських шкіл в українські, у тому числі й чоловічої гімназії. За часів Центральної Ради діяльність демократизованої М. Д. перейшла на нові політичні рейки, набравши національно-демократичного напрямку. Після захоплення більшовиками влади в Прилуках, М.Д. кілька разів припиняла і відновлювала свою діяльність. Останній раз відновила свою роботу 22.08.1919, коли більшовики повтікали з міста у зв'язку з приходом військ Денікіна. Після відходу денікінців, вступу більшовиків у місто і утворення Військово-революційного комітету 2.12.1919-перестала існувати.

МІСЬКА УПРАВА - виконавчий орган *Міської Думи.* Ств. відповідно до Городового положення від 16.06.1870. Складалася з виборних голови й кількох членів, мала канцелярію з відділами, постійні й тимчасові виконавчі комісії. 1874 до Прилуцьку М. у. входили: міський голова, купець 2-ї гільдії Г. Ф. Московченко, три члени і міський лікар А. С. Козіонтковський. М. у. відала господарськими питаннями, що стосувалися благоустрою міста, міських ринків, міської торгівлі й промисловості, охорони здоров'я та ін. і підлягала губернаторові й міністрові внутрішніх справ. Ліквідована в Прилуках 1919 разом з Міською Думою.

МІСЬКИЙ БУДИНОК КУЛЬТУРИ (кол. Прилуцький музично-драматичний театр) Чернігівського обласного управління культури і мистецтв. Велику театральну споруду розпочали будувати наприкінці 19 - поч. 20 ст. на власні кошти прилуцький міщанин Бродський та його компаньйон, власник цегельного з-ду Штонда. Але через банкрутство Бродського будівлю не було завершено. 1930 за проектом архітектора Ф. Білика добудовано центральну двоповерхову частину із залом довж. 24 м, шириною 20 м з 2-ма балконами та бельетажем, який вміщає 900 ч. У 1934^18 в будинку містився Прилуц. укр. музично-драматичний театр, а після переведення трупи до Чернігова, тут створено міський Будинок культури (МБК). У 1989-1995 проведено капітальний ремонт МБК: проведено оздоблювальні роботи фасаду і залу, устатковано сучас. сценічним обладнанням, театральним освітленням, кришталевими люстрами, дубовим паркетом. Для гурткової роботи є 14 кімнат, в яких працюють творчі самодіяльні колективи. П'five з них отримали звання народних: ансамбль танцю «Прилучанка» (1962), оркестр народних інструментів (1981), самодіяльний естрадний оркестр, самодіяльний театр (1982) (див. *Театри),* капела бандуристів (1994). В МБК проходив телетурнір «Сонячні кларнети» (1984). У 1980-х рр. в ньому виступали народні артисти Костянтин Огнєвой (1987), Євгенія Мірошниченко (1987), Іван Миколайчук (1984), Едуард Хіль (1984), Юрій Богатіков (1984), Анатолій Мокренко (1985), Василь Зінкевич(1986), Ірина Поноровська (1987), Людмила Сенчина (1987), наш земляк народний артист України Володимир Бойко (1984) та ін. Відбулися зустрічі з письменниками - земляками: Л. Забаштою, Г. Ігнатенко. На 1.01.2001 працює 42 чол. Розташ. на вул. Переяславській № 28.

Міська Управа. Фото поч. 20 ст.

МІСЬКРАЙОННЕ РАДІО. Див. *Радіовузол.*

МІЦЬ (Моць) - річка, прит. р. *Іваниці* (лівої прит. р. *Сможу)* [32]. Протікала на терит. Іваницької сотні Прилуцького полку.

МІЧУРІНА провулок - див. *Валова вулиця.*

МІЩАНСЬКА ВУЛИЦЯ - див. *Ветеранська вулиця.*

МНОГА - річка в Черніг. і Полтав. областях, ліва прит. р. *Удаю.* Довж. 59 км, площа бас. 589 км^2, похил річки 1,2 м/км [33]. Бере початок біля с. *Остапівки* Варвинського р-ну. Частково протікала на терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку.

МОВЧАНА ХУТІР Друговарвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав сотенному отаманові Мовчану [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

МОГИЛЕВИЧІВ - хут. Михайлівської (1925), пізніше (1930) Олександрівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925—25 дворів, 120ж.; 1930-27 дворів, 150ж.

Міський Будинок культури, 2007

Нині с*. Могилівщина Пиря-тинського р-ну Полтав. обл.

МОГИЛЕВСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста, за *«Бамом»)* - від вул. Гвардійської на Пд. до вул. Індустріальної, паралельно вул. Польовій, Макаренка. Довж. 555 м, без тверд, покриття, закінчується № 21. Прокладена 1991. Забудовується бік вул. з непарними номерами; на парному боці запроектовано парк. Названа на честь Могилевського Вольфа Лейзеровича (1886-1943) - укр. художника. Нар. в Прилуках, навчався у Віденській рисувальній школі, згодом перевівся в Одеське худ. училище, яке закінчив 1915; навчався в Петербурзькій академії мистецтв. Значна кількість робіт зберігається в Прилуцькому краєзнавчому музеї. Забудована приватними житл. будинками.

МОГИЛІВ - хут. Наталівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від с. *Наталівки.* 1930 - 40 дворів, 196 ж. Пізніше, мабуть, був приєднаний до с*. Новодар Гребінківського р-ну Полтав. обл.

МОГИЛІВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. Малоросійської губ. Розташ. на шляху з *Барви* до Пирятина, на пд. межі повіту, за Юв. *відВарви* [10]. 1797 наліч. 5 душ чол. статі податкового населення. Під час утворення Полтавської губ. хут. 1802 відійшов до Лохвицького пов.

МОГУЛІВСЬКИЙ - хут. Див. х. *Безуглівка.*

МОЗОЛІВСЬКИЙ - хут. Див. х. *Безуглівка.*

МОЙКА - хут. Ряшківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від х. *Котелевського.* 1908 наліч. 47 ж. [23]. Нині у складі с. *Ряшки.*

МОЙСІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 219 дворів, 1172 ж.; 1930 - 235 дворів, 1253 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

МОКІЇВКА - село. Див. с. *Макіївка.*

МОКЛЯКИ (Моклячки) - село* Прилуцького р-ну Новогребельської сільради. Розташ. на р. *Удаї,* за 21 км від райцентру і за 10 км від залізнич. ст. Линовиця. 123 двори, 189 ж. (2000). Згадуються в істор. джерелах близько 1708 [16]. Входили до 1-ї Пирятинської сотні Лубенського полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1932). Заснов. під назвою Моклячки в кінці 17 ст. Прилуцький полковник Дмитро Горленко заволодів М. після 1703, коли став власником с. Мамаївки (зараз - с. Удайці). 1722 царським указом М. разом з Мамаївкою були «пожалувані» генер. Вейсбаху, який тоді командував російськими військами в Україні. Після його смерті (1736) М. перейшли до гв. майора Гампфа, але через рік М. випросив собі гр. Мініх. 1741 усі маєтності Мініха відібрані в казну, згодом «пожалувані» ген.-майору І. Стоянову, після смерті якого (1744) М. перейшли до його сина Михайла- командира сербського гусарського полку. 1781 - 66 хат селян. 1787 М. належали секунд-майорам Мих. Мих. і Ів. Мих. Стояновим; у селі* наліч. 206 ревіз. душ. 1797 наліч. 190 душ чол. статі податкового населення. У др. пол. 19 та на початку 20 ст. М. входили до *Линовицької вол.* 1-го *стану,* мешканці села приписані до парафії Варваринської ц-ви с. *Кроти.* Наприкінці 19 ст. землевласниками були поміщиці Н. І. Лукомська і П. С. Мінкевич-Петровська. 1910-88 госп., 524 ж., 471 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. М. підпорядковані Новогребельській сільраді. 1925 - 107 дворів, 581 ж.; 1930-114дворів,597ж.,утомуж році організовано с.-г. артіль «Нове село», яка мала 829 га землі (624 га орної) і 113 чол. працездатних. 1944- 118 дворів, 379 ж., колгосп мав кузню, теслярську майстерню, 2 вітряки. 1950 колгосп об'єднував 124 двори (180 чол. працездатних), мав 814 га землі (524 га орної), коней - 31, в.р.х. - 115 голів. У тому ж році колгосп «Нове село» приєднано до колгоспу «Більшовик» *(Нова Гребля).* 1971 - 92 двори, 218 ж.

У 1970-х до М. приєднано с-ще *Гора*. 1996 в М. містилося відділення пайгоспу ім. Орджонікідзе *(Нова Гребля)*. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В селі споруджено пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (57 чол.) на фронтах В. В. війни. Село* М. розташ. за 0,5 км від автотраси Прилуки-Пирятин.

МОКРЕ - заказник гідролог, (з 1984). Низинне осоково-очеретяне болото в заплаві р. *Удаю*. Розташ. в Ічнянському р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 28 га.

МОЛОДІЖНА ВУЛИЦЯ (до 1950-х рр.- Білоусова; у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від 1-го пров. Андріївського (біля паливного складу) на Пд. до вул. Челюскінців (№№ 15,17), паралельно вул. Спартака, Саксаганського, перетинає вул. 18 вересня, Ракитну. Закінчується №№ 53, 54. Довж. 600 м, без тверд, покриття. Має 4 провулки. Прокладена 1939, була однією з перших вулиць на цьому масиві. Перші жителі - переселенці з х. *Бондаренків*. Названа на честь дослідників Північного полюсу. Забудована приватними житл. будинками.

МОЛОДІЖНИЙ провулок 1-й - від вул. Молодіжної №№7, 9 на Сх. до 3-го пров. Молодіжного, паралельно вул. 18 вересня. Закінчується №№3, 4. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований індивід, житл. будинками.

МОЛОДІЖНИЙ провулок **2**-й - від 1-го пров. Андріївського на Пд., паралельно вул. Молодіжній, Саксаганського. Закінчується №№ 12,13. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

МОЛОДІЖНИЙ провулок **3**-й - від 4-го пров. Молодіжного на Пд. до вул. 18 вересня № 19а, понад залізн. колією, паралельно вул. Молодіжній. Закінчується №№ 3, 12. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

МОЛОДІЖНИЙ провулок **4**-й - від вул. Молодіжної №№ 3, 5 на Сх. до 3-го пров. Молодіжного, паралельно вул. 18 вересня. Закінчується Ms I, 6. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками та будинками 19-ї дистанції колії.

МОЛОНЬКОВСЬКИЙ - хут. у Прилуцькому пов. Розташ. на лів. березі безіменної лівої притоки р. *Лисогору,* за 5 в. від с. *Блотниці.* Позначений на карті Прилуцького пов. 1804 [12]. Нині не існує.

МОЛОЧНІ ВОДИ - хут. Див. *х.Детюки.*

МОНАСТИРИЩЕ - село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Веприк.* Розташ. на р. *Удай,* за 18 км від райцентру і за 7 км від залізничної зупинки *Яхнівка.* 693 двори, 1426 ж. (1996). В істор. джерелах згадується 1628 [3]. Було центром Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1666 - 45 госп. селян (козаки не показані). У др. пол. 17 ст. та на початку 18 ст. - вільне військове містечко. 1718 - 69 вільних селянських дворів і 44 двори селян різних власників (3 двори чиншових полковника Гн. Галагана, 16 дворів попів Дем'яна і Мусія Соханських, 10 дворів монастирищенського сотника Павла Соханського, 7 дворів городового отамана Андрія Донця і 8 дворів «старої Карасихи»), 60 дворів козаків. 1745 - 30 вільних селянських дворів передано грузин, кн. О. Саакадзе. 1780 власниками селян були: кол. монастирищенський сотник б.т. Петро, б.т. Федор і секунд-майор Степан Романовичі - 42 двори (52 хати), відставний секунд-майор О. Саакадзе - 50 дворів (70 хат), б.т. Соханський - 20 дворів (25 хат), інші власники-21 двір (33 хати); 56 дворів (125 хат) підсусідків різночинців, 59 дворів (123 хати) козаків; крім того, 32 двори дворян, церковників і різночинців. На удайському острові навпроти містечка - руїни старої земляної фортеці. В ній - 1 бдв. козацька хата, 2 двори (2 хати) б.т-шів Петра і Федора Романовичів, 1 двір (1 хата) кн. О. Саакадзе і 15 дворів (19 хат) підсусідків. 1780 в м-ку існувала дерев. Михайлівська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666); на острові у фортеці була ще одна дерев, ц-ва Різдва Богородиці. За описом О. Шафонського, 1785 в м-ку разом з фортецею було 560 дворів і 1550 ж. та 24 родини дворян і різночинців. 1792 побудована третя дерев, ц-ва - Варваринська. Щонеділі (по суботах) - базари, двічі на рік (9 травня і 8 вересня) ярмарки. На терит. М. та на його околицях виявлено: поселення епохи бронзи (2 тис. до н.е.), кургани скіфського часу (5 - 3 ст. до н.е.) та 2 городища періоду Київської Русі (9 - 13 ст). Після скасування полкового устрою М. 1782 відійшло до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

МОНАСТИРИЩЕНСЬКА СОТНЯ створена 1649; наліч. 98 реєстрових козаків. Займала обидва береги р. *Удаю* (у верхів'ї) і береги двох його притоків - *Іченьки* і *Галки.* Територія, зайнята сотнею, поділялася р. *Удаєм* на Лівобережну - низинну і залісненую, та на правобережну - степову М.с. із деякими змінами проіснувала до кінця 1781. За даними ревізії 1713, у М.с. наліч. 322 госп. селян (козаки не показані), 386 волів, 44 коней. 1729 на терит. М.с. -7 нас. пунктів (м-ко, 4 села, село*, слобідка), в яких налічувалося 171 госп. козаків, 572 госп. селян і підсусідків. 1737 - 11 нас. пунктів (м-ко, 4 села, 5 сіл*, хут), 122 госп. козаків (48 виборних, 74 підпомічників) і 39 козачих підсусідків; 340 госп. селян і 134 підсусідків. У 50-х рр. 18 ст. - 18 нас. пунктів (м-ко, 5 сіл, 4 села*, слобідка, 7 хут.). В др. пол. 18 ст. з *Полкової сотні* до М.с. перейшли села *Радьківка, В. Дівиця, Обичів,* а раніше з М.с. до Ічнянської сотні відійшло с. *Хаєнки.* По даних ревізії 1764 в М.с. значилося 5529 душ чол. статі (355 козаків виборних, 205 козаків підпомічників та 4969 дворян, різночинців і посполитих). Перед ліквідацією полкового устрою в М.с. наліч. (1780) 44 нас. пункти (м-ко *Монастирище,* сс. *Андріївна, Вейсбахівка, Велика Дівиця, Галиця, Заудайка, Обичів, Петрівка, Радьківка, Сальне,* сс*. *Воронівка, Грабів, Степанівна, Татарівка* та 3О хут), в яких мешкали 62 родини привілейованого стану (11 дворян і шляхетства, 20 різночинців, 14 духовенства, 17 церковників); у тому ж році - 203 двори (393 хати) і 8 бдв. хат козаків, 612 дворів (899 хат) і 66 бдв. хат селян, 113 дворів (206 хат) і 73 бдв. хати козачих та селянських підсусідків. Сотниками М.с. були: Дацько Малченко (1649), Левко Карасенко (1672), Павло Соханський (1721-22), Іван Романович (1728-53), Петро Іванович Романович (1772), Михайло Петрович Романович (1772-81).

МОНТАНСЬКИЙ - хут. Варвинської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км від райцентру. 1925 - 23 двори, 96 ж.; 1930 - 31 двір, 156 ж. Пізніше приєднано до смт Варви.

МОНТИЦЬКОГО - хут. Ковалівської (1925), пізніше (1930) Кононівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925 - 7 дворів, 57 ж.; 1930 - 10 дворів, 67 ж. Нині не існує.

МОРМИЗІВКА - село*. Див. с*. *Мармизівка.*

МОСТКИ - хут. Ольшанської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від с. *Городні.* 1886 - 1 двір козаків, 1 хата, 10 ж. [15]. 1908 - 16 ж. У 1923-30 рр. підпорядковане Городнянській сільраді Іваницького р-ну Прилуцького округу. 1930 - 5 дворів, 33 ж. Нині не існує.

МОСЦІПАНИ - куток побутовий в Прилуках на *Сорочинцях.* Див. *Амбулаторний в'їзд 2-й.*

МОХНІВКА (Махновий, Махнівка) - село* Прилуцького р-ну Новогребельської сільради. Розташ. на р. *Линовиці,* за 19 км від райцентру і за 7 км від залізнич. ст. Линовиця. 33 двори, 67 ж. (1996). Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-96), до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1932). Хутір Махновий засн. сини ніжинського

полковника П. Толстого (Олександр та Іван) у середині 18 ст. 1752 вони продали усі свої українські маєтності київському осавулу Осипу Лук'яновичу Закревському, серед них і хут. «над рч. Махновкою» (3 хати). Мабуть, це й був х. Махнівка, який одержав свою назву від назви річки (див. р. *Махнівка).* 1781 він звався «х. Махновий колез. ас. Закревського»[7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва, але 1787 під назвою х. Махнівка входив уже до Пирятинського пов. Київського намісництва. У 1782-87 рр. змінилася межа між Чернігівським та Київським намісництвами і хут. перейшов до останнього. 1787 належав надв. ради Г. О. Закревському (19 ревіз. душ селян). 1797 наліч. 23 душі чол. статі податкового населення. У др. пол. 19 та на початку 20 ст. М. входила до Линовицької вол. 1-го *стану,* мешканці її приписані до парафії Ризположинської ц-ви с. *Макіївки.* 1910 - 40 госп., 272 ж. (разом з х. *Горою).* У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Новогребельській сільраді. 1925 - 43 двори, 221 ж.; 1930 - 40 дворів, 217 ж. Хут. став селом* 1958. 1996 в М. містилося відділення пайгоспу ім. Орджонікідзе *{Нова Гребля).* З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі* споруджено пам'ятники на честь воїнів-односельців, загиблих (25 чол.) на фронтах В. В. війни, та на двох братських могилах загиблих воїнів (по 3 чол.; на кладовищі). Село М. розташоване на автотрасі Прилуки-Пирятин.

МОШКІВКА - річка. Див. р. *Радьківка.*

МУДРЕ (Сіятівщина) - село* Варвинського р-ну, Дащенківської сільради. Розташ. на р. *Многа* (лівій прит. р. *Удаю),* за 14 км від райцентру. 9 дворів, 12 ж. (1996) Перша згадка в історич. джерелах у 1869 під назвою х. Мудров (Сіятівщина) [14]. Входило до Лохвицького пов., до Харківецького (1923-28), пізніше - до Варвинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу. У 1923-30 рр. підпорядковане Дащенківській сільраді. 1925 - 39 дворів, 175 ж.; 1930 - 40 дворів, 197 ж.

МУЗЕЙ КРАЄЗНАВЧИЙ Міністерства культури і мистецтв України у Прилуках. Відкритий 21.12.1919 як «Повітовий музей Прилуччини». Засновником і першим його завідуючим був Іван Назарович Капустянський. Згодом протягом декількох років музей не мав свого приміщення і лише 1926 Окрвиконком виділив йому приміщення кол. готелю на вул. Київській. 1927 завідуючим Окр. музеєм призначено професора Василя Івановича Маслова, який поповнив музейні фонди надзвичайно цінними експонатами. Основою музею послужила Галаганівська музейна збірка з *Сокиринців,* в числі якої картини відомих художників (Л. Жемчужникова, В. Штернберга, К. Трутовського, І. Айвазовського, М. Клодта та ін.), «Галаганівський вертеп», колекції старовинної бронзи, монет, медалей, меблів, посуду, козацької зброї, мармурові скульптури, італійська гравюра, стародавні ікони та ін. В. І. Маслов зібрав безцінні скарби Прилуччини в поміщицьких маєтках, церквах, монастирях, селянських хатах, поповнив музейні збірки творами мистецтва італійських, німецьких, французьких та нідерландських майстрів. Крім художнього, тут були створені історичний, етнографічний, природничий відділи, відділ діячів культури Прилуччини. На той час це був один з найкращих музеїв

Вулиця Переяславська. Кол. будинок краєзнавчого музею.

України. При ньому випускався щорічний *«Бюлетень Прилуцького окружного музею».* 1930, у зв'язку з ліквідацією округів, музей перейменовано на краєзнавчий і переведено в приміщення *Стрітенської церкви.* Після обрання В. І. Маслова науковим співробітником АН України і його від'їзду до Києва, почався занепад музею. У роки тимчасової окупації (1941-43) його переведено з *Стрітенської ц-ви* в особняк на вул. Переяславській. Музейні цінності були збережені патріотом-прилучанином, директором музею Сергієм Васильовичем Кочуком. 1953, через непридатність приміщення та байдужість керівників міста і музею, найцінніші експонати було забрано до Чернігова, де на їх базі створено Держ. художній музей, Музей декоративного мистецтва. Згодом (1960) музей повернувся до приміщення *Стрітенської церкви.* Після капітального ремонту приміщення (1978-91) на першому поверсі створено постійну експозицію відділу давньої історії Прилуччини. Працював художній відділ (в приміщенні *Миколаївської церкви).* З 1992 музей разом з *Краєзнавчим товариством* ім. В. І. Маслова першим в Україні почав видавати газету «Скарбниця». На 1.01.2002 працює 13 чол. Розташ. на вул. Галаганівській № 39.

МУЗЕЙ ОЛЕГА КОШОВОГО - філіал Прилуцького *Музею краєзнавчого.* Міститься в будинку на вул. Київській № 255, де народився і жив з батьками в

Музей Олега Кошового

1926-32 Герой Рад. Союзу, один з організаторів антифашистської молодіжної організації м. Краснодона на Донбасі «Молодої гвардії» Олег Васильович Кошовий. Дерев'яний, одноповерховий, прямокутний у плані будинок на мурованому фундаменті збудований1898 прадідом Олега - Г. Ф. Кошовим. До 1975 будинок належав родині Кошових. 29.10.1978 відкрито музей. Більше 450 експонатів, пов'язаних з О. Кошовим, розміщені в музеї. Це предмети побуту, особисті речі Олега, передані матір'ю Оленою Миколаївною, посуд, шинель, зброя О. Кошового, документи, листи. 1979 на подвір'ї музею відкрито пам'ятник О. В. Кошовому, який 1980 замінено на бронзовий. 1982 музей підпорядковано Чернігів, обкому ЛКСМУ. До 1992 - Історико-меморіальний музей О. Кошового, з 1992 - філіал краєзнавчого музею. Зараз в експозиції розміщені матеріали про учасників В. В. війни, воїнів-афганців. У Прилуках іменем О. Кошового названа вулиця, у центральному сквері встановлено погруддя. Іменем О. Кошового названий танкер, побудований 1980 для транспортування нафтопродуктів по Каспію. На 1.01.2002 працює 3 чол.

МУХІВСЬКИЙ провулок (у центрі міста) - посередині кварталу утвореного вул. Київською, Вокзальною, Миколаївською, Садовою в напрямку на Пн. понад кол. руслом р. Муховця, звідки й назва. Довж. 60 м. На поч. 1980-х рр. наліч. 3 будинки, які містилися на подвір'ї Гідротехнікуму.

МУХОВЕЦЬ - річка, права прит. р. *Удаю.* До початку 20 ст. протікав терит. м. Прилук з Пд. на Пн. Сх., впадав у р. *Удай* в межах міста. На плані забудови міста 1802 показане русло М. від входу на терит. міста до його впадіння в *Удай.* М. входив на терит. міста (1802) на розі сучас. вул. 1 Травня і Переяславської, перетинав вул. Вокзальну майже навпроти *Ф-ки галантерейної* (там був місток), виходив на вул. Костянтинівську (там теж був

місток), у кварталі між вул. Вокзальною та Садовою утворював водоймище, яке простягалося до середини кварталу між вул. Миколаївською та Київською. Старожили розповідали, що на поч. 20 ст. весною інколи можна було плавати по цьому водоймищу на човнах. Далі М. перетинав вул. Київську та Соборну (на них були містки) і створював друге водоймище, яке у давні часи містилося біля сх. валу фортеці, було природним рубежем захисту її від ворогів. Поблизу Кустівської брами фортеці М. звертав на Сх., протікав по вул. Шевченка до вул. Гімназичної та Котляревського, де посередині між вул. Шевченка і Гоголя створював третє водоймище (менше за два попередніх). Далі М. звертав на Пн. Сх., перетинав вул. Гоголя (посередині між вул. Котляревського і Пушкіна), Пушкіна, Берегову і впадав у *р.Удай.* У др. чверті 20 ст. відрізок русла М. від кінця другого водоймища і майже до вул. Соборної заведений в трубу. Зараз М. не існує.

МУХОВЕЦЬ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. Згадується 1724 як «хутір над Муховцем» [16]. Належав сотнику Полкової сотні Івану Марковичу.

Н

НАБЕРЕЖНА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Броварках).* Від вул. Берегової на Сх. до вул. Пушкіна (№№ 2, 4) понад берегом р. *Удаю,* звідки й назва вулиці. Паралельна вул. Береговій, перетинає вул. Котляревського. Забудовано бік вулиці з непарними номерами; з протилежного боку - луки та лісонасадження. Закінчується № 27. Довж. 760 м, без тверд, покриття. Має провулок. Утворена на городах мешканців вул. Берегової. Забудову для своїх працівників вели з-д Пластмас, АТП, Райпобуткомбінат, М'ятний з-д, банк і Заготзерно одноповерховими житл. будинками.

НАБЕРЕЖНИЙ провулок (у пн. частині міста, на *Броварках)* - від вул. Гоголя (№№ 11, 13, біля спуску до старого міського пляжу) на Сх., понад берегом р. *Удаю,* паралельно вул. Гоголя. Забудовано бік вулиці з непарними номерами; з парного боку - луки. Закінчується буд. № 5. Довж. 100 м, без тверд, покриття.

НАГНОЙНОГО ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Нагнойному [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

НАДТОЧІЇВСЬКИЙ - хут. Розташ. на лів. березі р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 15 в. на Сх. від м-ка *Ічні.* Входив до Прилуцького пов. (1782—1810-ті рр.). Вперше згадується 1797 [9], тоді в ньому наліч. 23 душі чол. статі податкового населення. Зважаючи на значну його кількість, хут, вірогідно, був засн. ще за часів полкового устрою. У 1810-х рр. хут. відійшов до Борзнянського пов. Чернігівської губ.

НАДЬОНУ І. П. ПАМ'ЯТНИК у с. *Переволочній* Прилуцького р-ну. Іван Петрович Надьон (1924^14) - Герой Рад. Союзу (1944). Нар. у с. *Переволочній* в селянській сім'ї, закінчив школу, працював на дослідній станції *Укр. філіалу Всесоюзного ін-ту тютюну і махорки.* З 1943 учасник В. В. війни. Воював автоматником 529-го стрілецького полку 163-ї Роменсько-Київської стрілецької дивізії 1-го Укр. фронту. За сміливість і відвагу, проявлену при форсуванні Південного Бугу біля м. Ладижин Вінницької обл., 13.09.1944 присвоєно звання Героя Рад. Союзу, нагороджений орденом «Красная Звезда», медаллю «За отвагу». 5.11.1944 загинув у бою при форсуванні р. Тиса в Угорщині. Споруджений у центрі села 1957 пам'ятник, являє собою обеліск з барельєфом. В с. *Переволочній* його ім'ям названа вулиця.

НАЗАРЕНКІВ - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Розташ. за 3 в. від с. *Чернечого.* 1908 наліч. 12 ж. [23]. Нині не існує.

НАМІСНИЦЯ - хут.у Прилуцькому пов. (1797-1802). Розташ. на лів. березі р. *Лисогір,* за 3 в. від с. *Никонівки.* Згадується 1797 [9]. Нині не існує.

НА ОЗЕРАХ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку . 1781 належав б.т. Романовичу; наліч. 2 хати [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київ, намісництва.

НАРОДНА АКАДЕМІЧНА ХОРОВА КАПЕЛА ВЧИТЕЛІВ. Організована 1959 з хору вчителів Прилуцької середньої *Школи №1.* 1964 капелі присвоєно звання народної академічної. Згодом учасниками капели були вчителі майже всіх шкіл, середніх спеціальних навчальних, працівники дитячих дошкільних та позашкільних закладів.

НАРОДНИЙ САМОДІЯЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ ТАНЦЮ «ПРИЛУЧАНКА» Прилуцького *Будинку культури міського.* Заснов. 1949 Г. В. Коваленком. З 1961 керівником ансамблю був балетмейстер СЯ. Дробицький. 1962 ансамблю присвоєно звання Народного. «Прилучанка» брала участь у телетурнірі «Сонячні кларнети», телепередачі «Таланти твої, Україно», огляді фольклорних колективів «Золоті ключі» та ін. Нагороджений бронзовою медаллю на республіканському огляді 1967, золотою - 1970, срібною -1972. Основу танцювального колективу складають учні шкіл, училищ, технікуму. Колишні учасники ансамблю Степанов Віктор, брати Батраки - тепер у танцювальному ансамблі пісні й танцю ім. Вірського (Микола Батрак - заслужений артист України).

Пам'ятник Надьону І.П. в Переволочній

НАРОДНИЙ САМОДІЯЛЬНИЙ ЕСТРАДНИЙ ОРКЕСТР Прилуцького *Будинку культури міського.* Заснований 1964, звання Народного присвоєне 1972. Лауреат обласних та республіканських фестивалів, учасник міжнародного фестивалю джазової музики в Чехословаччині. Виконує класичні та сучасні твори. Керівник оркестру (з 1986) В.М.Проценко, колектив складається з 16 чол. (1998).

НАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ у Прилуках. Створений 19.02.1919. Займався поширенням наукових знань серед населення. Ліквідований у вересні 1921.

НАТАЛІВКА - село*, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 242 двори, 1291 ж.; 1930 - 212 дворів, 1174 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ КОНСТРУКТОРСЬКЕ БЮРО ПОЖЕЖНИХ МАШИН (Особливе конструкторське бюро) МВС України. Особливе конструкторське бюро № 8 (ОКБ-8) створене 1950 при Ладанському з-ді пожежних машин на базі 4-го спецвідділу МВС СРСР і містилося в келіях кол. Ладанського Покровського жіночого монастиря. Конструкторський склад ОКБ- 8 був укомплектований висококваліфікованими спеціалістами з різних галузей промисловості, які у цей час відбували покарання в сталінських таборах. Серед них Павло Іванович Орлов- докт. техн. наук, провідний

конструктор ЦАП (Центрального аерогідро-динамічного інституту), автор трьохтомного «Довідника машинобудівника» - провідний конструктор ОКБ-8; Василь Костянтинович Савельєв - заст. наркома оборони СРСР, головний конструктор авіабюро - працював технологом; В'ячеслав Миколайович В'ячеславський - граф, льотчик царської армії (у роки революції емігрував у Францію, 1941 повернувся в СРСР) в ОКБ-8 керував планово-економічною службою; Михайло Михайлович Мухін - кол. викладач військової авіац. академії ім. Жуковського, інженер-гідравлік - керував групою конструкторів. Всього наліч. 92 працівники, з них у конструкторському відділі - 40, у техвідділі - 30, у загальному відділі - 5 і адміністрації - 15 чол. Начальником КБ був призначений підполковник держбезпеки Змієвський. Мешкали працівники-в'язні в окремому приміщенні. На роботу їх водили під конвоєм. Після закінчення строків покарання в'язні покидали ОКБ, деякі залишалися. Пожежні автомобілі виготовлялися з дерев'яним каркасом, обшитим металевими листами. Після впровадження у виробництво першої пожежної автоцистерни ПМЗ-9М (15.12.1951) вона стала базовою для цілого ряду пож. автомобілів майже на 10 років. Були створені автомобілі аеродромної служби, хімічного гасіння, газодимозахисної служби. До 1953 ОКБ було підпорядковане МВС СРСР, з 1953 -

Конструкторське бюро пожмашин, 2007

Міністерству машинобудування і приладобудування, з 1965 - Міністерству шляхового і комунального машинобудування СРСР, з 1990 - МВС України. 1957 виготовлено дослідний зразок технічно нової пожежної машини ПМЗ-27, 1959 випущено перші 90 машин цієї моделі, яка стала базовою на 20-25 років. З 1959 в Прилуках, у приміщенні теперішнього військового комісаріатуту (вул. Київська №369), почав працювати філіал ОКБ. 1962 конструкторами розроблений пож. автомобіль газо-водяного гасіння з реактивним двигуном АГВТ-100. 1966 ОКБ-8 перейменоване в особливе конструкторське бюро пожежних машин (ОКБ ПМ), з 1992 - сучасна назва. 1967 ОКБ ПМ отримало новозбудовані приміщення за сучас. адресою. 1975 створене виробниче об'єднання «Протипожежне обладнання» (ППО), до якого увійшли з-д ППО і ОКБ ПМ. 1973 розроблений пож. автомобіль порошкового гасіння пожежі на базі цементовоза з-ду Будмаш. З кінця 70-х рр. конструкторами ОКБ ПМ розроблено понад 15 моделей пож. автомобілів різноманітного призначення. Автоцистерна АЦ-209 відмічена дипломом 1 ступеня, а автомобіль АА-189 - дипломом II ступеня ВДНГ, вони відповідали кращим світовим зразкам. Крім пож. машин, розроблено ряд машин спец, призначення для обслуговування аеропортів, АЕС, для потреб МВС. Колектив займається розробкою нових та модернізацією існуючих видів протипожежних машин і устаткування, впроваджуючи їх у серійне виробництво. НВКБ має своє дослідно-експериментальне виробництво. На 1.01.2001 працює 65 чол. Розташ. на вул. Костянтинівській № 199а.

НАУМИШИН - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Полтав. губ. 1886 наліч. 3 двори козаків, 1 двір селян власників, 5 хат, 28 ж. [15]. Нині не існує.

НАФТОБАЗА. Див. *Прилуцький філіал орендного підприємства «Чернігівнафтопродукт».*

НЕДОСТАЛЬ - хут. Тарасівської сільради Пирятинського р-ну

Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. *Тарасівки.* 1925 - 57 дворів, 237 ж.; 1930 - 58 дворів, 174 ж. Пізніше приєднаний до с. Тарасівки Гребінківського р-ну Полтав. обл.

НЕДРА - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 2012 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

НЕЖЕРІВКА - річка. Див. р. *Радьківка.*

НЕЖИРІВ (Нежирівка) - хут. Сезьківської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2,5 в. від с. *Сезьки.* 1925 - 78 дворів, 339 ж.; 1930 - 73 двори, 295 ж. Пізніше, можливо, приєднаний до с*. *Дзюбівки.* Див. також *Нежирівські хутори.*

НЕЖИРІВСЬКІ ХУТОРИ (Нежерівські хутори). На берегах р. Нежерівки (тепер р. *Радьківка*) та на Пд. Сх. від неї наприкінці 17-у 18 ст. поселені хутори, які спочатку мали спільну назву - Нежерівських або Нежирівських. Вперше х. Нежерів згадується 1717 [16], коли гетьман І. Скоропадський підтвердив надані прилуцьким полковником Г. Ґалаганом сотнику Івану Марковичу млин в урочищі Нежерівському і людей біля дворів Переволочнянського і Нежерівського. У заповіті І. Марковича (1724) згадується «хутор в Нежерове». 1753 існувала «слобідка Нежерівська», якою володів Андрій Маркевич. На думку О. Лазаревського, у третій чверті 18 ст. слобідка звалася вже Радьківкою. Узагальнена назва «Нежирівські хутори» вперше з'явилася в 50-х рр. 18 ст. У той час у Полковій сотні на зазначеній тер., крім Н.х., згадуються с*. *Буди,* слобідка Нежерівська і х. Скрильний *(Скринний).* У 18 ст. межа між Полковою (Прилуцькою) та Ічнянською сотнями проходила поблизу нас. пунктів *Мала Дівиця, Буди, Сезьки, Ольшана* (Вільшана), які містилися у Полковій сотні. Ця межа розділяла Н.х. на дві частини: Ічнянську й Прилуцьку. 1781 в Ічнянській сотні один з Н.х. належав козакам виборним Дзюбам, другий — Гамаліївському м-реві; у Полковій сотні два Н.х. належали таємн. ради. Будлянському. Наприкінці 18 ст., крім названих, існували хутори *Щербинівський, Пелюхівка, Кам'янка, Губського.* Можливо, деякі з них виникли спочатку під назвою «Нежирівський». Позначені на карті Прилуцького пов. Малоросійської губ. (1797-1802) хутори (які не мали власної назви) умовно можна розподілити на 3 групи: Нежирівські, Будівські й Радьківські. Найбільшу кількість з них в той час складали Н.х. Всього хуторів під назвою «Нежеровский» було сім: один розташ. у верхів'ї річки (в цих місцях вона звалася *Мошківкою),* два хут. на правому березі річки (за 2 - 2,5 в, від першого), два хут. навпроти згаданих - на лівому березі та два хут. на відстані 1,5 - 2 в. від останніх. До Н.х. кінця 18 ст. можна віднести х. *Губського,* розташ. за 7 - 8 в. від р. *Нежерівки,* бо в списках насел. пунктів 18 ст. окремо він не згадується, а на карті 1797 позначений. 1797 в Н.х. наліч. (разом) 139 душ чол. статі податкового населення. Власні назви у Н.х. з'явилися у пер. пол. 19 ст. У переліку нас. пунктів 1859 до Н.х. віднесені: Гейців (див. с*. *Гейці), Вискубайлів,* Дзюбин (див. с*. *Дзюбівка),* Тишкевичів (див. *с* Тишківка), Коломійців,* Губського, Нежерівський (див. х. *Нежирів* Сезьківської сільради). 1859 в Н.х. наліч. (разом) 56 дворів, 532 ж. Тоді ж уперше згадується х. *Марківка,* що розташ. на р. *Ічениі.* На думку краєзнавців В. Є. та В.В. Цлошків, вона теж належала до Н.х. Якщо взяти це до уваги, а також те, що близько 1772 прилуцький обозний Я. М. Огронович мав селян у х. Нежерівському біля с. *Колісників,* то можна зробити висновок, що тер., на якій поселені Н.х., була значно більшою, ніж лише береги р. *Нежерівки.* Під час запровадження волостей (1867) хутори Нежерів, Вискубайлів, Гейців, Дзюбин, Тишкевичів та Коломійців увійшли до Ольшанської вол., а х. Марківка - до Малодівицької вол. У переліку нас. пунктів 1886 до Н.х.

віднесені тільки три хутори: Вискубайлів, Гейців та Дзюбин, в яких було (разом) 51 двір козаків, 4 двори селян казенних, 3 двори селян-власників, 64 хати, 347 ж. Наявність казенних селян свідчить про те, що один з названих хуторів (крім Дзюбина) у 18 ст. належав м-реві (Гамаліївському). Мабуть, це був х. Вискубайлів. Хутори Коломійців та Тишкевичів, який в списку нас. пунктів названий Кользана (Тишкевичів), показані окремо; х. Нежерів не згадується (мабуть тому, що він мав менше 50 дес. придатної землі). Після 1886 узагальнена назва Н.х. в джерелах більше не зустрічається. До сьогодні з Н.х. збереглися п'ять хут, які стали селами*, - *Гейці, Дзюбівка, Тишківка, Червоне* (колишня Марківка на р. *Іченці)* та *Коломійцеве.*

НЕЗАЛЕЖНОСТІ ВУЛИЦЯ (кол. Конотопська, Кірова; у пн. частині міста, на *Сорочинцях* і в центрі міста) - від вул. Гірняка (№№ 12, 14) на Пд. до вул. Київської (№ 181), перетинає вул. Межову. Закінчується №№63, 82. Довжина 1550 м, з твердим покриттям. Має пров. Табачний, в'їзди Лапинський і Конотопський. У топографічному описі міста 1797 згадується вул. Іваницька, від Київської вул. до греблі на р. *Удай.* Після реалізації нової забудови міста, згідно з ген. планом 1802, Іваницька вул. реконструйована і отримала нову назву - Конотопська (шлях через Іваницю на Конотоп). 1900 вона наліч. 6 володінь, 16 житл. будинків. Близько 1935 вулиця названа іменем російського більшовика Кірова С. М. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці присвоєна нова назва - Незалежності. На ній: дитсадок «Пролісок», фірмовий магазин «Тютюнові вироби» (№ 21), АТ *Тютюнова компанія «ВАТ-Прилуки»* (№21), кафе «Явір» (раніше продмагазин) (№ 23), *Водопровідно-каналізаційне господарство* (№ 59), старий ринок, універмаг, перукарня і фотографія (№78), *Виконком міськради* (№ 82). На поч. 20 ст. на ній містилася маслобійня Шерешевського, після 1917 - *Фабрика гнутих меблів.* У повоєнні роки побудований новий міст через *Удай,* який з'єднує центр, частину міста із заудайською. Забудована багато та одноповерховими житл. будинками.

НЕЗАЛЕЖНОСТІ ВУЛИЦЯ (у Пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Франка на Сх., паралельно вул. Климачівській, Квітневій. Закінчується №№ 21, 22. Довж. 275 м, без тверд, покриття. Утворена 1994 на землях кол. пайгоспу «Малківський». Названа на честь здобуття незалежності Україною. Ведеться забудова приватними житл. будинками.

НЕКРАСОВА провулок (у зх. частині міста, на *Рединщині)* - від пров. Чкалова (біля залізничної колії) між вул. Чкалова - 8 березня - Ждановича. Закінчується №№ 16, 33. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Забудова почалася 1953 на полях кол. Трубарівського колгоспу. Названий на честь рос. поета М. О. Некрасова. Забудований приватними житл. будинками.

НЕМИРІВЩИНА - хут. Григорівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3,5 км від с. *Григорівки.* 1925 - 1 двір, 3 ж.; 1930 - 25 дворів, 57 ж. Нині не існує.

НЕРОЗНАКО-ПАВЛИКІВСЬКИЙ - хут. Білоусівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 2 км від райцентру. 1925 - 209 дворів, 765 ж.; 1930 - 238 дворів, 1115 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

НЕСОНІВЩИНА - річка, ліва прит. р. *Лисогору* [32]. Бере початок біля с. *Юрківці* Талалаївського р-ну. Протікала на терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку.

НЕСТЕРЕНКІВ - хут. Тарасівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. *Тарасівки.* 1925 - 15 дворів, 98 ж.; 1930 - 19 дворів, 119 ж. Пізніше приєднаний до с. Тарасівки Гребінківського р-ну Полтав. обл.

НЕСТЕРІВСЬКИЙ - хут. Розташ. на прав, березі р. *Ржавець* (правої прит. р. *Сможу),* за 3 в. від м-ка *Іваниці.* Входив до Прилуцького пов. Вперше згадується 1797 [9], коли в ньому наліч. 16 душ чол. статі податкового населення. Зважаючи на таку його кількість, хут., можливо, був заснов. ще за часів полкового устрою. Останній раз згадується 1804.

НЕТЯГІВЩИНА (Нетягівський) - село* Прилуцького р-ну Даньківської сільради. Розташ. на безіменній прав, притоці р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 15 дворів, 17 ж. (2000). Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802), до Пирятинського пов. (1802-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1932). Хут. Нетягівський заснов. в останній чверті 18 ст. 1781 належав козакам виборним Нетягам, звідки і його назва. 1797 наліч. 26 душ чол. статі податкового населення. Н. входила до Линовицької вол. 1-го *стану,* мешканці хут. приписані до парафії Успенської ц-ви с. *Линовиці.* 1910-125 госп., 825 ж. (разом з хх. Стасів-шиною і Глинським). У 1923-30 рр. Н. підпорядкована Линовицькій сільраді. 1925 - 31 двір, 110 ж.; 1930 - 33 двори, 175 ж. У хут, в основному, жили Нетяги. 1929 лише 4 двори вважалися незаможними. 1944 наліч. 40 дворів, 128 ж. 1951 на хут. був колгосп ім. Сталіна, який мав 223 га землі (186 га орної), коней-23, в.р.х. - 49 голів (у т.ч. 24 воли). У тому ж році колгоспи «Вперед» *(Даньківка),* ім. Куйбишева *(Онищенків),* ім. Сталіна (Нетягівщина), «Ленінський шлях» *(Стасівщина)* об'єднані в один колгосп ім. Сталіна, пізніше «Маяк», а Н. підпорядкована Богданівській сільраді. 1958 стала селом*. 1996 в Н. містилося відділення кооперативу «Богданівський». З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Побудований пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (10 чол.) на фронтах В. В. війни. Н. з'єднана з *Дубовим Гаєм* та *Стасівщиною* дорогами без твердого покриття.

НЕТЯГІВЩИНА (Нетяги) - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Розташ. на р. *Удаї,* за 5 в. від волосного центру і за 2 в. від с. *Сорочинців.* Вперше згадується 1859 [13], коли в хут. наліч. 1 двір, 7 ж. У 1864-65 землевласником був поміщик Г. Ф. Громов. 1886- 1 двір козаків, 4 двори селян-власників, 5 хат, 31 ж., приписаних до парафії Миколаївської ц-ви с. *Сорочинців.* 1908 хут. під назвою Нетяги наліч. 44 ж. Пізніше приєднаний до с. *Сорочинців.*

НЕТЯЖИНЕ (Нетяжин, Василівський) - село* Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Нова Тарнавщина* і *Покровка.* Розташ. за 25 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 76 дворів, 171 ж. (2000). Вперше згадується 1859 [13]. Входило до Прилуцького пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-59), до Малодівицького (1959-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігівської обл. Хут. Нетяжин виник у пер. пол. 19 ст. 1859 звався х. Василівський (Нетяжин); наліч. 45 дворів, 199 ж.; діяв 1 з-д. Входив до *Рудівської вол.* 3-го *стану,* мешканці хут. приписані до парафії Олександра Невського ц-ви с. *Рудівки.* 1886 - 69 дворів селян-власників, 2 двори міщан, 71 хата, 420 ж.; діяли шинок і 5 вітряків. 1910-97 госп., з них козаків - 1, селян - 96, наліч. 588 ж., у т.ч. 1 тесляр, 6 кравців, 1 швець, 1 коваль, 25 ткачів, 2 поденники, 4 займалися інтелігентними та 30 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 766 дес. придатної землі. Діяла церковнопарафіяльна школа. Землевласниками були поміщики: В. М. Кирилова, М. Л. Ракович, О. О. Забіла. У 1923-30 рр. Н. - центр сільради. 1925-149 дворів, 722 ж.; 1930-150 дворів, 760 ж. 1930 в Н. організовані 3 с.-г. артілі: «12-річчя Жовтня», «Більшовик», «Перемога». 1950 всі артілі об'єднані в колгосп ім. Жданова. Н. стало селом* 1958. 1970 в колгоспі ім. Жданова наліч. 12 автомашин, 18 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 932, свиней - 1255, овець -306. 1990 в колгоспі

«Авангард» наліч. 24 автомашини, 22 трактори, 10 комбайнів, а також в.р.х. - 1696, свиней - 1172, коней - 83, овець - 447, птиці - 1021. У 1996 в Н. містилася центральна садиба пайгоспу «Авангард», до якого входили відділення в сс*. *Нова Тарнавщина* і *Покровка* (2941 га землі, у т.ч. 2060 га орної), наліч. 21 автомашина, 22 трактори, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 896, свиней - 493, коней - 48. У селі* - відділення зв'язку, неповна середня школа (26 учнів, 10 педпрацівників - 1994) з їдальнею, дитсадок (1994), фельдшерсько-акуш. пункт, Будинок культури на 250 місць, б-ка (8,5 тис. рд. зб.), 2 магазини. Пам'ятник на братській могилі воїнів, які полягли 1941 в боях проти гітлерівців та на честь воїнів-односельців, загиблих (64 чол.) на фронтах В. В. війни (1987). Поблизу Н. є кургани епохи бронзи (2-1 тис. до н.е.). Село* сполучене 1980-81 дорогими з тверд, покриттям з *Н.Тернавщиною* (1,5 км) та *Рудівкою* (10 км).

НЕФЕДИ - КУТРК побутовий на *Кустівцях.* Див. *Берегова Руда вулиця.*

НЕХАЙКИ - село, центр сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 565 дворів, 2948 ж.; 1930 - 596 дворів, 2975 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

НЕЧВОЛОДІВЩИНА - село*. Див. с*. *Приозерне.*

НЕЧИПОРІВКА (Нечипурівка) - село, центр сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925-511 дворів, 1552 ж.; 1930-531 двір, 2680 ж. Нині село Яготинського р-ну Київ, обл.

НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від пров. Фрунзе на Пн.Сх., паралельно вул. Тімірязєва, Яблунівській. Закінчується №№ 68,75. Довж. 850 м, без тверд, покриття. Прокладена 1968. Укінці вулиці раніше було джерела і озеро (під час В. В. війни люди ховалися в очереті від німців), до війни купали коней. Названа на честь Івана Семеновича Нечуя-Левицького (1838—1918) — укр. письменника. Закінчив Київську духовну академію, викладав у Полтав. духовній семінарії, в гімназіях. Широко відомі його твори «Микола Джеря» (1878), «Кайдашева сім'я» (1879), «Баба Палажка і баба Параска» (1873). Написав ряд науково-популярних істор. праць: «Український гетьман Б. Хмельницький» (1878), «Історія Русі» (1879) та ін. Забудована приватними житл. будинками.

НИЖНЯ РОЗПРАВА - нижча ланка станового суду феод. Росії для держ. селян. До складу Н. р. входило 8 засідателів. Очолював Н. р. розправний суддя. Апеляційною інстанцією для Н.р. була верхня розправа. На терит. Лівобережної України діяла протягом 1782-96.

НИЖНЬО-БЕРЕГОВА ВУЛИЦЯ - див. *Берегова Руда вулиця.*

НИЖНЬО-БЕРЕГОВИЙ в'їзд - див. *Беличківський в'їзд.*

НИЗЕНКІВ (Низинків) - хут. Демківської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 3 км від сільради. 1925 - 3 двори, 12ж.; 1930-2двори, 12ж. Нині не існує.

НИЗОВА - хут. Васьківської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Васьківців.* 1930 - 4 двори, 27 ж. Нині не існує.

НИЗОВА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Мєдинщині)* від вул. П. Юрченка, Інтернаціоналістів на Сх., паралельно вул. Київській. Закінчується №№ 53, 60. Довж. 600 м, без тверд, покриття. Має провулок. Бік вулиці з парними номерами забудовано понад 40 років тому, на непарному забудова почалася 1992. На вулиці міститься дитячий комбінат № 10 міськ. вно «Дзвіночок», що раніше належав з-ду пластмас (№ 60). Забудована приватними житл. будинками.

НИЗОВИЙ провулок (в зх. частині міста, на *Мєдинщині)* - від вул. Київської № 31 і Трубарівської № 93 на Сх., паралельно вул. Київській, Низовій. Закінчується № 36. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Забудовано приватними житл. будинками бік вулиці з парними номерами.

НИКОЛЬСЬКИЙ - хут. Див. х. *Хелмщина.*

НИКОНІВКА - село Срібнянського р-ну Срібнянської селищн. ради. Розташ. на прав, березі р. *Лисогір,* за 7 км від райцентру і за 20 км від залізн. ст. *Талалаївка.* 129 дворів, 288 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Срібнянської, з 1761 - до Друго-варвинської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 24 госп. селян, з них госп. 9-ти дворів «орали на 6-ти волах», госп. 15-ти дворів «орали на 2-х волах»; козаки не показані. Н. була вільним військовим селом, «до ратуші Срібнянської прислушаюче». 1737 наліч. 31 госп. селян, 37 госп. козаків (11 виборних, 26 підпомічників). Хоча Н. вважалася вільною, селяни її поступово потрапили під владу різних власників. За даними ревізії 1764 за срібнянський сотником М. А. Троциною значилося 8 дворів селян. 1780 14 дворів (17 хат) селян належали камергеру Будлянському, підсудку Ос. Маслу, кол. хмелівському сотнику М. Шкляревичу; «коронними», тобто на той час ще вільними, залишалися лише 3 двори (4 хати). 1780, крім селян, у Н. було 59 дворів (109 хат) козаків. 1782 Будлянський продав свій маєток з селянами сотнику Якову Бойкову. 1797 в селі наліч. 365 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 184 двори, 1080 ж. Діяла дерев. Покровська ц-ва, збудована 1723; вона мала три бані в ряд, зі Сх. на Зх. 1794 ц-ва відремонтована, 1866 - перебудована, залишена одна центральна баня. У 1861-66 рр. у Н. містилося Волосне правління відомства Палати державного майна, якому підпорядковано 4593 душі чол. статі державних і казенних селяни та козаків. Після реорганізації волостей Н. увійшла до *Срібнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 7 дворів селян-власників, 135 дворів козаків, 4 двори міщан та ін., 192 хати, 984 ж.; діяли: ц-ва, церковно-парафіяльна школа, шинок, кузня, 18 вітряків, 5 олійниць. 1910 - 235 госп., з них козаків 185, селян - 41, ін. непривілейованих - 5, привілейованих - 4, наліч. 1347 ж., у т.ч. 10 теслярів, 14 кравців, 5 шевців, 2 столяри, 1 коваль, 1 слюсар, 148 ткачів, 2 візники, 98 поденників, 15 займалися інтелігентними та 124 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1504 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. Н. центр сільради. 1925 - 280 дворів, 1384 ж.; 1930 - 291 двір, 1330 ж.

Вул. Низова №60. Кол. дитяча установа, 2007

НІЖИНСЬКИЙ провулок (у зх. частині міста) - від вул. Київської (№ 2а, 4) на Пд., далі на Сх. до залізничн. колії. Закінчується №№ 7, 16а. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Утворений наприкінці 1950-х рр. поряд з тваринницькими фермами М'ятно-дослідної станції. У пров. міститься Райсільгоспенерго (з 1976) (№ 16а). Забудований приватними житл. будинками.

НОВА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на Мєдинщині) - від вул. Трубарівської (№№ 103, 105) на Сх. до пров. 8 березня (№ 8, 6), між вул. Київською та 8 березня; перетинає вул. Чкалова. Закінчується №№ 38, 43. Довж. 325 м, без тверд, покриття. Утворена 1954. Забудована приватними житл. будинками.

НОВА ГРЕБЛЯ - село* Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Лутайка, Мокляки* й *Мохнівка.* Розташ. на р. *Удай,* за 20 км від райцентру і за 7 км від залізнич. ст. Линовиця. 31 двір, 45 ж. (2000). Вперше згадується 1709 [16].

Входила до Журавської, пізніше (після 1737) - до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1932). Хут. Н.Г. виник поблизу водяних млинів, улаштованих тут у кінці 17 чи на поч. 18 ст. Семенютою (Семеном) Коломійцем. «Військову частину» цих млинів гетьман І. Скоропадський віддав 1709 прилуцькому сотнику Івану Марковичу, котрий потім купив у синів Коломійця «два млини, двір з солодовнею і два ліси». Перед смертю (1724) І. Маркович заповів частину млинів сестрі-гетьманші, яка придбала усі млини і поселила тут хутір, віддавши згодом його як весільний посаг дочці, одруженій з ніжинським полковником П. Толстим. 1737 в *Журавській сотні* згадується «слобідка Новогребельська», яка належала Толстій, «колишній полковниці Ніжинській»; у тому ж році тут наліч. лише 4 госп. селян. Онуки гетьманші продали (1752) усі свої українські маєтки сотнику О. Л. Закревському. Серед них значилося і «сельце Нова Гребля, над р. *Удаєм,* а в ньому: двір панський з хоромною будівлею, клунею і підсусідськими хатами...; та до того двору земля, де була слобідка над р. Махнівкою». 1753 в хут. Н.Г. наліч. 19 бдв. хат, які належали Толстим, і, крім того, «при хуторі над рч. Махнівкою володіння Толстих» - 3 хати. У відомості 1780 в Н.Г. показано: 9 дворів (16 хат) і 2 бдв. хати селян Закревського, 5 дворів (13 хат) підсусідків і 1 двір (1 хата) козаків; крім того, в селі* мешкали 2 родини дворян і 1 родина різночинців. 1787 - 120 душ «різного звання казенних людей і власників» - надв. ради. Гр. Закревського, б.т. Костянтина Марковича і війсь, т. Марка Климова. У 19 ст. Н.Г. входила до *Линовицької вол.* 1-го *стану.* 1889 - 60 дворів селян, 2 двори козаків, 62 хати, 339 ж. 1910 Н.Г. знову названа хутором, у якому було 38 госп., 240 ж., 124 дес. придатної землі. В 1923-30 рр. Н.Г. центр сільради. 1925-57 дворів, 288 ж.; 1930-63 двори, 311 ж. 1930 організована с.-г. артіль «Більшовик». 1950 в колгоспі - 145 дворів (219 чол. працездатних), 821,8 га землі (472,6 га орної). В тому році до колгоспу «Більшовик» (Нова Гребля з х. *Горою)* приєднано колгосп «Нове село» *(Мокляки),* після чого стало 269 дворів (399 чол. працездатних), 1636 га землі (997,4 га орної), коней - 69, в.р.х. - 212. 1959 господарства Н.Г. і Лутайки об'єднані в один колгосп ім. Орджонікідзе (Нова Гребля). 1961 в школі-восьмирічці навчалося 184 учнів (13 педпрацівників). У колгоспі ім. Орджонікідзе 1970 наліч. 9 автомашин, 15 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 973, свиней - 963, овець - 356, а 1990 - 20 автомашин, 22 трактори, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1331, свиней - 400, коней - 29, овець - 514. 1996 в Н.Г. містилася центральна садиба пайгоспу ім. Орджонікідзе (з 1992), до якого входили відділення в сс*. *Лутайці, Мокляках, Мохнівці.* Пайгосп мав землі - 2275,6 га, у т.ч. 1730,3 га орної, наліч. 19 автомашин, 13 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 359, свиней - 85, коней 15, працювала крупорушка. У селі* - відділення зв'язку, агентство відділення **Ощадбанку,** неповна середня школа (53 учні, 12 педпрацівників; 1994), школа-сад(11 дітей; 1994), фельдшерсько-акуш. пункт, Будинок культури на 300 місць, б-ка (3,8 тис. од. зб.), 2 магазини. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 1954 встановлено надгробок на братській могилі воїнів, які загинули 1941 під час захисту села*; 1966 - пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (33 чол.) на фронтах В. В. війни. Село* розташоване на автотрасі Прилуки - Пирятин.

НОВА ГРЕБЛЯ - хут. Розташ. на лів. березі р. *Сможу* (лівій прит. р. *Удаю),* за 1,5-2 в. від с. *Ряшок.* Входила до Прилуцького пов. (1797-1923). Вперше згадується 1797 [9], коли в ній наліч. 3 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 1 двір, 7 ж. Н.Г. входила до Переволочнянської (1867-89), пізніше - до *Ряшківської* (1890-1923) *вол.* 1-го *стану.* 1886 - 21 двір селян (1 казенних, 20 власників), 21 хата, 118 ж., приписаних до парафії ц-ви Різдва Богородиці с. *Ряшок.* 1910 - 43 госп., з них козаків - 6, селян - 37, наліч. 255 ж., у т.ч. 6 теслярів, 3 кравці, 5 поденників, 1 займався інтелігентними та 21 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 258 дес. придатної землі. У 1910-х рр. Н.Г. приєднана до с. *Ряшок.*

НОВА ГРЕБЛЯ - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав підкоморію Гр. Андр. Горленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

НОВАОРЖИЦЯ -село, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 208 дворів, 1002 ж.; 1930 - 228 дворів, 1115 ж. Нині с. Нова Оржиця Згурівського р-ну Київ. обл.

НОВА ОРЖИЦЯ - село Новооржицької сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925— 282 двори, 1316 ж.; 1930 - 292 двори, 1423 ж. Пізніше приєднана до с. Нова Оржиця Згурівського р-ну Київ. обл.

НОВА ТАРНАВЩИНА (Нова Тернавщина, Нововасилівський) - село Прилуцького р-ну Нетяжинської сільради. Розташ. за 22 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 109 дворів, 209 ж. (1996). Вперше згадується 1859 [13]. Входила до Прилуцького пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-59), до Малодівицького (1959-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. Хут. Нововасилівський засн. в пер. пол. 19 ст. 1854 він уже звався Новою Тарнавщиною, його мешканці - селяни належали штабс-капітану Івану Йосиповичу Куст-Кисловичу. 1859 наліч. 50 дворів, 276 ж.; 1869 володарем хут. став Василь Петрович Тарнавський, звідки й друга назва хутору. Входив до *Рудівської вол.* 3-го *стану.* 1886 звався х. Нововасилівський (Нова Тарнавщина) - 71 двір селян-власників, 72 хати, 458 ж., приписаних до парафії Петропавлівської ц-ви с. *Рудівки.* 1910 - 102 госп., з них селян - 97, євреїв - 2, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 1, наліч. 720 ж., у т.ч. 5 кравців, 1 швець, 1 столяр, 1 коваль, 14 ткачів, 7 поденників, 4 займалися інтелігентними та 47 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1189 дес. придатної землі. Діяли гуральня й млин з просорушкою з гасовим двигуном. Землевласниками були поміщики Тарнавські, В. В. Александрович. У 1922-23 рр. побудована Свято-Устинська ц-ва (пізніше згоріла), але нас. пункт, як і до того, звався хутором. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Нетяжинській сільраді. 1925-159 дворів, 697 ж.; 1930 - 160 дворів, 739ж. Став селом 1958. 1971 - 144 двори, 429 ж. 1996 в Н.Т. містилося відділення пайгоспу «Авангард» *(Нетяжине),* почат. школа (3 учні, 1 педпрацівник; 1994), магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Діє новозбудована Свято-Устинська церква (з 1992), побудовано пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (63 чол.) на фронтах В. В. війни. Село Н. Т. сполучене дорогою з твердим покриттям (1980-81) з нас. пунктами *Нетяжине, Покровка, Рудівка* (11,8 км).

НОВЕ (Миколаївка, Новомиколаївка) - село* Талалаївського р-ну Української сільради. Розташ. на лів. березі безіменної лів. прит. р. *Лисогору,* за 16 км від райцентру і залізнич. ст. *Талалаївка.* 19 дворів, 29 ж. (1996). Вперше згадується 1797 під назвою х. Миколаївський [9]. Входив до Прилуцького пов. (1797-1923). 1797 наліч. (разом з х. *Займище)* 32 душі чол. статі податкового населення, приписаного до парафії Покровської ц-ви с. Ярошівки (тепер - с. *Українське).* Входив до *Блотницької вол.* 1-го *стану.* 1886 під назвою х. Новий (Ново-Миколаївка) мав 6 дворів селян-власників, 7 хат, 35 ж. 1910-16 госп., з них козаків - 5, селян - 11, наліч. 96 ж., у т.ч. 5 ткачів, все ін. доросле населення займалося землеробством. 89 дес. придатної землі. 1923 відійшов до Роменського округу.

НОВИЙ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику Горленку, мав 2 хати [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

НОВИЙ - хут. у Прилуцькому пов. (1797-1802). Розташ. на прав, березі р. *Ставище* (правої прит. р. *Глинної,* лівої прит. р. *Лохвиці).* 1797 наліч. 11 душ чол. статі податкового населення [9]. Після запровадження Полтав. губ. хут. 1802 відійшов до Роменського пов.

НОВИЙ ЛАД - село* Прилуцького р-ну Малодівицької селищн. ради. Розташ. за 17 км від райцентру і за 8 км від залізнич. ст. Галка. 102 двори, 83 ж. (1996). Вперше згадується 1925. Входив до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1925-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1962). Після 1917 частина селян вийшла з с. *Товкачівки* на виселок. 1925 під час проведення землеустрою був утворений х. Новий Лад Товкачівської сільради. 1930- 7 дворів, 31 ж. 1930 організована с.-г. артіль ім. «50-річчя Сталіна», яка об'єднувала у 1949 150 дворів, 586 ж. (308 чол. працездатних), мала 4 рільничі бригади, 15 ланок, 8 тваринницьких ферм, мех. млин, вітряк, крупорушку, кузню, 1 автомашину, наліч. в.р.х. - 169, свиней - 139, овець - 61, коней 40, птиці - 221, бджіл - 9 сімей. 1951 господарство приєднане до колгоспу «Заможне життя» *(Знам'янка),* який названо колгоспом ім. Леніна. 1958. хут. став селом*. 1971 Н.Л. - село* Першотравневої сільради; 137 дворів, 362 ж. Близько 1980 село* підпорядковане Малодівицькій селищній Раді. 1999 в Н.Л. містилося відділення пайгоспу «Прогрес» (смт *М. Дівиця),* сільс. клуб (1951) на 150 місць, б-ка (3,1 тис. од. зб.), магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (81 чол.) на фронтах В. В. війни. Село* Н. Л. сполучене дорогами з тверд, покриттям з автотрасою Київ-Суми (3 км) і нас. пунктами *1-ше Травня* і *М. Дівицею* (9 км).

НОВИЙ ПОБУТ - хут. Прилуцького р-ну Ракитянської сільради (до 1960-х рр.). Розташ. за 3 км від м. Прилук, по дорозі на *Дубовий Гай.* Утворений близько 1933 єврейським колгоспом «Новий Побут». 1925 в Прилуках організовано артіль з 12 бідняків-євреїв. 1930 колгосп об'єднував уже 200 дворів, 650 членів, мав 445 га землі, 58 коней, 177 овець, 5 корів, трактор, 7 сівалок, 4 жатки, ЗО плугів, віялку, парову молотарку. До колгоспу увійшли ремісники-кустарі, які відкрили кузню, стельмашню, бондарню, лимарню, просорушку, млин, олійницю, чоботарню, крохмально-паточний з-д. Крім того, колгосп мав племінний розплідник на 160 свиней, інкубатор. На той час єврейський приміський колгосп «Новий Побут» був найбільший на Прилуччині. Контора містилася в Прилуках на вул. Фрунзе (навпроти цегельного з-ду №2). На поч. 30-х рр. за містом виділена земля для колгоспників і хут. отримав також назву Новий Побут. Наліч. 20 дворів. У 1960-х мешканці х-ра переселені в Прилуки. Зараз у хут. залишився лише 1 двір поруч з міським кладовищем, яке теж називається *«кладовище Новий Побут».*

НОВІ ВІЙТІВЦІ - хут. Війтівецької сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Війтівці.* 1930 - 34 двори, 177 ж. Пізніше приєднаний до с. *Війтівці.*

НОВОВАСИЛІВСЬКИЙ - хут. Див. с. *Нова Тарнавщина.*

НОВОДАР - хут. Наталівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 19 км від райцентру. 1925-54 двори, 294 ж.; 1930-60 дворів, 339 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

НОВОМИКОЛАЇВКА хут. Див. с*. *Нове.*

НОВОМИКОЛАЇВСЬКИЙ - хут. Демківської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру. 1925 - 37 дворів, 185 ж.; 1930 - 48 дворів, 269 ж. Нині с*. Новомиколаївка Драбівського р-ну Черкас, обл.

НОВОМИКОЛАЇВСЬКИЙ (Миколаївка) - хут. Прилуцького пов. Розташ. біля гирла безіменної прав, притоки р. Удаю, поблизу м-ка Переволочна. Вперше згадується 1797 [9], коли в ньому наліч. 4 душі чол. статі податкового населення. Останній раз згадується 1804.

НОВООЛЕКСАНДРІВСЬКИЙ - хут. Війтівської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 101 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

НОВОПЕТРІВСЬКИЙ - хут. Матлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 8 км від с. Матлашівки. 1930-4 двори, 19 ж. Нині не існує.

НОВОПЕТРІВСЬКИЙ - хут. Никонівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від райцентру. 1925 -2 двори, 10ж.; 1930-4двори, 24ж. Нині не існує.

НОВОСЕЛИЦЯ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. 1886 - 12 дворів селян -власників, 13 хат, 67 ж. [15]. Нині не існує.

НОВОСЕЛИЦЯ - хут. Рудівської вол. Прилуцького пов. Розташ. поблизу шляху з Прилук до Києва, за 1 в. від х. Мазки. Заснов. у 19 ст. Горленками. Згадується 1854. Мабуть, спочатку це був виселок х. Кам'яноколодяжного. 1886 - 20 дворів селян-власників, 1 двір міщан, 21 хата, 118 ж. [15], приписаних до парафії Петропавлівськоїц-ви с. Рудівки. 1910-30госп. селян, 174 ж., у т.ч. 1 кравець, 4 ткачі, 1 поденник, 33 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 56 дес. придатної землі. Землевласником був поміщик В. Д. Горленко. У 1923-30 рр. хут. входив до Яблунівського р-ну Прилуцького округу, підпорядкований Мазківській сільраді. 1925-47 дворів, 205 ж.; 1930-44 двори, 222 ж. У 1930-х рр. Н. приєднана до х. Мазки.

НОВОСЕЛІВКА - хут. Зарічанської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. Заріччя. 1925 - 11 дворів, 57ж.; 1930 - не згадується (приєднана до с. Заріччя).

НОВОСЕЛІВКА - хут. Раковщинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 9 км від райцентру. 1925 - 41 двір, 182 ж.; 1930-39 дворів, 186 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

НОВОСЕЛІВКА - хут. Турівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 0,5 км від с. Турівки. 1925 - 15 дворів, 65 ж.; 1930 - 89 дворів, 403 ж. Пізніше приєднана до с. Турівки.

НОВОСЕЛЬСЬКИЙ - хут. в Сокиренській вол. Прилуцького пов. Розташ. на р. Тростянець (правій прит. р. Лисогору), за 5 в. від с. Васьківців. 1908 наліч. 24 ж. [23]. Нині не існує.

НОВОСТЕПАНІВКА - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. на Ніжинському поштовому тракті, за 4 в. від волосного центру. Вперше згадується 1859, коли в ньому був 1 двір, 4 ж. [13]. 1910-16 госп., з них козаків - 1, селян - 9, ін. непривілейованих - 5, привілейованих - 1, наліч. 69 ж., у т.ч. 1 кравець, 1 столяр, 1 коваль, 1 візник, 7 поденників, 4 займалися інтелігентними та 10 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 11 дес. придатної землі. У списку нас. пунктів Прилуцького округу більше не згадується (можливо, після 1910 змінила назву або була приєднана до іншого нас. пункту).

НОВОСТЕПАНІВКА - хут. Див. х. Данчича.

НОВОШРАМКІВСЬКИЙ (Ново-Шрамківка) - хут. Ковалівської (1925)' пізніше (1930) Кононівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 3 км від

райцентру. 1925- 107 дворів, 689 ж.; 1930— 162 двори, 834 ж.

НОСЕНКА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Мєдинщині,* на *Леваді)* - від вул. Дубинського (№ 1) на Сх. до болота, паралельно вул. Панченка. Закінчується №№ 11, 28. Довж. 375 м, без тверд, покриття. Прокладена 1988 на полях Дослідної станції. Названа на честь Дмитра Яковича Носенка (1897-1980) - учасника громадянської війни. Забудована приватними житл. будинками.

НОСКІВ - хут. Драбівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 2 км від райцентру. 1925 - 2 двори, 7 ж.; 1930 - З двори, 11 ж. Нині не існує.

НОСУЛІВЩИНА - хут. Переволочнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. на Пн. від с. Переволочної. Згадується 1914 у матеріалах Полтав. відділу селянс. поземельного банку по Прилуц. пов. Біля хутора землі належали поміщикам Милорадовичам, Т. М. Конаху, а також більш як десяти іншим власникам. У Н. була також економія купця М. И. Линника і особистого почесного громадянина М. М. Вахрамеєва, які 1919 мали тут 582 дес. землі, будинок (на ЗО кімнат), 6 сараїв, 3 хліви, клуню, 3 комори. Економія мала: парову молотарку, 3 віялки, 30 плугів, 6 косарок, 5 сіялок, 10 екіпажів і фаетонів, 16 коней та ін. 1920 власником економії залишався лише один М. Й. Линник.

О

ОБИДРАНКА - хут. Прилуцького пов. за 7 в. від м. Прилук, на Рудівському шляху. Уперше згадується 1859 [13], коли в ньому наліч. 3 двори, 29 ж. Нині не існує.

ОБИЧІВ - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Заудайка йРадьківка.* Розташ. на правому березі *Удаю,* за 25 км від райцентру і за 2 км від залізнич. ст. Галка. 356 дворів, 680 ж. (2000). Уперше згадується 1629 [19]. Входив до Полкової, пізніше (близько 1760) - до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). 1666 налічувалось 17 госп. селян, із них 8 госп. (у тому числі «воіт Лукъян Карпов») «орали на 4-х волах» та 9 госп. - «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1691 гетьман І. Мазепа надав його полковому осавулові Семену Федоровичу Різниченку (з 1709 - полков, обозний) на ранг., після смерті якого (1718) гетьман І. Скоропадський залишив село у володіння його удови й зятя б.т. Захара Прокоповича. 1721 половину О. гетьман віддав на ранг полк, обозному Михайлу Григоровичу Огроновичу; друга половина села разом із слобідкою *Обичівською,* яку С. Ф. Різниченко поселив тут разом із 3. Прокоповичем, ще раніше (1719) була затверджена за Прокоповичем. 1740 налічувалося 13 дворів (13 хат) селян (із них 8 дворів - полков, судді Я. М. Огроновича і 5 дворів - Ст. Прокоповича), 51 двір (58 хат) козаків та 10 бдв. хат козачих підсусідків. 1780 - 7 дворів (7 хат) селян і 1 хата підсусідків (рангових полков, обозного); 17 дворів (22 хати) і 17 бдв. хат підсусідків інших власників (можливо, частина з них - б.т. Ф. С. Раковина, який 1798 в О. мав 32 душі селян); 71 двір (108 хат) і 5 бдв. хат козаків. 1795 споруджена нова дерев. Михайлівська

Обичів. Школа

ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). 1797 наліч. 580 душ чол. статі податкового населення. 1859-205 дворів, 1033 ж.; діяли нова дерев, ц-ва, перебудована 1839, поштова станція. У 1861-66 селяни О. підпорядковані Радьківському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян, а козаки, державні й казенні селяни - Рудівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей О. 1867 увійшов до *Малодівицької волості* 3-го *стану.* 1886 налічувалось 155 дворів козаків, 74 двори селян (32 казенних, 42 власників), 9 дворів міщан та ін., 251 хата, 1265 ж.; діяли: ц-ва, поштова станція, початкове однокласне училище (засн. 1867, у віданні земства - з 1889), 2 шинки, 2 крамниці, 2 кузні, 23 вітряки, 2 олійниці. 1910 - 302 госп., з них козаків - 189, селян-90, євреїв - 3, ін. непривілейованих - 9, привілейованих - 11, наліч. 1757 ж., у т.ч. 9 теслярів, 9 кравців, 8 шевців, 6 столярів, 4 ковалі, 136 ткачів, 1 візник, 37 поденників, 9 займалися інтелігентними та 127 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2282 дес. придатної землі. Діяли дерев. Михайлівська ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 89 хлопч. і 26 дівчат (1912). Землевласниками були поміщики: Л. П. Погуляй, А. П. Поджіо, Н. П. Корнилова, Г. С. Сребницький, Є. А. Ракович та ін. У 1923-30 рр. О. - центр сільради. 1925 - 388 дворів, 1749ж.; 1930-381 двір, 1852 ж. 1929вО. організована с.-г. артіль «8 березня», яка об'єднувала 24 господарства. 1949 колгосп «8 березня» мав 3056 га землі (у т. ч. 1442 га орної), 365 дворів, 1165 ж. (568 чол. працездатних), 8 рільничих бригад, 35 ланок, 4 тваринницькі ферми, вітряк, мех. млин, цегельний з-д, теслярську майстерню, кузню, 1 автомашину, наліч. в.р.х. - 339, свиней - 187, овець - 58, коней - 65, птиці - 277, бджіл - 18 сімей. 1970 у колгоспі наліч. 13 автомашин, 13 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 1150, свиней - 1139, овець-328. 1971 - 437 дворів, 1099 ж. 1990 у колгоспі «8 березня» наліч. 30 автомашин, 20 тракторів, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1544, свиней - 1446, коней - 46, овець - 311.1996 в О. містилася центральна садиба пайгоспу «8 березня» (з 1992), до якого входили відділки в сс*. *Заудайка* і *Радьківка.* Пайгосп мав 3934,5 га землі (в т.ч. 1837,8 га орної), наліч. 26 автомашин, 20 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 1083, свиней - 478, коней - 26. В О. відділення зв'язку, АТС (з 1985), філіал відділення Ощадбанку, неповна середня школа (88 учнів, 15 педпрацівників; 1994), дитсадок (19 дітей; 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 300 місць, б-ка (8,4 тис. од. зб.), 3 магазини. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Встановлені надгробок на братській могилі воїнів, які загинули (11 чол.) під час оборони (1941) й визволення (1943) села від гітлерівців; Монумент Слави на честь воїнів-односельців, полеглих (172 чол.) на фронтах В. В. війни. Село О. розташоване за 1 км. від автотраси Прилуки - Чернігів.

ОБИЧІВСЬКА - слобідка. Розташ. на р. *Удай,* поблизу с. *Обичева.* Вперше згадується 1718 («Слободка до Обечева прилеглая») [16]. Входила до Полкової, пізніше (близько 1760) до Монастирищенської сотень Прилуцького полку, до Прилуцького пов. Засн. полковий обозний С. Ф. Різниченко разом з б.т. 3. Прокоповичем. 1718 в слоб. значилося 7 дворів селян і 3 двори козаків. 1797 наліч. 27 душ чол. статі податкового населення. Останній раз слоб. згадується 1816 [17]. Пізніше була приєднана до с. *Обичева.*

ОБИЧІВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. (1797-1802) поблизу с. *Обичева.* Заснов., мабуть, ще за часів полкового устрою в Монастирищенській сотні Прилуцького полку. 797 наліч. 24 душі чол. статі податкового населення [9]. Пізніше не згадується.

ОБИЧІВСЬКИЙ- заказник гідролог, (з 1989). Низинне осоково-очеретяне

болото в заплаві р. *Удаю.* Розташ. біля с. *Обичева* Прилуцького р-ну. Площа 563 га.

ОБЛУДИ - хут. Сергіївської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 15 км від райцентру. 1925 - 3 двори, 17 ж. Нині не існує.

ОБУХОВЕ - село* Талалаївського р-ну Поповичківської сільради. Розташ. за 8 км від райцентру і залізнич. ст. Талалаївка. 91 двір, 182 ж. (1996). Заснов. у др. пол. 19 ст. Входило до Блотницької вол. Прилуцького пов. 1910 налічувалось 27 госп., з них козаків - 20, селян - 4, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 1, привілейованих - 1, наліч. 182 ж., у т.ч. 2 ткачі, 1 поденник, 1 займався інтелігентними та 2 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 362 дес. придатної землі. 1923 відійшло до Роменського округу.

ОБУШЕНКА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав підданому б.т. Мазараки Обушенку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ОВДІЄНКІВ - хут. Михалівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925-3 двори, 11 ж.; 1930-3 двори, 15 ж. Нині не існує.

ОВРАЖНИЙ провулок (у центрі міста, на *Квашинцях)* - від вул. Земської (№№ 65, 67; навпроти *Ф-ки взуттєвої)* на Сх., паралельно вул. 1 Травня, Калініна. Закінчується №№ 4, 9 біля з-ду Будмаш. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Прокладений поблизу ярів перед В. В. війною і спочатку називався Новопрорізним (до 1941). 1952 продовжений до вул. Куйбишева (сучас. Переяславської). На вул. Земській розташ. «Павленків яр», в яру був луг, нива і баштан міщанина Павленка, озерце, в якому навіть купалися, криниця. Цей яр потім засипали, а будинок Павленків стоїть і зараз. Забудований приватними житл. будинками.

ОВЧАРЕНКА - хут. Бережівської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. *Бережівка.* 1930 - 1 двір, 4 ж. Нині не існує.

ОДАРИЧИЙ - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 0,5 в. від с. *Гнатівки.* 1908 наліч. 37 ж. [23]. Пізніше, мабуть, приєднаний до с. *Гнатівки.*

ОДНОЛЬКОВЕ (Однольківський, Однольків) - село* Ічнянського р-ну Щурівської сільради. Розташ. на правому березі р. *Сможу* (лівій прит. р. *Удаю),* за 17 км від райцентру і залізнич. ст. Ічня. 36 дворів, 73 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входило до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 хут. належав козакові виборному Однольку. 1797 в х. Однольківському наліч. 24 душі чол. статі податкового населення. 1859 налічувалось 23 двори козаків, 135 ж., приписаних до парафії Миколаївської ц-ви с. *Щурівки.* Хут. Однольків входив до *Іваницької вол.* 1-го *стану.* 1886 - 36 дворів козаків, 1 двір міщан, 39 хат, 223 ж. 1910 - 46 госп., з них козаків - 44, селян - 2, наліч. 282 ж., у т.ч. 2 теслярі, 4 кравці, 3 шевці, 7 ткачів, 4 займалися інтелігентними та 15 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 454 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Щурівській сільраді. 1925 - 74 двори, 316 ж.; 1930-72 двори, 343 ж.

ОДРАДА (Жуків, Отрада, Штемберський, Штимберщина) - село* Прилуцького р-ну Білошапківської сільради (до 1979). Розташ. на лів. березі р. *Переводу* (правої прит. р. *Удаю),* за 27 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. Засн. у пер. пол. 19 ст. Входила до Пирятинського пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігівської обл. (1959-79). Хут. Отрада позначений на карті 1869 [14]. Мешканці **його** були приписані до парафії Георгіївської ц-ви с. *Білошапок.* 1910 входив до *Яблунівської вол.;* разом з х-ми *Волощенків, Запереводським* та *Переводським* наліч. 56 госп., 371 ж., 464 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Білошапківській сільраді. 1925 називався хут. Отрада (Жуків), налічував 13 дворів, 71 ж.; 1930 називався х. Штемберський, налічував 15 дворів, 78 ж., згодом став називатися Штимберщиною, аз 1959 село* Отрада. 1964 налічувалося 28 дворов, 75 ж., у О. містилася бригада № 3 колгоспу «Дружба» *(Білошапки).* 1971 в ньому наліч. 11 дворів, 15 ж. Згодом мешканців переселено в Білошапки і О. 1979 знято з обліку.

ОЗЕРЯНИ - село Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Тонка* й *Берізка.* Розташ. за 14 км від райцентру. 570 дворів, 1512 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802), до Лохвицького пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Заснов. в середині 17 ст. на р. *Озерянці* (лівій прит. р. *Плинної,* лівої прит. р. *Лисогору).* 1666 - 8 госп. селян, з них 2 госп. «орали на 6-ти волах» та 6 госп. - «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село*, «до ратуші Варвинської прислушаюче» до того, як гетьман І. Самойлович (близько 1680) надав його варвинському сотнику Яремі Моренцю. Після смерті сотника О. знову стали вільними. 1716 прилуцький полковник Гнат Галаган утворив тут хутір, поселив декілька підсусідків і за 10 років привласнив собі все селянське населення О.; універсал на село одержав від тогочасного управителя Україною О. І. Румянцева 1737, коли в ньому було 78 госп. селян, 36 госп. козаків (11 виборних, 25 підпомічників) і 4 госп. козачих підсусідків. Діяла дерев. Миколаївська ц-ва, споруджена 1703. За

даними ревізії 1764, прилуцькому полковнику Григор. Ґалагану в селі належало 542 душі чол. статі селян і підсусідків. 1780 - 150 дворів (252 хати) селян, 3 двори (5 хат) підсусідків, 37 дворів (109 хат) козаків. 1797 наліч. 1330 душ чол. статі податкового населення. З 1867 О. - волосний центр 3-го *стану.* 1888 - 338 дворів селян, 234 двори козаків, 10 дворів міщан та ін., 663 хати, 3711 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1867), земське початкове однокласне училище (1873), 4 шинки, 2 крамниці, базар щотижня, 3 ярмарки на рік, 2 кузні, 50 вітряків, 11 олійниць; за 6 в. від О. - ґуральня й цегельний з-д. 1910— 776 госп., 4593 ж.; для земського початкового училища за проектом художника О. Г. Сластіона споруджено (1912-14) будинок в укр. народному стилі; зараз пам'ятка архітектури. У 1923-30 рр. О. центр сільради. 1925 - 934 двори, 4908 ж.; 1930 - 970 дворів, 5070 ж. На пд. околиці зберігся вітряк 19 ст. На терит. О. є кургани 2-1 тис. до н.е. Уродженцем О. є скульптор В. Н. Борисенко.

ОЗЕРЯНКА - річка, ліва прит. р. *Глинної* (лівої прит. р. *Лисогору)* [32] у Варвинському р-ні. На її берегах розташ. с. *Озеряни.* Протікала на терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку.

ОЛАВА - річка, тече по межі Черніг. і Сумськ. обл. та в Сумськ. обл., права прит. р. Сули. Довж. 40 км, площа бас. 167 км^2, похил річки 1,5 м/км [33]. Бере початок біля смт *Талалаївки.* Частково протікала на терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

ОЛАВСЬКИЙ (Казенний)-хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. Розташ. поблизу смт *Талалаївки.* Заснов. у др. пол. 18 ст. генер. бунчужним Яковом Лизогубом. Після його смерті хут. перейшов до його сина Іллі, який був одружений на дочці генер. осавула Як. Якубовича Катерині. їй Ілля Лизогуб 1781 заповів хут. [16]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до

Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ОЛЕКИН - хут. Середівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Середівки.* 1930 - 11 дворів, 46 ж. Нині не існує.

ОЛЕКСАНДРИНІВКА (у 19 ст. - Олександрівка) - село* Згурівського р-ну Київ. обл. Красненської сільради. Розташ. за 6 км від райцентру і за 34 км від залізнич. ст. Яготин. Хут. Олександрівка вперше згадується 1869 [14]. Входила до Прилуцького пов., до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). З 1867 - в *Згурівській вол.* 3-го *стану,* мешканці приписані до парафії Аркадіївської ц-ви с. *Аркадіївки.* 1886 - 49 дворів селян-власників, 50 хат, 328 ж. 1910 (Олександринівка) - 71 госп. селян, 482 ж., у т.ч. 3 теслярі, 1 кравець, 38 ткачів, 4 поденники, 4 займалися інтелігентними та 22 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 477 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкована Аркадіївській сільраді. 1930 - 111 дворів, 559 ж.

ОЛЕКСАНДРІВКА (Олександрівський) - село* Пирятинського р-ну Полтавської обл., Вікторіївської сільради. Розташ. за 9 км від райцентру. Вперше згадується 1781 [8]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Пирятинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Олександрівський засн.у др. пол. 18 ст. Належав колез. ас. (1781), пізніше (1787) - надв. ради. Григорію Осиповичу Закревському. 1781 - 20 хат селян і підсусідків. 1787 наліч. 81 душу чол. статі селян. У 1923-30 рр. підпорядкований Михайлівській сільраді (1923-25), пізніше (1925-30) - центр сільради. 1925 - 89 дворів, 428 ж.; 1930 - 99 дворів, 450 ж.

ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Київська вулиця.*

ОЛЕКСИНЦІ - село Срібнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Васюків, Горького.* Розташ. на р. *Лисогорі,* за 5 км від райцентру і за 30 км від залізнич. ст. *Талалаївка.* 181 двір, 459 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Срібнянської, з 1761 - до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666-38 госп. селян, з них 18 госп. «орали на 4-х волах» та 20 госп. - «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Срібнянської прислушаюче». 1730 надане на ранг генер. обозному Як. Лизогубу. 1740 - 18 дворів (20 хат) селян, 26 дворів (27 хат) козаків. Після смерті Як. Лизогуба село залишалося вільним, 1752 гетьман К. Розумовський віддав його генер. осавулу Як. Якубовичу. Після його смерті (1758) удова 1763 розділила спадщину між дітьми - О. дісталися майбутньому прилуцькому полковнику Олександру Як. Якубовичу, якими він володів до своєї смерті (близько 1810). 1780 налічувалося 48 дворів (69 хат) селян, 2 двори (6 хат) підсусідків, 36 дворів (60 хат) козаків. 1797 наліч. 437 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Христоріздвяна ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). 1859 - 165 дворів, 1229 ж. У 1861-64 рр. селяни підпорядковані Березівському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян, а козаки села - Березівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей О. 1867 увійшли до нової *Срібнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 в селі було 99 дворів козаків, 92 двори селян-власників, 4 двори міщан та ін., 202 хати, 1114 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1853), земське початкове однокласне училище (засн. 1863, у віданні земства з 1874), заїжджий двір, 2 шинки, крамниця, кузня, 19 вітряків, 5 олійниць, гуральня. У 70-80 рр. 19 ст. землевласником в О. був поручик П. М. Гудим-Левкович. 1910 налічувалось 220 госп., з них козаків - 122, селян - 87, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 4, привілейованих-6, наліч. 1436 ж., у т.ч. 6 теслярів, 8 кравців, 9 шевців, 1 столяр, 1 чинбар, 91 ткач, 46 поденників, 17 займалися інтелігентними та 98 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2150 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Христоріздвяна ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, яке містилося в будинках, побудованих 1879 і 1911-12 рр., у ньому навчалося 85 хлопч. і 43 дівчини (1912); крім того, працювали школа грамоти (1912), млин з просорушкою та шерстівкою з гасовим двигуном. Землевласниками були поміщики: І. П. Барановський, С. Л. Рекало, М. П. Власова. У 1923-30 рр. О. - центр сільради. 1925 - 275 дворів, 1422 ж.; 1930 - 273 двори, 1404 ж. Біля села виявлені поселення раннього залізного віку (1 тис. до н.е.).

ОЛЕКСІЇВКА - село Наталівської сільради (1923-25), пізніше (1925-30) - центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925-221 двір, 1189 ж.; 1930-212 дворів, 1168 ж. Нині село Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ОЛЕКСІЇВЩИНА - хут. Грицівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від с. *Грицівки.* 1930 - 25 дворів, 145 ж. Нині не існує.

ОЛЕНИДІВКА - хут. Хаєнківської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2,5 км від с. *Хаєнок.* 1930-6 дворів, 27 ж. Нині не існує.

ОЛЕНІВКА - хут. Див. с*. *Бажанівка.*

ОЛЕНІВЩИНА - хут. Іваницької сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 15 км від райцентру. 1925 - 1 двір, 7 ж. Нині не існує.

ОЛЕФІРЕНКА - хут. Ряшківської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 8 км від с. *Ряшок.* 1930 - 1 двір, 4 ж. Нині не існує.

ОЛІМПІАДІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 139 дворів, 697 ж.; 1930 - 153 двори, 757 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

ОЛЬШАНА- село. Див. с. *Вільшана.*

ОЛЬШАНСЬКА ВОЛОСТЬ. Див. *Вільшанська волость.*

ОЛЬШАНКА - річка. Див. р. *Вільшанка.*

ОМЕЛЯНЧИХИ ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козачці Омелянчисі [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ОНИКІЇВКА - село* Прилуцького р-ну Ряшківської сільради. Розташ. на р. *Вільшанці* (правій прит. р. *Сможу),* за 20 км від райцентру і за 12 км від залізнич. ст. *Коломійцеве.* 70 дворів, 78 ж. (2000). Вперше згадується 1718 [16]. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Черніг. обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). Виникла на початку 18 ст. як виселок з с. *Ряшок.* 1718 - 9 дворів селян; козаків не було. За даними відомості 1729 «селце Оникеевка к Ряскам прилеглая, на войсковой, а не на купленной земле осаженная»; 8 дворів селян. Під час розподілу «порцій» і «рацій», а також в Генеральному слідстві Прилуцького полку (1729-31) О. не згадується. Слід гадати, що мешканців О. зарахували до *Ряшок.* 1722 власником *Ряшок* став генер. Вейсбах. Він заснував там суконну мануфактуру, до якої, безперечно, були приписані й селяни О. 1737, після його смерті (1736), О. була відписана на царську казну. Коли кн. Б. Г. Юсупов випросив (1744) у цариці с. *Ряшки,* йому була віддана й О., бо 1780 оникіївські селяни - 18 дворів (24 хати) - належали його удові. 1795 до *Ряшківської суконної мануфактури* були приписаними 107 душ оникіївських селян. 1797 наліч. 112 душ чол. статі податкового населення. 1859 О. значилася власницьким селом*, козаків не було; 53 двори, 277 ж., приписаних до парафії ц-ви Різдва Богородиці с. *Ряшок.* О. входила до Переволочнянської (1867-89), потім до *Ряшківської (1890-1923) вол.* 2-го *стану.* 1886 налічувалося 7 дворів

козаків, 74 двори селян-власників, 3 двори міщан та ін., 94 хати, 468 ж. 1910 - 94 госп., з них козаків - 9, селян - 81, ін. непривілейованих - 4, наліч. 595 ж., у т.ч. 3 теслярі, 4 кравці, 1 столяр, 6 ткачів, 8 поденників, 1 займався інтелігентними та 109 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 561 дес. придатної землі. Діяла школа грамоти. У 1923-30 рр. О. підпорядкована Ряшківській сільраді. 1925 - 144 двори, 643 ж.; 1930 - 140 дворів, 609 ж. 1961 в початковій школі навчалося 28 учнів (3 працівники). 1971 - 120 дворів, 317 ж. У 1996 в О. містився відділок пайгоспу «Родина» *(Ряшки),* магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В О. споруджено пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (70 чол.) на фронтах В. В. війни.

ОНИЩЕНКИ (Міщанський) - село* Прилуцького р-ну Даньківської сільради. Розташ. за 9 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 123 двори, 171 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Хут. Онищенків заснов. на р. *Линовиці* (навпроти *Богданівки),* в останній чверті 18 ст. 1781 належав міщанам Онищенкам, звідки й обидві назви його. 1859 - 21 двір, 170 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Богданівки.* З 1867

Онищенки. Комори,2006

входив до *Богданівської вол.* 3-го *стану.* 1886 - 48 дворів міщан і лише 1 двір селян, 50 хат, 295 ж. 1910 називався Онищенків (Міщанський), наліч. 68 госп., з них козаків- 3, селян - 2, міщан - 63, наліч. 447 ж., у т.ч. 3 теслярі, 1 швець, 1 коваль, 16 ткачів, 4 поденники, 1 займався інтелігентними та 22 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 453 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. О. підпорядкований Богданівській сільраді. 1925 - 93 двори, 466 ж.; 1930 - 89 дворів, 456 ж. 1930 створено с.-г. артіль «Червона нива», яка об'єднала 51 господарство, мала 327 га орної землі, в.р.х. - 22, коней - 26, свиней - 24, 6 комор, 6 сараїв, 3 сажі, колодязь. На трудодень колгоспники одержували 1 крб. 75 коп. Пізніше перейменовано в артіль ім. Куйбишева. 1944 в хут. наліч. 131 двір, 464 ж. 1951 в артілі - 216 чол. працездатних, 815,6 га землі (681,7 га орної), в.р.х. - 157, коней - 54. У тому ж році с.-г. артілі «Вперед» *(Даньківка),* ім. Куйбишева (Онищенків), ім. Сталіна *(Нетягівщина)* та «Ленінський шлях» *(Стасівщина)* об'єднано в одну артіль ім. Сталіна, після чого стало 396 дворів (636 чол. працездатних), 2261 га землі (1831,6 га орної), в.р.х. - 443, коней -189. Хут. став селом* 1958. 1961 в початковій школі навчалося 32 учні (3 працівники). 1971 - 132 двори, 365 ж. 1996 в О. містилося відділення пайгоспу «Маяк» *(Даньківка),* АТС (1979), Будинок культури на 250 місць, б-ка (4,3 тис. од. зб.), магазин; село* газифіковане (1993). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (43 чол.) на фронтах В. В. війни 1994. Село* О. сполучене автодорогами з тверд, покриттям 1966-67 рр. з *Даньківкою (2* км), *Богданівною* (2 км), *Малківкою* (1,5 км).

ОНИЩИНКІВ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. Розташ. між річками *Полова* та *Радьківка.* 1781 належав міщанам Онищинкам [7]. Нині не існує.

ОНОПРІЇВ - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від волосного центру. Вперше згадується 1886, коли в ньому наліч. 2 двори козаків, 3 хати, 14 ж. [15]. 1908 - 61 ж. Пізніше, мабуть, приєднаний до с. *Березівки.*

ОПАНАСЕНКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Опанасенку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ОПАНАСІВСЬКИЙ В'ЇЗД (кол. Крутий; у центр, частині міста, на *Квашинцях)* від вул. Бособрода (№№ 99, 101) на Пн. Сх. до вул. Незалежності (№№ 66, 68а). Закінчується №№ 8, 19. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Після 1917 в'їзд називався Крутим, рішенням сесії міськради від 31.05.2001 йому повернута історична назва - Опанасівський. Бік в'їзду з непарними номерами розташ. на горі, забудовуваний у першій чверті 19 ст. (після ліквідації фортеці й знесення кріпосних валів), а бік з парними номерами забудований у 18 ст. Як видно з планів міста 18 ст, частина в'їзду розташ. на місці кол. рову і валу фортеці. Нині в'їзд забудований житл. будинками.

ОПАТИЛЕНКІВ (Опателин, Опатилеве, Поділ) - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. на р. *Лисогорі* за 1,5 в. від *с.Дейманівки.* Вперше згадується 1859, коли в ньому було 5 дворів, 15 ж. [13]. 1908 наліч. 57 ж. У 1923-30 рр. входив до Срібнянського р-ну Прилуцького округу, був підпо-рядкований Подільській сільраді. 1925 - 9 дворів, 34 ж.; 1930 - 14 дворів, 70 ж. Пізніше приєднаний до с. *Дейманівки.*

«ОПИСАНИЕ СТАРОЙ МАЛОРОССИИ» - тритомна праця з історії Лівобережної України 2-ї пол. 17 - 18 ст. укр. історика Олександра Матвійовича Лазаревського (1834 - 1902), уродженця с Гирівки Конотоп, повіту Чернігів, губ. (тепер с. Шевченкове Конотоп, р-ну Сум. обл.). 1858 закінчив історико-філол. ф-т Петерб. ун-ту. В 1861-68 жив і працював У Чернігові: вивчав документальні матеріали, зосереджені в Черніг. губерн. правлінні, казенній палаті та дворян, депутат, зібранні, що відіграло вирішальну роль у його подальшій наук, роботі. У 1868-80 О. М. Лазаревський - співробітник судових установ Полтави, Ніжина, Кременчука, Курська. З 1880 - у Києві. Брав участь у роботі ряду наук, орг-цій і закладів Петербурга, Чернігова, Києва. Автор численних праць з історії Лівобережної України, у т. ч. Чернігівщини 2-ї пол. 17 - 18 ст. їхньою особливістю є надзвичайна насиченість новими, доти невідомими документальними матеріалами. Завдяки цьому більшість праць є напівархеограф. виданнями. Крім великої кількості публікацій окремих документів у різних істор. журналах, О. М. Лазаревський підготував ряд археографіч. збірок («Сулимовский архив. Фамильныя бумаги Сулим, Скоруп и Войцеховичей XVII - XVIII вв.» К., 1884; «Мотыженский архив». К., 1890; «Генеральное следствие о маетностях 1729 - 1730 гг. Черниговского полка». К., 1892, та ін.). О. М. Лазаревський мав намір підготувати «О. С. М.»

ОПИСАНІЕ
СТАРОЙ МАЛОРОССІИ.

Ал. Лазаревскаго.

ТОМЪ ТРЕТІЙ.

ПОЛКЪ ПРИЛУЦКІЙ.

Опис старої Малоросії. Полк Прилуцький, 1902

в десяти томах - окремий том про кожний полк. Однак за життя встиг опрацювати і видати тільки три томи: «Стародубський полк» (К., 1888), «Ніжинський полк» (К., 1893), «Прилуцький полк» (К., 1902). Документальна база цих томів надзвичайно широка - матеріали Генеральної військ, канцелярії, Малоросійської колегії, Генерального слідства про маєтності 1720-30 та різних ревізьких книг, Генерального опису Лівобережної України 1765-69, а також документи монастирських і родинних архівів. У кожному томі спочатку подається огляд джерел, за ним - заг. опис полку. Далі наводяться дані про полкову старшину. Нижче - описи сотенних міст (починаючи з полкового), ін. нас. пунктів, біографії сотенної старшини. Праця стоїть на межі між дослідженнями та історико-статист. описами. Вона містить цінні матеріали про заселення, землеволодіння, управління та сусп.-екон. життя.

«ОРАНТА» (кол. «Держстрах») - міське відділення Національної акціонерної страхової компанії (НАСК) Чернігів, дирекції НАСК «Оранта». 4 серпня 1925 створена Прилуц. окружна контора держ. страхування (Окрстрахконтора), яка забезпечувала керівництво районними страховими агентами округу, виконувала страхові операції, компенсувала збитки від пожеж, стихійного лиха та ін. причин, проводила інструктажі, ревізії. Ліквідована 2 серпня 1930, її функції перейшли до Райстрахконтори. Після визволення міста від німецьких окупантів (1943) перебувала разом з міським фінвідділом на вул. Земській № 10 (зараз житл. будинок), займала 1 кімнату, працювало 9 чол. 1953 переведена до Міськвиконкому (вул. Незалежності № 82). Контора займалася страхуванням життя від нещасних випадків, змішаним страхуванням та страхуванням тварин. Працювало 18 чол. У 1980-х рр. розміщена за сучас. адресою. До 1 лютого 1994 - інспекція держ. страхування Міністерства фінансів у м. Прилуках, з 1994 - сучас. назва. Проводить змішане страхування життя, будівель, домашнього майна, транспортних засобів, тварин, коштовностей, колекцій, майна сіль, госп., промислових кооперативних, орендних підприємств та релігійних організацій. 1995 укладено 11265 договорів. На 1.01.2000 працювало 26 чол. Розташ. на вул. Бособрода № 102. Існує також і районне відділення «Оранти».

ОРДЖОНІКІДЗЕ ВУЛИЦЯ - див. *Галаганівська вулиця.*

ОРЖИЦЯ - річка в Київ, та Полтав. областях, права прит. р. Сули. Довж. 117 км, площа бас. 2190 км^2, похил річки 0,35 м/км [33]. У межах терит. Полкової сотні Прилуцького полку на її берегах розташ. *Гензерівщина* і *Лемешівка,* а в кол. Прилуцькому пов. - с. Оржиця.

ОРЖИЦЯ - село; див. *Стара Оржиця.*

ОРЛІВЩИНА - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. від х. Чернечого (тепер с*. *Чернецьке).* Вперше згадується 1881 [20]. 1886 наліч. 2 двори козаків, 4 хати, 15 ж. 1910-2 госп. козаків, 18 ж. 82 дес. придатної землі. 1923 відійшов до Роменського округу.

ОРЛІВЩИНА - хут. Пирятинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від райцентру. 1925 - 17 дворів, 80 ж.; 1930 - не згадується.

ОРЛІВЩИНА - хут. Білоусівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 1 км від с*. Білоусізка. 1925-4двори, 16ж.; 1930-9 дворів, 33 ж. Пізніше приєднана до с*. *Білоусівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ОРЛОВСЬКОГО - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 0,5 в. від с. *Довгалівки.* 1908 наліч. 16 ж. [23]. Нині не існує.

ОСАВУЛІВЩИНА - хут. Улянівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 11 км від райцентру. 1925 - 106 дворів, 547 ж.; 1930,- 112 дворів, 600 ж. Нині с*. Осавульщина Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ОРОБІЇВКА - село. Див. с. *Горобіївка*

«ОСВІТА ПРИЛУЧЧИНИ». Бюлетень Прилуцької окр. інспектури нар. освіти. Виходив у 1929-30 щомісяця в Прилуках. 1930 випуск бюлетеня заборонений наркомом освіти, а замість нього почав виходити «Збірник Прилуцької окружної інспектури народної освіти».

ОСИПЕНКО ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Богдана Хмельницького на Пд., до вул. Богунської (№№ 25, 27), паралельно вул. Б. Хмельницького, Раскової, перетинає вул. Костянтинівську, Авіації. Закінчується №№ 16,49. Довж. 650 м, без тверд, покриття. Прокладена 1955. Названа на честь П. Д. Осипенка (1907-39)-військового пілота, Героя Рад. Союзу (1938). На поч. вулиці міститься сквер. Забудована приватними житл. будинками.

ОСНЯГ (Осняги) - село* Білоусівської сільради Чорнухинського р-ну Полтав. обл. Розташ. на правому березі р. *Лохвиці* (лівої прит. р. Сули). Вперше згадується 1797 [9]. Входив до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). Хут. Осняги заснов. у др. пол. 18 ст. 1797 наліч. 72 душі чол. статі податкового населення. 1802 відійшов до Лохвицького пов.

ОСОБЛИВЕ КОНСТРУКТОРСЬКЕ БЮРО (ОКБ Пожмашин). Див. *Науково-виробниче конструкторське бюро пожежних машин.*

ОСТАПЕНКІВ - хут. Розташ. за 1,5 в. від х. Чернечого (тепер с*. *Чернецьке).* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1781 належав козакові Остапенку, звідки й назва хут. Позначений на карті 1869. 1886- 10 дворів козаків, 10 хат, 71 ж. З 1867 входив до Березівської вол. 1-го *стану.* 1910 - 18 госп. козаків, 115 ж., у т.ч. 1 ткач, 1 поденник, 7 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 134 дес. придатної землі. 1923 відійшов до Роменського округу.

ОСТАПІВКА - село* Свічківської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 152 двори,

793 ж.; 1930 - 149 дворів, 876 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ОСТАПІВКА - село Варвинського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Барві* (лівій прит. р. *Удаю),* за 15 км від райцентру. 270 дворів, 715 ж. (1996). Вперше згадується в др. пол. 17 ст. [19]. Входила до Варвинської, з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Лубенського пов. (1797-1802) і Пирятинського пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923- -3О). До 1740 - ратушне село, 4 двори (4 хати) селян, 28 дворів (29 хат) козаків. Пізніше згадується в документах «вільним селом». Діяла дерев. Благовіщенська ц-ва (збудована до 1730). Прилуцький полковник Григорій Галаган скупляв у О. селян; 1764 за ним рахувалося тут 37 душ чол. статі. 1780 колез. ас. І. Г. Галаган мав 10 дворів (17 хат), писар Генер. суду Василь Висоцький - 19 бдв. хат, першоварвинський сотник Осип Жила - 1 двір (3 хати) селян, 7 дворів (14 хат) підсусідків. У 19 ст. (до 1861) частина селян О. належала Галаганам. З 1867 О. - волосний центр 3-го *стану.* 1888-140 дворів селян-власників, 183 двори козаків, 5 дворів міщан та ін., 358 хат, 1906 ж.; діяли: нова мурована ц-ва (1825), початкове однокласне училище (1878), 2 шинки, 2 крамниці, базар щотижня, 4 ярмарки, 2 кузні, 41 вітряк, 6 олійниць. 1910 село входило до Гнідинської вол., наліч. 342 госп., 1967 ж.; діяли: мурована Благовіщенська ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, для якого за проектом художника О. Г. Сластіонау 1912-14 рр. споруджено будинок в укр. народному стилі (зараз пам'ятка архітектури), однокласна змішана церковнопарафіяльна школа. У 1923-30 рр. О. - центр сільради. 1925 - 440 дворів, 2086 ж.; 1930 - 440 дворів, 2226 ж. Уродженцем О. є Герой Соц. Праці О. Н. Даценко.

ОСТРІВ - хут. Погребської (1923-25), пізніше (1930) Миколаївської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в

1923-30 рр. Розташ. за 14 км від райцентру. 1925-20 дворів, 92 ж.; 1930-22 двори, 113 ж. Пізніше приєднаний до с. *Миколаївки.*

ОСТРІВ - хут. Харківецької сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. біля с. *Харківці.* 1930 - 9 дворів, 34 ж. Нині не існує.

ОСТРОВСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста) - від вул. Пирятинської (№№ 53, 55) на Пн.Сх. до вул. Гвардійської (№ 82), паралельно вул. Залізничній, перетинає вул. Л. Толстого, Л. Українки, Ватутіна. Закінчується №№ 56, 61. Довж. 875 м, з тверд, покриттям. Має провулок. На ній розміщене *Автотранспортне підприємство АТП 17407* (№ 19а). З вул. є в'їзд на ринок (між буд. №№ 25-27). Забудована приватними житл. будинками.

ОСТРОВСЬКОГО провулок - від вул. Островського (№ 12), на Пд. до вул. Залізничної (№ 15), між вул. Чернишевського, Л. Толстого. Закінчу-ється №№ 18, 31. Довж. 325 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ОТВОД - хут. в Ряшківській вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2 в. від с. *Ряшок.* 1908 наліч. 82 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с. *Ряшок..*

ОТРАДА (Жуків) - хут. Білошапківської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. *Биіошапок.* 1925 - 13 дворів, 71 ж. 1930 окремо не згадується - приєднаний до *Білошапок..*Див. також с* *Одрада.*

Вул. Островського. АТП 17407, 2007

ОТРАДА - хут. в Прилуцькому пов. Розташ. за 1/4 в. від м. Прилуки, біля х. *Трубарівщини.* Вперше згадується 1859, коли в ньому наліч. 1 двір, 6 ж. [13]. Пізніше увійшов у смугу міста. Містився в р-ні сучас. вул. Київської - 8 Березня - залізничної колії на Бахмач - вул. Партизанської. На його терит. містилася земська лікарня (сучас. міська).

ОХІНЬКИ (Охоньки) - село Прилуцького р-ну, центр сільра ди, якій підпорядковане с*. *Пручаї.* Розташ. на р. *Утці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 27 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 347 дворів, 724 ж. (2000). Вперше згадуються 1696 [16]. Входили до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Поселені на старому «селищі», спустошеному татарами, після 1688 срібнянським сотником Трохимом Васильовичем (Троциною). 1713 - 113 дворів селян. У 18 ст. О. послідовно володіли срібн. сотники Антон (до 1746 - кол. півчий царівни Софії) і Микола Троцини. 1737 у володінні Антона Троцини - 55 душ чол. статі селян (козаків не було). Микола Троцина 1772 ще жив у О. і володів селом. 1780 - 80 дворів (100 хат) селян, 1 двір (3 хати) козаків. 1797 наліч. 459 душ чол. статі податкового населення. З 1845 в Охіньках працювали дві невеликі суконні ф-ки. Ф-ка поміщика Троцини виробляла за рік 1250 арш. темнозеленого та сірого сукна на суму 625 крб. сріблом. На ф-ці Милорадовича вироблялося за рік 500 арш. сірого солдатського сукна на 150 крб. сріблом. На обох ф-ках працювало по 25 робітників. 1859 - 237 дворів, 1350 ж., діяла дерев. Введенська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1730). У 1861-66 в О. діяло Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян, якому була підпорядкована сільс. громада (611 ревіз. душ). Після реорганізації волостей О. входили до нової *Іванківської вол.* (1867-89), пізніше (1890 -1923) - до *Переволочнянськоївол.* 2-го *стану.* 1886-263 двори селян- власників, 1 двір міщан та ін. (козаків не було), 287 хат, 1544 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1863), початкове однокласне училище (засн. 1868, у віданні земства з 1888), заїжджий двір, 2 шинки, 3 крамниці, кузня, 2 вод. млина, 25 вітряків, олійниця, базар щопонеділка. Поміщиком О. у др. пол. 19 ст. був надв. ради Д. Є. Троцина. 1910-271 госп., з них козаків - 3, селян - 263, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 3, наліч. 1593 ж., у т.ч. 19 теслярів, 12 кравців, 2 шевці, 4 столяри, 3 ковалі, 1 слюсар, 37 ткачів, 7 візників, 90 поденників, 16 займалися інтелігентними та 216 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1224 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Введенська ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 53 хлопч. і 17 дівчат (1912), церковнопарафіяльна школа. У 1923-30 рр. О,- центр сільради. 1925 - 407 дворів, 1861 ж.; 1930 - 410 дворів, 1882 ж. 1931 організовано с.-г. артіль ім. Шевченка. 1944 - 394 двори, 1177 ж. Колгосп мав кузню, теслярську майстерню, мех. млин, вітряк. 1950 артіль об'єднувала 404 двори (503 чол. працездатних), мала 2372,2 га землі (1632.9 га орної), в.р.х. - 240, коней-142. У тому ж році колгосп ім. Шевченка в х. *Пручаях* Калюжинської сільради Срібнянського р-ну приєднано до колгоспу ім. Шевченка в Охіньках. Одночасно х. *Пручаї* перейшов до складу Охіньківської сільради Прилуцького р-ну.

Охіньки. Введенська церква. Фото 1912 р.

1961 в школі-восьмирічці навчалися 194 учні (17 працівників). 1970 в колгоспі ім. Т. Г. Шевченка наліч. 13 автомашин, 17 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 854, свиней - 1112, овець - 325. 1971 - 362 двори, 1107 ж. 1975 колгоспи в Охіньках і *Переволочній* об'єднані в один -ім. Шевченка з центральною садибою в Охіньках, а 1987 господарства знову роз'єднані. 1990 в колгоспі налічувалося 39 автомашин, 34 трактори, 12 комбайнів, а також в.р.х. - 1709, свиней - 1525, коней - 72, овець - 301, птиці - 543. У 1996 в О. містилася центр, садиба пайгоспу ім. Т. Г. Шевченка (з 1992), до якого входило відділення в с*. *Пручаях.* Пайгосп мав 2977,3 га землі (2057,4 га орної), наліч. 38 автомашин, 32 трактори, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 1544, свиней - 849, коней - 53. В О. - відділення зв'язку, АТС (1994), філіал відділення Ощадбанку, неповна середня школа (81 учень, 17 пед. працівників -1994) зі спортзалом, дитсадок (12 дітей; 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 350 місць, б-ка (11,6 тис. од. зб.), кіноустановка, 3 магазини, їдальня. Село газифіковане (1997). Пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим (149 чол.) на фронтах В. В. Війни (1962), надгробок на братській могилі воїнів, які загинули 1943 в боях за визволення села від фашистів (1946), погруддя Т. Г. Шевченка. Виявлено поселення епохи неоліту і бронзи (4-2 тис. до н.е.), ранньослов'янського часу (1 тис. н.е.), Київ. Русі (11-13 ст). Через О. проходить автотраса Київ - Суми.

ОХІНЬКІВСЬКИЙ - заказник ентомологічний (з 1982). Місце масового оселення джмелів, диких бджіл та ін. корисних видів ентомофауни. Розташ. біля с. *Охіньок* Прилуцького р-ну. Площа 23 га.

ОЧЕРЕТЯНКА - хут. Повстанської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру. 1925 - 2 двори, 13 ж.; 1930-3 двори, 14 ж. Нині не існує.

П

ПАВЛЕНКА ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав сотенному писарю Павленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ПАВЛЕНКІВ - хут. Білоцерківської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від сільради. 1930 - 10 дворів, 62 ж. Нині не існує.

ПАВЛІВКА - хут. Линовицької сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від *Линовиці.* 1930 - 6 дворів, 29 ж. 1993 сполучена дорогою з тверд, покриттям з смт*Линовицею* (2,3 км).

ПАВЛІВСЬКИЙ - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Нині не існує.

ПАВЛІВЩИНА-село* Михалівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 169 дворів, 800 ж.; 1930 - 139 дворів, 667 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ПАДАЛКИ - хут. Нехайківської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 5 км від с*. *Нехайки.* 1930 - 40 дворів, 182 ж. Нині не існує.

ПАЙКИ - хут. Попівської, пізніше - Жовтневої сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від с*. Попівки (Жовтневе). 1925 - 117 дворів, 575 ж.; 1930 - 114 дворів, 576 ж. Нині село* Згурівського р-ну Київ. обл.

ПАЛАМАРІВСЬКИЙ - хут. Розташ. на безіменній прав, притоці р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* за 11 в. від м. Прилук. Вперше згадується 1797 [9]. Входив до складу Прилуцького пов. 1797 наліч. 12 душ чол. статі податкового населення. Останній раз згадується 1804.

ПАЛАЦ ПІОНЕРІВ ТА ШКОЛЯРІВ. Див. *Центр творчості дітей та юнацтва.*

ПАМ'ЯТНИК ВОІНАМ-ВИЗВОЛИТЕЛЯМ у Прилуках. Споруджено на честь воїнів 3-го гв. танкового корпусу, 163-ї стріл, дивізії 50-го стріл, корпусу 36-ї армії, 18-го гв. стріл, корпусу 60-ї армії та 42-ї гв. стріл, дивізії 52-го стріл, корпусу 40-ї армії, які 18.09.1943 визволили місто від нім.-фашист, загарбників. Пам'ятник - танк Т-34 на бетонному постаменті, що міститься на вершині насипного пагорба. На його зх. схилі вмонтовано брилу червоносірого граніту з написом: «Пам'ятний знак встановлений на честь 35-ї річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників. Жовтень 1979 року». Відкритий 6 жовтня 1979. Біля підніжжя пагорба - бетонна стела з написом: «Воїнам-визволителям від вдячних прилучай». Танк прислав місту кол. випускник Прилуц. педучилища командуючий Сибірським військовим округом - генерал-полковник М. Г. Хомуло із Омського вищого танкового училища. Встановлений на перехресті вул. Першотравневої, Гвардійської, Пирятинської.

ПАМ'ЯТНИК ВОЇНАМ, ЗАГИБЛИМ В АФГАНІСТАНІ. Споруджений за проектом архітектора П. Г. Бережного в центр, сквері біля універмагу, на честь уродженців м. Прилук і Прилуцького р-ну, які загинули на війні в Афганістані. Відкритий 6 травня 1995. Являє собою квадратну в плані каплицю на чотирьох

Спорудження пам'ятника воїнам визволителям, 1979

арках, яку вінчає чотиригранний купол з хрестом. Під склепінням міститься дзвін. У нижній частині розміщена гранітна стела з написом: «Вони загинули на війні в Афганістані 1979-1989 рр. Пам'ять про них буде жити вічно! Вареник Микола Ілліч 1964-1984, Вікторов Юрій Іванович 1965-1984, Замига Євген Леонідович 1967-1987, Кирсенко Ігор Васильович 1966-1986, Малоголовий Володимир Олексійович 1958-1984, Маляренко Леонід Сергійович 1962-1982, Нечунаєв Олександр Андрійович 19631982, Павлов Олександр Геннадійович 1961-1982, Руденко Василь Іванович 1966-1985, Череп Олег Володимирович 1962-1982, Тищенко Анатолій Володимирович 1961-1984, Здоровенко Іван Григорович 1944-1979, Немченко Віктор Вікторович 1963-1983, Скрипченко Юрій Миколайович 1967-1987, Суглоба Анатолій Михайлович 1940-1982, Шевченко Віктор Миколайович 1944-1979, Бородай Михайло Олексійович 1959-1980».

ПАМ'ЯТНИК ЖЕРТВАМ ФАШИЗМУ в Прилуках. У роки В. В. війни, під час окупації, у Прилуках було розстріляно і закатовано до 15 тис. чол., з них на терит. кол. тюрми й іподрому близько 6 тис. прилучай. 1944 могили були впорядковані, а 1955 споруджено перший пам'ятник. 7.05.1978 відкрито пам'ятник-меморіал: скульптура матері, яка тужить за своїми синами і дочками. Автор скульптури - архітектор В. Г. Штолько, скульптор В. П. Луцак. Скульптура вирізана з каменю. Розташ. на вул. Київській між буд. №№ 232 і 234,

ПАМ'ЯТНИК ЖЕРТВАМ ЧОРНОБИЛЯ у Прилуках. Відкрито 26 квітня 1996 із нагоди 10-ї річниці Чорнобильської катастрофи. На гранітному постаменті з плит, розміщених у вигляді хреста, напис: «Прилучанам, які постраждали від наслідків аварії на ЧАЕС, від жителів міста в день 10-річчя Чорнобильської катастрофи. Квітень 1996 року». Над плитами на металевих стовпах підвішений дзвін. Дві символічні деталі пам'ятника: хрест і дзвін - знаки біди й тривоги - невід'ємні складові Чорнобильської трагедії. Автор - прилуцький архітектор П. Г. Бережний. Фінансову допомогу в спорудженні пам'ятника надали керівники електричних мереж, відділення «Промінвестбанку», УБР, з-ду прод-товарів, тютюнової компанії «ВАТ-Прилуки» та ін. На 1.01.2000 в Прилуках мешкало 109 учасників ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи 1 категорії, 573 - 2-ї, 215 - 3-ї, дітей, що постраждали від катастрофи, - 3780.Розташ. у центрі міста біля *Музею краєзнавчого.*

ПАМ'ЯТНИК НА ЧЕСТЬ 900-РІЧЧЯ ПРИЛУК. Відкрито 22 серпня 1992. Біля підніжжя двох стел, увінчаних чотиригранним куполом з позолоченим шпилем, розміщене чотириметрове бронзове скульптурне зображення князя Володимира Мономаха на повний зріст на троні, у правій руці перо, у лівій - пергамент з словами: «В літо 1085... і коли ми їхали до Прилука-города, то стріли нас зненацька половецькі князі. Вісім тисяч воїнів і хотіли

Пам'ятник на честь 900-річчя Прилук

ми з ними отже битися, та оружжя одіслали були вперед на повозах і ввійшли ми в город. Повчання Володимира Мономаха синам». Скульптор С. Т. Кантур. Розміщений на валу в центрі міста.

ПАНАСЕНК1В - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. від х. *Кондратівського.* 1908 наліч. 37 ж. [23]. Нині не існує.

ПАНАСИКІВ - хут. Сокиринської вол. Прилуцького пов. 1886 - 2 двори селян власників, 2 хати, 12 ж. [15]. Нині не існує.

ПАНАСІВЩИНА - хут.Срібнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. біля с*. *Загайки.* 1886- 1 двір козаків, 3 двори селян власників, 4 хати, 24 ж. [15], приписаних до парафії Хресто-воздвиженської ц-ви м-ка *Срібного.* 1910- 4 госп. селян, 19 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 займалися ін. неземлеробськими заняттями. 5 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкована Срібнянській сільраді Срібнянського р-ну Прилуцького округу. 1925- 14 дворів, 66 ж.; 1930- 10 дворів, 53 ж. Нині не існує.

ПАНТЕЛЕЙМОШВСЬКА ЦЕРКВА у Прилуках. Збудована 1905 *в Густинського монастиря заїжджому дворі.* Церква мурована, однобанна, квадратна в плані, безстовпна, одноапсидна. Вінчає невелику споруду - намет на восьмерику. Фасади оздоблено з використанням звичайної та лекальної цегли. Мала 4 дзвони (найбільший 30 пудів). Іконостас

Пантелеймонівська церква, 2007

двох'ярусний, прикрашений різьбленням і позолотою. 1921 в церкві наліч. 69 ікон. У 1929-30 рр. церква закрита. Перед В. В. війною тут була аптека. Під час окупації церкву відкрито. Діяла до 1962. Після закриття використовувалася під склад. 1988 в ній було відкрито кооперативне кафе «Старий замок», яке проіснувало недовго. 9.08.1990 П.ц. повернута віруючим. Відкрита 1991 після реставраційних робіт. Розташ. на розі вул. Київської та Михайлівської.

ПАНТЮХИ - хут. Антонівської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від с. *Антонівки.* 1930 - 1 двір, 8 ж. Нині не існує.

ПАНЧЕНКА ВУЛИЦЯ у зх. частині міста, на Мєдинщині, на Леваді) - від вул. Дубинського (№№ 5, 7) на Сх. до болота, паралельно вул. Носенка, Маслова, перетинає вул. Інтерна-ціоналістів. Закінчується №№ 35, 38. Довж. 475 м, без тверд, покриття. Прокладена 1988 на полях *Дослідної станції.* Названа на честь Олексія Яковича Панченка (1907-1943) - Героя Рад. Союзу. Працював на меблевому комбінаті до війни (встановлена меморіальна дошка). Народ, в с. Калантаїв Світловодського р-ну на Кіровоградщині. Призваний на військову службу, був авіамеханіком. Після звільнення в запас пішов працювати на Прилуцький меблевий комбінат. Вдруге призваний 1943. Рядовий 1318 стріл, полку 163 стріл, дивізії 38 армії. Першим увірвався в с. Гута-Межигірська під Києвом. Загинув 29.10 1943 в бою. Звання Героя присвоєно посмертно. Вулиця забудовується приватними житл. будинками.

ПАНЧЕНКІВ - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1 в. від с*. *Гнатівки.* 1908 наліч. 13 ж. [23]. Нині не існує.

ПАРАСЧЕНКІВ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. 1886 - 3 двори козаків, 3 хати, 20 ж. [15]. Нині не існує.

ПАРАФІЇВКА - річка, ліва прит. р. *Сможу* [32]. У 18 ст. витікала з невеликих ярів за 2 в. від с. *Парафіївки,* протікала мимо неї і біля х "Качанівщини" впадала в р. *Смож;* мала довж. 5 в. [1]. Протікала на терит. Ічнянської сотні.

ПАРАФІЇВКА - смт Ічнянського р-ну, центр селищної ради, якій підпорядковані сс*. *Лугове, Софіївка.* Розташ. у верхів'ї р. Сможу, на березі р. *Парафіївки,* поблизу її впадіння в р. *Смож,* за 20 км від райцентру і за 23 км від залізнич. ст. Ічні. 3200 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Ічнянської сотні Прилуцького полку. В Генеральному описі Лівобережної України (1765-69) [28] Парафіївка помилково показана в Борзнянській сотні Прилуцького полку. 1666-24 госп. селян (козаки не показані). Вільне військове село, «до ратуші Ічанскої прислушаюче». 1700 гетьман І. Мазепа надав його генер. осавулу І. Ломи-ковському. З 1710 по царській грамоті селом володів гр. Сава Рагузинський (562 душ селян), після смерті якого П. дісталася його племіннику гр. Гаврилу Вла-диславичу. 1737 - 138 госп. селян, 34 госп. козаків (8 виборних, 26 підпомічників) і 1 госп. козачих підсусідків. 1739 Г. Вла-диславич заповів П. брату Мусію Владиславичу. З 1742 власниками П. були брати Юхим та Мусій Владиславичі. Від них село 1778 перейшло до гр. П. О. Румянцева. 1780 - 148 дворів (193 хати) селян, 44 двори (102 хати) козаків, 5 хат козачих підсусідків. 1783 П. О. Румянцев мав у П. заводи рогатої худоби (200 голів) і вівчарний (1000 голів простих та 500 шльонських). Дерев. Миколаївська ц-ва згоріла 1796 , на її місці побудована нова, мурована (перша ц-ва збудована до 1666). Після скасування

Парафіївка. Цукровий завод, 2005

полкового устрою П. 1782 відійшла до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ПАРАФІЇВСЬКІ ХУТОРИ. Розташ. на р. *Сможі* та його притоках в Ічнянській сотні Прилуцького полку у 18 ст. [16]. До складу П.х. входили: *Западня, Жабокриківка, Туркенівка, Петрушев-щина (Петрушевський), Каченівщина, Власівщина.*

ПАРАФІЯ - визначена місцевість, всі мешканці якої вважаються парафіянами однієї церкви.

ПАРИЗЬКОЇ КОМУНИ ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на Ракитному) - від поч. вул. Саксаганського на Пд.Сх., понад залізнич. колією біля залізнич. станції, до поч. вул. Зеленої. Закінчується №№ 15, 60. Довж. 1400 м, з тверд, покриттям. Має 2 провулки. Прокладена на поч. 20 ст, до 1934 не мала назви. На розі П.К.в. та Піонерської розташ. млин і олійниця. 1913 побудовано 4 поверховий млин Долгіна І. А. (оцінений в 174595 крб.), до якого підведена залізнич. колія. До млина везли зерно не лише з Прилуцького пов., а й з сусідніх. Під час війни 1941-45 млин спалений; стіни його підірвано 1990. На терит.кол. млина міститься *Комбінат хлібопродуктів №1* (кукурудзяний з-д, 7 зерносховищ) (№ 56). У кінці вулиці міститься філіал локомотивного депо Гребінка по ст. Прилуки (з 1.01.1994), до якого входять цех експлуатації, майстерні, паливний склад, перукарня. На розі вул. П. Комуни і Зеленої розташ. *¡9-а дистанція колії* (ПЧ-19). Забудована житл. будинками залізничників та підприємствами залізничного транспорту.

ПАРИЗЬКОЇ КОМУНИ провулок **1**-й - від вул. П. Комуни (№№ 30, 32; навпроти залізнич. вокзалу) на Пд. до вул. Енгельса (№№ 5, 7), паралельно вул. Франка. Закінчується №№ 9, 16. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПАРИЗЬКОЇ КОМУНИ провулок **2**-й - від вул. П. Комуни (№№ 36, 40; навпроти залізнич. вокзалу) на Пд. до

вул. Енгельса (№№ 11, 13а), паралельно 1-му пров. П. Комуни. Закінчується №№ 9, 10. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПАРИШКІВ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1900 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ПАРТИЗАНСЬКА ВУЛИЦЯ (до 1934- Рудівський шлях; у зх. частині міста, на *Квашинцях)* - від вул. Київської № 58 на Пд. Зх. до Рудівського мосту. Закінчується №№ 20, 63. Довж. 700 м, з тверд, покриттям. Має провулок. Біля буд. № 20 братська могила з пам'ятником воїнам, які померли від ран у госпіталі 1943 (32 імені викарбовані на плитах), далі старе (закрите) *Кладовище єврейське;* магазин «Тетяна» (№ 20а). Забудована приватними житл. будинками.

ПАРТИЗАНСЬКИЙ провулок (у зх. частині міста, на *Квашинцях)* - від вул. Київської № 66а на Пд., паралельно вул. Партизанській. Закінчується буд. № 35. Довж. 475 м; частково з твердим покриттям. Прокладений 1960. У провул. розміщені: автокооператив у кар'єрі кол. цегельного з-ду № 1, Прилуцька дільниця АТ Чернігів, реставраційних майстерень (з 1970-х) (№10), кабельна дільниця № 5 виробничого об'єднання «Чернігівзв'язок» підприємства первинної зонової мережі Міністерства зв'язку України (№12), Міська санепідемстанція (№16), *Євангелістів-християн-баптисті в молитовний будинок(№* 27а). Забудований приватними житл. будинками.

ПАРФЕНА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав осавулу сотенному Парфену [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ПАРХОМЕНКА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на *Плискунівці)* - від пров. Пархоменка (№№ 5,5а) на Пд., паралельно вул. Луначарського. Закінчується №№ 21, 30. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Має 1 провулок. Прокладена 1956. Між буд. №11 і 13 розміщене невеличке кладовище, на якому ховали своїх рідних Клязники, Зайці, Яковенки; останнє поховання -1960. Кладовище не огороджене. Вул. названа ім'ям О. Я.Пархоменка (1886-1921) - учасника громадянської війни. Забудована приватними житл. будинками.

ПАРХОМЕНКА провулок (у сх. частині міста, на *Плискунівці)* - від міського каналізаційного колектора на Пн.Сх. до вул. Луначарського (№№ 24, 28). Закінчується №№ 9, 18. Довж. 250 м, без твердого покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПАРХОМЕНКІВ - хут. Іванківської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1 в. від волосного центру. 1908 наліч. 16 ж. [23]. Нині не існує.

ПАСІКА - хут. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. Заснов. надв. ради. Григорієм Андрійовичем Горленком в останній чверті 18 ст. як «двор загородной пасеки» [17]. 1782 в цьому «дворі» йому належали 21 душа чол. і 28 душ жін. статі селян. 1811 називався х. Пасіка, наліч. 11 душ чол. статі й належав надв. ради. Петру Григоровичу Горленку. 1816 - 19 душ чол. і 12 душ жін. статі селян. Після смерті П. Г. Горленка (близько 1825) його сини поділили між собою батьківські маєтності, кому дістався хут.- невідомо. Пізніше в історичних джерелах не згадується. Нині не існує.

ПАСІЧНЕ - заказник бот. (з 1978). Дубово-липовий ліс віком до 50 років на схилах ярів та балок. У трав'яному покрові - звіробій, конвалія. Розташ. у Прилуцькому р-ні на пн. околиці смт *Ладан.* Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 112 га.

ПАСІЧНИЙ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав *Густинському м-реві* [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ПАСКІВЩИНА - село Згурівського р-ну Київ, обл., центр сільради. Розташ. на прав, березі р. *Переводу* (правої прит. р. *Удаю),* за 5 км від с. *Турівки.* Вперше згадується 1781 [8]. Входила до Басанської

сотні Переяславського полку, до Козелецького пов. (1782-96), до Пирятинського пов. (1797-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 в хут. - 54 хати «посполитих власницьких, різночинських і козачих підсусідків». 1797 наліч. 267 душ чол. статі податкового населення. 1859 - вже село*; 157 дворів, 1038 ж. П. належала Вас. Петр. Кочубею. 1861-66 селяни П. підпорядковані Оржицькому Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян (козаків не було). Після реорганізації волостей П. 1867 увійшла до *Турівської вол.* 3-го *стану.* 1886 - 260 дворів селян-власників, 1 двір міщан, 273 хати, 1461 ж. 1892 збудована дерев. Василівська ц-ва (приписана до Успенської ц-ви с. *Оржиці).* При ній змішана церковнопарафіяльна школа. 1910-315 госп., з них селян - 309, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 2, привілейованих 3, наліч. 1719 ж., у т.ч. 7 теслярів, 9 кравців, 6 шевців, 2 ковалі, 1 слюсар, 137 ткачів, 2 візники, 61 поденник, 10 займалися інтелігентними та 180 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 894 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщики Є. Кошелевата ін. У 1923 -30 рр. П. - центр сільради. 1925 - 419 дворів, 2084 ж.; 1930 - 441 двір, 2084 ж.

ПЕДАГОГІЧНІ КУРСИ ВИЩІ повітового відділу нар. освіти. Прилуцька педагогічна школа з 4-річним строком навчання відкрита 2.09.1920 на базі *учительських семінарій Бєльської і Прилуцької* на вул. Садовій (сучас. *Школа № 4).* Школа (директор Сенько П. І.) готувала вчителів початк. шкіл і працівників дошкільних установ. До першого набору зараховано 80 чол. (2 класи). Весною 1921 педшкола реорганізована в Прилуцькі 3 річні педагогічні курси; їм надане приміщення *Гімназії чоловічої,* яку на той час було ліквідовано. На курсах викладали професори О. М. Щербина, М. І. Демков, В. І. Маслов. У 8 групах навчалося 276 учнів (22 викладачі). Працювали драмгурток, хор. 1925 П.к.в. реорганізовані в педагогічний технікум (див. *Училище педагогічне ім. І. Я. Франка).*

ПЕДУС - хут. Мармизівської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км від с. *Мармизівки.* 1930 - 1 двір, 4 ж. Нині не існує.

ПЕКАРІ - село Конотопського р-ну Сумської обл., центр сільради, якій підпорядковане с*. *Юрівка.* Розташ. на р. *Ромен,* за 28 км від райцентру і залізнич. ст. Конотоп. 235 дворів, 637 ж. (1993). Заснов. у др. пол. 17 ст. [16]. Входили до Красноколядинської, з 1751 - до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Перший власник П. - сердюцький полковник І. Лисиця - одержав село від гетьмана І. Самойловича. Після нього залишилися дві дочки, з яких одна, Марія, була одружена з б.т. Андрієм Стаховичем, а друга - з б.т. В. А. Дорошенком. 1713 П. (20 дворів селян) були розділені між дочками І. Лисиці. Частина, яка дісталася Стаховичам, 1731 розділена удовою А. Стаховича між її синами - Андрієм і Грицьком. Друга половина П. належала В. Дорошенку. 1740 - 27 дворів (27 хат) селян; вони належали Андрію і Грицькові Стаховичам та удові В. Дорошенка. 1780— 84 двори (105 хат) селян б.т. Івана і Петра Стаховичів; 3 бдв. хати підсусідків священика С. Рублевського (козаків не було). Діяла дерев. Покровська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1729). Після скасування полкового устрою П. 1782 відійшли до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ПЕЛЮКІВЩИНА-хут. Прилуцького пов. Малоросійської губ. Розташ. на правому березі р. *Детюківки,* за 6 в. від с. *Талалаївки.* 1797 наліч. 25 душ чол. статі податкового населення [9]. Зважаючи на таку його кількість, можна припустити, що хут. був засн. ще при полковому устрою і містився в Красноколядинській сотні. 1802 відійшов до Роменського пов.

ПЕЛЮХІВ (Буди) - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. 1910 - 2 госп., з них козаків - 1, селян - 1, наліч. 12 ж.,

у т.ч. 1 поденник, 4 займалися іншими неземлеробськими заняттями. 5 дес. придатної землі [25]. Нині не існує.

ПЕЛЮХІВКА - село* Ічнянського р-ну Будянської сільради. Розташ. на струмку *Пелюхівка* (лівій прит. р. *Радьківки),* за 18 км від райцентру і за 5 км від залізнич. ст. *Коломійцеве.* 61 двір, 132 ж. (1996). Виникла у др. пол. 18 ст. [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). За даними відомості 1780 в П. було 4 двори (15 хат) селян, які належали знач. т. Кирилу Тодорському. 1797 наліч. 38 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. кількість мешканців П. значно зменшилася, і вона перетворилася у невеличкий хут, в якому 1859 був лише 1 двір і 10 ж. 1886 - 2 двори селян (державних - 1 і казенних - 1), 5 дворів міщан та ін., 7 хат, 33 ж., приписаних до парафії *Вознесенськоїц-ви* с. *Радьківки.* П. входила до *Малодівицької вол.* 3-го *стану.* 1910 - 9 госп., з них селян - 5, ін. непривілейованих-4, наліч. 67 ж., у т.ч. 1 столяр, 1 ткач, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 355 дес. придатної землі. 1916 в П. працювали цегельний та крохмальний з-ди. У 1923-30 рр. П. підпорядкована Радьківській сільраді. 1925 - 50 дворів, 229 ж.; 1930 - 55 дворів, 258 ж.

ПЕЛЮХІВКА - струмок, ліва прит. р. *Радьківки* [13]. На ній розташ. село* *Пелюхівка* сучас. Ічнянського р-ну.

ПЕЛЬШУКІВЩИНА - хут. Прилуцького пов. Розташ. на правому березі безіменної правої прит. р. *Березовиць,* за 10 в. від с. *Березівки.* Помічений на карті 1804 [12]. Нині не існує.

ПЕРГАТІВСЬКИЙ (Пергатівщина) - хут.на прав, березі р. *Тополі* (правої прит. р. *Удаю),* за 5 в. від с. *Полонок.* Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Входив до Полкової, з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802). 1781 належав полковнику Горленку. 1797 наліч. 9 душ чол. статі податкового населення. Під час утворення Полтавської губ. П. 1802 відійшов до Пирятинського пов. У 1923-30 рр. підпорядкований Мамаївській (1923-25), пізніше (1930) Полонківській сільраді Яблунівського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 11 дворів, 53 ж.; 1930 - 12 дворів, 65 ж. Нині не існує.

ПЕРЕВІД - річка. Тече по межі Київ, і Чернігів, обл. та в Полтав. обл. Права прит. р. *Удаю.* Довж. 65 км, площа бас. 1260 км^2, похил річки 0,38 м/км [33]. Бере початок поблизу с. *Погребів* Прилуцького р-ну. Ліві притоки П. - *Гнилиця, Руда (Руда-Росош, Рудівка);* притока з невідомого боку - *Уступ* [32]. На берегах П. розташ. села *Білошапки, Крутоярівка, Сергіївна, Піддубівка* Прилуцького р-ну.

ПЕРЕВІД - хут. Крутоярівської сільради Яблунівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1923 - 14 дворів, 74 ж.; 1930- 16 дворів, 66 ж. Нині с-ще Яготинського р-ну Київ. обл.

ПЕРЕВОД - село. Див. *с.Погреби.*

ПЕРЕВОДСЬКИЙ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 наліч. 39 хат «посполитих власницьких, різночинських та козачих підсусідків» [8]. У ньому мешкали «казенні люди» й селяни бригадира Івана Скоропадського та полковника Петра Горленка. Останньому 1780 в хут. «при греблі Переводській» належало 36 душ чол. статі селян [16]. Можливо, це був х. Переводський. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ПЕРЕВОЛОЧНЯНСЬКА ВОЛОСТЬ - на Пд. Сх. кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Утворена, мабуть, ще в Малоросійській губ. згідно з законом 1797 (в історичних джерелах згадується 1817 та 1827). Переволочнянському Волосному правлінню до 1838 були підпорядковані лише козаки та державні селяни. За законом 1838 (про укрупнення волостей) П.в. приєднана до *Іванківської вол.* Згідно з законом про реформу 1861 в Переволочній створені два Волосні правління: одне для тимчасово-зобов'язаних селян, друге для осіб відомства Палати державного майна. У

віданні першого Волосного правління перебувало 5 сільс. громад (451 ревіз. душ селян), другого - 2687 душ чол. статі козаків і державних селян. За указом 1866 існуючі волості були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була й П.в. 2-го *стану.* 1868 П.в. наліч. 2015 дворів (819 козаків, 215 селян казенних, 808 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 98 солдат, 19 міщан, 21 дворян, 35 осіб духовного звання). 1886-20 нас. пунктів (1 м-ко, 7 сіл, 2 села*, 10 хут), 2391 двір (1084 козаків, 4 селян державних, 277 селян казенних, 988 селян-власників, 38 міщан та ін.), 2579 хат, 12884 ж. (5971 козаків, 16 селян державних, 1378 селян казенних, 5302 селян-власників, 217 міщан та ін.). 1900 - 12 нас. пунктів (м-ко *Переволочна,* сс. *Охіньки, Мільки, Лиски, Красляни, Подище, Ладан,* с*. *Рибці,* хх. *Пручаї, Євтухівський, Шафранівський, Янини),* 15 сільс. громад, 1457 дворів, 8034 ж.; діяли: 5 земських початкових училищ, 1 церковнопарафіяльна школа, 1 школа грамоти, 3 ярмарки. 1910 - 12 нас. пунктів (1 м-ко, 6 сіл, 1 село*, 4 хут), 1885 госп., 11079 ж., 12455 дес. придатної землі. П.в. існувала до 1923.

ПЕРЕВОЛОЧНЯНСЬКА СОТНЯ створена в Прилуцькому полку 1649; наліч. 99 реєстрових козаків. 1654 ще існувала, пізніше (до 1672) приєднана до Полкової сотні. 1757 знову виділена в окрему сотню, куди увійшло 11 сіл Полкової сотні *(Боршна, Валки, Високе, Дідівці, Калюжинці, Красляни, Лиски, Мільки, Подище, Рибці, Смош)* і с. *Ладан* Журавської сотні. За даними ревізії 1764 в П.с. значилося 5388 душ чол. статі (1153 козаків виборних, 1469 козаків підпомічників та 2766 дворян, різночинців і посполитих). Перед ліквідацією полкового устрою в П.с. наліч. (1780) 36 нас. пунктів (м-ко *Переволочна,* сс. *Дідівці, Валки, Лиски, Красляни, Ладан, Смош, Боршна, Подище, Високе, Калюжинці, Мамаївка, Полонки,* сс*. *Рибці, Мільки, Калишівка* та 20 хут), в яких мешкало 76 родин привілейованих станів (4 дворян і шляхетства, 24 різночинців, 26 духовенства і 22 церковників); у тому ж році - 456 дворів (971 хата) і 17 бдв. хат козаків, 583 двори (789 хат) і 38 бдв. хат селян, 142 двори (210 хат) і 83 бдв. хати козачих і посполитих підсусідків. Сотниками П.с. були: Іван Маскович (так в «Реєстрах» 1649), Степан Васильович Лукомський (1757-63), Степан Степанович Лукомський (1763-81).

ПЕРЕВОЛОЧАНСЬКА - слобідка. Згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Пізніше в джерелах не згадується. Можливо, слобідка згодом стала х. *Підпереволочанським.*

ПЕРЕВОЛОЧНА (Межиріччя) - село Прилуцького р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Удаї,* за 22 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 428 дворів, 750 ж. (2000). Вперше згадується в Іпатіївському літописі 1092 як «град» (місто). Зруйнована під час татаро-монгольської навали 1239. Відродилася на початку 17 ст. під назвою «Межиріччя або Переволочна». 1649 та 1654 згадується як містечко - центр *Переволочнянської сотні.* 1672 ця сотня вже не існувала, м-ко входило до *Полкової сотні.* У 1757-81 знову сотенне м-ко Прилуцького полку. Входала до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Назва вказує, що тут, у давнину, коли ще *Удай* був судоходним, існував «волок для суден» - «переволока». Біля П. р. *Удай* утворює характерну «луку» довжиною 7 в.; при цьому краї «луки» в центрі села зближаються настільки близько, що пн. частина П. розташ. в середині цієї «луки», міститься ніби на острові, з'єднаному вузькою перемичкою твердої землі близько 200 м шириною. Тут і перетягували (пере-волочували) судна, скорочуючи водний шлях. Пізніше П. називали ще Межиріччям, бо вона була ніби затиснута берегами *Удаю.* До 1648 П. належала князям Вишневецьким. У тарифах 1628 показано 2 «дими» і 4 «городники». 1643 тут були вже водяні

млини, власники яких сплачували Я. Вишневенькому певну суму грошей за користування ними. 1666 П. названа м-ком, в якому наліч. 76 госп. селян, з них 21 госп. «первоі статі пашут на четырех волах», та 55 госп. «пашут на дву волах»; козаки не показані. «Да под местечком же Переволочною, на реке Удае, мельница мещанина Дениса Микитина да козака Семена Носули о дву -колесах... На тоі же платане мельница мещанина Трофима Васильєва да брата ево Степана Васильєва ж, о дву колесах.... На тоі же платине их же Трофима да Степана мельница о дву колесах да толчея об одном колесе, в нем четыре толкочи». З одного з 6-ти «кіл» водяних млинів гетьман І. Брюховецький віддав 1664 дві «мірочки на військо» полковнику Лазареві Горленку. 1714 гетьман І. Скоропадський віддав полковому сотнику Івану Марковичу «4-х рибалок і 8 чол. тяглих людей для помочі його перево-лочанському двору», а 1718 «людей пана сотника» було вже 45 госп. Всі інші селяни «прислухалися» до переволочнянської ратуші. 1732 гетьман Д. Апостол віддав П. на ранг генер. судді Мих. Забілі. 1737 - 124 госп. селян, 86 госп. козаків (20 виборних, 66 підпомічників) та 19 козачих підсусідків. Після смерті Забіли П. продовжувала залишатися ранговою маєтністю генер. суддів. У др. пол. 18 ст. в П. з'являються підсусідки різних власників; у відомості 1753 їх показано 23 двори і 10 бдв. хат (б.т. Дем'яновича - 4 двори, знач.т.

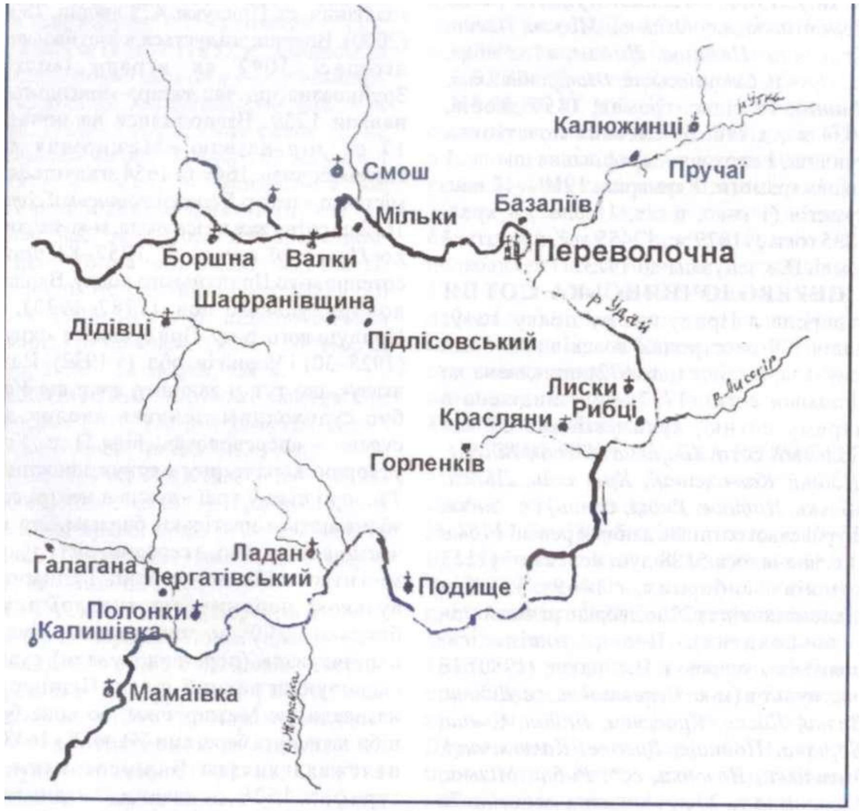

Переволочнянська сотня

Гр. Подольського - 9 та в дрібніших власників - переважно по одному двору). 1780 - 67 дворів (93 хати) і 11 бдв. хат селян, 25 дворів (38 хат) і 15 бдв. хат підсусідків, 39 дворів (79 хат) і 8 бдв. хат козаків. Дерев. *Преображенська ц-ва,* споруджена 1768 (перша ц-ва збудована до 1666), поновлена 1819 та 1837. У 1783-85 рр. у П. - 67 дворів (104 хати) рангових селян, 25 дворів (51 хата) селян різних власників, 10 дворів (36 хат) козаків виборних, 29 дворів (53 хати) козаків підпомічників, 12 госп. різночинців, 16 поставів водяних млинів, базар щопонеділка, ярмарок 6 серпня. 1795 б.т. С. С. Лукомському (кол. переволоч-нянському сотнику) належали 25 душ чол. статі селян. 1797 наліч. 703 душ чол. статі податкового населення. У тому ж році імператор Павло І віддав колез. ради. Італинському, який служив при імператорській місії в Неаполі, 273 душі переволочнянських селян. У 19 ст. поміщиками П. були Милорадовичі. Початок поклав підпоручик Радіон Миколайович, який купив кріпаків і оселився в П.; 1844 йому належали 193 душі селян. Милорадовичі мали тут маєток (на Прусах), розкішний парк з липовою алеєю, ставками, гарний будинок з великою бібліотекою (не збереглася). Є твердження [19], що в П. був також маєток родичів Є. А. Арсеньєвої - бабусі М. Ю. Лєрмонтова і що поет побував тут двічі - 1817 та 1837. Але вірогідних джерел, які підтверджують це, поки що не знайдено. 1859 - 201 двір, 1160 ж., нова дерев, ц-ва (1854). 1860 діяло сільс. училище Міністерства державного майна, в якому навчалося 56 учнів. У1861—66 у П. містилися два Волосні правління - тимчасовозобов'язаних селян і відомства Палати державного майна (див. *Переволочнянська волость).* Після реорганізації волостей П. 1867 стала центром нової *Перево-лочнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 164 двори селян-власників, які входили до двох сільс. громад (Милорадовичівська і Латинівська), 4 двори селян державних, 132 двори козаків, 6 дворів міщан та ін., 333 хати, 1661 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (1880), поштова станція, заїжджий двір, 4 шинки, 2 крамниці, 2 кузні, 11 вітряків, базар щовівторка, 3 ярмарки (Стрітенський 2 лютого, 1 день; Олександро-Невський 30 серпня, 1 день; у 9-ту п'ятницю після Паски, 1 день). 1900 засн. лікарський пункт. 1910 (разом з х. Лисенка) - 352 госп., з них козаків - 152, селян - 165, євреїв - 13, ін. непривілейованих - 4, привілейованих - 18, наліч. 2106 ж., у т.ч. 18 теслярів, 20 кравців, 8 шевців, 1 столяр, 4 ковалі, 1 слюсар, 42 ткачі, 10 рибалок, 16 візників, 103 поденники, 22 займалися інтелігентними та 196 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2307 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Преображенська ц-ва , земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 62 хлопч. і 35 дівчат, земське чотирикласне училище (1913), жіноча однокласна

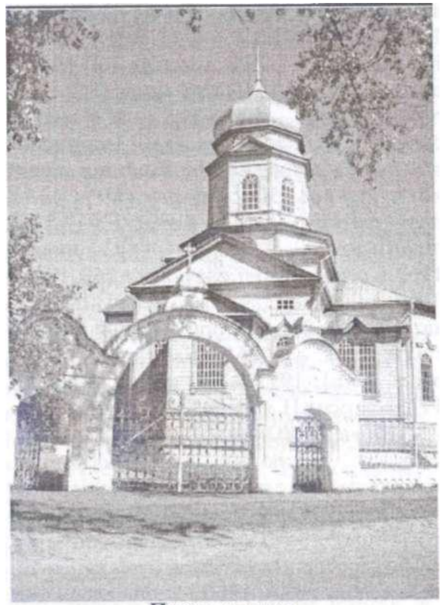
Переволочна.
Преображенська церква, 2007

церковнопарафіяльна школа, лікарня на 10 ліжок, аптека, пожежна команда, поштове відділення (1916). Землевласниками були поміщики: М. Р. Милорадович, О. Є. Безсонова, Т. М. Конах, С. Ф. Шкуратова, С. Карпинська, В. Латинов, Є. О. Ілляшевич, М. М. Вахрамеєв та ін. У 1923-30 рр. П. - центр сільради. 1925 - 475 дворів, 2295 ж. (разом з х. Лисенка); 1930 - 478 дворів, 2144 ж. 1927 в П. для освітлення адміністр. та культурних установ першими в окрузі стали використовувати млини, де встановлювали динамомашини, які виробляли електро-енергію. 1928 на новому виселку організована с.-г. артіль «Червоний партизан». 1936 в П. створений *Український філіал Всесоюзного інституту тютюну і махорки.* 1944 - 520 дворів, 1449 ж. Колгоспи «Червоний партизан» та ім. Калініна мали 2 кузні, 2 теслярські майстерні, 2 вітряки. 1950 в П. існувало 3 колгоспи: «Червоний партизан» - 156 дворів (183 чол. працездатних), 1253,6 га землі (317 га орної), коней - 34, в.р.х. - 109 голів, свиней- 116; колгосп ім. Калініна - 111 дворів (167 чол. працездатних), 1130 га землі (638,9 га орної), коней - 43, в.р.х. - 108 голів, свиней - 93; колгосп ім. Комінтерна - 237 дворів (341 чол. працездатних), 1517,8 га землі (862,3 га орної), коней - 84, в.р.х. - 186 голів, свиней- 120. У тому ж році всі 3 колгоспи об'єднані в один ім. Калініна, після чого стало: 504 двори (691 чол. працездатних), 3910,4 га землі (2212,2 га орної), коней - 161, в.р.х. - 403 голови. 1961 в серед, школі навчалося 268 учнів (28 працівників). 1970 в колгоспі наліч. 9 автомашин, 23 трактори, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 1006 голів, свиней 1002, овець - 461. 1971 - 520 дворів, 1254 ж. 1975 колгоспи П. і Охіньок об'єднані в один -ім. Шевченка (Охіньки). 1.04.1987 на базі кол. П. колгоспу та підсобного господарства технікуму гідромеліорації (Див. *Український філіал Всесоюзного ін-ту тютюну і махорки)* створено господарство Прилуцького *технікуму-радгоспу,* в якому 1990 налічувалося 30 автомашин, 30 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1703, свиней - 1049, коней-36, овець - 652, птиці - 638. У 1996 в П. містилося навчально-виробниче господарство Прилуцького *технікуму-радгоспу,* яке мало землі 3428,4 га (1723,1 га орної), млин, олійницю, крупорушку, пекарню, наліч. 32 автомашини, 24 трактори, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1192, свиней - 373, коней - 25. У селі - відділення зв'язку, АТС (1973), філіал відділення Ощадбанку, середня школа (74 учні, 19 педпрацівників; 1994) з їдальнею, дільнична лікарня, аптека, ветлікарня, Будинок культури на 280 місць (1924), кіноустановка, 2 б-ки (14 тис. од. зб.), 4 магазини. Ведеться будівництво нової школи. Діє дерев. Преображенська ц-ва. З 1.12.1997 в П. міститься підсобне господарство Прилуцького агро-технічного технікуму (на *Прусах)* і с.-г. підприємство «Пере-волочнянське». З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективних господарств. Уродженцями села є: Герой Рад. Союзу І. П. Надьон (1924^44) (див. *Надьону І. П. нам ятник),* генерал-майор М. Ю. Вареха, проф. медицини О. Ф. Звіряка (1751-1829), письменник К. П. Зленко. 1957 встановлено надгробок на братській могилі воїнам, що загинули 1943 в боях за визволення села від гітлерівців. Споруджено меморіальний комлекс на честь воїнів-односельців, загиблих (223 чол.) на фронтах В. В. війни. Поблизу села виявлено поселення 1 тис. до н.е., кургани 2-1 тис. до н.е. П. сполучена дорогою з твердим покриттям з автотрасою Київ-Суми (1 км).

ПЕРЕМИШНЯ - річка, ліва прит. р. *Лисогору.* Гирло біля с. *Болотниці* Талалаївського р-ну. Протікала на терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку [16].

ПЕРЕМОГИ ВУЛИЦЯ (до 1925 - Іорданська (Хрестова на Іордань, з 1925 до поч. 1970-х рр. -Удайська і Київська; у сх. частині міста, на *Кустівцях)* - від *Удаю* (на Нижніх *Кустівцях)* на Пд. Сх., паралельно вул. Щорса, перетинає вул. Шевченка, Соборну, Київську, Коцюбинського, Костянтинівську, Богунську, Гвардійську. Закінчується №№ 222, 159. Довж. 3750 м; від вул. Берегової з тверд, покриттям. Прокладена на Нижніх *Кустівцях* відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Відрізок вулиці від Гвардійської до кінця прокладено 1959. Фактично утворилося три вулиці: Удайська, Воровського й Київська. На поч. 1970-х рр. всі вони об'єднані в одну-вул. Перемоги. Первісну назву отримала в зв'язку з церемонією, яка проводилася на свято Хрещення Господнього кустівською *Трьохсвятительською церквою.* У цей день хресний хід прямував від ц-ви по вул. Іорданській до *Удаю,* де прорубували ополонку у вигляді хреста, будували з криги престол і царські врата. Тут освячувалася вода, проводилося урочисте богослужіння, влаштовувалися масові гуляння. Через це вул. отримала назву Хрестова на Іордань. Вулиця починається від *Удаю,* де він у межах міста мав глибоке й чисте плесо (тут була купальня). На вулиці: в буд. № 91 народилася й жила укр. поетеса Любов Василівна Забашта (див. *Забашти Л. В. садиба);* у кварталі від вул. Київської до вул. Коцюбинського розташ. старе *Кладовище Кустівське;* з 1977 в кол. школі-інтернаті розташ. *Училище педагогічне* (№ 170); навпроти пед. училища ведеться будівництво Прилуц. *лікарні районної центральної;* у 1960 - 70-х рр. поряд з школою-інтернат містився телеретранслятор (№ 184); у кінці вул. розташ. промислові підприємства (цехи і склади *З-ду Будмаш,* тер. *Райагробуду,* холодильник *Райспоживспілки,* рибокоптильний цех, Райпостач, Райтехсервіс). Архітектурну цінність має буд. № 77 кінця 19 - поч. 20 ст.

Вул. Перемоги №170. Пед. училище

ПЕРЕПИСНІ КНИГИ 1666. За Московськими статтями 1665, підписаними гетьманом І. М. Брюховецьким з царським урядом, посилювалася фінансова та адм. залежність гетьмансько-старшинської адміністрації від царизму. Збільшувалася кількість царських воєвод в Україні, які тепер не тільки займалися справами своїх військ, але й збирали в царську казну податки з селян, міщан і торгових людей. Для визначення розмірів цих податків був проведений перепис селян та міщан, внаслідок чого з'явилися рукописні П.к. Вони включають всі матеріали подвірного перепису, які містять важливі демографічні відомості про кількість населення, його майнове становище, про стан с. п, ремесла, торгівлі тощо. П.к. - важливе джерело для вивчення соціально-економічної історії Лівобереж. України 2-ї пол. 17 ст.

ПЕРЕРВЕНКА - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. 1908 наліч. 20 ж. [23]. Нині не існує.

ПЕРЕСУВНА МЕХАНІЗОВАНА КОЛОНА (ПМК) № 237. Утворена наказом Міністерства меліорації водного господарства 7.01.1974 на терит. кол. Сільгосптехніки в Прилуках по вул. Ярмарковій № 43. Мала екскаватори, крани, бензовози, автомашини (40 шт.). Працювало 30 чол. 1975 ПМК переведено на терит. у пд. промзоні, де побудувано адміністр. будинок, ремонтну майстерню, матеріальний склад, заправну станцію, лабораторний корпус. ПМК проводила будівництво меліоративних осушувальних та зрошувальних систем, споруджувала протиерозійні ставки, лотки. 1980 від колони виділена в окреме підприємство автоколона №8 (АК-8) Чернігівводбуду. ПМК 237 проводила роботи у 5 р-нах Чернігівської області: Прилуцькому, Варвинському, Талалаївському, Срібнянському, Бобровицькому. 1976 працювало 219 чол., виконано будівельно-монтажних робіт на 1024 тис. крб. У Прилуцькому р-ні осушено земель: в *Білорічиці* - 356 га, *Погребах* - 285 га,

Мазках - 272 га, *Знам'янці* - 314 га, *М. Дівиці* - 793 га та ін. Побудувані ставки в *Удайцях* - 90 га, *Л. Сорочинцях* - 5,4 га, *Ряшках* - 59 га, а також у *Дідівцях, Сокиринцях, Калюжницях, Гурбинцях, Журавці, Товкачівці* та в ін. селах. Велося будівництво будинків для чорнобильців. На 1.01.1996 працювало 55 чол., на 1.01.2001 - 36. Розташ. на вул. Дружби народів.

ПЕРЕТОЧКИ (Перетоцький) - хут.на прав, березі р. *Лисогору* (лівої прит. р. *Удаю),* за 1 в. від с. Блотниці. Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1781 належав удові ротмістра Скоропадській. 1908 хут. значився в Блотницькій вол., наліч. 16 ж. 1923 відійшов до Роменського округу.

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА ВУЛИЦЯ (до 1925- Переяславська, в 1935-54 рр. - Куйбишева, з 1954 - П.- Хмельницька; у центр, частині міста) - від вул. Київської №№ 166, 170 на Пд. до вул. Калініна (залізнич. мосту), паралельно вул. Земській, Вокзальній, перетинає вул. Миколаївську, Костянтинівську, 1 Травня. Закінчується №№ 59, 76. Довж. 1150 м, з тверд, покриттям. Одна з найдавніших вулиць, що вела до старовинного Переяслава - столиці *Переяславського князівства* Київської Русі, до складу якого входили Прилуки. **У** 17-18 ст. вулиця починалася від Пирятинських воріт, простягалася в пд.-зх. напрямку, перетинала р. Муховець і переходила в шлях. Сучасний напрямок отримала відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Забудова велася в 19-напоч. 20ст. **У** 1900 наліч. 52 володіння (у т.ч. 2 пустирі), 67 житл. будинків. Майже повністю перебудована в 1980-90-х рр. Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута її первісна історична назва - Переяславська. На ній: у двоповерховому будинку №2 спорудженому в 2-й пол. 19 ст. в стилі пізнього класицизму, на поч. 20 ст. містився банк взаємного кредиту (2-й поверх), 1-й поверх займав меблевий магазин. До В. В. війни тут містилась медична школа, після війни - *Технікум ветеринарний,* з 1948 - квартири працівників з-ду Будмаш.**У** перш. пол. 19 ст. на цьому місці споруджено 2 поверховий кам'яний будинок поштової контори, розібраний в середині 19 ст. Поруч з буд. № 6 до 1917 містився постоялий двір, потім *Біржа праці* (буд. розібраний 1989). Зразками народної традиційної міської забудови були будинки №№7 і 9 (розібрані 1992, 1987), що належали Табачникову (гол. технологу тютюнової ф-ки Рабіновича і Фраткіна). Фасади дерев, рублених будинків були прикрашені орнаментальною цегляною кладкою. В будинку *№ 9* до 1960 містився *Музей краєзнавчий.* Своєрідно оформлені фасади мали будинки №14, де 1943 містився госпіталь, в якому лікувалися поранені бійці Першої Чехословацької окремої бригади (розібраний 1993), а також будинки під № 38а і 386, *Будинок культури міський* (№№ 28), кол. театр Буклера, де після 1918 містилася *Школа № 8, а* після В. В. війни - *З-д хлібний* (знесений). З будинків поч. 20 ст. зберігся буд. № 25 - лікарня Ліозіна. На буд. № 27, в якому в 1943-44 розташ. штаб авіаційного полку, встановлена меморіальна дошка з написом: «Здесь в годы Великой Отечественной войны находился штаб 36-го гвардейского бомбардировочного орденов Суворова и Кутузова Берлинского авиаполка, освобождавшего г. Прилуки и город-герой Киев». Далі: кафе «Ровесник» (№30), *Прилуцький районний технічний центр по ремонту побутової радіотелевізійної апаратури* (№ 35), підприємство-магазин «Меркурій» - до 1992 магазин «Все для дому» (№ 37). На терит. кол. *Кузні земської зразкової* (буд. № 70) містилася артіль «Молот» (див. *Артіль «Жовтень»),*

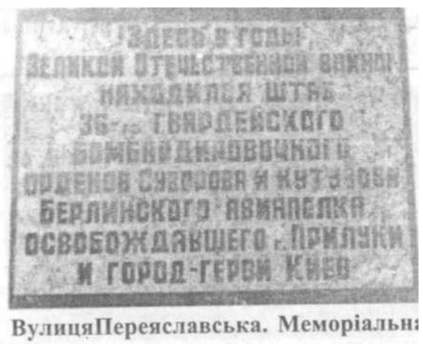

ВулицяПереяславська. Меморіальна дошка

пізніше - *завод «Прилуктваринмаш»,* у 1980-х рр. містився *Технікум вечірній машинобудівний,* з 1984 займає Прилуцька *Будівельна дільниця №2,* фірмовий магазин «Таврія». На терит. *З-ду Будмаш* (№59) на поч. 20 ст. містилася *Ф-ка конфетна,* паточний з-д (працював до 1936), ближче до Овражного пров. - шкіряний з-д Лібермана, в кінці вулиці, біля залізничного мосту - 3 кузні, тепер тут автокооператив «Будмашівець».

ПЕРЕЯСЛАВСЬКЕ КНЯЗІВСТВО- давньоруське удільне князівство з центром у м. Переяславі (тепер м. Переяслав-Хмельницький), до складу якого входила терит. сучас. Полтавщини і частково Чернігівщини. Виникло бл. серед. 11 ст., виділившись в окреме князівство. 1239 П. к. спустошили монголо-татарські орди і воно припинило існування.

ПЕРША ЛІНІЯ. ВУЛИЦЯ. - Див. *Чернишевського вулиця.*

ПЕРШЕ ТРАВНЯ - село* Прилуцького р-ну Малодівицької селищної ради. Розташ. за 20 км від райцентру і за 9 км від залізнич. ст. Галки. 75 дворів, 76 ж. (2000). Вперше згадується 1925. Входило до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1925-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Після 1917 декілька селянських господарств вийшло з с. *Малої Дівиці* на виселок. 1925, під час землеустрою виселенців, утворено два хутори - Першотравенський і Шевченків (див. с*. *Шевченка).* 1929 в хут. організовано колгосп «Сніп». 1930 - 63 двори, 346 ж. 1944 хут. називався с*. Перше Травня, в якому налічувалося 40 дворів, 131 ж. З 1946 і до поч. 1980-х рр.- центр сільради. 1949 місцевий колгосп ім. Горького мав 809 га землі (541 га орної), 99 дворів, 385 ж. (167 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 12 ланок, 3 тваринницькі ферми, 1 автомашину, вітряк, крупорушку, теслярську майстерню, кузню, наліч. в.р.х - 117, свиней - 98, овець - 36, коней- 25, птиці - 163. Згодом господарство об'єднане з колгоспом ім. Шевченка (с*. *Шевченка)* у колгосп «Україна» (с*. Перше Травня), в якому 1970 наліч. 15 автомашин, 12 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 919, свиней - 1351, овець - 257. 1971 - 98 дворів, 273 ж. У 1996 в П. містилося відділення пайгоспу «Прогрес» (смт Мала Дівиця), відділення зв'язку, АТС (з 1986), агентство відділення Ощадбанку, сільс. клуб на 320 місць (1979), б-ка (11 тис. од. зб.), фельдшерсько-акушер. пункт, магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В селі - пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (55 чол.) на фронтах В. В. війни, надгробок на братській могил і воїнів, які полягли під час оборони й визволення в 1941-1943 рр. села* від фашистів. Село* П. Т. сполучене дорогами з тверд, покриттям (1978-79) з нас. пунктами *Приозерне, Мазки* (5,2 км), *Н. Лад* (3 км), *Шевченка* (2 км), *М. Дівиця* (6 км).

ПЕРШОВАРВИНСЬКА СОТНЯ створена в Прилуцькому полку 1761 після розподілу Варвинської сотні на дві - Першоварвинську і Друговарвинську. До П.с. увійшли: м-ко *Барва,* села *Богдани, Брагинці, Гнідинці, Дігтярі, Іванківці, Озеряни, Світличне* та села* *Леляки, Остапівка.* За даними ревізії 1764 в П.с. значилося 5045 душ чол. статі (1052 козаків виборних, 979 козаків підпомічників та 3014 дворян, різночинців і посполитих). Перед ліквідацією полкового устрою в П.с. наліч. (1780) 56 нас. пунктів (крім вище названих, також с*. *Калиновиця,* сл. *Мармизівка* та 44 хут), в яких мешкало 90 родин привілейованих станів (13 дворян і шляхетства, 43 різночинців, 16 духовенства і 18 церковників); 487 дворів (968 хат) козаків, 565 дворів (879 хат) селян, 162 двори (283 хати) і 87 бдв. хат козачих та посполитих підсусідків. Сотниками П.с. були: Андрій Барановський (1761-63), Йосип Жила (1763-81).

ПЕРШОГО ТРАВНЯ ВУЛИЦЯ (до 1925 - Катерининська; у центр, частині міста) - від вул. Козачої (№ 69) на Сх. до перехрестя вул. Котляревського, Гвардійської, Пирятинської, паралельно вул. Костянтинівській, перетинає вул. Андріївську, Ветеранську, Іванівську, Земську, Переяславську, Вокзальну, Садову. Закінчується №№ 82,135г. Довж. 2150 м, з тверд, покриттям. Має 2 пров. 1 Травня і 2 пров. Змагання. Прокладена відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Два будинки № 127 є пам'ятками

народної архітектури. На поч. 20 ст. між сучас. вул. Андріївською та Іванівською були левади Лапшука і Кислого, на пд. боці вулиці містився х. Другасі, на пн. - миловарний з-д Фріда Берка Файловича. У 1900 наліч. 47 володінь (у т.ч. 19 пустирів), 33 житл. будинки. На вул. розміщені: торговельний центр «Сервіс», їдальня і кафе *Заводу «Пластмас-Прилуки», Автошкола* (№46), на місці кол. *М'ясокомбінату,* міське управління пенсійного фонду України (№68), прокуратура міста і району (з 1970) (№50а), магазин «Меблі» (№73), магазин № 4 «Спартак» (до 1994 - магазин «Спорттовари») (№87), терит. *З-ду Будмаш,* Будинок культури з-ду Будмаш (№80) з парком (кол. *Міський сад).* У парку є пам'ятник заводчанам, які загинули у В. В. війні (1941^-5) роботи А. І. Буренка. На місці кол. сінного складу розташовані: яйцебаза, а з 1992 - яйцесклад (№133) і контора (№133а) *Райспоживспілки,* магазин сільгосппродуктів, *Пам 'ятник воінам-визволителям.* Забудована одно- та багатоповерховими житл. будинками, установами, промисловими підприємствами.

ПЕРШОГО ТРАВНЯ провулок **1**-й - від вул. Пушкіна (№№ 147, 149; навпроти стадіону «Супутник») на Пн.Сх. до вул. Ярмаркової (№№ 120, 124), між вул. Комсомольською та Гвардійською. Закінчується №№ 15,20. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПЕРШОГО ТРАВНЯ провулок 2-й (на *Другасях)* - від вул. 1 Травня (№ 14) на Пд. до вул. Калініна (№ 63). Закінчується №№ 23, 24. Довж. 325 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПЕРШОТРАВЕНСЬКЕ-село*, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925-116 дворів, 629 ж.; 1930 - 128 дворів, 703 ж. Нині с*. Перше Травня Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ПЕТРЕНКІВ (Петрика) - хут. Першотравенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 23 км від райцентру. 1925 - 1 двір, 4 ж.; 1930 (х. Петрика) - 3 двори, 16 ж. Нині не існує.

ПЕТРІВКА - село Прилуцького р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Галці* (правій прит. р. *Удаю),* за 25 км від райцентру і за 7 км від залізнич. ст. Галки. 240 дворів, 456 ж. (2000). Вперше згадується 1713 [16]. Входила до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Поселена не пізніше середини 17 ст. Вільне військове село. Деякий час ним володів прилуц. полковник Лазар Горленко, а потім віддав його полковому писарю й своєму зятю Семену Раковину, близько 1680. У цей час П. вже звалася селом, тобто мала ц-ву. Після смерті С. Раковича селом володіла його вдова з сином Павлом. 1737 П. показана у володінні Павла Раковича. 1740 - 32 двори (40 хат) селян, 7 дворів (9 хат) козаків і 6 бдв. хат козачих підсусідків. Після смерті П. Раковича селом володів Андрій Павлович, а далі - Петро Андрійович Раковичі. 1767 в П. - панський двір і 136 селянських хат. 1775 П. А. Раковин продав П. сестрі Євдокії (по чоловікові - Стахович). 1780 - 76 дворів (131 хата) та 8 бдв. хат селян (належали Євдокії Стахович), 5 дворів (5 хат) козаків; діяла стара дерев. Іллінська ц-ва. 1798 А. І. Стахович збудував нову дерев, ц-ву. На цей час у селі налічувалося 567 душ чол. статі податкового населення. У 19 - на початку 20 ст. поміщиками П. були: Стаховичі, В. Є. Забелло, О. Д. та В. О. Талантові, О. З. Конюхов, С. М. Галенковська. 1859-183 двори, 1077 ж. У 1861-66 в П. містилося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковані 4 сільські громади (525 ревіз. душ). Після реорганізації волостей П. 1867 увійшла до *Малодівицької вол.* 3-го *стану.* 1886 - 261 двір селян-власників, які входили до трьох сільс. громад (Забеллівська, Талантівська, Корніївська), 2 двори козаків, 3 двори міщан та ін., 278 хат, 1414 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (заснов. 1861, у віданні земства з 1872), шинок, крамниця, 2 кузні, 16 вітряків, 2 олійниці. 1896 до ц-ви прибудована дерев, дзвіниця. 1910-318 госп., з них козаків - 9, селян - 295, євреїв - 2, ін. непривілейованих - 2, привілейованих-10, наліч. 1001 ж., у т.ч. 8 теслярів, 7 кравців, 3 шевці, 1 столяр, 1 коваль, 1 слюсар, 97 ткачів, 1 візник, 19 поденників, 8 займалися інтелігентними та 214 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2466 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Іллінська ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 106 хлопч. 33 дівчини, школа грамоти (1912), паровий млин з олійницею і просорушкою. У 1923-30 рр. П. - центр сільради. 1925 - 391 двір, 1992 ж.; 1930-417 дворів, 2174 ж. 1949 в колгоспі ім. Петровського -1829 га землі (1173,8 га орної), 302 двори, 1106 ж. (454 чол. працездатних), 5 рільничих бригад, 29 ланок, 2 тваринницькі ферми, 1 автомашина, вітряк, механ. млин, теслярська майстерня, кузня; наліч. в.р.х-248, свиней - 203, овець - 78, коней - 82, птиці - 203, бджіл - 13 сімей. Згодом колгосп названо ім. Щорса. 1970 в ньому наліч. 10 автомашин, 11 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 621, свиней - 712, овець - 282. П. підпорядкована Великодівицькій сільраді. 1971 - 293 двори, 896 ж. Пізніше колгосп ім. Щорса названо ім Калініна. 1990 в ньому наліч. 22 автомашини 25 тракторів, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 1443, свиней - 505, коней - 35. З 1990 - центр сільради. 1996 в П. містилася с.-г. спілка «Петрівська», яка мала 1885 га землі (1464,2 га орної), млин, крупорушку, просорушку, олійницю, наліч. 27 автомашин, 20 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 948, свиней - 315, коней - 31. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства.У селі - відділення зв'язку, АТС з 1986, неповна середня школа (62 учні, 9 педпрацівників - 1994), школа-

сад (16 дітей,1994), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 200 місць (1967), б-ка (11 тис. од. зб.), 3 магазини, пам'ятники воїнам-односельцям, загиблим (140 чол.) на фронтах В. В. війни і партизанці - уродженці села Ользі Іванівні Мокренець (1995). Уродженцямми П. є критик, письменник В. К. Коваль (1937-2001), Герой Соц. Праці, ланкова М. Г. Чужба. Біля села збереглося поселення доби бронзи та черняхівської культури. Село П. сполучене (1968-69) автодорогою з тверд, покриттям з селом *В. Дівицею* та селищем *М. Дівицею* (11 км), 1993 - з селом* *Воровського* (6,3 км).

ПЕТРІВКА - слобідка Красноколядинської сотні Прилуцького полку. Згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Після скасування полкового устрою сл. 1782 відійшла до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ПЕТРІВСЬКЕ - село* Прилуцького р-ну Заїздської сільради. Розташ. за 11 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 134 двори, 247 ж. (2000). Входило до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (до 1930) і Чернігів, обл. (з 1932). Поселений Петром Горленком, перша згадка в історичних документах - 1764. 1923 під час проведення землевпорядкування тут було виділено площу на 120 дворів для забудови. З того часу хутір почав зростати. 1927 тут побудовано школу. 1930 у П. наліч. 84 двори, 419 ж. 1944 хут. був центром сільради, мав 132 двори, 416 ж. У колгоспі ім. Петровського діяли кузня, вітряк, теслярська майстерня. Хут. став селом* Петрівським 1958. 1971-129 дворів, 345 ж. У 1996 в П. містилося відділення пайгоспу «Україна» (с. Заїзд), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 200 місць, магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Споруджено пам'ятник на честь воїнів-односельців, загиблих (64 чол.) на фронтах В. В. війни і страчених (2 чол.) фашистами під час окупації. Село* розташ. на автотрасі Київ-Суми.

ПЕТРІВСЬКЕ - хут. Метлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 7 км від с. Метлашівки. 1930-3 двори, 13 ж. Нині не існує.

ПЕТРІВСЬКИЙ - хут. Никонівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Никонівки.* 1930 - 4 двори, 24 ж. Нині не існує.

ПЕТРІВСЬКИЙ - хут. Погребівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с*. *Погребів.* 1930 - 8 дворів, 30 ж. Нині не існує.

ПЕТРІВСЬКОГО - хут. Оржицької сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Оржиці.* 1930 - 103 двори, 434 ж. Нині с*. Петрівське Яготинського р-ну Київ. обл.

ПЕТРОВСЬКА - слобідка. Розташ. на р. *Половій* (лівій прит. р. *Удаю),* за 5 в. від м. Прилук. Вперше згадується 1797 [9]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. Заснов. надв. ради. Григор. Андр. Горленком в останній чверті 18 ст. Його син, надв. ради. Петро Григорович, 1795 мав там 76 душ чол. та 78 душ жін. статі селян. 1816 за П. Г. Горленком числилось 16 душ чол. та 15 душ жін. статі селян. Його син підпоручик Олексій Петрович Горленко жив у сл-ці разом з дружиною Настею Прохорівною. За ними в Прилуцьк. пов. числилось «родових 20 душ» і 150 дес. землі (1859). В сл. П. жив також їхній син капітан у відставці (з 1859) Павло Олексійович Горленко, який теж був поміщиком сл. П. [17]. 1859 в сл. П. - 1 двір, 31 ж. (у т.ч. 26 дворових Горленків), приписаних до парафії *Миколаївської ц-ви* с. *Сорочинців,* 1 з-д. Останній раз сл. П. згадується 1860. Пізніше приєднана до х. Сухополов'янського (див. с*. *Сухополова).*

ПЕТРОВСЬКИЙ - хут. Див с*.*Кухарка.*

ПЕТРОВСЬКИЙ - хут. Гнилицької вол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Роташ. біля с. Гнилиці (тепер с. *Знам'янка).* 1910— 3 госп. селян, 11 ж., у т.ч. 1 тесляр. 33 дес. придатної землі [25]. Нині не існує.

ПЕТРОВСЬКИЙ - хут. Жовтневої (Попівської) сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від сільради. 1930 - 7 дворів, 38 ж. Нині не існує.

ПЕТРОВСЬКОГО - хут. економії Згурівської цукроварні, Згурівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 1 двір, 60 ж.; 1930 не згадується. Нині не існує.

ПЕТРОПАВЛІВСЬК (Петропавлівський) - хут. Розташ. за 1 в. від с. *Малої Дівиці.* Входив до складу Малодівицької вол. Прилуцького пов., до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1910-5 госп., з них козаків-1, селян - 4, наліч. 33 ж., у т.ч. 1 кравець, 3 ткачі, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 69 дес. придатної землі [25]. У 1923-30 рр. підпорядкований Малодівицькій сільраді. 1925 - 8 дворів, 45 ж.; 1930 - 10 дворів, 68 ж. Пізніше приєднаний до с. *Малої Дівиці.*

ПЕТРОПАВЛІВСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Червоноармійська вулиця.*

ПЕТРОПАВЛІВСЬКА ЦЕРКВА. У Густині. Надбрамна. Міститься на сх. боці огорожі *Густинського м-ря,* на брамі, від якої починалась дорога через р. *Удай* на *Боршну.* Споруджена 1693-1708 на кошти прилуцького полковника Дмитра Горленка. Значно перебудована 1845. Церква у формах барокко, мурована,

Петропавлівська церква в Густині, 1978

п'ятибанна, хрещата. Під нею розташ. ворота (брама). Вікна з арочними трьохцентровими перемичками, вписані в обрамлені наличниками ніші, декорують фасад.

ПЕТРОПАВЛІВСЬКИЙ (Петропавлівка) - хут. Степанівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 2 км віл с. *Степанівки.* 1925 - 76 дворів, 364 ж.; 1930 (Петропавлівка) - 57 дворів, 285 ж. Пізніше приєднаний до с. *Степанівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ПЕТРУШІВКА (Петрушевщина, Петрушівський) - хут. Розташ. на р. *Смож.* Вперше згадується (х. Петрушівка) в 1753 [16]. Входив до складу Парафіївських хуторів Ічнянської сотні Прилуцького полку. Належав Яблунівському сотнику Степану Стороженку. За даними відомості, 1753 - 11 бдв. хат, а 1780 - 10 дворів (10 хат) селян. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ПЕТРУШИНЕ - хут. (економія) Берегівської вол. Прилуцького пов. Розташований за 1 в. від волосного центру. 1908 наліч. 102 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с. *Березівки.*

ПЕТРУШІ (Петрушин) - село* Прилуцького р-ну Товкачівської сільради (до 1993). Розташ. за 15 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. Вперше згадується 1781 [7]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). 1781 звалися «хут. значк.т. Петруши», звідки й назва хут. На картах 1797 та 1804 показаний як х. Петрушин. 1859 в ньому мешкали лише козаки - 5 дворів, 41 ж., приписаних до парафії Хрестовоздвиженської ц-ви с. *Товкачівки.* Хут. входив до *Малодівицької вол.* 3-го *стану.* 1886 - 20 дворів козаків, 21 хата, 94 ж. 1910-22 госп., з них козаків - 19, селян - 3, наліч. 124 ж., у т.ч. 1 коваль, 9 ткачів, 6 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося

землеробством. 221 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. П. підпорядковані Товкачівській сільраді. 1925 - 46 дворів, 224 ж.; 1930- 51 двір, 250 ж. 1949 в хут. (58 дворів, 203 ж., у т.ч.102 чол. працездатних), містився колгосп «18 партз'їзд», який мав 398,4 га землі (278,3 га орної), рільничу бригаду, 7 ланок, тваринницьку ферму, вітряк, кузню, клуб; наліч. в.р.х. - 65, свиней - 50, овець - 59, коней - 20, птиці - 98, бджіл -6 сімей. 19.03.1951 колгоспи «Комунар» *(Товкачівка)* і «18 партз'їзд» (Петруші) об'єднані в один колгосп ім. Молотова з центр, садибою в *с.Товкачівці.* 1958 хут. став селом*. 1971 - 25 дворів, 67 ж. 16 воїнів-односельців загинули на фронтах В. В. війни. 1993 П. у зв'язку з переселенням жителів зняті з обліку (1994 залишався 1 двір, 1 ж.).

ПЕЧКУРІВСЬКИЙ - хут. Розташ. на лівому березі р. *Ржавець,* поблизу впадіння його в р. *Смож* (ліву прит. р. *Удаю).* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. 1781 належав майору Горленку. 1797 наліч. 10 душ чол. статі податкового населення. У 1810-х рр. відійшов до Борзнянського пов. Чернігів, губ.

ПИЛИПТИЧ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1157 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ПИРОГІВСЬКЕ ТОРФОПІДПРИЄМСТВО Чернігів, обл. паливного тресту. Організоване 23.08.1945. Займалося видобуванням торфу механічним та ручним способом, збутом продукції. 13.01.1949 торфопідприємство «Пирогівці» об'єднане з торфо-підприємством «Полонки». 1955 П.т. ліквідоване у зв'язку з незначними покладами торфу.

ПИРОГІВСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1989). Низинне осоково-очеретяне болото в заплаві р. *Удаю.* Розташов. біля с*. *Пирогівців* Прилуцького р-ну. Площа 259 га.

ПИРОГІВСЬКИЙ провулок 1-й (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* - від соснового лісу, посадженого 1957,на Пд.Сх. до перехрестя вул. Фабричної, Миру, Шкільної, пров. Піщаного, паралельно вул. Фабричній. Закінчується №№ 3О, 43. Довж. 500 м, без тверд, покриття. Прокладений 1962 неподалік від з с*. *Пирогівці* (через ліс), звідки й отримав назву. Забудований приватними житл. будинками.

ПИРОГІВСЬКИЙ провулок 2-й - від лісу на Пд.Сх. до пров. Пирогівського, паралельно вул. Шкільній, пров. Пирогівському. Закінчується №№ 15, 16. Довж. 160 м, без тверд, покриття. Прокладений 1970, забудований приватними житл. будинками.

ПИРОГІВСЬКИЙ - хут. Розташ. на лівому березі р. *Полови* (лівої прит. р. *Удаю),* за 3 в. від с*. *Пирогівців.* Вперше згадується 1797 [9]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. 1797 наліч. 16 душ чол. статі податкового населення. У 18 та 19 ст. належав Горленкам. Останній раз помічений на карті Прилуцького пов. 1904. Нині не існує.

ПИРОГІВЦІ - село* Прилуцького р-ну Сухополов'янської сільради. Розташ. на р. *Удай,* за 4 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 200 двори, 399 ж. (2000). Вперше згадуються 1713 [16]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Виникли наприкінці 17 ст. з хуторів, які селилися біля Прилук. За даними ревізії, 1713-21 двір селян (козаки не показані). Вільне військове село*, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1716 прилуц. полковник Гнат Галаган віддав його полков. осавулу Гр. Панкевичу на ранг. 1737 - 12 дворів селян, 7 дворів підсусідків, 4 двори козаків (1 виборний, 3 підпомічники) та 2 двори козачих підсусідків; власником селян, як і раніше, був Гр. Панкевич. Після його смерті (1738) П. дісталися вдові, яка заповіла село* дочкам Парасці й Марфі (сини Іван 1 Федір померли раніше матері). Марфа була одружена з С. С. Карпинським. 1758 онука Гр. Панкевича Євдокія їв. одержала грунти в П. Частиною села* у др. пол. 18 тав 19 ст. володів рід Карпинських. 1780- 18 дворів (35 хат) селян, 3 двори (6 хат) підсусідків, 8 дворів (15 хат) козаків. 1797 наліч. 149 душ чол. статі податкового населення, приписаного до парафії *Миколаївської ц-ви* с. *Сорочинець.* П. входили до *Прилуцької вол.* 1-го *стану.* 1859- 36 дворів, 283 ж. У 1886 в П. наліч. 40 дворів селян-власників, які входили до Карпинської сільс. громади, 11 дворів селян казенних, 12 дворів козаків, 7 дворів міщан та ін., 71 хата, 386 ж. 1910-96 госп., з них козаків - 20, селян - 65, ін. непривілейованих - 8, привілейованих - 3, наліч. 516 ж., у т.ч. З теслярі, 12 кравців, 1 столяр, 5 ковалів, 1 слюсар, 1 чинбар, 30 візників, 31 поденник, 5 займалися інтелігентними та 36 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 331 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщиці Абажинова і Карпинська. У 1923-30 рр. П. підпорядковані Сухополов'янській сільраді. 1925 - 168 дворів, 730 ж.; 1930 - 170 дворів, 776 ж. 1944 - 151 двір, 473 ж. 1951 в П. існувала с.-г. артіль ім. Луценка, яка об'єднувала 112 дворів (127 чол. працездатних); мала 860 га землі (459,3 га орної), в.р.х. - 109, коней - 19. У тому ж році колгоспи ім. Молотова *(Сухополова),* ім. Рози Люксембург *(Білещина)* та ім. Луценка (Пирогівці) об'єднані в один колгосп ім. Молотова (Сухополова), який 1957 був названий ім. Щорса. 1961 в початковій школі навчалося 28 учнів (3 працівники). 1971 П. наліч. 198 дворів, 528 ж. 1996 в П. містилося відділення пайгоспу «Жовтень» *(Сухополова),* початкова школа (11 учнів, 2 педпрацівники - 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 100 місць, б-ка (4,7 тис. од. зб.), магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. 62 воїни-односельці загинули на фронтах В. В. війни.

ПИРЯТИН - місто, центр *Пирятинського р-ну* Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925-1233 володіння, 13466 ж. Нині райцентр Полтав. обл. Нас. 18,4 тис. чол.

ПИРЯТИНСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Пирятинський шлях, Дзержинського; у пд. частині міста) - від вул. 1 Травня та Гвардійської на Пд.у напрямку смт *Линовиці* та м. *Пирятина.* Закінчується №№ 116, 129. Довж. 1726 м, з тверд, покриттям (бетон). Має провулок. Існує з давніх часів як шлях до Пирятина, який починався від Пирятинської брами Прилуцької фортеці. Після забудови міста за ген. планом 1802 Пирятинський шлях починався (з 1840) від сучас. *Автостанції.* Названа 1934 ім'ям рад. діяча Ф. Е. Дзержинського. Історична назва повернута рішенням сесії міськради від 31.05.2001. Забудована підприємствами та приватними житл. будинками. На ній: на початку вул. *Пам 'ятник воїнам- визволителям, Підприємство «Прилуки-авто»* (№ 2) - кол. станція технічного обслуговування автомобілів, кафе «Зустріч» (№ 2), *Автостанція* (№ 2), *Завод хлібний* (№ 45), *Комбінат меблевий* (№ 14), мале підприємство «Прогрес» (№ 22), магазин «Десна» (№ 53а), перукарня (№ 24а), підприємство «Втормет» (№28а), Коопзаготпром Прилуцької Райспоживспілки (№ 38а), дільниця Прилуцького *Міжгалузевого підприємства пром. залізничного транспорту* (№ 80), магазин «Господарчі товари» Укоопспілки (№115), Прилуцька міжрайонна лісоторгова база «Облкооплісбудгоспторг» (№ 115), будівельно-монтажне підприємство "Агробудмонтаж" (№ 92), *Прилуцький філіал підприємства Чернігівнафтопродукт* (№ 125), *Автотранспортне підприємство (АТП) 17461* (№ 127), Міжрайбаза Чернігівської облспоживспілки (№ 129), автозаправна станція №1 (№ 116), *Інкубаторна станція* (в кінці вул.). Навпроти АТП-17461 - пам'ятник Т. Г. Шевченку (погруддя).

ПИРЯТИНСЬКИЙ провулок - від вул. Пирятинської (№№ 35, 37) на Пн. Сх. до нового ринку, паралельно вул. Островського. Закінчується №№ 21, 40. Довж. 450 м, з тверд, покриттям. Є проїзди на вул. Гвардійську, пров. Фізкультурника. Забудований індивід, житл. будинками. На ньому: *Школа №9* (пров. Фізкультурника № 24), Прилуцька заготівельна дільниця вторсировини (№ 40).

ПИРЯТИНСЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-терит. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Харківецьким, Драбівським, Березоворудським р-ми Прилуцького округу, на Пд. Сх. - з Лубенським округом. 1925 займав площу 568 $км^2$, наліч. 19 сільрад, 6607 господарств у селах та 1233 володінь у місті, 31633 ж. у селах та 13466 ж. у місті, які мешкали в 89 нас. пунктах: м. *Пирятин,* сс. *Городище, Григорівна, Велика Круча, Заріччя, Корніївка, Короваї, Кулажинці, Майорщина, Максимівна, Михайлівна, Мечеть, Повстин, Раківщина, Слободо-Петрівка І, Тарасівна, Улянівка, сс*. Запорізька Круча, Мала Круча, Михайлівна, Писарівщина, Слободо-Петрівка II, Чепурівка,* 8 залізничн. об'єктів та 57 хут. Після ліквідації Харківецького р-ну (1928) до складу П.р. була передана терит. Білоцерківської, Дейманівської, Каплинцівської, Прихідьківської, Харківецької та Яцинської сільрад. 1930 в П. р. 27 сільрад, 106 нас. пунктів (у т.ч. 58 хут, 1 госп-во, 15 залізничн. об'єктів), наліч. 10303 двори, 50833 ж. Після розформування 13.06. 1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ПИРЯТИНСЬКИЙ ШЛЯХ - вулиця. Див. *Пирятинська* вул.

ПИСАРІВЩИНА - село* Григорівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 25 км від райцентру. 1925 - 147 дворів, 708 ж.; 1930 - 152 двори, 815 ж. Нині с*. Писарщина Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ПИШНІВЩИНА - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 2,5 в. від с. *Побочіївки.* 1908 наліч. 11 ж. [23]. Нині не існує.

ПІВДЕННА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на Ракитному) - від вул. Франка (№№ 60, 62) на Сх. до вул. Зеленої (№ 6), паралельно вул. Колгоспній, Малківській. Закінчується №№ 15, 6. Довж. 820 м, без тверд, покриття. Має провулок. Утворена 1950. Від вул. Франка до пров. Південного (кол. землі радгоспу «Деснянський») ведеться забудова, решта - під городами.

ПІВДЕННА ВУЛИЦЯ **2**-га (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Франка (№ 57) на Сх. до терит. відгодівельного радгоспу «Прилуцький», паралельно вул. Малківській. Закінчується № 49. Довж. 610м, без тверд, покриття. Має прохід між буд.№№ 21, 25 та в кінці вулиці на вул. Малківську. Утворена 1953. Забудована приватними житл. будинками.

ПІВДЕННИЙ провулок - від вул. Колгоспної (№22) на Пд. до вул. Південної. Закінчується № 33. Довж. 450 м, без тверд, покриття. В кінці провулку є прохід на вул. Зелену. Утворений 1957. Забудований приватними житл. будинками.

ПІВНІЧНИЙ провулок (у пн. частині старого міста, на *Кустівцях,* у кварталі вул. Ярмаркова-Гоголя-Пушкіна-Берегова) - від лугу (біля вул. Берегової) на Пд. до вул. Гоголя (№№ 87, 89). Закінчується №№ 15, 26. Довж. 225 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПІДВАЛЬНА ВУЛИЦЯ. Див. *Пушкіна вулиця.*

ПІДДУБІВКА (Піддубнівка) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Пологи* й *Тарасівка.* Розташ. на р. *Переводі,* за 35 км від райцентру і за ЗО км від залізнич. ст. Галка. 140 дворів, 137 ж. (2000). Вперше згадується 1701 [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів. обл. (з 1932). Поселена удовою ніжин. полковника І. Обидовського. Гетьман І. Скоропадський 1709 відібрав у Обидовської село і віддав його *Густинському м-реві,* у володінні якого воно перебувало до 1786. 1740 - 23 двори (24 хати) селян, дерев. Іоанно-Богословська ц-ва, збудована до 1737. 1780 - 44 двори (58 хат) і та 8 бдв. хат селян, 5 бдв. хат підсусідків (козаків не було). 1787 - 292 душ чол. статі казенних селян. 1797 наліч. 371 душ чол. статі податкового населення. 1859-211 дворів, 1148 ж. У 1861-66 казенні селяни П. підпорядковані Рудівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей П. 1867 увійшла до *Турівськоївол.* 3-го *стану.* 1886 - 298 дворів селян казенних, 302 хати, 1737 ж.; нова дерев, ц-ва (1864), змішана церковнопарафіяльна школа, шинок, крамниця, кузня, 32 вітряки, олійниця, З ярмарки (Стрітенський 2 лютого, 1 день; Вознесенський, 1 день; Покровський 1 жовтня, 1 день); 1889 запроваджений 4-й ярмарок. 1910-287 госп., з них селян-282, євреїв - 1, привілейованих - 4, наліч. 1660 ж., у т.ч. 4 теслярі, 1 кравець, 3 шевці, 112 ткачів, 12 поденників, 8 займалися інтелігентними та 89 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1786 дес. придатної землі. Землі належали казні. В селі - дерев. Іоанно-Богословська ц-ва (закрита за часів рад. влади), церковно-парафіяльна школа. У 1925-30 рр. П. - центр сільради. 1925 - 469 дворів, 1925 ж.; 1930-396 дворів, 1878 ж. 1949в П. існував колгосп ім. Сталіна, в якому 2768,8 га землі (1227 га орної), 310 дворів, 963 ж. (475 чол. працездатних), 6 рільничих бригад, 39 ланок, 2 тваринницькі ферми, 1 автомашина, З вітряки, теслярська майстерня, кузня; наліч. в.р.х. - 257, свиней - 82, овець - 83, коней - 83, птиці -211. Пізніше до колгоспу приєднано колгосп «Заповіт Леніна» *(Пологи),* і об'єднаний колгосп став називатися «Заповіт Леніна», в якому 1970 наліч. 16 автомашин, 15 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 930, свиней - 1017, овець - 417. 1971 в П. - 241 двір, 599 ж. 1990 в колгоспі наліч. 19 автомашин, 22 трактори, 10 комбайнів, а також в.р.х. - 1365, свиней, 816, коней - 52, овець-327. 1996 в П. містилася центр, садиба пайгоспу «Заповіт Леніна» (з 1992), з відділеннями в сс*. *Пологи, Тарасівка,* який мав землі 3561,5 га (1925,8 га орної), наліч. 13 автомашин, 16 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 706, свиней - 7, коней - 14. У селі - неповна середня школа (16 учнів, 5 педпрацівників - 1994), школа-сад (10 дітей, 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 140 місць (з 1950), б-ка (7,5 тис. од. зб.), 2 магазини. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На терит. села - братська могила жертв фашизму (надгробок - 1955). На честь воїнів-односельців, загиблих (143 чол.) на фронтах В. В. війни, розстріляних мирних громадян (6 чол.), та воїнів, які полягли в боях 1943 під час визволення П. від фашистів, 1965 споруджено 3 пам'ятники. Поблизу села є кургани 2 - 1 тис. до н.е. Село П. сполучено (1973-74) дорогою з тверд, покриттям з автотрасою Київ-Суми через сс*. *Пологи, Зарудка* (11,5 км).

ПІДКРАСЛЯНСЬКИЙ - хут. Див. х. *Беззубів.*

ПІДЛІСНА ВУЛИЦЯ (до 1991 - Дачна; у сх. частині міста, на *Єгорівці)* - від пров. Садового (на *Єгорівці)* на Пд.Зх.; паралельна вул. Єгорівській. Забудовано бік з непарними номерами. На парному боці, на схилі пагорба, розташ. Штондин ліс. Закінчується №13. Довж. 140 м, без тверд, покриття. Утворена 1966, як селище нафтовиків, на тер. Дідівської сільради. 1991 вулиця перейшла в підпорядкування міста й змінила назву. В Штондиному лісі в кінці 19 ст. любив відпочивати видатний історик М. І. Костомаров під час перебування в с. *Дідівцях у* садибі своєї дружини. Забудована приватними житл. будинками.

ПІДЛІСОВСЬКИЙ - хут. Розташ. на безіменній правій притоці р. *Удаю,* за 8 в. від м-ка *Переволочни,* поруч з х. *Шафранівкою.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. 1781 належав *Густинському м-реві.* 1797 наліч. 2 душі чол. статі податкового населення. Останній раз згадується 1804 [12].

ПІДЛОЗОВЕ (х. Підлозовий) - село* Срібнянського р-ну Калюжинської сільради до 1980-х рр. Розташ. за 5 км від с. *Калюжинці.* Вперше згадується 1910 [25]. Входило до Сокиринської вол. Прилуцького пов. 1910 в х. Підлозовий - 28 госп., з них козаків - 8, селян - 20, наліч. 198 ж., у т.ч. 1 швець, 14 ткачів, 7 поденників, 1 займався інтелігентними та 8 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 224 дес. придатної землі. У 1923-30 П. підпорядковане Калюжинській сільраді. 1925 - 15 дворів, 58 ж.; 1930 - 52 двори, 259 ж. Стало селом* 1958. 1980-х рр. мешканці переселені, село * зняте з обліку.

ПІДМОНАСТИРСЬКА СЛОБІДКА. Див. с. *Густиня.*

ПІДПЕРЕВОЛОЧАНСЬКИЙ хут. Розташ. на лівому березі р. *Удаю,* за 1 в. від м-ка *Переволочної.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923). 1781 належав *Густинському м-реві.* 1797 наліч. 4 душі чол. статі податкового населення. 1859-5 дворів, 37 ж., приписаних до парафії *Преображенської ц-ви* м-ка *Переволочної.* Входив до *Переволочнянської вол.* 2-го *стану.* 1886- 10 дворів селян казенних, 10 хат, 54 ж. 1910-6 госп., з них козаків - 1, селян - 5, наліч. 37 ж., у т.ч. 1 швець, 1 поденник, 6 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 42 дес. придатної землі. Нині не існує.

ПІДПРИЄМСТВОТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО. Засноване в Прилуках 1.07.1974; спочатку мало 4 котельні й 240 м тепломереж. Згодом побудовані нові котельні, а довжина тепломереж зросла

майже до 40 км. 1991 виділене із обласного підприємства «Чернігівтеплокомун-енерго» і передане в комунальну власність місту. 1994 на обслуговуванні підприємства перебувало 12 котелень, 180 чол. На 1.01.1996 обслуговувало 48 км тепломереж, 13 котелень, 8 теплопунктів. На 1.01.2001 працювало 210 чол. Розташ. на вул. Садовій № 104.

ПІКЕТ-ДУБРОВА (В Дуброві) - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Вперше згадується 1900 під назвою «В Дуброві» [24]. Розташ. за 2 в. від с. *Полови.* 1908 наліч. 18 ж. Нині існує без назви в урочищі Дуброва.

ПІОНЕРСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* від вул. Паризької Комуни (залізн. мосту) на Пд. до пров.Фрунзе, паралельно вул. Фрунзе, О. Кошового, перетинає вул. 18 вересня, Ракитну. Закінчується №№ 44, 45. Довж. 800 м, без тверд, покриття. Має 1 провулок. Прокладена 1950, а забудова останнього кварталу на терит. кол. цегельного з-ду № 2 почалася 1990. На вул. міститься: кол. військове містечко № 14, побудоване 1951. Забудована приватними житл. будинками.

ПІОНЕРСЬКИЙ провулок - від вул. О. Кошового (№ 35) на Сх. до вул. Піонерської (№ 36), між вул. Ракитного та 18 вересня. Закінчується №№ 6, 11. Довж. 110 м, без тверд, покриття. Прокладений 1950. Забудований приватними житл. будинками.

ПІРОЦЬКОГО ХУТІР (Піроцький) біля с. *Савинців* у Варвинській, з 1761 - у Друговарвинській сотні Прилуцького полку. В 50-х рр. 18 ст. належав б.т. Івану Піроцькому 18], 1781 - полковниці Веклі Тарновській. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ПІСКОВСЬКИЙ - хут. Грицівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 7 км від с. *Грицівки.* 1930 - 2 двори, 14 ж. Нині не існує.

ПІЧКУРЕНКА - хут. Іваницької сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км від с. *Іваниці.* 1930 - 1 двір, 7 ж. Нині не існує.

ПІШТА - протока в с. *Гнідинцях* [32]. Протікала на терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку.

ПІЩАНА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях, наЛитвинівщині)* - від поч. вул. Шмідта на Пн.Сх. до озера. Закінчується №№ 7, 26. Довж. 425 м. На початку вул. з твердим покриттям. Має 1 провулок. Вулиця прокладена на поч. 20 ст. під сосновим лісом, посадженим у 1953-54 рр. на кол. землях поміщика Горленка. Поряд (у лісі) розміщена база відпочинку *Тютюнової компанії «ВАТ-Прилуки».* Забудована приватними житл. будинками.

ПІЩАНИЙ провулок (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* від перехрестя вул. Миру й Фабричної (біля *Миколаївської*ц-ви) на Пд.Сх., паралельно вул. Фабричній, Шкільній. Закінчується №№ 19, 38. Довж. 450 м, без тверд, покриття. Є два проїзди (посередині та в кінці провулку) на вул. Шкільну та прохід на вул. Фабричну. Прокладений 1961. Забудований приватними житл. будинками.

ПЛЕЩУКІВЩИНА - хут. Прилуцького пов. Малоросійської губ. Розташ. на лівому березі р. *Лисогору,* за 6 в. від с. *Никонівки.* 1797 наліч. (разом з х. *Намісниці)* 3 душі чол. статі податкового населення [9]. Нині не існує.

ПЛИСКУНІВКА - район побутово-історичний у сх. частині м. Прилук на березі р. *Синьківки* (права прит. р. *Удаю).* На цій терит. розташ. вул. Луначарського з провулками, Плискунівська, Пархоменка, Аерофлотська й частина вул. Київської. На вул. Плискунівській є водоймище. Вперше згадується 1785 як передмістя Прилук [6]. У 19 ст. П. інколи згадується як село*, а 1872 місцева влада навіть не показала її передмістям. 1930 на основі товариства спільного обробітку землі (ТСОЗ) в П. створено приміський колгосп ім. Луначарського. З 85 господарств до колгоспу входило 78. Колгоспники працювали у 2-х бригадах: польовій та городньо-польовій. У першій працювало 28 чол., було 12 коней, 3 культиватори, 4 борони, сівалка та ще дерев, борона, у другій - 40 чол., 8 коней, 2 культиватори, 3 борони, плуги. 1952 плискунівський колгосп об'єднано з кустівським колгоспом ім. Кірова. На П. розташ. цегельний з-д, *Аеропорт, Школа № 11,* побудована 1907, поштове відділення № 8, магазин. На околиці П. братська могила мирних жителів Прилук, розстріляних у *Плискунівському яру* нім.-фашист. окупантами.

ПЛИСКУНІВСЬКА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на *Плискунівці)* - від вул. Луначарського (№ 21,25) на Пн.Сх. до с*. *Єгорівки.* Закінчується №№ 45-50. Довж. 1050 м, без тверд, покриття. Забудована в 19 ст. Біля вулиці є луг і озерце. Забудована індивід, житл. будинками.

ПЛИСКУНІВСЬКИЙ ЯР у м. Прилуках (на *Плискунівці).* Міститься на сх. околиці міста, неподалік від *Аеропорту* й цегельного з-ду. У травні 1942 - лютому 1943 у П.Я. гітлерівці розстріляли бл. 8 тис. громадян (переважно єврейської національності). У червні 1944 братські могили в П.Я. було обгороджено й засаджено квітами. 1948 могили об'єднані в одну (9 х 30 м), обкладені бетонними плитами, встановлена чавунна плита з меморіальним написом.

ПЛУЖНИКИ - хут. Капустинської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 13 км від райцентру. 1925-111 дворів, 513 ж.; 1930-107 дворів, 544 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

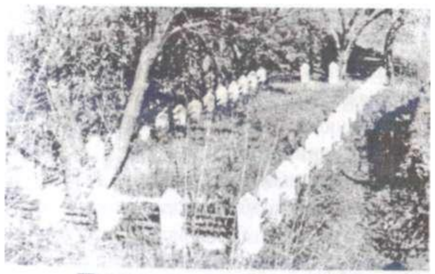

Плискунівський яр, 1984

ПОБУТОВІ РАЙОНИ м. ПРИЛУК

ПОБОЧІЇВКА - село* Срібнянського р-ну Грициївської сільради. Розташ. на р. *Лисогорі,* за 2 км від райцентру і за 23 км від залізнич. ст. *Блотниці.* 150 дворів, 347 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666- 14госп. селян, які орали на 2-х волах (козаки не показані). У 1797-1861 рр. козаки й казенні селяни підпорядковані Іванківському Волосному правлінню. 1859 - 95 дворів, 580 ж. У 1861-66 селяни П. підпорядковані Срібнянському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян, а козаки й казенні селяни - Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей П. 1867 увійшла до нової *Срібнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 в П. наліч. 3 двори селян казенних, 67 дворів селян власників, 40 дворів козаків, 2 двори міщан та ін., 115 хат, 672 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. Грицівки (тепер *Грициївка).;* земське початкове однокласне училище (1873), шинок, кузня, 3 вітряки. 1910-151 госп., з них козаків-50, селян-96, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 2, наліч. 944 ж.,у т.ч. 15 теслярів, 3 кравці, 3 шевці, 5 столярів, 3 ковалі, 52 ткачі, 1 візник, 30 поденників, 12 займалися інтелігентними та 121 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 502 дес. придатної землі. Діяло земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 41 хлопч. і 20 дівчат (1912). 1925 П. підпорядкована Грицівській сільраді, пізніше (1930) - центр сільради. 1925 - 186 дворів, 1066 ж.; 1930 - 205 дворів, 1044 ж.

ПОБУТОВІ РАЙОНИ ТА КУТКИ м. ПРИЛУК. Див. статті: *Броварки, Бродки, Данчича, Другасі, Западеньки (Западня), Квашинці, Кустівці, Левада, Мединщина, Отрада, Плискунівка, Трубарівщина, Холоди.*

ПОВІТОВИЙ ВІЙСЬКОВО-РЕВОЛЮЦІЙНИЙ КОМІТЕТ (ПОВІТРЕВКОМ) - див. Військово-революційні комітети.

ПОВІТОВІ ПРЕДВОДИТЕЛІ ДВОРЯНСТВА. До 1917 дворянство було вищим станом, наділеним, на відміну від інших класів суспільства, особливими правами. Термін «дворянство» виник у Київській Русі. Дворяни були слугами при князівських дворах, згодом стали дрібними власниками землі або помість (звідки назва «поміщики»), які вони одержували як винагороду за добру військову чи якусь іншу службу в державі. Дворянство України складалося з укр. шляхти й козацької старшини. Першими отримали грамоти на рос. дворянство 1665 генеральна та полкова старшина. 1781 в Прилуцькому повіті наліч. до 25 прізвищ дворян, які володіли 105 нас. пунктами. З 1785 Катерина II поширила права рос. дворян і на Україну. 1797 дворяни Прилуцького повіту вперше обрали свого предводителя - надв. радника Горленка (до 1825 предводителі називались «маршалами»). Дворянство кожної губернії складало особливе дворянське товариство, органами якого були: губернські й повітові дворянські збори, губернські й повітові предводителі дворянства, дворянські депутатські збори й повітові дворянські опіки. 1809-10 рр. дворяни Прилуцького повіту першими в Полтавській губ. побудували для дворянських зборів приміщення. Очолював повітове дворянське товариство повітовий предводитель, якого обирали кожні 3 роки на чергових повітових зборах дворян. 1805 предводителі займалися розкладкою земських повинностей, з 1815 вони були ще й членами ревізійних комісій, у 1820-х роках на них покладена турбота про поштові станції, контроль за станом поміщицьких селян, проведення слідства, контроль за громадськими хлібними запасами. П.п.д. обиралися головами опік, вони стежили за поведінкою дворян, головували в межових судах, дорожніх комітетах тощо. У др. пол. 19 ст. П.п.д. став по суті головою всієї повітової адміністрації. Нижче подається перелік маршалів-предводителів дворянства Прилуцького повіту з першого й до останнього.

Іван Андрійович Горленко - надв. радник, маршал Прилуцького пов. (1797—09.1805), Чернігівський губернський маршал (1782-1785). Жив у м-ку *Іваниці.*

Гаврило Якович Макаров - прем'єр-майор, маршал Прилуцького пов. (10.1805-01.1812). Поміщик сс. *Малої Дівиці* й *Обичева.*

Михайло Іванович Корбе - гвардії прапорщик, маршал Прилуцького пов. (01.1812-01.1815). Займався формуванням ополченського полку для участі у війні з Наполеоном. Поміщик м-ка Вейсбахівки *(сБілорічиці).*

Андрій Іванович Маркевич - надв. радник, маршал Прилуцького пов. (01.1815-01.1818). Дипломат, працював у рос. посольствах у Дрездені й Константинополі. Жив і помер (1781-1831) в с. *Турівці.* Його син М. А. Маркевич - відомий укр. історик.

Яків Андрійович Горленко - титулярний радник, маршал Прилуцького пов. (01.1818-10.1823). Мав маєтки в *Ярошівці* й *Ладівщикі.*

Степан Тимофійович Троцький - колез. асесор, маршал Прилуцького пов. (10.1823-09.1829). Поміщик с. *Голубієш.*

Давид Семенович Горленко - майор у відставці, предводитель дворянства Прилуцького пов. (09.1829-09.1844). Учасник війни з Наполеоном, кавалер орденів св. Володимира та св. Анни. Член с.-г. товариства. В с. *Заїзді* мав великий маєток з палацом і парком.

Іван Михайлович Скоропадський - надв. радник, предводитель дворянства Прилуцького пов. (09.1844-09.1847). Губернський предводитель у Полтаві. Мав дві садиби в Прилуках, садибу й найкращий в Україні дендрологічний парк у *Троспєнці* на Прилуччині. За добрі справи І. М. Скоропадський став першим почесним громадянином м. Прилук.

Радіон Миколайович Милорадович - гвардії поручик, предводитель дворянства Прилуцького пов. (09.1847-09.1850). Брав участь у рос.-турецькій війні 1828-29 рр., мав кілька нагород. У 1844^17 рр. прилуцький повітовий суддя. Поміщик м-ка *Переволочної.*

Василь Петрович Тарновський - титул, радник, предводитель дворянства Прилуцького пов. (12.1850-1862). Біля с. *Рудівки* мав маєток, у якому й жив.

Ілля Григорович Милорадович - мировий посередник, предводитель дворянства Прилуцького пов. (09.1862-11.1865). Голова Полтавської губернської земської управи. У 1878-79 рр. - мировий суддя.

Михайло Андрійович Маркевич - штабс-ротмістр, предводитель дворянства Прилуцького пов. (11.1865-05.1871). Член Полтавського губернського комітету по звільненню селян. Рідний брат історика М. А. Маркевича. Жив у своєму маєтку в с. *Васьківцях.*

Григорій Павлович Галаган - губерн. секретар, предводитель дворянства Прилуцького пов. (09.1871-02.1881). Закінчив у 1840 юридичний ф-т Петербурзького університету. Член-експерт Головного комітету в селянських справах, віце-президент селянської комісії Південно-Західного краю. З 1869 - голова з'їзду мирових суддів у Прилуках. Член Державної Думи. З 17.01.1880-почесний громадянин м. Прилук.

Микола Радіонович Милорадович - предводитель дворянства Прилуцького пов. (02.1881-01.1885). Закінчив юридичний ф-т Київського університету. Служив у Палаті карного суду в Полтаві. У 1864-65 рр. - мировий посередник, а в 1869—72 рр. дільничний мировий суддя.

Володимир Радіонович Милорадович - дійсний стате, радник, предводитель дворянства Прилуцького пов. (01.1885-1917). Навчався в інституті інженерів шляхів сполучення. Мировий суддя (1883), Голова Прилуцької земської управи; очолював земство 12 років. У 1907-12 рр. - член Державної Думи. З його ініціативи почалася електрифікація Прилук, будівництво водогону, залізниці, театру, відкриття нових банків.

ПОВСТИН - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 408 дворів, 2069 ж.; 1930 - 402 двори, 2077 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ПОГРЕБИ - село Мойсівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 365 дворів, 1910 ж.; 1930 - 212 дворів, 1087 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

ПОГРЕБИ - хут. Погребівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 1 км від с. *Погреби.* 1930 - 8 дворів, 45 ж. Нині не існує.

ПОГРЕБИ (Перевод, Погребці) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Миколаївка.* Розташ. на р. *Переводі,* за 40 км від райцентру і за 25 км від залізнич. ст. Галка. 264 двори, 495 ж. (2000). Вперше згадуються 1629 [19]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, з 1740-х рр. - до 1-ї Полкової сотні Ніжинського полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1932). Спочатку село звалося Перевод - за назвою річки, на березі якої воно містилося. 1657 село вже мало свою ц-ву. Через декілька років його зруйнували татари [5]. Коли в 1670-х рр. переводські землі почали заселятися, тут виникло «сільце», яке одержало нову назву - «Погребці». Мабуть, ця назва пов'язана від погребів, які тільки й лишилися від зруйнованого Переводу. Близько 1690 ніжин. полковник І. Обидовський, племінник гетьмана І. Мазепи, випросив у нього універсал на Погребці. Після його смерті (1701) село залишилося за його удовою, від якої гетьман І. Скоропадський село відібрав (1709) і надав ніжин. полковнику Лук. Жураковському,

після смерті якого (1718) П. одержав (1719) ніжин. полковник гр. П. Толстой на уряд. Пізніше П. перейшли до сина Лук'яна - б.т. Я. Жураковського, який володів ним і 1737, коли в П. наліч. 85 госп. селян (козаків не було). Останній раз у складі Прилуцького полку П. згадані 1740, коли там налічувалося 38 дворів (41 хата) селян. У Каталозі нас. пунктів *Лівобережної України* 50-х рр. 18 ст. [18] П. показані у 1-й Полковій сотні Ніжинського полку, де вони залишалися до скасування полкового устрою [8]. За даними ревізії 1764 в селі - 304 душ чол. статі. 1781-1 священик, 1 церковник, 140 хат «посполитих власницьких»; діяла дерев, ц-ва Різдва Богородиці (перша ц-ва збудована до 1709). 1787 в П. налічувалось 542 душі чол. статі селян, власниками яких були б.т-ші Петро і Яків Жураковські та дружина Лейб-гвардії підпоручика Фонганфона— Мелашка. 1797 наліч. 335 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 326 дворів, 1758 ж. У 1861-66 у П. містилося Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковані 5 сільс. громад (856 ревіз. душ). Після реорганізації волостей П. 1867 увійшли до *Гнилицької вол.* 3-го *стану.* 1886 -417 дворів селян, які входили до 5 сільс. громад (Вольховська, Биковська, Підгорнівська, Максимівська, Животкевичівська), 433 хати, 2334 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (засн. 1861, у віданні земства з 1873), 2 шинки, 5 крамниць, 2 кузні, 45 вітряків, 3 олійниці. 1910 - (разом з х. *Петровським)* - 403 госп., з них козаків - 15, селян - 375, євреїв - 8, ін. непривілейованих - 1, привілейованих-4, наліч. 2490 ж., у т.ч. 10 теслярів, 10 кравців, 7 шевців, 2 столяри, 5 ковалів, 1 слюсар, 130 ткачів, 1 візник, 37 поденників, 12 займалися інтелігентними та 137 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2508 дес. придатної землі. Діяли: відремонтована 1907 дерев. Різдва Богородиці ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 113 хлопч. і 7 дівчат. Землі належали поміщикам: І. Л. Биковій, Біляєвій, Вольховському, М. І. Григоровичу, С. І. 1 П. С. Животкевичам, П. С. Кроленку, Н. О. Кроленковій, П. В. Катериничу, І. Ф. Підгорному, А. П. Тарновському. У 1923-30 рр. П. - центр сільради. 1925 - 572 двори, 2692 ж.; 1930 - 531 двір, 2469 ж. 1929 в П. організовані колгоспи ім. Ворошилова та ім. Чубаря. 1949 в П. було 3 колгоспи: «Комінтерн», в якому 1006,1 га землі (912,3 га орної), 161 двір, 491 ж. (259 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 34 ланки, 3 тваринницькі ферми, 1 автомашина, 2 вітряки, міжколгоспний цегельний завод, кузня, теслярська майстерня, наліч. в.р.х. - 140, свиней - 113, овець - 56, коней - 38, птиці - 81; ім. Паризької Комуни, в якому 1096,9 га землі (623 га орної), 128 дворів, 370 ж. (191 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 18 ланок, 1 тваринницька ферма, 1 автомашина, вітряк, міжколгоспний цегельний завод, кузня, наліч. в.р.х. - 144, свиней - 100, овець-60, коней - 20, птиці-41; ім. Ворошилова, в якому 1301,6 га землі (813,7 га орної), 172 двори, 561 ж. (279 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 33 ланки, 2 тваринницькі ферми, 1 автомашина, 2 вітряки, міжколгоспний цегельний завод, теслярська майстерня, кузня, наліч. в.р.х. - 158, свиней - 68, овець - 44, коней - 54, птиці - 161. У жовтні 1950 всі три господарства об'єднали в один - колгосп «Комінтерн», в якому 1970 наліч. 14 автомашин, 22 трактори, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 961, свиней - 1275. 1971 -373 двори, 1001 ж. 1990 колгосп мав 25 автомашин, 27 тракторів, 10 комбайнів, а також в.р.х. - 1729, свиней - 1082, коней - 129, овець- 1238. У 1996 в П. містилася центр, садиба пайгоспу «Комінтерн» (з 1992), який мав землі 2889,8 га (2019,3 га орної), наліч. 26 автомашин, 18 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 687, свиней - 442, коней - 51. У селі - відділення зв'язку, неповна середня школа (63 учні, 12 педпрацівників-1994) з їдальнею, фельдшерсько-акушер. пункт, дитсадок (15 дітей), Будинок культури на 250 місць,

2 б-ки (10 тис. од. зб.). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Уродженцями П. є генерал-майори П. А. Стіна та А. 1. Стіна. 1958 встановлено надгробок на братській могилі воїнів, загиблих 1943 під час визволення села від гітлерівців, 1975 - пам'ятник на честь воїнів-односельців, які полягли (190 чол.) на фронтах В. В. війни. Поблизу села виявлено поселення та кургани епохи бронзи (2-1 тис. до н.е.). Село П. розташ. на автотрасі Київ-Суми, сполучене (1985) дорогами з тверд, покриттям з с*. *Мико-лаївкою* (4,9 км) та з с*. *Боротьбою* (8 км).

ПОДИЩЕ - село Прилуцького р-ну Ладанської селищної ради. Розташ. на р. *Удаї,* за 18 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 360 дворів, 776 ж. (2000). Вперше згадується 1615 [16]. Входило до Полкової, з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666 - 36 госп. селян, з них 14 госп. «орали на 4-х волах» та 22 госп. - «на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». За гетьманування І. Самойловича (1672-87) прилуц. полковник Лазар Горленко побудував тут водяний млин, на який 1682 отримав універсал. 1689 в П. було вже декілька водяних млинів прилуц. полковника Дмитра Горленка; пізніше млини тут мали Як. Ів. (1712) і Андр. Дм. (1744) Горленки. П. 1731 залишалося вільним селом, але незабаром стало ранговою маєтністю генерал, підскарбія полковника Макініна. При ньому (1737) в П. - 28 госп. селян, 87 госп. козаків (36 виборних, 51 підпомічників) та 8 госп. козачих підсусідків. 1752 гетьман К. Розумовський віддав село генер. хорунжому Миколі Ханенку в спадкове володіння. 1780 - 9 дворів (9 хат) селян, 20 дворів (29 хат) та 8 бдв. хат підсусідків, 73 двори (148 хат) козаків. 1782 - 8 душ чол. та 6 душ жін. статі селян належали П. Я. Горленку. 1797 наліч. 578 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Михайлівська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). У 19 ст. власниками селян були поміщики Лукомські: Нил Ст. Лукомський 1830 купив маєток і 9 душ селян у священика І. Ковинського; його син М. Н. Лукомський мав у селі 15 душ чол. статі селян та 107 дес. землі (1844). 1859 - 156 дворів, 1033 ж., дерев, ц-ва (перебудована 1855). У 1861-66 козаки й казенні селяни підпорядковані Переволочнянському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а селяни - Переволочнянському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей П. увійшли до *Переволочнянської вол.* 2-го *стану.* 1886-29 дворів селян-власників, які входили до 2-ї Лукомської сільс. громади, 3 двори селян казенних, 237 дворів козаків, 7 дворів міщан та ін., 301 хата, 1499 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (1879), шинок, 13 вітряків, 5 олійниць. 1910-316 госп., з них козаків - 275, селян 26, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 6, привілейованих - 8, наліч. 1810 ж., у т.ч. 5 теслярів, 8 кравців, 1 швець, 2 столяри, 1 коваль, 111 ткачів, 34 поденники, 8 займалися інтелігентними та 149-ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2165 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Михайлівська ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 61 хлопч. і 33 дівчини (1912). Землевласниками були

Подище. Церква, 2006

поміщики М. М. Лукомський і Я. І. Янкевич. У 1923-25 П. підпорядковане Ладанській сільраді, пізніше (1930) - центр сільради. 1925 - 378 дворів, 1379 ж.; 1930-375 дворів, 1938 ж. 1930 в П. організовано с.-г. артілі «Більшовик» та «Комуністична праця». 1944 - 368 дворів, 1148 ж. Колгосп «Комуністична праця» мав кузню, вітряк. 1951 в колгоспі «Більшовик» наліч. 174 двори (152 чол. працездатних), 1598,4 га землі (674,4 га орної), в.р.х. - 166, коней - 84; у колгоспі «Комуністична праця» наліч. 158 дворів (249 чол. працездатних), 1590, 2 га землі (756,2 га орної), в.р.х. - 177, коней -68. У тому ж році обидва господарства об'єднані в один колгосп «Більшовик», після чого стало 332 двори (401 чол. працездатних), 3188,6 га землі (1431 га орної), в.р.х. - 343, коней - 152.1961 в школі-восьмирічці навчалося 211 учнів (19 працівників). 1970 колгосп мав 6 автомашин, 10 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 1328, свиней - 606, овець - 213. 1971 - 408 дворів, 1267 ж. 1975 колгоспи «Більшовик» (с. Подище) та ім.Димитрова (с. Красляни) об'єднані в одне господарство під назвою «Зоря», з центральною садибою в с. Краслянах, реорганізоване 1977 в радгосп «Зоря». У 1980-х рр. господарство с. Подище відокремлене від радгоспу «Зоря» в окремий радгосп «Подищанський». 1996 в П. містилася садиба радгоспу, який мав землі 2728,3 га (1174,4 га орної), просорушку, млин, наліч. 18 автомашин, 24 трактори, 6 комбайнів, а також в.р.х. - 683, свиней - 75, коней - 30. У селі - неповна середня школа (88 учнів, 13 педпрацівників - 1994) з їдальнею, дитсадок (22 дітей, 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 380 місць (1964), б-ка (11,2 тис. од. зб.), 3 магазини. Село газофіковане (1989). Є пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (100 чол.) на фронтах В. В. війни, могила лейтенанта М. Ф. Орлова, який загинув у бою за визволення села під час В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Уродженцем П. є кол. директор колегії Павла Галагана І. І. Нечипоренко (1842-1910). Село сполучене (1970-72) дорогами з тверд. покриттям з смт *Ладан* (6,5 км) і с. *Красляни* (6 км).

ПОДІЛ (Подол) - село Срібнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані сс*. *Кути* і *Поетин.* Розташ. на р. *Лисогорі,* за 1 км від райцентру і за 28 км від залізнич. ст. *Блотниця.* 350 дворов 851 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [19]. Входив до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). У 18 ст. перебуває у складі м-ка Срібного. 1859 - 225 дворів, 1447 ж.; діяла дерев. Миколаївська ц-ва, споруджена 1857 замість старої. У 1861-66 казенні селяни й козаки підпорядковані Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а тимчасовозобов'язані селяни - Срібнянському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей П. увійшов до *Срібнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 235 дворів селян-власників, які входили до 4-х сільс. громад (Трифанівського, Зельмиця, Депаделя, Данчича), 42 двори селян казенних, 83 двори козаків, 5 дворів міщан та ін., 388 хат, 2043 ж.; дерев, ц-ва, 1-ше початкове однокласне училище (засн. 1863, у віданні земства з 1886), 2 шинки, 2 крамниці, 2 кузні, 4 вітряки, 2 олійниці, гуральня, цегельний з-д. 1910 в П. (разом з хуторами *Поетин, Кути, Яцунів)* - 420 госп., з них козаків - 106, селян - 291, євреїв - 15, ін. непривілейованих - 3, привілейованих - 5, наліч. 2492 ж., у т.ч. 12 теслярів, 11 кравців, 12 шевців, 2 столяри, 2 ковалі, 14 ткачів, 6 візників, 67 поденників, 14 займалися інтелігентними та 294 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1996 дес. придатної землі. Поміщицею П. в документах згадується Ольга Олександрівна Мусін-Пушкіна (1908-09). В селі: дерев. Миколаївська ц-ва (закрита за часів рад. влади), два земські початкові однокласні училища і школа грамоти; у 1-му училищі навчалося 96 хлопч. і 37 дівчат (1912), у 2-му (засн. 1912) - 26 хлопч. і 17 дівчат. У 1925-30 рр. П. - центр сільради. 1925 - 486 дворів, 2609 ж.; 1930 - 459 дворів, 2296 ж. Уродженцями П. є укр. письменник В. 1. Кава і нар. артист України Б. М. Заєць. Поблизу села збереглися кургани та поселення епохи бронзи (2-1 тис. до н.е.), ранньослов'янське поселення (3-5 ст).

ПОДІЛ - хут. Див. х. *Опатиленків.*

ПОДОРОЖКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Подорожку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ПОЕТИН (Хижняківщина, Хижняківський) - село* Срібнянського р-ну Подільської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Лисогору,* за 5 км від райцентру. 27 ж. (1993). Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923—30) і Чернігівської обл. (1932-59 і з 1965). Хут. Хижняківщина заснов. у др. пол. 18 ст. 1781 належав генерал-поручику Будлянському. 1859 називався х. Хижняківський (Поетин); наліч. 12 дворів, 75 ж. Входив до Срібнянської вол. 2-го *стану.* (1837-1923). 1886 - 15 дворів селян - власників, 15 хат, 95 ж. 1908 наліч. 140 ж. 1910 показується в документах разом з с. *Поділ.* У 1923-30 П. підпорядкований Подільській сільраді. 1925 - 19 дворів, 54 ж.; 1930 - 23 двори, 122 ж.

ПОЖЕЖНА ЧАСТИНА №14 (ПЧ-14) . 21 квітня 1785 малоросійським містам «даровано» «Жалованую грамоту на городовое положение», згідно з яким у місті, розділеному на частини, належало мати «огнегасительного мастера», а в кожному кварталі - сажотруса. 1786 за наказом намісника графа Ол-ра Ст. Милорадовича м. Прилуки придбало у київських міщан Івана Шведенка й Парфена Звонила 4 пожежні «трубы с кадками», які вміщали по 20 (2 шт.) та по 12 (2 шт.) відер води. 1928 Прилуки мали професійну пожежну команду з двох пожежних валок, на постійному чергуванні перебувало 16 пожежників. У команді

наліч. 15 коней, 4 машини, 10 бочок, 2 багорні лінійки. Містилися валки на *Квашинцях* (на пн.-зх. розі вул. Київської та Іванівської) і *Кустівцях* (біля сучас. серед. *Школи №10).* З 1965 пож. частина розташована у новозбудованому приміщенні за сучас. адресою. 1995 до гарнізону м. Прилук, крім воєнізованої пож. частини № 14, входили також пож. частини промислових підприємств: *З-ду «Пластмас-Прилуки», З-ду Білкозин* та *М'ясокомбінату,* НГВУ *«Чернігівнафтогаз»,* а також у смт *Ладані* та *М. Дівиці.* Джерелом водопостачання під час гасіння пожеж є водоймища, водопровідна мережа, яка нараховує 2225 пож. гідрантів, артез. свердловини. У пож. частині №14 працює 4 чергові варти по 10 чол. На бойовому пож. розрахунку перебуває 2 пож. автомобілі, які виїжджають у місто й райони. На 1.01.1996 в гарнізоні працювало 214 чол. (у ПЧ-14 біля 60 чол.). Розташ. на вул. Київській № 236а.

ПОКИДЬКА - хут. Ряшківської сільради Иваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3,5 км від с. *Ряшок.* 1930 - 1 двір, 4 ж. Нині не існує.

ПОКОРЩИНА - хут. Середівської (1923-25), пізніше (1930) Олексіївської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 32 двори, 183 ж.; 1930 - 33 двори, 177 ж. Пізніше приєднана до с. *Олексіївки* Згурівського р-ну Київ. обл.

ПОКРОВКА (на початку 20 ст. ще Брежинщина) - село* Прилуцького р-ну

Пожежна частина №14, 2007

Нетяжинської сільради. Розташ. за 20 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 78 дворів, 124 ж. (2000). Вперше згадується 1854, належала надв. ради. Варварі Брежинській. Входила до Прилуцького пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. Хут. П. заснов. у першій пол. 19 ст.,1859 наліч. 29 дворів селян, 166 ж., приписаних до парафії Петро-павлівської ц-ви с. *Рудівки.* П. входила до *Рудівської вол.* 3-го *стану.* 1886-47 дворів селян-власників, 52 хати, 274 ж. У 80-90-х рр. 19 ст. землевласником П. був ротмістр В. П. Масляников, а на початку 20 ст. - поміщиця І. А. Брежинська, у зв'язку з чим у 1900 -1912 рр. хут. звався Покровка (Брежинщина). 1910-76 госп., з них селян - 70, євреїв - 3, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 1, наліч. 520 ж., у т.ч. 2 кравці, 16 ткачів, 2 поденники, 5 займалися інтелігентними та 16 —ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1010 дес. придатної землі. Діяли: гуральня, земське початкове однокласне училище (1897), в якому навчалося 20 хлопч. і 5 дівчат (1912). У 1923-30 рр. хут. підпо-рядкований Нетяжинській сільраді. 1925—104 двори, 517 ж.; 1930 - 117 дворів, 569 ж. Став селом* 1958. 1971 - 105 дворов, 324 ж. 1996 в П. містилося відділення пайгоспу «Авангард» (с*. *Нетяжине),* магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Споруджено пам'ятник начесть воїнів-односельців, загиблих (56 чол.) на фронтах В. В. війни. Село* П. сполучене (1980-81) дорогами з тверд, покриттям з селами *Нетяжине* (3 км), *Рудівка* (7 км), *Н. Тарнавщина* (1,5 км).

ПОКРОВСЬКА ЦЕРКВА. 1) У с. Антонівці Варвинського р-ну. Збудована бл. 1902 на пагорбі, на перехресті п'яти вулиць. Мурована, трибанна, зі Зх. поєднується з триярусною дзвіницею. В декорі фасадів використано орнаментальне цегляне мурування. 2) У с. Заудайці Ічнянського р-ну. Збудована 1910 водночас з цегляною огорожею та ворітьми. Мурована, за типом - тринефна базиліка. 2-й ярус дзвіниці над гол. входом не зберігся. Нагадує Стрітенську ц-ву (1889) у м. Прилуках. В інтер'єрі збереглися олійні розписи, створені кількома художниками. Серед них портрети кн. Володимира, кн. Михайла Чернігівського, кн. Ольги, св. Антонія і Феодосія та ін. історичних діячів. До високохудожніх належать монументальні композиції в зх. частині центр, нефа.

ПОКРОВСЬКЕ - хут. Городищенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 22 км від райцентру. 1925 - 141 двір, 661 ж.; 1930- 152 двори, 731 ж. Нині село* Покровщина Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ПОКРОВСЬКИЙ - хут. Жуковської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 615 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ПОКРОВЩИНА-хут. Гнилицької вол. Прилуцького пов. 1910 - 18 госп., з них козаків-3, селян - 15, наліч. 133 ж., у т.ч. 5 ткачів, 1 займався інтелігентними та 4 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 296 дес. придатної землі [25]. У списку нас. пунктів Прилуцького округу не згадується. Нині не існує.

ПОЛІВЩИНА. Заказники гідрологічні (з 1979). 1) Біля смт *Варви* Варвинського р-ну. Площа 577 га. Цінний болотний масив. 2) Біля сіл *Краслян* і *Подища* Прилуцького р-ну. Площа 535 га. Цінний болотний масив.

ПОЛІТВІДДІЛУ ВУЛИЦЯ - див. *Шарапівська вулиця.*

ПОЛК АВІАЦІЙНИЙ ДАЛЕКОЇ ДІЇ у Прилуках. Див. *Гвардійський важко бомбардувальний далекої дії авіаційний полк v Прилуках.*

ПОЛКОВА КАНЦЕЛЯРІЯ - центр, установа полкової адміністрації в Україні 17-18 ст. Через П.к. полковник здійснював свою військову й цивільну владу. Керував П.к. полковий писар, якому були підпорядковані канцеляристи.

ПОЛКОВА СКАРБНИЦЯ у м. Прилуках. Побудована на поч. 18 ст. (1714) в центрі міста, у межах кол. Прилуцької фортеці. Це перша у Прилуках мурована споруда. На поч. 19 ст. вона була відреставрована - укріплені стіни, відновлені фронтони. Споруда в стилі барокко, мурована, оштукатурена, в плані прямокутна, одноповерхова з підвалом. Перекриття - півциркулярні склепіння з розпалубкою. Віконні отвори напівциркульні. Бокові стіни прикрашені фронтонами. Фасади декоровані широкими пілястрами, нішами і оздоблені карнизом. Спершу мала дах з заломом, вкритий ґонтом. Споруда цінна як громадська кам'яна будівля поч. 18 ст. Спочатку використовувалася під полкову канцелярію *Прилуцького полку,* а згодом стала скарбницею. Тут зберігалися полкові клейноди, кошти полку. За ім'ям прилуцького полковника Г. І. Галагана одержала назву арсенала Галагана. У повоєнні роки скарбниця була в занедбаному стані. 1989 відреставрована. 1995 біля П.с. перепоховані останки невідомого козака (знайдено на кол. кладовищі на сучас. вул. Леніна). Влітку 1997 встановлено пам'ятник з написом «Невідомий козак XVIII ст». Розташ. на вул. Галаганівській №25а.

ПОЛКОВА (ПРИЛУЦЬКА) СОТНЯ. Створена в *Прилуцькому полку* в червні 1648, відразу після визволення Прилуччини. Прилуцький сотник уперше згадується (без прізвища) 2 липня

Полкова скарбниця, 2007

1648 [4]. До Зборівського договору і складання «Реєстрів всього Війська Запорізького» існувала, мабуть, лише одна Прилуцька (Полкова) сотня. Згідно з «Реєстрами» 1649, було створено три Прилуцькі (Полкові) сотні й сотня Шкуратова, яка, вірогідно, теж була Полковою. У сотнях наліч. по 100 реєстрових козаків. За Білоцерківським договором (1651) загальна кількість козацького реєстрового війська змен-шилася з 40 до 20 тис. чол. Можливо, саме в цей час була ліквідована одна Полкова сотня, яка 1654 вже не існувала. До 1672 розформовані ще дві Полкові сотні - залишилася лише одна, яка збереглася до кінця 1781. За терит., населенням та кількістю нас. пунктів П.с. була найбільшою в полку, навіть після виділення з неї (1757) Переволочнянської сотні. Заданими ревізії, 1713 в П.с. наліч. 2876 госп. селян (козаки не показані), які мали 1509 волів, 1217 коней. 1729 на терит. П.с. - 43 нас. пункти (місто, м-ко *Переволочна,* 27 сіл, 14 сіл*), 848 госп. козаків, 3370 госп. селян і підсусідків. 1737 - 47 нас. пунктів (місто, м-ко, 31 село, 12 сіл*, 2 слобідки), 1018 госп. козаків (309 виборних, 709 підпомічників) і 318 козачих підсусідків, 3208 госп. селян і 273 підсусідків. У 50-х рр. 18 ст. - 74 нас. пункти (місто, м-ко, 32 села, 11 сіл*, 6 слобідок, 23 хут.). Після виділення Переволочнянської сотні в окрему сотню кількість нас. пунктів у П.с. зменшилась. За матеріалами ревізії, 1764 в П.с. значилося 15112 душ чол. статі (1338 козаків виборних, 1295 козаків підпомічників та 12479 дворян, різночинців і посполитих). Перед ліквідацією полкового устрою в П.с. наліч. (1780) 133 нас. пункти: м. *Прилуки,* села *Білошапки, Вільшана, Голубівка, Дубовий Гай, Заїзд, Івківці, Ковтунівка, Колісники, Лапинці, Линовиця, Мала Дівиця, Маціївка, Піддубівка, Полова, Рудівка, Сезьки, Сергіївна, Сорочинці, Товкачівка, Турівка, Яблунівка,* села* *Буди, Левки, Лемешівка, Лісові Сорочинці, Манжосівка,*

Нова Гребля, Пелюхівка, Пирогівці, Стрільники, 5 слобідок, 97 хуторів [7]. У них мешкало 216 родин привілейованих станів (54 дворян і шляхетства, 66 різночинців, 45 духовенства, 51 церковник); у тому ж році - 446 дворів (889 хат) і 18 бдв. хат козаків, 1806 дворів (2513 хат) і 782 бдв. хати селян, 500 дворів (740 хат) та 236 бдв. хат козачих і посполитих підсусідків. Сотниками П.с. були: Іван Шкуратович (1649), Омелян Проценко (1649), Павло Терех (1649), Іван Ігнатів (1654), Грицько Іванов (1654), Степан Григор'їв (1654), Іван Данилов (1659), Дмитро Чернявський (1659), Іван Малов (1659), Сава Тищенко або Тимченко (1665), Михайло Раковин (1672), Остап Іванович Маценко (1687-90), Яків Кіндратович Золотаренко (1690- 1709), Іван Маркович Маркович (1709-19), Федір Маркович Маркович (1719-24), Петро Іванович Носенко (Білецький) (1724-34), Степан Васильович Лукомський (1735-47), Андрій Іванович Гуленко (1747-58), Павло Гуленко (1758-60), Георгій Петрович Білецький-Носенко (1760-66), Грицько Гудима (1769 -81).

ПОЛКОВИЙ СУД. Створений після 1654. Складався з полковника, полкового обозного, полкового судді, сотника *Полкової сотні* й городового отамана. Розглядав кримінальні та цивільні справи рядового козацтва, сотенної старшини. Апеляційною інстанцією для П.с. *був Генеральний військовий суд.* П.с. діяв і як військово-польовий суд, а у вузькому складі - як суд *Полкової канцелярії.* Ліквідовано 1763 у зв'язку з введенням у *Лівобережній Україні* гродських земських

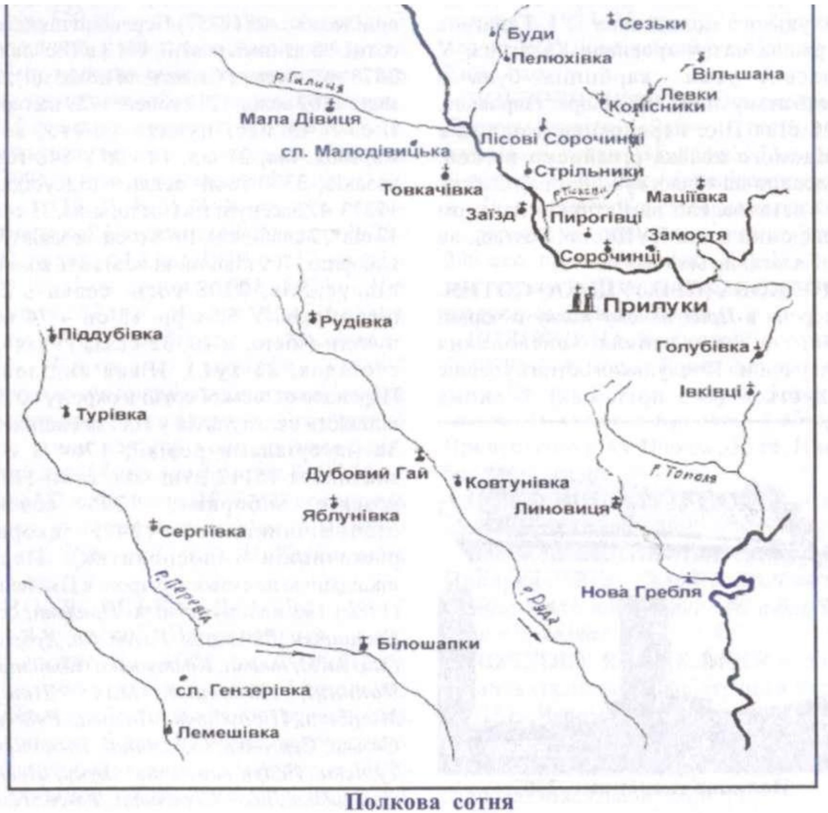

Полкова сотня

і підкоморських судів. Ліквідаційний період у деяких П.с. тривав до 1770.

ПОЛОВА - річка, ліва прит. р. *Удаю.* Бере початок біля с. Сезьок. Праві притоки П. - р. *Розсіш* і *Колісничка* [32]. На її берегах розташовані села *Левки.Пирогівці, Полова, Сухополова, Ярова Білещина* Прилуцького р-ну та с. *Сезьки* Ічнянського р-ну. У списку нас. пунктів Прилуцького пов. 1859 [13] згадується «ручай Сухополов'янський», на берегах якого показані нас. пункти: сл. *Петровська,* х. *Білещина,* х. *Половий.х.* Полов'янський. Хут. *Сухополов 'янський у* названому джерелі показаний на р. *Удай,* а с. *Полова* - «при криницях».

ПОЛОВА - село Прилуцького р-ну Сухополов'янської сільради. Розташ. на р. *Половій* (лівій прит. р. *Удаю),* за 11 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 176 дворів, 234 ж. (2000). Вперше згадується 1655 [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). Поселена 1638-39 на грунтах *Густинського м-ря* прилуцькими і навколишніми жителями під час відсутності ченців, які втекли з м-ря, боячись помсти Я. Вишневецького за підтримку повстанців. 1655 гетьман Б. Хмельницький віддав Полову «до послушенства» *Густинському м-реві, у* володінні якого вона залишалася до 1786. 1737 в селі було 67 госп. селян, 13 госп. козаків (6 виборних, 7 підпомічників) та 7 козачих підсусідків; дерев. *Різдва Богородиці ц-ва* (перша ц-ва збудована до 1710). 1780 - 49 дворів (82 хати) селян, 1 двір (4 хати) підсусідків, 20 дворів (77 хат) козаків. 1797 наліч. 463 душі чол. статі податкового населення. 1811 «стараннями полкового писаря П. О. Кеценка» споруджена мурована ц-ва замість дерев'яної. 1859 - 179 дворів, 1180 ж. У 1861-66 козаки, державні та казенні селяни підпорядковані Маціївському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, тимчасовозобов'язані селяни - Радьківському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей П. 1867 увійшла до *Прилуцької вол. 1-го стану.* 1886 - 104 двори селян державних і казенних, 2 двори селян-власників, 115 дворів козаків, 8 дворів міщан та ін., 233 хати, 1178 ж.; мурована ц-ва з дерев, дзвіницею на кам'яному фундаменті, збудованою 1880, школа грамоти, шинок, кузня, 20 вітряків, олійниця. 1910 (разом з х. *Річкою)* - 260 госп., з них козаків - 142, селян - 106, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 8, привілейованих - 3, наліч. 1473 ж., у т.ч. 10 теслярів, 7 кравців, 4 шевці, 1 слюсар, 13 ткачів, 3 візники, 28 поденників, 7 займалися інтелігентними та 105 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 2661 дес. придатної землі. Діяли: мурована *Різдва Богородиці ц-ва* (закрита за часів рад. влади), змішана однокласна церковнопарафіяльна школа. Землевласниками були поміщики М. І. Величко, Л. Т. Зубов. У 1923-30 рр. П. - центр сільради. 1925 (разом з х. *Річкою)* - 317 дворів, 1496 ж.; 1930-324 двори, 1535 ж. 1944 налічувалось 239 дворів, 665 ж. Колгосп «Жовтень» мав кузню, теслярську майстерню, механ. млин. З 1961 П. підпорядкована Сухополов'янській сільраді. У школі-восьмирічці навчалося 123 учні (14 працівників). До колгоспу «Жовтень» 1970 приєднано колгосп ім. Щорса (с*. *Сухополова),* після чого стало наліч. 7 автомашин, 9 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 570, свиней - 347. 1971 - 214 дворів, 592 ж. 1996 в П. містилося відділення пайгоспу «Жовтень» *(Сухополова),* яке мало крупорушку, просорушку, млин, олійницю. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В селі - АТС (1992), початкова школа (10 учнів, 2 педпрацівники; 1994), школа-садок (6 дітей, 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 250 місць (1969), б-ка (6,2 тис. од. зб.), діюча ц-ва, магазин, пам'ятник 102 воїнам-односельцям, які загинули на фронтах В. В. війни. П. сполучена (1978) дорогою з твердим покриттям з с*. *Сухополовою* (5,3 км).

ПОЛОВИЙ-хут. Розташ. на лів. березі р. *Полови* (лівої прит. р. *Удаю).* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. 1781 належав *Густинському м-реві.* Пізніше хутором володіли Горленки. Надвірн. ради. П. Г. Горленко 1816 мав у П.х. 17 душ чол. і 23 душі жін. статі селян. 1850 штабс-капітану І. П. Горленку в хут. належало 6 душ чол. статі і підпоручику О. П. Горленку - 12 душ чол. статі селян. 1859 наліч. 10 дворів, 34 ж. Нині не існує.

ПОЛОВ'ЯНЩИНА на Сухоставці - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. на протоці Сухоставці, яка колись була лівою притокою р. *Руди* (на сучас. карті Чернігів, обл. (1992) поблизу с*. *Сухоставця* видно залишки ручая). 1910-20 госп., з них козаків - 11, селян - 9, наліч. 121 ж., у т.ч. 3 шевці і 1 ткач, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 114 дес. придатної землі [25]. Нині не існує (приєднаний до с*. *Сухоставця).*

ПОЛОГИ (Пологий, Заводівщина) - село* Прилуцького р-ну Піддубівської сільради. Розташ. за 27 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 83 двори, 107 ж. (2000). Вперше згадуються 1859 [13]. Входили до Прилуцького пов. (до 1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. Хут. П. заснував на початку 19 ст., ймовірно, Іван Семенович Милорадович, який 1810 володів с. Гнилицею (зараз с. *Знам'янка).* 1859 в хут. налічув. вже 83 двори, 441 ж. П. входили до *Гнилицької вол.* 3-го *стану.* У 1870-80 рр. значився «Пологи (Заводівщина)» та «Пологи (Новое, Завод)». 1886- 120 дворів селян-власників, 123 хати, 683 ж.; діяли: шинок, кузня, 12 вітряків, 2 олійниці. Поміщиками й власниками хутора були Милорадовичі. 1910 - 120 госп., з них селян - 117, євреїв - 1, привілейованих - 2, наліч. 759 ж., у т.ч. 3 теслярі, 9 кравців, 3 шевці, 53 ткачі, 6 поденників, 7 займалися інтелігентними та 29 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1250 дес. придатної землі. Діяла церковно-парафіяльна школа. У 1923-29 рр. П. підпорядковані Гнилицькій сільраді. 1925 - 148 дворів, 756 ж.; з 1929 - центр сільради; 1930 - 124 двори, 654 ж. 1949 місцевий колгосп «Заповіт Леніна» мав 789,7 га землі (725 га орної), 127 дворів, 458 ж. (251 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 31 ланку, 1 тваринницьку ферму, І автомашину, вітряк, крупорушку, теслярську майстерню, кузню, наліч. в.р.х. - 124, свиней - 69, овець - 64, коней - 23, птиці 192, бджіл - 9 сімей. В січні 1951 до колгоспу приєднана артіль ім. Молотова *(Тарасівка).* 1958 хут.став селом*, яке 1971 налічувало 106 дворів, 303 ж. 1996 в П. були відділення пайгоспу «Заповіт Леніна» *(Піддубівка),* фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 70 місць (1978), б-ка (3,5 тис. од. зб.), магазин, пам'ятник на братській могилі воїнів, загиблих під час В. В. війни. 39 воїнів-односельців загинули на фронтах В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. П. сполучені (1973-74) дорогою з тверд, покриттям з с. Піддубівкою (8,5 км), с. Знам'янкою (3 км) на автотрасі Київ-Суми та 1990 з с*. Тарасівкою (2,4 км).

ПОЛОГИ - хут. Озерянської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від с. Озеряни. 1925-23 двори, 158 ж.; 1930-24 двори, 158 ж. Нині не існує.

ПОЛОГІВСЬКИЙ (Пологи) - хут. Майорщинської (1923-25), пізніше (1930) - Сліпорід-Іванівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Сліпорід-Іванівки.* 1925 - 63 двори, 330 ж.; 1930 (Пологи) - 77 дворів, 369 ж. Пізніше приєднаний до с. *Сліпорід-Іванівка* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ПОЛОНКА - річка. Див. р. *Тополя.*

ПОЛОНКИ - село Прилуцького р-ну Удайцівської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Удаю,* за 16 км від райцентру і за II км від залізнич. ст. Линовиці. 246 дворів, 340 ж. (2000). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Полкової, з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802), до Пирятинського пов. (1802-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігівської обл. (з 1932). 1666 - 20 госп. селян, з них 10 госп. "орали на 4-х волах", 10 госп. - "на 2-х волах"; козаки не показані. 1713 - 40 дворів селян (козаки не показані). Пізніше кількість селянських дворів зменшилася за рахунок переходу селян у підсусідки, головним чином, до козаків. Так, 1729 журавському сотнику Ф. Тарасенку й знач. т. М. Тарасенку належало 9 підсусідків, а 12 підсусідків «сиділи в хатах рядових козаків». 1737 - 52 госп. козаків (9 виборних, 43 підпомічників), 43 козачих підсусідків, 17 госп. селян і 3 підсусідки. 1740 у П. значилися: «винокурня козача 1 о 2-х казанах; козача мельница при речце Рудце; владельческих мельниц на р. Удає - 2, в них кол мучных 4, а ступных 2». Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1751 гетьман К. Розумовський надав його компанійському полковнику Василю Часнику. 1753 - 27 сімей підсусідків належали власникам: б.т. Семену Білявському, знач.т. Сергію Головку, б.т. Івану Севастияновичу, б.т. Андрію Горленку, знач. т. Івану Гришку, «попу» прилуцькому Федору Турковському, «померлому мамаївському дяку Єфрему» та ін. Син В. Часника - Степан - продав 1764 маєток Миколі

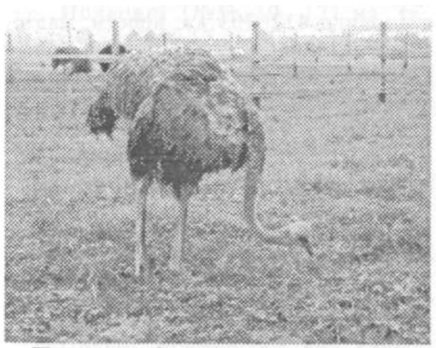

Полонки. Страусина ферма, 2006

Троцині, а останній 1765 продав їх полковнику Ямбурзського полку Карлу Камеіну. Від нього П. перейшли до удови бригадира Петра Апостола, за якою значилися і 1780. У тому ж році - 24 двори (30 хат) селян, 19 дворів (25 хат) підсусідків та 42 двори (71 хата) козаків, з яких 44 хати козаків виборних і 27 хат козаків підпомічників; крім того, у селі мешкали по дві сім'ї різночинців, міщан, духовенства і церковників. 1797 наліч. 445 душ чол. статі податкового населення; мурована Михайлівська ц-ва, споруджена 1778-79 (перша ц-ва збудована до 1725) «старанием и иждивением сына священника Александра Шило» над р. *Удаєм;* одна з найдовершеніших церков доби укр. барокко. П. входили до *Линовицької вол.* 2-го *стану.* 1889 - 56 дворів селян, 150 дворів козаків, 220 хат, 1161 ж.; мурована ц-ва, шинок, водяний млин, 12 вітряків. 1910 (разом з х. *Пергатівщиною)* - 196 госп., 1237 ж., 1414 дес. придатної землі. Діяли: мурована *Михайлівська ц-ва* (закрита за часів рад. влади), двокласна церковнопарафіяльна школа. У 1923-25 рр. П. підпорядковані Мамаївській сільраді, пізніше (1930) П. - центр сільради. 1925 - 279 дворів, 1366 ж.; 1930-304 двори, 1401 ж. 1944-328 дворів, 999 ж. Колгосп ім. Сталіна мав кузню, теслярську майстерню, 2 вітряки. 1961 в школі-восьмирічці навчалося 145 учнів (17 працівників). 1971 - 358 дворів, 1005 ж. 1996 в П. діяли відділення пайгоспу «Удайцівське» (с. *Удайці),* фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 250 місць (1972), б-ка (4,2 тис. од. зб.), діюча *Михайлівська ц-ва, 2* магазини, пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (152 чол.) на фронтах В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. Село П. 1973-74 сполучене дорогою з тверд, покриттям з с. *Удайцями,* с-щем *Линовиця* (12 км).

ПОЛТАВСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* від вул. Франка на

Сх. до вул. Зеленої, паралельно вул. Хуторянській, Сухоярівській. Закінчується №№ 63, 64. Довж. 800 м, без тверд, покриття. Прокладена 1994 на землях кол. пайгоспу «Малківське». Ведеться забудова приватними житл. будинками.

ПОЛТАВСЬКА ГУБЕРНІЯ - адм.-тер. одиниця в *Лівобереж, Україні,* ств. царським указом від 27.02.1802, за яким *Малоросійська губернія* була поділена на дві - Полтавську й Чернігівську. Спершу в складі П.г. було 10, згодом 12, а з 1803 - 15 повітів: Гадяцький, Зіньківський, Золотоніський, Кобеляцький, Костянтиноградський, Кременчуцький, Лохвицький, Лубенський, Миргородський, Переяславський, Пирятинський, Полтавський, Прилуцький, Роменський, Хорольський. На час утв. губернії тут наліч. 1343029 ж. За даними 10—ї ревізії (1859) - 1762564 ж., 4518 нас. пунктів (260037 дворів), у т.ч. губернське й повітове м. Полтава, 14 повітових і 2 заштатні міста (Градизьк і Глинськ) та посад Крюків. Площа - 43844 кв. версти. Ліси займали 2341 кв. версти, орної землі - 31705, луки - 5229, сади - 303, болота-960, піски - 570 кв. верст. Головне заняття населення - землеробство й скотарство. Вирощували зернові культури, льон, коноплі, соняшник, тютюн, овочеві культури. Важливу галузь господарства становила відгодівля великої рогатої худоби, коней, овець, свиней. 1859 тут наліч. 233 кінні заводи. Найбільше їх було в Хорольському, Прилуцькому, Костянтиноградському, Кобеляцькому й Роменському повітах. Жителі губернії займалися також чумацтвом, бондарством, гончарством, чинбарством та ін. промислами. Фабрично-заводська пром-сть була мало розвинена. 1859 діяло 575 підприємств, на яких працювало 15782 чол., що виробляли продукції на 6,5 млн. крб. Зокрема, діяло 57 селітроварень, 23 винокурні, 21 цукровий, 15 салотопних з-дів, 13 тютюнових, 10 вовняних ф-к, 13 чинбарень. У 1862-96 вартість випуску пром. виробів зросла з 4,1 млн. до 23,6 млн. крб. На кінець 19 ст. в П.г. діяло 841 підприємство. За Всерос. переписом 1897 в губернії налічувалось 2778151 ж., у т.ч. міських - 274294. Як і раніше, 1900 губернія ділилася на 15 повітів, 261 волость. На поч. 20 ст. Полтавщина залишалася аграрною губернією з великим поміщицьким землеволодінням. Через малоземелля селяни змушені були орендувати бл. 1 млн. дес. поміщицьких земель. Понад 95 тис. селян наймитувало в місцевих поміщицьких маєтках і бл. 60 тис. селян щорічно виїздили на заробітки в Донбас, Катеринославську, Таврійську, Херсонську губ. Через відносне аграрне перенаселення з 1906 по 1912 з П.г. до Сибіру і на Далекий Схід переселилося понад 32 тис. сел. сімей. 1900 наліч. 4416 підприємств, на яких працювало бл. 14 тис. робітників. На поч. 1917 число підприємств зросло до 6182, а робітників - до 30,8 тис. чол. У селах широко розвивалися кустарні промисли, якими займалося 92280 чол. 1895 на Полтавщині діяло 232 лікарні, 61 аптека, у т.ч. 19 сільських. У 721 поч. школі навчалося 59396 дітей. У шкільних б-ках наліч. 442690 книг. 1896 діяло 2142 навч. заклади (105186 учнів). Письменних за переписом 1897 у П.г. було 16%, у т.ч. в містах - 39,8%. 1910 відповідно стало 26,2% і 48,2%. Декретами ВУЦВК від 8.07 й 30.07.1920 утворено Кременчуцьку губернію, до якої відійшли Золотоніський, Кременчуцький та Хорольський пов. (розформована в кінці 1922). Постановою ВУЦВК від 27.04.1921 Переяславський пов. віднесено до Київ, губ. Станом на 7.03.1923 заг. площа П.г. становила 4126703 кв. версти, наліч. 2944861 ж. Ділилася губернія на 14 повітів і 260 волостей.7.03.1923 поділ на повіти й волості було скасовано і замість них створено 7 округів (Золотоніський, Красноградський, Кременчуцький, Лубенський, Полтавський, Прилуцький та Роменський) і 89 районів. На 1.10 в губернії наліч. 32 комуни, 212 с.-г. артілей, 70 ТСОЗів, 130 радгоспів, 39 агробаз і дослідних станцій, 19 радгоспів при агротехнікумах та агрошколах, 643984 індивід, сел. господарств. Діяло 17135 різних підприємств, у т.ч. бл. 12 тис. вітряків, 106 держ., 271 кооперативне підприємство. На 1.12.1924 у П.г. було 86 районів, 1045 сільрад, 8146 нас. пунктів, у яких наліч. 648401 господарство. 3.06.1925 П.г. ліквідована.

ПОЛЬОВА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Київської (№№ 308, 310) на Пд. до вул. Індустріальної *(З-ду «Прилуктваринмаш»),* паралельно вул. Раскової, Білецького-Носенка, перетинає вул. Коцюбинського, Костянтинівську, Богунську, Чехова, Гвардійську. Закінчується №№ 89, 112. Довж. 2450 м. Від вул. Гвардійської з тверд, покриттям. Має провулок і в'їзд. Від вул. Київської до Костянтинівської прокладена 1938. У 1920-х рр. на поч. вул. містилася левада Котеленця Ів. Іл. і стояло 3 хати; далі було поле, від чого вулиця й отримала назву. Від вул. Чехова до вул. Гвардійської ведеться будівництво приватних житл. будинків на полях кол. Дідівського пайгоспу. Квартал від вул. Гвардійської до вул. Індустріальної забудовується багатоповерховими будинками. На вул. розміщені: 9-те відділення зв'язку (№102а), філіал відділення Ощадбанку (№110).

ПОЛЬОВИЙ в'їзд - від вул. Польової (№№ 28, 30а) на Зх., між вул. Коцюбинського та Костянтинівською. Закінчується №№ 3, 4. Довж. 60 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПОЛЬОВИЙ провулок - від вул. Польової (№№ 10, 12) на Зх. Закінчується №№ 17,26. Довж. 275 м, без тверд, покриття. Прокладений 1951. Забудований приватними житл. будинками.

ПОНОРИ - село Талалаївського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Ромен,* за 9 км від райцентру і залізнич. ст. *Талалаївки.* 184 двори, 465 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Краснянської, пізніше - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1666 - 9 госп. селян, з них 2 госп. «пашут на 4-х волах, да у них же по 2 лошади пашенных», 4 госп. «пашут на 2-х волах, да у них же по лошади пашенных» та 3 госп. «пашут на 2-х волах»; козаки не показані. Вільне військове село*, «до ратуші Красноколядинської прислу-шаюче». 1705 гетьман і. Мазепа надав його прилуцькому полковнику Дм. Горленку. 1714, зважуючи на клопотання кол. прилуцького полковника І. Носа, гетьман І. Скоропадський віддав село* красноколядинському сотнику Леонтію Лащинському «до ласки військової», тобто у тимчасове володіння. Після відставки сотника 1718 село* одержав його наступник Марко Ангеліовський на тих же умовах. Після смерті сотника (1737) у володіння селом вступив його зять штаб-лікар С. Семенов. За скаргою нового сотника Петра Максимовича, в якій він доводив, що село було ранговим, «Правління гетьманського уряду» 1740 передало село йому «на ранг». 1740 - 25 дворів (26 хат) селян, 4 бдв. хати підсусідків (козаків не було). У період між 1730 та 1737 споруджена перша дерев, ц-ва Св. апостола Марка. Згодом, коли від Красноколядинської сотні відокремилася Голінська (1751), П. були поділені між сотниками цих сотень. 1780 - 35 дворів (45 хат) та 8 бдв. хат селян, 15 дворів (27 хат) козаків. Після скасування полкового устрою П. 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ПОПІВКА (Жовтневе) - село, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 330 дворів, 1729 ж,; 1930 - Жовтневе - 338 дворів, 1613 ж. Нині с. Жовтневе Згурівського р-ну Київ. обл.

ПОПІВЩИНА-заказник бот. (з 1978). Листяний ліс з дубово-липових насаджень з домішкою клена та ясена, віком понад 55 років, з цінним рослинним покровом. Розташ. в Талалаївському р-ні. Перебуває у віданні Борзнянського лісгоспзагу. Площа 142 га.

ПОПОВЩИНА (Поповський) - хут. у верхів'ї безіменної лів. притоки р. *Глинної*

(лівої прит. р. *Лисогору),* за 2,5 в. від с. *Мармизівки.* Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). 1781 належала колез.ас. І. Г. Галагану. 1797 (разом з хх. *Кам'янка* і *Тонкий)* наліч. 51 душу чол. статі податкового населення. 1802 відійшов до Роменського пов.

ПОПІВЩИНА (Попівський) - хут. Розташ. на безіменній прав. прит. . *Детюківки,* за 6 в. від с. *Березівки.* Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. 1781 належала військ, т. і канцеляристу Трифановським. Нині не існує.

ПОПОВИЧКА (Попівський) - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* Грабщина, *Обухове,* Новопетровське, *Рубанів.* 140 дворів, 348 ж. (1996). Розташ. на р. *Березовиці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 20 км від райцентру і за 8 км від залізнич. ст. *Блотниці.* Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Красноколядинської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). На прав, березі р. *Березовиці* в кінці 18 ст. існували два хутори Попівські на відстані 2 в. між ними. 1781 один з них належав підкоморію Горленку. 1797 (разом з х-ми *Гришківщина* і *Борисівщина)* наліч. 10 душ чол. статі податкового населення. У 19 та на поч. 20 ст. дані по обох хуторах наводятся разом. 1859 - 6 дворів, 21 ж. 1886 - 3 двори козаків, 15 дворів селян-власників, 22 хати, 128 ж., приписаних до парафії Троїцької ц-ви с. *Блотниці.* П. входила *др Блотницької вол.* 2-го *стану.* 1910-56 госп., з них козаків - 29, селян - 23, привілейованих - 4, наліч. 339 ж., у т.ч. 1 тесляр, 3 кравці, 9 ткачів, 1 візник, 22 поденники, 1 займався інтелігентними та 21 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 599 дес. придатної землі. 1923 П. відійшла до Роменського округу.

ПОРТЯНКА (Кругляк) - хут. на безіменній лівій притоці р. *Лисогору,* за 3 в. від с. *Березівки.* Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1781 належала полковому осавулу Трифановському. 1797 наліч. 14 душ чол. статі податкового населення. На поч. 19 ст. поблизу П. виник х. Кругляк. 1886 в П. наліч. 2 двори козаків, 7 дворів селян-власників, 9 хат, 57 ж.; в х. Кругляк - 2 двори селян власників, 2 хати, 13 ж. Пізніше обидва хутори об'єднані в один нас. пункт під назвою Портянка. 1910 - 16 госп., з них козаків - 7, селян - 9, наліч. 125 ж., у т.ч. 1 столяр, 1 коваль, 3 ткачі, 3 поденники, 2 займалися інтелігентними та 9 - ін. неземлеробськими заняттями. Все ін. доросле нас. займалося землеробством. 117 дес. придатної землі. 1923 відійшла до Роменського округу.

ПОТАПІВ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 8 в. від с. *Березівки.* 1908 наліч. 102 ж. [23]. Нині не існує.

ПОЧАЇВКА - хут. Улянівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру. 1925-27 дворів, 131 ж.; 1930-не згадується. Нині не існує.

ПОШТА. На терит. України організації регулярних поштових зв'язків передувала (з середини 9 ст.) повинність населення виставляти для княжих гінців коней з повозами. У 13 ст. з'являються перші поштові станції. Діяла пошта і в часи Гетьманщини. Наприкінці 17 - на поч. 18 ст. з'являються перші поштамти й поштові контори, зокрема, у Києві. У 18 ст. міські магістрати та ратуші самі обирали «поштмейстерів» і наймали поштарів. 1775 в «почтмейстеры выбран обществом полку Прылуцкого» власник с. Обичева Степан Прокопович, з чого видно, що ця посада й тоді ще була виборною. Крім того, для офіційних зносин продовжували користуватися послугами гінців або кур'єрів. З цією метою при генеральній, полковій та сотенній канцеляріях утримувалися козаки, яких називали стойчиками. До 1765 пошта в Україні служила для перевезення кур'єрів та інших подорожніх. На поштовому тракті від Глухова до Києва наліч. 14 станцій, на кожній станції по 12 коней. Ордером Румянцева-Задунайського від 31.05.1765 пошта запроваджена в усій *Лівобережній Україні.* Пошт-директором було призначено майора Скоропадського, який до цього утримував київську пошту. Поштова контора для пересилки листів і грошових переказів у Прилуках відкрита відразу ж після введення Катериною II «городовых положений». Поштмейстери обиралися полковником з військових і значкових товаришів, поштарі - у сотнях-з підпомічників і вільних міщан чи посполитих, по два на кожній станції, з парою коней кожний. Поштові службовці увільнялись від оподаткування. За реформою 1765 в Україні було відкрито 9 поштових трактів довжиною 2358 верст. На них діяло 72 станції, які обслуговували 15 поштмейстерів і 165 поштарів (листонош). У їхньому розпорядженні було 300 коней, виділених від полків. *Прилуцький полк* поставляв 40 коней і виділяв 20 поштарів. У Прилуках до 1780 при *Ратуші* було два «поштаря», котрим видавали на рік по 3 крб. і на місяць «борошна гречаного по два четверичка, пшона по 'арцю, соли по два фунта». 1765, після уведення регулярної кінної пошти, створені поштові Правління. Керував Правліннями пошт-директор, який був підлеглий Другій *Малоросійській колегії.* На 9 поштових трактах України створено 19 Правлінь, у т.ч. - в Прилуках. Очолювали Правління поштмейстери. Кожному поштмейстеру були підпорядковані 3-4 станції. До штату Правління входили писар і 2 сторожі. З 9 поштових трактів через Прилуки проходило 2: з Глухова на Переяслав (через Конотоп, *Голінку, Ярошівку, Іваницю, Прилуки, Яблунівку, Яготин)* та з Полтави на Чернігів (через Опішню, Борок, Ковалівку, Миргород, Кибинці, Лубни, Біївці, Куріньку, *Журавку, Прилуки, Обичів, Монастирище,* Ніжин, Мрин, Олишівку). Крім нас. пунктів на

головних поштових трактах, листи розвозилися і в навколишні міста і села. Пошта відправлялася двічі на тиждень, швидкість пересування її була встановлена досить висока (в середньому 7 верст на годину). Підтримання поштових трактів у належному стані покладалося на місцеву владу. На шляхах були встановлені верстові стовпи з вказівкою відстані між суміжними станціями. Взимку шляхи позначали віхами. У такому стані П. залишалася до запровадження намісництв (1791), коли було створено Малоросійський поштамт, якому підпорядковано поштові станції. В роки існування Малоросійської губернії в Прилуках числилося «в почталионах из мещан муж. пола 45, жен. пола - 32, из Козаков муж. пола-9, жен. пола- 10 душ». 1802 в списку людей Прилуцького пов., які не платили ніяких податків, значилося 104 «почталионов». У пер. пол. 19 ст. через Прилуки проходило 5 головних трактів: Ніжинський, Пирятинський, Роменський, Переяславський на Київ, Конотопський. 1829 дороги поділялися на головні, губернські поштові, повітові поштові й проїжджі великі дороги. Головна дорога на Прилуччині проходила через Почеки-Обичів-Прилуки-Махнівку-Пирятин. Великою проїжджою дорогою вважалася дорога Переяслав-Яготин-Яблунівка-Прилуки-Переволочна-Срібне-Бацмани-Ромен. 1880 в Прилуках відкрита телеграфна станція (див. *Районний вузол електрозв'язку).* Відповідно до «Положення про організацію зв'язку» 1886 поштова контора й телеграфна станція об'єднані в поштово-телеграфну контору, яка увійшла до складу Катеринославського поштово-телеграфного округу. 1887 в Прилуцькому пов. було 5 «стоичных пунктов» земських поштових коней: *Прилуки* - 15 коней, *Переволочна* - 9, *Срібне* - 7, *Городня* - 8, *Рудівка* - 6 коней. 1905 до транспортних доріг входили: Конотопська, Роменська, Ніжинська, Переяславська, Лохвицька й Пирятинська. Серед подорожніх, що

зупинялися на поштовій станції Прилук, багато видатних людей. Зокрема, в лютому 1846 Т. Г. Шевченко разом з О. С. Афанасьєвим-Чужбинським, зупинившись на прилуцькій поштовій станції, допомагав гасити пожежу, що трапилася поряд. Проїздом через Прилуки на поштовій станції побували: О. С. Пушкін, Є. П. Гребінка, М. В. Гоголь, Л. М. Жемчужников, М. І. Глінка та багато ін. 1919 поштово-телеграфні округи ліквідовано. Тепер на Прилуччині поштовий зв'язок забезпечує Прилуцький вузол зв'язку *(щлв.Районний вузол поштового зв'язку).*

«ПРАВЛІННЯ ГЕТЬМАНСЬКОГО УРЯДУ» - орган, створений царським урядом 1734 після смерті гетьмана Д. П. Апостола для управління *Лівобережною Україною.* До складу «П.г.у.» входили: царський резидент кн. О. І. Шаховський (до 1737 - фактичний голова його) з двома рос. урядовцями та генеральний обозний Я. Ю. Лизогуб з двома укр. старшинами. Створення «П.г.у.» мало на меті подальше обмеження автономії України. Існувало до обрання гетьманом К. Г. Розумовського (1750). Містилося в Глухові.

ПРЕОБРАЖЕНСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Шевченка вулиця.*

ПРЕОБРАЖЕНСЬКА ЦЕРКВА. 1) У м. Ічні. Збудована 1811-20 на березі р. *Іченьки.* Мурована, однобанна, дев'ятидільна. Притвор із зх. боку, пд. і пн. фасади оздоблено чотириколонними портиками тосканського ордеру. Зазнала перебудов (купол не зберігся). Разом з Воскресенською ц-вою становить ансамбль споруд доби класицизму, який відіграє важливу роль у формуванні центру міста. 2) У с. Переволочній Прилуц. р-ну. Збудована на поч. 20 ст. Дерев'яна, до центр, квадратної в плані дільниці з Пд. і Пн. прилягають прямокутні притвори, які на бічних фасадах завершено трикутними фронтонами. Між ними й гранчастою апсидою - невеликі об'єми ризниці та паламарні. З Пд. і Пн. до притворів прибудовано менші притвори. Центр. четверик переходить у восьмерик, який несе восьмигранний світловий барабан, увінчаний банею із заломом. Пірамідальна композиція об'ємів підкреслює баштоподібність пам'ятки. П.ц.- оригінальний і високохудожній зразок культової дерев, архітектури поч. 20 ст. Церква діюча. 3) У с. Яблунівці Прилуц. р-ну. Збудована 1815 у формах класицизму. Мурована, квадратна в плані, з чотириколонними портиками тосканського ордеру з Пд., Сх. та Зх. По кутах- циліндричні, баштоподібні об'єми, у пд.-сх. частині - сходи, що ведуть на хори. Вінчає споруду напівсферичний купол на круглому барабані. Поруч розташ. триярусна, мурована восьмигранна дзвіниця. Церква діюча.

ПРИВОКЗАЛЬНА ПЛОЩА у м. Прилуках. Міститься у пд. частині Прилук, у кінці вул. Вокзальної та Садової, біля залізнич. вокзалу, виникла 1893, коли було прокладено вузькоколійку Пирятин - Крути - Чернігів і споруджено приміщення *Вокзалу залізничного.* Наприкінці 19 - на поч. 20 ст. на площі зведено будинки лазні (сучас. аптека) та амбулаторії для залізничників. На будинку амбулаторії встановлена меморіальна дошка: «У цьому будинку з 1918 до 1924 року працював видатний український радянський композитор Герой Соціалістичної Праці академік Лев Миколайович Ревуцький (1889-1977)». На П.п., також розташ. Державне торгово-кооперативне виробниче підприємство Міністерства транспорту, 3 магазини, ринок.

Привокзальна площа, 1984

ПРИДАТКИ - хут. Заїздської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від с. *Заїзду.* 1930 - 4 двори, 21 ж. Нині не існує.

ПРИЛУК - місто на Переяславській землі. Вперше згадане в «Поучений» Володимира Мономаха своїм дітям 1085. На той час був однією з фортець, що захищали сх. кордони Київ. Русі від нападів половців. Заснов., очевидно, київ. кн. Ярославом Мудрим, який активно займався будівництвом нових фортець, розширенням та укріпленням старих. Вдруге місто згадане 1092, коли велика війна була і половці взяли «три города: Песочен, Переволоку, Прилук, и много сел». У зв'язку з міжусобними війнами між чернігівськими та переяславськими князями згадується в літописах втретє й востаннє місто П. 1138 (за данними деяких літописних списків - 1139) **Чернігів,** кн. Всеволод Ольгович, покликавши половців, почав війну проти синів Володимира Мономаха. Разом з половцями він напав на Переяславщину, захопив П. та інші міста. Згадка П. серед інших безіменних зруйнованих міст свідчить про те, що П. після зруйнування 1092 був знову відбудований і мав таке ж важливе значення, як і раніше. 1239 місто знищили монголо-татарські орди. Городище міститься в центрі сучасного м. Прилуки на терит. міського парку. У плані має округлу форму (145x215 м). В окремих місцях по краю тераси прослідковуються залишки оборонного валу. З напільного боку укріплення не фіксуються. Тепер городище зайняте спорудами 18 - 19 ст. На поверхні зустрічається кругова кераміка часів Київ. Русі й пізнього середньовіччя. На Пд. та Пд. Сх. від городища містився ремісничо-торговий посад.

ПРИЛУК ГЕРБ. Див. *Герб Прилук.*

ПРИЛУК ПЛАНИ. Почали складатися у 18 ст. замість поширених до того часу т.з. вербальних документів - описів і розписних списків. Поява планів пов'язана з розвитком картографії та засвоєнням зх-європейського досвіду у цій галузі військ, інженерами рос. армії, а також діяльністю іноземних військ, фахівців, залучених на рос. службу. Перша відома нам серія планів укр. земляних фортець пов'язана з Північною війною 1700-21 рр. До цієї серії належить контурний план Прилуцької фортеці, надісланий генер.-майором Гінтером з Прилук Петру І 19 січня 1709. Можливо, це копія з більш раннього плану, виконаного на початку Північної війни, а Гінтер доповнив його деякими своїми написами, які стосувалися стану укріплень фортеці. План не датований і не орієнтовано. Виконаний у скупій графічній манері. Написи зроблено нім. і рос. мовами; між написами лінійний масштаб в 3-х аршинних сажнях. У середині фортеці, з пн. боку, розташ. огороджена валом цитадель (замок). Огорожа фортеці мала 4 брами (без назв), біля яких на плані вказані назви доріг: «до Києва», «до Ніжина», «до Лохвиці», «до Пирятина». Будівлі показані лише в цитаделі. Зберігається в Рукоп. відділі БАН Росії (С.-Петербург). Вперше опублікований Д. О. Шкоропадом (1993). Наступна серія планів укр. фортець пов'язана з їхньою реконструкцією. До неї належить план Прилуцької фортеці, який датується 1745 роком. План орієнтовано, із зображенням профілів оборонних огорож, має коротку експлікацію. Головна увага приділена фіксації укріплень цитаделі та фортеці. Вперше названі всі 4

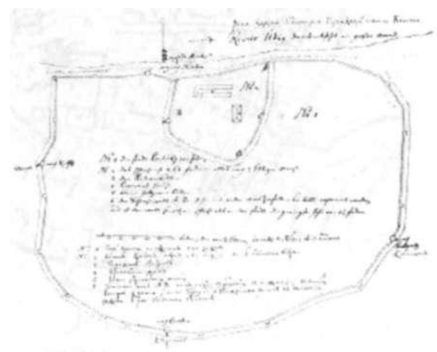

План Прилук Гінтера 1709 р.

брами. Можливо, план складався під керівництвом видатного фортифікатора Данила де Боскета, який в 1740-х рр. працював на Лівобережжі. Зберігається у ЦДВІА (Москва). Вперше опублікований Ф. Ф. Ласковським (1865). До 1760-х рр. відносять недатований «План города Прилук...». Крупно-масштабний ілюмінований план, який подає місто лише в межах фортеці. Він відзначається ретельною фіксацією планування, парцеляції, забудови і експлікацією на 117 позицій з переліком всіх господарів домоволодінь. Головні домінанти фортеці - дві муровані церкви - підкреслено тінями. Масштаб у сажнях. Є підстави гадати, що план був складений у 1768-69 рр. Зберігається у ЦДВІА (Москва). Вперше опублікований 1990 [19]. В ж-лі «Киевская старина» за 1890 описано четвертий план Прилуцької фортеці, складений 1778. Сучасне місцезнаходження його невідоме. Відомі декілька планів Прилук 18 ст, з яких видно, що місто за своїми розмірами в декілька разів перевищувало терит. фортеці. Один з таких планів 1967 опублікував М. Цапенко. План недатований, він приведений без масштабу й експлікації; місцезнаходження оригіналу невідоме. Другий план міста опублікований в «Истории городов и сел УССР. Черниговская область» (1983). План теж недатований, але має масштаб і невелику експлікацію. Згідно з нею соборною була Преображенська ц-ва. Це означає, що план складений після пожежі 1781. Зберігається у ЦНБ АН України. З опублікованих (1990) [19] можна ще назвати план м. Прилук кінця 18 ст. План недатований, орієнтований, без масштабу й експлікації; на ньому чітко показані

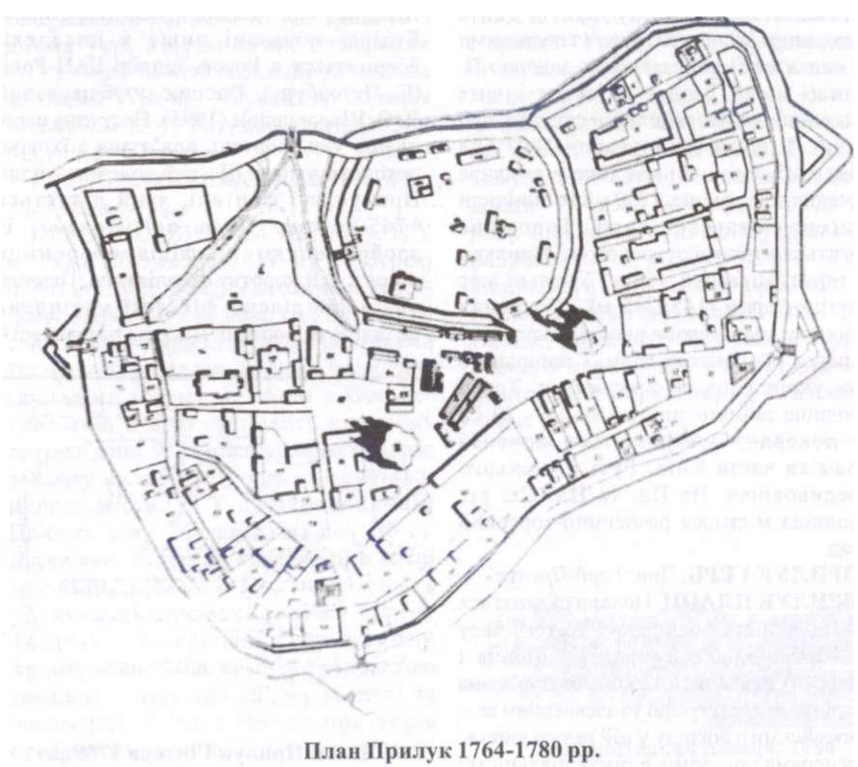

План Прилук 1764-1780 рр.

контури фортеці. Зберігається у ЦНБ АН України. Після адм. реформи 1781 і створення на Лівобережжі намісництв, близько 1784 складено документ під назвою «Карта Черниговской губернии с разделением уездов и расположением вокруг оной уездным городам планов...». Карта ілюмінована, великоформатна (93x98 см), по периметру розташ. викреслені в единому масштабі схематичні плани міст, у т.ч. й м. Прилуки. На всіх планах топографія показана умовно, нанесена вулична мережа, лінії укріплень. На плані м. Прилук гол. споруди не позначені. Всі плани без експлікації. Зберігається в ЦНБ АН України. Опублікований 1990 [19]. 1802 у зв'язку з розмежуванням *Малоросійської губ.* на дві - Полтав. й Чернігівську, було виконано «Атлас Малороссийской губернии». На окремих аркушах у прямокутних рамках з гербами міст, розміщено їх ілюміновані плани з орієнтацією, масштабом та експлікацією. Всі вони фіксують ситуацію до перепланування і, очевидно, більшість з них - копії з попередніх планів. До серії входить і до цього часу не опублікований план м. Прилук. Знаходиться в ЦДВІА (Москва). Ще 1763 вийшов урядовий указ «О сделании всем городам, их строениям и улицам специальных планов, по каждой губернии особо». Однак складна військово-політ. ситуація у тогочасній Україні не дозволила широко розгорнути планувальні роботи. І все ж таки завдання реконструкції міст, поставлені указом 1763, вимагали нових проектних планів. Ця робота на Полтавщині розгорнулася лише з 1802, коли було ств. губернську креслярню під керівництвом арх. Плотнікова, а пізніше - арх. А. Карташевського. 1802, за вказівкою ген.-губернатора А. Б. Куракіна, складено план регулярної забудови м. Прилук, який був затверджений царським указом 14 квітня 1803. План ілюмінований, з експлікацією, рельєф показано відмивкою, існуюча вулична мережа показана тонкими, запроектовані квартали - товстими лініями. В експлікації відзначено споруди, що зберігаються, підлягають знищенню, а також запроектовані. Проте позиції експлікації (а їх 36) чомусь не нанесені на план. Зберігається у ЦДВІА (Москва). Публікація невідома. Є дані, що плани регулярної забудови міста складалися й пізніше. А. Терещенко, описуючи Прилуки 1859, відмічав: «плани на місто «высочайше» затверджені в 1803, 1805, 1817 та 1840 рр., з них план 1817 загубився». Плани міста складалися й після 1840. План 1805 (дата затвердження невідома) близький за виконанням до

Прилуки. План XVIII в.

плану 1803, але має й істотні відмінності. По-перше: має менше позицій експлікації (29 проти 36); по-друге, деякі позиції, що були в плані 1803, пропущені, а деякі нові уведені. Зберігається в ЦДІА Росії (С.-Петербург). Опублікований Д. О. Шкоропадом (1993). 1840 в черговий раз був затверджений план міста. Експозиція до плану дозволяє встановити, що з попередніх планів було виконано, а що ні. Серед виконаних об'єктів слід відзначити собор Різдва, поштову контору, будинок для *Ратуші* й Думи, торгову та *Ярмаркову площі,* два нові кладовища. Але невиконаних задумок було значно більше. В експозиції 1840 в розділі «передбачається влаштувати» знову повторюються: казначейство, повітове училище, поштовий кінний двір, заїжджі двори, будинок для мір і ваги, присутственні місця, бойня, тюремний замок. Характерною особливістю плану 1840 є наявність нумерації всіх дворів міста; згідно з планом їх було 1331. Зберігається в ЦДІА Росії (С.-Петербург). Публікація невідома. У др. пол. 19 ст. повітові землеміри й губерн. межові контори складали численні землевпорядкувальні плани, у т.ч. й по містах, з точним розмежуванням міських, вигойних, поміщицьких і селянських земель. Характерним прикладом є розроблений під керівництвом нач. міської зйомки Л. Флоринського топографами Щукіним, М. Свирщевським та ін. план Прилук (1863), який показує, що проект перепланування поч. 19 ст, з урахуванням змін 1840, був реалізований. Експлікація цього плану є по суті земельним кадастром. У рад. період міста розвивалися на основі ген. планів, розроблених інститутами Діпроцивільпромбуд, Діпроміст, Київ-НДШмістобудування. Останній 1979 вперше розробив історико-архітектурні опорні плани з проектами зон охорони пам'яток історії та культури міст Прилуки та ін. Ці плани покладено в основу містобудівної охорони історико-культурної спадщини.

ПРИЛУКА - місто, відбудоване в 15 ст. на місці зруйнованого літописного міста Прилук. Відбудову П. проводили, можливо, кн. Глинські. Згадується 1459. Після свого відродження П. простояла близько 40 років - 1482 вона знову була зруйнована кримською ордою Менглі-Гирея й перетворилася в Прилуцьке городище.

ПРИЛУКИ (Прилука) - місто обласного підпорядкування, райцентр, залізнич. вузол. Розташ. нар. *Удай.* 11269 буд., 61287 ж. (2000). Вперше згадуються 1085 в «Поучений» Володимира Мономаха своїм дітям під назвою «Прилук город», який входив до *Переяславського князівства* (див. *Прилук).* Існує три версії

План Прилук 1802-1822 рр.

походження назви міста: від розташування міста біля луків - при луках; від вигину р. *Удай* (схожого на лук), який вона робить біля міста, - при луці, та від того, що раніше, коли р. *Удай* була судноплавна, в цьому місці прилучались кораблі. Кожна версія цікава по-своєму. 1239 Батий зруйнував місто, яке перетворилося в *Прилуцьке городище.* З 1362 до 1508 Прилуччина належала Великому князівству Литовському. В цей період, можливо, вперше після навали Батия була відроджена Прилука- місто Прилук Київ. Русі. Збереглася грамота 1459 київського удільного князя Семена Олельковича, в кінці якої сказано: «...писан на Прилуце, за Днепром». Вказівка, що грамота написана «за Днепром», свідчить про те, що мова йшла про лівобережну Прилуку (в цей час існувала й правобережна Прилука, розташ. на р. Десні - лів. притоці р. Південний Буг). Під час жостокого спустошення Київщини кримським ханом Менглі-Гиреєм 1482 Прилука була зруйнована (див. *Прилука).* В кінці 15 - на початку 16 ст. точилися війни між Росією та Литвою за Чернігово-Сіверські землі. Після підписання 1508 «вічного миру» Прилуцьке городище опинилося близько від кордону між Росією та Литвою. Після Люблинської унії 1569 Київщина, включаючи лівобережні землі, які до того належали Литві, підпала під владу Польщі. Із дипломатичного листування кінця 16 ст. видно, що Польща й Росія претендували на землі Прилуцького городища, вважаючи їх своїми. З 1590 землями на Прилуччині заволодів магнат Олександр Вишневецький. 1592 на Прилуцькому городищі він «слободу почав ставити». Можна вважати, що П. будувалися в тій послідовності, що й Лубни, тобто спочатку, після заснування слободи на Прилуцькому городищі, будувався замок, а потім навколо слободи зводилися земляні укріплення, утворюючи місто. 1592 встановлено *Герб Прилук.* 1604 почалася потайна польська інтервенція в Росію, знаряддям якої були самозванці. Самозванця Лжедмитрія 1 активно підтримували Вишневецькі, за це військо Бориса Годунова в тому ж році зруйнувало П., вирізавши все мирне населення міста. Відновлення П. почалося, мабуть, не відразу, бо в 1612-14 рр. будівництво «города» ще продовжувалося. 1628 в П. «налічувалося 40 димів і один священик». Більшість вчених вважають, що «дим» у документах др. чверті 17 ст. являв собою житлову будівлю, в якій мешкали, в середньому, 6 чол. Тобто в П. у той час наліч. 240 ж. І вже існувала ц-ва. Населення міста брало участь у селянсько-козацьких повстаннях С. Наливайка (1596), Я. Острянина (1637-38), у визвольній війні укр. народу (1648-54). У 1648-1781 П. - центр *Прилуцького полку* і *Полкової* (Прилуцької) *сотні,* ратушне місто . У др. пол. 17 ст. П. були порівняно великим містом. Російський воєвода К. Загряжський 1666 писав: «а город де ... Прилуки большой», «а верхней... город в Прилуках не малый». У місті була фортеця, збудована на початку 17 ст. (див. *Прилуцька фортеця).* Перепис 1666 зафіксував у П. 343 міщанські двори. В дійсності дворів у місті було значно більше, бо переписувачі не описували козацьких дворів, а також двори духовенства. 223 двори належали міщанам, які по «окладам» були розділені на три групи («статі»). Найвищий оклад «з двора по рублю» - платили міщани «першої статі» (найзаможніші). Таких дворів було 70. Міщани «середньої статі» оподатковані «з двора по полтині». їм у місті належало 73 двори. 80 дворів належали міщанам «меншої статі», вони платили «з двора по осми алтын по 2 денги» (по 25 копійок). У цитованому джерелі під словом місто («город») мається на увазі не лише фортецю, а й її підварки, тобто все місто у цілому. В др. пол. 17 ст. місто було значним торгово-ремісничим центром. Щорічно в П. відбувалося три ярмарки: перший - «у Сирну неділю», тобто на масляну (з 1 лютого), другий - «у день Різдва Предтечі» (Іванівський, з 24 червня) і третій - «у день св. Дмитрія»

(з 26 жовтня). Вони продовжувалися тиждень і більше. Двічі на тиждень - щопонеділка й щоп'ятниці - проходили базари. Перші ремісничі організації виникли в П. ще 1633, коли Ярема Вишневецький видав «лист» на заснування кравецького, шевського, кушнірського й ковальського цехів, а через три роки - різницького цеху (див. *Цехи у Прилуках).* Вище була названа кількість міщанських дворів у місті. Окрім того, переписна книга 1666 виділяє 17 дворів мірошників і 103 двори «ремісних людей», у тому числі: 37 дворів шевців, 49 дворів кушнірів і кравців, 17 дворів ковалів. П. на той час були значним центром ремісничого виробництва. Ремісниче населення складало 36% всього числа зареєстрованих міщан. Населення П. брало участь в антифеод. виступах селян 1687-91. Під час Північної війни шведи у листопаді 1708 зайняли П. і пробули тут до кінця грудня, а 12 чи 13 січня 1709 до міста вступив охотницький полк Гната Галагана. Місто мало передмістя: *Квашинці, Броварки, Кустівці* та *Плискунівку.* У 18 ст. місто мало три великі вул. - Київську, Пирятинську й Роменську, які починалися від відповідних брам фортеці й проходили через передмістя до виїздів з міста. Наприкінці 18 ст. згадується четверта вулиця Іваницька, яка вела від Київської вул. до греблі на р. *Удаї.* Кількість житлових споруд і число дворів у місті протягом 18 ст. змінювалися. Так, 1730 наліч. 1283 двори, 1737 - 1250 дворів, 1753-994 двори і 388 бдв. хат. Починаючи з 1740, в «ревізських сказках» почали з'являтися відомості й про кількість хату місті: 1740 їх було 934,1743 - 1382, 1781 - 915. Помітне зменшення числа хат 1781 пов'язане з тим, що у цьому році місто дуже постраждало від пожежі. 1737 в П. мешкало козаків виборних 33, їхніх підпомічників 124, козацьких підсусідків 39, посполитих 1013, їхніх підсусідків 41 ; усього 1250 домо-господарів, тобто приблизно 7500 чол. 1781, напередодні відкриття намісництв (див. *Прилуцький повіт 1782-96 Чернігівського намісництва),* все населення було переписане за станами. У П. налічувалося: «шляхетських» - 36 дворів, різночинців - 34, духовенства - 8, а усього - 88 дворів, які належали привілейованому стану. Решту населення складали: козаки -168 хат, міщани - 365 хат, підсусідки - 294 хати, а всього хат - 827. У 18 ст. в П. відомо 6 цехів та ще немало ремісників, які не мали своїх цехових організацій. До них треба віднести теслярів, гончарів, малярів, цирульників, «золотарів» тощо. Органом міського самоуправління до 80-х рр. була *Ратуша.* До складу ратушного управління входили урядовці й служителі. Перших обирали, і вони становили правлячу верхівку міського управління. До них належали - війт, два бурмістри, міський писар, городовий отаман. На чолі *Ратуші* стояв війт, при ньому перебували 2 осавульчики, які виконували різні доручення, і 2 поштарі. Утримувалися в полкових містах і кати. У П. його називали «мистр». 1-го лютого 1782 П., як центр повіту Чернігівського намісництва, одержали статус міста («города»), а 4 липня того ж року був затверджений герб (див. *Герб Прилук).* 1783 місто одержало магдебурзьке право. Коли в Україні 1782 була поширена чинність введеного у Росії «Учреждения для управления гу-берниями», місто було виділене в особливу адміністративну одиницю. У ньому утворені городовий магістрат, правління городничого («управа благочиния») та ін. установи. Городовий магістрат був нижчою інстанцією станового суду для міських мешканців. До складу його входили 2 бурмістри і 4 ратмани (радники). «Управа благочиния» - орган міського поліцейського управління - складалася з городничого, двох приставів та двох ратманів. Вона наглядала за порядком у місті та за виконанням пашпортного закону. Уся реальна влада в місті перебувала в руках городничого, «Управы благочиния». П. були поділені на дві поліцейські частини. У першій частині, куди входили центр міста і передмістя *Квашинці,* наприкінці 18 ст. наліч. 475, а в другій частині, куди входили передмістя *Броварки, Кустівці* й *Плискунівка,* - 494 житлові будівлі. У період перебування П. у складі Чернігівського намісництва (1782-96) у місті наліч. (1785), окрім дворян, 860 хат і 6177 мешканців обох статей, у тому числі: купці 3-ї гільдії - 7, міщани - 3159, козаки - 854, селяни державні - 52, селяни власницькі - 2005, духовенство - 100 душ. Раніше в місті жили 24 дворянські родини; після пожежі 1781 вони майже всі роз'їхалися по своїх селах. 1786 П. займали терит. з Сх. на Зх. 6 верст і з Пн. на Пд. - 1 версту 300 сажень. Після скасування намісництв та запровадження Малоросійської губ. П. 29 серпня 1797 призначені повітовим містом новоутвореної губ. (див. *Прилуцький повіт 1797-1802 Малоросійської губ.).* Згідно з «Топографічним описом міста Прилук», складеним приблизно 1797, місто займало площу 379 дес. У ньому наліч. 5 ц-ов (2 муровані та 3 дерев.), 2 притулки, 986 дерев, хат, 88 крамниць, 23 кузні, «торгова баня» (див. *Лазня), Училище мале народне* (засн. 1789). У П. мешкало 5358 душ обох статей (2539 душ чол. статі податкового населення), у т.ч. 89 дворян, 91 священно- і церковнослужителів, 45 купців 3-ї гільдії, 4269 міщан, 775 козаків, 47 селян державних, 946 селян власницьких, 96 поштарів. Серед них ремісників: 96 кравців, 125 шевців, 58 ковалів, 3 котляри, 5 столярів, 77 ткачів, 18 м'ясників, 39 калачників. Як і раніше, по понеділках і п'ятницях відбувалися базари, щороку - чотири ярмарки (до раніше згаданих добавився ярмарок 1 січня). 27 лютого 1802 Лівобережна Україна розділена на дві губ. - Чернігівську й Полтавську. Новий Прилуцький пов. увійшов до *Полтавської губ.* (див. *Прилуцький повіт 1802-1923 Полтавської губ.).* П. залишилися повітовим містом. За вказівкою ген.-губернатора А. Б. Куракіна 1802 складено план нової забудови міста (див. *Прилук плани).* 1804 - 1077 дворів, лавок купецьких і міщанських 74; кам'яних казенних та громадських будинків ще не було. У тому ж році наліч. 5561 ж. Десь між 1814 та 1817 побудовано поштову

контору. Це був перший і єдиний на той час кам'яний двоповерховий будинок у місті на південному боці вул. Київської, неподалік від Переяславської. Тоді ж побудовані дерев, приміщення для *Ратуші* й Думи та мурований собор Різдва, освячений 1817. 1825 в П. налічувалося 835 будинків (3 кам'яні), 6 церков, 5 учбових закладів, 2 «богоугодных заведения», 1 трактир, 19 пивниць, 2 лазні, місто поділялося на три частини: першу складав центр, де містилися собор і дві ц-ви, присутственні місця, лавки й залишки фортеці; другу частину складало передмістя *Кустівці* з дерев. «Во имя трех Святителей» ц-вою; третя частина - передмістя *Квашинці* з дерев, ц-вою «Во имя Предтечи и Крестителя Иоанна». 1831 місто знову значно постраждало від пожежі. Перед пожежою в місті наліч. 1173 дерев, та 3 кам'яні будинки, 61 лавка, 2 трактири та 24 пивниці. 1846 забудову міста складали: 4 муровані та 2 дерев, ц-ви, 7 кам'яних будинків та 1134 дерев. У перш. пол. 19 ст. ремесла й промисли досягай високого рівня розвитку. 1811 працювало 7 цехів: калачницький (66 душ), різницький (31), кравецький (85), шевський (188), ковальський (101), кушнірський (60) і ткацький (80 душ). Під «числом душ», мабуть, вважалися цехові міщани обох статей. 1820 серед ремісників згадується 27 ковалів, 78 шевців, 32 ткачі, 21 калачник (названі тільки майстрові). Перелічені 7 цехів існували й 1859; усіх ремісників тоді було 344 чол. У цей час діяли шкіряний завод, 2 млини для крупчатки: один з кінним приводом, другий - водяний, на р. *Удаї,* з сукновальнею, 54 вітряки на вигоні. У середині 19 ст. в П. мешкало: 1846 - 8501 чол., 1853 - 9543 чол., 1859 - 10261 чол. (із них: 64% міщан, 17% селян і козаків). 1859 місто сягало у довжину 5 в. 335 саж., найбільша ширина - 2 в. 190 саж. Вулиць 29, провулків 45 , майданів 3; всі вони незабруковані. Парафіяльних церков 5 і одна кладовищенська; чотири кладовища - три православні та єврейське;

синагога і молитовний будинок. Через 10 років кількість будівель в місті зросла; нараховувалося вже 2 казенних і 7 приватних кам'яних будинків, а також 1717 дерев'яних, у тому числі 8 казенних, 5 церковних і монастирських, 4 громадських. У др. пол. 19 ст. в місті відбувалося 5 ярмарків: Василівський - 1 січня, Вербний (3 дні), Іванівський - 24 червня, Воздвиженський - 9-15 вересня, Дмитрівський - 21-27 жовтня. В серпні 1880 почала діяти міська телеграфна станція; з 1886 - Прилуцька поштово-телеграфна контора IV класу. 1887 в П. було 7 цегельних з-дів, 62 вітряки, пивоварня, миловарня, 5 крупорушок, 13 маслобоєнь, 19 кузень, 2 тютюнові ф-ки, цукеркова ф-ка, винокурний і пивоварний з-ди, 2 парові млини. У середині 80-х рр. нараховувалося 2284 «садибних місць», з яких 366 «пустопорожніх» і 1918 забудованих, у тому числі такі будівлі: громадські - 32, ті, що належали привілейованим станам - 131, купцям - 56, міщанам - 1326, козакам і селянам - 374. До громадських будівель належали 7 церков, 2 синагоги; з них перша (велика) побудована 1861, друга - 1872. До громадських будівель відносилися також: міське училище, парафіяльне училище, чоловіча та жіноча гімназії (див. окр. ст), міська управа. 1879 в *Земській управі* працювала літографія. 1888 відкрита книжкова лавка М. Я. Лук'яновича, 1886- друкарня Я. М. Пінкова та фотографія І. Г. Ліозіна. З 1889 почала працювати приватна б-ка Г. І. Литвиненка. 1889 засн. Прилуцька тютюнова ф-ка Рабіновича і Фраткіна, на якій працювало 320 робітників. Діяли: Прилуцька земська лікарня (1866), чоловіча (1874), жіноча (1882), приватна жіноча (1911) гімназії, а також друге вище початкове (1909), комерційне (1910) уч-ща (див. окр. ст), *Учительська семінарія* (1910), Прилуцьке с.-г. товариство (1893). 1893 до П. прокладено залізницю, виникли залізничні майстерні. 1897 в П. наліч. 18276 ж. (8558 душ чол. та 9718 душ жін. статі). У передмістях - *Квашинцях, Броварках* і *Кустівцях* - мешкало 5137 чол., що складало 27,7% населення міста. 1900 проведений оціночний опис П. Загальна земельна площа складала 967 дес. У місті налічувалося 2712 володінь, у т.ч.: приватних осіб - 2660, міста - 21, установ - 31 .Забудованих дворів нараховувалося 2105, в них житлових будівель - 2781, житлових служб - 4246, у т.ч. 187 комор і 268 клунь. Серед торгових будівель 5 кам'яних, 76 дерев'яних і мазанок, вкритих залізом і черепицею, 12 дерев'яних, вкритих деревом або соломою. Усіх промислових будівель 35. В числі житлових будинків 16 двоповерхових, 8 півтораповерхових, 30 з підвальним поверхом; усі вони були кам'яні або дерев'яні, обкладені цеглою, під залізними дахами й з підлогою. Такого ж типу одноповерхових будинків - 107. Дерев'яних і мазаних, покритих залізом і черепицею, з підлогами - 533, без підлоги, тобто з долівкою, - 98; критих соломою і очеретом, з підлогою - 253, без підлоги - 1736. 1910 в П. наліч. 4074 госп. (411 козаків, 542 селян, 1206 євреїв, 1604 ін. непривілейованих, 311 привілейованих), 22262 ж., у т.ч. 137 мулярів, 82 покрівельники, 19 фарбувальників, 102 маляри, 79 теслярів, 112 пічників, 16 швачок, 699 кравців, 25 панчішниць, 68 шапкарів і кашкетників, 298 шевців, 12 бондарів, 15 стельмахів, 93 столяри, 127 ковалів, 35 мідників, 83 слюсарі, 27 ювелірів і годинникарів, 39 чинбарів, 29 овчинників, 31 лимар, 21 мотузник, 4 ткачі, 202 візники, 773 поденники, 1013 займалися інтелігентними та 3133 - ін. неземлеробськими заняттями. 623 дес. придатної землі. Діяли промислові підприємства з паровими двигунами: 3 парові млини: 1 пар. млин з просорушкою та крупорушкою; 2 пар. олійниці; 1 вальцювальний млин; 1 пивоваренний з-д; 1 олійниця з просорушкою з гасовим двигуном; 3 тютюнові ф-ки; 1 гільзова ф-ка. Землевласниками були поміщики: І. М. Величко, І. О. Галенковський, В. В. Катеринич, М. В. Кутовий, Медведовські, Нестеренки, І. К. Гетенко та інші. У 1923-30 рр. П. - *центр Прилуцького округу.* 1925 в П.

(без хх. *Данчича, Ракитного, Трубарівщини)* наліч. 2925 дворів і 24877 ж. (60% українців, 36% євреїв, 3% росіян). 1932 П. увійшли до складу Чернігів, обл. У 20 - 30-х рр. діяли електростанція, ряд пром. артілей: «Молот», «Металіст», «Пролетарська солідарність», взуттєва ф-ка, шевська майстерня, артіль худож. виробів «Суспільство», електрорадіоштампувальна ф-ка, лісопильний з-д та ін. 1937 підприємства міста виробляли на ринок верстати, махорку, борошно, чорнильні прилади, взуття, галантерейні вироби, м'ятне масло, гончарні вироби, цеглу, меблі, сукно, художню вишивку та ін. 1928 загальна довжина вулиць міста сягала 45 км; забруковано: до 1917 - 7,08 км, до 1928 - 15,84 км. В окрузі лише Прилуки й Пирятин мали електростанції. На перехрестях вулиць міста були встановлені електроліхтарі, на будинках - номерні ліхтарі: 1927-520 шт, 1928- 615 шт. У 1926-28 побудовано залізницю Прилуки - Ніжин, відкрито 7 семирічних та 3 поч. школи, *Училище медичне* (1927), пед. технікум (1925), робітничо-сел. *театр* (1926), осередок Всеукр. муз. т-ва ім. М. Д. Леонтовича (1927-29), окружний філіал Держвидаву України (1923-30), *Музей краєзнавчий* (1919), архів (див. *Прилуцький відділ Чернігівського обласного державного архіву)(\92А),* осередок прилуцьких письменників спілки «Плуг» (1924), 2 кінотеатри, б-ки, клуби. У жовтні 1939 Прилуки віднесені до категорії міст обласного підпорядкування. 1940 в П. наліч. 13 загальноосв. шкіл; населення - 37 тис. чол. Виходили: літературний щомісячник *«Гасло»,* газети: *«Правда Прилуччини»,* «Голос красного солдата», «Книгар Прилуччини». Під час нім.-фашист, окупації П. (18.09.1941 - 18.09.1943) у місті діяли підпільні молодіжні групи М. І. Новицького та І.Т.Правдивця. На 1.01.1989 в місті проживало 72574 ж., з них 32897 душ чол. і 39677 душ жін. статі, наліч. 10792 домоволодіння, 23073 квартири. У П,- *Тютюнова компанія «ВАТ-Прилуки», НГВУ "Чернігівнафтогаз ";* фабрики: *бавовно-прядильна, взуттєва, головних уборів, господарчих виробів, панчішна ім. 8 Березня, «Прилучанка», швейна, шкіргалантерейна* та ін., заводи: *«Прилуктваринмаш», «Будмаш», «Білкозин», Пластмас-Прилуки* та ін. (на промислових підприємствах 1997 працювало 7241 чол.); діяло 130 магазинів, більше 100 об'єктів громадського харчування; учбові заклади: технікум агротехнічний, педагогічне, медичне й проф.-тех. училища, 21 загальноосв., муз. й спорт, школи (див. окр. ст); *Центр творчості дітей та юнацтва, Школа мистецтв, 9* лікувальних закладів, 19 медпунктів. *Будинок культури міський,* Будинок культури з-ду «Будмаш» , 3 клуби, кінотеатр, 6 б-к, *Музей краєзнавчий, , Музей Олега Кошового.* Виходять газети: *«Гоад Прилуки», «Правда Прилуччини», «Світанок над Сіверщиною», «Скарбниця», «В двух словах»* (з 1994), *«АИР»* (Агентство інформації й реклами) У П. народилися: Яким Андрійович Горленко (Іоасаф, 1705-54) - укр. осв. і церк. діяч, письменник; Яків Андрійович Маркович (1696-1770) - укр. мемуарист; Антон Антонович Антонський-Прокопович (1762-1848) - педагог-літератор, ректор Моск. ун-ту; П. П. Білецький-Носенко (1774-1856) - укр. письменник і педагог (див. *Білецького-Носенка П.П. садиба);* Л. В. Забашта (1919-1990)- укр. письменниця (див. *Забашти Л.В. садиба);*

Прилуки. Вулиця Вокзальна.
Фото поч. 20 ст.

М. Ф. Яковченко (1900-74) - нар. артист України (див. *Яковченка М.Ф. садиба);* В. П. Самойлович укр. архітектор, доктор мистецтвознавства, Г. Г. Ігнатенко - письменниця. У П. у різні роки жили, вчилися, працювали: укр. вчений і письменник О. М. Бодянський; укр. письменник Панас Мирний; укр. композитор, акад. АН України Л. М. Ревуцький; укр. музикознавець і фольклорист Д. М. Ревуцький; акад. АН України, математик Г. В. Пфейффер; чл.-кор. Петерб. АН, професор-математик Г. Ф. Вороний; чл.-кор. АН України С. І. Маслов; укр. літературознавець і педагог професор В. І. Маслов; чл.-кор. АН Росії, юрист Г. Б. Старушенко. П. тричі відвідав Т. Г. Шевченко: 1845, коли приїздив сюди за завданням Археографічної комісії змальовувати істор. й архіт. пам'ятки, у лютому 1846 разом з О. Афанасьєвим-Чужбинським проїздом із Лубен до Ніжина, зупинявся на поштовій станції; у 1859 (з П. написав листа до В. Г. Шевченка). Згадки про П. є в Шевченка у повістях «Музикант» і «Наймичка». У П. пам'ятки архітектури: *Полкова скарбниця* (поч. 18 ст), *Спасо-Преображенський собор* (1720), *Різдва Богородиці собор* (1806), *Миколаївська* (1720), *Іванівська* (1865), *Трьохсвятительська* (1878), *Стрітенська* (1889), *Пантелеймонівська* (кін. 19 - поч. 20 ст.) церкви. (Див. ст. про ці пам'ятки). У П. *пам'ятники:* Т. Г. Шевченку, О. В. Кошовому, І. Я. *Дубинському,* пам'ятники на братських могилах воїнів, які загинули 1943 в боях за визволення П. від німецько-фашистських загарбників, *воїнам-визволителям, жертвам фашизму, воїнам-землякам, які загинули* (2723 чол.) *на фронтах ВеликоїВітчизн. війни, воїнам-афганцям, жертвам чорнобильської катастрофи.* На 1.01.1996 в місті наліч. 149 вулиць, 139 провулків і 47 в'їздів; загальна довжина вулиць міста сягала 193 км, площа міста - 4275,2 га. У П. збереглися залишки поселення епохи бронзи (2-1 тис. до н.е.); поселення ранньослов'ян. часу та часів Київської Русі (3-5, 11-12 ст), городище Прилук (9-13 ст).

ПРИЛУКИ - село в Приморському краї Росії. Поселене 1891 переселенцями з Прилуччини. Там, серед боліт і сопок, в селі П. на кол. цілинних землях у радянський час створено радгосп «Комсомолець», головною галуззю якого було тваринництво (1982). В селі є школа, Будинок культури, будинок побуту, магазини (1982). Мешканці села на своїх землях вирощують рис, сою, виноград, абрикоси, жень-шень.

«ПРИЛУКИ» - рефрижератор об'єднання «Північриба» Мурманського тралового флоту Росії. Збудований 1966 в Данії на судноверфі Копенгагена «Бурмайстер О ГВАЙН». Назву одержав на честь м. Прилук. Колектив промислово-виробничого рефрижератора ловить і переробляє рибу, випускає готову продукцію. Водотонажність рефрижератора - 5500 т, довжина 100 м, ширина - 15 м. За добу екіпаж виловлював і переробляв до 60 т риби. На судні - 95 чол. екіпажу. Працювало практично в усіх районах світового океану.

«ПРИЛУКИ» - торпедний катер Військово-Морських Сил України. Збудований 1979 на Ленінградському суднобудівельному заводі в Росії. Названий на честь м. Прилук. Призначений для нанесення удару по ворожих кораблях. На озброєнні є 2 крилаті ракети, дальність дії яких 80 км. Автономність плавання катера 5 діб, швидкість 41 вузол (80 км за годину). Команда - 29 чол. Прилучани взяли шефство над катером, юнаки з Прилуччини проходять на ньому службу. Базується у смт Чорноморське разом з дивизіоном катерів, які наприкінці 1995 передані з кол. Чорноморського флоту СРСР у власність ВМС України.

ПРИЛУКТОРГ. Див. *«Маркет».*

ПРИЛУЦЬКА ВОЛОСТЬ - адм-терит. одиниця на Пд. кол. Прилуцького пов. Полтавської губ., створена ще в Прилуцькому пов. Малоросійської губ. (1797-1802) згідно з указом 1797 (у джерелах 1817 згадується Староство Прилуцьке, а 1827 і пізніше - П.в.; 1846 та 1853 Волосне правління в Прилуках не згадується). Згідно з реформою 1861 в Прилуках створено два Волосні правління: тимчасово-зобов'язаних селян та відомства Палати державного майна. У віданні першого Волосного правління перебували 4 сільські громади (402 ревіз. душі), другого - 3390 душ чол. статі козаків і державних селян. За указом 1866 існуючі вол. були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових вол. (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була й П.в. 1-го *стану.* 1868 в П.в. наліч. 1454 дворів (559 козаків, 345 селян казенних, 411 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 43 солдат, 38 міщан, 14 дворян, 44 осіб духовного звання). 1886 - 31 нас. пункт (1 місто, 6 сіл, 5 сіл*, 18 хут, 1 слоб.), 2158 дворів (906 козаків, 139 селян державних, 352 селян казенних, 655 селян-власників, 106 міщан та ін.), 2248 хат, 11274 ж. (4736 козаків, 677 селян державних, 1878 селян казенних, 3433 селян-власників, 550 міщан та ін.). 1900-21 нас. пункт (1 місто, 6 сіл, 4 села*, 8 хут, 2 слоб.), ЗО сільс. громад, 2356 дворів, 13305 ж.; діяли (крім міста) 6 церковнопарафіяльних шкіл, 2 школи грамоти, 2 ярмарки. 1910-36 нас. пунктів (м. *Прилуки,* сс. *Боршна, Валки, Дідівці, Мацiївка, Полова, Сорочинці,* сс*. *Замостя, Лапинці, Манжосівка, Пирогівці,* слоб. *Підмонастирська (Густиня),* 24 хут), 2492 госп., 13358 ж., 12120 дес. придатної землі. П.в. існувала до 1923.

ПРИЛУЦЬКА ДІЛЬНИЦЯ КОМПАНІЇ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ГАЗ УКРАЇНИ». Див. *Управління по газопостачанню та газифікації.*

ПРИЛУЦЬКА ЖІНОЧА ГІМНАЗІЯ. Див. *Гімназія жіноча.*

ПРИЛУЦЬКА ЖІНОЧА ГІМНАЗІЯ Т.І. ФЕДОРЕНКО. Див. *Гімназія жіноча приватна Т. І. Федоренко.*

ПРИЛУЦЬКА ЗЕМСЬКА ЛІКАРНЯ. Див. *Лікарня центральна міська.*

ПРИЛУЦЬКА МАШИННО-ТРАКТОРНА СТАНЦШ. Див - *Машинно-тракторні станції.*

ПРИЛУЦЬКА НАФТОГАЗОРОЗВІДУВАЛЬНА ЕКСПЕДИЦІЯ ГЛИБОКОГО БУРІННЯ (ЕГБ) Чернігівнафтогазгеології. Створена 15.02. 1963 як Прилуцька контора розвідувального буріння тресту Чернігівнафтогазрозвідка Міністерства геології УРСР на базі Прилуцької дільниці буріння. З січня 1970 сучасна назва. 1973 працювало 921 чол. Займається дослідженням геологічної будови глибоких горизонтів та веде пошук родовищ нафти й газу в пн.-зх. частині Дніпровсько-Донецької западини (Чернігівська, Сумська й Полтавська обл.) (див. *Управління бурових робіт).* На 1983 було пробурено 644 тис. м глибоких пошуково-розвідувальних свердловин, відкрито 17 родовищ нафти й газу, передано у промислову розробку 12 родовищ. Наприкінці 80-х за рік пробурювали більше 46 тис. погонних метрів свердловин.1995 - пробурено 8107 погонних метрів свердловин. На 1.01.1996 ЕГБ відкрила 21 родовище, 18 з них передано у промислову експлуатацію, у т.ч. 2 найбільших в Україні - Гнідинцівське й Леляківське. В ЕГБ працювали лауреат Держ. премії СРСР Ф. З. Римаренко, заслужені геологи України О. І. Мурай та М. П. Гапонченко, заслужений працівник галузі В. М. Зрайченко. На 1.01.1996 працювало 302 чол., а на 1.01.2001 - 181 чол. Розташ. на вул. Пирятинській №131.

ПРИЛУЦЬКА ПОЛКОВА, ГОРОДОВА І СОТЕННА СТАРШИНА У 1725 [7а].

Старшина полкова: Гнат Галаган - полковник дійсний; Михайло Григорович [Огронович] - обозний з командою 5000 козаків до кріпості Св. Хреста відправлений «сего 1725 году»; Судді полкового «не определено»; Федір [Васильович] Галенковський - писар; Михайло [Федорович] Мовчан - осавул; Григорій Панкевич - другий осавул до кріпості Св. Хреста відправлений «сего 1725 году»; Іван Семенович - хорунжий;

Григорій Миколайович - прапорщик.

Городова Прилуцька старшина: Михайло Северинович - отаман; Леонтій Васильович - війт; Іван Гуленко - бурмістр; Павло Яремкович - бурмістр; Федір Турковський - писар. **Старшина Полкової сотні:** Петро [Іванович] Носенко (Білецький) - сотник; Мусій Дембовський - хорунжий; Андрій Радіонов - писар; Стефан Волков осавул.

Старшина Журавської сотні: Михайло Ягельницький - сотник; Грицько Лаховенко - хорунжий; Яків Травуцький-писар; Кость Тараненко - отаман; Максим Овдієнко - війт. **Старшина Варвинської сотні:** Михайло [Федорович] Тарновський - сотник; Улас Хоменко - хорунжий; Семен Безчипчій - отаман; Яків Шаравара - війт; Парфен Власієв - писар. **Старшина Срібнянської сотні:** Антон [Трохимович] Троцина - сотник; Остап Тимченко - хорунжий; Стефан Остапов - писар; Процик Мозира - осавул; Павло Федорович - отаман; Федір Захарченко - війт; Гаврило Широченко - бурмістр; Кіндрат Довгаленко - осавульчик.

Старшина Красноколядинської сотні: Марко Ангеліовський - сотник; Іван Білецький - хорунжий; Іван Дмитрієвич - писар; Карпо Сиченко - осавул. Федір Корнійович - отаман; Остап Крутей - війт; Гнат Гайдук - бурмістр; Павло Данилейченко - бурмістр.

Старшина Іваницької сотні: Іван [Андрійович] Стороженко - сотник; Василь Юревич - хорунжий; Тимофій Ніжинець - писар. Стефан Кремень - отаман; Тихоній Самарець - війт; Данило Шийка - бурмістр; Іван Сокольський - писар.

Старшина Ічнянської сотні: Григорій [Андрійович] Стороженко - сотник; Артем Немириченко - хорунжий; Назар Рожанський - писар; Семен Железняк - осавул; Кость Булига - отаман; Кирил Войташевський - війт; Митрій Милович - писар; Микола Захлюпаний - бурмістр; Демко Хоменко - бурмістр.

Старшина Монастирищенської сотні: Павло Соханський - сотник - в поході «Терковському у 1724 помер, в ту сотню дійсного сотника не опредїлено»; Павло Карась - наказний сотник; Стефан Вишинський - хорунжий; Андрій Донець - отаман; Павло Іванович - війт; Петро Будинський - писар; Кіндрат Кокур - бурмістр.

ПРИЛУЦЬКА УЧИТЕЛЬСЬКА СЕМІНАРІЯ. Див. *Учительська семінарія Прилуцька.*

ПРИЛУЦЬКА ФОРТЕЦЯ. Споруджена на поч. 17 ст. на правому березі р. *Удаю,* на місці давньорус. городища м. Прилук. Мала дводільну структуру - цитадель або замок (стара Прилука) й укріплені слободи (нова Прилука). Арабський церков, діяч, мандрівник і письменник Павло Халебський (Алеппський), який 1654 відвідав Росію та Україну, про фортецю в Прилуках писав: «Цитадель у середині міста дивовижна своєю висотою, укріпленнями, вежами й гарматами, облицюванням і глибиною рову з протічною водою... До цитаделі ведуть потайні підземні ходи. У середині неї міститься величний і досить високий палац, вгорі й внизу дивовижний простором, висотою, величиною колод..., величиною печей, що перевищують кипариси». Дерев, палац почав будувати Я. Вишневецький 1647, але не закінчив. У 17 ст. на терит. П.ф. - дерев'яні Різдва

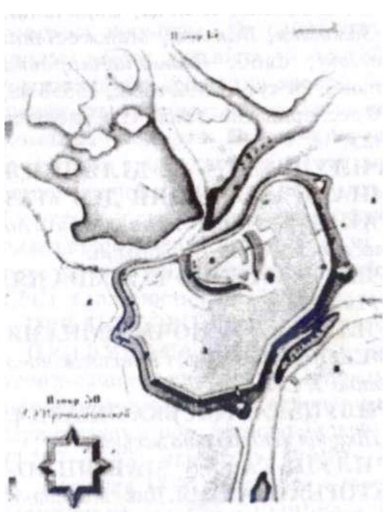

Прилуцька фортеця 1745 р

Богородиці ц-ва (1618, у 1697 збудовано нову; див. *Різдва Богородиці собор)* і Преображенська ц-ва (1653, на поч. 18 ст. збудовано нову муровану; див. Спасо-Преображенський собор). Перший відомий контурний план П.ф. був складений на поч. 18 ст. (див. *Прилук плани).* Згідно з цим планом периметр стін фортеці мав 1650 м, а стін цитаделі - 556 м; висота стін перевищувала 2 м. Вал «у замка и около города в нижайшой высоте в полшести сажени (11,7 м) от рва почитая высотою». У цитаделі містилися пороховий погріб, «провиантный дом», «лавки деревянные малые». П.ф. мала чотири брами, біля яких написи на плані: «Дорога до Ніжина»; «до Лохвиці»; «до Пирятина»; «до Києва». Зважаючи на турецьку війну, за розпорядженням О. І. Румянцева 1738 були обстежені усі фортеці в Україні. Огляд П.ф. провів б.т. Стефан Томара. У донесенні Румянцеву він писав: «Город полковой Прилука валом земляным от поля вкруг, а от реки Удая самородной горы высокостию, обнесен и полесадом укреплен, а около того города вал в многих местах осыпался, коло бойниц извне земля поосовувалася, рогатки вкруг не всюда поставлены, которые же поставлены, те не основованы (не скріплені), а некоторые и повалились; стежки по валу пороблени, ров местами затаскався и не вычищен; в прыгородках ворот, а в вылазках форт и запоров никаких не имеется». Згідно з розпорядженням Військової колегії П.ф. реконструйовано. Зокрема, як це видно з плану П.ф. 1745, насипано 4 бастіони трикутного плану, перед брамами - равеліни. План має такі написи: «А - город, Б - замок, В - форштадты. В городе: а...а-земляной вал, окружающий город; б...б - деревянные на нем башни; в...в - равелины; г - ворота Млиновые; д - ворота Киевские; е - ворота Пирятинские; ж - ворота Кустошевские; з - ворота вылазные или калитки. В замке: и - ворота замковые; к - пороховой погреб Прилукского полка». Згідно з цим планом фортеця мала чотири брами, двоє воріт вилазних, чотири равеліни і дев'ять дерев, веж. Замок (цитадель) з'єднувався з укріпленим містом лише через одну браму. На плані добре видно, що рови були сухі, тільки з пд.-сх. боку до валу примикало русло *Мухівця,* частково заповнене водою. Ворота на ніч зачинялися й замикалися, після чого обмежувалося ходіння по місту й заборонялося запалювати вогонь. Міський отаман з «пляцевою сторожею» ходив уночі «по улицам жебы негде галасу не было, и свечек по хатам не свечено». Протягом 18 ст. назви брам змінювалися або мали подвійну назву. Так, Млинова брама звалася ще Глухівською, Кустошевська - Кустівською, пізніше - Роменського. Укріплення лишалися важливим елементом міської забудови і в 60-х рр. 18 ст. Це добре видно на третьому плані під назвою «План города Прилук с показанием в нем находящегося строения». План скла-дений 1768-69, тобто під кінець проведення Генерального опису *Лівобережної України.* На плані показані вежі й брами: **А** - Млинова, Б - Київська, В - Замкова, Г - Пирятинська, Д - Кустівська. В замку позначені такі громадські будівлі: мурована *Миколаївська ц-ва,* на якій дзвіниця до *Спасо-Преображенськоїц-ви* (проти неї замковий вал розривався), Полкова Прилуцька канцелярія, Полковий Прилуцький комісаріат, лічильна («щетная») полкова Прилуцька комісія, острог, пороховий погріб, сараї для артиле-рійських «тягостей», погріб для скарбниці. З громадських будівель у фортеці були такі: на сх. боці міської площі, майже проти розриву замкового валу, - мурована *Спасо-Преображенська ц-ва* (яка після пожежі 1781 стала соборною), дерев, соборна ц-ва Різдва Богородиці, дерев, ц-ва великомучениці Варвари, Ратуша та два притулки. Восени 1781 велика пожежа охопила майже все місто. Згідно з Маценком, «в місті тільки й збереглися з обгорілими покрівлями дві муровані ц-ви Миколаївська і Преображенська та мурована комора Галагана... Все ж інше згоріло... З того часу грізний вигляд військового міста навіки занепав; вся артилерія його була переведена до

Київського арсеналу, вали, які оточували місто, залишилися без брам і самі собою зруйнувалися». Донині збереглися залишки валів на вул. Гоголя та поблизу Центральної площі.

ПРИЛУЦЬКА ЧОЛОВІЧА ГІМНАЗІЯ. Див. *Гімназія чоловіча.*

ПРИЛУЦЬКЕ ГОРОДИЩЕ - залишки зруйнованого 1239 та 1482 літописного міста Прилук. 1592 кн. О. Вишневенький почав «ставити» на городищі слободу. Цю дату можна вважати за початок остаточної відбудови Прилук .

ПРИЛУЦЬКЕ ДРУГЕ ВИЩЕ ПОЧАТКОВЕ УЧИЛИЩЕ ім. КИСЛИХ. Див. *Училище 2-е вище початкове.*

ПРИЛУЦЬКЕ КОМЕРЦІЙНЕ УЧИЛИЩЕ. Див. *Училище комерційне.*

ПРИЛУЦЬКЕ МАЛЕ НАРОДНЕ УЧИЛИЩЕ. Див. *Училище мале народне (повітове).*

ПРИЛУЦЬКЕ МЕДИЧНЕ УЧИЛИЩЕ. Див. *Училище медичне.*

ПРИЛУЦЬКЕ НАФТОПРОМИСЛОВЕ УПРАВЛІННЯ (НПУ) тресту гірничо-паливної промисловості Київського Раднаргоспу. 12.03.1960 створено Гнідинцівську дільницю й Прилуцьку бригаду по видобутку нафти. 1960 з свердловини № 4 біля *с.Сухополової* під Прилуками з глибини 1850 м ударив потужний фонтан нафти з дебітом 240 т за добу. 1.07.1961 на базі дільниці й бригади організовано Прилуцький укрупнений нафтопромисел, який займався видобутком і реалізацією нафти й газу, експлуатаційним бурінням, капітальним будівництвом. До нього входили Гнідинцівська й Прилуцька дільниці, Ладанський пункт. Нафту із свердловин транспортували автодорожнім і залізничним транспортом, а також нафтопроводом Гнідинці-Ладан. Вона направлялася на Одеський, Херсонський та Надвірнянський нафтопереробні з-ди. У 1960 видобуток нафти становив 1465 т (працювало 29 чол.), а 1963 - 666521 т (працювало 405 чол.). У зв'язку зі значним зростом видобутку нафти й газу на базі Прилуцького укрупненого нафтопромислу в березні 1963 утворено Прилуцьке нафтопромислове управління, яке займалося розробкою і експлуатацією Гнідинцівського й Прилуцького родовищ. 1964 розпочалася експлуатація Леляківського родовища. У тому ж році Обсяг видобутку нафти складав 1 182593 т (працювало 1076 чол.). Більшість свердловин того часу працювала фонтанним способом. 1965 Прилуц. НПУ ліквідоване і на його базі утворене об'єднання *«Чернігівнафтогаз»*.

ПРИЛУЦЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ УЧИЛИЩЕ. Див. *Училище педагогічне.*

ПРИЛУЦЬКЕ РАЙОННЕ ВІДДІЛЕННЯ «СІЛЬГОСПТЕХНІКА». Утворене 28.04.1961 з ремонтно-технічної станції. 28.07.1962 перейменоване в Прилуцьке міжрайонне відділення «Сільгосптехніка», а 25.01.1963 - в Прилуцьке районне об'єднання «Сільгосптехніка». Займалося реалізацією с.-г. техніки, запчастин, мінеральних добрив та ін., ремонтом с.-г. машин. Ліквідоване 1978. Містилося спочатку на вул. Київській (терит. кол. МТС), пізніше на вул. Перемоги.

ПРИЛУЦЬКЕ ТОВАРИСТВО ВЗАЄМНОГО КРЕДИТУ. Утворене в січні 1924 загальними зборами пайовиків. Керувало тов-вом правління, яке обиралося на загальних зборах. Правління обирало раду. До тов-ва входили: працівники торгівлі (86%), дрібні промисловці й кустарі (5%), власники млинів, крупорушок, олійниць на селі (9%). Тов-во було юридичною особою і займалося купівлею майна, промислових та торговельних підприємств, приміщень, проводило фінансові операції, фінансувало членів тов-ва, вело облік векселів. Ліквідоване 1.01.1930 рішенням загальних зборів пайовиків.

ПРИЛУЦЬКИЙ ВЕЧІРНІЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ТЕХНІКУМ. Див. *Технікум вечірній машинобудівний.*

ПРИЛУЦЬКИЙ ВІДДІЛ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ. (Архів Прилуцький). До 1917 в м. Прилуках і Прилуцькому повіті державного архіву не

було. У вересні 1921 розпорядженням Прилуцького повітового виконкому створена повітова Архівна комісія, яка взяла на облік відомчі архіви. Прилуцьке окружне архівне управління при Окрвиконкомі, підпорядковане Полтавському губернському архівному управлінню, почало свою роботу 27.11.1924. У перші дні роботи Прилуцького окрархіву Окрвиконком виділив йому у своєму будинку 3 кімнати площею 165 $м^2$-. 1924 у штаті архіву був один працівник, з 1925 - два. До окрархіву було прийнято документи Прилуцького й Пирятинського повітів, виконкомів, повітової земської управи, гімназії та ін. У січні 1929 надійшли документи з 362 організацій. Після ліквідації Прилуцького округу (1930) управління стало архівосховищем Центрального архівного управління. 1932 створено Прилуцький держ. історичний архів, підпорядкований Харківському, а з жовтня 1932 - Чернігівському обласному державному архіву. На початку 1930-х рр. для розміщення документів архіву було передано приміщення кол. соборної ц-ви (площею 411 $м^2$ і обсягом 4426 $м^3$). 1939 архів м. Прилук перейменовано в «Прилуцький Державний історичний архів НКВС», а 1941 - у «Філіал Чернігівського обласного архіву НКВС» (з 1946-МВС). У вересні 1941, у зв'язку з тимчасовою окупацією м. Прилук, філіал припинив існування, його фонди залишилися в Прилуках. Після визволення міста філіал облдержархіву відновив свою діяльність. З 1961 філіал підпорядковано

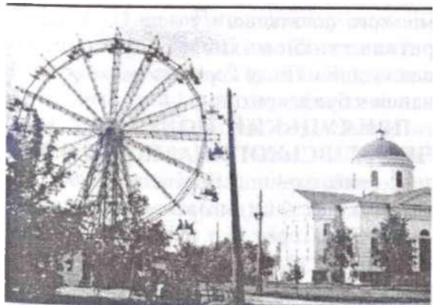
Прилуцький відділ облдержархіву і колесо огляду, 1977

архівному відділу Чернігівського облвиконкому. Найдавніші документи філіалу датувалися 1722. На 1968 зберігалося 1090 архівних фондів, 161398 одиниць зберігання. З них: до 1917 - 186 фондів, 35984 од. зберігання, після 1917-904 фонди, 125414 од. зберігання. На 1.01.1995 в архіві зберігалося 1451 арх. фонд, 224908 од. зб. Б-ка наліч. 1818 книг і брошур, 2377 журналів, газетний фонд. Працювало 6 працівників. Для зручності користування й розшуку потрібних документів, крім описів, створений систематичний каталог на 13599 тематичних карток. У відділі постійно працювали дослідники, серед яких академік І. В. Штокало, проф. Н. Ф. Даденков, доценти Н. І. Дубина, Г. П. Донець, П. Л. Сергієнко, канд. пед. наук Л. А. Пляшко та інші. Проводиться пошукова, дослідницька робота, видача довідок біографічного характеру. З 1930-х у Прилуках працюють також районний і міський архіви (при виконкомах). З 1.01.1997 Прилуцький філіал перейменовано в «Прилуцький відділ зберігання, обліку та довідкового апарату до документів Чернігівського обласного державного архіву». Розташ. в *Соборі Різдва Богородиці* (вул. Галаганівська). В грудні 2004 перемістився в м. Чернігів.

ПРИЛУЦЬКИЙ ВІДДІЛ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА СТАНОМ ЗАСОБІВ ВИМІРЮВАННЯ Чернігівського центру стандартизації, метрології та сертифікації. До 1979 - Лабораторія держнагляду; з 1979 - Міжрайонне відділення держнагляду; з 1984 - сучас. назва. Містився на вул. Іванівській № 82, з 1979 - сучас. адреса. Обслуговує Прилуцький, Варвинський, Срібнянський, Талалаївський р-ни. Займається перевіркою стану засобів вимірювання: вагів, гирь, електро-теплотехнічних засобів вимірювання. На 1.01.1996 працювало 12 чол. Розташ. на вул. Соборній № 31.

ПРИЛУЦЬКИЙ ВУЗОЛ ЗВ'ЯЗКУ. Див. *Районний вузол поштового зв'язку,* а також - *Пошта.*

ПРИЛУЦЬКИЙ ГІДРОМЕЛІОРАТИВНИЙ ТЕХНІКУМ. Див. *Технікум-радгосп.*

ПРИЛУЦЬКИЙ ГУРТОК КРАЄЗНАВЦІВ-АМАТОРІВ. Створений 1926. Складався з 2-х секцій: культурно-історичної та природничої. Діяв до кінця 20-х рр.

ПРИЛУЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЛЕМІННИЙ РОЗПЛІДНИК РИСИСТИХ КОНЕЙ. Створений 23.06.1945, займався розведенням племінних коней для народного господарства, ліквідований 30.07.1958. Містився на *Кустівцях* (сучас. вул. Михайлівська, квартал Соборна—Київська).

ПРИЛУЦЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ. Див. *Музей краєзнавчий.*

ПРИЛУЦЬКИЙ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР імені 15-річчя ВЛКСМ. Див. *Будинок культури міський.*

ПРИЛУЦЬКИЙ НАФТОПРОМИСЕЛ. Див. *Прилуцько-Леляківське нафтопромислове управління (НПУ).*

ПРИЛУЦЬКИЙ ОКРУГ - адм.-терит. одиниця. Ств. 1923 з 14 волостей Прилуцького пов., 12 волостей Пирятин. пов., 2 вол. Лохвицького пов. Полтав. губ. та 3 волостей Переяслав, пов. Київ. губ. Замість 31 волості і 274 сільрад ств. 12 р-нів *[Березоворудський* (Теплівський), *Варвинський (Гнідинський), Іваницький, Лехнівський, Малодівицький, Пирятинський, Прилуцький, Срібнянський, Турівський, Харківецький, Яблунівський, Яготинський],* які налічували 160 сільрад. Площа - 6593,5 км^2, нас. - 409673 чол. Окружний центр - м. Прилуки. З 06. 1925, у зв'язку з ліквідацією Золотоніського округу, його *Драбівський* і *Ковалівський* р-ни передано до складу П.о., а *Лехнівський р-н* П.о. віднесено до Київ, округу. *Ковалівський р-н* згодом перейменовано на *Бирлівський.* На 1.10.1925 П.о. займав площу 6873,7 км^2 (без міст), складався з 13 р-нів, 186 сільрад, наліч. 92996 госп. у селах і 2927 володінь у м. Прилуках та 1233 у м. Пирятині, 452981 ж. у 696 нас. пунктах (крім міст), 28137 ж. у м. Прилуках та 13446 ж. у м. Пирятині [31]. 1928 розформовано *Харківецький* р-н П.о., а його терит. розподілено між Пирятин. і Варвин. р-нами. 1920 розпочалася колективізація на Прилуччині. До 1925 існували лише комуни й артілі. Члени цих об'єднань вийшли із безземельної або малоземельної бідноти: наймити, робітники, що залишили заводи через голод, та ін. 1920 була 1 комуна і 2 артілі. У 1925-28 почали створюватися товариства спільної обробки землі (ТСОЗи) та машинно-тракторні тов-ва (МТТ). 1925 існувало 6 комун, 63 артілі, 5 ТСОЗів, 4 МТТ, а 1928 -10 комун, 40 артілей, 111 ТСОЗів, 126 МТТ. На 1.10.1928 в П.о. налічувалося 310 шкіл (1031 клас), де навчалося 41700 учнів (80,7% всіх дітей шкільного віку). 13 інтернатних установ Прилуччини виховували 721 дитину; в Прилуках існували 2 дитячі будинки. Єврейські діти навчалися у 3 семирічних та 1 чотирирічній школах рідною мовою (750 дітей), працювала рос. школа. Діловодство в організаціях, установах, підприємствах міста й села велося укр. мовою. 1928 в Прилуках на курсах укр. мови та українознавства навчалося 692 службовці із 1735 (40%). 13.06.1930 П.о. розформовано, його терит. тимчасово включено до Лубенського округу, ліквідованого 2.11.1930.

ПРИЛУЦЬКИЙ ПАНСІОН для підготовки народних учителів. Відкритий 1867 головою училищної ради І.М.Скоропадським. Вихованцями пансіону були учні сільс. уч-щ повіту. Вони відвідували повітове уч-ще і водночас під керівництвом учителя міського початкового уч-ща О. А. Шкуратова знайомилися з методикою викладання. Після першого випуску 1870 пансіон був закритий.

ПРИЛУЦЬКИЙ ПОВІТ 1782-1796 ЧЕРНІГІВСЬКОГО НАМІСНИЦТВА - адм.-терит. одиниця. Повіт ств. 16.09.1781. Прилуки стали повітовим містом 19.01.1782. Терит. П.п. порівняно з терит, яку займав до цього *Прилуцький полк,* значно зменшилася. З 552 нас. пунктів, які налічувалися в Прилуцькому полку 1780, до П.п. увійшло лише 194: 1 місто, 4 м-ка *(Варва, Журавка, Іваниця, Переволочна),* 44 села, 15 сіл*, 2 слобідки та 128 хут. До ін. повітів відійшли м-ка *Ічня, Красний Колядин, Монастирище, Срібне,* а також 60 сіл, 10 сіл*, 13 слобідок та 276 хут. Повністю відійшли *сотні Красноколядинська* й *Голінська.* Залишилася незмінною лише *Іваницька сотня.* В результаті цього населення Прилуччини зменшилося до 68013 чол. (не враховуючи дворян), із них: 23843 козаків, 6747 селян казенних, 36711 селян власницьких, 511 священно- і церковнослужителів, 107 ченців *Густинського м-ря,* 94 черниці *Ладанського м-ря;* крім згаданих, в П.п. мешкало 105 сімей дворян і шляхти. Таким чином населення П.п. порівняно з Прилуцьким полком зменшилося вдвічі. П.п. у довжину сягав від Ніжинського до Глинського та Пирятинського повітів на 64, в ширину - від Роменського до Переяславського - на 52 версти. В П.п. наліч. 53 парафії, 2 позаштатні м-рі (Густинський і Ладанський), 1 суконна ф-ка кн. М. Б. Юсупова (в *Ряіиках),* 120 гуралень, 15 пивоварень, 23 солодовні, 7 цегельних з-дів (майора Івана Горленка, б.т. Федора Раковина, капітана Семена Горленка, надв.ради. Івана Галагана, колез. ас. Петра Милорадовича і м-рів Густинського та Ладанського), 185 поставів млинів водяних мучних, 61 млин сукновальний і ступний, 139 вітряків, 13 кінських з-дів, 211 пасік, 2 селітрені з-ди (в *Іваниці* полк, писаря Тимофія Пащенка, у *Барві* б.т. Коновалова). Ярмарків, крім м. Прилук, 8 на рік: у *Переволочні* - 1 (6 серпня), у *Барві-3* (9 травня, 29 червня, 1 листопада), в *Густинському м-рі - 2* (на день св. Трійці та 15 серпня), у *Ладанському м-рі - 2* (у день Вознесенія Господнього та 1 жовтня). (Див. також ст. *Соціально-економічне становище на Прилуччині у 18 ст.)* Під час запровадження Малоросійської губ. П.п. в описаному вигляді 12.12.1796 був скасований.

ПРИЛУЦЬКИЙ ПОВІТ 1797-1802 МАЛОРОСІЙСЬКОЇ ГУБ. - адм. - терит. одиниця. Повіти ств. 12.12.1796.

Прилуки стали повітовим містом новоутвореної губ. 29.08.1797. У новому пов., крім міста, було 6 м-чок *(Варва, Журавка, Іваниця, Ічня, Переволочна* й *Срібне),* 70 сіл, 26 сіл*, 174 хут. П.п. у довжину сягав зі Сх. на Зх. на 80, в ширину - з Пн. на Пд. від 19 до 48 в. Обмежувався: з пн. боку Ніжинським і Конотопським, з Сх. Роменським, з Пд. Лубенським і частково Пирятинським, з Зх. тим же Пирятинським пов. Новий повіт, порівнюючи з повітом Чернігівського намісництва, значно розширився на Сх. і в пд.-сх. напрямку. Сх. межа повіту практично збігалася з межею кол. Прилуцького полку. Вона проходила на відстані 10-12 в. на Сх. від р. *Лисогір,* включаючи до повіту такі села, як *Талалаївка, Харитонівка, Карпилівка, Озеряни, Брагинці, Свиридівка.* За 4 в. від *Свиридівки* межа проходила по р. Сулі. Пд. межа проходила близько *Світличного* та *Линовиці.* Пд.-сх. межа з Пирятинським пов. мало змінилася порівняно з Прилуцьким пов. 1782-96 рр. Вона проходила в 3-х в. від *Дубового Гаю,* у 2-х в. від *Рудівки* й *Вейсбахівки,* які містилися в Пирятинському пов. Пн.-зх. межа пов. (від *Галиці* до *Хаєнок)* теж практично не змінилася. Але на Сх. від *Хаєнок* і *Воронівки* пов. трохи просунувся на Пн., до його складу увійшли *Ічня, Іржавець, Ступаківка* і далі на Сх. - *Ярошівка* (на р. *Лисогорі).* У П.п. наліч. 8 мурованих та 88 дерев'ян. церков, 15603 хати (279 дворян, 175 священно- і церковнослужителів, 5483 козаків, 818 селян казенних, 8848 селян власницьких), 110193 ж. (852 дворян, 38381 козаків, 5248 селян казенних, 64114 селян власницьких, 577 священно- і церковнослужителів); з них ремісників: 234 кравці, 400 шевців, 72 ковалі, 24 слюсари, 646 ткачів, 6 гончарів, 44 колесники. Придатної землі 304755 дес. 302 водяні млини (45 казенних, 257 поміщицьких та ін. звання людей), 548 вітряків, 2 великі ґуральні (у *Полонках* генер.-майора фон-Штапельберга і в

Мамаївці кн. Жевахова; кожна на 6 казанів) та 145 дрібних (на 2-3 казани), 1 великий та 14 дрібних кінських з-дів, суконна ф-ка кн. М. Б. Юсупова (у *Ряшках).* 1797 для управління державними селянами й козаками в повітах створені волості: адміністративні, поліцейські й судові округи з *Волосними правліннями.* В описаному вигляді П.п. зберігся до 27 лютого 1802, коли *Лівобережна Україна* була поділена на дві губ. - Полтавську й Чернігівську.

ПРИЛУЦЬКИЙ ПОВІТ 1802-1923 ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБ. - адм.-терит. одиниця. Повіт ств. 27 лютого 1802 в складі новоствореної Полтав. губ. Центр - м. Прилуки. Повіт на Пн. межував з Чернігів, губ., на Зх. - з Переяслав., на Пд. - з Пирятин. і Лохвиц. та на Сх. - з Ромен, повітами Полтав. губ. Пн. та сх. межі нового пов. змінилися мало - відійшла тільки *Талалаївка* з хуторами до Ромен, пов. Пд. межа на карті нового повіту проведена у вигляді прямої лінії з Сх. від селища Шинок Рим вздовж р. *Плинної* і далі на Зх. до р. *Удаю* (поблизу *Варви)* та *від Ладана* до р. *Су пою.* Невелика частина межі від гирла р. *Рудої* до *Ладана* проходила уздовж р. *Удаю.* Землі, розташ. на Пд. від цієї межі, відійшли до Пирятин. та Лохвиц. повітів. У той же час терит. нового пов. з пд.-зх. боку значно збільшилася, тут межа пройшла уздовж р. *Супою і* повертала на Пн. Сх. мимо Вейсбахівки (з 1945 - *Білорічиця) і Петрівки,* котрі увійшли до складу нового пов., до *Хаєнок.* Далі ця межа повертала на Сх. і, зробивши декілька вигинів, доходила до сх. межі поблизу Займища. З шести містечок у новому Прилуцькому пов. залишилося чотири *(Іваниця, Ічня, Переволочна* й *Срібне).* 1804 наліч. 52616 душ чол. статі податкового населення (15483 козаків, 31873 кріпаків, 1603 міщан, 58 купців та ін.), 78 церков, 87 священиків, 166 церковнослужителів; діяли: 113 гуралень, 86 пивоварень, 86 кузень, 185 водяних млинів, 717 вітряків. У період між 1808 та 1817 відбулися територ. зміни Прилуцького пов. - м-ко *Ічня* з хуторами, села *Шняківка* й *Галиця* та декілька ін. нас. пунктів відійшли до Чернігів, губ. 1817 казенні селяни мешкали в Маціївській і Малодівицькій волостях та в Прилуцькому старостві, а козаки - в Подиській, Переволочнянській, Іванківській, Срібнянській, Іваницькій і Товкачівській волостях та в старостві Прилуцькому (див. *Волосні правління).* 1820 в пов., за винятком дворянства і духовенства, наліч. 12886 дворів, 93978 ж., у т.ч. 244 теслярі, 23 столяри, 71 коваль, 88 возівників, 132 муляра, 40 чинбарів, 174 пасічники, 42 шаповали, 106 кравців, 200 ткачів, 57 бондарів, 10 пічників, 15 шевців, 21 чумак, 20 візників, 1636 фабричних робітників; мешканці пов. мали 4034 коней, 26919 голів великої рогатої худоби; діяло 156 вод. млинів, близько 1000 вітряків. 1825 в пов. числилось, крім міста, 3 м-ка *(Іваниця, Переволочна, Срібне),* 72 села, 17 сіл*, 132 хутори й слобідки, всього 225 нас. пунктів. 1837 повіти поділені на стани, очолювані поліцейськими приставами. У Прилуцькому пов. було створено 3 *стани* з становими квартирами в *Іваниці* (1-й *стан), Срібному* (2-й *стан)* й *Рудівці* (3-й *стан).* До Іваницького *стану* входило 87 нас. пунктів, до Срібнянського - 55 і до Рудівського - 75. Поділ пов. на 3 *стани* зберігся до 20 ст, але межі їх змінювалися. У тому ж році царський уряд створив Міністерство державного майна, якому було доручено управляти державними селянами та козаками. Згідно з реформою 1837 існуючі волості були укрупнені - замість 8 ств. 4 вол. з Волосними правліннями, розташованими у *Вільшані, Березівці, Іванківцях, Дубовому Гаї.* 1846 населення пов. мешкало у 1-му місті, 3-х м-ках, 81 му селі, 27-ми селах* та 109 хут, всього 224 нас. пунктів. У тому ж році наліч. 483 душі чол. статі дворян, які володіли 540 маєтками, та 33798 ревіз. душами кріпаків. У перш. пол. 19 ст. дещо швидше, ніж раніше, розвивалася обробка с.-г. сировини й продуктів тваринництва, а також виробництво сукна. *Ряшківська суконна мануфактура* кн. М. Б. Юсупова була типовим підприємством того часу. 1844 підприємство оснащене 165 ткацькими

верстатами. В с. *Охіньках* засновані суконні мануфактури значно менших розмірів поміщиків Троцини і М. Милорадовича. На території Полтав. губ. цукроваріння зародилося 1828. Зараз важко сказати, коли була побудована перша цукроварня на Прилуччині, але 1846 цукроваріння існувало уже в *Срібному, Березівці, Замісті, Вернигорівщині, Вільшані, Жадьківці.* Першими власниками цукроварень були поміщики (М. Величко, Лукомський, О. Ріттер, Трифановська та ін.). Вони займали панівне положення і у винокурній промисловості, якій належало перше місце серед галузей по обробці продуктів рослинництва. У 30-х рр. кількість винокурень (ґуралень) зменшилася до 75, а 1846 - до 27. Незважаючи на це, кількість виробленої ними продукції в кінці пер. пол. 19 ст. збільшилася. У повіті діяли також свічний та миловарний заводи, які 1846 виробили 100 пудів продукції. Вони належали поміщику Величку (с. *Замостя).* У списках нас. пунктів повіту за відомостями 1859 названі 59 нас. пунктів (без міста), в яких перелічено 108 підприємств. Загальна площа земель повіту в середині 19 ст. (до генерального межування) складала 292718 дес. 1858 в повіті було 78 церков, у т.ч. 14 мурованих. Найбільші парафії були в *Рудівці* - 4744 та *Згурівці* - 4293 душі. Перед реформою 1861 в повіті наліч. 19256 дворів, у яких мешкало 119282 чол. За законом про реформу 1861 на селі запроваджена нова система органів управління селянами. Згідно з цим законом у Прилуцькому пов. ств. 43 Волосних правління тимчасовозобов'язаних селян і 8 *Волосних правлінь* відомства Палати державного майна. У січні 1864 вийшло «Положення» про органи місцевого господарського самоврядування - земські установи. На них були покладені обов'язки по будівництву шляхів, лікарень та шкіл, медична допомога тощо. До Прилуцького повітового земського зібрання обиралося (на 3 роки) 46 гласних: від землевласників 23, від міста 5 і від сільс. громад 18. 1869 земство в трьох пунктах *(Рудівці, Іваниці, Іванківцях)* уперше відкрило повітові лікарні. 1883 на Прилуччині діяло чотири медичні дільниці: Прилуцька, Рудівська, Срібнянська та Іваницька; до кожної дільниці були прикріплені відповідні волості, 1891 в повіті наліч. вже 5 медичних та 17 фельдшерських дільниць з 23 фельдшерами, 4 лікарні на 55 ліжок і одна приймальна палата без постійних ліжок, 4 аптеки і один склад ліків. 1900 в повіті створені 3 нові медичні дільниці - Блотницька, Переволочнянська й Турівська; збільшилася також кількість фельдшерських дільниць. В Україні майже до кінця 18 ст. народна освіта повністю перебувала в руках духівництва. При ц-вах існували школи, які давали учням обмежені знання - переважно основи церковно-слов'янської грамоти. 1843 Міністерство держ. майна почало відкривати початкові школи в селах. У повіті відкриті парафіяльні школи у *Березівці, Дубовому Гаї, Іванківцях і Вільшані.* 1866 в Прилуках і повіті наліч. 69 училищ та шкіл, у них навчалося 1530 хлопч. і 74 дівч. 1877 в повіті навчалося вже 2911 хлопч. і 151 дівч. 1896 функціонували: Срібнянське двокласне сільс. училище (105 хлопч. і 12 дівч.) Міністерства народної освіти, 50 громадсько-земських (народних) початкових училищ (4422 хлопч. і 449 дівч.), 51 церковнопарафіяльна школа і 19 шкіл грамоти. Прилуцький пов. наприкінці 19 ст. займав перше місце в губернії по охопленню навчанням дітей шкільного віку. 1866 вийшли два царські укази, згідно з якими існуючі вол. тимчасовозобов'язаних селян і вол. відомства Палати державного майна були скасовані. Замість них 1867 ств. 16 нових волостей, улаштованих за адм.-тер. принципом. У 1-му *стані* ств. 5 вол. *(Іваницька, Бережівська, Прилуцька, Вільшанська* й *Блотницька),* у 2-му *стані* також 5 вол. *(Срібнянська, Переволочнянська, Іванківська, Сокиринська* й *Березівська),* у 3-му *стані* 6 волостей *(Рудівська,*

Богданівська, Гнилицька, Малодівицька, Турівська й *Згурівська).* Наприкінці 1889 - на початку 1890 створена сімнадцята вол. - *Ряшківська.* Поділ повіту на 17 вол. проіснував 6 років - у 1896 скасована *Бережівська вол.,* а сама *Бережівка* увійшла до *Іваницької вол.* 1867 в пов. запроваджена сільська пошта. 1868 нараховувалося 23277 дворів, у т.ч.: козаки мали 6929 дворів, селяни державні-1799, селяни-власники та тимчасовозобов'язані - 12843, солдати - 733, міщани - 298, дворяни - 381 і духовенство- 294 двори. 1881 в пов. наліч. 26272 двори, в яких мешкало 141813 чол. У перші роки після реформи 1861 розвиток деяких галузей промисловості уповільнився. Це пояснюється ліквідацією кріпосної праці і заміною її вільнонайманою. Припинила існування *Ряшківська суконна мануфактура.* У перші роки після реформи в повіті ще було 5 цукроварень, але незабаром вони почали занепадати і 1872 припинили своє існування. За період 1871-1900 лише кількість вітряків з року в рік збільшувалася (з 1843 до 2441); приблизно на одному рівні залишалася кількість цегельних з-дів (4 - 5), топчаків борошномельних (20 - 17) та кузень (207 - 178). Кількість всіх ін. підприємств значно зменшилася. Пояснити це можна загальною промисловою кризою 1873-1886. Разом з тим у кінці 19 ст. зросла механізація виробництва в промисловості й сільс. господарстві, про що свідчить збільшення числа парових котлів у повіті: 1895 їх було 21, 1896 - 31 , 1897 - 42. Розвитку промисловості й торгівлі наприкінці 19 та на поч. 20 ст. сприяло будівництво залізниць. 1893 почався рух по вузькоколійній лінії Пирятин - Прилуки - Крути - Чернігів. На рубежі 19 й 20 ст. товарна станція Прилуки щорічно відправляла більш як 3 млн. пудів вантажів (у т.ч. 2 млн. пудів хліба і 0,5 млн. пудів тютюну), а одержувала їх більше 1,5 млн. пудів. У повіті щороку відбувалося 50 ярмарок. Розвиток капіталізму стимулював зростання професійної освіти. У цей час почали виникати спеціальні ремісничі училища. У Дігтярях створено 1878 у подарованому Г. П. Ґалаґаном палаці п'ятикласне ремісниче училище з 134 учнями. При цьому училищі 1897 губерн. земство засн. ткацьку школу-майстерню для підготовки майстрів плахтово-перебірних виробів. 1900 в пов. наліч. 32578 госп. (187972 ж.); 1910 - 37029 госп. (разом з Прилуками), працювало 30 лікарів, 29 аптекарів, 96 фельдшерів і акушерів. На поч. 1923 було 16 волостей, площа - 287708 дес, населення - 183518 чол. Розформовано повіт відповідно до указу ВУЦВК від 7.03.1923.

ПРИЛУЦЬКИЙ ПОЛК - адм.-терит. і військова одиниця *Лівобережної України* в 2-й пол. 17 - 18 ст. Ств. 1648. Межував: з Кропивенським (1648-58), Миргородським (1649-58), Лубенським (1648; 1658-1781), Чернігівським (1648-54), Ніжинським (1648-1781), Переяславським (1648-1781) та Київським (1669-1781) полками. За час існування П.п. зовнішні межі його території мали незначні зміни. Центром П.п. було м. Прилуки. На чолі полкової адміністрації стояв полковник, що здійснював вищу адм., військову та судову владу на терит. полку. Разом з ним полковими справами управляла полкова старшина в складі *обозного, судді, писаря, осавула, хорунжого.* Полк складався з сотень, яким були підпорядковані міська й сільська адміністрації *(Ратуші,* курінні отамани). 1649 поділявся на 20 сотень: *Варвинські* (дві), *Галицьку, Голінську, Городенську, Гурівську, Дівицьку, Іваницьку, Ічнянські* (дві), *Коризбутівську, Краснянську, Кропивенську, Монастирищенську, Переволочанську, Прилуцькі* (чотири) і *Срібнянську.* 1654 одна Варвинська, Городенська, *Турівська, Дівицька, Кропивенська* і одна *Пршуцька сотні* вже не існували - залишилося 14 сотень. До 1672 розформовані Галицька, Голінська, одна Ічнянська, Переволочнянська та дві Прилуцькі сотні; створена Журавська сотня. Після

приєднання в 70-х рр. 17 ст. Корибутівської сотні до Красноколядинської (кол. Краснянська) у П.п. стало 8 сотень, які існували до 1751, коли Корибутівська сотня знову була виділена з Красноколядинської. 1757 відновлена Переволочнянська сотня, а 1761 Варвинська сотня поділена на дві - Першу Варвинську й Другу Варвинську (в історичних джерелах їх називають *Першоварвинська* й *Друговарвинська).* Починаючи з 1761, в П.п. налічувалося 11 сотень, які збереглися до кінця 1781. До сотенної старшини належали: сотник, сотенні хорунжий, писарі осавул. Сотні поділялися на курені, на чолі яких стояли курінні отамани. Городові, або сотенні отамани (тобто отамани сотенного м-ка) були помічниками сотника. У П.п. наліч. близько 75 козацьких куренів, вони були найменшими підрозділами в козацькому війську. Козача верхівка сформувалася в привілейовану групу, що складалася з бунчукового і значкового товариства. Звання б.т-ів надавалося гетьманом, якому вони безпосередньо підлягали (перебували під гетьманським бунчуком, звідси й походила їхня назва). Перебуваючи в полках, вони виконували обов'язки наказних полковників, а також інші обов'язки за дорученнями гетьмана. Інший, нижчий прошарок козацької верхівки складали значкові товариші. Це була привілейована група в сотнях. Вони підлягали не сотнику, а полковнику, перебували «під полковим значком» (звідки й назва їх «значкові»). Царським указом від 8 серпня 1734 в усіх 10 полках належало мати не більш, як 420 знач.т., у т.ч. в Прилуцькому полку - тридцять. Вони якоїсь певної посади не займали, а виконували окремі доручення, перебували «в разных командированиях и посылках... по определению Полковой канцелярии и

Прилуцький полк 1781 р.

по данной инструкции». Коло доручень було досить широким. Під час війни практично усі знач.т. брали участь в бойових діях. 1735 все лівобережне козацтво було поділене на «виборних» та «підпомічників». Військову службу повинні були нести виборні козаки, підпомічники залишалися «в домах» і забезпечували виборних козаків усім необхідним для несення військової служби - кіньми, провіантом, фуражем тощо. В П.п. була встановлена кількість виборних козаків числом 1388 чол. Озброєння козаків складалося з рушниці (мушкета), списа й шаблі. Вирушаючи у похід, козак повинен був мати 5 фунтів пороху, 20^10 куль (отамани - по 50) і 5 фунтів свинцю. Як видно з архівних документів, спорядження козаків Прилуцького полку було значно біднішим: на 1 рушницю в похід бралося 1 - 1,2 фунти пороху і від 18 до 26 куль. В артилерії П.п. налічувалося 5-6 гармат, частина з яких належала до «городової армати». У похід, звичайно, брали 2 гармати. Збереглася «Ведомость об артилерій и музике Прилуцкого полку», складена генерал, хорунжим Я. Горленком у лютому 1736: «Асаул артилерийский Лукьян Холод, хоружий артилерийский Данило Корженко, пушкаров - 2, армашов - 4, коваль - 1, пушек - 2; при них артилерийских припасов: картечей - 5, пороху - 8 пудов 38 фунтов, пуль - 199, шуфлей - 2, крейцеров (пижовников) - 2, падубов - 1, возов - 1, лошадей - 9; того ж Прилуцкого полку войсковой музики: трубачей - 4, летаврщик - 1». Певно, мова йшла про артилерію, яка повинна була вирушати в похід. Кількість козаків і посполитих (міщан, селян, купців, церк. причетників) в полку не була сталою. 1729 в П.п. наліч. 4048 дворів козаків і 10541 посполитих; 1764 - 3694 дворів (7181 хат) козаків, 202 двори (1243 хати) козачих підсусідків, 5736 дворів (8150 хат) посполитих; 1780 - 4461 двір (9086 хат) і 52 бдв. хати козаків, 8392 дворів (11763 хати) і 1150 бдв. хат посполитих, 1877 дворів (2963 хати) різних підсусідків. 1737 в П.п. наліч. 133 нас. пункти (1 місто, 8 містечок, 92 села, 24 села, 8 слобідок, 8-12 хут.). У третій чверті 18 ст. змінилася кількість нас. пунктів, головним чином за рахунок значного збільшення хуторів. 1780 - 1 місто, 8 містечок, 104 села, 23 села*, 12 слобідок і 402 хут. У середині 18 ст. на терит. П.п. діяли 69 початкових парафіяльних шкіл. Про *Соціально-економічне становище на Прилуччині у 18 ст.* - див. окрему статтю. Козаки П.п. брали участь у визвольній війні укр. народу 1648-54, в антифеодальних сел.-козацьких виступах 1687, 1689, 1690-91 та ін. П.п. ліквідований 1781, його терит. включена до складу Чернігівського намісництва (див. *Прилуцький повіт Чернігівського намісництва),* частково - до Київського (1782-96) і Новгород - Сіверського (1782-91) намісництв, а з виборних козаків створено *Софійський полк.*

ПРИЛУЦЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-терит. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Срібнянським, Варвинським, Яблунівським, Малодівицький, Иваницьким р-нами Прилуцького округу. 1925 займав площу 635,9 км^2, наліч. 23 сільради, 8497 госп. у селах та 2927 володінь у місті, 38131 ж. у селах та 28137 ж. у місті, які мешкали в 75 нас. пунктах: м. Прилуки, сс. *Богданівка, Боршна, Валки, Високе, Голубівка, Дідівці, Дубовий Гай, Заїзд, Замістя, Івківці, Красляни, Ладан, Лиски, Маціївка, Мільки, Охиньки, Переволочна, Подище, Полова, Сорочинці,* сс*. *Малківка, Манжосівка, Лапинці, Пирогівці, Рибці, Сухополова,* сл. *Густиня* та 47 хут. 1930 в П.р. - 23 сільради, 77 нас. пунктів (у т.ч. 1 слобода, 41 хут, 3 госп-ва, 6 залізнич. об'єктів), наліч. 9132 двори, 42708 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ПРИЛУЦЬКИЙ РАЙОННИЙ ТЕХНІЧНИЙ ЦЕНТР ПО РЕМОНТУ ПОБУТОВОЇ РАДІОТЕЛЕВІЗІЙНОЇ ТЕХНІКИ. У повоєнні роки в Прилуках працювало 2 майстерні по ремонту побутової радіотехніки, які містилися на вул. Незалежності (навпроти сучас. універмагу) та на вул. Київській (в приміщенні сучас. радіовузла). 1962 з цих майстерень створене відділення Чернігівського обласного техно-торговельного держ. підприємства - телерадіоательє «Побутрадіотехніка», яке декілька разів міняло місцезнаходження: в 1960-х - вул. Київська (в приміщенні радіовузла), в 1970- х - вул. Садову №115 (терит. кол. млина Шахіна), з 1982 - вул. Іванівська № 11, з 1990 - новозбудоване сучас. приміщенні. Ательє в 1970-х обслуговувало м. Прилуки, Прилуцький, Срібнянський і Варвинський р-ни. Працювало 17 чол. З 26.12.1995 - сучас. назва. На 1.01.1996 працювало 18 чол. Містилося на вул. Переяславській Х°35.

ПРИЛУЦЬКИЙ РОБІТНИЧО-СЕЛЯНСЬКИЙ ТЕАТР. Див. *Театри.*

ПРИЛУЦЬКИЙ ТЕАТР. Див. *Театри.*

ПРИЛУЦЬКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР. Див. *Будинок культури міський. Театри.*

ПРИЛУЦЬКИЙ ФІЛІАЛ ОРЕНДНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ЧЕРНІГІВНАФТОПРОДУКТ». (Нафтобаза). На поч. 20 ст. в Прилуках існувала нафтобаза Нобеля, яку після 1917 націоналізовано. Містилася вона на вул. Вокзальній № 47 біля ст. Прилуки (нині цех металоконструкцій з-ду "Будмаш"). Нафтобаза мала насосну станцію, автономну електростанцію, залізничний під'їзд на 1 вагоноцистерну. На 1.01.1941 резервуарна ємкість нафтобази - 1000 куб. м. Працювало 11 чол. У період В.В. війни, під час відступу частин Червоної армії з Прилук, нафтобаза була знищена й відновлена 1945. Мала 900 м^3 резервуарної ємкості, один центробіжний і 2 ручних насоси, автомобіль ЗІС-5. 1951 нафтобаза перейшла на нову (сучасну) терит, де побудовано залізничний під'їзд, будинок контори, пож. резервуар на 1000 м^3, 3 житл. будинки. На 1.01.1951 в 11 резервуарах зберігалося 163826 кг бензину, 66998 кг лігроїну, 368500 кг тракторного керосину, 85823 кг дизельного палива. Працювало 27 чол. Нафтобаза була підпорядкована Чернігівському облнафтопостачу. 1962 побудована водонапірна башта, наліч. 35 резервуарів загальною ємкістю 15369 м^3. 1967 нафтобаза переведена на централізоване енергопостачання від «Київенерго». 1974 в Прилуках на вул. Пирятинській побудовано автозаправну станцію на 500 заправок за добу, двоповерховий адм. будинок з лабораторією, побутовими кімнатами. У 1975-76 побудовано трубопровід (діаметром 200 мм) від магістрального нафтопроводу Кременчук-Лубни-Київ з р-ну Олександрівки Полтав. обл. З березня 1977 нафтобаза підпорядкована Київському теруправлінню і стала виконувати функції перевалочної по автобензину й дизпаливу. За 1981-85 рр. побудовано бомбосховище на 100 чол., уведено в експлуатацію три платні заправки (в Прилуках, Варві, Ічні). На 1.01.1986 нафтобаза мала 44 резервуари загальною ємкістю 22438 м^3, 46 різних марок насосів. Працювало 59 чол. На вул. Драгоманова №88а побудована малогабаритна автозаправка №5 з пунктом техобслуговування приватного транспорту (1987), теж - в Яблунівці (1988), Малій Дівиці (1988), Тростянці (1989). 1989 організовані структурні підрозділи - товарний та ремонтно-механічний цехи.

З 1995 підприємство одержало сучас. назву. На 1.01.1996 працювало 85 чол., на 1.01.2001 - 57 чол. Розташ. на вул. Пирятинській № 125.

ПРИЛУЦЬКИЙ ЦЕНТР ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ № 6. Див. *Районний вузол електрозв 'язку «Прилукирайтелеком»*

«ПРИЛУЦЬКІ БУДМАТЕРІАЛИ» (кол. Заводоуправління цегельних заводів). Акціонерне тов-во відкритого типу (ВАТ). З 1869 в Прилуках працювали 4 цегельні з-ди, власниками яких на поч. 20 ст. були: Марієнгоф Беніамін Левінович (кол. 1-й цегельний з-д, вул. Алгазіна № 60), Смілянський Давид-Ісак Шльомович (кол. цегельний з-д №2, вул. Фрунзе

№42), Шерешевські Неах-Ізраїль і Янкель Иоселевичі (1910 - Манілов Копель Лейбович і Шерешевський Янкель Ізраїльович) (сучас. 3-й цегельний з-д, вул. Київська № 210) і Капара Володимир Андрійович (вул. Київська № 131). Після 1917 всі цегельні з-ди націоналізовані й стали державними. Згодом з-д Капари - ліквідований. 1935 з-д №3 мав кільцеву піч, 1969 - тунельну. У повоєнні роки всі три з-ди, крім цегли, випускали також і гончарний посуд, на з-дах працювало близько 80 чол. У січні 1944 наказом Чернігів, облуправління промбуд-матеріалів створене Прилуцьке заводо-управління цегельних з-дів, куди увійшли всі 3 з-ди, а також цехи в Ічні, Варві, Срібному, артіль «Новий шлях» в Калишівці, *Артіль «Червона зірка»,* які випускали цеглу, черепицю, шифер. 1963 підприємство отримало назву Заводо-управління будматеріалів. 1985 цегельний з-д №3 реконструйовано: змонтовані вальці грубого й дрібного помолу глини, новий прес, глино-змішувальний вузол, автоматичний укладач цегли на консольні вагонетки, транспортери та ін. Після реконструкції з-д міг випускати до 1,5 млн. шт. цегли за рік. З 1.09.1993 підприємство отримало сучасну назву. 1995 проведено чергову реконструкцію. На з-ді № 3 встановлено високопродуктивне устаткування німецької і швейцарської фірм, на якому випускається одинарна й полуторна цегла з 3 та 19 пустотами. На з-ді побудовано котельну, електростанцію, автономне водопостачання. За 1990

Цегельний завод №3, (Прилуцькі будматеріали), 1994

вироблено 53 млн. 202 тис. шт. цегли (найбільше за всі роки існування). Після чого почався спад виробництва. За 1995 вироблено 8 млн. 328 тис. шт. цегли. На 1.01.1996 працювало 235 чол. Розташ. на вул. Алгазіна № 60.

ПРИЛУЦЬКІ ЕЛЕКТРИЧНІ МЕРЕЖІ (ПЕМ). У 1912 для зебезпечення електроенергією водопроводу Прилуцька міська Дума уклала угоду з німецькою фірмою «АЄГ», яка зобов'язалася за 12 тис. пудів зерна побудувати будинок електростанції, водопровідну башту і встановити 2 генератори постійного струму з паровими машинами по 120 к.с. Будівництво електростанції і башти було закінчено до 1914, 2 парові машини прибули з Німеччини на ст. Проскурів, але у зв'язку з війною всі роботи припинилися, а генератор і парові машини так і не були доставлені в Прилуки. До 1920 в місті працювало 2 приватні електростанції Буклера Аврама Мойсейовича (інтимний театр) і Золотарьова (кінематограф), які 14.01.1920 були націоналізовані. До 1925 працювало 4 невеликі електростанції, котрі обслуговували театри й центральну частину міста. 1925 встановлений 2-циліндровий харківський дизель на 150 к.с. (генератор на 25 кВт), що дало змогу відновити роботу водогону, забезпечити вуличне освітлення та підключити перших 300 абонентів у центрі міста. У Переволочні та Іваниці почали використовувати ел. енергію для освітлення адміністративних установ і закладів культури від динамомашин, підключених до млинів. 1927 на прилуцькій електростанції встановлено ще 2 дизель-генератори на 300 к.с, що дало змогу забезпечити електроенергією друкарню, чавуноливарний з-д, міську бойню, залізничну станцію, а також покращити освітлення міста. 1928-2200 абонентів користувалися 75 тис. лампочками на 140 тис. свічок. 1937 на електростанції встановлено дизель на 200 к.с. Під час В. В. війни всі двигуни були демонтовані для евакуації, але

вивезти їх не встигли. Через місяць після визволення міста в приміщенні майстерні електростанції встановлено двигун на 50 к.с. 1944 електростанція виробила 0,054 млн кВт-год. електроенергії. 1945 пущено відновлений двигун Коломенського з-ду на 450 к.с. з генератором потужністю 273 кВт і американський дизель на 690 к.с. з генератором змінного струму 480 кВт, що прибув по ленд-лізу. 1946 створена Прилуцька електростанція і під-порядкована Київському Райенерго-управлінню Міністерства комунального госп-ва УРСР. До 1950 на Прилуцькій електростанції працювали 3 дизель-генератори загальною потужністю 1033 кВт. Працювало 80 чол. Крім основної, в місті наліч. ще 32 локальні електростанції. 1955 вироблено 3,6 млн.кВт-год. електроенергії. Для покриття дефіциту потужності міських і сільських споживачів, які почали підключатися до системи, 1957 Прилуки придбали чеський енергопоїзд № 330 потужністю 2,5 тис. кВт, уведений в експлуатацію 20.04.1959. Але потужності було недостатньо (покриття дефіциту йшло за рахунок паралельної роботи 4-х електростанцій: енергопоїзда, міської дизельної і *З-ду «Будмаш»,* турбіни потужністю 1000 кВт на сигаретній ф-ці). 1961 почалося будівництво підстанцій 110/35/10 кВт і повітряних мереж 110 кВт Ніжин-Прилуки; одночасно почав працювати ще один енергопоїзд № 138 Брянського з-ду. 1962 Прилуцька ел. станція перейшла у підпорядкування «Київенерго» Київського Раднаргоспу-Міненерго УРСР. 1963 створене Прилуцьке підприємство електромереж (ПЕМ), до якого увійшли всі райцентри області, які мали комунальні ел. мережі: Прилуки, Варва, Срібне, Ічня, Дмитрівка, Н. Басань, Батурин, Куликівка, Любеч, Ріпки, Семенівка, Городня, Холми, Сосниця, Понорниця, Мена, Борзна, Корюківка, Щорс, Березна, Добрянка, Яблунівка. 1965 вироблено 4,467 млн. ^Вт-год. електроенергії. 1966 частина дільниць була передана Чернігівському ПЕМ. До 1968 у підпорядкуванні Прилуцького ПЕМ залишилися райцентри Бобровиця, Носівка, Варва, Н. Басань і Талалаївка. 1967 місто Прилуки одночасно освітлювало 60 тис. ел. лампочок. 1970 підприємство реорганізоване в РЕМ (районну ел. мережу) і передано Чернігівському ПЕМ. 1978 знову реорганізовано в ПЕМ «Київенерго». 1980 підприємство перейшло в 3-поверхове адмін. реконструйоване приміщення старої електростанції (вул. Миколаївська № 109). 1982 підприємство виробило до 372 млн. КВт-год. електроенергії. У серпні 1995 ПЕМ увійшло до складу Держ. акціон. енергопостачальної компанії «Чернігів-обленерго» під назвою Прилуцькі електричні мережі (ПЕМ), до складу яких входить 8 р-нів електромереж (РЕМ) та майстерні по ремонту ел. обладнання (М. Дівиця). Підприємство обслуговувало м. Прилуки, Прилуцький, Бобровицький, Бахмацький, Ічнянський, Варвинський, Талалаївський, Срібнянський р-ни. Це 12360 км електромереж, у т.ч. 992 км високовольтних, 43 підстанції загальною потужністю 340 МВт і 2684 трансформаторні пункти, які обслуговують 338 нас. пунктів, з них 330 у сільс. місцевості. У кожному адміністративному р-ні створені райони електромереж. У м. Прилуках розташ. міський р-н електромереж, працюють служби: оперативно-диспетчерська, високовольтних ліній, підстанцій, диспетчерського і технологічного управління (зв'язку), релейного захисту й автоматики, механізації й транспорту, ізоляції та перенапруги, охорони праці, відділи: виробничо-технічний, матеріально-технічного забезпечення, капітального будівництва, збуту електроенергії, плановий, енергоінспекція. 1995 відпущено 578 млрд. 215 млн. кВт-год. електроенергії. На 1.01.1996 працювало

815 чол. З 1.10.1997 після реорганізації Чернігівобленерго міський і сільський райони електромереж об'єднані в Прилуцький РЕМ. На 1.01.2001 працювало 203 чол. Розташ. на вул. Короткого № 109. Утворене нове підприємство - Південні високо-вольтні мережі (ПВМ). Вони обслуговують 10 південних районів області. Протяжність електромереж 35 і 110 кв складає близько 2,5 тис.км. Функціонує 69 підстанцій. На 1.01.2001 працювало 259 чол. Розташ. у пров. Фрунзе.

ПРИЛУЦЬКІ ЧОТИРИ ДУБИ бот. пам'ятка природи (з 1972) віком понад 145 років. Ростуть в м. Прилуках на вул. Костянтинівській № 93. Перебувають у віданні міськкомунгоспу. Площа 0,02 га.

ПРИЛУЦЬКОГО ПОЛКУ ОБОЗНІ були першими особами після полковника серед полкової старшини. Обозний керував полковою артилерією і був першим заступником полковника, якому підпорядкований цілий штат прислуги - осавул полкової артилерії, хорунжий полкової артилерії (прапороносець артилерійського полкового прапора), отаман полкової артилерії, а також артилеристи - гармаші й пушкарі. Всі полкові обозні володіли селами із залежними селянами. Крім особистого володіння, мали рангові маєтки, які надавалися в користування «на ранг» поки він займав посаду обозного. З 1732 чинам і майстрам прилуцької полкової артилерії «годового жалования» платили: «Асаулове 6 рублей»; «хорунжему 3 рубля»; «пятом пушкарам и пятом армашам всякому по пяти рублей...А пятом пушкарам и пятом армашам служить без жалования, но только домы их уволить от сустентаций консистентов (постою рос. Військ; див. *Консистенські дачі)* и от протчих казацких повинностей»; «**Коновалове,** римарове, слюсарове, ковалеве, стелмахове всякому по 2 рубля». Полковими обозними П.п. були: Малош Вовченко (1658), Грицько Філіпов (1672), Василь Севастиянович (1672; 1674), Іван Ніс (1677), Михайло Низкогляд (1678), Грицько Чернявський (1685-1700), Іван Ніс (1706-08), Семен Різниченко (1709-16), Михайло Огронович (1717-37; 1738), Федір Галенковський (1741-58), Яків Огронович (1767-70), Яків Кисіль (1771-77), Микита Умінь (1779-81).

ПРИЛУЦЬКОГО ПОЛКУ ОСАВУЛИ належали до вищої полкової старшини. Коло обов'язків полкового осавула було досить широке. Він відав військовими справами, козацькими списками, стройовою і бойовою підготовкою козаків, їх спорядженням і озброєнням, вибором і відрядженням козаків для воєнних дій. Осавул мав свою печать. У П.п. було два осавули одночасно - перший полковий осавул, або просто «осавул», і «другий осавул». У джерелах немає вказівок про поділ обов'язків між ними. Полкові осавули частіше, ніж інші чини полкової старшини, бували у військових походах і очолювали окремі загони козаків. Осавули належали до багатої верхівки козацтва, володіли ранговими маєтностями. «Другий осавул» рангової маєтності не мав, йому (з 1732) платили 50 крб. нарік. Підосавулії були помічниками осавулів. У П.п. відомі підосавулії Рижий і С. Портянка. Першими осавулами П.п. були: Федір Терехов (1654), Іван Маценко (1668-69), Яків Трохимович (1669), Федір Мовчан (1677-78), Семен Різниченко (1688-1708), Михайло Мовчан (1709^11), Михайло Величко (1741), Михайло Стороженко (1741), Яків Величко (1742-64), Яків Кисіль (1764-71), Микита Умінь (1771-76), Прокопович (1781), Трифановський (1781). Другі осавули: Дмитро Філатов (1659), Грицько Чернявський (1672), Зінець Корнієнко (1676), Іван Ніс (1685; 1687; 1692), Степан Чернявський (близько 1700), Василь Самойленко (поч. 18 ст.), Григорій Панкевич (1713-38), Никифор Білецький-Носенко (1738-61), Семен Білецький-Носенко (1767), Грицько Мазарака (1770-71), Яків Яновський (1771-81).

ПРИЛУЦЬКОГО ПОЛКУ ПИСАРІ відали діловодством полку і Полкової канцелярії. Полкові писарі у більшості випадків наділялися земельними володіннями. Хто ж не мав маєтностей, одержував грошову платню, а інколи платню натурою. Ранговою маєтністю полкових писарів до 1781 було с. *Мільки.* Одночасно їм (1723) з усіх козаків збиралося по 2 коп., а із зібраних грошей писар платив своєму підписку 15 крб. на рік. З 1732 полковий писар, крім рангової маєтності, одержував щорічно ЗО крб. Полковими писарами П.п. були: Дмитро Філіпов (1654), Василь Севастиянович (1659-72), Семен Ракович (1672-85), Семен Різниченко (1688), Петро Патока (1688-92), Іван Севастиянович (1693-1703), Гнат Лисаневич (1706-08), Андрій Севастиянович (1709-14), Федір Гален-ковський (1715-40), Іван Александрович (1741-60), Іван Шнурчевський (1760-75), Андрій Галенковський (1775-81).

ПРИЛУЦЬКОГО ПОЛКУ ПОЛКОВНИКИ здійснювали вищу адм., військову та судову владу на тер. полку. Офіційно вважалися виборними. Проте уже в кінці 17 ст. обрання полковника було суто номінальним. Нерідко практикувалося пряме призначення полковника гетьманською владою. З 1721 виборність полковників скасована. Гетьман разом з царським резидентом і генер. старшиною підбирав двох кандидатів і надсилав свої пропозиції до Колегії іноземних справ. Призначення здійснювалося царським указом. Новообраному (або призначеному) полковнику вручалися знаки полковницької влади - полковий прапор, полковницький пернач, полковий знак і литаври. Полковники у 18 ст. були великими землевласниками. Крім особистого володіння селянами та інш. угіддями, мали у своєму розпорядженні декілька рангових сіл і регулярно одержували «царське жалування», до якого, крім грошей, входили хутра і дорогі тканини. Полковникам надавалося право визначати податки в полку. На час, коли він був відсутній у полку, призначався так званий наказний полковник, обов'язком якого було тимчасове керівництво полком. Наказний призначався і тоді, коли полковник зі значною частиною полку

вирушав у військовий похід. У цьому випадку наказний полковник залишався в місті при Полковій канцелярії. Наказного полковника призначав гетьман, з бунч. т, або когось із полкової старшини - обозного, суддю, писаря. Але відомі випадки, коли наказним полковником призначався сотник. Так, наприклад,у серпні 1706 наказним полковником був срібнянський сотник Трохим Васильович Троцина. У др. пол. 18 ст. дані про наказних полковників майже не зустрічаються. Якщо полк за якихось обставин лишався без полковника, то до призначення нового полком керувала полкова старшина, а сам термін «наказний поковник» практично вже не вживався. Полковниками Прилуцького полку були: Іван Мельниченко (1648), Федір Кисіль (?), Тимофій Носач (1649-50), Іван Шкурат (1650-51), Яків Воронченко (Ясько Воронко)(1651-52), Семен (Семко) Герасимов (1652), Яків Воронченко (Ясько Воронко) (1652), Семен (Семко) Герасимов (?) (1652), Яків Воронченко (Ясько Воронко) (1653-56), Петро Дорошенко (1656-59), Лазар Горленко (наказний) (1659), Федір Терещенко (1659-61), Лазар Горленко (1661-62), Федір Терещенко (1662-63), Дмитро Чернявський (1663), Данило Пісоцький (1663), Лазар Горленко (1664-68), Іван Щербина (Кошовий) (1668-69), Іван Маценко (1669-71), Семен Третяк (1671-72), Лазар Горленко (1672—76), Іван Маценко (1676-78), Федір Мовчан (1678), Лазар Горленко (наказний) (1678-79), Дмитро Чернявський (1679), Лазар Горленко (1680-87), Іван Стороженко (1687-92), Дмитро Горленко (1692-1708), Іван Ніс (1708-14), Гнат Галаган (1714-39), Григорій Галаган (1740-63), Іван Галаган* (1763-67), Петро Горленко* (1767), Іван Тарнавський* (1772), Петро Горленко* (1773), Олександр Якубович (1773-81). (* - тимчасові правителі полку).

ПРИЛУЦЬКОГО ПОЛКУ ПОЛКОВІ І СОТЕННІ «СЛУЖИТЕЛІ». Крім полкової і сотенної старшини (див. окремі

статті), у Прилуцькому полку існувала значна кількість різних «служителів». Деякі з них були «військового чину», інші- цивільні, хоча не завжди можна провести між ними чітку межу. Діловодство полку вела Полкова канцелярія, де працювали три полкові канцеляристи. З 1732 їм платили по 10 крб. на рік. Двом канцеляристам при Судовій полковій канцелярії платили по 6 крб. на рік. 1723 в Прилуцькому полку було 6 військових музикантів, котрі складали «полкову музику». На той час музиканти отримували значну платню, яка видавалася грішми (по 5 крб. на рік) і натурою - одягом і харчовими продуктами. 1732 до складу «полкової музики» входили 4 трубачі, 2 сурмачі, 2 довбиші («один при музиці, другий при Полковій артилерії»). Старшому трубачеві платили 20 крб., останнім трьом трубачам, обом сурмачам і довбишу «від музики» - по 15 крб. на рік; довбишу «від артилерії» - 10 крб. на рік. «Сторожей полкових полевих» наліч. 3 чол. Вони виконували військово-поштову службу на власних конях і з власними харчами, за що отримували (з 1732) теж високу грошову платню - кожному по 30 крб. на рік. «Сторожей пеших в Полковом городе 3 члвека: один при канцелярій, другій при артилерій, третий при колодниках». «В Сотенних осми городех сторожей пеших в каждом Сотенном городе при артилеріях и турмах по одному члвеку». Полковим платили по 4 крб., сотенним - по 3 крб. на рік. Крім того, їх звільняли від «сустентаций консистентов (постою рос. військ) и от протчиих всяких тягостей». В поміч полковим «пешим сторожам» виділяли («сколко где будет надобно, без излишества») піших козаків, які не могли відбувати військову службу. Медичну службу в полку виконував «цирульник», який працював за контрактом. За роботу й медичні матеріали йому платили 15 крб. на рік. «Капелянове з дячком» платили 20 крб. тільки під час військового походу. «А кроме походу жадного ему жалования не давать и на него не собирать, в походе же под них поезд полковий артилерийский».

ПРИЛУЦЬКОГО ПОЛКУ СОТЕННА СТАРШИНА. Як і в інших городових полках, до сотенної старшини Прилуцького полку належали: сотник, писар, осавул і хорунжий. На чолі сотенної адміністрації стояв сотник. Посада сотника вважалася виборною, проте приступити до виконання своїх обов'язків він міг лише після затвердження виборів гетьманом і вручення корогви (прапора). З часом виборність сотників перетворилася на формальність. Фактично сотники призначалися гетьманом і полковниками. На терит. сотні сотник користувався значною владою. В судових справах, які вирішувало сотенне правління, йому належав вирішальний голос. Сотники були, як правило, великими землевласниками. Вони володіли маєтностями як на правах особистої власності, так і ранговими. Ічнянський сотник Андрій Стороженко одержав за гетьманськими універсалами 1709 та 1715 сс. *Томашівку* і *Ступаківку,* журавський сотник Дем'ян Якубович 1712 — сс. *Макіївку* і *Кулішівку,* красноколядинський сотник Леонтій Лащинський за універсалом 1714 - с. *Понори.* Такі випадки надання сотникам земель і різних угідь «на уряд» були звичайним явищем. Сотенна старшина (окрім сотників) отримувала грошову платню. До 1732 гроші на це збиралися з козаків сотні, а також з посполитих - по 1-2 коп. нарік. З 1732 утримання сотенних урядовців уже не залежало від кількості людей в сотні. Діловодством сотні відав сотенний писар, якому платили 10 крб. на рік. Сотенні осавул і хорунжий виконували військово-адміністративні функції. Чин осавула вважався вищим за хорунжого. Про це свідчить той факт, що нерідко на посаду осавула призначали хорунжого. Проте платню вони отримували однакову - по 4 крб. на рік. Після судової реформи 1763 судові функції сотника були значно зменшені. За сотником і сотенним правлінням залишилось лише право «між рядовими козаками в самих маловажних жалобах і спорах словесну розправу чинити». Центральною фігурою у вирішенні судових справ мав возний, посада якого була запроваджена в кожній сотні після згаданої судової реформи. За своїм службовим становищем возний вважався другою, після сотника, службовою особою в сотні. (Прізвища сотників див. в статтях по окремих сотнях).

ПРИЛУЦЬКОГО ПОЛКУ СУДДІ відали судовими справами в полку. Проте найважливіші справи вів сам полковник, який стояв на чолі полкового, а після судової реформи 1763 - гродського суду. Суддя мав бути присутнім на суді разом з ін. старшиною. За рангом суддя посідав третє місце після полковника і обозного. Він мав свою печатку, яка звалася «полковою судовою печаттю». Головним помічником полкового судді був судовий писар. Полковому судді належала рангова маєтність. Судовий полковий писар (з 1732) одержував 20 крб. на рік. Полковими суддями П.п. були: Федір Лавринович (1657), Бурой (1669), Лазар Горленко (1671), Іван Маценко (1672; 1676), Василь Севастиянович (1677), Лазар Горленко (1678-80), Іван Маценко (1680), Ян Христофорович [Іван Грек] (1684; 1685; 1687), Тарас Кондратенко [Кондрат Тарасович] (1688; 1689; 1693), Іван Ніс (1695; 1697-1706), Трохим Троцина (1707-08), Михайло Огронович (1709-13), Андрій Севастиянович (1714-19), Іван Маркович (1719-24), Василь Зеленський (1728), Михайло Ягельницький (1728-41), Яків Огронович (1743-60), Іван Александрович (1760-71), Яків Александрович (1771-81).

ПРИЛУЦЬКОГО ПОЛКУ ХОРУНЖІ мали обов'язки, близькі до обов'язків полкових осавулів. На них покладалися переважно військові функції; разом з тим вони виконували адміністративно-військові доручення. В П.п. було два хорунжих одночасно. Один з них був за старшого; він вважався охоронцем великого полкового прапора або «корогви». Другий - молодший, був охоронцем полкового прапора або «значка»; інколи звався «прапорщиком». Хорунжі рангових маєтностей не мали, їм обом платили (з 1732) по 40 крб. на рік. Першими хорунжими П.п. були: Андрій

Семенів (1672), Семен Портянка (1699), Яким Горленко (1699-1708), Михайло Огронович (1708), Іван Семенович (1715^47), Данило Савин (1747-57), Яків Кисіль (1757-64), Микита Умінь (1764-71), Іван Троцький (1771-81). Другі хорунжі (прапорщики): Семен Даценко (близько 1700), Петро Носенко (1709-24), Грицько Миколайович (1725-29), Антон Маценко (1737; 1744; 1747), Антон Яновський (1749-60), Федір Марковський (1771), Андрій Галенковський (1771-76), Семен Мазарака (1781).

ПРИЛУЦЬКО-ЛЕЛЯКІВСЬКЕ НАФТОПРОМИСЛОВЕ УПРАВЛІННЯ (НПУ). Геологорозвідувальні роботи на Прилуцько-Леляківських родовищах почалися в 1959-60. 1962 Пирятинська експедиція розвідувального буріння відкрила Леляківське нафтове родовище, яке 1964 увійшло до складу Прилуцького НПУ. Прилуцько-Леляківське НПУ утворене 8.06.1965, до його функцій входило: видобуток і реалізація нафти й газу, експлуатаційне буріння на родовищах, капітальне будівництво. 1970 утворено 2 окремі нафтопромисли: Прилуцький і Леляківський, які тепер підпорядковані підприємству «Чернігівнафтогаз» як цехи. 1995 видобуток становив: по Прилуцькому цеху - 155,1 тест нафти, 939 тис. $м^3$ попутного газу, по Леляківському - 117 тис. т нафти і 1,6 млн. $м^3$ природного і 392 тис. $м^3$ попутного газу.

ПРИМІСЬКЕ - заказник гідролог, (з 1984). Низинне осоково-очеретяне болото у заплаві р. *Удаю.* Розташ. поблизу Прилук. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 197 га.

ПРИОЗЕРНЕ (Нечволодівський, Нечволодівка; до 1961 Нечволодівщина)- село* Прилуцького р-ну Мазківської сільради. Розташ. за 19 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 24 дворів, 9 ж. (2000). Вперше згадується 1859 [13]. Входило до Прилуцького пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького

(1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. Хут. Нечволодівський заснов. у пер. пол. 19 ст. 1859 в хут. Нечволодівщина (Нечволода), що належав штабс-капітану Платону Васильовичу Нечволоду, наліч. 20 дворів, 106 ж., приписаних до парафії Петропавлівської ц-ви с. *Рудівки.* Хут. входив до *Рудівської вол.* 3-го *стану.* 1886 - 19 дворів селян-власників, 20 хат, 108 ж. 1910 в х. Нечволодівка - 26 госп., з них селян - 22, привілейованих - 4, наліч. 183 ж., у т.ч. 1 коваль, 10 ткачів, 3 поденники, 2 займалися інтелігентними та 11 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 143 дес. придатної землі. Землевласником був поміщик П. В. Нечволод. У 1923-30 х. Нечволодівщина підпорядкована Мазківській сільраді. 1925 - 35 дворів, 147 ж.; 1930 - 44 двори, 222 ж. 1931 організовано с.-г. артіль «Червона Зірка». 1949 в колгоспі «Червона зірка» 43 двори, 154 ж. (67 чол. працездатних), 1 рільнича бригада, 7 ланок, 1 тваринницька ферма, вітряк; наліч. в.р.х. - 59, свиней - 31, овець- 16, коней - 13, птиці-81, бджіл-3 сім'ї. 1.07.1950 господарство приєднано до колгоспу ім. Хрущова *(Мазки).* Хут. став селом* Нечволодівщиною 1958, яке 1961 отримало нову назву - Приозерне. 1971 підпорядковане Першотравенській сільраді, мало 31 двір, 76 ж. 1996 в П. містилося відділення асоціації пайовиків «Колос» *(Мазки).* З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинуло 13 воїнів-односельців. Село П. сполучено дорогою з твердим покриттям з автотрасою Київ - Суми (2 км.) через с. Мазки.

ПРИ ПОЛОНКАХ - хут. (2 шт) Полкової сотні Прилуцького полку, на берегах р. *Тополі.* 1797 налічували 54 душі чол.статі податкового населення. Пізніше хутори отримали назви: лівобережний - *Кут Забровський,* правобережний - *Турківський.*

ПРИРІЧНИЙ провулок (у пн. частині міста, на *Кустівцях)* від 1-го пров. Удайського №№ 6, 10 (на поч. вул. Перемоги) на Зх. до *Удаю.* Має 3 будинки (№№ 10, 11, 12). Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПРИХІДЬКИ - село, центр сільради Харківецького (1923-28) і Пирятинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу. 1925 - 287 дворів, 1413 ж.; 1930 - 290 дворів, 1437 ж. Нині с. Прихідьки Пирятин. р-ну Полтав. обл.

ПРИЧИСЬКЕ - хут. Ново-Оржицької (1923-25) сільради, пізніше (1930) - центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 209 дворів, 956 ж.; 1930 - Червоне (Пречиське) - 220 дворів, 1035 ж. Нині село* Червоне Яготинського р-ну Київ. обл.

«ПРОГРЕС» (кол. районний побутовий комбінат - Райпобуткомбінат) - Прилуцька територіальна виробничо-комерційно-побутова фірма (кол. Прилуцький райпобуткомбінат). 1965 райпобуткомбінат переведений з *М. Дівиці* в Прилуки і розміщений на вул. Бособрода, де на поч. 20 ст. (1918) містилися склади тов-ва нафтового виробництва братів Нобель, а пізніше - *Артіль «Металіст».* До комбінату передані з Прилуцького міськпобут-комбінату столярно-матрацний цех, будівельну групу, взуттєві майстерні міста і р-ну, швейні майстерні в сс. *Ряшки, Яблунівка* і *Крутоярівка.* Для комбінату 1968 побудовано новий 2- поверховий будинок. 10.09.1992 підприємство реорганізоване у фірму з сучас. назвою. 1995 фірма мала взуттєву майстерню, майстерню пошиття й ремонту одягу, цех по виготовленню ритуальних вінків і пам'ятників, цех по обробці шкір, фірмовий магазин, комплексні приймальні пункти в сс. *Ряшки, Смош, Охіньки, Переволочна, Красляни, Подище, Івківці, Голубівка, Сергіївна, Крутоярівка, М. Дівиця, Обичів, 77. Сорочинці, Рудівка, Дідівці.* На 1.01.1996 працювало 101 чол. Фірма розташ. на вул. Бособрода № 191.

ПРОКОПЕЦЬ - хут. Іваницької сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км від с. *Іваниці.* 1930 - 1 двір, 3 ж. Нині не існує.

ПРОКОПОВИЧА ХУТІР Полковій сотні Прилуцького полку. У середині 18 ст. належав військ. т. Степану Прокоповичу [18]. Згадується також 1781 [7], коли хут. належав полковому осавулу Прокоповичу. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

ПРОЛЕТАРСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Андріївська вулиця.*

ПРОЛЕТАРСЬКЕ (у 18 ст- Ладовський; до 1961 - Ладівщина) - село* Прилуцького р-ну Мазківської сільради. Розташ. за 16 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 33 дворів, 26 ж. (1996). Вперше згадується 1797 [9] як х. Ладовський. Входив до Прилуцького пов. (1782—1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. Зважаючи на те, що 1797 в х. Ладовському наліч. вже 53 душі чол. статі податкового населення, можна припустити, що хут. був заснований ще в часи існування полкового устрою і входив до Полкової сотні Прилуцького полку. На поч. 19 ст. називався х. Ладівщина і належав Горленкам (1823 прил. повітовий маршал Яків Андр. Горленко мав у хут. садибу). 1859 - 25 дворів, 137 ж., приписаних до парафії Петропавлівської ц-ви с. *Рудівки.* Входив до *Рудівської вол.* 3-го *стану.* 1886 — 40 дворів селян-власників, 194 ж. 1910-43 госп. селян, 226 ж., у т.ч. 2 кравці, 2 столяри, 9 ткачів, 2 займалися інтелігентними та 13 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 158 дес. придатної землі. Землевласником був поміщик С. М. Трифоновський. У 1923-30 хут. підпорядкований Мазківській сільраді. 1925 - 60 дворів, 274 ж.; 1930-65 дворів, 296 ж. 1949 в місцевому колгоспі ім. Шевченка налічувалося 473,5 га землі (443,1 га орної), 59 дворів, 192 ж. (81 чол. працездатний), 2 рільничі бригади, 10 ланок, 1 тваринницька ферма, кузня; наліч. в.р.х. - 72, свиней - 55, овець - 47, коней - 18, птиці - 87. 1958 хут. став селом* Ладівщиною, яке 1961 отримало назву Пролетарське. 1971 П. підпорядковане Першотравенській сільраді, мало 41 двір, 118 ж. У 1996 в П. містилося відділення асоціації пайовиків «Колос» *(Мазки).* З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В П. є пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (32 чол.) на фронтах В. В. війни. Село П. розташоване на автотрасі Київ - Суми.

ПРОЛІСКИ (Боярщина, Дігтярний, Дігтярі) - село* Ічнянського р-ну Петрушівської сільради. Розташ. за 20 км від райцентру і за 5 км від сільради. 17 дворів, 20 ж. (1996). Вперше згадується 1869 [14] як х. Дігтярі. Входив до Іваницької вол. Прилуцького пов. 1886 під назвою х. Дігтярний (Боярщина) наліч. 4 козацькі двори, 4 хати, 26 ж. 1910 в х. Боярщина - 16 госп., з них козаків - 13, селян - 2, ін. непривілейованих - 1, наліч. 100 ж. (разом з х. *Рими),* у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 3 ткачі, 8 поденників, 1 займався інтелігентними та 5 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 123 дес. придатної землі. У 1923-30 Б. підпорядкована Бережівській (1925), пізніше (1930) Верескунівській сільраді Іваницького р-ну Прилуцького округу. 1925 - 32 двори, 127 ж.; 1930- 18 дворів, 65 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ПРОРІЗНИЙ провулок (у зх. частині старого міста, на *Квашинцях)* - від вул. Київської (№№ 112, 114) на Пд. до вул. Миколаївської (№№ 41, 43), паралельно вул. Козачій, Андріївській. Закінчується №№ 8, 13. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Прокладений 1952 на городах жителів сусідніх вул. Козачої та Андріївської. Забудований приватними житл. будинками.

«ПРОСВІТА» - культурно-освітня громадська організація. Створена в Прилуках 16.03.1917 з метою розвитку укр. культури, освіти і мови. У той же день на установчих зборах прийнято статут і обрано раду «П» у складі 7 членів, створено 3 секції: бібліотечно-книгарська,

театрально-концертна, літературна. Головою «П.» обраний П. Ф. Залозний. За короткий час «П» широко розгорнула свою діяльність не тільки в місті, а й у багатьох селах Прилуччини: Гнилиці *(Знам 'янці), Турівці, Дейманівці, Лисках, Барві, Іваниці, М. Дівиці.* У липні 1917 «П.» наліч. більше 200 членів. За короткий час тов-во провело значну роботу: організувало укр. театр, народний дім "Рідна хата Т. Г. Шевченка" і при ньому безкоштовну читальню, школу для дорослих, книгозбірню, книготоргівлю. Кошти для цього давав головним чином театр. «П» займала приміщення кол. дворянського клубу. Рада робітничих та солдатських депутатів надала «П» двоє місць у виконкомі. 21.07.1917 у Прилуках вийшов перший номер газети «Прилуцька Думка» (орган місцевої укр. інтелігенції), що пропагував ідею автономії України і мав на меті об'єднання місцевих революційних сил. Гасло газети: «Хай живе автономія України». Тов-во «П» проводило значну пропагандистську роботу, знайомлячи населення з рішеннями й універсалами Центральної Ради. Значну увагу в своїй діяльності «П» надавала запровадженню укр. мови в школі. П. Залозний (редактор газети «Прилуцька Думка» і голова «Просвіти») був автором підручника граматики укр. мови. З перших днів своєї роботи «П» стала центром для об'єднання волосних «П», вона надавала їм допомогу і підтримку. У вересні 1917 помешкання «П», де вона перебувала разом з клубом і народною читальнею, було зайняте під шпиталь. «П» почала збір коштів на будівництво приміщення для тов-ва. Великою перешкодою в діяльності «П» були не фінансові труднощі, а політичні умови. Місцева влада більшовиків не підтримувала «П». У грудні 1919 припиняє роботу народний дім, потім театр, згортається книжкова торгівля. Продовжувала працювати лише найбільша та найцінніша на Прилуччині бібліотека товариства. За умов більшовицької влади «П» усувають від розв'язання питань, пов'язаних з культурно- освітньою роботою. 6.02.1920 Прилуцький повітовий з'їзд «Просвіт», в якому взяли участь представники 73 організацій «П», в резолюції під натиском ВРК наголошує на необхідності «широкого революційно-соціалістичного світогляду в змісті роботи «Просвіт»». «П» проробила значну роботу по поширенню укр. культури й освіти серед зросійщеного населення, але коли умови її діяльності стали нестерпними, на поч. 20-х років змушена була припинити свою діяльність. 1999 в Прилуках створено осередок Всеукраїнського товариства ім. Т.Г.Шевченка «Просвіта».

ПРОФІЛАКТОРІЙ «НАФТОВИК». Створений у жовтні 1986 у новозбудованому п'ятиповерховому приміщенні на 200 місць для нервово-терапевтичного лікування та відпочинку прилуцьких нафтовиків та працівників інших підприємств міста. На першому поверсі влаштовані господарські кімнати, медичні кабінети, їдальня, кіноконцертний зал; на інших чотирьох поверхах - кімнати для відпочиваючих. За перші 10 років існування профілакторію оздоровлено понад 16 тис.чол. Працює 1 лікар, 4 медсестри, а всього 45 чол. (1995). Розташ. на вул. Червоноармійській № 14.

ПРОХОРІВКА - хут. Турівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 0,5 в. від с. *Турівки.* 1908 належав поміщику Прохорову, наліч. 13 ж. [23]. Нині не існує.

ПРОЧАЇ (Пручаї) - хут. Іванківської, з 1896 Переволочнянської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. від с. *Охіньок.* Вперше згадується 1886 [15], коли в ньому наліч. 18 дворів козаків, 19 хат, 90 ж., приписаних до парафії Введенської ц-ви с. *Охіньок.* 1910 в х. Прочаї - 16 госп., з них козаків - 13, селян - 3, наліч. 115 ж., у т.ч. 2 теслярі, 3 ткачі, 1 займався інтелігентними та 5 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 138 дес. придатної землі.

ПРОЧАЇВ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1 в від с. *Довгалівки.* Мешканці хут. приписані до парафії Василівської церкви с. *Довгалівки.* 1908 наліч. 95 ж. [23]. Пізніше приєднаний до *Довгалівки.*

ПРУСИ - хут. Переволочнянської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30. Розташ. за 2 км від с. *Переволочної,* за р. *Удаєм.* У 40-х рр. 19 ст. підпоручик Радіон Микол. Милорадович (1803-65) купив у *Переволочній* 193 душі кріпаків та землю на Прусах, побудував тут дерев'яний палац, викопав ставок, насадив великий сад, насипав греблю через *Удай,* побудував декілька мостів (палац і ставок збереглися). Уродженцями П. є Олександр Радіон. Милорадович - автор оповідань і нарисів, Володимир Радіон. Милорадович - голова Прилуцької Земської Управи, предводитель дворянства (з 1885) Прилуцького пов., член Держ. Думи. Мешканці П. були приписані до парафії *Преображенської ц-ви* с. *Переволочної.* На поч. 20 ст. хутором володіла Єфросинія Олександр. Ілляшевич. Після 1917 на П. працював *Укр. філіал Всесоюзного ін-ту тютюну і махорки* (ВІТІМ) (див. *Дослідна станція по тютюну і махорці),* а в 1960-70-х рр. - учбове госп-во Прилуцького *радгоспу-технікуму.* 1930 - 12 дворів, 36 ж. Пізніше приєднані до с. *Переволочної.*

ПРУЧАЇ (Прочаєвський) - село* Прилуцького р-ну Охіньківської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Утки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 26 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 35 дворів, 53 ж. (2000). Вперше згадуються 1781 [7]. Входили до складу Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). Хут. П. заснував у 2-й пол. 18 ст. Антон Гаврилович Милорадович - власник с. *Калюжинець.* 1797 в х. Прочаївському наліч. 14 душ чол. статі податкового населення. 1859-30 дворів, 201 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. *Калюжинець.* П. входили до *Сокиринської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 25 дворів селян-власників, 1 двір міщан та ін., 27 хат, 168 ж. 1910вх. Прочаї- 26 госп., з них козаків - 1, селян - 24, привілейованих - 1, наліч. 166 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 1 швець, 1 столяр, 15 ткачів, 1 поденник, 2 займалися інтелігентними та 8 - ін. неземлербськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 367 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщики Милорадовичі. У 1923-50 П. підпорядковані Калюжинській сільраді. 1925-73 двори, 359 ж.; 1930 - 73 двори, 367 ж. 1950 у П. існувала с.-г. артіль ім. Шевченка, яка мала 530,5 га землі (338 га орної), 80 дворів, (90 чол. працездатних), наліч. в.р.х. - 84, коней - 24. У тому ж році господарство приєднано до колгоспу ім. Шевченка с. *Охіньки.* Одночасно х. Пручаї передано від Калюжинської сільради Срібнянського р-ну до складу Охіньківської сільради Прилуцького р-ну. Хут. став селом* 1958. 1961 в початковій школі навчалося 13 учнів (2 працівники). 1971 село* підпорядковане Переволочнянській сільраді, мало 64 двори, 156 ж. 1996 в П. містилося відділення пайгоспу ім. Шевченка (с. *Охіньки),* фельдшерсько-акушер. пункт, магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинуло 28 воїнів-односельців. 1982 прокладена дорога з тверд, покриттям до с. *Охіньок* (2,3 км).

ПУХОВЕЦЬ - хут. Грабівської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 0,5 км відс. *Грабів.* 1930 -4 двори, 18 ж. Нині не існує.

ПУЧКІВСЬКИЙ - хут. Корибутівської сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Пізніше не згадується.

ПУШКАРІВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. на лів. березі р. *Ржавця* (правої прит. р. *Сможу),* за 6 в. від с. *Іржавця.* Вперше згадується 1797 [9], коли в ньому наліч. 10 душ чол. статі податкового населення. У 1810-х рр. відійшов до Борзнянського пов. Чернігів, губ.

ПУШКІНА ВУЛИЦЯ (кол. Підвальна; у центр, частині міста) - від *Удаю* (на *Броварках)* на Пд. до пров. Пирятинського (№№ 7, 9), паралельно вул. Котля-

ревського, Ярмарковій. Перетинає вул. Берегову, Гоголя, Шевченка, Соборну, Київську, Гнідаша, Костянтинівську, Гвардійську, пров. Фізкультурника. Закінчується №№ 128, 173. Довж. 2400 м. Від початку до вул. Шевченка і від вул. Гвардійської до кінця - без тверд, покриття. Має 2 провулки. Прокладена у пер. пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802. 1900 наліч. 24 володіння (у т.ч. 2 пустирі), 23 житл. будинки. Перейменована 1938 на честь Пушкіна Олександра Сергійовича (1799-1837)-рос. поета, письменника,який двічі проїздом був у Прилуках (1820 та 1824). На поч. вулиці раніше були купальні: «Гачки» (так прозивали міщан Яковенків), «Бомба» (під час В. В. війни на це місце влучила бомба з німецького літака), «Котузи». Зараз старе русло р. *Удаю* перекрите греблею, а трохи далі прорізане нове. Збереглися пам'ятки народної архітектури буд. кінця 19 - поч. 20 ст. №№ 62а, 83, 103, 111. На вулиці: біля пров. Північного невеличке водоймище, обсаджене вербами; в буд. № 49 (кол. Бойків) з 1964 розташ. Прилуцьке госпрозрахункове відділення профдезинфекції; магазин №2 «Продукти» ЗАТ «Маркет», побудований 1985 (№ 58а); кол. *Тютюнова ф-ка Розенберга* (№ 62а,б,в), гуртожиток *СПТУ-34* (№73), *Управління по газопостачанню та газифікації* (№92а); *лазня* (лікувально-оздоровчий комплекс на розі вул. Костянтинівської-Пушкіна); поруч терит. *Стадіону «Супутник».* Забудована одно- та багатоповерховими житл. будинками.

ПУШКІНА провулок 1-й - від вул. Пушкіна (№№ 161, 163) на Сх. до пров. Фізкультурника (№№ 25, 27), між вул. Гвардійською та пров. Фізкультурника. Закінчується №№ 12, 17. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ПУШКІНА провулок 2-й - від вул. Пушкіна (№№ 47, 51 ; на *Броварках)* на Сх., між вул. Гоголя й Шевченка. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Прокладений 1988, забудований приватними житл. будинками.

П'ЯТИХАТКИ - куток побутовий на *Лапинцях.* Див. *Густинська вулиця.*

П'ЯТОГО ГРУДНЯ ВУЛИЦЯ. Див. *Михайлівська вулиця.*

П'ЯТОГО ГРУДНЯ провулок (у пн. частині старого міста, на *Кустівцях)* - від вул. Ярмаркової (№№ 19, 21) на Сх. до вул. Михайлівської (№№ 24, 26), паралельно вул. Гоголя, Шевченка. Закінчується №№ 12, 15. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

Р

РАДА МІСЬКА ПРИЛУЦЬКА народних депутатів та виконавчий комітет (міськвиконком). Міська Рада робітничих і солдатських депутатів та її виконавчий комітет створені 19.03.1917 на мітингу в Прилуках. Очолив Раду обраний на цьому ж мітингу безпартійний В. М. Вендерович. Міськвиконком спочатку розмістився в одній із кімнату помешканні Міської думи, згодом перемістився спочатку до приватного будинку Баранова, потім розмістився у приміщенні *Гімназії жіночої.* Р.М. запровадила на підприємствах міста восьмигодинний робочий день, сприяла ліквідації неписьменності серед робітничого населення, організовувала лекції, влаштовувала політичні та літературні диспути, вечори з концертами. З 1.05.1917 головою Р.М. обрано Товаренка-Клименка - укр. соц. демократа. Р.М. припинила своє існування за часів Центральної Ради. 12.05.1920 Р.М. створена заново і підпорядкована спочатку повітовій Раді, з 1923 - *Раді окружній,* а з жовтня 1930 - Раді районній. Міськвиконком складався з президії та секцій: промисловості, місцевого господарства, благоустрою, адміністративно санітарної, культурно-просвітницької, землевпорядної. 1930 Р.М. виділена в самостійну адміністративну одиницю, підпорядковану Чернігів, обласній Раді. Проведені вибори, на яких до Р.М. обрано 101 депутат, з них 60 робітників, 14 селян, 17 службовців та інтелігентів, 10 кооперативних кустарів і домогосподарок; з вищою освітою - 6, середньою - 24, початковою - 69 чол. 3.01.1940 відбулася перша сесія, обрано міськвиконком з президією та відділами: фінансовим, місцевої промисловості, комунальним, охорони здоров'я, народної освіти, соцзабезпечення, торгівлі, фізкультури й спорту, а також плановою комісією та бюро ЗАГС. До В. В. війни будинок Р.М. з міськвиконкомом містився на *Центральній площі* (між вул. Київською та сучас. *Краєзнавчим музеєм).* Під час війни приміщення зруйноване. У 1943-51 Р.М. з виконкомом містилася в буд. № 156 на вул. Київській, а після відбудови одного з кращих на той час будинків міста (вул. Незалежності № 82) перебрався сюди. Будинок споруджений у др. пол. 19 ст, належав міському багатію Золотарьову, який здавав його в оренду під громадське зібрання (дворянсько-купецький клуб), після 1917 його займала *«Просвіта»,* клуби комсомольський, профспілковий, спортивний, ім. Горького. Під час війни будинок спалений. Відбудований з незначними перебудовами 1943-51 рр. 1965 до міськвиконкому обрано 11 членів, функціонували відділи: фінансовий, народної освіти, охорони здоров'я, міліції, комунального господарства, соцзабезпечення, загальний, торгівлі, культури, планова комісія. Міськвиконком обирається на 1-й сесії Міської Ради кожного нового скликання з числа депутатів у складі: голови, його заступників, секретаря й членів. Кількісний склад виконкому визначає сама Рада. Виконком підзвітний безпосередньо Р.М., а також обласній Раді і виконкому. Керує усіма галузями державного господарства і соціально-культурним будівництвом у місті. Основною організаційно-правовою формою діяльності виконкомів є регулярні засідання. Актами виконкому є рішення й розпорядження, що видаються на основі законів, постанов уряду та рішень облради. У 1990-х рр. до Р.М. обиралося близько 65 депутатів. У червні 1994 на виборах до Міської Ради обрано 24 депутати від 25 виборчих округів. З них з вищою освітою - 20, з середньою освітою - 4. Затверджено 11 членів виконкому. Працюють відділи: економіки, капітал, будівництва, комунальної власності, організаційний, загальний, архітектурний, культури, освіти, фінансовий, а також управління соціального захисту населення, служба в справах неповнолітніх, бухгалтерія, бюро ЗАГС. Розташ. на вул. Незалежності № 82.

РАДА ОКРУЖНА робітничих, селянських і червоноармійських депутатів та окружний виконком (окрвиконком). 1.04.1923 створено *Прилуцький округ,* який об'єднував 31 волость з 382 селами. Окружний з'їзд Рад обрав окрвиконком, який складався з президії, економічної наради, окружної виборчої комісії, бухгалтерії та 10 відділів. 16.09.1923 в приміщенні кол. *Гімназії жіночої* розмістилися такі окружні установи: президія виконкому, відділ керування, КНС (Комітет незаможних селян), земуправління, відділ охорони здоров'я, інспектура наросвіти, соцзабезпечення, продком, заготконтора, статбюро, інспектура праці. Окрвиконком у період між з'їздами Рад був розпорядчим, виконавчим та контролюючим органом влади в окрузі. 1925 Прилуцький округ складався з 13 районів, 188 сільрад і 758 нас. пунктів. У тому ж році постановою 9-го Всеукраїнського з'їзду Рад скасовано губернії і до окружних установ перейшли права та обов'язки кол. губернських органів. 1925 установи Прилуцького округу налічували 320 службовців, яких з 1.10.1927 скорочено до 255. Дбаючи про розвиток укр. національної культури та про обслуговування населення рідною мовою, окрвиконком наприкінці 1923 провів українізацію рад. апарат округу. Цьому активно сприяли вчителі, викладачі, працівники культури. 1928 на курсах у Прилуках української мови та

українознавства навчалося 692 службовці із 1735. Українізуючи рад. апарат, окрвиконком одночасно забезпечував мовні й культурні інтереси національних меншостей. У Прилуках, Пирятині та Яготині єврейське населення мало можливість звертатися до установ і одержувати від них відповіді єврейською мовою. 1926 в Прилуках проживало 60 % українців, 36 % євреїв, 3 % росіян. Єврейське та російське населення мало національні школи, а єврейське, крім того, суд і юридичну допомогу. 1923 сільські Ради налічували 3984 депутатів, а 1927 - 4926. З 1923 голови райвиконкомів двічі на місяць обов'язково приїздили до президії окрвиконкому для звітів про становище в р-ні і одержання директив. Так само відбувався зв'язок районів з сільрадами. 13.06.1930 Прилуцький округ розформовано, а його терит. тимчасово включено до Лубенського округу. Р.О. з окрвиконкомом перестали існувати.

РАДА РАЙОННА ПРИЛУЦЬКА народних депутатів та виконавчий комітет (райвиконком). Прилуцька повітова національна Рада - орган Центральної Ради України на чолі з головою повітової організації УПРС Назаром Петренком створена у червні 1917. 14.01.1918 відбувся повітовий з'їзд представників села, на якому Рада закликала трудове селянство твердо і непохитно стояти на позиціях «земля і воля трудовому народові, а Україні - цілковита воля». Після захоплення влади ВРК повітова національна Рада припинила своє існування. 1.02.1918 за наказом ВРК скликається Рада робітничих, солдатських і селянських депутатів. На з'їзді мали право бути присутніми лише делегати від соціалістичних партій, від профспілок на «інтернаціональній платформі» та по 1 делегату від 1000 селян. На з'їзді обрано виконавчий комітет з 19 більшовиків і 6 безпартійних. До складу виконкому ВРК увійшов у повному складі. 1.04.1920 на Прилуччині наказом ВРК відбулися вибори сільських Рад та волосних виконкомів. Було обрано 126 сільських Рад, до яких увійшло 2216 депутатів (401 комуніст і 1815 безпартійних). 17.04.1920 відбувся повітовий з'їзд селянських Рад, де делегатами були: 163 комуністи, 2 меншовики, 1 анархіст, 2 від єврейської компартії «Поалей-ціон» і 105 безпартійних. До складу нового повітвиконкому увійшли виключно комуністи. Виконком був виконавчим і розпорядчим органом Рад і мав відповідні відділи: управління, фінансовий, раднаргосп, земельний, комунальний, народної освіти, охорони здоров'я, продовольчий, займався контролем та втіленням в життя законів, охороною порядку в місті й повіті, утворенням у повіті органів влади. 7.03.1923 в зв'язку з ліквідацією повітів і утворенням округів та районів повітова Рада і повітовий виконком ліквідовані, а на їх базі створені *Рада окружна* та *окружний виконком* і Ради районні робітничих, селянських і солдатських депутатів з райвиконкомами. 1932 Ради окружні з окрвиконкомами ліквідовані й створені нові Ради районні (з 1936 - депутатів трудящих). Перші вибори депутатів таємним голосуванням терміном на 2 роки відбулися 1939. У цей час м. Прилуки було виділене в самостійну адміністративну одиницю і створено *Раду міську* та *виконавчий комітет.* 1972 в р-ні наліч. 32 сільс. та 3 селищних ради.

З 1977 перейменована в раду районну народних депутатів. Виконком був органом влади в р-ні, виконував функції управління й адм.-господарського керівництва р-ну: затверджував місцевий бюджет, план розвитку господарства, культури, здійснював керівництво місцевою промисловістю, житловим будівництвом, комунально-побутовим і медичним обслуговуванням населення, проводив благоустрій сіл р-ну, охорону громадського порядку. В останні роки при виконкомі працювали відділи соц. -економ, розвитку, культури, народної освіти, у справах молоді й спорту, соцзабезпечення, архівний, організаційно-територіальний, загальний, статистики, фінансовий, внутрішніх справ, земельних ресурсів, архітектури, бюро ЗАГС. З 1992 одночасно працювали рада районна, райвиконком і райдержадміністрація. У червні 1994 відбулися вибори до Верховної та місцевих Рад народних депутатів. Народним депутатом України від Прилуцького виборчого округу № 442 обрано Г. Ф. Радченко. До районної ради обрано 30 депутатів (28 з вищою та 2 з середньою освітою), до селищних 60 депутатів (13 з вищою, 25 з середньою освітою), до сільських рад - 557 депутатів (132 з вищою, 12 з незакінченою вищою, 190 з середньою спец., 223 з середньою загальною освітою). 21.08.1993 Указом Президента України виконавчі комітети райради ліквідовано, а їх функції стали виконувати районна державна адміністрація. Розташ. на вул. Леніна № 220.

РАДГОСП «ПРИЛУЦЬКИЙ». 1954 створений Прилуцький розсадниковий радгосп, перейменований 1967 в радгосп "Прилуцький". Вирощував саджанці плодово-ягідних дерев і кущів. У січні 1981 ліквідований, а землі передані колгоспу ім. ЛКСМУ с*. *Малківки* .

РАДГОСП САДОВИЙ «ПРИЛУКИ» Укрсількоопцентру. З 5.10.1931 перейшов у систему Укрсадовинтресту. Спеціалізувався на вирощуванні плодових садів, ягідників, саджанців. 1935 переданий технікуму технормування, а з 1936 - Прилуцькому зоотехнічному технікуму. В цьому господарстві студенти проходили учбову практику, а продукція йшла для їх харчування. (Див. *Технікум ветеринарний).* Нині не існує.

РАДІОВУЗОЛ Прилуцького центру електрозв'язку № 6. 12.01.1921 в Прилуках відкрита перша радіостанція, яка приймала передачі з Харкова - тогочасної столиці України. 1925 при Центр, об'єднаному робітничому клубі став працювати гурток «Радіоаматор», який налічував 25 чол. Тоді ж працювала окружна радіостанція, яка містилася на вул. Конотопській № 9 (сучас. вул. Незалежності). 1927 в Прилуках побудована трансляційна радіостанція. За 3 місяці було підключено 80 радіоточок. Містилася на вул. Бособрода біля кол. Земського Будинку. Нач. радіовузла

був Бондаренко Василь Петрович. 1930 почала виходити радіогазета «Правда Прилуччини» Прилуц. радіотрансляційного вузла. У 1931-34 рр., крім центрального Р. в Прилуках, почали працювати радіовузли на залізнич. станції, в БУПРі, в сс. *Переволочній, Рудівці, Ладані, Линовиці,* Мамаївці (сучас. *Удайці).* Кількість радіоточок у місті - 1265, в селах-416.1937 Р. підпорядковано Прилуц. поштово-телеграфній конторі зв'язку. Після В. В. війни Р. з 26.09.1945 містився у кол. будинку лікаря Будики на сучас. території. Потужність Р. спочатку була 200 Вт. 1947 в Прилуках працювало 2503 радіоточки. У 1946-50 редакторами місцевого радіомовлення були Т. Бурик і Н. Тищенко. 1957 на території Р. встановлено перший телеретранслятор (див. *Радіотелевізійних передаючих станцій обл. центру цех).* У 1960 в Прилуках і районі працювало 7 Р., налічувалося 2645 радіоприймачів, 21521 радіоточка (з них більше 12 тис. у р-ні). У тому ж році повністю закінчено радіофікацію квартир населення міста й р-ну. У травні 1962 в Прилуках відновила роботу місцева редакція радіомовлення на громадських засадах, яка транслювала передачі тричі на тиждень, обладнано радіостудію з радіокомітетом. Р. був підпорядкований Прилуц. МК КПУ З 1966 Р. вів трансляцію на весь Прилуц. р-н. Крім міського, діяло 16 Р. у сільс. місцевості. На 1971 Р. забезпечував 32800 радіоточок. Жителі міста мали

Радіовузол,1982

більше 8 тис. радіоприймачів. 1986 по місту й р-ну налічувалося близько 50 тис. радіоточок. 1991 редакція міськрайонного радіо відокремлена від редакції газети «Правда Прилуччини». Працює 2 чол.; редактор Ткаченко Ніна Яківна. На 1.01.1996 налічувалося 34760 радіоточок, у т.ч. в сільс. нас. пунктах 13141. Розташ. на вул. Київській № 257.

РАДІОТЕЛЕВІЗІЙНА ПЕРЕДАВАЛЬНА СТАНЦІЯ. Перші телевізори в Прилуках з'явилися у 1954-55. 1957 телевізори встановлено на міській електростанції, махорковій ф-ці, у ремісничому училищі, на з-ді «Будмаш». Передачі приймалися з Києва через висотні антени. У березні 1957 у *Радіовузлі* (Київська № 257) встановлено перший телеретранслятор ТРСО-20 з 57-метровою щоглою. Кількість телевізорів стала швидко зростати на підприємствах та у мешканців міста. 1958 їх налічувалося близько 100, 1959 - більше 300, а 1960 - 545. 1964 телеретранслятор з апаратурою потужністю 100Вті90-метровою щоглою побудовано окремо, на вищому місці, на вул. Удайській № 184 (сучас. Перемоги, біля педучилища). У вересні 1974 почав діяти новий ретранслятор на 34 каналі, побудований на сучас. терит. (займає площу 5 га). Має двоповерхове приміщення для апаратури і технічного персоналу, допоміжні будівлі, телевізійну щоглу висотою 180 м. Ретранслятор є одним з найпотужніших телепередавачів України. Приймає з Києва і забезпечує передачу 4-х програм на дециметрових і метрових хвилях: УТ-1 на 34 каналі (потужність передавача 25 кВт; радіус надійного прийому 65-70 км); УТ-2 на 22 каналі (потужність 5 кВт); «Інтер» на 12 каналі (потужність 100 Вт); «ICTV» (1993-96), телебачення місцеве на 41 каналі (потужність 100 Вт). Крім телевізійних програм, має дві монографічні радіопрограми: першу українську і «Промінь». Працює 40 чол. Цех радіотелевізійної станції розміщений в р-ні Горової Білещини.

РАДЯНСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Соборна вулиця.*

РАДЬКІВКА (х. Нежирівський) - село Прилуцького р-ну Обичівської сільради. Розташ. на р. *Радьківці* (Нежерівці) біля впадіння її в р. *Удай,* за 22 км від райцентру і за 4 км від залізнич. ст. Галка. 102 двори, 105 ж. (2000). Вперше згадується 1724 [16] під назвою «хутір в Нежирові». Входила до Полкової, пізніше (близько 1760) до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Хут. Нежировський поселений 1710-17 полковим сотником Іваном Марковичем «на власних його, Маркевича, куплених землях». 1753 значився слобідкою, власником якої був б.т. Андрій Маркович (5 дворів і 5 бдв. хат). У третій чверті 18 ст. поселення набуло назву Радьківка. У кінці 18 ст. в Р. - 21 двір (34 хати) селян різних власників, але головними були Марковичі. 1797 наліч. 73 душі чол. статі податкового населення; діяла дерев. *Вознесенська ц-ва* (збудована до 1781). 1805 на кошти поміщика Федора Раковина споруджено муровану ц-ву. 1849 прибудована до неї мурована Олександро-Невська ц-ва. 1810, крім підлеглих Михайла Маркевича, селяни належали Олексію Будлянському і поміщику Раковину. У др. чверті 19 ст. власниками селян були також П. Ніжинець,

Радьківка. Вознесенська церква, 2005

П. Коломієць і В. Тишкевич. 1859 - 20 дворів, 242 ж.; діяли ц-ва, Вознесенський ярмарок, 3 з-ди. За законом про реформу 1861 в Р. було створено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, у віданні якого перебувало 10 сільс. громад (624 ревіз. душі). Після реорганізації волостей Р. 1867 увійшла до *Малодівицької вол.* 1-го *стану.* 1886 - 9 дворів козаків, 1 двір селян казенних, 46 дворів селян-власників, 3 двори міщан та ін., 60 хат, 323 ж. 1910 в Р. - 85 госп., з них козаків-13, селян — 62, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 5, привілейованих - 4, наліч. 546 ж., у т.ч. 2 теслярі, 2 кравці, 37 ткачів, 2 візники, 15 поденників, 12 займалися інтелігентними та 68 - ін. нехліборобськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 952 дес. придатної землі. Діяли: мурована *Вознесенська ц-ва* (закрита 1930), паровий млин, пивоварня, Вознесенський ярмарок, церковно-парафіяльна школа та 2 школи грамоти. Землевласниками були поміщики: В. Д. Горленко, Андрій та Іван Єгоровичі Раковині, М. І. Озерський, Н. Л. Холодовська та ін. У 1923-30 рр. Р. - центр сільради. 1925 - 115 дворів, 547 ж.; 1930 - 114 дворів, 560 ж. 1949 в Р. колгоспі ім. 12-річчя Жовтня - 1367 га землі (852 га орної), 143 двори, 506 ж. (239 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 14 ланок, 2 тваринницькі ферми, 1 автомашина, вітряк, теслярська майстерня, кузня, школа, клуб, медпункт, наліч. в.р.х.- 135, свиней - 77, овець - 38, коней-17, птиці - 82. 27.09.1950 колгоспи ім. 12-річчя Жовтня (Радьківка) та ім. Ворошилова (Вознесенський; нині с*. *Заудайка)* об'єднані в колгосп ім. Ворошилова (Радьківка), пізніше приєднаний до колгоспу «8 березня» *(Обичів).* 1971 Р. підпорядкована Обичівській сільраді, мала 139 дворів, 342 ж. 1996 в Р. містилося відділення пайгоспу «8 березня» *{Обичів),* початкова школа (6 учнів, 1 педпрацівник; 1994), дитсадок (14 дітей), фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 250 місць (1956), б-ка (3,4 тис. од. зб.), магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинуло 69 воїнів-односельців. 1991 біля церкви кіностудія ім. Довженка зняла фільм «Голод-33». 1988 Р. сполучена дорогами з тверд, покриттям з селами* *Лісові Сорочинці* (6,5 км) та *Буди* (6 км), з автодорогою Прилуки - Чернігів (9 км).

РАДЬКІВКА (Нежерівка, Нежерова, Мошківка) - річка, ліва прит. р. *Удаю.* Довж. 13 км, площа бас. 62,6 $км^2$, похил річки 2,2 м/км [33]. Гирло поблизу с. *Радьківки* Прилуцького р-ну, витікає від *с. Августівка* на Ічнянщині. Біля витоків у 18 ст. мала назву «Мошківка» через велику кількість мошки, а біля Буд «Чорномошківка». На її берегах розташ. нас. пункти *Буди, Дзюбівка, Пелюхівка* Ічнянського р-ну. Наприкінці 19 ст. ще існувала ліва притока Р. - струмок *Пелюхівка.* У 18 ст. на берегах Р. та біля неї були розташ. *Будівські, Нежирівські* та *Радьківські хутори.*

РАДЬКІВСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1984). Болото. Розташ. біля с*. *Буди* Ічнянського р-ну і с. *Радьківки* Прилуцького р-ну. Площа 110 га.

РАДЬКІВСЬКІ ХУТОРИ (2 шт.) у Прилуцькому пов. біля впадіння р. *Радьківки* в р. *Удай* (навпроти с. *Радьківки).* 1797 наліч. 17 душ чол. статі податкового населення. Нині не існують.

«РАЙАГРОБУД» - Прилуцька районна кооперативно-будівельна організація, створена 16.11.1956 як Прилуцька міжколгоспна будівельна організація «Міжколгоспбуд». Надавала технічну і організаторську допомогу колгоспам по будівництву. Мала 5 автомашин і 1 розчиномішалку. 1959 до «Міжколгоспбуду» приєднано Яблунівську міжколгоспну будівельну організацію, а 1968 - Малодівицьку. У березні 1986 «Міжколгоспбуд» отримав назву - Прилуцька міжгосподарська пересувна механізована колона (МПМК). З 19.01.1988 - сучасна назва. Організація збудувала в селах Прилуцького р-ну: школи в *Дідівцях, Сухополовій, Охіньках,*

Білошапках, Дубовому Гаї, Будинки культури в *Дідівцях, Смоші, Ряшках, Боршній, Товкачівці, Обичеві, В. Дівиці, Яблунівці,* дитсадки в *Погребах, Жовтневому, Л. Сорочинцях, Заїзді),* а також майстерні по ремонту с.-г. техніки, тваринницькі комплекси, овочесховища, комбікормовий з-д, зерносховища, житло. Будувала житло для населення, яке постраждало під час Чорнобильської катастрофи в Лук'янівці, Славутичі, Кошовці. Має свій автопарк (автокрани, автобуси, вантажні автомашини, трактори та ін.), пилораму, столярний цех. Керівниками були: З. Д. Левченко, Й. І. Літманович, І. Г. Задорожний, М. М.Тарнопольський, А. Я. Поліщук, А. О. Дмитрієв. На 1.01.1996 працювало 136 чол., на 1.01.2001 - 55 чол. Розташ. на вул. Войкова №10.

РАЙКІВЩИНА - село*, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 478 дворів, 1000 ж.; 1930 - 206 дворів, 1098 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

РАЙОНИ ТА КУТКИ ПОБУТОВІ МІСТА ПРИЛУК. Див. статті: *Architi, Бам, Броварки, Волошини, Западня, Карпівщина, Квашинці, Ковалівка, Козин, Кустівці, Левада, Литвинівщина, Мединщина, Мосціпани, Нефеди, П'ятихатки, Ракитний, Трубарівщина, Холоди, Шарапи.*

РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ Прилуцька. У відповідності з Указом Президента України 10.04.1992 призначено представника Президента в Прилуцькому р-ні. Ним став П. В. Фесенко. Тоді ж була створена і Р.Д.А., яка почала здійснювати в р-ні державну виконавчу владу. Одночасно з цим продовжувала свою діяльність і *рада районна* в межах своїх повноважень. При представникові Президента була створена також колегія з 12 осіб. 12.07.1994 Р.Д.А. ліквідована, а 21.08.1995 знову відновлена, тоді ж ліквідовані райвиконкоми. При Р.Д.А. створені та функціонують управління: сільського господарства, економіки, соціального захисту населення; відділи секретаріату: організаційний, загальний, юридичний; відділи адміністрації: з гуманітарних питань, архітектури, фінансовий, земельних ресурсів, освіти, культури, надання субсидій населенню, молодіжної політики, фізичної культури і спорту, архівний, податкова інспекція, пенсійний фонд, казначейство, бюро ЗАГС. Розташ. на вул. Київській № 220.

РАЙОННИЙ ВІДДІЛ АВТОТРАНСПОРТУ І ШОСЕЙНИХ ДОРІГ (РАЙАВТОШОСДОР). Організований 1936, був підвідомчий Чернігів. обл. управлінню Автошосдор. Займався будівництвом та ремонтом автошляхів і мостів обласного та районного підпорядкування. 21.11.1953 перейменований в Райдортранс, а з 24.07.1954 - в Райавтошосдор.

РАЙОННИЙ ВІДДІЛ СТАТИСТИКИ Чернігівського облстатуправління Державного комітету статистики України. Статистичне бюро при Прилуцькій повітовій земській управі створене 1864. Воно проводило статист, дослідження економіки та ін. сфер суспільного життя до 1917. 1919 створене Прилуцьке повітове статистичне бюро при Повітвиконкомі, яке займалося обліком населення, збором матеріалів по с.-г, лісній, промисловій, фінансовій, оціночній статистиці, а також по торгівлі, нар. освіті, праці, фонду зарплати. 1923 бюро реорганізоване в окружне, а потім у районне. Після В. В. війни при міськвиконкомі та райвиконкомі існували міська (2 чол.) і районна (8 чол.) інспектури статистики Центрального статистичного управління (ЦСУ) Чернігівоблстатбюро. 1966 створена машинно-лічильна станція (вул. Київська № 226). 1973 всі три

Казначейство. Фото поч. 20 ст.

організації об'єднані в одну - районну інформаційно-обчислювальну станцію держ. статистики (РІОС), яка після отримання електронно-обчислювальних машин, 1975 реорганізована в районний інформаційно-обчислювальний центр Держстатистики (РЮЦ), в якому працювало 150 чол. З 1987 - сучасна назва. В 1969-2000 установу очолював Пашук М. О. У травні 1985 на будинку РВС відкрито меморіальну дошку з написом: «В этом здании в 1865- 1867 годах работал видный украинский писатель Панас Мирный - Рудченко Панас Яковлевич (1849-1920)». На 1.01.2000 в РВС працювало 18 чол. Розташ. на вул. Київській № 226.

РАЙОННИЙ ВУЗОЛ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ «ПРИЛУКИРАЙТЕЛЕКОМ» Чернігівського підприємства електрозв'язку «Чернігівтелеком». Міську телеграфну станцію в Прилуках відкрито у серпні 1880, на базі якої 1886 створено поштово-телеграфну контору 4-го класу, існував також поштово-телеграфний округ. У тому ж році через Прилуцьку поштово-телеграфну контору і поштові відділення в *Срібному* й *Іваниці* отримано 7546 телеграм, відправлено - 4878. Перший телеграфний апарат Морзе в Прилуках встановлено 1887, першу приватну телефонну станцію, яка належала Гінзбергу - в 1910. Земська телефонна сітка створена в Прилуцькому повіті 1912. Крім центральної в Прилуках, вона мала 4 телефонні підстанції (в *Іваниці, Срібному, Сокиринцях, Рудівці),* де працювало по 2

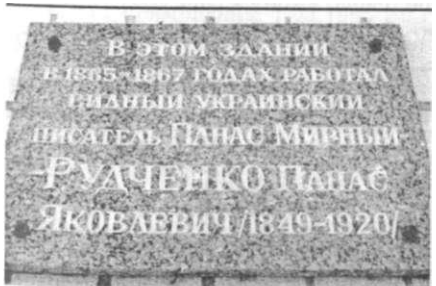

Райвідділ статистики. Меморіальна дошка Панасу Мирному

хлопчики-телефоністи; пізніше підстанцій стало 24 (в *М. Дівиці, Турівці, Линовиці* та ін.). 1913 до земської телефонної станції підключено 164 абоненти. Прилуцька окружна поштово-телеграфна контора містилася в будинку на сучас. вул. Незалежності (навпроти ринку), була підпорядкована Земській Управі. Телеграф у Прилуках мав один апарат Морзе і один літеродрукувальний апарат ЮЗА. Після 1917 телеграф мав 2 телеграфні апарати системи «Клопфера» і 3 апарати Морзе. У 1926-27 встановлено телефонний зв'язок з Харковом, Києвом, Полтавою та ін. 1937 побудовано 2-поверховий будинок на вул. Галаганівській (у кварталі між Стрітенською ц-вою та Спасо-Преображенським собором), в якому розміщені телефонна станція, міжміська телефонна станція, телеграф, пошта, відділення союздруку і спецзв'язку (під час В. В. війни будинок зруйнований). 1940 підприємство отримало 2 нові телегр. апарати СТ-35 для телегр. зв'язку з обласним центром та обслуговування Варвинського і Срібнянського р-нів, *М. Дівиці, Яблунівки, Ладана, Линовиці, Дідівців, Переволочної.* Після визволення міста від нім.-фашистських загарбників у будинку по вул. Соборній (біля сучас. Краєзнавчого музею) тимчасово почав працювати телефонний комутатор на 100 номерів. 25.09.1943 створена Прилуц. райконтора зв'язку (РКЗ). 1946 РКЗ отримала 2-поверховий будинок (кол. Горєліка) по вул. Київській № 307, тепер *-Будівельне управління №1.* Тут змонтовано міжміську телефонну станцію, ручну телефонну станцію на 200 номерів, яку 1951 реконструйовано, її потужність збільшена до 500 номерів. 1956 відкрито телеграфний зв'язок з *Линовицею.* 21.06.1963 РКЗ перейменовано в Прилуц. районний вузол зв'язку (РВЗ). 1967 РВЗ переведено у сучас. 3-поверх. новозбудоване приміщення, в якому розмістились: нова автоматична телефонна

станція (АТС-3) на 6 тис. номерів, міжміська телефонна станція, телеграф, абонентський телеграф, лінійно-апаратний зал, цех міського телефонного зв'язку, пошта, агентство «Союздруку», ощадна каса. Працювало 388 чол., із них 113 - в р-ні. Пізніше введено в дію АТС-4 (вул. Бособрода № 102) та АТС-5 (вул. Ярмаркова № 53). 1993 в місті наліч. 14500 телефонів, у т.ч. 1 1700 - у населення. 1.02.1995 РВЗ розділений на два підприємства: Прилуцький вузол електрозв'язку «Прилукирайтелеком» і районний вузол поштового зв'язку. 1996 в Прилуках функціонували 4 АТС під номерами 3, 4, 5 , 45. Загальна їх ємність 16,5 тис. номерів. У районі - 35 АТС на 4600 номерів, найбільші з них розміщені в селищах *Ладані* (2900 номерів), *М. Дівиці* (800) та *Линовиці* (700), діяв міський *Радіовузол* і 10 - в районі, цехи міського і сільс. телефонного та телеграфного зв'язку, дільниця по обслуговуванню сільських АТС та радіовузлів, сільський приміський вузол зв'язку, будівельна дільниця. На 1.01.1996 наліч. 18822 телефони, у т.ч. у населення - 15969. В селах р-ну - 4145, у т.ч. у населення - 3314, всього - 22967 номерів. Працювало 54 таксофони, 14 міжміських таксофонів, 75 телефаксів. 1996 працювало 232 чол. У листопаді 1997 відбулося підключення «Прилукирайтелекому» до системи «Український мобільний зв'язок». Після реструктуризації «Укртелекому» 1999, створена Чернігівська дирекція Українського державного підприємства електрозв'язку «Укртелеком», до складу якої увійшов Прилуцький центр електрозв'язку № 6. До нього увійшли цехи у райцентрах *Барві, Срібному, Талалаївці.* На 1.01.2001 працювало 270 чол.(без районів). Розташ. на вул. Київській № 166.

РАЙОННИЙ ВУЗОЛ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ Чернігівського підприємства поштового зв'язку «Чернігівпошта». Поштова контора для пересилки листів та грошових переказів у Прилуках була відкрита після введення російською імператрицею Катериною 11 «городових положений». 1861 Прилуцька поштова контора забезпечувала доставку передплатникам 582-х примірників журналів і газет 67 назв. З 1867 в Прилуц. повіті запроваджена сільс. пошта. 1878 в Прилуках, *Переволочні, Срібному, Городні* й *Рудівці* були «стоїчні» пункти земських поштових коней. Прилуцька земська кінно-поштова станція, крім перевезення пасажирів, доставляла пошту (див. *Пошта).* Працювало 16 поштмейстерів і 6 роз'їзних робітників, котрі були в штаті губернської держ. пошти. Двічі на тиждень кореспонденція, яку одержували із Поштової контори, пересилалася через земські пункти в станові квартири, звідки переправлялася у Волосні правління і далі адресатам. Одержання простої кореспонденції в усіх Волосних правліннях відбувалося також двічі на тиждень. Запроваджена платня за річну передплату 2 крб.; за окрему пересилку журналу 5 коп., газети, листа і об'яви - по 3 коп. за кожне. 1886 Поштова контора і телеграфна ст. (див. *Районний вузол електрозв'язку)* об'єднані в одну установу - Поштово-телеграфну контору, яка розташ. на Конотопській вул. 1887 в повіті передплатники отримували 883 примірники (93 назви) періодичних видань. До 1917 діяв Прилуцький поштово-телеграфний округ, через який велася пересилка держ. пошти до Ніжина й Пирятина. 1920 утворене відділення «Союздруку». 1925 до штату поштових працівників контори введено сільс. листонош. У тому ж році відкрите перше міське поштове відділення зв'язку

Райвузол зв'язку, 1983

(на залізнич. вокзалі). 1927 в конторі наліч. 28 поштарів, 1928 - 74. В Прилуц. окрузі працювало 55 сільс. дільничних листонош, із них 44 піших та 11 кінних. 1931 замінено відомчих сільс. листонош колгоспними. 1937 Поштово-телеграфна контора отримала 2- поверховий будинок на вул. Галаганівській (під час В. В. війни зруйнований). 1941 штат контори налічував 192 чол. Після визволення міста почала працювати Прилуцька районна контора зв'язку (РКЗ). Пошта перевозилася по р-ну однією відомчою автомашиною та найманими кіньми з колгоспними візниками. По місту працювало 8 листонош. Населення міста передплачувало 10 тис. примірників газет і журналів, р-н - біля 8 тис. примірників. 1949 відкрито 2-ге міське відділення зв'язку на *Кустівцях,* 1950 - 3-тє, 1958 - 4-е, 1962 - 5-е, 1965 - 6-е, 1967 - 7-е. 1963 контора реорганізована в Прилуц. районний вузол зв'язку (РВЗ). 1966 працювало 6 міських і 28 сільс. відділень зв'язку. При РВЗ працювало агентство «Союздрук» (3О чол.), яке займалось розповсюдженням преси, по місту й р-ну передплачувалося 117254 примірників центральних газет і журналів, 7900 обласних і 15000 районних. Працювало 15 кіосків «Союздруку». Доставляли пошту 52 відомчих і 105 колгоспних листонош. По місту кожен день доставлялося 32000 газет, 2000 журналів і 6500 листів; по р-ну - 40000 газет і журналів та 5700 листів. Працювало 388 чол. 1967 РВЗ отримав сучасне 3-поверхове приміщення. 1.02.1995 РВЗ розділено на *Районний вузол електрозв 'язку «Прилукирай-телеком»* і Районний вузол поштового зв'язку. При Р.п.з. працюють дільниці: переказна, по обміну і перевезенню пошти. 1995 "Союздрук" реорганізовано у дільницю передплати та роздрібної торгівлі пресою, яка підпорядкована Райвузлу поштового зв'язку. 1995 доставлено 4,97 млн. газет і журналів, 1,82 млн. листів, 10 тис. посилок і 42,3 тис. грошових переказів. На 1 -07.1996 працювало 45 відділень зв'язку

(10 міських і 35 сільс), 11 кіосків «Торгпреси». Надаються послуги: прийом, пересилка та видача грошових переказів, посилок, бандеролей, виплата пенсій, пільг, передплата і доставка періодичних видань та ін. У штаті налічувалося 361 чол., з них 163 листоноші (121 - сільські). На 1.01.2001 працювало 353 чол. Розташ. на вул. Київській № 166.

РАЙПОБУТКОМБІНАТ. Див. *«Прогрес».*

РАЙСПОЖИВСШЛКА (Районна спілка споживчих товариств) Чернігівської облспоживспілки. Створена 1919 як Прилуц. райфіліал Полтав. губ. спілки споживчих товариств, який мав відділи: інструкторський, загальний, заготівельний, промисловий, с.-г., торговельний та фінансовий. 1922 райфіліал реорганізовано в Райспоживспілку, яка об'єднала 50 споживчих товариств на селі та 3 у місті. 1923 Р. обслуговувала 2 міські та 106 сільських кооперативів. 1926 кооперативна мережа Прилуччини об'єднувала 129357 пайовиків. Р. займалася кооперативною торгівлею на селі, постачанням сільс. споживчих товариств товарів, закупівлею і збутом с.-г. продуктів для промислових центрів України. Основним кооперативним капіталом являлися пайові внески членів-споживачів. У складі Р. перебували Пирятинська, Драбівська і Яготинська контори. 1932 Прилуцька райспоживспілка увійшла до Чернігівської облспоживспілки. 1954 почалось будівництво нових складів по вул. Вокзальній біля нафтобази, підведено залізнич. колію. 1981 споживча кооперація р-ну об'єднувала 49 тис. пайовиків. їх обслуговувало 287 торговельних підприємств, серед яких 239 магазинів. Працювало також 22 заготівельні ларки, 6 відгодівельних пунктів, 3 хлібопекарні, 4 цехи по виготовленню безалкогольних напоїв. Р. обслуговувала майже 70 тис. чол. у 97 насел. пунктах. На поч. 1995 до системи спожив, коопер. р-ну входило 43 підприємства громадського харчування,

підпорядкованих трьом об'єднанням - Прилуцькому, Ладанському і Малодівицькому. На поч. 1996 до Р. входило 18 кооперативних організацій, з них 9 споживчих товариств (Білорічицьке, Дідівське, Знам'янське, Ладанське, Линовицьке, Малодівицьке, Прилуцьке, Рудівське, Яблунівське), міськоопторг, оптово-торговельна база, коопзаготпром, автобаза, колгоспний ринок, 3 об'єднання громадського харчування (Ладанське, Малодівицьке, Прилуцьке), хлібозавод (М. Дівиця). Р. мала 222 підприємства роздрібної торгівлі, з них 190 магазинів та 23 підприємства громадського харчування, об'єднувала 26,1 тис. пайовиків. На 1.01.1996 працювало 1044 чол. Розташ. на вул. Вокзальній №52.

РАКИТНА ВУЛИЦЯ (кол. Бадигіна; у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Андріївської (№№ 143, 145) на Пд.-Сх. до пров. Заводського, паралельна вул. Челюскінців, 18 вересня. Закінчується №№ 65,90. Довж. 1060 м, без тверд, покриття. Має 2 провулки та 1 в'їзд. Прокладена 1939; відрізок від вул. Саксаганської- 1949. Назву отримала від кол. *Ракитного* хутора. На розі вул. О. Кошового - Ракитна (№ 47) зведено перший у цьому районі 9- поверховий будинок. Забудована приватними житл. будинками.

РАКИТНИЙ в'їзд - від вул .Молодіжної (№ 33) - на Сх., між вул. Молодіжною та Саксаганського. Закінчується №№ 8, 17. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Заїзд з вул. Ракитної та з вул. 18 вересня. Забудований приватними житл. будинками.

РАКИТНИЙ провулок 1-й - від вул. 18 вересня (№№ 2, 4) на Пд. до вул. Ракитної (№№ 7, 9), між вул. Андріївською і Спартака. Закінчується №№ 14, 15. Довж. 225 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

РАКИТНИЙ провулок 2-й - від вул. Ракитної (№№ 2, 4) на Пд. до вул. Челюскінців (№№1, 3), між вул. Андріївською і Спартака. Закінчується №№ 11,16. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Прокладений 1955, забудований приватними житл. будинками.

РАКИТНИЙ - район побутовий м. Прилук. Див. х. *Ракитний.*

РАКИТНИЙ - хут. Розташ. на Дубовогаївському шляху, за 1 в. від м. Прилуки. Вперше згадується 1900 [24]. Входив до Прилуцької вол. Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Засн. в 19 ст. До поч. 20 ст. хут. займав терит. сучас. вулиць Фрунзе, Енгельса, Паризької комуни (від залізнич. мосту до млина Долгіна). За спогадами старожилів, назва пішла від того, що поблизу сучас. Ракитного, на берегах річки Муховця росли кущі ракитника (з роду вербових, які ростуть в основному по берегах рік). Тут першим поселився чоловік, якого звали Іваном і коли люди про нього розповідали чи згадували, то говорили, «це той Іван, що живе там, де ракита росте». Потім тут виникло поселення під назвою хут. Ракитний. 1910-83 госп., з них козаків - 15, селян - 34, євреїв - 7, ін. непривілейованих - 24, привілейованих - 3, наліч. 435 ж., у т.ч. 2 теслярі, 6 кравців, 7 шевців, 2 столяри, 4 ковалі, 15 слюсарів, 1 шорник, 2 візники, 13 поденників, 31 займалися інтелігентними та 52 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 83 дес. придатної землі. Землевласниками були А. Г. Бойко та І. В. Бойко. В Р. містилися паровий млин Долгіна і цегельний з-д Смілянського. У 1923-30 рр. Р. - центр сільради. 1925-94 двори,425 ж.; 1930-167 дворів, 660 ж. 1930 створено приміську с.-г. артіль ім. Сталіна Прилуцького міськвиконкому. 1950 приміські колгоспи «Новий побут», «Червоний махорочник» та ім. Сталіна об'єднані в один колгосп ім. Сталіна, на базі якого 1959 створено *Укр. дослідну станцію по тютюну і махорці* (на вул. Фрунзе № 43). Сучас. Р. - побутовий р-н Прилук у пд. частині міста, який займає терит., відокремлену від міста залізнич. колією Ніжин-Прилуки-Гребінка. На ньому розміщені: *С-ще з-ду «Будмаш», З-д консервний, ф-ка головних уборів «Корона», Комбінат будматеріалів і конструкцій,* кукурудзяний з-д, залізничні служби, цехи *Прилуцьких електричних мереж,* олійниця, відгодівельний радгосп, *Метеостанція,* матеріальні бази, *Школа №3,*3-є відділення зв'язку, магазини.

РАКІВЩИНА - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 129 дворів, 642 ж.; 1930 - 130 дворів, 641 ж. Пізніше приєднана до с. *Новоселівки* (від якої містилася за 1,5 км) Гребінківського р-ну Полтав. обл.

РАКОВИЧА ХУТІР у Полковій сотні Прилуцького полку, 1781 належав нащадкам померлого підсудка Г. Раковича [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

РАКОВИЧА ХУТІР у Полковій сотні Прилуцького полку, 1781 належав б.т. Раковину [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

РАКОВСЬКОГО ВУЛИЦЯ. Див. *Кустівська вулиця.*

РАСКОВОЇ ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Коцюбинського (№№ 42, 46а) (біля *Кладовища Кустівського)* на Пд. до вул. Богунської (№№ 29, 33), паралельно вул. Перемоги, Польовій; перетинає вул. Костянтинівську. Закінчується №№ 48, 81. Довжина 825 м, без тверд, покриття. Названа на честь Раскової М. М. - рад. пілота. Забудована приватними житл. будинками.

РАСУНІВ (Рисунів, Рисуна) - хут. Розташ. біля х. *Сухоставця.* Вперше згадується 1900 [24]. Входив до Прилуцької вол. Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1910 -4 госп., 22 ж., у т.ч. 2 займалися неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 1 1 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Ракитянській сільраді. 1925 - 4 двори, 21 ж.; 1930 не згадується - приєднаний до х. *Сухоставця.*

РАТУША - орган міського самоврядування на *Лівобереж. Україні* у 17-19 ст. в містах і містечках, які не користувалися магдебурзьким правом. Ратушне управління в Прилуках відоме з 1600 [6]. До нього входили виборні урядовці й служителі. До урядовців належали війт, бурмістри та міський (ратушний) писар. На чолі Р. стояв війт. В управлінні міськими справами йому допомагали бурмістри. У Прилуках були війт, два бурмістри та один писар. Р. перебувала у залежності від старшинської адміністрації. На міську владу покладалося проведення суду, нагляд за додержанням порядку в місті та за його санітарним станом, стежити за справністю мостів на головних вулицях і при в'їзді до міста. Важливою галуззю діяльності Р. був нагляд за торгівлею, зокрема, контроль за цінами, які мали бути «пропорцияльные» і «не излишние». Винні в порушенні цього правила тричі піддавалися покаранням, а далі зовсім позбавлялися права торгівлі. До обов'язків міської влади входило і складання, «смотря по урожаю и времени», «правдивих» цін. Оплата війтів у кожному місті була різною. Війт прилуцький (до 1732) «взимал себе за труди скутного (скатного) од продажи кухва горелки по шостаку», «ведеркове з ведерка, если хто що мерит, по копейце, квартового в ярмарок по две копейки з бурмистром». Бурмістр після війта вважався другою особою в міському управлінні. Прилуцькі два бурмістри «в ярмарок брали од местца по 2 копейки». Міський писар відав діловодством Р. Прилуцький писар одержував на рік 14 крб. грішми і «борошна розного осмачок 20, числячи в кожную осмачку гарцов 80». Писарчуку ратушному, «которого ради многоделствия прийнято», платили 6 крб. на рік. Городничий за своїм становищем належав до категорії служителів, а не урядовців, він здійснював загальний нагляд за порядком у місті, а також за ув'язненими в міських тюрмах.

Прилуцький городничий до 1732 одержував значне натуральне утримання: «борошна житного півтори осмачки, гречаного осмачка, пшеничного полосмачки, пшона полтрети (четверика), гороху четверик», крім того, сіль, рибу і 2 крб. грішми. Коли 1732 за цар. указом була введена в Україні нова система оплати полкових урядовців та полкових і сотенних служителів, городничому в полковому місті стали платити 10 крб. на рік, а в сотенних містечках городничим належало «служить без жалования только за свободу домов своих от сустентаций консистентов (постою рос. військ) и от протчиих всяких тягостей». При Р. були осавульчики, які виконували різні доручення: викликали до Р. потрібних осіб, доставляли різні папери з однієї Р. до іншої, крім того, осавульчики повинні були допомагати городовому отаману наглядати за порядком у місті. У Прилуках двом осавульчикам ратушним давали «на шапки і на чоботи по рублю з ратуша». При Прилуцькій Р. було два поштарі, яким видавали на рік по 3 крб., борошна гречаного по 2 четверики, пшона по арцю, солі по два фунти. Ключнику ратушному давали одежу просту з Р. Соцький «з посполитих людей, до Р. Прилуцького прислушаючих, взимал от такового человека, который пашет хлеба, по кварте пшона, по хлебу і по осмаку грошей, а хто не пашет, от того толко по осмаку в год». Були **в** полкових містах і кати. В Прилуках його називали «мистр». Він «взимал кожного року з дыму так з **Козаков,** як и посполитых людей, по единой копейце, а в ярмарках и торгах во всем полку городках сотенных и в полковом городе з торговых людей од важного воза по осмаку». З 1732 оплата катів змінилася: «катовигодового жалования двадцать рублей; кроме же сего больш ему нічего не давать і на него не собірать». «Установлення про губернії» від 1775 визначило Р. «як станові судові органи для купців та міщан» (в Україні - з 1782). Як судові установи Р. скасовано судовою реформою 1864, як органи міського управління - міською реформою 1870. Р. називався також будинок, де містився орган міського самоврядування. Крім полкового міста, Р. існували в усіх сотенних містечках Прилуцького полку. Війти Прилуцької Р.: Фесько Загуменний (1654, 1658); Кость Нечипорович (1663, 1671); Васко Леновицький (1668); Леско Кирпич (1676, 1684, 1688); Григорій Огронович (1685, 1687); Давид Давидович (1697-1703); Сава Іванович (1706 війт наказний; 1706-1708 - війт дійсний); Іван Куленко (1708); Тимофій Васильович (1709-1712); Федір Сененко (1712-1717); Остап Мусійович (1717-1719); Федір Малка (1720-1724); Леонтій Васильович (1725-1738, 1742); Сава Мойсієв (1740); Остап Капля (1746); Остап Остапович Соломаха (1747-1754); Андрій Гуленко (близько 1760). Бурмістри Прилуцької Р.: Гришко Корнієнко (1658); Курил Дем'яненко (1658); Сава Носуля (1671); Андрій Корнієнко (1671); Грицько Лихопека (1697-1707); Ясько Черниш (1697-1700); Андрій Гавриленко (1701-1703); Данило Горкавий (1703-1708); Федір Малка (1708-1715); Федір Сененко (1708-1712); Яким Іванович (1712-1717); Михайло Балаба (1716-1717); Іван Гуленко (1725); Павло Яремкович (1725), Сава Мойсієв (1734); Грицько Зима (1734). Отамани городові: Семен Вовченко (1658); Іван Яр. Ніс (1671-1676); Тимоша Бречка (1697-1703); Гаврило Лисенко (1706); Григорій Матвійович (10706-1715); Григорій Миколайович (1716-1717); Михайло Северинович (1725).

РАШКЕВИЧА ХУТІР Други-варвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав поповичу Рашкевичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

РЕГУШІВКА - село* Сазонівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 1,5 км від *Сазонівки.* 1925 - 58 дворів, 283 ж.; 1930 не згадується, приєднана до с. *Сазонівки.*

РЕДЬКІВЩИНА ручай, ліва прит. р. *Несонівщини* (лівої прит. р. *Лисогору).* Брала початок біля х. Запорожцева кол. Роменського пов. Чернігівського намісництва [32]. Протікала терит. Прилуцького полку.

РЕЗВІВКА - хут. Полкової сотні Прилуцького полку . Згадується 1781 [8], мала 9 хат. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

РЕЗУКА - хут. Верескунівської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с*. *Верескунів.* 1930- 1 двір, 5 ж. Нині не існує.

РЕКЛАМБЮРО. Відкрите в Прилуках 1959, послугами користувалися Будинки культури, кінотеатр, стадіон, публікувались об'яви по обміну квартир, набір робітників тощо. Змінило декілька адрес. З 1993 розташ. на вул. Леніна № 190а.

РЖАВЕЦЬ - річка, ліва прит. р. *Сможу.* Довжина 11 км, площа бас. 54,6 км^2, похил річки 2,5 м/км [33]. Протікав терит. Ічнянської та Іваницької сотень Прилуцького полку. На його берегах розташ. села *Іржавець* і *Ступаківка* Ічнянського р-ну. Має праву безіменну притоку. На карті 1797 року [10] верхів'я річки від с. *Іржавець* до с. *Ступаківка* позначена як ліва притока Р. під назвою р. *Сковорідка.*

РЖАВЕЦЬ - річка, права прит. р. *Удаю* [32]. Брав початок біля х. *Петрушів* кол. Прилуцького пов. Малоросійської губ. Гирло - навпроти с. *Стрільників,* вище с. *Заїзда.*

РИБЕЦЬ - річка, права прит. р. *Удаю* [32]. Брав початок біля х. *Горленкового* кол. Прилуцького пов. Малоросійської губ. На його березі розташ. с. *Красляни.*

РИБЦІ - село* Прилуцького р-ну Краслянськоїсільради. Розташ. нар. *Удаї,* за 21 км від райцентру і залізничн. ст. Прилуки. 109 дворів, 207 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Полкової, з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). 1666 - 17 госп. селян, які орали на "2-х волах"; козаки не показані. 1731 Р. залишалися вільним військовим селом*, але незабаром стало ранговою маєтністю осавулів генер. артилерії: 1737- Семена Каравки, 1764 - Грицька Кологривого. 1740 - 3 двори (3 хати) селян, 17 дворів (24 хати) козаків. 1780 кількість селянських дворів не змінилася, а козаків стало більше - 25 дворів (42 хати). 1795 б.т. Ст. Ст. Лукомському належало 14 душ чол. та 11 душ жін. статі підлеглих селян. 1797 в селі* наліч. 155 душ чол. статі податкового населення. Спадкоємці Ст. Ст. Лукомського володіли селянами і в 19 ст: Нил Ст. Лукомський мав 7 душ (1844), Мик. Нил. Лукомський - 6 душ чол. статі і 408 дес. землі (1844). 1859 в Р. - 57 дворів, 416 ж., приписаних до парафії Вознесенської ц-ви с. *Лисок* . Р. входили до *Переволочнянської вол.* 2-го *стану.* 1886- 2 двори селян казенних і 83 двори козаків, 93 хати, 508 ж.; в Р.: земське початкове однокласне училище (засн. 1876, у віданні земства з 1878), кузня, 10вітряків. 1910- 102госп.,знихкозаків-97, селян - 4, ін. непривілейованих - 1, наліч. 595 ж., у т.ч. 2 тесляри, 7 кравців, 1 швець, 1 столяр, 1 коваль, 53 ткачі, 11 рибалок, 1 візник, 1 поденник, 7 займалися інтелігентними та 41 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 721 дес. придатної землі. В земському початковому училищі навчалося 36 хлопч. і 15 дівч. У 1923-30 рр. Р. підпорядковані Крас-лянській сільраді. 1925 - 123 двори, 699 ж.; 1930 - 136 дворів, 720 ж. До 1951 в Р. існувала с.-г. артіль ім. Димитрова, котра об'єднувала 138 дворів (223 чол.

Рибці.Сільський клуб, 2006

працездатних), мала 1171,7 га землі (671,8 га орної), 3 вітряки, кузню; наліч. в.р.х. - 139, коней - 38. 1951 колгоспи ім. Димитрова (Рибці), ім. 7 з'їзду Рад і «Заповіт Ілліча» *(Красляни)* об'єднані в один колгосп ім. Димитрова *(Красляни).* 1961 в Р. діяла початкова школа (27 учнів, 3 працівники). 1971 наліч. 132 двори, 390 ж. У 1996 в Р. містився відділок радгоспу «Зоря» *(Красляни),* фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 200 місць, магазин. Село* газифіковане (1993). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В селі* споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим (91 чол.) на фронтах В. В. війни, та погруддя на могилі односельця Героя Рад. Союзу М. І. Литовченка (див. *Литовченка М.І. могила).* Село сполучене дорогою з твердим покриттям з Краслянами (1 км), Ладаном (19 км) і автотрасою Київ - Суми (11 км).

РИЖИЙ - хут. Див. с*. *Єгорівка.*

РИМ - заказник гідролог, (з 1979). Болотний масив. Розташ. біля с. *Мармизівки* Варвинського р-ну. Площа 97 га.

РИМ - хут. Див. х. *Становового.*

РИМ (Шинок Рим) - хут. Розташ. на шляху зі *Срібного* до м-ка Глинська, на правій безіменній притоці р. Глинної(лівої прит. р. *Лисогору),* за 20 в. від м-ка *Срібного.* Вперше згадується 1797 [10]. Входив до Прилуцького пов. Засн. наприкінці 18 ст. на межі Прилуцького і Лохвицького пов. Полтав. губ. 1859 наліч. 1 двір, 6 ж. Нині не існує.

РИМИ - селище Ічнянського р-ну Южненської сільради (1991 ліквідоване). Розташ. за 3 км від с*. *Южного,* на шляху до с*. Верескунів. Вперше згадуються 1869 [14]. Входили до Іваницької вол. Прилуцького пов. 1908 наліч. 54 ж. 1923 відійшли до Ніжинського округу.

РИСУНІВ - хут. Див. х. *Расунів.*

РИХЛІВСЬКОГО МОНАСТИРЯ ХУТОРИ (2 шт.) Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали Рихлівському м-реві [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

РІВНИЙ - хут. Михайлівської (1925), пізніше (1930) Олександрівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925-84 двори, 479 ж.; 1930-96 дворів, 521 ж. Нині с*. Рівне Пирятин. р-ну Полтав. обл.

РІВЧАК - річка, права прит. р. *Галки* (правої прит. р. *Удаю).* Брала початок в с. Татарівці кол. Ніжинського пов. Чернігівського намісництва [32]. Басейн річки частково розташ. на терит. Монастирищенської сотні Прилуцького полку.

РІВЧАК-СТЕПАНІВКА село* Носівського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані нас. пункти Веселе і Григорівка. Розташ. на р. Галці, за 35 км від райцентру і за 18 км від залізнич. ст. Лосинівка. 434 двори, 1000 ж. (1994). Р.-С. виникла 1931 внаслідок об'єднання с. Рівчака і с*. Степанівки, які були засновані в пер. пол. 18 ст. Степанівка входила до складу *Монастирищенської сотні* Прилуцького полку; Рівчак розташ. на тер. Київського полку, менш ніж за версту від Степанівки. Рівчак заселений полковником Антоном Танським з 1720 (у 1870-х рр. в церкві села на іконостасі зберігався герб Танського). У 1731-40 згадуються слобідки Старосальна й Новосальна, поселені б.т. Павлом Раковичем. На думку О. Лазаревського, сл. Новосальна отримала нову назву Степанівку (Стефанівку) на честь Степана (Стефана) - одного з синів Андр. Павл. Раковича. 1737 в Новосальній - 20 дворів селян. При розподілі спадщини А. П. Раковича сл. Степанівка дісталася його сину-хорунжому Генерал, артилерії Івану. Далі її успадкувала його дочка Марія, яка була одружена з майором Бринкеном. 1753 - 16 бдв. хат. У 1780 - 21 двір (22 хати), 7 бдв. хат селян (козаків не було). Після скасування полкового устрою Степанівка 1782 відійшла до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва. Поблизу села є кургани епохи бронзи (2 тис. до н.е.).

РІВЧАК-СТЕПАНІВСЬКИЙ ПАРК - пам'ятка садово-паркового мистецтва (з 1989). Парк дендрологічного типу, закладений 1957 з ініціативи і за участю природолюба вчителя О. Д. Щербака. Розташ. у с. Рівчак-Степанівці Носівського р-ну. Площа 12 га.

РІЗДВА БОГОРОДИЦІ СОБОР у м. Прилуках з окремою дзвіницею (знищена). Першою з відомих церков у Прилуках була збудована 1618 дерев'яна соборна ц-ва Різдва Пресвятої Богородиці. 1697 на її місці спорудили нову, теж дерев'яну, яка загинула під час пожежі 14.09.1781. Після цього соборною на декілька років стала Спасо-Преображенська ц-ва. Мурований собор Різдва Богородиці збудовано 1806-15 (освячений 1817) у формах зрілого класицизму із цегли, оштукатурено і побілено. Однобанна симетрична за композицією споруда. Хрещатість в плані утворюється за рахунок ризалітів, які виступають по осях фасаду кубічного об'єму споруди. Ризаліти завершуються трикутними фронтонами. Західний ризаліт акцентований чотирьохколонним портиком. Споруда піднята на високому цоколі. У соборі було три престоли: посередині - Різдва Пресвятої Богородиці, праворуч - Олександра Невського, ліворуч - Великомучениці Варвари. Будував собор купецький син Федір Тимофійович Заболоцький - майстер церковних справ із посаду Літковського Новосільського пов. Чернігів, губ. Після

Встановлення хреста на собор Різдва Богородиці,2006

закриття на початку 1920-х у ньому розмістився архів. (Див. *Прилуцький відділ Чернігівського обласного державного архіву).* Собор є одним із оригінальних зразків зрілого класицизму в Україні. В 2005 повернуто прихожанам Української Православної церкви Київського патріархату. Розташ. в центральній історичній частині міста.

РІЗДВА БОГОРОДИЦІ ЦЕРКВА. 1) У с. Манжосовці. Відкрита в будинку після того, як у жовтні 1920 згоріла Дідівська ц-ва Параскеви. До парафії церкви Різдва Богородиці входили мешканці *Дідівець* і Манжосівки. 1930 ц-ва закрита. У 1970-х в Манжосівці існував молитовний будинок, а пізніше на його місці споруджено нову Різдва Богородиці ц-ву (освячена 19.09.1991). Церква кам'яна, п'ятикупольна. Розмір 25 х 8,4 м, висота разом з хрестом майже 20 м. 2) У с. Половій. Збудована 1811 в стилі класицизму. Мурована, хрещата в плані. Між апсидою і пн. та пд. раменами просторового хреста вбудовано невеликі об'єми паламарні й ризниці. Центр, четверик увінчано півсферичним куполом на круглому барабані, фасади - трикутними фронтонами. Всередині збереглися залишки олійного розпису. Перед гол. входом - дерев'яна багатоярусна дзвіниця (єдина, що збереглася на Чернігівщині до наших днів). З сх. боку - вхід з чотириколонним портиком. Зведена 1880-82 (про це свідчить напис на стіні 3-го ярусу). 1930 ц-ва закрита. З 1993 - діюча.

РІЗНИЦЯ - хут. Митлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Митлашівки.* 1925 - не згадується; 1930- 1 двір, 3 ж. Нині не існує.

РІХТЕРІВ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1 в. від волосного центру. 1908 наліч. 32 ж. [23]. Нині не існує.

РІЧКА - хут. Розташ. на лів. березі р. *Колісничкu* (правої прит. р. *Полової,* лівої прит. р. *Удаю),* за 2 в. від с. *Полової.*

Вперше згадується 1797 [9]. Входила до Прилуцького пов. (1797-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1797 наліч. 1 душа чол. статі податкового населення. 1886 - 1 двір селян-власників, 2 двори міщан, 3 хати, 12 ж., приписаних до парафії ц-ви *Різдва Богородиці с. Полової.* 1908 - 19 ж. У 1923-30 рр. Р. підпорядкована Полов'янській сільраді. 1930 - 5 дворів, 22 ж. У 30-х рр. приєднана до с. *Полової.*

РІЧКИ ПРИЛУЧЧИНИ. Найбільша Р.П. - *Удай.* Водні ресурси *Удаю* підтримували малі річки - його притоки, якими була розкраяна вся Прилуччина. У «Словнику гідронімів України» (1979) вказано 137 приток *Удаю* першого та наступних порядків (див. окремі статті). До цього часу більшість з них стали настільки маловодні, що оживляються лише весною під час танення снігу. Деякі з них перетворилися на ставки й озера. За статистичними даними 1861 значиться 31 притока *Удаю.* Через 40 років - 20, а в 1979 - 14. Довідник "Малі річки України" зазначає, що до Удаю впадає 452 притоки першого та наступного порядку із сумарною довжиною 1582 км. Назви малих річок дають можливість прослідкувати історію краю, рослинний та тваринний світ. Так, є назви сіл, які походять від назв річок: *Боршна, Бубнівщина, Гнилиця, Гмирянка, Гужівка, Дівиця, Журавка, Заудайка, Іржавець, Іченька, Калишівка, Красляни, Линовиця, Ладан, Лосинівка, Лутайка, Парафіївка, Полова, Радьківка, Рибець, Смош, Срібне, Сухоярівка, Тростянець, Яблунівка.* А ще були річки: *Березівка і Березовець, Боброва і Вільшанка, Дубина і Веприк, Тополя* і *Галка* та багато ін. Через Прилуки і поряд з містом протікали рр. *Муховець, Калишівка, Синьківка, Полова.* Річковою водою користувалися для приготування страв, у річках ловили рибу, будували млини, яких, наприклад, 1851 на Прилуччині наліч. 185.3 часом малі річки міліли, водні ресурси зменшувалися, міліє і основна річка Прилуччини -Удай.

РОЖДЕСТВЕНСЬКЕ - село* Вершинозгарської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. 1925 - 110 дворів, 508 ж.; 1930 - 109 дворів, 523 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

РОЗДУМ'Є - хут. Мойсівської (1925), пізніше (1930) Погребівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 17 км від райцентру. 1925 - 34 двори, 157 ж.; 1930-51 двір, 222 ж. Пізніше приєднано до с. *Коломиці* Драбівського р-ну Черкас, обл.

РОЗСІШ (Колісничка, Нежерівка) - річка, права прит. р. *Полової* (лівої прит. р. *Удаю).*

РОЗУМІВКА - хут. Райківщинської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру. 1925-38 дворів, 179 ж.; 1930— 36 дворів, 201 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

РОКИТНИЙ (Ракитне) - хут. Райківщинської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925 - 72 двори, 388 ж.; 1930 - 95 дворів, 476 ж. Нині с*. Рокитне Яготинського р-ну Київ. обл.

РОКОЧИЙ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. 1886 наліч. 1 двір селян власників, 1 хату, 6 ж. [15]. Нині не існує.

РОМАНИХА (Романчиха) - хут. на р. *Ведмедна* (лівій прит. р. *Глинної),* за 26 в. від м-ка *Барви.* Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). 1781 належала б.т. Севастияновичу. 1797 наліч. 18 душ чол. статі податкового населення. Під час утворення Полтав. губ. хут. 1802 відійшов до Роменського пов.

РОМАНІВЩИНА (Романівський) - село* Ічнянського р-ну Ічнянської міськради (1959 приєднана до м. *Ічні).* Розташ. на р. *Іченьці* (ліва прит. р. *Удаю),* за 2 км від районного центру. Вперше згадується 1781 як хутір [7]. Входив до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. Малоросійської та Полтавської губ. Засн. в останній чверті 18 ст. 1781 хут. належав ічнянському сотнику Івану і війск. т. Петру Романовичам. Згадується на р. *Іченьці* «мельница о 2-х колах». У хут. містилися два житлові будинки: Івана Романовичана 4 покої, Петра - на 3 покої. Іванові належало 10 дворів (10 хат), Петрові - 5 дворів (9 хат) підсусідків. 1795 у дружини Івана Романовича Єфросин. Лук'янівни в Р. наліч. 45 душ чол. і 49 душ жін. статі селян. 1782 у Петра Романовича - 60 душ чол. і 73 душі жін. статі, а 1798 - 53 душі чол. і 78 душ жін. статі селян. У 19 ст. Р. залишалася у володінні Романовичів. У 1810-х рр. хут. відійшов до Борзнянського пов. Чернігів, губ.

РОМАНІВЩИНА (Романівський) - хут. Розташ. на р. *Іченьці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 5 в. від м-ка *Ічні.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до складу Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. Малоросійської та Полтавської губ. 1781 належав полковнику А. А. Горленку. Після смерті А. А. Горленка (1780) хут. дістався його сину капітану Семену, який і жив там. У 1810-х рр. відійшов до Борзнянського пов. Чернігів, губ.

РОМАНІВЩИНА - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав Крупицькому м-реві [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

РОМАНОВИЧА ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав війс. т. Олександру Михайловичу Романовичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

РОМАНОВИЧА ХУТОРИ (2 шт.) Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належали монастирищенському сотнику Михайлу Романовичу [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Ніжин, пов. Чернігівського намісництва.

РОМАНОВИЧІВ ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Петру Івановичу і

секунд-майору Степану Івановичу Романовичам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжин, пов. Чернігівського намісництва.

РОМАНОВСЬКОГО ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав диякону Романовському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

РОМЕН - річка, права прит. р. Сули. Довж. 100 км, площа бас. 1660 км^2, похил річки 0,28 м/км [33]. Бере початок у Сумськ. обл. У межах Чернігів, обл. тече терит. Бахмацького і Талалаївського р-нів. На його берегах розташ. смт *Дмитрівка* Бахмацького р-ну та села Глинське, *Корінецьке, Красний Колядин, Липове, Понори* Талалаївського р-ну. Праві прит. Р. - *Басанка, Голубівка, Дігтярка, Малий Ромен, Руда, Торговиця;* ліві прит. Р. - *Коренецька, Краснянка, Семидубка, Яцунка* [32]. Р. протікав на терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

РОСОШ - хут. Давидівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923—30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Давидівки.* 1925 не згадується; 1930 - 31 двір, 178 ж.

РУБАНІВ - село* Варвинського р-ну Світличанської сільради. Розташ. за 7 км від райцентру. 5 дворів, 9 ж. (1996). Хут. Р. уперше згадується 1869 [14]. Входив до Остапівської, пізніше - до Гнідинської вол. 3-го *стану* Лохвицького пов. Полтав. губ., мешканці приписані до парафії ц-ви с. *Світличного.* 1910 (разом з хх. *Синівщина* і Ярки) наліч. 21 госп., 128 ж., 151 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. Р. підпорядкований Світличанській сільраді Варвинського р-ну Прилуцького округу. 1925 - 17 дворів, 86 ж.; 1930- 18 дворів, 101 ж.

РУБАНКА - село Бахмацького р-ну, центр сільради. Розташ. за 30 км від райцентру і за 7 км від залізнич. ст. Григорівка. 871 ж. (1988). Вперше згадується 1747 [16]. Входила до складу Красноколядинської сотні Прилуцького

полку. Слоб. Р. заснована 1740 наглядачем державних кінських заводів у Батуринській вол. поручиком Лоссовим. 1750 сл. разом з Батуринською вол. дісталася гетьману К. Розумовському. Згідно з Румянцевським описом Лівобережної України (1765-69) Р. наліч. 45 дворів селян. 1780 - 54 двори (74 хати) селян; козаків не було. Після скасування полкового устрою слоб. Р. 1782 відійшла до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва. Поблизу села виявлено кургани 2-1 тис. до н.е.

РУБАНКА - протока в слоб. *Рубанці* (зараз село Бахмацького р-ну). Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. (Див. також р. *Руда* - ліва прит. р. *Дігтярки).*

РУДА ВУЛИЦЯ. Див. *Нижньоберегова вулиця.*

РУДА - хут. Сокиринської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від *с.Сокиринців.* 1925-6 дворів, 26 ж.; 1930-4 двори, 29 ж. Нині не існує.

РУДА (Рудове, Рудовий, Рудівський) - хут. Варвинського р-ну Варвинської селищної ради (1959 приєднаний до смт *Варви).* Розташ. на лів. березі р. *Варви* (лівої прит. р. *Удаю),* за 1,5 км від райцентру. Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802), до Лохвицького пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 х. Рудове належав б.т. Петру Тарнавському і капітану кн. Володимиру Орбеліану. 1797 в х. Рудовому (Рудівському) наліч. 57 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. х. Руда входив до *Озерянської вол.* 3-го *стану.* 1888 - 36 дворів селян-власників, 36 хат, 219 ж. У 1923-30 рр. Р. підпорядкована Варвинській селищній раді. 1925 - 58 дворів, 236 ж.; 1930 - 89 дворів, 391 ж.

РУДА - річка, ліва прит. р. *Дігтярки* (правої прит. р. *Ромна)* [32]. Брала початок біля с. *Рубанки* кол. Борзнянського пов. Чернігівського намісництва. Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

РУДА - річка. Див. р. *Варва.*

РУДА - річка, ліва прит. р. *Переводу.* Довж. 40 км, площа бас. 515 км^2, похил річки 0,48 м/км [33]. Бере початок поблизу с*. *Мазків* Прилуцького р-ну; гирло - біля с. *Сасинівки* Пирятин. р-ну. На її берегах розташ. с*. *Мазки, сс.Дубовий Гай, Грабарівка, Рудівка.* Біля *Дубового Гаю* річка звалася (1762) *Руда-Росош.*

РУДА - річка, права прит. р. *Ромна.* Бере початок поблизу с. *Терешихи* Бахмацького р-ну; гирло - біля с. *Рябухи* Талалаївського р-ну [32]. Тече терит. Бахмацького і Талалаївського р-нів. Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

РУДА - річка, ліва прит. р. *Лисогору* [32]. Довж. 12 км, площа бас. 53 км^2 [19]. Брала початок поблизу с. *Блотниці* кол. Роменського пов. Чернігівського намісництва в урочищі Хреста. Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

РУДА - річка. Див. р. *Савинка.*

РУДА-РОСОШ - див. р. *Руда* (ліва прит. р. *Переводу).*

РУДЗИГАНА - хут. Пасківщинської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км відс. Пасківщини. 1930- 1 двір, 8 ж. Нині не існує.

РУДІВКА - річка, ліва прит. р. *Переводу.* Тече терит. Прилуцького р-ну [32].

РУДІВКА - село Прилуцького р-ну, центр сільради. Розташ. на правому березі р. *Руди-Росоші* (лівої прит. р. *Переводу),* за 18 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 460 дворів, 1064 ж. (2000). Вперше згадується 1629 [19]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до

Рудівка. Клуб, 2006

Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. На початку др. пол. 17 ст. Р. була зруйнована кримськими татарами. Коли вона трохи заселилася, прилуцький полковник Дм. Горленко віддав Р. знач. т. Михайлу Огроновичу. В Р. Огроновичі шляхом «скуплі» залишилися помітними власниками і після того, як вона дісталася іншій особі. 1709 прилуц. полковник І. Ніс відібрав Р. у Огроновича і віддав синові свого пасинка полковому хорунжому Петру Носенку. 1729 в Р. значилося 19 душ чол. статі і в х-рах Мих. Огроновича і Фед. Марковича - 22 душі чол. статі селян. Після смерті П. Носенка Р. 1734 була затверджена за його синами - знач, т-шами Яковом і Никифором Носенками, які володіли селом і 1737, коли там було 19 госп. селян, 3 підсусідки і 2 госп. козаків (1 виборний, 1 підпомічник). 1740 - 14 дворів (14 хат) селян, 2 бдв. хати підсусідків, 5 дворів (7 хат) козаків, 4 бдв. хати козачих підсусідків. За полковим осавулом Никифором Носенком (Білецький-Носенко) 1747 числилось 24 душі чол. статі селян. Село швидко зростало, з'явилися нові власники селян і підсусідків. Прилуц. полковник Гр. Галаган 1764 мав там 32 душі чол. статі, Як. Мих. Огронович 1772 - 45 душ чол. статі селян і підсусідків. 1780 - 72 двори (77 хат) селян, 102 двори (113 хат) і 62 бдв. хати підсусідків, 3 двори (15 хат) козаків; селяни показані у володінні майорів Коцари і Ханенка, колез. ас. В. Тарнавського. Крім названих власників, наприкінці 18 ст. згадуються також знач. т. Д. Н. Тодорський-Ракович і А. Ф. Галенковський. 1804 споруджена дерев. Петропавлівська ц-ва (перша ц-ва збудована між 1731 та 1737). Поміщиками Р. у пер. пол. 19 ст. були: Маркевичі, Білецькі-Носенки, Галенковські; в др. пол. 19 та на початку 20 ст. - Є. О. Галенковський, М. С. Кобеляцька (удова І. А. Горленка), П. П. Масляников, А. А. Рашкевич, А. Ф. Скаржинський, М. П. Александрович, Галагани та ін. Під час запровадження *станів* у Р. розмістилася станова квартира 3-го *стану.* 1859 - 299 дворів, 2558 ж.; діяли 5 з-дів і Петропавлівська ц-ва; за кількістю парафіян 1861 (4463 чол.) вона була найбільшою в Прилуцькому пов. В 1861-66 рр. в Р. містилися два Волосні правління тимчасовозобов'язаних селян та відомства Палати державного майна (див. *Рудівська волость).* Після реорганізації волостей Р. стала центром нової волості 3-го *стану.* 1868 засн. лікарню на 10 ліжок, працював лікар І. А. Єзерський. Рудівський лікарський пункт обслуговував мешканців Рудівської, Богданівської, Турівської, Згурівської, Гнилицької та Малодівицької волостей. 1879 збудована дерев. Олександро-Невська ц-ва. 1886-41 двір козаків, 30 дворів селян казенних, 466 селян- власників, які входили до 16 сільс. громад (Арабажинівська, Александровича 1-ша, Носенківська, Горленківська 2-га, Косташевська, Галенковська, Канівська, Должаківська, Колобовська, Масля-никівська, Скаржинська, Соломахівська, Трофимівська, Хелмська, Шаулівська, Якимахівська), 16 дворів міщан та ін., 562 хати, 3005 ж.; діяли: дві ц-ви, земське початкове однокласне училище (засн. 1867, у віданні земства з 1884), школа грамоти (1889), лікарня, земська поштова станція, 7 шинків, 3 крамниці, 2 кузні, 24 вітряки, 2 олійниці. 1910 в Р. 657 госп., з них козаків - 58, селян-555, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 22, привілейованих - 21, наліч. 3815 ж., у т.ч. 11 теслярів, 31 кравець, 14 шевців, 1 столяр, 12 ковалів, 1 чинбар, 85 ткачів, 2 візники, 47 поденників, 44 займалися інтелігентними та 312 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле нас. займалося землеробством. 5382 дес. придатної землі. Діяли: Петропавлівська та Олександро-Невська ц-ви (знищені в рад. період), земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 182 хлопч. і 1 дівч. (1912), дві церковнопарафіяльні школи (жіноча і змішана), лікарський пункт, який обслуговував 21245 чол., земська аптека.

У 1923-30 рр. Р. - центр сільради. 1925 - 932 двори, 4136 ж.; 1930 - 935 дворів, 4341 ж. 1929 створена с.-г. артіль ім. Леніна, 1930 - ще дві артілі: ім. Сталіна, «1 Травня». 1931 створена Рудівська МТС (див. *Машинно-тракторні станції).* 1950 артіль ім. Петровського приєднана до колгоспу ім. Леніна, а 1951 до колгоспу «1 Травня» приєднано колгосп ім. Петровського *{Ст. Тарнавщина).* 1970 в колгоспі ім. Леніна наліч. 9 автомашин, 12 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 740, свиней - 751, овець - 242; в колгоспі «40-річчя Жовтня» (кол. ім. Сталіна) налічувалося 10 автомашин, 10 тракторів, 3 комбайни, в.р.х. - 712, свиней - 812, овець— 306; в колгоспі «1 Травня»: 10 автомашин, 11 тракторів, 4 комбайни, в.р.х.- 847, свиней - 900, овець - 300. 1971 в Р. наліч. 711 дворів, 2031 ж. 1977 колгоспи ім. Леніна, «40-річчя Жовтня», «1 Травня» об'єднані в ефіро-олійний радгосп «40-річчя Жовтня», в ньому 1990 наліч. 43 автомашини, 49 тракторів, 21 комбайн, а також в.р.х. - 2988, свиней - 1872, коней - 80. 1996 радгосп «40-річчя Жовтня» реорганізовано в колективне с.-г. підприємство (ксп) «Рудівське», яке мало 5969,5 га землі (5534 га орної), наліч. 37 автомашин, 28 тракторів, 11 комбайнів. В Р. також містилася центральна садиба радгоспу «Прилуцький», який мав 5923 га землі (5534 га орної), наліч. (1996) 13 автомашин, 11 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 539, свиней - 203, коней — 8. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективних господарств. У селі - відділення зв'язку, АТС (1973), філіал відділення **Ощадбанку,** середня школа (110 учнів, 20 педпрацівників; 1994), дитсадок (21дитина), дільнична лікарня, ветлікарня, аптека, Будинок культури на 250 місць (1930), кіноустановка, 2 б-ки (13 тис. од. зб.), 5 магазинів, музей на громадських засадах. 1974 споруджено обеліск і пам'ятник на честь воїнів-односельців, полеглих (386 чол.) на фронтах В. В. війни, а також розстріляних гітлерівцями мирних жителівв селі (51 чол.) під час окупації. 1964 встановлено надгробок на братській могилі воїнів, які загинули 1943 під час визволення Р. від нім.-фашист, загарбників. Біля Р. є 2 кургани і курганний могильник 2-1 тис. до н.е.. Р. сполучена дорогою з тверд, покриттям з с. *Новою Тернавщиною* (9 км), має під'їзд з автотраси Київ-Суми (4 км).

РУДІВСЬКА ВОЛОСТЬ - на Пд. Зх. кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Згідно з реформою 1861 в с. *Рудівці* створені два Волосні правління: одне - тимчасово-зобов'язаних селян, друге - відомства Палати державного майна. До першого входило 26 сільс. громад (2075 ревіз. душ), до другого - 2682 душі чол. статі козаків і державних селян. За указом 1866 існуючі волості були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була і Р.в. 3-го *стану.* 1868 в Р.в.наліч. 1396 дворів (58 козаків, 14 селян казенних, 1266 селян-власників, 19 солдат, 31 дворян, 8 осіб духовного звання). 1886 - 18 нас. пунктів (3 села, 1 село*, 14 хут), 1644 дворів (77 козаків, 1 селян державних, 31 селян казенних, 1507 селян-власників, 28 міщан та ін.), 1676 хат, 9245 ж. (445 козаків, 6 селян державних, 175 селян казенних, 8445 селян-власників, 174 міщан та ін.). 1900-14 нас. пунктів (3 села, 1 село*, 10 хут.), 31 сільс. громада, 1761 двір, 9778 ж.; діяли: 3 земські початкові училища, 4 церковно-парафіяльні школи, 2 ярмарки. 1910 - 15 нас. пунктів (сс. *Рудівка, Заїзд, Канівщина,* с*. *Тарнавщина* і 11 хут.), 2036 госп., 11810 ж., 9559 дес. придатної землі. Р.в. існувала до 1923.

РУДІВСЬКИЙ - хут. Див. *Гала-ганівщина.*

РУДІВСЬКИЙ МУЗЕЙ. Створений у 1970-х учителем-краєзнавцем А.В.Шей-ком. Експозиція, яка розповідає про історію села Рудівки, розміщена у 3-х кімнатах при сільській школі. Відтворено інтер'єр селянської хати почт. 20 ст. В експозиції - матеріали про життя й побут селян і козаків, відображені основні події поч. 20 ст., В.В. війни, з історії школи, портрети визначних людей села.

РУДІВСЬКІ ХУТОРИ. Розташ. у пд.-сх. частині Гнилицького степу, неподалік від *Рудівки.* Вперше декілька х-рів «значних панов особ» згадуються 1709 [16]. Коли прилуцька старшина 1719 одержала призначені там для неї «деляницьі», кількість х-рів стала зростати. За даними ревізії 1740 виявлено 11 таких х-рів, у яких наліч. 93 хати. Це були х-ри: 1) Полков. судді М. Ягельницького - 4 двори (4 хати); 2) Капітана Параскеви (ніжин. грека) - 20 дворів (20 хат); 3) Знач.т. Нестора Федорова - 6 дворів (6 хат); 4) Полков. хорунжого Ів. Маценка-4 двори (4 хати); 5) Якова Мих. Огроновича - 13 дворів (13 хат); 6) Полков. осавула Михайла Мовчана - 2 двори (2 хати); 7) Б. т. Дм. Марковича - 7 дворів (7 хат); 8) Мар'ї Носенкової (удови Петра Носенка ?) - 1 двір (1 хата); 9) невідомо чий - 15 дворів (15 хат); 10) Знач.т. Ів. Сеня - 5 дворів (5 хат); 11) Капітана Тихонова - 16 дворів (16 хат). Згідно з відомістю 1753 кількість Р.х. подвоїлась (23), причому значними х-ми показані: Дм. Маркевича - 3 двори (10 хат) і 15 бдв. хат; б.т. Миколи Троцького - 10 дворів (10 хат); б.т. Як. Тарновського - 2 двори (9 хат) і 10 бдв. хат (вірогідно, це колишній хут. Тихонова, бо Яків Тарновський був його пасинком); морського флоту відставного капітана Параскеви - 5 дворів (12 хат) і 17 бдв. хат. 1797 в усіх Р.х. разом наліч. 1286 душ чол. статі податкового населення. Нині ці х-ри не існують.

РУДІВЩИНА - хут. в Ічнянській сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику А.А. Горленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

РУДКА - річка. Див. р. *Варва.*

РУДКА - річка, прит. р. *Галки* (лівої прит. р. *Лисогору)* [32]. Протікала терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку.

РУДКА - хут. Райківщинської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с *Райківщини.* 1925 - 77 дворів, 397 ж.; 1930 - 80 дворів, 425 ж. Пізніше приєднана до с. *Райківщини* Яготинського р-ну Київ. обл.

РУДКИ ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові виборному Рудці [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

РУДНИЦЬКЕ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1035 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ. округу.

РУДНИЦЬКОГО - хут. Пирятинської міськради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від райцентру. 1925 - 1 двір, 6 ж. Нині не існує.

РУДНІВЩИНА - хут. Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Трифановському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

РУДОЧКА - річка, права прит. р. *Галки* (правої прит. р. *Удаю)* [32]. Протікала терит. Монастирищенської сотні Прилуцького полку.

РУДСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1979). Цінна природна територія у заплаві р. *Рудої,* біля сіл *Дубового Гаю* та *Канівщини* Прилуцького р-ну. Площа 746 га.

РУДЬКІВ (Коваленків) - хут. Берегівської вол. Прилуцького пов. 1886 наліч. 2 двори козаків, 3 хати, 15 ж. [15]. Нині не існує.

РУДЬКІВ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 1,5 в. від волосного центру. Вперше згадується 1869 [14]. 1908 наліч. 9 ж. Нині не існує.

РУДЬКІВ - хут. Розташ. за 1,5 в. від с. *Іванківців.* Вперше згадується 1908 [23]. Входив до Прилуцького пов., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1910 наліч. 3 госп. козаків, 13 ж., 18 дес. придатної землі. У 1923-30 підпорядкований Іванківській сільраді. 1925 - 4 двори, 17 ж.; 1930 - 4 двори, 22 ж. Нині не існує.

РУДЬКОВОЇ ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав попаді Рудьковій [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

РУСЬКА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на *Кустівцях)* - від вул. Київської (№№ 447, 749а) на Пн. до заплави *Удаю.* Закінчується №№ 41, 58. Довж. 700 м, без тверд, покриття. Має провулок. Утворена наприкінці 19 - на поч. 20 ст. Назву отримала через те, що на ній одними з перших поселилися вихідці з Росії - Лапкіни, Солохи. Так, Данила Солоху по вуличному і прозивали «руський». В кінці вулиці на *Удаї* була гарна купальня. Сюди приїжджали відпочивати з Москви і Санкт-Петербурга; ставили намети і відпочивали ціле літо. Забудована приватними житл. будинками.

РУСЬКИЙ провулок-від пров. Шевченка (№№ 17, 19) на Сх. до вул. Руської (№№9,11). Закінчується №№ 7,10. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

РЯБЛІВЩИНА - хут. Ічнянської сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

РЯБУХИ - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Грицівка,* Петьків, Степанівське, Червоний Плугатар. Розташ. на прав, березі р. *Ромен,* за 21 км від райцентру і за 6 км від залізнич. ст. *Рубанка.* 190 дворів, 434 ж. (1996). Вперше згадуються 1629 [19] у складі Краснянської (пізніше Красноколядинської) сотні Прилуцького полку. В селі містилася сотенна канцелярія Краснянської сотні. 1666 - 8 госп. селян, які орали на" 2-х волах", у тому числі «войт Алешко Федоров»; козаки не показані. 1737 - 20 госп. селян, 3 підсусідки, 66 госп. козаків (27 виборних, 39 підпомічників), 10 козачих підсусідків. Вільне військове село до 1740, коли управитель Батуринської вол. генер. Вейсбах приєднав його до Самбірського староства, яке 1750 перейшло у володіння гетьмана К. Розумовського. 1780 - 15 дворів (23 хати) селян, 21 двір (38 хат) і 18 бдв. хат підсусідків, 45 дворів (98 хат) козаків. Селяни й підсусідки належали різним власникам, з яких найбільшими були: красноколядинський сотник І. П. Миницький - 11 дворів (17 хат), військ. т. А. Федорович - 6 дворів (11 хат), гр. К. Розумовський - 4 двори (6 хат), лубенський полковник Максимович - 3 двори (4 хати), рябухівський священик С. Григорович - 3 двори (6 хат). Інші власники мали по 1-2 двори. Перша дерев. Петропавлівська ц-ва споруджена до 1654. Після скасування полкового устрою Р. 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

РЯТУВАЛЬНА СТАНЦІЯ НА ВОДАХ 3-го розряду в Прилуках. Створена 1957 як рятувальний пост, підпорядкований ДТСААФ, на правому березі р. *Удаю,* біля мосту по вул. Незалежності. 1977 отримав новозбудоване приміщення на сучас. терит. (навпроти старого пляжу) і був реорганізований у Рятувальну станцію. Працювало 16 чол. Станція займається рятуванням людей на ріках і водоймищах. Має 2 катери, човни, водолазне устаткування, акваланги, обслуговує 5 р-нів: Прилуцький, Ічнянський, Варвинський, Срібнянський, Талалаївський та м. Прилуки. При Р.с. працює медпункт. На 1.01.1996 працювало 8 чол. Розташ. за адресою: в'їзд Конотопський №17.

РЯШКИ (Ряски) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане село* *Оникіївка.* Розташ. на р. *Сможі* (лівій прит. р. *Удаю),* за 25 км від райцентру і від залізнич. ст. Прилуки. 448 дворів, 838 ж. (2000). Вперше згадуються 1629 [19]. Входили до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). 1666 - 41 госп. селян, з них 10 госп. орали на "6-ти волах", 16 госп. (у тому числі «войт Власко Плеско») - "на 4-х волах" та 15 госп. - на "2-х волах"; козаки не показані. Вільне військове село до 1679, коли гетьман І. Самойлович віддав його на уряд прилуцьк. полковнику Дм. Чернявському. Після нього, як урядовою маєтністю прилуц. полковників, Р. володіли послідовно Лазар і Дмитро Горленки, І. Ніс, Гн. Галаган (з 1716). 1722 село випросив генер. Вейсбах, який привласнив собі, крім селян, і ряшківських козаків. Вейсбах заснував у селі суконну мануфактуру (див. Ряшківська суконна мануфактура). Після його смерті (1736) Р. були забрані в царську казну. У селі 1737 наліч. 225 госп. селян, 2 підсусідки, 18 госп. козаків (5 виборних, 13 підпомічників). Через рік село одержав фельдмаршал Мініх, який володів ним до 1742, коли нова цариця Єлизавета заслала його до Сибіру, а всі українські маєтності конфіскувала. 1754 Р. одержав кн. Б. Г. Юсупов, за нащадками якого село залишалося і в 19 ст. 1780 - 373 двори (485 хат) селян і 3 двори (10 хат) підсусідків (усі вони належали удові Б. Г. - кн. І. М. Юсуповій); крім того, в селі було 19 дворів (50 хат) козаків. 1797 в Р. наліч. 1488 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 435 дворів, 2719 ж.; діяли: дерев. Різдва Богородиці ц-ва, споруджена 1804 (перша ц-ва збудована до 1666), приватна лікарня, три ярмарки на рік (21 травня, 6 серпня, 5 грудня). У 1861-66 рр. в Р. перебувало Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян, якому підпорядкована одна сільс. громада (1111 ревіз. душ); козаки Р. підлягали Маціївському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Р. спочатку входили до *Переволочнянської вол.* (1867-1889) 1-го *стану,* пізніше стали центром вол. (1890-1923) 2-го *стану* (див. *Ряшківська волость).* 1886-501 двір селян-власників, які входили до Юсупівської сільс. громади, 6 дворів селян казенних, 83 двори козаків, 5 дворів міщан та ін., 634 хати, 3159 ж.; діяли: ц-ва, церковнопарафіяльна школа при ц-ві Різдва Богородиці, 5 шинків, 2 крамниці, 5 кузень, 29 вітряків, 2 олійниці, базар по суботах, 3 ярмарки на рік. У др. пол. 19 ст.

поміщиками Р. були: М. Б. Юсупов, Є. Г. Уступна, Г. П. Руданівський, В. І. Маркевич, ПЛ., 1.1, та С.І. Фурси, О. В. Соболевська та ін. 1910 - 674 госп., з них козаків - 97, селян - 553, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 13, привілейованих - 10, наліч. 3629 ж., у т.ч. 51 тесляр, 35 кравців, 9 шевців, 4 столяри, 7 ковалів, 38 ткачів, 104 поденники, 29 займалися інтелігентними та 431 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 4124 дес. придатної землі. Діяли: Різдва Богородиці ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище (засн. 1910), в якому навчалося 141 хлопч. і 1 дівч. (1912), дві однокласні церковнопарафіяльні школи - чоловіча і жіноча, поштове відділення (1916). У 1923-30 рр. Р. - центр сільради. 1925 - 921 двір, 4148 ж.; 1930 - 947 дворів, 4237 ж. 1930 в Р. організована с.-г. артіль «Перемога», а через рік - ще чотири: «Піонер», ім. Будьонного, ім. Леніна, ім. Ворошилова. 1950 колгосп «Піонер» приєднано до колгоспу «Перемога», а ім. Ворошилова та ім. Леніна-до колгоспу ім. Будьонного, який в 1957 отримав назву «40-річчя Жовтня». 1961 в Р. середній школі навчалося 404 учні, працювало 38 педпрацівників. 1964 господарства «Перемога» та «40-річчя Жовтня» об'єднані в колгосп «Родина», який 1970 мав 18 автомашин, 25 тракторів, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1541, свиней - 1624, овець - 600. 1971 в Р. 687 дворів, 1741 ж. 1990 в колгоспі наліч. 38 автомашин, 31 трактор, 13 комбайнів, а також в.р.х. - 1794, свиней - 5278, коней - 117, овець - 610. У 1996 в Р. містилася центр, садиба пайгоспу «Родина» (з 1992), який мав 5039,4 га землі (3589,7 га орної), крупорушку, млин, просорушку; наліч. (1996) 27 автомашин, 24 трактори, 10 комбайнів, а також в.р.х. - 954, свиней - 828, коней - 75, овець - 298. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. В селі - відділення зв'язку, АТС (1970), філіал

відділення **Ощадбанку,** середня школа (110 учнів, 20 педпрацівників; 1994), дитсадок (22 дитини), дільнична лікарня, аптека, Будинок культури (1971) на 400 місць, 2 б-ки (22 тис. од. зб.), музей на громадських засадах, 4 магазини, їдальня. Збудовані пам'ятник на честь воїнів-односельців і партизанів (428 чол.), загиблих у В. В. війні, а також пам'ятник і надгробки (1959) на братських могилах воїнів, які загинули 1943 під час визволення Р. від нім.-фашист. загарбників. Поблизу села є кургани 2 - 1 тис. до н.е. та поселення 6 - 3 ст. до н.е.; на терит. Р. траплялися знахідки римських монет 1-2 ст. н.е. 1968 Р. сполучені дорогою з тверд, покриттям з с. Боршною (13,7 км) та автотрасою Київ-Суми.

РЯШКІВСЬКА ВОЛОСТЬ - у центр, частині кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. Створена на початку 1890 і була сімнадцятою вол. в повіті. 1900 в Р.в. наліч. 5 нас. пунктів (сс. *Ряшки, Смош,* с*. *Оникіївка,* хх. *Нова Гребля, Ілляшенків),* 4 сільс. громади, 936 дворів, 5281 ж.; діяли: земське початкове училище, 3 церковно-парафіяльні школи, 2 школи грамоти. 1910 - ті ж 5 нас. пунктів (лише *Нова Гребля* стала називатися селом*), 1113 госп., 6196 ж., 6969 дес. придатної землі. Р.в. існувала до 1923.

РЯШКІВСЬКА СУКОННА МАНУФАКТУРА. Засн. 1722 генералом Вейсбахом, після смерті (1736) якого, стала власністю фельдмаршала Мініха. Мініх розширив виробництво на суконній та каразейній фабриках, започаткував тут виробництво капелюхів та килимів, створив власний вівчарний з-д. 1739 йому було віддано безкоштовно 1069 овець з числа конфіскованих в українських маєтках О. Меншикова. Крім того, він купив 11080 овець на «обывательских овчарных заводах». Але розгорнути широко справу Мініх не встиг, нова цариця Єлизавета 1742 заслала його до Сибіру. Р.с.м. перейшла у відання мануфактур-колегії. 1754 мануфактура була пожалувана князю Б. Г. Юсупову, якому для розширення виробництва надано безпроцентний кредит- 10 тис. крб. на 10 років. За це Юсупов мав виробляти сукно для армії. Під час передачі мануфактури тут працювало 343 майстри й службовці, у 1779-84 їх стало 720. Вихід продукції 1778 становив: сукна 50 тис. і каразеї 15 тис. аршин. 1797, коли власником мануфактури був син Б. Г. Юсупова Микола, тут працювало 1326 чол., у т.ч. 999 майстрових та їх учнів. Р.с.м. складалася з 13 дерев'яних майстерень-світлиць, 5 «магазейних» дерев'яних споруд, красильні, ворсувальні, 3 ворсувальних млинів, комори, підвалу та ін. дрібних будівель. Верстатів для виробництва сукна було 50. Сировину, потрібну для виробництва сукна, купувалися не тільки в Росії та Україні, а й за кордоном. У наступні роки кількість робітників зменшилася, скоротилося й виробництво тонкого сукна, проте сірого солдатського сукна стали випускати більше. У 1816 Р.с.м. виготовила 70232 арш. армійського сукна. При мануфактурі наліч. 1324 душ чол. та 1473 душ жін. статі. З цієї кількості безпосередньо на підприємстві працювало 619 чол. 1844 на підприємстві наліч. «робітників, майстрових і службових осіб 873 душі». У цей час воно було оснащене 165 ткацькими верстатами. Робітники Р.с.м. одержували певну заробітню плату: частина - відрядну, а частина - погодинну. Крім грошей, селяни користувалися землею і деяким провіантом. На Р.с.м. застосовувалася праця кріпаків. Після реформи 1861 Р.с.м. припинила своє існування.

РЯШКІВСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1979). Цінна заплавна територія. Розташ. біля сіл *Ряшки* і *Смош* Прилуцького р-ну. Площа 425 га.

О

САAКАДЗЕ ХУТІР. Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав майору кн. Саакадзе [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

САВЕРСЬКЕ (Саверський) - село* Варвинського р-ну Леляківської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Удай,* за 5 км від райцентру. 11 дворів, 23 ж. (1996). Вперше згадується 1886 під назвою х. Саверський [15]. С. входило до Прилуцького пов., до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923 -3О) і Чернігів, обл. (з 1932). Хут. заснов. у др. пол. 19 ст. 1886 - 3 двори козаків, 3 хати, 25 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Леляків.* Входило до *Іванківської вол.* 2-го *стану.* 1908-29 ж. У 1925-30 рр. підпорядковане Леляківській сільраді. 1930 - 6 дворів, 34 ж.

САВИНКА (Руда) - річка, права прит. р. *Глинної* (лівої прит. р. Лисогору) [35]. На її берегах розташ. с. *Савинці* Срібнянського р-ну. Протікала на терит. Друговарвинської сотні Прилуцького полку.

САВИНКИ (Савинська) - слобідка. Розташ. на лів. березі р. *Ромен,* у «степу Пекарівському», за 7 в. на Сх. від с. *Пекарів.* Входили до Красноколядинської (1730-38), Корибутівської (1738-42), Красноколядинської (1742-51), Голінської (1751-1781) сотень Прилуцького полку. Заснов. близько 1730 Марією Ів. Стахович (дружиною б.т. Андрія Стаховича). Після її смерті (1731-32) слоб. дісталася молодшому синові Грицькові. 1737 наліч. 18 госп. селян. Наприкінці 18 ст. слоб. перейшла до Дорошенків. 1780 в С. наліч. 12 дворів (17 хат) і 3 бдв. хати селян, власником яких був б.т. Вас. Вас. Дорошенко, приписаних до парафії Покровської ц-ви с. *Пекарів.* Після скасування полкового устрою С. відійшли до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

САВИНСЬКИЙ -гідролог, заказник (з 1979). Болотний масив у заплаві р. *Глинної.* Розташ. поблизу с. *Савинців* Срібнянського р-ну (між селами *Горобіївка* і *Савинці).* Площа 117 га.

САВИНЦІ - село Срібнянського р-ну, центр сільради. Розташ. на прав, березі р. *Гчинної* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 10 км від райцентру і за 30 км від залізнич. ст. Блотниця. 252 двори, 634 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Варвинської, з 1761 - Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 21 госп. селян, з них 9 госп. орали "на 4-х волах" та 12 госп. - на" 2-х волах"; козаки не показані. Спочатку селяни були ратушними. 1733 вони призначені «для возіння до Батуринської маєтності вівцям сіна». 1737 С. показані «до дворця Великосамборського належном»; наліч. 82 госп. козаків (20 виборних, 62 підпомічників) і 3 госп. козачих підсусідків, 30 госп. селян і 8 госп. підсусідків. 1740 село показане «описним на її в-во». У тому ж році - 14 дворів (14 хат) селян, 3 двори (3 хати) підсусідків, 58 дворів (67 хат) козаків. Пізніше селян скуповували різні власники, внаслідок чого до 1780 вільних дворів селян вже не значилося. 1780-21 двір (36 хат) селян (з них: гр. К.Розумовського - 5 дворів (11 хат), полковниці Тарновської 8 дворів (14 хат), сотника Друговарвинської сотні Як. Магеровського - 4 двори (6 хат) та ін. - 4 двори (5 хат)), 8 дворів (12 хат) підсусідків («попівських» і різночинців), 95 дворів (162 хати) козаків. 1797 наліч. 612 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Воскресенська ц-ва, побудована 1796 (перша ц-ва існувала до 1666). 1859-263 двори, 2186 ж.; діяв з-д. Згідно з реформою 1861 в С. утворене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян; йому підпорядковані 6 сільс. громад (415 ревіз. душ). Козаки села підлягали Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей С. 1867 увійшли до *Іванківської* вол. 2-го *стану.* У перш. пол. 19 ст. кріпаків у С. мали поміщики Іваненки. 1886 в селі було 50 дворів селян-власників, які входили до трьох громад (Савинсько - Лепарської, Савинсько-Петровської, Савинсько-Грудницької), 301 двір козаків, 2 двори міщан та ін., 388 хат, 1977 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1847), земське початкове однокласне училище (засн. 1861, у віданні

земства з 1872), 2 шинки, крамниця, базар щонеділі, 38 вітряків, 6 олійниць. У 70-90 рр. 19 ст. землевласником у С. був генер.-майор О. А. Миньkевич-Петровський. 1910 в С. (з хут. *Шиманька)* налічувалося 410 госп., з них козаків - 326, селян - 55, євреїв - 4, ін. непривілейованих- 4, привілейованих - 21, наліч. 2494 ж., у т.ч. 15 теслярів, 12 кравців, 9 шевців, б 1 столяр, 1 коваль, 23 ткачі, 40 женців, 23 поденники, 19 займалися інтелігентними та 144 -ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2849 дес. придатної землі. Земське початкове однокласне училище містилося в будинку, побудованому 1911-12, у ньому навчалося 171 хлопч. і 1 дівчина (1912); працювала також жіноча однокласна церковнопарафіяльна школа. 1922 двічі на рік збиралися ярмарки: 21 червня та 21 вересня. У 1925-30 рр. С- центр сільради. 1925-535 дворів, 3011 ж.; 1930 -549 дворів, 2664 ж. Поблизу села збереглися кургани епохи бронзи (2-1 тис. до н.е.).

САВИЩИНА - хут. Білоусівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 5 км від с. *Білоусівки.* 1925 - 96 дворів, 413 ж.; 1930-77 дворів, 400 ж.

САГА (Сазький) - слобідка у Варвинській сотні Прилуцького полку. Розташ. на правому рукаві р. *Удаю,* за 3 в. від *Варви.* Вперше згадується 1718 [17]. Заснов. полковим хорунжим Петром Івановичем Носенком. 1718 наліч. 10 дворів селян. Після смерті П. І. Носенка (1734) дісталася його удові Парасці, яка володіла нею і 1737. У тому ж році в слобідці було 10 госп. селян і 1 госп. підсусідків. У 50-х рр. 18 ст. звалася вже хут. *Сазький.* Пізніше не згадується.

САГА - заказник гідролог, (з 1984). Низинне осоково-очеретяне болото в заплаві р. *Удаю.* Розташ. у Варвинському р-ні. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 38 га.

САД ПРОЛЕТАРСЬКИЙ у м. Прилуках. Відкритий 24.05.1924 біля кол. кінематографу «Міраж» (див. *Кінотеатри).* Являв собою невеликий парк, в якому був улаштований літній театр для вистав і демонстрації кінофільмів, естрада для симфонічного оркестру, ресторан. У саду розбиті клумби, працював фонтан. Містився на сучас. терит *Ф-ки. швейноїна* вул. Київській № 299.

САДОВА ВУЛИЦЯ (кол. Синагогська, Горького). У центрі міста - від початку вул. Берегової біля р. *Удаю* (на *Броварках)* на Пд. до залізнич. вокзалу, паралельно вул. Вокзальній, Гімназичній. Перетинає вул. Гоголя, Шевченка, Соборну, Київську, Костянтинівську, 1 Травня, Володарського. Закінчується №№ 128, 151. Довж. 2250 м, з твердим покриттям. Прокладена у 1 -й пол. 19 ст. відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Забудова почалася у 20-х рр. 19 ст. 1938 прокладено відрізок вулиці від вул. 1 Травня до залізничного вокзалу. Назву Синагогська вул. отримала через єврейську синагогу, збудовану 1861. Останній раз в істор. джерелах ця назва зустрічається 1888. Зміна назви на Садову відбулася близько 1896. Нова назва виникла у зв'язку з тим, що вулиця вела до міського саду, закладеного наприкінці 19 ст. 1900 наліч. 86 володінь (у т.ч. 3 пустирі), 117 житл. будинків. Перейменована на честь Максима Горького, рос. письменника. Історична назва повернута рішенням міськради від 31.05.2001. На вулиці: кол. будинок Шкуратова (1912), в якому міститься сер. *школа №4* ; кол. синагога (після В. В. війни *кінотеатр* ім. Горького); відділ охорони МВС (№ 59), магазин (№ 65), кол. *Гімназія Федоренко,* в якій після 1917 містилася школа № 6, нині корпус допоміжної школи-інтернату (№ 52), гуртожиток *Технікуму агротехнічного* (№ 60), виробничо-торгове підприємство"Ма/жеяі" (кол. «Змішторг», № 84а), *Підприємство теплокомуненерго* (№ 98а), *школа №14* (№ 106), дитсадок «Барвінок» (№ 135), центр, районна б-ка для дітей (кол. *Автостанція,* № 126), ясла-садок № 66 (№ 149а); у кварталі між вул. 1 Травня - Володарського розташ. парк з-ду «Будмаш» (кол. міський сад). Вулиця забудована багато-поверховими та одноповерховими житл. будинками.

САДОВА ВУЛИЦЯ. Див. *Єгорівська вулиця.*

САДОВИЙ провулок (у старій частині міста, на *Кустівцях)* - від вул. Кустівської (№№ 51, 53) на Сх. до вул. Шевченка № 176. Паралельний вул. Радянській, Шевченка. Закінчується №№ 17,26. Довж. 400 м, без тверд, покриття. Утворений 1952. 1956 тут посаджено невеличкий сквер (на Данчичевій леваді). Забудований приватними житл. будинками.

САЗОНІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 28 км від райцентру. 1925 - 179 дворів, 864 ж. Нині село Оржицького р-ну Полтав. обл.

САЗЬКИЙ - хут. Див. *сл. Сага.*

САЇВКА - хут. Першотравенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від сільради. 1925 - 46 дворів, 216 ж; 1930 - 48 дворів, 253 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

САКСАГАНСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від початку вул. П. Комуни і залізничної колії (навпроти вул. Іванівської) на Пд. до вул. Челюскінців (№33), паралельно вул. О. Кошового, Молодіжній, перетинає вул. 18 вересня, Ракитну. Закінчується №№ 9,34. Довж. 750 м, з тверд, покриттям. Має провулок та в'їзд. Прокладена 1949. Названа на честь Панаса Карповича Саксаганського (справжнє прізвище Тобілевич) (1859-1940) - укр. актора й режисера, народного артиста України. 15-17 квітня 1914 П. Саксаганський гастролював у Прилуках у складі трупи Барвінського. На вул.: житл. будинки *Селища з-ду «Будмаш»,* громадський пункт охорони порядку № 2 (№ 5), *Школа №3* (№ 14). У кінці вулиці кол. глиняний кар'єр цегельного з-ду № 2, засаджений деревами, в якому (на розі вул. Челюскінців-Саксаганського) ведеться будівництво багатоповерхового будинку. Забудована багатоповерховими та приватними житл. будинками.

Вулиця Саксаганського, 2007

САКСАГАНСЬКОГО в'їзд - від вул. Саксаганського №№1, 3 в *Селищі з-ду «Будмаш»* на Сх. до дитячого майданчика, паралельно вул. П. Комуни, 18 вересня. Прокладений 1959. Забудований двоквартирними житл. будинками робітників з-ду «Будмаш». У буд. № 4 проживав поет і художник Андрій Іванович Буренко.

САКСАГАНСЬКОГО провулок - від залізничної вітки з-ду залізобетонних виробів на Сх. до вул. Саксаганського (№№ 24, 26), паралельно вул. Челюскінців, Ракитній. Перетинає вул. Зіньковича. Закінчується №№ 7, 12. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

САКУНОВА ДУБИНА - хут. Щурівської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від с. *Щурівки.* 1930 - 4 двори, 20 ж. Нині не існує.

САЛИВОНІВЩИНА - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст, поблизу с. *Корінецького.* 1780 наліч. 5 дворів (11 хат) козаків і 3 двори (6 хат) селян, які належали Крупицькому м-реві [16]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

САЛІВКА 1 - хут. Ульянівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. *Ульянівки.* 1925 - 33 двори,

172 ж.; 1930 не згадується, приєднана до с. Ульянівки Гребінківського р-ну Полтав. обл.

САЛІВКА 2 - хут. Ульянівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925—64 двори, 309 ж.; 1930 не згадується - приєднана до с. Ульянівки Гребінківського р-ну Полтав. обл.

САЛОГУБА ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. У 1765-69 належав знач. т. Данилу Салогубу [28]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

САЛОГУБА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковому канцеляристу Салогубу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

САЛОГУБІВ ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакам Салогубам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

САЛЬНЕ - село Ніжинського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Галці* (правій прит. р. *Удаю),* за 43 км від райцентру і за 22 км від залізнич. ст. Лосинівка. 921 ж. (1988). Заснов. у першій пол. 18 ст. [19]. Входило до Монастирищенської сотні Прилуцького полку. В 1731-40 рр. згадуються слобідки Старосальна і Новосальна, поселені б.т. Павлом Раковичем в урочищі Сальна Діброва. На думку О. Лазаревського, с. Сальне, яке згадується 1781, було раніше слобідкою Старосальною, в якій 1731 наліч. 31 двір, 1740 - 21 двір (25 хат) селян. При розподілі спадщини Андр. Павл. Раковина С. дісталося сину його - Павлові, котрий там і жив (помер 1775). 1753 - 14 дворів (14 хат) і 52 бдв. хати селян. Двір П. А. Раковина 1767 описаний так: «У ньому будівля - світлиця з кімнатою і грубою зеленою; навпроти пекарня рублена, при ній збоку коморка рублена; друга світлиця з кімнатою, в ній піч зелена; стелі дві: одна підшпальована панелями й карнизами підтягнута, друга звичайна, двері столярної роботи; кімната одна шпалерами паперовими вибита. При дверях замки, в двох мідні жовті, а в третіх - залізний, тульські; підлога в обох кімнатах дерев'яна; у сінях комора, два вікна з гратами залізними... Людських хат дві: одна - рублена, друга - мазанка; баня рублена; стадия вором (?) обкидана; сад різного родячого дерева, у саду - пасіка; греблі й млин новоулаштовані, ставок риболовний великий». 1780 - 78 дворів (101 хата) і 21 бдв. хата селян, які належали нащадкам П. А. Раковина. 1781 діяла дерев. Андріївська ц-ва (споруджена між 1740 та 1767). Після скасування полкового устрою село 1782 відійшло до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

САМАРСЬКИЙ ЯР - хут. Лісняківської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від *с.Лісняків.* 1925-85 дворів,405 ж.; 1930-101 двір, 472 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

САМАРЦІ - хут. Ступаківської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. між сс. *Ступаківкою й Іржавцем,* за 2 км від сільради. 1930-5 дворів, 29 ж. Нині не існує.

САМБІР - річка. Див. р. *Малий Ромен.*

САМІЙЛЕНКА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав пушкарю Самійленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

САМОЙЛИХІВЩИНА-хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав таємному раднику Будлянському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

САМОЙЛІСЬКИЙ - хут. Розташ. на лівому березі правої безіменної притоки р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* за 7 в. на Пд. Сх. від с*. *Малківки.* Вперше згадується 1797, коли в ньому наліч. 7 душ чол. статі податкового населення [9]. Входив до складу Прилуцького пов. Останній раз згадується 1804. Можливо, це був *Самійленка хутір,* який належав нащадкам пушкаря Самійленка.

САНАТОРІЙ „БЕРІЗКА" в Прилуцькому р-ні. Заснований 1980 як обласний міжколгоспний санаторій-профілакторій. Працювало 70 чол., приймав для оздоровлення 120 чол. З 1992 обслуговує переважно дітей і дорослих, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, у середньому 1,5 тис. чол. щороку. Путівки оплачує обласний Чорнобильський фонд.

8 санаторії лікують опорно-руховий апарат, нервову систему, верхні дихальні шляхи, гінекологічні захворювання та наслідки різних травм. Крім грязе- і водолікарні, працюють душові установки, кабінети фізіо- і лазеротерапії, електросну, масажний, лікувально-діагнстичний, стоматлогічний, фітотерапії, інгалярій, спеліотерапії, лікувально-фізкультурний зал. Цілющі мінеральні води надходять із свердловини, розташ. на території здравниці, лікувальні грязі - з Куяльницьких лиманів. На 1.01.2001 працювало 64 чол. Розташ. за 5 км. від Прилук за *Сухополовою* в березовому гаю.

САНДУРСЬКОГО ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав підкоморію Сандурському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

Санаторій «Берізка». Клуб, 2007

САРАНІВКА-слобідка Голінської сотні Прилуцького полку. Згадується 1781 [7]. Після скасування полкового устрою сл. 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

САСИНІВКА - село, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. у межиріччі *Переводу* та *Руди,* за 15 км від м. *Пирятина.* 1925 - 632 двори, 3012 ж.; 1930 - 513 дворів, 3042 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

САХНОВСЬКОГО ХУТОРИ (3 шт.) Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 один з них належав війск. т. Сахновському, другий - б.т. Сахновському і третій - наміснику Сахновському [7]. Після скасування полкового устрою хутори 1782 відійшли до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

СВЕРДЛОВА ВУЛИЦЯ. Див. *Вокзальна вулиця.*

СВИНЯЧА ВУЛИЦЯ. Див *Лугова вулиця.*

СВИРИДІВКА - село Лохвицького р-ну Полтавської обл., центр сільради. Розташ. на правому березі р. Сули, за 15 км від райцентру і за 9 км від залізнич. ст. Юсківці. 820 ж. (1990). Вперше згадується 1722 [20]. Входила до Лохвицької сотні Лубенського полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). 1797 наліч. 592 души чол. статі податкового населення. Діяли дерев. Михайлівська ц-ва, школа й шпиталь. 1802 відійшла до Лохвицького пов.

СВІТЛИЧНЕ - село Варвинського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані нас. п. *Рубанове, Ященкове.* Розташ. за 10 км від райцентру і за 30 км від залізнич. ст. Прилуки. 264 двори, 658 ж. (1996). Заснов. наприкінці 17 ст. [19]. Входило до Варвинської, з 1761 - Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802), до Лохвицького пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Утворилося з хуторів, які виникли у верхів'ї р. *Дацитін* (лівої прит. р. *Руди,*

лівої прит. р. *Удаю)* наприкінці 17 ст. Найбільшим з них був хут. вар-винського козака Світличного - звідки й назва хут. Вільне військове село*, «до ратуші Варвинскої прислушаюче». Близько 1688 прилуц. полковник Іван Стороженко надав його полков. писареві Петру Патоці, який володів ним до своєї смерті. 1719 гетьман І. Скоропадський віддав С. б.т. Андр. Ґонзеровському, у володінні якого С. перебувала і 1737, коли в ньому було 11 госп. селян і 42 госп. козаків (14 виборних і 28 підпомічників). Після смерті А. Ґонзеровського село перейшло до двох його синів - війс. т-шів Якова і Петра. 1780 їм належало 50 дворів (66 хат) селян, якими брати володіли спільно; 13 дворів (24 хати) підсусідків належали Ладанському м-реві; крім того, в селі було 43 двори (78 хат) козаків. Поблизу села 1729 та 1737 згадується «слобідка Світличанська монастира дівичого Ладинського»; в ній 1737 значилося 13 дворів підсусідків. До 1780 слобідка злилася з С. 1797 в С. наліч. 574 душі чол. статі податкового населення; діяла дерев. Введенська ц-ва (побудована до 1725). У 19 ст. С. входило спочатку до Остапівської, пізніше - до Гнідинської вол. 3-го *стану.* 1888 135 дворів селян, 178 дворів козаків, 14 дворів міщан та ін., 351 хата, 1903 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1859), початкове однокласне училище (1887), змішана церковнопарафіяльна школа. 1910-335 дворів, 1912 ж. Для земського початкового однокласного училища за проектом художника О. Г. Сластіона у 1912-14 рр. був споруджений будинок в укр. народному стилі (зараз - пам'ятка архітектури). У 1923-30 рр. С. - центр сільради. 1925-411 дворів, 2025 ж.; 1930— 412 дворів, 2080 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

СВІЧКІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру. 1925 - 206 дворів, 1062 ж.; 1930 - 212 дворів, 1087 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

СВОБОДА - хут. Війтівецької (1923-25), пізніше Безуглівської сільради (1925-30) Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Війтівців.* 1925 - 40 дворів, 85 ж.; 1930- 58 дворів, 275 ж. Нині село* Згурівсько-го р-ну Київ. обл.

СВОБОДА - хут. Лісняківської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру. 1930 - 7 дворів, 40 ж. Нині не існує.

СВЯТОГІР - річка в Київ, обл., ліва прит. р. *Оржиці* (правої прит. р. Сули) [32]. На його березі розташ. с. *Лемешівка* Яготинського р-ну. Протікав терит. Полкової сотні Прилуцького полку.

СЕВАСТЯНОВА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Севастянову [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

СЕДКОВСЬКИЙ (Седка) - хут. на лів. березі безіменної правої притоки р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* за 7 в. на Пд. Сх. від с*. *Малківки.* Вперше згадується 1781, коли він належав козакові виборному Седку [7]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. 1797 наліч. 3 душі чол. статі податкового населення. Останній раз згадується 1804.

СЕЗЬКИ - село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Гейці, Дзюбівка, Тишківка, Коломійцеве.* Розташ.на р. *Половій* (лівій прит. *р.Удаю)* за 15 км від райцентру і за 3 км від залізнич. ст. Августівка. 118 дворів, 274 ж. (1996). Вперше згадується 1665 [5]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Сезьки засн. у серед. 17 ст. Для охорони лісу, який ріс на навколишніх землях, було «посаджено» Мирона Сезька, котрий збудував тут собі хату. Згодом навколо нього стали будуватися люди. Так виник хутір, який одержав назву від прізвища першого поселенця. Коли прилуцький полковник Лазар Горленко в 1665 за царським указом одержав с. Вільшану, він самовільно заволодів х-ром. Після його смерті (1687) хут. залишився у вдови Єфросинії. 1709 гетьман І. Скоропадський відібрав С. і віддав полковому сотникові Якову Золотаренку на уряд, хут. лишився за ним і після відставки. Після смерті Я. Золотаренка С. дісталися його удові. Пізніше (після 1730) С. одержав теж на уряд полковий осавул Грицько Панкевич. 1737 село* з 6 дворами селян і 1 двором підсусідків все ще вважалося за ним. Після смерті Г. Панкевича (1738) С. володіла його удова, поки у неї їх не відібрав власник Вільшани зять гетьмана К. Розумовського б.т. Влас Климович Будлянський. С. залишалися у володінні родини Будлянських і 1780, коли там було 14 дворів (16 хат) селян і 1 двір (2 хати) підсусідків (козаків не було). 1797 в С. наліч. 71 душа чол. статі податкового населення; діяла дерев. Покровська ц-ва (збудована між 1737 та 1797). 1859 - 66 дворів селян, 438 ж. У 1861-66 селяни підпорядковані Вільшанському Волосному правлінню тимчасово-зобов'язаних селян. Після реорганізації волостей С. 1867 увійшли до *Вільшанської вол.* 1-го *стану.* 1886 - 89 дворів селян-власників, які входили до двох сільс. громад (Фон-Ріттера 2-е, кол. Кользанова), 1 двір козаків, 4 двори міщан та ін., 98 хат, 498 ж.; діяли: дерев, ц-ва (поновлена 1861), шинок, кузня, 6 вітряків, олійниця. 1910-107 госп., з них козаків - 4, селян - 92, ін. непривілейованих - 7, привілейованих - 4, наліч. 607 ж., у т.ч. 8 теслярів, 1 кравець, 16 робили сани та вози, 1 столяр, 22 ткачі, 18 поденників, 6 займалися інтелігентними та 49 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 639 дес. придатної землі. Діяли Покровська ц-ва (закрита за часів рад. влади), церковнопарафіяльна школа. У 1923- 30 рр. С. - центр сільради. 1925-136 дворів, 655 ж.; 1930 -129 дворів, 624 ж.

СЕКРЕТАРІВКА - хут. Розташ. на прав, березі р. *Лисогору,* за 3 в. на Пд. від с. *Довгалівки.* Вперше згадується 1797 [9], коли в ній наліч. 2 душі чол. статі податкового населення. Входила до Прилуцького пов. Останній раз згадується 1804.

СЕЛЕЗЕНЬ (Лозова)-річка, права прит. р. *Утки* (лівої прит. р. *Удаю).* Гирло - поблизу с. *Калюжинець* Срібнянського р-ну [32]. Протікала на терит. Переволочнянської сотні Прилуцького полку.

СЕЛЕЦЬКИЙ - хут. Кулажинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 18 км від райцентру. 1925 - 79 дворів, 354 ж.; 1930 не згадується приєднаний до с. *Кулажинців* Гребін-ківського р-ну Полтав. обл.

СЕЛЕЦЬКОГО ХУТОРИ (2 шт.) Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належали надвірному раднику [І.Я.] Селецькому [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

СЕЛИЩЕ - хут. Див. х. *Вознесенський.*

СЕЛИЩЕ ЗАВОДУ «БУДМАШ». Будівництво розпочалося 1951 у пд. частині міста, на *Ракитному.* Побудовані 2- поверхові житл. будинки, відкрито 2 магазини, відділення зв'язку, філіал **Ощадбанку,** опорний пункт міліції, дитсадок, ясла, гуртожиток, *Школу №3.* 1981 побудовано перший 5- поверховий, 1999 - 9-поверховий будинки.

СЕЛІВАНІВЩИНА - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав Крупицькому м-реві [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

СЕМАШКІВ (Семешків, Смежков) - хут. Талалаївського р-ну Чернецької сільради (1965 приєднаний до с*. *Чернецького).* Розташ. на р. *Березовиці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 15 км від райцентру і за 2,5 км від с*. Чернецького. Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1781 хут. належав козакам Семешкам, звідки й назва. 1859 (разом з хх. *Топчіїв і Березівський)* наліч. 37 дворів, 283 ж., приписаних до

парафії Михайлівської ц-ви с. *Юрківців.* (На карті 1869 [14] позначений як «х. Смежков»). Входив до *Блотницькоївол.* 1-го *стану.* 1886 - 22 двори козаків, 26 хат, 168 ж. 1910 в хут. Семашків 88 госп., з них козаків - 84, селян - 3, привілейованих - 1, наліч. 589 ж., у т.ч. 5 теслярів, 4 кравці, 3 шевці, 2 столяри, 2 ковалі, 33 ткачі, 2 візники, 22 поденники, 3 займалися інтелігентними та 17 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 818 дес. придатної землі. 1917 в С. 10 дворам козаків Семашків належало 263 дес. землі. Під час організації округів хут. 1923 відійшов до Роменського округу.

СЕМЕНЕНКА ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козаку Семененку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

СЕМЕНІВКА - село* Кантакузівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 15 км від райцентру. 1925 - 116 дворів, 662 ж.; 1930 - 127 дворів, 727 ж. Пізніше приєднана до Кантакузівки Драбівського р-ну Черкас, обл.

СЕМЕНІВКА - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 2000 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

СЕМЕНІВСЬКИЙ - хут. Варвинської сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Пізніше не згадується.

СЕМЕНКІВ (Семенчиків) - хут. Никонівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923- 30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Никонівки.* 1930 - 3 двори, 18 ж. Нині не існує.

СЕМЕНКІВЩИНА - хут. Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав кн. капітану Володимиру Орбеліану [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва. Можливо, це х. Семенівський, згаданий в 50-х рр. 18 ст. у Варвинській сотні.

СЕМЕНЦІВ - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Згадується 1910, коли в ньому наліч. 1 двір селян, 11 ж., 15 дес. придатної землі [25]. Нині не існує.

СЕМЕНЧИКОВОЇ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав «удові прапорщиці Семенчиковій» [7]. (Можливо, це удова прапорщика Семена Андр. Мазараки). Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

СЕМЕНЮТИН - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 3 в. від вол. центру. 1886 наліч. 12 дворів козаків, 12 хат, 75 ж. [15]. Пізніше в списках нас. пунктів не згадується, але в проекті 1908 шкільної сітки повіту [23] хут. згадується з нас. 144 чол. Вірогідно, С. наприкінці 19 ст. був приєднаний до с. *Блотниці.*

СЕМИДУБКА - річка, ліва прит. р. *Ромна.* На її берегах розташ. с. *Попори* Талалаївського р-ну [32]. Протікала терит. Красноколядинської сотні Прилуцького полку.

СЕНЬКІВ - хут. Блотницької вол. Прилуцького пов. 1886 наліч. 1 двір козаків, 2 хати, 4 ж. Нині не існує.

СЕРГПВКА - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с* *Сухоліски.* Розташ. на р. *Переводі* (правій прит. р. *Удаю),* за 35 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 390 дворів, 702 ж. (2000). Вперше згадується 1629 [19]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1023-30) і Чернігівської обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). За народними переказами, назва села походить від імені вільного козака Сергія Коваля, який першим оселився на березі р. *Переводу.* З тих часів куток, де він оселився, називається Ковалівкою, а село - Сергіївкою. На поч. др. половини 17 ст. С, мабуть, була поруйнована татарами, бо в перепису 1666 не згадується. Пізніше С. відродилася і була вільним військовим селом до 1694, коли гетьман І. Мазепа надав його прилуцькому полковнику Дмитрові Горленку. 1709 універсал гетьмана І. Скоропадського на С. одержав б.т. Андр. Дм. Горленко; але 1713 гетьман село у нього відібрав і віддав Гамаліївському м-реві, у володінні якого воно перебувало до 1794. 1737 - 83 госп. селян, 7 підсусідків, 19 госп. козаків (10 виборних, 9 підпомічників), 8 козачих підсусідків. Перша дерев. Покровська ц-ва збудована до 1694. 1781 в селі було 32 хати козаків (22 виборних, 10 підпомічників), 218 хат селян і підсусідків; у селі мешкали сім'ї: 2 дворян, 2 духівництва і 2 церковників. 1787 в С. значилося 953 душі чол. статі «різного звання казенних людей, козаків і власників кол. ас. Івана Галагана, секунд-майорів Івана й Михайла Стоянових і прем'єр-майора Івана Маркевича» підданих селян. 1795 кол. переволочнянський сотник Степ. Степ. Лукомський мав у С. 32 душі чол. і жін. статі селян. 1797 наліч. 1030 душ чол. статі податкового населення. С. входила до Яблунівської вол. 2-го *стану.* Поміщиками С. у 19 - на поч. 20 ст. були Марковичі, Александровичі, К. Й. Катеринич, О. І. Розум та ін. 1889 - 260 дворів селян казенних, 169 дворів селян-власників, 59 дворів козаків, 7 дворів міщан та ін., 514 хат, 2895 ж.; діяли: стара дерев, ц-ва, 2 шинки, земське початкове однокласне училище (1872), 4 ярмарки на рік (17 січня, на Всіх Святих, 17 березня та 14 вересня), 5 вітряків. 1910 (разом з х. *Сухоліскками)* налічувалося 602 госп., 3670 ж.; діяли: нова дерев. Покровська ц-ва, побудована 1891 (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, церковнопарафіяльна школа, школа грамоти, крамниця і 4 ярмарки. У 1923-30 рр. С. - центр сільради. 1925 - 839 дворів, 4033 ж.; 1930 - 831 двір, 3928 ж. 1929 організована с.-г. артіль ім. Шевченка, яка 1931 наліч. 15 бригад, згодом створені ще чотири артілі. 1950 колгоспи ім. Леніна та ім. Кірова приєднані до колгоспу ім. Шевченка, а ім. Сталіна та ім. Ворошилова до колгоспу ім. Калініна; пізніше й ці два господарства об'єднані в один колгосп ім.газети «Правда». 1961 в середній школі навчалося 320 учнів (33 педпрацівники). 1970 в колгоспі ім. «Правди» наліч. 28 автомашин, 35 тракторів, 8 комбайнів, а також в.р.х. - 1825, свиней-2217, овець- 360. 1971 в С. - 585 дворів, 1529 ж. 1990 в колгоспі ім. «Правди» наліч. 45 автомашин, 43 трактори, 13 комбайнів, а також в.р.х. - 2031, свиней - 5024, коней - 68, овець - 391, птиці - 1083. З 1992 в С. містилася центральна садиба пайгоспу «Сергіївський» (з відділенням у с*. *Сухоліскаx),* якому належало 6127,5 га землі (4779,4 га орної), крупорушка, просорушка, олійниця, наліч. 41 автомашина, 42 трактори, 10 комбайнів, а також в.р.х. - 1303, свиней - 264, коней - 43, овець - 267. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства.У селі - відділення зв'язку, АТС (1968), філіал відділення **Ощадбанку,** середня школа (100 учнів, 21 педпрацівник; 1994), фельдшерсько-акушер. пункт, ветлікарня, дитсадок, Будинок культури на 250 місць (1932), 2 б-ки (15 тис. од. зб.), 5 магазинів. Уродженцями С. є Герой Рад. Союзу М. М. Горбач (1913-44), Герой Соц. Праці М. І. Горбач. 1975 встановлені 3 обеліски на могилах партизанів і жителів села, загиблих від рук нім.-фашист, загарбників, 1957 - надгробок на братській могилі воїнів, що полягли 1943 під час визволення села від гітлерівців, 1967 - пам'ятник на честь воїнів-односельців, які загинули (498 чол.) на фронтах В. В. війни. До С. прокладена дорога з тверд, покриттям з Прилук 28,5 км (1969-73), з *Линовиці* через *Білошапки* - 34,6 км (1976- 77), від с*. *Сухолісок* - 6,9 км (1974).

СЕРГУШКІНЕ (Сергушка, Сергушкін) - хут. Розташ. за 3,5 в. на Пн. Сх. від с. *Іванківців.* Вперше згадується 1886 [15]. Входило до Іванківської вол. Прилуцького пов., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1886 наліч. 3 двори козаків, 3 хати, 14ж. 1910-6госп. козаків, 44 ж., у т.ч. 1 поденник, 3 займалися ін.

неземлеробськими заняттями. 38 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. С. підпорядковане Іванківській сільраді. 1925- 2 двори, 13 ж.; 1930 - 14 дворів, 62 ж.

СЕРЕДІВКА - село* Згурівського р-ну Київ, обл., центр сільради. Розташ. поблизу р. *Перевід,* за 38 км від залізнич. ст. Яготин. Входила до Яготинської, пізніше - Басанської сотні Переяславського полку, до Козелецького пов. (1782—1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Середівський засн. у др. пол. 18 ст. 1781 наліч. 37 хат селян і підсусідків (козаків не було). 1787 гр. К. Розумовському належало 197 душ чол. статі селян. 1859 вже звалася власницьким селом* Середівкою, в якій було 97 дворів, 516 ж., приписаних до парафії Аркадіївської ц-ви с. *Аркадіївки, 2* з-ди. У 1861-66 рр. селяни С. підпорядковані Миколаївському Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей 1867 С. увійшла до *Гнилицької вол.* 3-го *стану.* 1886-261 двір селян-власників, 267 хат, 1522 ж.; діяли: земське початкове однокласне училище (засн. 1873), шинок, 2 крамниці, кузня, 30 вітряків, 2 олійниці, цегельний і вівчарний з-ди, ґуральня. 1910 - 419 госп., з них козаків - 6, селян - 417, євреїв - 4, ін. непривілейованих - 2, наліч. 2453 ж., у т.ч. 22 теслярі, 27 кравців, 15 шевців, 2 столярі, 8 ковалів, 2 слюсари, 1 чинбар, 180 ткачів, 52 поденники, 9 займалися інтелігентними та 160 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2288 дес. придатної землі. У земському початковому однокласному училищі навчалося 117 хлопч. і 44 дівч. (1912). Землевласниками були поміщики: надв. ради. П. О. Васильчиков, Лівен та ін. У 1923-30 називалась Середівка Стара, була центром сільради. 1925 наліч. 459 дворів, 2153 ж.; 1930 - 441 двір, 1994 ж. За 2 км від неї існував хут. під назвою Середівка Нова; у ньому 1925 наліч. 140 дворів, 665 ж.; 1930 - 135 дворів, 710 ж. Пізніше Стара і Нова Середівки об'єднані в одне село Середівка.

СЕРЕДІВКА НОВА - хут. Див. с. *Середівка.*

СЕРЕДІВКА СТАРА - село. Див. с. *Середівка.*

СЕРЕДІВЩИНА - хут. Іваницької вол. Прилуцького пов. 1886 наліч. 1 двір селян-власників, 1 хата, 4 ж. Нині не існує.

СЄРОВА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від пров. Фрунзе (№ 29) на Сх. до вул. Фрунзе (№№ 84, 86), паралельно вул. Тімірязєва. Закінчується №№ 27, 38. Довж. 550 м, без тверд, покриття. Має 1 провулок. 1939 вже існувала. Названа на честь В. О. Серова (1865-1911) - рос. живописця. Забудована приватними житл. будинками.

СЄРОВА провулок - від вул. Серова (№№ 34, 36) на Пд. до вул. Тімірязєва (№№ 33, 35). Другий відрізок провулку - від буд. №№ 3, 5 на Зх. до пров. Фрунзе №29. Закінчується №№ 48, 55. Має 2 проїзди на пров. Тімірязєва. Довж. 700 м, без тверд, покриття. Прокладений 1962. Забудований приватними житл. будинками.

СИДОРЕНКА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові виборному Сидоренку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

СИДОРІВЩИНА - хут. Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Тарнавському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

СИЛЬЧЕНКОВЕ (до 1921 - Талалаївка) - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані сс*. *Слобідка,* Основи. Розташ. на р. *Детюківці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 7 км від райцентру. 378 дворів, 869 ж. (1996). Вперше згадується 1629 [19]. Талалаївка входила до Красноколядинської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). Заснов. на поч. 17 ст, коли Прилуччиною володіли Вишневецькі [16]. 1666 - 3 госп. селян, які орали на "2-х волах"; «Да под деревнею Талалаевкою на речке Березовице мельница козака Петра Соленика о дву колесах: одно колесо мелет, а другое толчет; а плотину делал он, Петр, сам; ныне починивает своими денгами» (козаки не показані). Село залишалося вільним до того часу, коли гетьман І. Мазепа віддав його красноколядинському сотнику Тимофію Андрієнку (мабуть, 1687, бо з цього року він уже значився «сотенним товаришом»), після смерті якого селом деякий час володіли його сини, а 1711 гетьман І. Скоропадський віддав Талалаївку полковому осавулу Михайлу Мовчану. Діяла дерев. Успенська ц-ва, збудована до 1725. 1737 в Талалаївці було 23 госп. козаків (7 виборних, 23 підпомічники), 50 госп. селян і 15 госп. підсусідків. Після смерті М. Мовчана (1742) село перейшло до удови Параскеви, а пізніше - до дітей дочки Катерини, яка була одружена зі зн. в. т. Дем'яном Мазаракою. 1780 - 29 дворів (36 хат) і 35 бдв. хат селян, 7 дворів (10 хат) і 21 бдв. хата підсусідків, 21 двір (55 хат) козаків. Власниками селян були: б.т. Андрій Мазарака - 13 дворів (17 хат), б.т. Іван Мазарака - 16 дворів (19 хат) і 22 бдв. хати, родина померлого полкового осавула Грицька Мазараки - 5 дворів (6 хат) і 1 бдв. хата, лубенський полковник Максимович - 1 двір (2 хати) і 4 бдв. хати. 1797 наліч. 588 душ чол. статі податкового населення. Під час утворення Полтавської губ. Талалаївка 1802 відійшла до Роменського пов.

СИНАГОГСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Садова вулиця.*

СИНЕГУЫВ (Синегуба) - хут. Олімпіадівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925- 30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру. 1925 - 3 двори, 19 ж.; 1930 - 1 двір, 7 ж. Нині не існує.

СИНІВЩИНА(Синавщина)-хут. Світличанської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру і за 1 км від с. *Світличного.* 1925 - 5 дворів, 31 ж.; 1930 - 6 дворів, 30 ж. Пізніше приєднаний До с. Світличного Варвинського р-ну.

СИНЬКІВКА (Сеньківка)- річка, ліва прит. р. *Калишівки* (правої прит. р. *Удаю)* [32]. Тече в сх. частині м. Прилук (у передмісті *Плискунівці).* Зараз на її руслі розташ. очисні споруди міста.

СИРОТЕНКІВ - хут. у Березівській вол. Прилуцького пов. на лівому березі р. *Березовиці* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 1,5 в. на Пд. Сх. від х. Чернецького. Вперше згадується 1869 [14]. 1886 наліч. 9 дворів козаків, 11 хат, 67 ж. 1908 - 49 ж. Під час утворення округів хут. 1923 відійшов до Роменського округу.

СИЧЕВСЬКОГО - хут. Оржицької сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 3 км від с. *Оржиці.* 1930 - 1 двір, 8 ж. Нині не існує.

СИЧІ (Сичів) - хут. Розташ. за 1 в. від с. *Високого.* Вперше згадуються 1886 [15]. Входили до Прилуцької вол. Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1886 наліч. 6 дворів казенних селян, 6 хат, 35 ж, приписаних до парафії Богоявленської ц-ви с. *Високого.* 1910-9 госп. селян, 48 ж., у т.ч. 1 поденник, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеобством. 57 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядковані Висоцькій сільраді. 1930—11 дворів, 61 ж. Пізніше приєднані до с. *Високого* Прилуцького р-ну.

«СІЛЬГОСПТЕХНІКА». Див *Прилуцьке районне відділення «Сільгосптехніка».*

СІРИКІВ - хут. Грицівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 14 км від райцентру. 1925 - 2 двори, 9 ж.; 1930 не згадується. Нині не існує.

СІРИКІВ (Сіряки) - хут. Розташ. за 1 в. від м. Прилук. (Сучас. *Трубарівська вулиця* №№ 1-15,2-26; тут же збереглося й хутірське кладовище). Вперше згадується 1886 [15]. Входив до Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1886 наліч. 5 дворів козаків, 1 двір селян-

власників, 6 хат, 31 ж. 1910-11 госп., з них козаків - 8, селян - 2, євреїв - 1, наліч. 56 ж., у т.ч. 1 ткач, 7 поденників, 1 займався інтелігентними та 3 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 13 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядковані Заїздській сільраді. 1930 наліч. 13 дворів, 64 ж. Пізніше увійшов до складу м. Прилук.

СІРИКОВЕ (Сіриків) - село* Варвинського р-ну Богданівської сільради. Розташ. на *р. Журавці* (лівої прит. р. *Удаю),* за 10 км від райцентру. 11 дворів, 14 ж. (1996). Хут. Сіриків заснов. у 19 ст. Входив до Антонівської вол. 1-го *стану* Пирятинського пов., до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1925 - 44 двори, 208 ж.; 1930 - 47 дворів, 229 ж.

СІРЯКІВЩИНА (Серівщина, Сіриківщина) - село* Варвинського р-ну, Калиновицької сільради. Розташ. на лівій безіменній прит. р. *Скородні* (лівої прит. р. *Удаю),* за 7 км від райцентру. 21 двір, 31 ж. (1996). Вперше згадується 1797 [9]. Входила до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). У х. Серівщині 1797 наліч. 38 душ чол. статі податкового населення. 1859 в х. Сіриківщині - 5 дворів, 93 хати. С. входила до *Іванківської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 6 дворів козаків, 17 дворів селян-власників, 9 дворів міщан та ін., 34 хати, 217 ж., приписаних до парафії Михайлівської церкви с. *Горобіївки.* 1910 в х. Сіриківщина- 27 госп., з них козаків - 2, селян - 25, наліч. 162 ж., у т.ч. 1 кравець, 1 поденник, 1 займався інтелігентними та 19-ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 124 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. С. підпорядкована Горобіївській сільраді. 1925 - 43 двори, 221 ж.; 1930 - 42 двори, 240 ж.

СІЯТІВЩИНА - хут. Див. с*. *Мудре.*

СКАКОДУБА ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав нащадкам померлого знач. т. Скакодуба [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

СКВЕР БОРЦІВ РЕВОЛЮЦІЇ. Див. *Меморіал Вічної Слави.*

СКИБІВЩИНА - село* Срібнянського р-ну, Харитонівської сільради. Розташ. за 13 км від райцентру. 2 двори, 2 ж. (1996). Вперше згадується 1900 [24]. Входила до Березівської вол. Прилуцького пов. 1910 наліч. 5 госп. козаків, 40 ж., у т.ч. 1 тесляр і 1 коваль, все ін. доросле населення займалося землеробством. 91 дес. придатної землі. Під час утворення округів С. 1923 відійшла до Роменського округу.

СКИТОК - заказник бот. (з 1978). Лісові дубові насадження з липовими, кленовими й березовими деревами, віком понад 60 років, на схилах ярів та балок. У трав'яному покрові ростуть звіробій, материнка. Розташ. на сх. околиці смт *Ладан.* Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 56 га.

СКНАРІВСЬКИЙ - хут. Варвинської сотні Прилуцького полку в 50-х рр. 18 ст. [18]. Пізніше не згадується.

СКОВОРІДКА - річка. На карті Прилуцького пов. Малоросійської губ. так названа верхня частина р. *Ржавця* (правої прит. р. *Сможу)* між селами *Іржавцем* і *Ступаківкою* [10]. Протікала терит. Ічнянської та Іваницької сотень Прилуцького полку.

СКОРОБАДА ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав майору Скоробаду [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

СКОРОДИНСЬКІ ХУТОРИ на р. *Скородні* та на її притоках. Входили до Першоварвинської сотні Прилуцького полку і Прилуцького пов. На карті 1797 [10] позначено 4 хутори; в яких (разом) наліч. 37 душ чол. статі податкового населення. Три хут. тієї ж назви показані на карті 1804 [12]. Нині не існують. Див. х-ри: *Скородня Кисловича, Скородня Монтанської, Скородня Попівська, Скородня Сушкаша.*

СКОРОДНА - річка, ліва прит. р. *Удаю* [32]. Брала початок біля х. *Скородня Сушкаша,* гирло - біля с*. *Леляків* [34]. Протікала терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку.

СКОРОДНЯ КИСЛОВИЧА - хут на лівому березі р. *Скородни* (лівій прит. р. *Удаю),* за 2 в. від с*. *Леляки.* Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку і Прилуцького пов. 1781 належала війс.т. Кисловичу [7]. 1797 ще звалася С.К. [10], а 1804 - просто Скородня [12]. Нині не існує.

СКОРОДНЯ МОНТАНСЬКОЇ - хут. на лівому березі безіменної лівої прит. р. *Скородни* (лівої прит. р. *Удаю),* за 7 в. від с*. *Леляків.* Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку і Прилуцького пов. 1798 належала Г. П. Монтанській - дружині Варвинського канцеляриста; звалася СМ. [10], а 1804 - просто Скородня [12]. Нині не існує.

СКОРОДНЯ ПОПІВСЬКА - хут. на лівому березі р. *Скородни* (лівої прит. р. *Удаю),* за 6 в. від с*. *Леляків.* Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку і Прилуцького пов. 1781 належала священику Голобуцькому [7]. Згадується також 1797 [10] та 1804 [12]. Нині не існує.

СКОРОДНЯ СУШКАША (Скородинський, Мала Скородня, Скородня) - хут. на лівому березі р. *Скородни* (лівої прит. р. *Удаю),* за 8 в. від с*. *Леляків* і за 5 в. від с. *Горобіївки.* Вперше згадується 1797 [10] під назвою СС. Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1859 (х. Скородинський) - 4 двори козаків, 13 ж., приписаних до парафії Михайлівської Ц-ви с. *Горобіївки.* Входила до *Іванківської вол.* 2-го *стану.* 1886 (х. Скородня) - 7 дворів козаків, 8 хат, 51 ж. 1908 називалася х. Мала Скородня, наліч. 18 ж. У 1923-30 рр. (знову - х. Скородня), підпорядкована Дігтярівській сільраді. 1930 - 5 дворів, 29 ж. Нині не існує.

СКОРОДЯНКА - хутори (2 шт.) Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали війс.т. і возному Індутному [7]. Після скасування полкового устрою хутори 1782 відійшли до Глинського пов. Чернігівського намісництва. Можливо, ці 2 х-ри пізніше одержали назви *Скородня Монтанської* та *Скородня Сушкаша,* бо вони розташ. на відстані 1,5-2 в. від х. *Точенівського,* який у той час теж належав війс. т. і возному Індутному.

СКОРОПАДСЬКОГО ВУЛИЦЯ. Див. *Бособрода вулиця.*

СКОРОПАДСЬКОГО ХУТОРИ (2 шт.) Срібнянської сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. 1781 належали спадкоємцям померлого ротмістра Петра Михайловича Скоропадського (сина генер. підскарбія Мих. Вас. Скоропадського) [7]. Після скасування полкового устрою хутори 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

СКОЧАК - хут. Раківщинської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 13 км від райцентру. 1925 - 45 дворів, 251 ж.; 1930 - 52 двори, 295 ж. Нині село* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

СКРИННИЙ (Демків, Скрильний) - хут. Розташ. за 4 в. на Зх. від с. *Вільшанії.* Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. (х. Скрильний) [18]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку і до Прилуцького пов. Належав ічнянському сотенному отаману Григорію Івановичу Демкову. 1797 наліч. 10 душ чол. статі податкового населення. Останній раз під назвою Скрильний позначений на карті 1804 [12]. 1869 вперше згадується х. Демків [14], а в іншому джерелі [24] - х. Демки. Нарешті, у списку нас. пунктів 1910 [25] позначений х. Скринний-Демків мав 6 госп., з них козаків - 1, селян - 2, ін. непривілейованих 1, привілейованих — 2, наліч. 48 ж., у т.ч. 1 поденник, 4 займалися інтелігентними та 2 - ін. неземлеробськими заняттями, усе ін. доросле населення займалося землеробством. 248 дес. придатної землі. У хут. в старовинній

садибі народився відомий вчений, педагог, проф. Михайло Іванович Демков (1859-1939). Пізніше хутір не згадується.

СЛАВЕН-СЕРГІЇВ (Трифанівщина) - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 5-6 в. на Сх. від волосного центру. Вперше згадується 1900 [24]. 1910 в х. Славе—Сергіїв 6 госп. козаків, 67 ж., у т.ч. 4 займалися неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 94 дес. придатної землі. 1923 відійшов до Роменського округу.

СЛЕНКА ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав підданому померлого ротмістра Петра Михайловича Скоропадського (сина генер. підскарбія Мих. Вас. Скоропадського) Сленку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

СЛІПОРІД (Варочківка, Ворочківка) - хут. Тарасівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923- 30 рр. Розташ. за 9 км від райцентру. 1925 - 47 дворів, 301 ж.; 1930 - 42 двори, 258 ж. Пізніше приєднаний до с. *Тарасівки* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

СЛІПОРІД - хут. Сліпорід-Іванівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 1 км від с*. *Сліпорід-Іванівки.* 1930 - 66 дворів, 335 ж. Пізніше приєднаний до с*. Сліпорід-Іванівка Гребінківського р-ну Полтав. обл.

СЛІПОРІД-ІВАНІВСЬКИЙ (Григоровщина) - хут. Майорщинської сільради (1923-25), пізніше - центр сільради (1925-30) Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру. 1925 -97 дворів, 495 ж.; 1930 - 119 дворів, 557 ж. Нині с*. Сліпорід-Іванівка Гребінківського р-ну Полтав. обл.

СЛОБІДКА (Слобідка Новицького) - село Талалаївського р-ну, Сильченківської сільради. Розташ. на р. *Детюківці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 9 км від райцентру. 121 двір, 220 ж. (1996). Вперше згадується 1718 під назвою Слобідка Новицького [16]. Входила до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802). Поселена Новицьким на поч. 18 ст. 1718 наліч 40 дворів селян. 1729 - 56 дворів селян. 1738 значилася вже селом*, в якому було 38 госп. селян б.т. Якова Новицького. 1780 - 56 дворів (86 хат) і 5 бдв. хат селян, власником яких був б.т. Грицько Новицький. Діяла дерев. Покровська ц-ва (збудована між 1737 та 1780). 1797 в «селі Слобідці з хуторами» наліч. 340 душ чол. статі податкового населення. Під час утворення Полтавської губ. С. 1802 відійшла до Роменського пов.

СЛОБОДА - поселення в Україні, котре утворювалося з поселенців, яких власники зазивали для заселення порожніх земель на пільгових умовах.

СЛОБОДО-БИРЛІВКА - село, центр сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 37 км від райцентру. 1925 - 518 дворів, 2770 ж.; 1930 - 585 дворів, 2996 ж. Нині с. *Бирлівка* Драбівського р-ну Черкас, обл.

СЛОБОДО-ПЕТРІВКА - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 18 км від райцентру. 1925 - 341 двір, 1633 ж.; 1930 - 361 двір, 1809 ж. Нині село Гребінківського р-ну Полтав. обл.

СЛОБОДО-ПЕТРІВКА - хут. Слободо-Петрівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1,5 км від с. *Слободо-Петрівки.* 1925 - 80 дворів, 386 ж.; 1930 - 90 дворів, 429 ж. Пізніше приєднана до с. Слободо-Петрівки Гребінківського р-ну Полтав. обл.

СМІЛИКА ХУТІР - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Смілику [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

СМОЖ (Смош) - річка, ліва прит. р. *Удаю.* Довжина 35 км, площа бас. 557 км^2, похил річки 1,1 м/км [33]. Гирло - поблизу с. *Комуни.* Тече тер. Ічнянського та Прилуцького р-нів. На її берегах розташ. с. *Іваниця* Ічнянського р-ну та села *Смош* і *Ряшки* Прилуцького р-ну. Праві притоки С. - *Вільшанка* (Ольшанка), *Городня* (Городенька, Бугай), *Ржавець Парафіївка;* ліва притока С. - *Іваниця;[32].*

СМОСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1975). Болотний масив. Розташ. біля с. *Смош* Прилуцького р-ну. Площа 234 га.

СМОТРИКИ - село*, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру. 1925 - 479 дворів, 2220 ж.; 1930 - 500 дворів, 2442 ж. Нині село* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

СМОШ - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Високе, Заудаївське* і *Комуна.* Розташ. біля гирла р. *Сможу* (лівої прит. р. *Удаю),* за 19 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 206 дворів, 343 ж. (2000). Вперше згадується 1629 [19]. Входив до Полкової, а з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (1932-59), до Срібнянського р-ну (1959), до Прилуцького р-ну (з 1959). 1666 - 29 госп. селян, з них троє орали на 8-ми волах (двоє з них мали по пасіці, кожна наліч. 30 вуликів), 12 госп. орали "на 4-х волах" та 14 госп. "на 2-х волах"; «да под деревню Смошнею, на реке на Смоше, мельніца мещаніна Фімкі Федорова о дву колесах»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1732 гетьман Д. Апостол надав його на ранг генер. осавулу Ф. Лисенку, який заволодів і водяним млином, що належав Прилуцькій ратуші (наданий 1670 за універсалом гетьмана Д. Многогрішного). На прохання війта гетьман повернув млин ратуші. 1737-80 госп. селян, 5 госп. підсусідків, 22 госп. козаків (4 виборних, 18 підпомічників). Після смерті Ф. Лисенка село 1744 віддане п ятьом братам Дем'яновичам (пізніше звалися Демешками і Стрешенцями). Це були брати матері майбутнього гетьмана К. Розумовського - Наталки Дем'янівни Розумовської. Пізніше С. володів тільки

один з них - б.т. Денис Стрешенець, з племінником Кирилом Стрешенцем, капітаном Преображенського полку. Господарство вели роздільно. 1766 господарство описане так: «Панський будинок, в якому мешкає прикажчик Тернопольський, з козацтва, служить за рік, крім харчу, по 10 крб. До того двору належить рілля в трьох місцях: 1) за греблею, до Переволочної, - 58 днів, 2) під с*. Оникіївка, - 20 днів і 3) під с. Валки, - 27 днів [міра землі: «день» = 3/4 дес]. На р. Смоші млин один, «о 2-х колах мучных, с коих на одном коле и толчея и валуши... Винокурня во дворе о 2-х котлах, в ней высиживается в год вина по 12 куф, в каждой по 24 ведра. Солодовня, в коей солод растится только для господского двора. Шинок, в коем вино продается господское...». За даними відомості 1780 власниками С. показані гр. К. Розумовський і нащадки померлого таємн. радника Теплова; 87 дворів (125 хат) селян і 22 двори (45 хат) козаків. 1797 в С. наліч. 528 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Покровська ц-ва, споруджена 1754 «старанием гр. Розумовского и Стрешенцевых» (перша ц-ва збудована до 1670). У 19 ст. поміщиками С. були Розумовські, Марковичі, Свирські. 1859 наліч. 142 двори, 477 ж. Згідно з реформою 1861 в С. було утворене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян (1861-66), якому підпорядковані 3 сільс. громади (285 ревіз. душ). Козаки С. підлягали Маціївському Волосному

Смош. Будинок культури, 2006

правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей С. 1867 увійшов спочатку до *Переволочнянської вол.* (1867-88) 1-го *стану* (1837-88), пізніше - до *Ряшківської вол.* 2-го *стану* (1888-1923). 1886 - 112 дворів селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (Гижицьківська і Марковичівська), 123 двори козаків, 4 двори міщан та ін., 254 хати, 131бж.; діяли: дерев, ц-ва, поновлена 1837, змішана однокласна церковно-парафіяльна школа, шинок, 2 кузні, 24 вітряки, олійниця, ґуральня. 1910 в с. Смош (разом з маєтком Миронова) - 293 госп., з них козаків 139, селян - 140, євреїв - 2, ін. непривілейованих- 5, привілейованих - 7, наліч. 1659 ж., у т.ч. 14 теслярів, 10 кравців, 2 шевці, 1 коваль, 17 ткачів, 1 візник, 45 поденників, 12 займалися інтелігентними та 80 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося земле-робством. 2579 дес. придатної землі. Діяла дерев. Покровська ц-ва (закрита за часів рад. влади). Землевласниками були поміщики: Миронов, Свирська, Фурси та ін. У 1923-30 рр. С. - центр сільради. 1925-391 двір, 1825 ж.; 1930 - 395 дворів, 1876 ж. 1924 організовано ТСОЗ, 1930 - колгосп «Червоне поле». 1961 в неповній середній школі навчалося 160 учнів (17 працівників). 1970 в колгоспі «Червоне поле» наліч. 16 автомашин, 25 тракторів,

7 комбайнів, а також в.р.х. - 1566, свиней - 1788. 1971 в С. - 341 двір, 869 ж. 1990 в колгоспі ім. «60-річчя утворення СРСР» наліч. 23 автомашини, 31 трактор, 10 комбайнів, а також в.р.х. - 2239, свиней - 350, коней - 70, птиці - 486. З 1992 в С. розміщений підсобний цех №30 УБР з відділеннями у *Високому, Заудаївському, Комуні* (4204,8 га землі, в т.ч. 2806,9 га орної). З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства.

8 селі (1996) - відділення зв'язку, АТС (1987), філіал відділення Ощадбанку, неповна середня школа (44 учні, 14 педпрацівників; 1994), школа-сад, фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 400 місць, б-ка (8,8 тис. од. зб.), діюча Покровська ц-ва, 3 магазини. 1965 споруджено обеліск на честь воїнів-односельців, загиблих (185 чол.) на фронтах В. В. війни, надгробки на могилах воїнів, які загинули під час громадянської війни і полягли 1943 в боях за визволення села від гітлерівців. Уродженцями С. є історик Олексій Іванович Маркевич (1843-1903), письменник Ілля Григорович Шепель. Через С. проходить дорога з тверд, покриттям з Прилук (через *Боршну)* на *Ряшки,* побудована 1966-68 (20 км). 1990 прокладена дорога з тверд, покриттям до с. Заудаївського (6,6 км).

СНУРЧЕВСЬКОГО (ШНУРЧЕВСЬКОГО) ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав війс.т. Снурчевському (Шнурчевському) [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

СОБОРНА ВУЛИЦЯ (кол. Радянська)- від вул. Орджонікідзе (№Х° 33, 39) на Сх. через *Броварки* до поч. вул. Руської на *Кустівцях,* паралельно вул. Київській, Шевченка; перетинає вул. Садову, Гімназичну, Котляревського, Пушкіна, Ярмаркову, Михайлівську, Червоно-армійську, Щорса, Перемоги. Закінчується №№ 205,214. Довж. 2950 м. З тверд, покриттям до вул. Перемоги. Має 2 про-вулки. Прокладена в перш. пол. 19 ст. за ген. планом забудови міста 1802.1900 наліч. 55 володінь (у т.ч. 2 пустирі), 78 житл. будинків. Вул. Соборна вперше згадується 1888. У той час вона перетинала майже все місто з Зх. на Сх. - від вул. Воєнної (нині вул. Алгазіна) до вул. Хрестова

Вул. Соборна, буд. Тарновських, 2007

на Йордань (нині вул. Перемоги), далі повертала на Пд.Сх. до вул. Ніжинсько-Роменської (нині вул. Київська). Перетинала також Базарну площу, на якій містився собор Різдва Богородиці, звідки вул. й отримала назву. Згодом вулиця розділена на дві окремі - Скоропадську й Соборну, які 1925 отримали назви Бособрода й Радянська. Збереглись будинки - пам'ятки народної архітектури кінця 19 поч. 20 ст. №№3,6, 13,28,31,35, 45, 73, 109. На ній: кол. церковно-парафіяльна школа, з 1949 буд. належав ощадкасі, з 1987 - *Музею краєзнавчому* (№4); кол. Волосне правління і заїжджий двір для селян (№ 7) (1994 знесений); міське бюро ЗАГС (№ 16); окрасою вулиці є будинок Тарновських, в якому до В. В. війни містився МК КПУ, після війни- *Лікарня дитяча,* потім *Міжрайонний реєстраційно-екзаменаційний відділ ДАІ,* тепер - *Прилуцький відділ держнагляду за станом засобів вимірювання* Чернігів, центру стандартизації та метрології і сертифікації (з 1974); друга частина будинку передана 1993 *Музею краєзнавчому* (№ 31); *Бібліотека центральна районна* централізованої системи держ. масових бібліотек у кол. особняку Котляренка, на подвір'ї будинку - міське і районне тов-во *«Автолюбитель»* (№ 35); паспортне відділення м. Прилук (з 1991) (№ 40а); ВАТ *«Будівельник»* (№ 46); Прилуц. дільниця Чернігів, ремонтно-монтажного комбінату по ремонту холодильного та торговельного технологічного обладнання (№76); *Бібліотека міська №2,* 6 відділення зв'язку, громадський пункт охорони правопорядку № 6 і промтоварний магазин (№ 125)

СОБОРНИЙ провулок 1-й (на *Броварках)* - від вул. Радянської (№№ 21, 23) на Пн., між вул. Садовою і Гімназичною. Закінчується №№ 1, 6. Довж. 75 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

СОБОРНИЙ провулок **2**-й (на *Кустівцях)* - від вул. Шевченка (№ 156)'на Чд. до вул. Соборної №№ 151, 153, між

вул. Щорса й Перемоги. Закінчується №№ 10, 17. Довж. 325 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

СОКАЛЬСЬКОГО - хут. Тарасівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5 км від райцентру. 1925 - 6 дворів, 21 ж.; 1930 - 7 дворів, 47 ж. Пізніше приєднаний до с. *Тарасівки* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

СОКИРИНСЬКА ВОЛОСТЬ - адм.-терит. одиниця у сх. частині кол. Прилуцького пов. Полтавської губ. Згідно з реформою 1861 в Сокиринцях утворене Волосне правління тимчасово-зобов'язаних селян, у підпорядкуванні якого була 1 сільс. громада (842 ревіз. душі). За указами 1866 існуючі волості тимчасовозобов'язаних селян і волості відомства Палати державного майна скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була й Св. у 2-му *стані.* 1868 у Св. наліч. 1195 дворів (321 козаків, 7 селян казенних, 830 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 12 солдатів, 12 міщан, 4 дворян, 9 осіб духовного звання). 1886 - 10 нас. пунктів (3 села, 7 хут), 1314 дворів (384 козаків, 10 селян казенних, 902 селян-власників, 18 міщан таін.), 1426 хат, 7376 ж. (2110 козаків, 55 селян казенних, 5112 селян-власників, 99 міщан та ін.). 1900 - 9 нас. пунктів (сс. *Сокиринці, Васьківці, Калюжинці* та 6 хут), 14 сільс. громад, 1430 дворів, 8279 ж.; діяли: 6 церков (3 муровані, 3 дерев.), З земські початкові училища, 2 церковно-парафіяльні школи, 2 ярмарки. 1910 - 8 нас. пунктів (3 села, 4 хут, 1 економія), 1728 госп., 9712 ж., 8275 дес. придатної землі. Св. існувала до 1923.

СОКИРИНСЬКЕ ОЩАДНО-ПОЗИЧКОВЕ ТОВАРИСТВО ПАВЛА ГАЛАГАНА. Засноване 20.01.1872. Григорій Павлович Галаган пожертвував тов-ву 3000 крб. з тим, щоб частина прибутків з цього капіталу була

використана для покращення побуту в Сокиринцях, відкриття лікарень, притулків, утворення пожежних пунктів, ремісничих класів в училищі. С.О.П.Т. розмістилося в подарованому Ґалаганом цегляному будинку з меблями. Спочатку тов- во було відкрите лише для селян Сокиринець, потім стало приймати козаків та інш. жителів села, з 1874 - жителів Сокиринської волості, а з 1877 - також і жителів Іванківської та Срібнянської волостей. 1874 Галаган виклопотав кредит тов-ву від Держбанку на 5000 крб., збільшений через рік до 15000 крб., а 1888 - до 60 тис. крб. 1873 в ньому наліч. 70 членів з капіталом 4888 крб. 10 коп. Через рік уже було 1092 члени, а капітал виріс до 159433 крб. Тов-во допомагало сільс. жителям коштами в разі потреби. Мало свій статут. Працювало до 1917.

СОКИРИНСЬКИЙ ВЕРТЕП. Давній ляльковий театр в Україні (один з видів фольклорного театру) пов'язаний з системою народної святковості. Виник на поч. 17 ст. й існував до поч. 20 ст. Св. відноситься до найстаріших в Україні, датується 1770, коли київські бурсаки донесли до Сокиринець текст вертепу й ноти. Цей вертеп належав прадіду Григорія Павловича Івану Галагану - поміщику Сокиринець. Вертеп складався з 36 ляльок. Місцем дії вертепного театру була маленька переносна сцена у вигляді скриньки, яка зовнішнім виглядом схожа на макет двоповерхового будиночка. За задньою стіною цього будиночка діє схований виконавець вистави: він водить ляльки й фігурки по щілинах, прорізаних у підлозі театру, і говорить за них різними голосами, відповідно до ролей дійових осіб. Починалося дійство на верхній сцені біблійними легендами, які супроводжував хоровий спів - колядки й канти. На нижній сцені розігрувалися комічні народні побутові сцени з реального життя. Вистави відбувалися щорічно на Новорічні свята. Головним артистом і керівником був сокиринський селянин Фесенко. Він вміло і майстерно змінював голоси лялькам-маріонеткам. Головними героями вертепної драми були: Запорожець, Баба, Дід, Солдат, Смерть та ін. Разом з вертепом виступав Галаганівський хор селян, який виконував не тільки богослужебні п'єски, а й народні пісні. Крім хору, у вертепному дійстві брав участь і скрипаль, який виконував різні мелодії. Зараз Св. зберігається в Музеї театрального, музичного і кіномистецтва України в Києві. Існував також вертеп і в *с.Дігтярях* (зберігається в Чернігівському історичному музеї).

СОКИРИНСЬКИЙ ПАЛАЦ. Споруджений 1825-29 в стилі ампір у маєтку Ґалаґанів на зх. околиці с. Сокиринців Срібнянського р-ну за проектом арх. П. А. Дубровського. Мурований, двоповерховий, прямокутний в плані, з великим декор, куполом у центрі. Гол. фасад прикрашено восьмиколонним портиком іонічного ордера, поставленим на аркаду. Парковий фасад має шестиколонний портик, від якого на рівні парадних кімнат 2-го поверху відходить пандус, який розширюється до низу й плавно сполучається з *Сокиринським парком.* Обабіч у кін. 19 ст. встановлено дві мармурові копії античних скульптур та декор, вази. У будинку налічувалося 60 кімнат, які були сполучені між собою здебільшого за анфіладною системою. Критими переходами Сп. поєднується з двоповерховими флігелями (загальна довж. палацу 105 м). Гол. фасад орієнтовано на Пн. Сх. у бік парадного в'їзду, до якого веде широка алея довж. 400 м. С. п., ворота з огорожею, алея із службовими флігелями обабіч неї утворюють парадну частину садиби. На Пн. містяться госп. двори з приміщеннями для худоби, стайнею, сараями. У сх. напрямі від С. п. до села вела пряма алея, на якій були розташ. дві ц-ви та дзвіниця (не збереглися). У парку збереглася оранжерея з теплицями - єдиний на Лівобережжі комплекс споруд цього типу, що зберігся, альтанка, місток. 1920 в Сп. розмістилась агрономічна школа, пізніше—*Сокиринський с.-г. технікум.* Тепер у

Сп - СПТУ №36. За післявоєнний час в одній з кімнат Сп. відкрито музей народного кобзаря Остапа Вересая (див. також с. Сокиринці).

СОКИРИНСЬКИЙ ПАРК - пам'ятка садово-паркового мистецтва держ. значення (з 1972). Міститься за 5 км від автодороги Київ - Суми поблизу села *Сокиринці* Срібнянського р-ну. Перебуває у віданні СПТУ №36. Частина палацово-паркового комплексу. Основою парку був ліс з віковими деревами. Нині до складу паркової рослинності входить біля 40 порід. Первісне планування створене 1823-25 садівником І. Є. Бістерфельдом за участю арх. П. А. Дубровського. У 1826-31 роботами керував Редель, з 1834— К. Христіані, у кін. 19 ст. - на поч. 20 ст. - К. Ф. Яничек. Площа 427 га. Складається з регулярної частини (комплекс споруд біля входу, гол. алея, Сокиринський палац, службові будівлі) і пейзажної зх. частини (пл. 60 га), що відкривається за палацом і по схилу спускається до ставу (пл. 10 га). Рослинність - дуб, береза, берест, липа, тополя біла, граб, клен гостролистий, модрина, ялина, сосна звичайна і чорна, каштан. З чагарників найбільше таволги.

Сокиринці. Каплиця в парку. Фото 30-х рр. 20 ст.

Збереглися сторічні платан, три дерева зх. буку. Шевченківський явір - найстаріше дерево парку. Ландшафт доповнювали паркові споруди: дві альтанки (одна з них-ротонда; 1829, збереглася), ц-ва з дзвіницею, каплиця (не збереглися), колодязь, гребля, містки (Красний та Готичний), скульптури. 1971 поруч з палацом встановлено кобзарю Вересаю О.М. пам'ятник. Тепер тер. Сп. частково забудована другорядними спорудами, окремі паркові дільниці засаджені регулярними лісомеліоративними насадженнями, що порушує структуру й об'ємно-просторову композицію парку.

СОКИРИНСЬКИЙ С.-Г. ТЕХНІКУМ. Засн. 1920 як агрономічна школа в кол. маєтку Ламсдорф-Галагана в с. Сокиринцях, і була єдиною профшколою агрономічної освіти на Прилуччині. Школа мала землі 350 десятин, пасіку на 20 вуликів, молочну ферму, теплицю та оранжерею. Працювало два відділення - садівництва і хліборобства. Після закінчення школи учні мали право без іспитів вступати до технікумів. На 1923 відбулося 2 випуски. Пізніше реорганізовано в технікум, а 1972 - в СПТУ №36.

СОКИРИНЦІ - село Срібнянського р-ну, центр сільради. Розташ. у верхів'ї р. *Утки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру. 590 дворів, 1589 ж. (1996). За легендою назва села пішла від першого поселенця Івана Сокирки, який 1092 заснував над річкою Уткою хутір. Вперше згадується О. Пшездецьким у описі володінь Яреми Вишневецького у 40-х рр. 17 ст. [16]. Входили до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923- 30). 1666 - 32 госп. селян (козаки не показані). Вільне військове село до 1716, коли гетьман І. Скоропадський надав його прилуц. полковнику Гнату Галагану (в селі наліч. близько 150 дворів селян). Останній вибрав С. для своєї резиденції. Тут він

побудував дерев, ц-ву, в якій 1777 був похований його син Григорій. Пізніше, на кошти Катерини Василівни Галаган (дружини Павла Григоровича) 1858 була збудована мурована домова Петро-Павлівська ц-ва, приписана до Варваринської мурованої ц-ви, спорудженої 1803 на кошти Григорія Івановича Галагана. Крім названих, діяла ще дерев. Вознесенська ц-ва, побудована 1781 на кошти надв. ради. Івана Григоровича Галагана (перша ц-ва в С. збудована до 1666). 1737- 147 госп. селян, 61 госп. козаків (16 виборних, 45 підпомічників) і 1 госп. козачих підсусідків. 1740 в С. було 100 дворів (104 хати) селян (у числі власницьких служителів названі: війт, комісар, тесля, стельмах, бондар, лісник, шкляр та ін.), 48 дворів (50 хат) козаків; діяли: дерев, ц-ва, школа, шпиталь і шинок власницький. За полковником Грип Гн. Ґалаганом у С. 1764 значилося 704 душі чол. статі селян. 1780 - 166 дворів (238 хат) селян, 3 двори (5 хат) підсусідків, 79 дворів (131 хата) козаків. 1797 наліч. 1289 душ чол. статі податкового населення. Поміщиками С. були: наприкінці 18 ст. - майор Григ. Ів. Галаган, у 19 ст. - його нащадки. У 1823-29 рр. споруджено *Сокиринський палац* з *Сокиринським парком.* У маєтку існували кріпацький театр, хор тощо. 1859 - 476 дворів, 2951 ж. Згідно з реформою 1861 в С. утворене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян (1861-66), якому підпорядкована 1 сільс. громада (842 ревіз. душі). Козаки були підпорядковані Никонівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей С. 1867 стали центром нової вол. 2-го *стану.* 1886 - 8 дворів селян казенних, 381 двір селян-власників, 241 двір козаків, 6 дворів міщан та ін., 690 хат, 3487 ж.; діяли: 2 ц-ви, земське початкове однокласне училище (заснов. 1838, у віданні земства-з 1873), шинок, 3 крамниці, базар щосереди й щонеділі, 2 ярмарки на рік (Вознесенський й Олександро-Невський 30 серпня), 7 кузень, 1 вод. млин, 57 вітряків, 6 олійниць. Після смерті Григорія Павловича (1888) припинився рід Ґалаґанів по чоловічій лінії. Всі маєтки перейшли до нащадків по жіночій лінії - до дочки Павла Григоровича Марії Павлівни. її дочка Катерина Комаровська одружилася з генер.-лейтен. К. М. Ламздорф; йому царськ. указом (1894) дозволено іменуватися графом Ламздорф-Галаганом. 1910 в С. - 825 госп., з них козаків - 305, селян - 489, євреїв - 8, ін. непривілейованих - 8, привілейованих - 15, наліч. 4569 ж., у т.ч. 56 теслярів, 35 кравців, 20 шевців, 12 столярів, 18 ковалів, 3 слюсарі, 170 ткачів, 8 візників, 229 поденників, 87 займалися інтелігентними та 639 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 3805 дес. придатної землі. Діяли: земське початкове однокласне училище, в якому навчалися 202 хлопч. (1912), жіноча церковнопарафіяльна школа, Варваринська й Вознесенська ц-ви (крім домової). Крім Ламздорф-Галаганів, у С. на поч. 20 ст. землевласниками були: Андрій, Ганна, Василь та Іван Кіндратовичі Черкасови. У 1920-х рр. відкрито *Сокиринський сільгоспадарський технікум.* У 1920-27 діяв Сокиринський художньо-історичний музей. 1922 збиралися два ярмарки - 6 травня і 21 серпня (за новим стилем). У 1923-30 С. - центр сільради. 1925 - 1077 дворів, 4795 ж.; 1930 - 1009 дворів, 4488 ж.

Сокиринці. Усипальня Галаганів. Фото 30-х рр. 20 ст.

Уродженцями села є акад. Укр. АН математик Г. В. Пфейффер (1872-1946), закінчив Прилуцьку чоловічу гімназію; авіаконструктор, лауреат Державних премій Є. К. Сенчук (1919-74); Герой Рад. Союзу В. В. Крикливий. У С. жив і помер укр. кобзар О. М. Вересай (1809-90). 1845 по дорозі в Ромни маєток Г. П. Галагана відвідав Т. Г. Шевченко, який подарував власнику маєтка окреме видання поеми «Тризна» з дарчим написом. Враження про перебування в С. відбито у повісті «Музикант», у листі до Г. П. Галагана. В парку зберігся явір, де, за місцевими переказами, любив відпочивати поет. До С. приїздили художник Л. М. Жемчужников (1828-1912), який написав тут кілька картин, композитор М. В. Лисенко (1842-1912), який записував думи й пісні О. Вересая. Поблизу С. є кургани 2-1 тис.до н.е. С. розташовані за 5 км від автодороги Київ-Суми.

СОКІЛКА - річка. Див. *р. Сокулка.*

СОКОЛІВСЬКЕ - заказник бот. (з 1978). Листяний ліс віком 60-70 років, окремі дуби - до 300 років. У трав'яному покрові - звіробій, конвалія, спориш, чистотіл. Розташ. близько с. *Сокиринців* Срібнянського р-ну. Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 454 га.

СОКОЛОВСЬКОГО ХУТІР - Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав війс. т. Соколовському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

СОКОЛОВСЬКОГО ХУТІР - Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав війс. т. Соколовському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

СОКУЛКА (Сокілка) - річка, права прит. р. *Удаю* [32]. З 1615 обмежувала володіння *Ладанського м-ря.* Тече терит. Прилуцького р-ну.

СОЛОМАХИН - хут. Розташ. на прав, березі р. *Полової* (лівої прит. р. *Удаю),* за 5 в. від м. Прилук. Вперше згадується 797 [9]. Входив до Прилуцького пов. 1797 наліч. 34 душі чол. статі податкового населення. Зважаючи на значну його кількість, можна припустити, що хут. був засн. ще за часів полкового устрою. Останній раз хут. під такою назвою згадується 1804 [12].

СОЛОСЬКИЙ (Солохи) - хут. Розташ. на лів. березі р. *Смож* біля впадіння його в р. *Удай,* за 2-3 в. від с. *Смош.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 належав кн. І. М. Юсуповій, після її смерті (1788) - сину М. Б. Юсупову. Згідно з даними ревізії 1795 до *Ряшківської суконної мануфактури* були приписані 5 душ селян хутора. 1797 наліч. 5 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 1 двір, 8 ж. До кінця 19 ст. хут. не згадується. 1910-х. Солохи Ряшківської вол. - 2 госп. селян, 16 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. *Смош,* 6 дес. придатної землі. У 1923-30 С. підпорядкований Смоській сільраді. 1925 - 4 двори, 27 ж.; 1930 - 5 дворів, 31 ж. Пізніше не згадується.

СОЛОХА - річка. Див. *р. Іваниця.*

СОЛОХИ - хут. Див. *х. Солоський.*

СОРОЧИНСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Шмідта вулиця.*

СОРОЧИНЦІ (у 18 ст. ще - Сорочинці Ближні) - село Прилуцького р-ну, включене 1936 до складу м. Прилук. Розташ. на лів. березі р. *Удаю.* Вперше згадуються 1713 [16]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (з 1932). Виникли в кінці 17 ст. з хуторів, які селилися в той час біля Прилук. Місцеві жителі вважали ще наприкінці 19 ст, що у цій місцевості гніздилося багато сорок, через що перший поселенець одержав прозвище Сорока, звідки й пішла назва поселення. 1713 на кошти сотника Полкової сотні Івана Маркевича тут була побудована перша дерев, трибанна Миколаївська ц-ва. Тоді ж у С. було 27

дворів селян. І. Маркевич теж мав у селі свій «фільварк». До 1780 С. у ревізіях та при розподілі «порцій» і «рацій» не згадуються. Село, мабуть, залишалося ратушним до тих пір, поки його землі й селяни не були частково скуплені різними державцями. У відомості 1780 в С. значилося 32 двори (41 хата) селян, 2 двори (4 хати) підсусідків і 2 двори (7 хат) козаків. Селяни належали різним власникам. Між ними були колез. ас. Ф. С. Ракович, надв. ради. С. С. Карпинський, полковий обозний Я. М. Огронович, колез. ас. І. Д. Маркевич. 1797 наліч. 190 душ чол. статі податкового населення. 1804 Варвара Маркевич мала кам'яний флігель при своєму будинку в С, що було рідкістю на той час. 1809 дерев, ц-ву переробили - зняли дві бокові бані, підвели кам'яний фундамент. 1810 в селі мешкало 193 душі чол. статі (4 дворян, 15 козаків, 4 селян казенних, 16 селян ратушних, 154 селян поміщицьких). У 19 ст. власниками селян були: підпоручик П. І. Маркевич, його син корнет І. П. Маркевич, Горленки, М. І. Величко та ін. Останній вніс значний вклад у будівництво мурованої однобанної ц-ви (замість старої дерев.), яка була споруджена 1856. 1859 - 38 дворів, 342 ж. С. входили до *Прилуцької вол.* 1-го (1837-65) і 3-го (1865-1923) *станів.* 1886- 11 дворів селян державних (мабуть, кол. ратушних), 23 двори селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (Крековська й Масляниківська), 12 дворів козаків, 13 дворів міщан та ін., 61 хата, 296 ж.; діяли: мурована *Миколаївська ц-ва,* однокласна змішана церковнопарафіяльна школа, шинок, 2 кузні, 3 вітряки. 1910 - 103 госп., з них козаків - 21, селян - 56, ін. непривілейованих - 22, привілейованих - 4, наліч. 598 ж., у т.ч. 16 кравців, 9 шевців, 3 столярі, 4 ковалі, 2 слюсари, 2 чинбарі, 5 лимарів, 20 візників, 31 поденник, 5 займалися інтелігентними та 72 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 352 дес. придатної землі. Діяла Миколаївська ц-ва. Крім названих вище, землевласниками в С. були поміщики: П. А. Масляников, Я. М. Медведовський, О. Соломаха. У 1923-30 С. підпорядковані Лапинській сільраді. 1925 - 151 двір, 636 ж.; 1930 - 133 двори, 722 ж. 1930 створено колгосп «Червоний махорочник», який 1950 об'єднаний з приміськими артілями «Новий побут» та ім. Сталіна в один колгосп ім. Сталіна. 26.05.1936 С. *ргзомзЛапинцями* включені до складу м. Прилук. На С. міститься *Школа №13, Миколаївска церква.*

СОРОЧИНЦІ ДАЛЬНІ - село*. Див. с* *Лісові Сорочинці.*

СОРОЧИНЦІ - район побутовий історичний. Див. *Сорочинці село.*

СОСНОВИЙ провулок (у пн. частині міста, на *Сорочинцях;* у кінці вул. Амбулаторної, на «Карпівщині»). Забудова почалася з 1975. До 1917 тут були землі поміщика Карпова; у 1930-х рр. - поля колгоспу, потім - городи працівників ьіськвиконкому. Довж. 550 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

СОТНИКІВКА - село, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру. 1925 - 352 двори, 1785 ж.; 1930- 370 дворів, 1965 ж. Нині село Яготинського р-ну Київ. обл.

СОТНИЧИЙ - хут. Сулимівської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 19 км від райцентру і за 1 км від с*. *Сулимівки.* 1925 -60 дворів, 316 ж.; 1930-60 дворів, 329 ж. Пізніше приєднаний до с*. *Сулимівки* Яготинського р-ну Київ. обл.

СОФІЇВКА - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1021 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

СОФІЇВКА (до 1947 - Татарівка) - село* Носівського р-ну, центр сільради. Розташ. за 30 км від райцентру і за 25 км від залізнич. ст. Кобижчі. 450 ж. (1988). Вперше згадується 1753 [16]. Входила до Монастирищенської сотні Прилуцького полку. Поселена б.т. Андр. Павл. Раковичом, після смерті якого дісталася його сину - хорунжому генер. артилерії Степ. Андр. Раковину і далі - онуку Фед. Степ. Раковичу. 1753 - 21 двір (21 хата) і 71 бдв. хата селян. 1780 - 39 дворів (57 хат) і 10 бдв. хат селян (козаків не було). За б.т. Ф. С. Раковичем налічувалося 298 душ чол. і 309 душ жіноч. статі селян. Після скасування полкового устрою село* 1782 відійшло до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

СОФІЇВКА - урочище заповідне (з 1972). Природні комплекси переважно дубово-соснового лісу, віком понад 60 років, навколо мальовничого озера. Розташ. в Ічнянському р-ні, поблизу м. *Ічні.* Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 25 га.

СОФІЇВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. Розташ. біля ставка Поповичівського, за 55 в. від повітового центру і за 25 в. від станової квартири (в *Іваниці).* 1859 наліч. 1 двір, 6 ж. Нині не існує.

СОФІЙСЬКИЙ ПОЛК. На поч. 80-х рр. 18 ст. Катерина II реорганізувала козацькі полки *Лівобережної України* в регулярні частини Російської армії. Згідно з указом від 28 червня 1783 створені драгунські полки з виборних козаків: Софійський, Глухівський, Київський, Сіверський, Чернігівський, Лубенський, Переяславський, Ніжинський і Стародубський. У лютому 1784 полки, які формувалися, були перейменовані в карабінерні, тобто у важку кінноту. Карабінери були озброєні палашами, карабінами й пістолетами. Через складні міжнародні обставини генер.-губернатор *Лівобережної України* П. О. Румянцев зміг розпочати здійснення намічених заходів тільки на поч. 1784. Він поставив вимогу зібрати з полків відомості про кількість дворів та кількість козаків виборних і підпомічників. Причому малися на увазі виборні козаки, які дійсно служили у війську. Одержавши відомості, П. О. Румянцев перерозподілив існуючі раніше сотні між полками таким чином, щоб кількість виборних козаків у нових полках була приблизно однаковою. До реорганізованого Прилуцького полку увійшли сотні: Полкова, Переволочнянська, частина Красноколядинської, Корибутівська, Іваницька та Ічєнська. Крім того, до полку були додані три сотні кол. Ніжинського полку - Конотопська, Івангородська й частина Бахмацької. Після перерозподілу сотень в Прилуцькому полку залишилося 7357 козаків з 10290 чол., які були в ньому до реорганізації. Реорганізований Прилуцький полк наприкінці 1784 був перейменований в Софійський карабінерний. Першим командиром Сп. з 1784 був полковник, аз 1787 по 1788 рр. бригадир Олександр Дерпер з курляндських дворян. Під час другої російсько-турецької війни командуючий Українською армією П. О. Румянцев у березні 1788 реорганізував Софійський, Переяславський та Лубенський карабінерні полки в легкокінні («легкоездные»). Полковим командиром залишився О. Дерпер. Штатна кількість (1106 чол.) і склад (6 ескадронів) полку не змінили. Після звільнення П. О. Румянцева у квітні 1789 від командування Українською армією Софійський полк знову був переведений до розряду карабінерних. 1789 командиром полку призначений полковник А. І. Арсеньєв. У квітні 1790 вийшов царський указ про створення нового лейб-кірасирського полку з ЗО ескадронів. У процесі його формування ескадрони Софійського полку увійшли до складу нового лейб-кірасирського. 1 березня 1792 Софійський полк виділився з лейб- кірасирського і знову одержав статус карабінерного. Полковим командиром знову став А. І. Арсеньєв, тепер уже бригадир. На цій посаді він залишався до лютого 1795, коли його призначили генер.-майором. Замість нього командиром полку став полковник кн. Борис Андрійович Голіцин. З самого початку формування Софійського полку в його командному складі була невелика кількість кол. прилуцької старшини, яка займала посади не вище ротмістра. А до 1794 їх майже не залишилося - з 60 чол. командного складу тільки троє раніше служили в

Прилуцькому полку. В Софійському карабінерному полку в чині прем'єр-майора служив деякий час кн. Петро Іванович Багратіон - майбутній герой Вітчизняної війни 1812. До цього полку він перейшов 4 травня 1794 з Київського кінно-єгерського полку, а 16 червня 1795 його переведено у Ліфляндський єгерський корпус. З 31 травня в Софійському карабінерному, а потім кірасирському полку служив підполковником кн. Іван Сергійович Одоєвський - батько декабриста Олександра Івановича Одоєвського, учасника повстання на Сенатській площі в грудні 1825. У листопаді 1796 Глухівський, Ніжинський, Київський, Софійський, Стародубський та Чернігівський карабінерні полки були реорганізовані в кірасирські, а Сіверський - в драгунський. Згідно з прийнятим у той час новим військовим статусом кірасирський полк повинен був складатися з 10 рот і 5 ескадронів. У кожній роті наліч. 97 чол., у т. ч. 87 кірасирів. Всього в полку було 1033 чол. та 908 стройових коней. Під час переформування Софійського карабінерного полку в кірасирський, полковим командиром залишався Б. А. Голіцин, якому 28 листопада 1796 було присвоєно звання генер.-майора, а 1 квітня 1798 - звання генер.-лейтенанта. На посаді командира полку він залишався до 27 листопада 1798, коли був переведений в кінну гвардію. Після вибуття Б. А. Голіцина командиром полку 15 грудня 1789 був призначений генер.-майор Яків Іванович Караб'їн. Причому змінилася й назва полку - з цього часу він став називатися «Кірасирський генерал-майора Караб'їна полк». Я. І. Караб'їн, очевидно, не приступав до виконання своїх обов'язків, бо в січні 1799 його в полку ще не було, а в травні цього ж року він помер. Командиром полку 25 квітня 1799 був призначений генер.-майор гр. Олександр Остапович Ігельстром, який недовго пробув у полку - вже 29 липня 1799 на його місце призначено генер.-майора Петра Олександровича Баркова. У березні 1800 полк був розформований. Особовий склад полку пішов на укомплектування Лейб-кірасирського полку та піхоти Брестської інспекції.

СОХАНСЬКОГО ХУТІР Переволочнянської сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. Розташ. поблизу р. *Удаю* між селами *Мамаївкою* і *Полонками.* 1781 належав наміснику Соханському, наліч. 3 хати селян [7, 8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ НА ПРИЛУЧЧИНІ У 18 СТ. На Прилуччині головною галуззю с.-г. виробництва було хліборобство, вирощували також льон, коноплі, тютюн тощо. Основною робочою худобою в селянських господарствах були воли, у меншій мірі - коні. Поряд з хліборобством важливе місце посідало тваринництво. Розводилася велика рогата худоба, коні, вівці. Порівняно слабо розвивалося птахівництво. Одним з основних видів промислів на Прилуччині здавна було млинарство. Значного поширення набувало винокуріння, розповсюдженість якого пояснювалася тим, що переробка хліба на горілку давала прибуток у 2 - 3 і навіть 4 рази більший, ніж його продаж. Традиційною галуззю промисловості Прилуччини залишалося селітроваріння. Серед мануфактурних підприємств України найбільшою була *Ряшківська суконна мануфактура,* заснована в пер. пол. 18 ст. У цей час інтенсивно зростало феодальне землеволодіння старшинське та монастирське. Старшинське володіння продовжувало існувати в двох основних формах: приватне («зуполне») й рангове. Співвідношення між ними змінювалися - все більше рангових маєтностей переходило до старшинської верхівки у приватне володіння. Гетьманами І. Мазепою та І. Скоропадським у *Прилуцькому полку* передано у приватне володіння більш як 30 вільних військових сіл. Зміцніло монастирське землеволодіння. Значними маєтностями і тисячами селян володів *Густинський Свято-Троїцький монастир* (за ревізією 1782 йому належало 3207 селян). У 1786-88 в Україні відбулася секуляризація (передача в казну) монастирських і церковних земель. Значна частина монастирів була ліквідована, а монастирські селяни віднесені до категорії державних селян і переведені на грошову ренту. Внаслідок загарбницьких дій феодалів площі орних селянських земель швидко зменшувалися. У 30 - 40-х рр. у Прилуцькому полку безземельних селянських дворів наліч. більше, ніж 40%, а безземельні козацькі двори перевищували 30%. На поч. 18 ст. в ряді старшинських і монастирських маєтностей регулярною стала дводенна панщина. Протягом пер. пол. 18 ст. обсяг феодальних повинностей помітно зріс-у багатьох маєтностях панщина в 2 - 3 дні на тиждень стала нормою. 5 квітня 1797 царським указом офіційно встановлювалася триденна панщина із збереженням натуральних та грошових повинностей. Великий обсяг повинностей виконували селяни на користь ратуші. Селяни, міщани та підсусідки вільних військових сіл також виконували різні повинності, які мало чим відрізнялися від повинностей ратушних селян. Частина селян, прагнучи уникнути поборів, переходила на становище підсусідків - несамостійних господарів, які жили при дворах більш заможних власників старшини, монастирів, заможних козаків і селян. Це в значній мірі позбавляло селян від повинностей, але ставило їх у цілковиту залежність від своїх господарів. Важкою повинністю для населення було розквартирування на постій по дворах солдатів і офіцерів рос. армії, а також «дача на консистентов порций («порціонів») и раций» («раціонів»), тобто безкоштовна поставка провіанту (порціонів) і фуражу (раціонів) у драгунські полки (див. *Консистенські дачі).* Право розміщення регулярних військ на постій по дворах місцевого населення відмінено лише у 19 ст., а порціони й раціони скасовані 1765, коли вони були замінені «румянцевским рублевым окладом» (по одному крб. з кожного двору). Старшина, духівництво і виборні козаки звільнялися від дачі на консистентів порціонів і раціонів, а від двох

дворів козаків підпомічників вимагали стільки порціонів і раціонів, скільки від одного селянського двора. Досить поширеною була гужова повинність - необхідність надавати підводи для транспортування провіанту, фуражу, військового спорядження, різних вантажів тощо. Селяни, міщани й рядове козацтво мали також виконувати різні будівельні роботи: споруджувати міські укріплення, брати участь у будівництві каналів, копанні ровів, а також нести різні служби на оборонних лініях і спорудах. Усе це приводило до масового зубожіння як козаків, так і селян. У 1740-51 рр. число дворів «нищетних» та «крайнє нищетних» козаків перевищувало 76%. Архівні документи свідчать, що козаки Прилуцького полку, порівняно з козаками інших полків, були найбіднішими. Безперечно, що такому становищу сприяла феодальна політика родини Ґалаганів, яка керувала полком півсотні років. Посилення феодального гніту особливо відбилося на становищі селян. У безправному становищі перебували селяни приватних, монастирських і рангових маєтків. За даними ревізії 1740 до категорії «убогие» було віднесено 23%, а до категорії «нищетние» - 69,6% усіх селян Прилуччини. Згідно з ордером гетьмана К. Розумовського пропрове-дення 1753 ревізії селянсько-козацьке населення за майновим станом ділилося на 5 категорій: «можногрунтовые и значного промыслом дворы», «средне-грунтовые и средние промыслом дворы», «малогрунтовые и малые промыслом дворы», «нищетные дворы и бездворные хаты» і «крайненищетные дворы и бездворные хаты». В результаті ревізії виявилося, що з 14806 усіх дворів та бездвірних хат «нищетные» і «крайненищетные» складали 96,8%. 1780 на терит. Прилуцького полку мешкало близько 140 тис. чоловік.

СПАРТАКА ВУЛИЦЯ (кол. Папаніна; у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. 18 вересня (№ 10) (навпроти терит. *Ф-ки головних уборів «Корона»)* на Пд. до

вул. Челюскінців (№№ 9,13а), паралельно вул. Андріївській, Моло-діжній, перетинає вул. Ракитну. Закінчується №№ 35, 38. Довж. 375 м, без тверд, покриття. Прокладена 1947 на городах жителів вул. Андріївської. Першу назву отримала на честь Папаніна І.Д. (1894-1986) - полярного дослідника. У середині 1950-х рр. перейменована на честь Спартака - вождя повсталих рабів у Давньому Римі. Забудована приватними житл. будинками.

СПАРТАКА провулок. Див. *Гнідаша вулиця.*

СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКИЙ СОБОР у м. Прилуках. Дерев'яна Спаська церква була побудована приблизно в 1653-1655 (у 1653 та 1654 вона мала ще недобудовані бані). Наприкінці 17 - на поч. 18 ст. ця ц-ва згоріла. На її місці в 1710-20 за кошти прилуцького полковника Гната Галагана була споруджена нова мурована п'ятибанна ц-ва (після пожежі 1834 змінено форми бань). Під час пожежі 14 вересня 1781, що охопила майже все місто, згорів дерев'яний *Різдва Богородиці собор.* Спасо-Преображенська ц-ва, мабуть, теж трохи постраждала, але не дуже, бо в документі «О сгоревшем в городе Прилуке в бывшей пожар разном строении» вона не згадується. Після необхідного ремонту Спасо-Преображенська ц-ва була освячена соборною, якою вона залишалася до 1817, коли був освячений новий Різдва Богородиці собор.

Спасо-Преображенський собор, 2006

Спасо-Преображенська ц-ва діяла як парафіяльна, 1930 закрита. Після декількох етапів реставраційних робіт, які почались у 1960-х, церква 1991 була освячена соборною і прийняла перших віруючих. Споруда в стилі укр. барокко, цегляна, на цегляному фундаменті, оштукатурена і побілена. Зовнішні стіни собору товщиною 1,9-2,2 м. У плані має форму рівнокінцевого хреста. Між раменами прибудовано криволінійні приміщення. Розміри 24х25 м, висота до останнього карнизу 13,5 м. Дзвіниця збудована окремо від собору, разом з *Миколаївською ц-вою.* Мала 7 дзвонів; найбільший вагою 121 пуд з написом: «Подарований сім'єю Гната Галагана». У кін. 19 ст. зроблено цегляну огорожу і сторожку (не збереглися). При соборі діяли школа й шпиталь. Розташ. в історичному районі міста, на розі вул. Галаганівської та Шевченка.

СПІВАКІВ (Фесенків-Співаків) - хут. Грицівської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 9 км від райцентру. 1925 - 4 двори, 13 ж.; 1930 -4 двори, 21 ж. Нині не існує.

СПІВАКОВЕ (Співаків, Співаківський) - село* Талалаївського р-ну Чернецької сільради. Розташ. на лів. березі р. *Березовиці* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 15 км від райцентру. 60 дворів, 136 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входило до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1781 х. Співаківський належав козакам Співакам. 1859 в х. Співаків наліч. вже 50 дворів, 397 ж., приписаних до парафії Миколаївської ц-ви с. *Березівки.* Входив до *Березівської вол.* 2-го *стану.* 1886-46 дворів козаків, 4 двори селян-власників, 1 двір міщан та ін., 53 хати, 329 ж. 1910 в х. Співаків-46 госп., з них козаків - 41, селян - 5, наліч. 292 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 7 ткачів, 2 поденники, 2 займалися інтелігентними та 14 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 515 дес. придатної землі.

Під час утворення округів хут. 1923 відійшов до Роменського округу.

СПОДАРЕНКІВ - хут. Чернещинської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 16 км від райцентру. 1925 - 1 двір, 9 ж.; 1930- 1 двір, 6 ж. Нині не існує.

СРІБНЕ - смт, райцентр Срібнянського р-ну. Селищній раді підпорядковані с*. *Артеменкове* і с. *Никонівка.* Розташ. на річках *Лисогорі* і *Срібнянці,* за 45 км від залізнич. ст. Прилуки. 4 тис. ж. (1996). Вперше згадується в літописі 1174 під назвою «Серебряне». Знищене ордами Батия 1239. Можливо, відродилося в 14 ст. і знову зруйноване кримським ханом Менглі-Гиреєм 1482. 1592 згадується «Серебряне городище», поблизу якого на початку 17 ст. побудована фортеця. З 1649 центр *Срібнянської сотні* Прилуцького полку, містечко. Входило до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923); райцентр Прилуцького округу (1923-30). До 1648 належало кн. Вишневецьким. Населення С. брало активну участь в сел,- козацьких повстаннях 30-х рр. 17 ст. та у визвольній війні укр. народу. 1640 виникло *Срібнянське братство* для протистояння релігійним утискам. Воно засн. братську школу й шпиталь. Укріплення побудованої при Вишневецьких фортеці були не дуже надійні, бо московський воєвода Пожарський 1659 «без великої праці дістав місто Срібне», де перебував у той час прихильник гетьмана 1. Виговського прилуцький полковник Петро Дорошенко. При цьому населення м-ка знищене, частково узяте в полон. Протягом наступних років С. відбудоване і населене заново. 1666 перепис зареєстрував тут лише 114 госп. міщан (козаки не показані). У числі їх було 36 госп. міщан «первой стати» (найбагатші), один двір мельника і один - «мельничного целовальника», також віднесених до міщан «первой стати», 9 госп. міщан «средней стати» (у тому числі 3 двори різників) та 67 госп. міщан «меншой стати». З цього видно, що ремісничий прошарок у С. практично був відсутній. Це також було наслідком зруйнування міста 1659. У наступні роки стан з ремісничим населенням у місті змінився на краще. У 17 ст. в С. базари збиралися по понеділках і п'ятницях, а ярмарок - «в день Николы осеннего». 1718-25 дворів козаків, 322 двори селян. Розташування м-ка в центрі торговельних шляхів і наявність можливостей для збуту товарів сприяло розвитку ремісництва. 1731 в С. було вже п'ять цехів: ткацький, кравецький, ковальський, шаповальський 1 різницький. Ремісники продавали свої вироби на ярмарках. Головними предметами торгівлі були шапки й тютюн. Особливо славився сорт тютюну «срібнянка». В цьому році в м-ку діяли 2 церкви - «міська» тобто центральна і «підгірська»; крім того, в с. *Подолі,* який був фільварком м-ка і окремо від С. у 18 ст. не показувався, була ще «подільська» ц-ва. 1741 колишній срібнянський сотник Антон Троцина у своєму заповіті наказує: «...на всі три церкви Сребрянські по 40 золот. дати...». Таким чином, у той час у С. наліч. З ц-ви: Преображенська, Воздвиженська й подільська Миколаївська. За даними відомості 1737 в С. значилося 37 госп. козаків (8 виборних і 29 підпомічників), 538 госп. посполитих і 7 госп. підсусідків. А за даними ревізії 1740 в С. - 201 двір (204 хати) селян, 18 дворів (18 хат) «майстерових», 11 бдв. хат підсусідків, 21 двір (27 хат) козаків; діяли 3 козацькі

Срібне. Мальовничий куточок, 2006

школи, 2 шпиталі, 6 шинків. У С, як і в усій Україні, поступово посилювалася експлуатація селян, зростали їх повинності. Внаслідок цього чимало селян залишило рідні місця, тікаючи на Запоріжжя. Із Срібнянської сотні за період 1736-40 втекло 57 чол. При роздачі грузинам у 1740-х рр. селян в Україні, в С. їх було роздано до 200 дворів. Тоді з'явилися тут кн. Орбеліані, Жевахови, Туманови та ін. Після цього в м-ку залишилося близько 150 вільних селянських дворів. Пізніше (1752) їх випросила у гетьмана К. Розумовського сестра його Агафія, яка була одружена з б.т. Власом Климовичем (Будлянським). 1780 в С було 32 двори (60 хат) козаків, 411 дворів (539 хат) селян та 22 двори (37 хат) підсусідків. Найбільшим землевласником у С. був камергер Михайло Власович Будлянський. 1784 йому належали 295 дворів (380 хат) селян; грузинським князям та ін. власникам - 166 дворів селян. 1780 в С. (разом з Подолом), крім селян, наліч. 35 дворів поміщиків, різночинців і духівництва, 10 дворів (27 хат) козаків виборних, 22 двори (33 хати) козаків підпомічників. Всього селян і козаків мешкало 1999 душ чол. та 1978 душ жін. статі. Діяли 4 дерев, ц-ви (четвертою стала дерев. Хресто-Воздвиженська ц-ва, збудована 1784 замість старої, побудованої в 1640-х роках), цегельний з-д Будлянського, 6 поставів вод. млинів, 6 цехів (кравецький, шаповальський, шевський, кушнірський, ткацький та ковальський); як і раніше, базари кожного понеділка й п'ятниці, а ярмарків стало два: перший - у Юр'їв день (23 квітня), другий - на Різдво Пресвятої Богородиці (8 вересня). 1789 М. Будлянський заснував суконну мануфактуру, яка виробляла для власної потреби 660 арш. сукна на рік. 1796 в С мешкало 1763 душі чол. статі, з них 183 - козаки, 72 - селяни державні, 1508 - кріпаків. Під час Вітчизняної війни 1812 населення С. брало активну участь у боротьбі проти французів. З дев'яти козацьких полків, які виставила Полтав. губ., два формувалися в С. Під час поділу Прилуцького пов. на стани в С. розмістилася станова квартира 2-го *стану* (1837-1923). 1841 Хресто-Воздвиженська ц-ва була перебудована. 1842 С. купив поміщик Трифановський, який побудував тут цукровий і миловарний з-ди. У 19 ст. великими земельними наділами володіли поміщики Мусін-Пушкіни; вони збудували в Подолі цукровий з-д, який пізніше був перебудований на гуральню. 1859 в С. (без Подолу) - 203 двори, 1334 ж.; діяли: 1 церква (подільська ц-ва згадується окремо; див. с. Поділ), Сільське управління, Сільська розправа, 3 ярмарки. Згідно з реформою 1861 в С. створене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, у віданні якого перебувало 4 сільс. громади (808 ревіз. душ). Козаки С.були підпорядковані Березівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. 1881 відкрито приймальну палату, пізніше - лікарську дільницю з лікарнею на 10 ліжок. 1886-24 двори козаків, 4 двори селян казенних, 201 двір селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (Трифановського, Рашкевича), 10 дворів міщан та ін., 254 хати, 1343 ж. (без Подолу); діяли: дерев. Хресто-Воздвиженська ц-ва, лікарня, двокласне міністерське сільське училище (1879), церковно-парафіяльна школа, Станова квартира, Волосне правління, поштова станція з прийомом і видачею грошової та ін. кореспонденції, посилок, земський лікар і аптека, заїжджий двір, 2 шинки, 5 крамниць, базар двічі на тиждень, ярмарки тричі на рік (25 березня, 23 квітня, 8 вересня), кузня, 25 вітряків, 4 олійниці, ґуральня. У 90-х рр. срібнянська ґуральня була найбільшою в повіті; добавився четвертий ярмарок - на 4-й неділі Великого посту. 1910 наліч.327 госп., з них козаків - 37, селян - 247, євреїв- 8, ін. непривілейованих - 23, привілейованих - 12, наліч. 2012 ж., у т.ч. 6 теслярів, 16 кравців, 15 шевців, 1 столяр, 5 ковалів, 3 ткачі, 20 візників, 72 поденники, 40 займалися інтелігентними та 314 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 3923 дес. придатної землі. Наприкінці 19 - на поч. 20 ст. землевласниками в С. були поміщики: Мих. Іван, та Максим Мих. Данчичі, Ольга Олександр. Мусін-Пушкіна, Віктор Вас. Новицький. Після закінчення громадянської війни почали працювати: лікарня, паровий млин, олійниця (1919), 7-річна школа (1923), аптека (1924), тричі на рік (1921) збиралися ярмарки (23 березня, 21 квітня, 6 вересня). У 1923-30 рр. С. - центр району і сільради. 1925 - 347 дворів, 1876 ж.; 1930-404 двори, 1865 ж. У С. народилися Я. Й. Саполович (1766-1830) - вітчизн. хірург, О. В. Дедюлін (1866-1924) - укр. мікробіолог, М. М. Никоненко - зав. відділом селекції Мліївської наук.-досл. станції садівництва, лауреат Держ. премії, Г. П. Затиркевич-Карпинська - укр. актриса. Поблизу С. - городище Срібний і посад періоду Київської Русі (9-13 ст), кургани 2-1 тис. до н.е.

СРІБНЯНКА (Сребрянка) - річка, права прит. р. *Лисогору* [32]. Брала поч. під м-ком *Срібним* кол. Глинського пов. Чернігівського намісництва і впадала в р. *Лисогір* біля того ж м-ка, мала довж. 1,5 в. [6]. Протікала терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку.

СРІБНЯНСЬКА ВОЛОСТЬ адм.-терит. одиниця на Пд. Сх. кол. Прилуцького пов. Полтавської губ. Св. утворена ще в Малоросійській губ. згідно з указом 1797 (у джерелах «стара» Св. згадується 1817 та 1827). Срібнянському Волосному правлінню до 1838 були підпорядковані лише козаки (1817 - 2886 душ чол. статі). За законом 1838 Св. була скасована й приєднана до Іванківської волості. Згідно з реформою 1861 в Срібному створене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, у віданні якого перебували 4 сільс. громади (808 ревіз. душ). За указом 1866 існуючі волості були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була й Св., яка входила до 2-го *стану.* 1868 в Св. наліч. 1755 дворів (524 козаків, 150 селян казенних, 981 селян-власників і тимчасовозобов'язаних, 29 солдат, 20 міщан, 16 дворян, 35 осіб духовного звання). 1886-21 нас. пункт (м-ко, 6 сіл, 2 села*, 12 хут), 1834 дворів (534 козаків, 183 селян казенних, 1082 селян-власників, 35 міщан та ін.), 1965 хат, 10504 ж. (3124 козаків, 1007 селян казенних, 6188 селян-власників, 185 міщан та ін.). 1900 16 нас. пунктів (м-ко, 6 сіл, 2 села*, 7 хут), 24 сільс. громади, 1847 дворів, 11882 ж.; діяли: 7 ц-ов (1 мурована, 6 дерев.), міністерське двокласне училище, 6 земських початкових однокласних училищ, 2 церковнопарафіяльні школи, 1 школа грамоти, 4 ярмарки. 1910-21 нас. пункт (м-ко *Срібне, сс. Грицівка, Дейманівка, Лебединці, Никонівка, Олексинці, Поділ,* сс*. *Загайки, Побочіївка* та 12 хут.), 2277 госп., 13583 ж., 10414 дес. придатної землі. Св. існувала до 1923.

СРІБНЯНСЬКА СОТНЯ. Створена в Прилуцькому полку 1649 (99 чол. реєстрових козаків); з деякими змінами існувала до 1781. Займала береги середнього *Лисогору* та його притоків: *Галки, Березовиці* й *Тростянця.* На терит. сотні протікала й невеличка притока р. *Удаю - Утка.* За даними ревізії 1713 в Сс. наліч. 1512 госп. селян (козаки не показані), які мали 554 волів, 660 коней. 1729 на тер. Сс. - 14 нас. пунктів (м-ко й 13 сіл), в яких наліч. 530 госп. козаків, 1800 госп. селян і підсусідків. 1737 - 16 нас. пунктів (м-ко, 13 сіл, село*, хут), 601 госп. козаків (186 виборних, 415 підпомічників) і 23 козачих підсусідків; 1463 госп. селян і 9 підсусідків. У 50-х рр. 18 ст. - 17 нас. пунктів (м-ко, 13 сіл, слобідка, 2 хут.). 1761 Сс. значно змінилася внаслідок виділення з її складу 5 сіл при створенні *Друговарвинської сотні.* За ревізією 1764 Сс. значилося 5754 душ чол. статі (1073 козаків виборних, 1062 козаків підпомічників та 3619 дворян, різночинців і посполитих). Перед ліквідацією полкового устрою в С.с. наліч. (1780) 68 нас. пунктів (м-ко *Срібне,* сс. *Березівка, Блотниця, Довгалівка, Карпилівка, Охіньки, Сокиринці, Слобідка,*

Юрківці, с*. *Касянівка* та 58 хут), в яких мешкали 84 родини привілейованих станів (22 дворян, 26 різночинців, 20 духовенства і 16 церковників); у тому ж році - 452 двори (846 хат) і 1 бдв. хата козаків, 1001 двір (1387 хат) і 6 бдв. хат селян, 142 двори (233 хати) і 63 бдв. хат козачих і посполитих підсусідків. Сотниками Сс. були: Павло Хведоренко (1649), Лазар Горленко (1659), Данило Тимченко (1672), Іван Білецький (близько 1680), Трохим Васильович Троцина (1688-1707), Антон Трохимович Троцина (1710-39), Микола Антонович Троцина (1739-55), Осип Масло (1755-73), Олександр Часник (1773), Андрій Якович Кисіль (1779-81).

СРІБНЯНСЬКЕ БРАТСТВО. Створене православними козаками й міщанами сотенного містечка Срібного при церкві в ім'я Воздвиження Чесного Хреста Господнього, побудованої близько 1640 з благословіння Київського митрополита Петра Могили і дозволу кн. Яреми Вишневецького. Значний внесок коштами для будівництва церкви зробили священик Георгій Созданський, війт Роман Більський, ктитор Матяш Павлович, бурмістр Василь Саполович, а також Лехно з синами, Іван Долинка, Семен Хажинець та Юрко Дайкун, про що й було зроблено запис в напрестольному Євангелії. Ці ж люди стали ядром братства, першими його членами й діячами. Коли саме Сб. отримало формальну організацію і затвердження, невідомо. Але в грамоті (копія якої збереглася), виданій

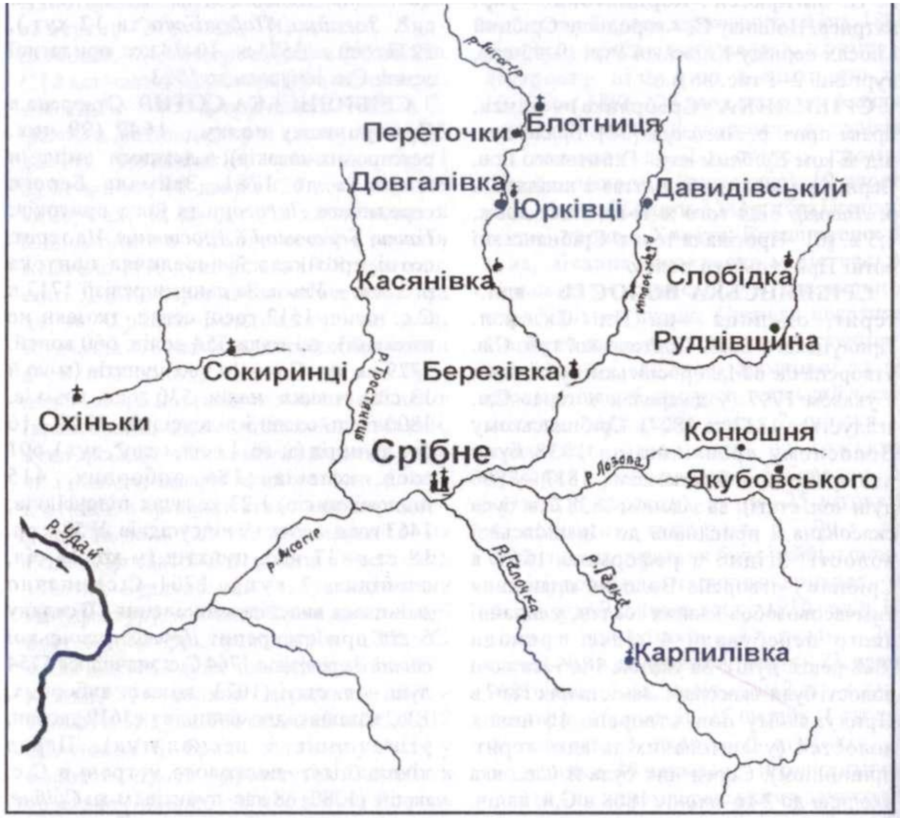

Срібнянська сотня

Київським і всієї Малої Росії митрополитом Гедеоном Святополком-Четвертинським 1689, воно названо «обретающимся», тобто давно вже діючим. Ця грамота стала одночасно й статутом для братства. Зберігся також і текст клятви, яку проголошували, вступаючи до складу членів братства. Сб. займалося будівництвом і утриманням церкви, турбувалось про її прикраси, достойну службу й співи, обирали і утримували священика й причет, створили і утримували школу, притулок, підтримували людей, збіднілих від війни, пожежі та інших лих, давали притулок вдовам і сиротам, старим і мандрівникам, ховали померлих, мирили людей, що посварилися, піклувалися про моральність громадян, об'єднували всіх мешканців парафії в одну громадсько-церковну сім'ю. Сб. мало свій братський будинок, в якому обговорювались і вирішувалися братські справи, творився суд, вносилися внески й пожертви, відбувалися «братські» обіди - в поминальні дні та храмові свята, які продовжувалися декілька днів (перед-храмові, храм, похрамини). Братчика, котрий порушував статут, суворо карали, а коли й після цього він не каявся, відлучали від братства і навіть забороняли заходити до церкви. Про часи діяльності Сб. історичних свідчень не збереглося, але можливо, що воно існувало ще й у 18 ст.

СРІБНЯНСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1979). Болотний масив у заплаві р. *Лисогору.* Розташ. біля смт *Срібного.* Площа 71 га.

СРІБНЯНСЬКИЙ ПАРК пам'ятка садово-паркового мистецтва (з 1972). Старовинний парк, заснований у пер. пол. 19 ст. в ландшафному стилі, у маєтку Мусін-Пушкіних. Розташ. в смт *Срібному.* Вікові ялини, явори, декоративна рослинність. Площа 25,8 га.

СРІБНЯНСЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-тер. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Роменським округом, Варвинським, Прилуцьким та Іваницьким р-ми. 1925 займав площу 561,8 км^2, наліч. 18 сільрад, 8658 господ., 42864 ж., які мешкали в 81 нас. пункті: м-ко *Срібне,* сс. *Васьківці, Грицівка, Гурбинці, Дейманівка, Дігтярі, Іванківці, Калюжинці, Лебединці, Леляки, Никонівка, Олексинці, Оробіївка, Поділ, Савинці, Сокиринці,* сс*. *Загайки, Гнатівка, Побочіївка* та 62 хут. У серпні 1925 терит. Леляківської сільради Ср. передана до Варвинського р-ну. 1930 в Ср. - 17 сільрад, 80 нас. пунктів (у т.ч. 62 хут), наліч 8511 дворів, 40892 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

СТАВИЩЕ - річка. Див.р. *Леонівщина.*

СТАВИЩЕ - річка, права прит. р. *Глинної* (лівої прит. р. *Сухої Лохвиці)* [10]. На її берегах розташ. с*. *Макушиха* сучас. Варвинського р-ну. Протікала на терит. Першоварвинської сотні Прилуцького полку.

СТАВРОВЩИНА - хут. Тарасівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 8 км від райцентру. 1925 - 56 дворів, 256 ж.; 1930 - 54 двори, 251 ж. Пізніше приєднана до с. *Тарасівки* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

СТАДІОН «СУПУТНИК». Відкритий 1936 біля центрального кладовища. На ньому містилися футбольне поле, бігові доріжки, сектори для стрибків. Уздовж бігових доріжок, із зх. та сх. боків містилися лави у два ряди. На стадіоні проводилися міські та міжміські футбольні матчі команд Чернігів, обл., а також легкоатлетичні змагання. Після

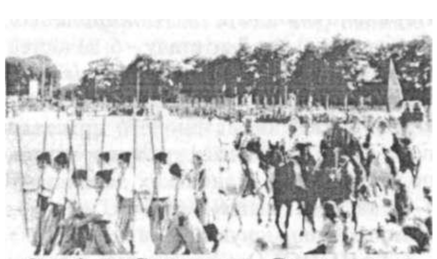

Стадіон «Супутник». Святкування 900-річчя Прилук, 1990

реконструкції 17.09.1978 стадіон названо «Супутником». Зараз на стадіоні є футбольне й хокейне поля, майданчики, бігові доріжки, побутові приміщення, трибуни, *Школа дитячо-юнацька спортивна (ДЮСШ).* На стадіоні проводяться спортивні змагання, масові міські заходи. У 2000 почалася нова реконструкція. Розташ. між вул. Котляревського й Пушкіна.

СТАН - адм.-терит. одиниця, частина повіту. З 1837 - поліцейська терит. одиниця в повіті. 1837 повіти поділені на стани, очолювані поліцейськими становими приставами. До 1862 станові пристави призначалися й звільнялися губернатором із кандидитів, висунутих місцевим дворянством. Повітовий становий пристав був підпорядкований повітовому справнику й земському суду (з 1862 - повітовому поліцейському управлінню). У Прилуцькому пов. створено 3 стани: 1-й в *Іваниці,* 2-й - в *Срібному* і 3-й - в *Рудівці.* 1837 до Іваницького стану входило 87 нас. пунктів, до Срібнянського - 55 і до Рудівського - 75. Поділ повіту на 3 стани зберігся до 1917, але межі їх змінювалися (1865 проведено переміщення між станами деяких нас. пунктів; так, з 1-го до 2-го стану були передані *Васьківці, Миколаївка, Довгалівка, Юрківці, Блотниця, Касянівка* і до 3- го стану - *Бродки, Замостя, Лапиці, Сорочинці).* 1867 Прилуцький пов. був поділений на 16 нових волостей. До 1-го стану увійшли 5 волостей *(Іваницька, Бережівська, Блотницька, Вільшанська, Прилуцька),* до 2-го теж 5 волостей *(Березівська, Іванківська, Переволочнянська, Сокиринська, Срібнянська)* і до 3-го стану - 6 волостей *(Богданівська, Гнилицька, Згурівська, Малодівицька, Рудівська, Турівська). З* 1872 в розпорядженні станового пристава перебували поліцейські урядники - стани поділені на 10 урядницьких дільниць (у 1-му та 2-му станах - по три, у 3-му - чотири). Стани існували до 1917.

СТАНОВОГО (Рим) - хут. на лів. березі безіменної лівої притоки р. *Городні,* за 3 в. від *Ступаківки.* Вперше згадується 1869 [14] під назвою х. Станового (Рим). На карті 1902 [29] хут. показаний під назвою Рим. Входив до *Іваницької вол.* 1-го *стану.* У списках нас. пунктів 19 ст. не згадується. Останній раз х. Рим з 54 ж. згадується 1908 [23]. Нині не існує.

СТАНЦІЯ ПРИЛУКИ Південної залізниці. З 1987 - першого класу. Побудована 1893 разом з вузькоколійкою Чернігів - Крути - Прилуки - Пирятин. У Прилуках було споруджено 7 колій. 1901 прокладено лінію Бахмач - Прилуки - Пирятин уже з стандартною колією. На поч. 20 ст. станція обслуговувала 3 махоркові ф-ки, 2 млини, мала одну під'їзну колію. Через станцію за рік відправлялося 3 млн. пудів вантажів. 1926 проведено реконструкцію, продовжено старі колії, добавлено 4 нові. 7.11.1928 відкрився рух по залізниці Прилуки - Ніжин. У 1930-х прокладено колію до смт Ладан. На поч. В. В. війни прилуцькі залізничники забезпечили евакуацію і перевезення населення та промислових підприємств, фронтові перевезення. Після звільнення Прилук від нім.-фашист, загарбників командуючий військами Воронезького фронту генерал армії Ватутін 26.09.1943 доповідав у Ставку про початок відновлення залізничної дільниці, яка проходила по тилах фронту: Ніжин - Прилуки - Гребінка - Золотоноша і Бахмач- Прилуки. Після В. В. війни ст. Прилуки забезпечена новими потужними паровозами, які 1965 замінені тепловозами. 1962, після відкриття

Станція Прилуки, 1957

нафтородовищ, налагоджена перевозка нафти в залізничних цистернах. 1967 проведено реконструкцію станції, після чого її ємність збільшилася на 70%. 1968 побудовано новий товарний двір. Нові локомотиви потужністю в 4 - 6 тис. к.с. забезпечують рух великовагових поїздів вагою до 7200 т. Вага одного сучасного поїзда відповідає кількості перевезених вантажів за 6 діб 1913. 1990 по ст. Прилуки відвантажування складало 849611 т, вивантажування - 1742302 т. Працювало 203 чол. Відправлялося й приймалося 48 поїздів за добу. 1995 відвантажування зменшилося до 261205 т, вивантажування - до 379914 т, відправлено 60093 вагони. Відправлялося й приймалося 10 поїздів за добу. На 1.01.2001 працювало 96 чол. (у 1996-162)

СТАНЦІЯ ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ АВТОМОБІЛІВ. Див. *Дочірнє підприємство «Прилуки - авто».*

СТАНЦІЯ ЮНИХ ТЕХНІКІВ. Див. *Центр науково-технічної творчості молоді.*

СТАРА ОРЖИЦЯ (Оржиця) - село Згурівського р-ну Київськ. обл., центр сільради, якій підпорядковане с*. *Гришківка.* Розташ. на лів. березі р. *Оржиці* (правої прит. р. Сули), за 12 км від райцентру. Засн. в 17 ст. Входила до Басанської сотні Переяславського полку, до Пирятинського пов. (17821802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Назва села пішла від назви річки. 1781 - 101 хата селян і підсусідків, які належали гр. К. Розумовському; крім того, в селі мешкали 3 родини духовенства і церковників. 1787 - 411 душ чол. статі

Станція Прилуки. Зйомки фільму «Бджоли і люди», 1963

селян (козаків не було). 1797 наліч. 555 душ чол. статі податкового населення. Діяла дерев. Успенська ц-ва, збудована до 1781. 1815 на її місці побудували нову муровану ц-ву і при ній дерев, дзвіницю. 1859 - 316 дворів, 1940 ж. Згідно з реформою 1861 в *Оржиці* створено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковано 2 сільс. громади (1518 ревіз. душ). Після реорганізації волостей Оржиця 1867 увійшла до *Турівської вол.* 3-го *стану.* 1886-476 дворів селян власників, 1 двір козаків, 1 двір міщан, 506 хат, 2720 ж.; діяли: церква, церковнопарафіяльна школа, шинок, 3 крамниці, 62 вітряки, 5 олійниць, базар по п'ятницях, 3 ярмарки (у день св. Трійці, 8-12 вересня, 9-14 березня). Пізніше став збиратися 4-й ярмарок (1 жовтня). 1910 в Оржиці - 623 госп., з них козаків - 1, селян - 604, євреїв-12, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 4, наліч. 3554 ж., у т.ч. 20 теслярів, 18 кравців, 14 шевців, 1 столяр, 7 ковалів, 1 слюсар, 352 ткачі, 2 візники, 207 поденників, 20 займалося інтелігентними та 309 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1957 дес. придатної землі. Діяла мурована Успенська ц-ва з дерев, дзвіницею (закрита за часів рад. влади). Землевласниками були поміщиця Кушепева та ін. У 1923-30 рр. Оржиця - центр сільради. 1925-793 двори, 3826 ж.; 1930—728 дворів, 3654 ж.

СТАРА ПОЛУБОТЬКІВКА - хут. Богодарівської (1925-28), пізніше (1928-30) Сталінської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925 - 58 дворів, 250 ж.; 1930 - 68 дворів, 325 ж. Нині смт Шрамківка Черкас, обл.

СТАРА ТАРНАВЩИНА (Тернавщина)- село*Малодівицького р-ну, Рудівської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Руди* (лівої прит. р. *Переводу),* за 16 км від м. Прилук. 1959 включена до складу

с. Рудівки. Вперше згадується 1859 [13]. Входила до Прилуцького пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923- 3О), до Малодівицького р-ну Чернігів, обл. (1932-59). 1781 в цих місцях колез. ас. Тарнавський мав два хутори (див. Тарнавського хутори), один з яких і став основою СТ. ще за часів полкового устрою. На таку думку наводить той факт, що 1859 у власницькому х. Тарнавщина було вже багато дворів (84) і мешканців (487 чол.), приписаних до парафії Олександро-Невської ц-ви с. *Рудівки.* Хут. входив до *Рудівської вол.* 3-го *стану.* 1886 був уже селом* і наліч. 1 двір козаків, 1 двір селян казенних, 103 двори селян-власників, 2 двори міщан та ін., 107 хат, 692 ж. 1910 наліч. 156госп.,знихкозаків-1, селян - 152, ін. непривілейованих - 3, наліч. 923 ж., у т.ч. 5 теслярів, 4 кравці, 2 шевці, 2 столяри, 1 коваль, 6 ткачів, 3 поденники, 6 займалися інтелігентними та 36 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 702 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщики В. П. Масленников та ін. У 1923-30 рр. СТ-центр сільради. 1925-206 дворів, 978 ж.; 1930 - 211 дворів, 1047 ж. На фронтах В. В. війни загинули 75 воїнів-односельців.

СТАРО-МИКОЛАЇВСЬКИЙ - хут. Слободо-Бирлівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925 -12 дворів, 71 ж.; 1930-20 дворів, 93 ж. Пізніше приєднаний до с*. Новомиколаївки Драбівського р-ну Черкас, обл.

СТАСЕВИЧА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав священику Стасевичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

СТАСІВСЬКІ ХУТОРИ (2 шт). Розташ. на прав, березі р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* один за 1,5 інший - за 3 в. на Пд. від с. *Богданівни.* 1797 наліч. (разом) 106 душ чол. статі податкового населення [9]. Між ними (теж на прав, березі р. *Линовиці)* містився х. Гулевщина [10] (сучас. с*. *Глинщина).* Пізніше один з них (верхній по течії р. *Линовиці)* увійшов, мабуть, до складу с. Глинщини, а другий перетворився в сучас. с*. *Стасівщина.*

СТАСІВЩИНА (Стасівський) - село* Прилуцького р-ну Даньківської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Линовиці,* за 11 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 137 дворів, 176 ж. (2000). Вперше згадується 1744 [16]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802), до Пирятинського пов. (1802-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Прилуцького р-ну Чернігів, обл. (з 1932). Хут. Стасівський заснований прилуцьким полковником Дмитром Горленком у кінці 17 ст. і являв собою один з двох *Стасівських хуторів.* 1744 С «з млином і ставом» затверджена за Андр. Дм. Горленком. 1781 належала колез. ас. Григорію Андр. Горленку [7]. 1795 власником С був Петро Григ. Горленко, йому належало 172 душі селян, приписаних до парафії Успенської ц-ви с. *Линовиці.* С входила до Линовицької вол. 1-го *стану.* У 19 - на поч. 20 ст. поміщиками С були Горленки, військовий лікар, полковник Людвиг Пультрок. Штабс-капітану Петру Олександровичу Горленку 1908 належали 143 дес. землі. 1910 (разом з хх. *Глинським* і *Нетягівщиною)* наліч. 125 госп., 825 ж. У 1923-30 рр. С підпорядкована Линовицькій сільраді. 1925 - 107 дворів, 514 ж.; 1930 - 126 дворів, 589 ж. 1944 - 148 дворів, 481 ж., працювали механічний млин, кузня, теслярська майстерня. До 1951 в С існувала с.-г. артіль «Ленінський шлях», яка об'єднувала 124 двори (175 чол. працездатних), мала 661 га землі (522,6 га орної), механ. млин, кузню, теслярську майстерню, наліч. в.р.х. - 138 (у т.ч. 24 воли), коней - 42. У 157 дворах проживало 534 чол., з них 128 чол. (32 двори) працювали робітниками на Линовицькому цукровому з-ді. 1951 артіль «Ленінський шлях» разом з артілями «Вперед» *IДаньківка),* ім. Куйбишева (*Онищенків),* ім. Сталіна *(Нєтягівщина)* об'єднані в артіль ім. Сталіна *IДаньківка).* С стала селом* 1958. 1961 в С діяла початкова школа (42 учні, 3 працівники). 1971 -148 дворів, 403 ж. 1996 в С містилося відділення пайгоспу «Маяк» *IДаньківка),* сільс. клуб на 65 місць (1953), магазин, пам'ятник воїнам-односельцям, які загинули на фронтах В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарста. С сполучена дорогою з тверд, покриттям з *сш Линовицею {1,5* км).

СТАХОВИЧА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Стаховичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

СТЕП - хут. Ряшківської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на шляху між *Ряшками* й *Калюжинцями,* за 6 км від *Ряшок.* 1925 - 12 дворів, 50 ж.; 1930 - 14 дворів, 52 ж. Нині не існує.

СТЕПАНЕНКА ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові підпомічнику Степаненку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

СТЕПАНІВКА - річка, ліва прит. р. *Лосинівки* (правої прит. р. *Удаю)* [32]. Протікала поблизу с Степанівки Монастирищенської сотні Прилуцького полку (зараз - с. *Рівчак-Степанівка).*

СТЕПАНІВКА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 22 км від райцентру. 1925- 189 дворів, 974 ж.; 1930-198 дворів, 1120 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

СТЕЦЕНКІВСЬКИЙ - хут. на прав березі р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* біля х. *Онищенків* (нині с*. *Онищенків).* Згадується 1797 [10]. Входив до Прилуцького пов. Малоросійської губ. Нині не існує.

СТОДОЛЬЩИНА - хут. Розташ. біля р. *Переводу* (правої прит. р. *Удаю).*

Згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку. Пізніше не згадується.

СТОМАТОЛОГІЧНА ПОЛІКЛІНІКА. 1910 в Прилуках працювало 8 зубних лікарів. 1935 міська поліклініка мала зуболікарський кабінет. 1961 створено стоматологічну поліклініку, яка 1965 розмістилась за сучас. адресою (до 1917 заїжджий двір Топольського). Протягом 1994 за допомогою до поліклініки звернулося понад 150 тис. чол. Створені стаціонарні стомат. кабінети поліклініки на з-дах «Білкозин», «Будмаш», пластмас. Обслуговувала безпосередньо на місцях колективи 30 підприємств та організацій міста. Щороку обслуговувала близько 160 тис. чол. 1996 наліч. 42 лікарі, 46 працівників середнього медперсоналу і 20 молодшого. Розташ. на вул. Київській №162.

СТОРОЖЕНКА ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав нащадкам померлого б.т. Данила Стороженка [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

СТОРОЖЕНКА ХУТОРИ (2 шт.) Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належали майору Михайлу Степановичу Стороженку [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

СТОРОЖЕНКА ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав удові б.т. Данила Стороженка [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

СТОРОЖЕНКІВ ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Михайлу та іваницькому сотнику Григорію Андрійовичу Стороженкам. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

СТОЯНОВА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. У 50-х рр. 18 ст. належав підполковнику сербського гусарського полку Михайлу Стоянову [18], 1781 - нащадкам померлого генер.-майора Михайла Стоянова [7]. Після скасування полкового устрою хут. увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

СТОЯНІВСЬКИЙ - хут. Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав військ. т. Індутному [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Нині не існує.

СТРИКУНА - хут. Аркадіївської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 11 км від райцентру. 1925 не згадується; 1930- 1 двір, 5 ж. Нині не існує.

СТРІЛЬНИКИ - село* Прилуцького р-ну, Лісовосорочинської сільради. Розташ. на р. *Удаї,* за 11 км від райцентру і за 2 км від залізнич. зупинки «729 км». 119 дворів, 104 ж. (2000). Вперше згадується 1666 [1]. Входили до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р- ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). 1666 - 13 госп. селян, які орали "на 4 волах"; козаки не показані. Вільне військове село*, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1716 прилуц. полковник Гнат Галаган надав його полк, осавулу Грицьку Панкевичу на уряд; ця «надана» була підтверджена 1719 гетьманом І. Скоропадським. 1737 в С. - 21 госп. селян, 3 госп. підсусідків, 3 госп. козаків (2 виборних, 1 підпомічник); як і раніше, селом* володів Г. Панкевич. 1738 С. перейшли, теж на уряд, до полк, осавула Никифора Петровича Носенка (1738-61). 1740 в С. лишилося всього 7 дворів (7 хат) селян, 4 двори (4 хати) підсусідків (капітана Дулова) і 3 двори (6 хат) козаків. Полк, осавул Яків Антонович Яновський (1771-81) мав у С. 25 душ селян. 1780 - 9 дворів (12 хат) селян, 3 двори (6 хат) козаків. 1797 наліч. 74 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 52 двори, 289 ж., приписаних до парафії *Вознесенської ц-ви* с. *Радьківки.* С. входили до *Малодівицької вол.* 1 -го *стану.* Аделаїда Семенівна Горленко 1876 одержала в спадщину від дядька капітана Вас. Давид. Горленка 226 дес. землі «в дачах» С. 1886 - 37 дворів селян казенних, 15 дворів селян-власників, 35 дворів козаків, 6 дворів міщан та ін., 101 хата, 481 ж. Поміщиками Су 19 - на початку 20 ст. були Горленки. 1910 - 117 госп., з них козаків - 48, селян - 60, привілейованих - 9, наліч. 674 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 кравці, 2 шевці, 31 ткач, 15 поденників, 2 займалися інтелігентними та 35 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1034 дес. придатної землі. Діяла церковно-парафіяльна школа. У 1923-30 рр. С. підпорядковані Лісовосорочинській сільраді. 1925 - 145 дворів, 743 ж.; 1930 - 153 двори, 732 ж. 1971 - 136 дворів, 325 ж. 1996 в С. містилося відділення кооперативу «Лісний» *(Лісові Сорочинці),* сільс. клуб на 120 місць, б-ка (4,6 тис. од. зб.), магазин, пам'ятник воїнам-односельцям, які загинули (62 чол.) на фронтах В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. С. сполучені дорогою з твердим покриттям з с. Лісові Сорочинці і автотрасою Київ - Суми.

СТРІЛЬНИЦЬКИЙ - хут. Розташ. на р. *Удаї,* за 10 в. від м. Прилук. Вперше згадується 1797 [9]. Входив до Прилуцького пов. Малоросійської і Полтавської губ. 1797 наліч. 20 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. кількість населення значно зменшилася. Останній раз згадується 1859, коли в ньому було 2 двори і 3 ж. Нині не існує.

СТРІЛЬЦІВ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 4 в. на Сх. від с. *Березівки.* Вперше згадується 1886 [15], коли в ньому наліч. 3 двори козаків, 4 хати, 22ж. 1908 - 24 ж. Під час утворення округів хут. 1923 відійшов до Роменського округу.

СТРІТЕНСЬКА ЦЕРКВА у Прилуках. Збудована 1889 для увічнення пам'яті про убитого 1.03.1881 імператора Олександра II. Мурована, за типом - тринефна базиліка. Над головним зх. входом 3 бані (не збереглися; центральна - вища, світлова) та відповідні об'єми утворювали струнку пірамідальну композицію. Ще одна невелика баня вінчала сх. частину центрального нефу (не збереглася). Зовнішнє оздоблення виконано з використанням декоративних можливостей цегли. Про те, що будівництво храму було пов'язане з убивством царя, свідчать написи на поштових листівках поч. 20 ст: «Городская площадь и часовня в память Императора Александра II» та «Городская Управа и часовня в память Императора Александра II». Церква закрита в кінці 1929. 1930 в ній розмістився Окружний *Музей краєзнавчий.* 1941, під час окупації міста німцями, ц-ва була відкрита для віруючих, 1960 знову передана під музей. Розташ. на розі вул. Галаганівської (№ 39) та Соборної.

СТУДЕНИКИ - хут. Золотоніської (1925-28), пізніше Криштопівської (1928-30) сільрад Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру. 1925 - 28 дворів, 160 ж.; 1930 - 17 дворів, 97 ж. Пізніше приєднані до с. *Криштопівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

СТУПАКІВКА - село Ічнянського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Ржавці* (біля Миколаївського ставка), за 14 км від райцентру і залізнич. ст. Ічні. 162 двори, 328 ж. (1996). Вперше згадується 1715 [16]. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Вільне військове село*, «до ратуші Ічнянської прислушаюче». На межі 17-18 ст. прилуц. полковник Дмитро Горленко надав його Андрію Стороженку, коли той ще не був ічнянським сотником (1703-15). Гетьман І. Скоропадський своїми універсалами 1715 та 1719 закріпив С, після смерті Андрія (1715), за його удовою і синами - ічнянським сотником Грицьком (1715-37) і майбутнім іваницьким сотником Іваном (1721-27) Стороженками. В С. скупо-

вував грунти іваницький сотник Федір Свірський (1738-64). 1740 - 38 дворів (40 хат) селян сотника Грицька і б.т. Михайла Стороженків, 4 двори (5 хат) козаків. 1780 - 41 двір (46 хат) селян, які належали Стороженкам, 4 двори (7 хат) підсусідків і 10 дворів (22 хати) козаків. Діяла дерев. Покровська ц-ва, побудована 1768 (перша ц-ва збудована між 1725 та 1730). 1797 наліч. 369 душ чол. статі податкового населення. 1859 наліч. 125 дворів, 646 ж. У 1861-66 селяни підпорядковані Іржавецькому Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян, а козаки - Вільшанському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей С 1867 увійшла до *Іваницької вол.* 1 -го *стану.* 1886 - 2 двори селян казенних, 87 дворів селян-власників, які входили до 7-ми сільс. громад (Деканорівська, Дединівська, Стороженківська, Озерська, Чернявська, Світовська, Кользанівська), 39 дворів козаків, 5 дворів міщан та ін., 141 хата, 736 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1840), школа грамоти, церковно-парафіяльна школа, водяний млин, 12 вітряків, олійниця, кузня. 1910 (разом з *х.Деканорівським)* - 205 госп., з них козаків - 75, селян - 119, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 3, привілейованих 7, наліч. 1115 ж., у т.ч. 4 теслярі, 7 кравців, 1 швець, 30 ткачів, 2 візники, 112 поденників, 9 займалися інтелігентними та 99 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 996 дес. придатної землі. Дерев. Покровська ц-ва закрита за часів рад. влади. У 1923-30 рр. С підпорядкована Іржавецькій сільраді (1925), пізніше (1930)-центр сільради. 1925-291 двір, 1335 ж.; 1930 - 275 дворів, 1287 ж.

СТУПНИК - хут. на прав, березі р. *Ржавця* (правої прит. р. *Сможу),* за 6 в. від м-ка *Іваниці* і за 1 в. від с. *Ступаківки.* Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу

(1923-30). С. засн. в кінці 18 ст. Горленками. 1781 належав майору Івану Андр. Горленку. До поч. 20 ст. окремо від *Ступаківки* не згадується. 1910 (разом з х. Мартухівщина) - 2 госп. селян, 11 ж., у т.ч. 1 швець, 1 поденник, 1 займався ін. неземлеробськими заняттями. 3 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. С. підпорядкований Іваницькій сільраді. 1925- 1 двір, 9 ж.; 1930 - 1 двір, 11 ж. Пізніше увійшов до складу с. *Ступаківки.*

СТУПНИК - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав майору Якову Михайловичу Скоропадському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

СТУПОСКИБІВСЬКИЙ - хут. у Прилуцькому пов. Малоросійської губ. Розташ. поблизу м-ка *Ічні.* 1797 наліч. 17 душ чол. статі податкового населення [9]. Пізніше не згадується.

СУЛА - річка, ліва прит. Дніпра. Довж. 363 км, площа бас. 19,6 тис км^2, похил річки 0,2 м/км [32]. У кол. *Малоросійській губ.* була частково межею на Пд. Сх. між Прилуцьким та Роменським повітами, яка проходила за 4 в. на Сх. відс. *Свиридівки* Прилуцького пов.

СУЛИМІВКА - хут, центр сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на шляху Київ-Харків, за 16 км від райцентру. 1925 - 173 двори, 832 ж.; 1930 - 169 дворів, 851 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

СУПІЙ - річка, ліва прит. Дніпра. Довж. 144 км, площа бас. 2160 км^2. Бере поч. біля м. Бобровиці Чернігів, обл. Був зх. межею кол. Прилуцького пов. Полтав. губ. На його лівому березі розташ. села *Красне* та *Згурівка* Прилуцького пов.

СУРМАЧІВКА - село* Теплівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 10 км від райцентру. 1925 - 141 двір, 734 ж.; 1930 - 141 двір, 730 ж. Пізніше приєднана до с. *Теплівки* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

СУХА БЕРЕЗОВИЦЯ - річка. Див. *р. Детюківка.*

СУХА ЛОХВИЦЯ - річка. Див. *р. Лохвиця.*

СУХИЙ ЯРОК - річка, ліва прит. р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю)* [32] в її верхів'ї у 17-18 ст. З ним пов'язана назва хуторів Сухоярівських (див. с*. *Сухоярівка).* Брав початок біля х. *Нетяжина* кол. Прилуцького пов. Чернігівського намісництва.

СУХОЛІСКИ - село* Прилуцького р-ну Сергіївської сільради. Розташ. на лівому березі р. *Переводу,* за 29 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 100 дворів, 205 ж. (2000). Хут. заснов. в 19 ст. Входили до Пирятинського пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). Мешканці С. приписані до парафії Покровської ц-ви с. *Сергіївки.* Входили до Яблунівської вол. 2-го *стану.* У 19 - на початку 20 ст. населення хутора окремо від с. *Сергіївки* не показується. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Сергіївській сільраді. 1925 - 52 двори, 261 ж.; 1930 - 90 дворів, 443 ж. Стали селом* 1958. 1961 діяла початкова школа (30 учнів, 3 працівники). 1971 - 130 дворів, 339 ж. 1996 в С. містилося відділення пайгоспу «Сергіївський» (с. *Сергіївна),* фельдшерсько-акушер. пункт, сільс. клуб на 100 місць (1955), магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинуло 35 воїнів-односельців. До села* з *Сергіївки* прокладена (1974) дорога з тверд, покриттям (6,9 км).

СУХОПОЛОВА (Половеньки, Сухополов'янський, Сухополовенька) - село* Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Білещина, Пирогівці, Ярова Білещина* і с. *Полова.* Розташ. на р. *Половій* (лівій прит. р. *Удаю),* за 4 км від райцентру і залізнич. ст. Прилуки. 412 дворів, 1285 ж. (2000). Вперше згадується під назвою х. Сухополов'янський 1850 [17]. Входила до Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (з 1932). У списках нас. пунктів Полкової сотні (1781) [7] і Прилуцького пов.

Малоросійської губ. (1797) [9] цей хут. не значиться. Вперше х. Сухополов'янський назвав В. Модзалевський [17] в опису володінь (1850) підпоручика Олексія Петровича Горленка, коли за останнім значилося там 10 душ чол. статі селян. 1859 з однаковими координатами (5 в. від Прилук та 25 в. від Іваниці) показані 4 нас. пункти: х. Половий (10 дворів, 34 ж.), х. Полов'янський (Петрівський) (12 дворів, 54 ж.), х. Сухополов'янський (2 двори, 26 ж.) і слоб. Петрівська (1 двір, 31 ж., 1 з-д). Усіма цими нас. пунктами володіли Горленки. Раніше (1795-1816) згадується лише слоб. Петрівська, власником якої був надв. ради. Петро Григорович Горленко. Є підстави вважати, що П. Г. Горленко після своєї відставки з військової служби (1787) заснував слобідку, яка 1795 нараховувала 76 душ чол. статі селян і звалася «слоб. Загородна Петрівська нова». Можливо, ця слоб. була поселена поруч з «х. підкоморія Горленка», що згадується 1781 в Полковій сотні [7]. У пер. пол. 19 ст. П. Г. Горленко та його спадкоємці поблизу сл. Петрівки засн. хутори: Полов'янський (Петрівський), Половий і Сухополов'янський, куди, мабуть, перевели частину залежних селян з слоб. Петрівки, бо в ній 1859 значиться лише 1 двір і 31 ж., тобто це була садиба підпоручика Олексія Петровича Горленка, в якій він жив з дружиною і двірнею. В 60-х рр. 19 ст. усі названі нас. пукти були об'єднані в один під назвою х. Сухополов'янський (Половеньки), тому що 1886 останні 3 нас. пункти більше не згадуються. С. входила до *Прилуцької вол.* 1-го *стану.* 1886 в С. наліч. 3 двори козаків, 1 двір селян державних, 8 дворів селян казенних, 27 дворів селян власників, 4 двори міщан та ін., 43 хати, 228 ж., приписаних до *Миколаївської ц-ви* с. *Сорочинців.* 1910 в Сухополовій - 83 госп., з них козаків - 13, селян 61, ін. непривілейованих - 7, привілейованих - 2, наліч. 480 ж., у т.ч. 6 теслярів, 4 кравці, 3 шевці, 2 столяри, 1 коваль, 1 слюсар, 2 ткачі, 1 візник, 59 поденників, 6 займалися інтелігентними та 38 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 373 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщики Горленки й Медведовські. У 1923-30 рр. С. - центр сільради. 1925 - 135 дворів, 564 ж.; 1930 - 137 дворів, 612 ж. 1944 - 131 двір, 531 ж.; працювали вітряк і кузня. До 1951 існувала с.-г. артіль ім. Молотова, в якій наліч. 121 двір (121 чол. працездатних), 874 га землі (311,7 га орної), в.р.х. - 86, коней - 19. 1951 артілі ім. Луценка *(Пирогівці),* ім. Рози Люксембург *(Білещина)* приєднані до колгоспу ім. Молотова (Сухополова), в якому наліч. 323 двори (362 чол. працездатних), 2213 га землі (1109,8 га орної), в.р.х. - 279, коней - 68.С. стало селом* 1958. 1961 діяла неповна середня школа (129 учнів, 13 працівників). 1965 колгосп названо ім. Щорса, в якому наліч. 5 автомашин, 8 тракторів, 2 комбайни, а також в.р.х. - 370, свиней - 362. 1971 в С - 200 дворів, 659 ж. 1970 господарство приєднане до колгоспу «Жовтень» (Полова), в якому 1990 наліч. 22 автомашини, 21 трактор, 9 комбайнів, а також в.р.х. - 2414, свиней - 184, коней - 37, овець - 326. Пізніше колгосп «Жовтень» перетворено на пайгосп, з центр, садибою в С. та відділеннями в с. *Полова* і сс*. *Білещина, Ярова Білещина, Пирогівці,* який 1996 мав 3487,9 га землі (у тому числі 1892,4 га орної), наліч. 26 автомашин, 16 тракторів, 4 комбайни, а також в.р.х. - 1207, свиней - 187, коней - 26, овець - 36. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У С - відділення зв'язку, АТС (1990), середня школа (259 учнів, 38 педпрацівників; 1994) і спортзалом, їдальнею, дошкільна установа, фельдшерсько-акушер. пункт, ветлікарня, 2 б-ки (13 тис. од. зб.), 2 магазини. Село* газифіковане (1989). 1975 встановлено надгробок на братській могилі воїнів, які полягли 1943 під час визволення села* від гітлерівців, пам'ятник на честь воїнів-

односельців, загиблих (38 чол.) на фронтах В. В. війни. На сільському кладовищі похований укр. живописець Ю. К. Кармелюк. Поблизу села* виявлено поселення епохи бронзи (2 тис. до н.е.). С. сполучена дорогами з тверд, покриттям з Прилуками (4 км), 1976 з с. *Колісниками* (8 км), 1978 з с. *Половою* (5,3 км), з автотрасою Київ-Суми (1 км).

СУХОПОЛОВ'ЯНСЬКИЙ - струмок. Див. *р. Полова*

СУХОСТАВЕЦЬ - село* Прилуцького р-ну Канівщинської сільради. Розташ. за 8 км від райцентру і залізничн. ст. Прилуки. 63 двори, 67 ж. (2000). Вперше згадується 1859 [13]. Входив до Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30), до Малодівицького (1932-62) і Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігівської обл. 1859 - власницький хут, наліч. 1 двір, 6 ж. Входив до *Прилуцької вол.* 3-го *стану.* 1910 - 9 госп., з них козаків - 3, селян - 6, наліч. 55 ж. 104 дес. придатної землі. Землевласниками були поміщики М. В. Катеринич, В. П. Масленников і поміщиця Лівен.У 1923-30 рр. С. підпорядкований Ракитянській сільраді. 1925 - 40 дворів, 198 ж.; 1930-50 дворів, 250 ж. 1951 в С. існував колгосп «Червона зірка», пізніше названий ім. Куйбишева. Хут. 1958 став селом*. 1970 в колгоспі наліч. 6 автомашин, 7 тракторів, 3 комбайни, а також в.р.х. - 439, свиней - 347, овець - 930. 1971 в селі - 81 двір, 240 ж.; 1996 в С. містилося відділення пайгоспу «Нива» *(Канівщина),* фельдшерсько-акушер. пункт, б-ка (2,3 тис. од. зб.), магазин, пам'ятник воїнам-односельцям, які загинули (32 чол.) на фронтах В. В. війни. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. З с. *Рудівки* до Сухоставця, через *Кроти,* проходить дорога з тверд, покриттям, побудована 1990-91.

СУХОЯРІВКА (Сухоярівський, Сухий Ярок, Сухоярівський-Климачі, Климачі хут.) - село* Прилуцького р-ну Малківської сільради. Розташ. за 4 км від райцентру і залізничн. ст. Прилуки. 88 дворів, 71 ж. (2000). Вперше згадується 1797 [9]. Входила до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігів, обл. (з 1932). У кінці 18 ст. існували два х-ри Сухоярівські: один з них розташ. у верхів'ї р. *Линовиці* (правої прит. р. *Удаю),* другий - на Дубовогаївському шляху. 1797 в обох цих х-рах наліч. разом 46 душ чол. статі податкового населення, що свідчить про можливість заснув. їх ще за часів полкового устрою. Ці ж х-ри позначені на карті 1804. У списку нас. пунктів 1859 згадується лише один х. Сухоярівський, в якому налічувалося 17 дворів і 127 ж. На карті пов. 1869 на місці першого позначений х. Климачі, а другого - х. Сухий Ярок. У списку нас. пунктів 1881 х. Климачі (47 ж.) і х. Сухоярівський (78 ж.) згадуються окремо; обидва - в *Богданівській вол.* Перший з них показаний на відстані 3 в., другий - 4 в. від Прилук. 1886 згадується х. Сухоярський (у Прилуцькій вол.) і х. Сухоярівський (у Богданівській вол.). У цьому році в х. Сухоярському наліч. лише 1 двір, 2 хати і 3 ж., а в х. Сухоярівському - 25 дворів селян-власників, 2 двори міщан та ін., 28 хат, 173 ж. На карті 1902 позначені три хутори: Сухий Ярок на Дубовогаївському шляху (в Прилуцькій вол.), Сухоярівський і поруч з ним - Климачі (у Богданівській вол.). Пізніше згадується тільки хут. у Богданівській вол.: 1900 під назвою Сухоярівський (Климачі) і 1910 - під назвою Сухоярівський-Климачі. Можна вважати, що близько середини 19 ст. біля х. Сухоярівського, розташованого у верхів'ї р. *Линовиці,* був поселений хут, який здобув назву Климачі за прізвищем засновників (1912, згідно з метричними книгами, Климачів у хут. була більшість). Пізніше обидва хутори злилися в один. Що стосується хут. на Дубовогаївському шляху, то він у 19 ст. змінив назву на х. Сухий Ярок, далі, можливо, деякий час (1886) звався х. Сухоярський, а на поч. 20 ст. зник зовсім. Мешканці хут. Сухоярівського (Климачів), що належав поміщикам Ґалаганам, були приписані до парафії Михайлівської ц-ви с. *Богданівки.* 1910 в х. Сухоярівський-Климачі - 42 госп. селян, наліч. 281 ж., у т.ч. 2 кравці, 1 швець, 5 ткачів, 1 візник, 12 поденників, 4 займалися інтелігентними та 20 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 142 дес. придатної землі. Діяла школа грамоти. Хут. 1923- 25 підпорядкований Богданівській, у 1925-30 рр. - Малківській сільраді. 1925 - 70 дворів, 327 ж.; 1930 - 68 дворів, 323 ж. До 1951 в хут. існувала с.-г. артіль «Червоний орач», яка 1944 наліч. 71 двір, мала 580 га землі (422 га орної), 26 коней, 84 голови в.р.х. (у т.ч. 14 волів), кузню, теслярську майстерню. 1951 в С. - 76 дворів, у т.ч. 27 дворів робітників, 261 ж.; в тому ж році артіль «Червоний орач» об'єднана з колгоспом ім. ЛКСМУ *(Малківка).* Хут. став селом* Сухоярівкою 1958. 1971 - 83 двори, 219 ж. У 1996 в С. містилося відділення пайгоспу „Малківський", магазин. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинуло 40 воїнів-односельців. До села* з Малківки прокладена (1992) дорога з тверд, покриттям (2 км).

СУХОЯРІВСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Франка на Сх. до вул. Зеленої, паралельно вул. Полтавській, Добросусідській. Закінчується №№ 54, 63. Довж. 800 м, без тверд, покриття. Утворена 1994 на землях пайгоспу «Малківський», названа на честь х. *Сухоярівки* і *р. Сухий Ярок,* яка в давнину протікала поблизу..

СУШКА - хут. Сухополовеньківської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру і за 1 км від с*. *Сухополової.* 1925 не згадується; 1930 - 2 двори, 10 ж. Нині не існує.

СУШКІН - хут. Див. х. *Бажанів.*

СХІДНА ВУЛИЦЯ (у пд.-сх. частині міста, біля вул. Гвардійської) - від глиняного кар'єру цегельного з-ду №3 на Пд., а далі - на Сх. Має проїзд до пров. Східного і 3 провулки. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Забудована приватними житл. будинками. Прокладена на місці фруктового саду.

СХІДНИЙ **провулок** (у пд.-сх. частині міста) - від вул. Гвардійської на Пн. Закінчується №№ 15,26. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

СХІДНИЙ **провулок 1-й** - від вул. Гвардійської на Пн. Закінчується №№15, 18. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований 1990 приватними житл. будинками.

СХІДНИЙ **провулок 2-й** - від вул. Гвардійської на Пн. Закінчується №№ 3, 14. Довж. 175 м, без тверд, покриття. Забудований 1990 приватними житл. будинками.

Т

ТАБАЧНИЙ провулок (у пн. частині міста, *наЛапинцях)* від вул. Незалежності та Межової на Сх. Закінчується буд. № 5. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Отримав назву в зв'язку з розташуванням біля тютюнової ф-ки. Забудований приватними житл. будинками.

ТАЛАЛАЇВКА - смт (з 1958), райцентр Чернігів, обл., залізнич. ст. на лінії Бахмач-Ромни. Розташ. на р. *Олаві* (правій прит. р. Сули), за 260 км від обл. центру. 1508 дворів, 6135 ж. (1996). Т. виникла 1877 як пристанційне селище біля ст. Лібаво-Роменської залізниці, спорудженої 1873. Назва запозичена від сусіднього села*, можливо, від кол. х. Талалаївського, що входив до Прилуцького пов. Малоросійської губ. (див. х. *Талалаївський).*

ТАЛАЛАЇВСЬКИЙ - хут. Розташ. за 2,5 в. на Пн. від с. *Талалаївки.* Вперше згадується 1797 в Прилуцькому пов. Малоросійської губ., коли в ньому наліч. 83 душі чол. статі податкового населення [9]. Значна кількість мешканців дозволяє припустити, що хут. був заснований ще за часів полкового устрою. Можливо, це був один з трьох хуторів, які 1781 належали б.т. Мазаракію в Красноколядинській

сотні Прилуцького полку (див. *Мазаракія хутори).* Під час створення Полтавської губ. хут. 1802 відійшов до Роменського пов.

ТАЛАЛАЇВСЬКИЙ ПАРК пам'ятка садово-паркового мистецтва (з 1972). Парк дендрологічного типу, створений в 1956-57 рр. на схилах глибоких ярів. Понад 100 видів дерев та чагарників. Розташ. у смт *Талалаївці.* Площа 96 га.

ТАМАРІВКА - село Сотниківської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Сотниківни.* 1925 -464 двори, 2459 ж.; 1930 - 449 дворів, 2461 ж. Пізніше приєднана до с. *Сотниківни* Яготинського р-ну Київ. обл.

ТАРАЛЬКІВЩИНА (Таральківський) - хут. Розташ. на правому березі *р.Іваниці* (лівої прит. р. *Сможу),* за 4 в. від м-ка *Іваниці* та за 1,5 в. від с*. *Загін.* Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Заснов. у др. пол. 18 ст. кн. Б. Г. Юсуповим. Після його смерті деякий час належала його удові кн. І. М. Юсуповій, а після її смерті (1788)-сину кн. М. Б. Юсупову. 1797 наліч. 25 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. хут. частіше називався Таральківський. 1859 в ньому налічувалося 12 дворів селян, 43 ж., приписаних до парафії Георгіївської ц-ви м-ка *Іваниці.* Входив до *Іваницької вол.* 1-го *стану.* 1886- 1 двір селян казенних, 12 дворів селян- власників, 15 хат, 97 ж. 1910 - 19 госп. селян, 121 ж., у т.ч. 1 кравець, 2 ковалі, 2 ткачі, 3 поденники, 12 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. У 1923-30 рр. Т. підпорядкована Загінській сільраді. 1925 -32 двори, 157 ж.; 1930-33 двори, 156 ж. Пізніше приєднана до с*. *Загін* Ічнянського р-ну.

ТАРАНОВИХ - хут. Тарасівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. Тарасівки. 1925 - 2 двори, 7 ж.; 1930 - 8 дворів, 31 ж. Пізніше приєднаний до с. *Тарасівки* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ТАРАСІВКА - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру. 1925 - 193 двори, 970 ж.; 1930-198 дворів, 999 ж. Нині село Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ТАРАСІВКА - село* Ічнянського р-ну Вільшанської сільради. Розташ. за 17 км від райцентру та залізничн. ст. Ічня. 17 дворів, 34 ж. (1996). Вперше згадується 1925 [22] як хутір, названий на честь Т. Г. Шевченка. Входила до складу Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Вільшанській сільраді. 1930-24 двори, 109 ж.

ТАРАСІВКА - село* Прилуцького р-ну Піддубівської сільради. Розташ. за 24 км від райцентру та залізнич. ст. Прилуки. 26 дворів, 28 ж. (2000). Вперше згадується 1925 [22] як хут. Входила до Турівського р-ну Прилуцького округу (192330), до Малодівицького (1932-62) та Прилуцького (з 1962) р-нів Чернігів, обл. У 1923-29 рр. хут. був підпорядкований Гнилицькій, пізніше (1929-30) - Пологівській сільраді. 1925 - 14 дворів, 70 ж.; 1930 - 51 двір, 212 ж. 1949 в Т. існував колгосп ім. Молотова, який мав 358,9 га землі (203,9 га орної), 63 двори, 233 ж. (122 чол. працездатних), 2 рільничі бригади, 20 ланок, 1 тваринницьку ферму, 1 автомашину, вітряк, крупорушку, теслярську майстерню, кузню, наліч. в.р.х.- 57, свиней -41, овець - 46, коней - 21, птиці-105, бджіл-11 сімей. 16.01.1951 господарство приєднане до колгоспу "Заповіт Леніна" *(Пологи).* 1958 хут. став селом*. 1971 -59дворів, 145 ж. 1996вТ. містилося відділення пайгоспу "Заповіт Леніна" с. *Піддубівки.* З 1999 проводиться приватизація земель та майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинули 23 воїни-односельці. До села* прокладена дорога з тверд, покриттям (1990) від *Піддубівки,* через *Пологи.* Поблизу Т. є кургани 2-1 тис. до н.е.

ТАРАСІВСЬКИЙ - хут. на прав, березі р. *Березовиці* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 8 в. на Сх. від с. *Юрківців.* Вперше згадується 1797 [9]. Входив до Роменського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. Малоросійської та Полтавської губ. 1797 наліч. (разом з хх. *Гурівським таДавидівським)* 16 душ чол. статі податкового населення. 1859 мав 2 двори, 11 ж. селян. Пізніше не згадується.

ТАРНАВСЬКОГО ХУТОРИ (2 шт). у Полковій сотні Прилуцького полку. 1781 належали колез. ас. Тарнавському [7]. В одному з них наліч. 5, у другому - 6 хат. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Пирятинського пов. Київського намісництва. Можливо, один з них став основою майбутнього села* *Стара Тарнавщина.*

ТАТАРІВКА-село*. Див. с*. *Софіївка.*

ТАТАРІВКА - річка, права прит. р. *Рівчака* (правої прит. р. *Галки)* [32]. На її березі розташ. с*. *Шняківка* Ніжинського р-ну. Протікала терит. Монастирищенської сотні Прилуцького полку.

ТЕАТРИ. Наприкінці 19 - на поч. 20 ст. у Прилуках діяли 2 приватні театри зі своїми трупами: інтимний та єврейський. На сценах театрів виступали також з гастролями артисти з Росії та зарубіжних країн. Інтимний театр містився в будинку Буклера по вул. Переяславській (навпроти сучас. міського Будинку культури). Він був найбільш пристосований для драматичних та музичних вистав, мав зал на 300 місць, оркестрову яму. У кінці 19 ст. міщанин Бродський почав будівництво театру на власні кошти, але через банкрутство воно не було завершене (див. *Будинок культури міський).* 1918 до Прилук приїхала актриса трупи Садовського - Євгенія Петрівна Базилевська, яка організувала в місті трупу з молодих акторів. Повернувся до міста і актор-професіонал Ярошенко Іван Микитович, який започаткував при школі на *Кустівцях* художню самодіяльність. Трохи пізніше до міста приїхала група артистів на чолі з відомим на той час різнохарактерним актором та здібним режисером трупи Суходольського Пилипом Олексійовичем Хмарою.

Зібравши всіх місцевих акторів, він утворив у місті народний театр. Трупа налічувала 60 акторів. Вистави ставили російські та українські. 1920 Хмара розділив театр на 2 частини і організував у місті молодий укр. держ. театр, куди, крім відомих акторів (Базилевська, Коханівська, Шиленко, Костяна, Чаловська), увійшла й театральна молодь: Микола Федорович Яковченко (з 1970 нар. артист України), Іван Кузьмович Бровченко. 1922 театр перестав діяти. 1923 в Прилуках засн. об'єднаний робітничий клуб ім. Паризької комуни з укр. драматичною студією. На базі цієї студії і театру був створений (1926) Прилуцький робітничо-селянський театр (Р.С.Т.). Крім Р.С.Т., у місті працювали клуб спілки кустарів (на місці сучас. готелю) та клуб махоркової ф-ки (кол. синагога, після В. В. війни - *Кінотеатр* ім. Горького). В клубі кустарів існував драматичний колектив, який ставив п'єси єврейською мовою. Клуб махорфабрики мав один зал з сценою. 1927 організовано мандрівний робітничо-селянський театр з 11 артистів, які виїжджали на села Прилуччини. В січні 1934 на базі Р.С.Т. було створено Прилуцький укр. музично-драматичний театр ім. 15-річчя ЛКСМУ. З поч. війни театр з його провідними артистами був евакуйований до Сибіру, де продовжував свою діяльність (давав концерти, ставив вистави на передовій лінії фронту перед червоноармійцями). Після війни в Прилуки повернулися як керівники театру, так і артисти. Режисером і худ. керівником театру був І. К. Бровченко (пізніше - засл. артист України). 1950 він переїхав до Ніжина та очолив там трупу Ніжинського театру. З ним виїхала більша частина артистів, і Прилуцький театр перестав існувати. 1952 при міському Будинку культури почав діяти Прилуцький самодіяльний театр, який 1982 здобув звання народного. З 1984 по 2001 його худ. керівником і режисером був В. В. Моргун. Акторська група складалася з 32 чол.: 2 актори-про-

фесіонали, інші аматори. Поставлено близько 20 спектаклів. У 1996-97 рр. народний театр „Рампа" був лауреатом Всеукраїнського фестивалю театрального мистецтва «Від Гіпаніса до Борисфена" в м. Очакові.

ТЕЛЕБАЧЕННЯ МІСЦЕВЕ. Комунальне п-во телекомпанія "ТБ - Прилуки" почало працювати на 41 каналі з 30 січня 1996. Програма виходила в ефір двічі, з 1997- тричі, а з 2001- шість разів на тиждень, протягом 5-6 годин. Основні рубрики: „Інформаційна служба ТБ-Прилуки", „5 хвилин з міським головою", „Актуальний репортаж", "Авторська студія", „Молодіжний канал", „Музична мозаїка". На 1.01.2002 працювало 20 чол. Студія розташ. на вул. Київській № 190. З 14 червня 1996 на цьому ж каналі працювала друга місцева телекомпанія "Ефір ТУ", розташ. у військовому містечку. Виходила в ефір через день. З 2001 перестала існувати.

ТЕЛЕРАДІОАТЕЛЬЄ. Див. *Прилуцький районний технічний центр по ремонту побутової радіотелевізійної техніки.*

ТЕЛЕРЕТРАНСЛЯТОР. Див. *Радіотелевізійних передаючих станцій обласного центру цех.*

ТЕЛУХИ ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Телусі [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше не згадується.

ТЕЛУХИ ХУТІР Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Телусі [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ТЕЛЮХІВЩИНА- хут. Див. *х. Толохівщина.*

ТЕМНЕ - хут. в Ольшанській вол. Прилуцького пов. Розташ. в районі *Нежирівських хуторів.* 1910 - 1 госп. селян, 2 ж., 2 дес. придатної землі. Нині не існує.

ТЕМЧИХА (Тимченка, Тимчинський, Тимчиха) - хут. Розташ. за 3,5 в. на Пн. Сх. від с. *Блотниці.* Вперше згадується 1797 під назвою х. Тимченка [10]; пізніше (1804)- х. Тимчинський [12]. Входив до Прилуцького пов. (1782-1923). Засн. ротмістром Петром Михайловичем Скоропадським ще за часів полкового устрою. Як весільний посаг, хут. дістався його єдиній дочці Парасці, яка одружилася з генер.-лейт. їв. Неплюєвим. Померла бездітною. 1804 з маєтностей П. П. Неплюєвої х. Тимчиху одержав секунд-майор Мих. Як. Скоропадський. Відомостей про подальшу долю хут. немає до 1881, коли в ньому показано 20 ж. 1886 в Т. наліч. 4 двори козаків, 2 двори селян-власників, 7 хат, 37 ж. Хут. входив до *Блотницької вол.* 1-го *стану.* 1910 в х. Темчиха - 7 госп., з них козаків - 2, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 3, наліч. 91 ж., у т.ч. 1 коваль, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 587 дес. придатної землі. Під час утворення округів Т. 1923 відійшла до Роменського округу.

ТЕПЛІВКА - село, центр сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 10 км від райцентру. 1925 - 545 дворів, 2677 ж.; 1930 - 550 дворів, 2844 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ТЕПЛОВА ХУТІР - Іваницької сотні Прилуцького полку. 1781 належав родині померлого таємн. ради. Теплова [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше не згадується.

ТЕРНАВСЬКИЙ - хут. Рудівської вол. 3-го *стану* Прилуц. пов. 1886 наліч. 1 двір селян-власників, 1 хату, 4 ж. Нині не існує.

ТЕРНАВСЬКОГО ХУТІР - Першоварвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав ротмістру Тернавському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Пізніше не згадується.

ТЕХНІКУМ АГРОТЕХНІЧНИЙ Див. *Технікум-радгосп.*

ТЕХНІКУМ ВЕТЕРИНАРНИЙ. Переведений 1931 з м.Миколаєва до Прилук. Перший випуск веттехніків-епізоотологів відбувся 1933. Наступні довоєнні випуски були проведені в 1934-41 рр. по дві групи ветеренарних фельдшерів щорічно. 1936 ветеринарний технікум об'єднаний з технікумом нормування, на їх базі утворений Прилуцький зоотехнічний технікум з двома відділеннями: ветеринарним та обліку в сільс. госп-ві. Першим директором технікуму був Темносагатний Ів. Павл., завучем - Вісич Волод. Андр. Технікум містився на вул. Земській № 13 у кол. особняку Кисловського (зараз фізіотерапевтичне відділення центр, міської лікарні). 1944 канцелярія технікуму містилася на вул. Костянтинівській №78. Після В. В. війни відбулися випуски ветеринарних фельдшерів: 1945^18-58 чол., 1946^-9-74 чол., 1947-50 - 60 чол. Учбовий корпус (до 1948) містився в будинку на вул. Київській №187 (тепер вул. Переяславська № 2). Технікум мав своє учбове госп-во (див. *радгосп садовий „Прилуки").* 1947 на базі Т.в. організовано технікум гідромеліорації, в якому до 1950 працювало і ветеринарне відділення. (Див. *Технікум-радгосп).*

ТЕХНІКУМ ВЕЧІРНІЙ МАШИНОБУДІВНИЙ. Створений рішенням Ради Міністрів від 29.04.1953 в *сит Ладані.* На 1 курс технікуму набрано 2 групи (60 чол.). Першим директором був І. Н. Пономарьов. Технікум готував технологів холодної обробки металів різанням. До 1967 в ньому підготовлено 456 кваліфікованих спеціалістів для виробничого об'єднання "Протипожежне обладнання" та ін. підприємств. 1971 відкрито філіал технікуму в Прилуках (на вул. Переяславській № 72.). За 20 років (до 1983) у технікумі одержало освіту 1600 чол. На поч. 1990-х рр. філіал у Прилуках закрито. Технікум розташ. в смт *Ладані* на вул. Миру № 84.

ТЕХНІКУМ ГІДРОМЕЛІОРАЦІЇ ТА ЕЛЕКТРОФІКАЦІЇ . Див. *Технікум-радгосп.*

ТЕХНІКУМ ПЕДАГОГІЧНИЙ. Див *Училище педагогічне.*

ТЕХНІКУМ-РАДГОСП Міністерства аграрної політики України. Створений 16.12.1947 наказом № 3969 Міністерства сільс. госп-ва СРСР на базі *Технікуму ветеринарного* в Прилуках як технікум гідромеліорації. Набір студентів проводився на базі 7 класів. До 1950 працювало ветеринарне відділення. 1951 розпочався набір на базі 10 класів. Технікум мав будинок на вул. Земській № 4, де містилися б-ка, адм. приміщення, їдальня; учбові корпуси (9 класних кімнат) на вул. Київській № 277 та на вул. Котляревського № 95; загальна площа приміщень - 556 кв.м. Мав гуртожитки, які забезпечували лише 2% студентів. 1952—випущено 80 спеціалістів. У тому ж році відкрито заочне відділення. У 1954-61 побудоване нове приміщення технікуму. 1961 відкрито відділення електрифікації сільс. госп-ва (денне та заочне). За роки існування технікум декілька разів міняв назву, 1987 був реорганізований у радгосп-технікум. Має: учбовий корпус площею 3240 кв.м, у якому розміщені адм. служби, навчальні аудиторії, кабінети, актовий зал на 300 місць, спортзал, б-ку (80 тис. книг) з читальним залом; учбово-виробничу майстерню; 3 гуртожитки (на 750 місць); навчально-виробниче госп-во в с. *Переволочній;* підсобний цех по переробці с.-г. продукції. Технікум має відділення: гідромеліорації, електрифікації

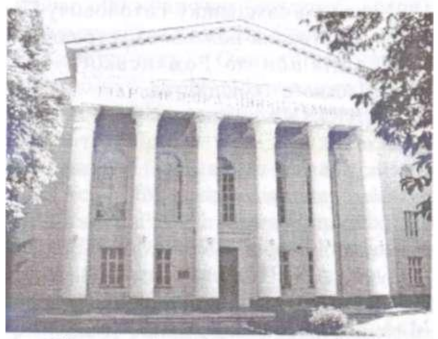

Гідромеліоративний технікум

сільс. госп-ва, землевпорядкування; з 1989 існувало відділення організації та технології сільс. госп-ва (останній випуск відбувся 1994), 1992 створене відділення експлуатації обладнання та систем газопостачання. Студенти, поряд з основною спеціальністю, оволодівають професіями: слюсаря, електромонтера, водія автомобіля, слюсаря-сантехніка, кресляра, бетонника, поливальника, трубоукладача. На 1989 технікум випустив 11300 спеціалістів. 1994 працювало 200 викладачів. Студенти проходили навчальну практику з основ землеробства, меліорації, водопостачання, механізації в госп-ві, розташ. в с. *Переволочиш,* де заг. площа земель становила 3000 га (з них 2000 га орної), 3 дільниці тваринництва, с.-г. техніку, підсобний цех (олійницю, млин, хлібопекарню). З 1.12.1997 технікум-радгосп реорганізований у технікум агротехнічний з підсобним господарством в с. *Переволочиш.* Випускники технікуму Бойко 1. М., Петрик О. Д., Пученков Л. Н., Дехтяр В. Г., Потапенко П. І. - кандидати наук; Горбач М. І. - комбайнер, Герой Соц. Праці. На 1.01.2001 працювало 167 чол. Міститься на вул. Київській № 178.

ТИМЧИХА - річка, ліва прит. р. *Лисогору* [32]. Гирло біля с. *Болотниці* сучас. Талалаївського р-ну. Протікала терит. Срібнянської сотні Прилуцького полку.

ТИМЧИХА- хут. Див. х. *Темчиха.*

ТИХОНОВИЧА ХУТІР - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав священику Тихоновичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ТИШКІВКА (Тишкевичів, Кользан, Кользанів) - село* Ічнянського р-ну Сезьківської сільради. Розташ. на р. *Радьківці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру та за 10 км від залізнич. ст. Ічня. 48 дворів, 102 ж. (1996). Вперше згадується 1859 під назвою х. Тишкевичів [13]. Входила до Прилуцького пов., до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). На картах 1797 та 1804 рр. показані три групи хуторів уздовж р. *Радьківки* (від верхів'я до гирла): *Нежирівські,* Будівські та Радьківські. Хут. Тишкевичів входив до Нежирівських хуторів *(Гейців, Вискубайлів, Дзюбин, Тишкевичів, Коломійців, Губського).* На згаданих картах цих назв немає, кожен з них звався Нежирівським. У середині 19 ст. один з Нежирівських хуторів дістався колез. реєстр. Василю Павловичу Тишкевичу, котрий і присвоїв х-ру своє ім'я. Але цей хут. згодом одержав й іншу назву - Кользанів, за прізвищем нового власника капітана И. І. Кользана. Хут. входив до *Ольшанської вол.* 1-го *стану.* 1886 хут. звався Кользанів (Тишкевичів); у ньому наліч. 1 двір козаків, 20 дворів селян-власників, 1 двір міщан, 22 хати, 111 ж., приписаних до парафії Покровської ц-ви с. Сезьок. 1910 в х. Кользан - 29 госп., з них козаків - 2, селян - 24, ін. непривілейованих - 1, привілейованих - 2, наліч. 170 ж., у т.ч. 1 тесляр, 2 шевці, 1 столяр, 1 ткач, 16 поденників, 2 займалися інтелігентними та 19 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 138 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. х. Кользанів був підпорядкований Сезьківській сільраді. 1925 - 41 двір, 209 ж.; 1930 - 45 дворів, 226 ж. (Пізніше хут. став називатися с*. Тишківка).

ТІМІРЯЗЄВА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на Ракитному) від пров. Фрунзе (№№ 41, 49) на Сх. до вул. Фрунзе (№№ 104,106), паралельно пров. Тімірязєва та вул. Нечуя-Левицького. Закінчується №№ 37,60. Довж. 720 м, без тверд, покриття. Має 1 провулок. Прокладена 1952 на землях кол. міського колгоспу ім. Сталіна. Ділянки під забудову виділялися для членів колгоспу. Названа на честь К. А. Тімірязєва (1843-1920) - рос. природознавця. Забудована приватними житл. будинками.

ТІМІРЯЗЄВА провулок - від вул. Тімірязєва (№№ 1, 1а) на Пн. до пров. Сєрова, паралельно вул. Тімірязєва, пров. Сєрова. Закінчується №№ 47, 50. Довж. 525 м, без тверд, покриття. Має проїзди на пров. Сєрова (три) та на пров. Фрунзе. Прокладений 1959. Забудований приватними житл. будинками.

ХІНЬ - хут. Городищенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 16 км від райцентру. 1925-54 двори, 301 ж.; 1930-75 дворів, 384 ж. Пізніше приєднаний до м Гребінки.

ТОВАРИСТВО ДОСЛІДЖЕННЯ МІСТА ПРИЛУК ТА ЙОГО ПОВІТУ. Діяло протягом 1919-20. Складалося з 2 секцій: археологічної та археографічної. Члени т-ва вивчали археологічні старожитності, збирали пам'ятки писемності, охороняли й описували пам'ятки історії та культури.

ТОВАРИСТВО КРАЄЗНАВЧЕ ім. В. І. Маслова. Перше установче засідання відбулося 30.05.1988, на якому головою т-ва обрано Б. О. Павловського (кол. директор краєзнавчого музею) та п'ять членів ради: Гайдая, Денисенка, Дудченка, Савона, Хмелик. Почесним членом т-ва став Д. О. Шкоропад. Пізніше (1990) головою т-ва став Г. Ф. Гайдай, з 16.01.1996 - А. Г. Риженко, а з 2001- Клочко О.О. Засідання т-ва проходять раз на місяць. На них члени т-ва знайомляться з новими дослідженнями, знахідками, обговорюють статті до газети "Скарбниця". Члени т-ва виступають з доповідями, лекціями та повідомленнями не лише в Прилуках і р-ні, але й в області та столиці України. При т-ві працювало мале підприємство "Краєзнавець", яке випустило невеликі книжки з історії Прилуччини: О. О. і Н. О. Івахненко «Село Замістя», 1992; О. А. Савон «Дідівці. Садиба творчості і доброти», 1993; «Катарсис». Приватна колекція Бойка Петра, 1993; Д. О. Шкоропад «Прилуччина». Історичний нарис, 1993. 1996

Газета «Скарбниця»

підприємство припинило свою діяльність. З червня 1992 Прилуцький музей разом з краєзнавчим т-вом випускає *Газету "Скарбниця".* Засідання проходять у краєзнавчому музеї.

ТОВАРИСТВО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА (міський комітет) Чернігівського обкому Червоного Хреста, Національного комітету укр. Товариства Червоного Хреста. 14.04.1922 утворено Прилуцьке повітове відділення Всеукраїнського комітету Червоного Хреста, яке займалося керівництвом низових організацій Червоного Хреста, підготовкою середнього медперсоналу. 1923 в зв'язку з ліквідацією повітів відділення ліквідоване, а замість нього почав діяти Прилуцький окружний філіал Всеукраїнського Червоного Хреста при Окрвиконкомі. 1925 Т-ву Червоного Хреста підпорядковані 3 медичні амбулаторії, а з 1927 - 9 медичних установ. 1.06.1930 реорганізований у Прилуцький районний та міський комітети Червоного Хреста. 1938 підпорядковані т-ву лікарні, санаторії та ін. майно передано державі. Після В. В. війни комітет містився на вул. Київській № 154, а з 1980-х рр. - на вул. Бособрода № 102. Т-во займалося організацією донорства, боротьбою з інфекційними захворюваннями, медичною допомогою. За період 1948-52 рр. підготовлені 2 групи медсестер Червоного Хреста. Патронажна служба міськкому Червоного Хреста, яка наліч. 10 сестер милосердя (1997), щороку обслуговувала майже 600 прилучай (лежачих хворих, інвалідів війни та праці, одиноких людей похилого віку). Основні принципи діяльності т-ва регламентуються згідно з статутом 1996: гуманність, неупередженість, нейтральність, незалежність, добровільність, єдиність та універсальність. Головою міськкому з 1981 є О. І. Бажал. Розміщене на вул. Бособрода № 102. Працює також і районний комітет Т-ва Червоного Хреста.

ТОВКАЧІВКА - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане

с*. *Петруші.* Розташ. на р. *Галці* (при злитті її з р. *Удай),* за 15 км від райцентру і за 9 км від залізнич. ст. Галка. 455 дворів, 820 ж. (2000). Вперше згадується 1628 [19]. Входила спочатку до Дівицької, а з 50-х рр. 17 ст. - до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Поселена остерським "бояриним" Романом Товкачем у середині 16 ст., звідки й назва селища. 1666 - 29 госп. селян, з них 4 госп. "першої статі" орали "на 6-ти волах", 4 госп. "середньої статі" - "на 4-х волах" та 21 госп. -" на 2-х волах"; козаки не показані. Відомостей про долю села до поч. 18 ст. немає. 1713 - 102 двори селян (козаки не показані). До 1727 Т. - вільне військове село, "до ратуші Прилуцької прислушаюче". У тому ж році гетьман Д. Апостол надав його на ранг полковнику Гнатові Галагану. Але незабаром гетьман скасував свій універсал і Т. знову стала вільним селом. 1730 Д. Апостол віддав Т. на ранг генер. хорунжому Якиму Ів. Горленку. Хоча село було ранговим, майор Ізмайловського полку Осип Гампфу в цей час скуповував тут землі козаків. 1737 в Т. було 159 госп. селян, 5 госп. підсусідків, 23 госп. козаків (13 виборних, 10 підпомічників) та 16 госп. козачих підсусідків. 1770 Т. була "пожалувана" завідуючому канцелярією П. О. Румянцева П. В. Завадовському. 1780 - 98 дворів (130 хат) і 3 бдв. хати селян, 13 дворів (19 хат) і 2 бдв. хати підсусідків, 17 дворів (36 хат) козаків. Серед власників селян був "малоросійський полковник" Петро Якимович Горленко (14 душ чол. статі). Його сестра Єфросинія одружилася (у другому шлюбі) з надв. ради. Антоном Гавриловичем Милорадовичем, нащадкам якого дісталася частина селян Т. 1797 наліч. 888 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. поміщиками Т. були Милорадовичі, Селівановичі та ін. 1859-272 двори, 1485 ж.; діяли дві муровані ц-ви: Троїцька, споруджена 1847 на кошти поміщиці Ю. М. Селівановичевої, і на тому ж погості - приписна до Троїцької - Хресто-Воздвиженська, побудована теж 1847. Перша Покровська дерев, ц-ва збудована до 1666. Згідно з реформою 1861 в Т. було утворено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядкована сільс. громада (429 ревіз. душ). Козаки Т. підлягали Прилуцькому Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Т. 1867 увійшла до *Малодівицької вол.* 3-го *стану.* 1886 - 122 двори козаків, 1 двір селян казенних, 248 дворів селян-власників, 8 дворів міщан та ін., 383 хати, 1824 ж.; діяли: 2 ц-ви, початкове однокласне училище (засн. 1883, у віданні земства з 1888), 2 крамниці, 3 кузні, 1 паровий млин, 38 вітряків, 4 олійниці, ґуральня. 1910 в Товкачівці - 382 госп., з них козаків - 130, селян - 237, євреїв - 3, ін. непривілейованих - 5, привілейованих - 7, наліч. 2250 ж., у т.ч. 12 теслярів, 6 кравців, 7 шевців, 5 ковалів, 139 ткачів, 2 візники, 33 поденники, 12 займалися інтелігентними та 149 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2894 дес. придатної землі. У земському початковому училищі навчалося 102 хлопч. (1912), крім того діяла жіноча школа грамоти. У 1923-30 рр. Т. - центр сільради. 1925 - 503 двори, 2271 ж.; 1930 - 519 дворів, 2376 ж. 1927 організовано ТОЗ. 1949 місцевий колгосп "Комунар" мав 2723,7 га землі (1673 га орної), 461 двір, 1630 ж. (903 чол. працездатних), 8 рільничих бригад, 50 ланок, 4 тваринницькі ферми,

Товкачівка. Памятник, 2006

2 автомашини, 2 вітряки, механ. млин, крупорушку, цегельний з-д, теслярську майстерню, кузню, наліч. в.р.х. - 327, свиней - 259, овець 48, коней - 106, птиці-380, бджіл - 30 сімей. 19.03.1951 до господарства приєднано колгосп ім. 18 партз'їзду *(Петруші).* 1970 колгосп "Комунар» наліч. 11 автомашин, 18 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 820, свиней- 1054, овець-357. 1971 в Т. -469 дворів, 1307 ж. 1990 в колгоспі наліч. 26 автомашин, 26 тракторів, 10 комбайнів, а також в.р.х. - 1597, свиней-626, коней-63, птиці - 420. З 1992 в Т. містилася центральна садиба пайгоспу "Товкачівський", який мав 2683,8 га землі (1883,7 га орної), наліч. 22 автомашини, 21 трактор, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 1090, свиней - 537, коней - 57. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі є відділення зв'язку, АТС (1991), філіал відділення Ощадбанку, середня школа (106 учнів, 22 педпрацівники на 1994), дошкільна установа, фельдшерсько-акушер. пункт, Будинок культури на 250 місць (1988), б-ка (14 тис. од. зб.), 4 магазини. Уродженцями села є Герой Рад. Союзу О. П. Макієнко (1925-52) (див. *Мокієнка О. П. могила),* Герой Соц. Праці А. М. Шишкіна-Онищенко, доктор філософських наук, професор Г.І. Халимоненко, відомий укр. журналіст М. І. Халимоненко. У Т. на поч. 50-х рр. жив і працював укр. письменник А. І. Шиян. На матеріалах з життя села він написав оповідання "Квіти". 1966 встановлено надгробок на братській могилі воїнів, загиблих під час оборони 1941 та визволення 1943 Т. від гітлерівців, а також пам'ятник на честь воїнів-односельців, які полягли (196 чол.) на фронтах В. В. війни. Через Т. проходить автодорога Чернігів-Пирятин.

ТОКМАНІВ - хут. Остапівської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 12 км на Пд. Сх. від райцентру. 1925 - 2 двори, 13 ж.; 1930-2 двори, 17 ж. Нині не існує.

ТОЛОХІВЩИНА (Телюхівщина) -хут. в Іванківській вол. Прилуцького пов. 1910 в хут. - 12 госп., з них козаків - 8, селян - І, ін. непривілейованих - 3, наліч. 87 ж., у т.ч. 6 займалися неземлеробськими заняттями, а все ін. доросле населення - землеробством. 178 дес. придатної землі. Нині не існує.

ТОЛСТОГО ВУЛИЦЯ (кол. Друга лінія; у пд.-сх. частині міста) - від в'їзду на новий ринок на Пд.Сх. до вул. Воровського № 23), паралельно вул. Чернишевського, Лесі Українки, перетинає вул. Островського, Залізничну. Закінчується №№ 33, 35. Довж. 450 м, без тверд, покриття. Прокладена 1939 на землях Кустівського колгоспу, виділених для житлового будівництва залізничникам (селище залізничників). Названа 1954 на честь Л. М.Толстого (1828-1910) - рос. письменника. Забудована приватними житл. будинками.

ТОМАШІВКА (Товмашівка) - село Ічнянського р-ну Андріївської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Удаю* (навпроти с. Дорогинки), за 16 км від райцентру та за 19 км від залізничн. ст. Ічня. 160 дворів, 300 ж. (1996). Заснов. у др. пол. 17 ст., вірогідно, як виселок с. Дорогинки. Входила до Ічнянської сотні Прилуцького полку. До 1709 Т. - вільне військове село, "до ратуші Ічнянської прислушаюче". У тому ж році гетьман І. Скоропадський надав його ічнянському сотнику Андрію Ів. Стороженку. 1715 за універсалом гетьмана Т. перейшла до удови Андр. Ів. Мотрі та їх синів - ічнянського сотника Грицька Андрійовича та іваницького сотника Івана Андрійовича. Останній помер 1726, після чого Гр. Андр. Стороженко володів Т. разом з синами Ів. Андр. 1737 в селі налічувалось 24 госп. селян та 12 госп. підсусідків; село перебувало у володінні сотника Гр. Андр. та його племінника Михайла Ів. Стороженків. 1740 гр. Мініх мав у Т. 7 дворів (7 хат) підсусідків. 1780 - 27 дворів (29 хат) селян різних власників, у т.ч. синів Івана Андр. - майора Михайла Ів. та б.т. Данила Ів. Стороженків. Козаків у Т. не було. Діяла дерев. Вознесенська ц-ва,

споруджена до 1725. Після скасування полкового устрою Т. 1782 відійшла до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ТОНКА (Тонкий) - село* Варвинського р-ну Озерянської сільради. Розташ. за 17 км від райцентру. 32 двори, 50 ж. (1996). Вперше згадується 1797 як х. Тонкий [9]. Входила до Глинського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. Малоросійської та Лохвицького пов. Полтавської губ., до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. засн. наприкінці 18 ст. у верхів'ї одноіменного ручая лівої прит. р. *Сухої Лохвиці* (правої прит. р. *Сули).* 1797 (разом з хх. *Камянка* і *Попівщина)* наліч. 51 душу чол. статі податкового населення. Під час перебування в Лохвицькому пов. входив до Озерянської вол. 3-го *стану.* У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Озерянській сільраді. У 1925 та 1930 - 52 двори, 276 ж.

ТОНКИЙ - ручай, ліва прит. р. *Сухої Лохвиці* (правої прит. р. *Сули).* Брав поч. біля х. Тонкого кол. Прилуцького пов. Малоросійської губ. [10]; (зараз с*. *Тонка* Варвинського р-ну).

ТОПОЛИНА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. Франка на Сх. до вул. Зеленої, паралельно вул. Яготинській, Хуторянській. Закінчується №№ 63, 64. Довж. 800 м, без тверд, покриття. Утворена 1994 на землях пайгоспу "Малківський". Названа іменем сусіднього села* *Тополі.* Починається забудова вулиці приватними житл. будинками.

ТОПОЛЯ (Полонка, Руда Полонка)- річка, права прит. р. *Удаю* (10). Довжина 16 км. Брала початок у долині за 2 км на Пд.Зх. від х. *Тополі.* Протікає тер. Прилуцького р-ну, гирло в с. Полонках. На її берегах розташовані сс. *Тополя, Турківка, Полонки.* Має кілька безіменних приток, найбільша бере початок біля с. Івківець. У 17 ст. неподалік від гирла її ще називали „Руда Полонка".

ТОПОЛЯ (Тополі) - село* Прилуцького р-ну Богданівської сільради. Розташ. за 6 км від райцентру та залізнич. ст. Прилуки. ЗО дворів, 38 ж. (2000). Вперше згадується в акті 1684, згідно з яким обиватель с. Полонок Гриненко продав полковнику Дм. Горленку "грунт свой, гай березовый з лесом, отцевщину и дедовшчину, чего только сам заживал, лежачие недалеко ставу Пергатовского, над рудою Полонкою, од Тополи идучего Линовицкого гостинца" [16]. Т. входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) та Чернігівської обл. (з 1932). Хутір, заснов. у верхів'ї р. Тополі, яку ще добре видно на картах кінця 18 та поч. 19 ст, пізніше був зруйнований і заселявся повторно Ґалаґанами. 1859 наліч. 6 дворів селян, 38 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Богданівки.* Хут. належав родині Ґалаґанів (у 1887 - Гр. Павловичу Галагану). Входив до *Богданівської вол.* 3-го *стану.* 1886 - 12 дворів селян-власників, 12 хат, 69 ж. (козаків не було). 1910 в х. Тополі - 16 госп., з них селян - 14, євреїв - 2, наліч. 150 ж., у т.ч. 2 ковалі, 5 поденників, 1 займався інтелігентними та 13 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 150 дес. придатної землі. У 1923-25 рр. хут. підпорядкований Богданівській, а в 1925-30 рр. - Малківській сільраді. 1925 - 34 двори, 122 ж.; 1930-27 дворів, 117 ж. До 1950 в Т. існувала с.-г. артіль ім. Шевченка, яка мала 202 га землі (167 га орної), наліч. в.р.х-40 (у т.ч. 6 волів), коней - 17; у хут. було 33 двори (у т.ч. 2 робітників), проживало 105 чол. (у т.ч. 5 робітників). У жовтні 1950 с.-г. артілі "2-х річчя Сталінської конституції" *(Богданівка),* ім. Ворошилова *(Глинщина)* та ім. Шевченка (Тополя) об'єднані в одну артіль ім. Сталінської конституції *(Богданівка).* Т.сталаселом* 1958.1971 -33 двори,84 ж. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинуло 9 воїнів-односельців. Через село* проходить автодорога Чернігів-Пирятин.

ТОПОЛЬСЬКИЙ РАДГОСП. Розташ біля х. *Тополі.*Був підпорядкований Малківській сільраді. 1930 - 54 двори, 108 ж. Пізніше об'єднаний з х. Тополя.

ТОПЧІЇВ - хут. у Блотницькій вол. 2-го *стану* Прилуцького пов. Розташ. на р. *Березовиці* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 59 в. від Прилук та за 0,5 в. від х. *Семашків.* Вперше згадується в списку хуторів Срібнянської сотні 1781 під назвою хут. козака виборного Топчія [7]. 1859 в хут. (разом з хх. *Семашків* і *Березовський)* наліч. 37 дворів, 283 ж. [13]. 1886 - 33 двори козаків, 1 двір селян-власників, 40 хат, 256 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Юрківець.* Останній раз Т. згадується 1908, коли в ньому було 365 ж. У списку нас. пунктів Прилуцького пов. 1910 хут. Т. вже не значиться, кількість населення в сусідньому х. *Семашків* зросла за останні 2 роки на 341 чол., що, безумовно, свідчить про те, що Т. приблизно 1909 був приєднаний до х. *Семашків.*

ТОРГОВИЦЯ - річка в Сумській обл., права прит. р. *Ромна.* Довж. 16 км, площа бас. 80,3 км^2, похил річки 0,19 м/км [33]. На її березі розташ. с. *Карабутове* Конотопського р-ну. Протікала терит. Прилуцького полку.

ТОЦЬКИЙ - хут. Див. **Х.** *Троцька.*

ТОЧЕНА - річка. Див. р. *Глинна.*

ТОЧЕНЕ (Точений, Точинівський, Точинівщина) - село Срібнянського р-ну, Горобіївської сільради. Розташ. за 15 км від райцентру та за 3,5 км на Пд. Зх. від с. *Горобіївки.* 35 дворів, 53 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входило до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. Малоросійської і Полтавської губ., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Точений заснов. у др. пол. 18 ст. у верхів'ї р. Точена (лівої прит. р. Глинної). Назва річки й хут. - від прізвища місцевих жителів Точених. (Прізвище Точених значиться і в переписних книгах 1666 с. Горобіївки). 1781 хут. належав козакам Точенкам. 1797 хут. під назвою Точинівський наліч. 35 душ чол. статі податкового населення. У 19 та на поч. 20 ст. називався х. Точинівщина. У списку нас. пунктів 1859 не згадується (можливо, тимчасово приписувався до с. Горобіївки). Входив до *Іванківськоївол.* 2-го *стану.* 1886 - 11 дворів козаків, 16 хат, 75 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Горобіївки* 1910 в х. Точинівщина - 37 госп., з них козаків - 14, селян - 21, привілейованих - 2, наліч. 207 ж., у т.ч. 2 теслярі, 1 кравець, 4 ткачі, 24 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 164 дес. придатної землі. У 1923-30 Т. підпорядкований Горобіївській сільраді. 1925 - 43 двори, 217 ж.; 1930 - 64 двори, 319 ж.

ТОЧЕНІВСЬКИЙ - хут. Першо-варвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав війс. т. і возному Індутному [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ТРАНСАГЕНТСТВО. Утворене 1972. Містилося на терит. залізнич. ст. Прилуки, 1987 переміщене на вул. Київську № 148 (біля *Іванівської ц-ви).* Займалося перевезенням вантажів з паливних складів, магазинів, торгівельної бази, цегельного з-ду №3, контейнерного майданчика, а також надавало послуги по бронюванню місць у готелях міст України та деяких ін. країн, реставрацією автомобільних шин, збирало в утилізацію телерадіоапаратуру. Ліквідоване 1993.

ТРЕБИНСЬКОГО ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Данилу Требинському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ТРЕТЯ ЛІНІЯ. Вулиця. Див. *Українки Лесі вулиця.*

ТРИДЦЯТЬ РОКІВ ЖОВТНЯ ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста на *Ракитному)* - від вул. Фрунзе (№№ 27, 29) на Сх. до 1-го Колгоспного провулку і

терит. *Комбінату хлібопродуктів №* 1, паралельно пров. Енгельса і Франка, перетинає вул. Франка. Закінчується №№ 33, 58. Довж. 550 м, без тверд, покриття. Має 1 провулок. Прокладена 1950. На поч. вулиці міститься *З-д консервний.* Забудована приватними житл. будинками.

ТРИДЦЯТЬ РОКІВ жовтня провулок - від вул. 30 років Жовтня (№№ 4, 6) на Пд. до вул. Колгоспної (№№ 1а, 3), паралельно вул. Франка. Закінчується №№ 13,14. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ТРИДЦЯТЬ ШОСТОМУ АВІАПОЛКУ МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА у Прилуках. Установлена на фасаді буд. № 27 по вул. Переяславській (навпроти *Будинку культури).* У цьому будинку з 7 жовтня 1943 по 6 січня 1944 перебував штаб 36-го Гвардійського орденів Суворова і Кутузова Берлінського бомбардувального авіаційного полку, який в період В. В. війни брав участь у звільненні Прилук та Києва. Під час бомбардування німцями міста від бомби, яка розірвалася між будинками М» 25 і 27, загинули інженер полку гв. капітан Василь Онуфрійович Опритов та нач. зв'язку авіаескадрильї гв. молодший лейтенант Яків Іванович Больщаков. Поховані спочатку на міській площі, пізніше перехоронені в Сквері Борців Революції. Дошка гранітна; встановлена 1990.

ТРИФАНІВЩИНА - хут. Див. х. *Славен-Сергіїв.*

ТРИФАНОВСЬКОГО ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Трифановському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ТРИФАНОВСЬКОГО ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав б.т. Трифановському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ТРИ ЯРКИ - урочище заповідне (з 1975). Природні комплекси сосново-дубового лісу, віком понад 50 років, сформовані на схилах ярів та балок. Розташ. в Прилуцькому р-ні, перебувають у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 83 га.

ТРОЇЦЬКИЙ СОБОР Густинського монастиря. Збудований 1672-76 на місці дерев., що згорів 1671. Мурований, дев'ятидільний, п'ятибанний. В середині для заможних відвідувачів у зх. приділі створено 3 яруси ніш-лоджій, відкритих у бік вівтаря. Вони мали балкони-виступи з різьбленими дерев, поручнями, підлогу з фасонних керамічних плит. Храм був розписаний фресками (не збереглися), що належали до кращих зразків укр. монументального живопису. Чільне місце серед них займав портрет фундатора храму - гетьмана І. С. Самойловича. Визначною мистецькою пам'яткою був багатоярусний різьблений золочений іконостас (не зберігся). Т.е. - один з найдовершеніших зразків укр. барокко. Храм відреставрований та заново освячений 16.06.1997.

ТРОЙНИЦЬКИЙ - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 5 в. від волосного центру та за 1 в. від с. *Дідівців.* 1886 наліч. 6 дворів селян-власників, 57 ж., приписаних до парафії ц-ви св. Параскеви с. Дідовець[15]. 1908 наліч. 78 ж. Пізніше приєднаний до с. Дідівців.

«ТРОСТЯНЕЦЬ» - заповідник дендрологічний АН України, пам'ятка садово-паркового мистецтва України (з 1983). Засн. 1834. Розташ. в с-щі *Тростянці* Ічнянського р-ну, за 24 км від залізнич. ст. Качанівки, на р. *Тростянці,* що впадає в р. *Лисогір* (лівої прит. р. *Удаю).* Клімат, умови загалом сприятливі для вирощування рослин. Серед, температура повітря +17,5°С, абсолют, мінімум -32, 5"С, максимум +35, 5°С. Кількість опадів 625 мм. Грунтові води залягають на глибині 5-10 м, часто виходячи струмками на дні ярів і виярків. Пл. 204,4 га, з них насаджень- 114,1 га, ставків - 10,4, галявин (газонів) - 42,2, паркових доріжок - 9,4,

розсадника - 20,3, госп. терит. - 8 га. У минулому терит. заповідника - степова розорана рівнина, пересічена ярами і балками, що примикала до болотної долини, якою протікала р. *Тростянець.* Найближчі ліси були за 6-10 км *(Довгалівка, Туркенівка, Сокирищі),* а на терит. сучас. дендропарку ріс невеликий дубовий гай (300 дубів віком 250 р., частина яких збереглася). Виникнення " Т." пов'язане з іменем Скоропадського Івана Михайловича (1804-87) - нащадка гетьмана Ліво-бережної України 1.1. Скоропадського (1646 - 1722). На поч. 1820 Скоропадські купили в козака з с. *Васьківців* І. Хоружія х. Тростянець. 1830 хут. з навколишніми землями перейшов у спадок І. М. Скоро-падському, який збудував тут палац, церкву, госп. будівлі, заклав парк, спорудив греблі й загати, в результаті чого на площі понад 10 га утворилися 4 стави: Великий, Куциха, Лебединий, Безіменний, що стали гол. елементами паркового комплексу. Перші дерева висаджено 1834 в затишному виярку Богівщина. Поруч з Великим ставом на площі понад 20 га польової землі висаджено ялини й тополі каролінські. Незабаром Богівщина поповнилася багатою колекцією здебільшого рідкісних дерев. 1836 почалося висадження дерев групами - суцільними масивами на протилежному від садиби боці ставу. До кін. 30-х рр. на польових землях вже росло багато берези, липи, клена, дуба, хвойних. Насадження розмежовувалися мальовничими галявинами. На поч. 40-х рр. у парку з'явилися дерева з Петергофського, Ризького, Нікітського бот. садів, із саду В. М. Каразіна під Харковом. Тоді ж стали садити дерева за межами парку - смугами і гаями (Іванове, Бабусине, Мечет, Клини, Грицеве, Лосева, Керендаси, Ялинка, Прохолода, Метеч, Клини, Вітерець, Єльців Яр, Наташина, Тополева альтанка та ін.). Всього гаїв і смуг 20. Кожна посадка складалася з дерев однієї чи кількох порід. Насадження гаїв створило м'який перехід від степового ландшафту до паркового масиву, захищало дендропарк від негоди, вітрів та суховіїв. У 50-х рр. садівники із Петергофа брати Євстигнєєви розробили план парку. Доріжки, прокладені по всій території, підводили до найоригінальніших ділянок і галявин. Найбільше розширення території парку припадає на 60-і рр. 19 ст. 1858 І. М. Скоропадський доручив садівнику К. Д. Шлінглофу створити у пн.-сх. частині парку штучний гірський сад. Цій роботі передувало створення місцевим художником-пейзажистом ландшафту із загостреними вершинами, що нагадували Альпи. Територію гірського рельєфу розширили до 30 га. Пагорби і "гори" (до 30 м) зводилися виступами і з'єднувалися земляними валами. Протягом 1866-79 насипано Дідову, Ротонду, Сторожеву, Мохнату та ін. "гори". Долини між ними засаджено хвойними, з перевагою ялівця, що майже суцільним килимом вкриває схили. Земляні роботи тривали майже 30 років, до смерті І. М. Скоропадського (1887). Після спорудження пагорбів та "гір" у пн.-сх. частині парку почалося створення такого ж ландшафту в зх. та пд.-зх. частинах. У 2-й пол. 19 ст. ще інтенсивніше стали висаджувати екзотичні рослини. Так, з 45 видів ялини, поширених у Пн. Європі, Азії та Пн. Америці, в парку культивувалося 17. Прижилися і добре ростуть у невластивих їм умовах сосна Веймутова, ялиця сибірська, тсуга, псевдотсуга, туя всіх видів і різновидностей, кедр сибірський, сосна чорна та ін. 1886 складено топогр. план парку й проведено

Тростянець. Туя «Шапка Мономаха».

першу бот. інвентаризацію. За її даними площа парку сягала 175, а разом з навколишніми гаями - 350 га. Тут налічувалося 623 види дерев і кущів, у т.ч. 161 хвойне і 462 листяних. На той час було завершено планування шляхової мережі віссю - Великий став, Куциха й Лебединий, що примикають до нього. Навколо них ростуть плакучі верби, сніжно-білі берези, мідностовбурні сосни, темно-зелені ялини, могутні дуби. В основі об'ємно-просторової композиції - продумана система галявин, що утворені не планувальними засобами (доріжками), а насадженнями. В парку було чимало кам'яних та дерев'яних лавок, скульптур міфічних героїв та богів, збудовано дерев'яні альтанки, споруджено загати, греблі, мости. У наступні роки робота велася над посиленням худож. виразності. Формуванню паркового пейзажу багато праці і знань віддали талановиті садоводи з місц. селян І. Є. Янік, І. Ф. Круподеря, 1. Л. Беззуб, С. В. Ткачун, В. І. Верескун, І. В . Височець. Після 1917 парк увійшов до складу радгоспу "Тростянець". 1938 виділено у самостійну науково-дослідну одиницю, 1940 оголошено держ. заповідником, 1951 передано АН УРСР. Н.-д. роботу тут очолив укр. ботанік, акад. АН УРСР М. М. Гришко (1900-64). Вагомий внесок у розв'язання актуальних наук.-практичних проблем зробив канд. с.-г. наук Г. Є. Мисник, який працював наук, співробітником, а потім директором заповідника. Нині тут росте 520 видів і форм дерев та чагарників, з яких хвойних бл. 40%; у колекціях дерев та чагарників (арборетумі) - 1700 видів, різновидностей і форм; декорат. квіткових рослин - 250 сортів. У " Т." є інтродукційний розсадник декорат. рослин. Проводиться наук, робота з паркознавства, дендрології, насін-ництва. " Т." - високохудожній зразок паркового будівництва, справжній музей природи. На території парку похований його засновник. Палац Скоропадських спалений 1918; від садибного комлексу збереглися два кам'яні флігелі дво- і одноповерховий; одноповерховий побудований в класичному стилі. Домова Іванівська ц-ва знищена на поч. 1930-х. До 150-річчя від дня народження Т. Г. Шев-ченка 1964 в парку встановлено поі руддя поета. Щороку " Т." відвідують понад 20 тис. екскурсантів.

ТРОСТЯНЕЦЬ (Тростянка) - річка, права прит. р. *Лисогору.* Довж. 22 км, площа бас. 87,6 км^, похил річки 1,6 м/км [33]. На його берегах розташ. села *Васьківці і Тростянець* Срібнянського р-ну та селище *Тростянець* Ічнянського р-ну. Протікала терит. Срібнянської та Друговарвинської сотень Прилуцького полку.

ТРОСТЯНЕЦЬ (Крячів) - селище Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* Барвінкове і *Верескуни.* Розташ. за 40 км від райцентру та за 24 км від залізничн. ст. Качанівки. 359 дворів, 1015 ж. (1996). Вперше згадується 1549 [19], коли Т. належав Пустинно-Микільському м-реві. Назва походить від одноіменної річки, у верхів'ї якої він розташ. 1629 село було знищене польським загоном. На поч. 18 ст. на цьому місці у верхів'ї р. *Тростянця* (лівої прит. р. *Лисогору)* виник хут. Крячів (Тростянець). Хут. входив до складу спочатку Срібнянської, аз 1761 - Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Селяни, що жили на хут, були приписані до с. *Васьківців.* 1820 в козака І. Хоружія хут. з навколишніми землями купили поміщики Скоропадські. 1833 Ів. Мих. Скоропадський біля хут. почав будівництво палацу, економії і парку (див. "Тростянець" - дендрологічний заповідник). 1859 хут. ще звався Тростянець (Крячів); у ньому наліч. 11 дворів, 89 ж. Діяла мурована Іоанно-Предтечинська ц-ва (побудована 1859 на кошти надв. ради. І. М. Скоропадського), приписна до Успенської ц-ви в с. *Васьківцях.* Після реформи 1861 в економії Скоропадського займалися вирощуванням на продаж зернових культур і цукрових буряків. Так, 1899 під посіви цих культур було зайнято

818 дес. Частина земель здавалася в оренду. У 2-й пол. 19 ст. в Т. діяли цегельний з-д та два млини. Т. входив до *Іваницької* вол. 1-го *стану.* 1910 в х. Тростянець - 23 госп., з них козаків - 2, селян - 16, ін. непривілейованих - 3, привілейованих - 2, наліч. 160 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 кравець, 1 столяр, 4 поденники, 9 займалися інтелігентними та 15 - ін. неземле-робськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2620 дес. придатної землі. Діяла Іоанно-Предтечинська ц-ва (закрита за часів рад. влади), парова просорушка. У 1923-30 рр. Т. підпорядкований Бережівській, пізніше Васьківській сільраді. 1922 в селищі відкрився медичний пункт, 1925 - початкова школа, діяв Тростянецький радгосп. 1930 наліч. 41 двір, 161 ж.

ТРОСТЯНЕЦЬ (Тростянський, Тростянецький) - село* Срібнянського р-ну, Гурбинської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Тростянця* (правої прит. р. *Лисогору),* за 3 км від райцентру. 26 дворів, 40 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входив до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. Малоросійської та Полтавської губ., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Тростянський засн. у др. пол. 18 ст. на Роменському шляху. 1781 належав генерал-поручику Будлянському [7]. На карті 1797 позначений як х. Тростянецький [10]. 1859 звався хут. власницький Тростянець, наліч. 8 дворів селян, 47 ж., приписаних до парафії Хрест-Воздвиженської ц-ви м-ка *Срібного.* Входив до *Срібнянської вол.* 2-го *стану.* 1886 - 1 двір козаків, 16 дворів селян-власників, 19 хат, 91 ж. 1910 в х. Тростянець - 22 госп., з них козаків - 1, селян-21, наліч. 132 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 кравець, 2 шевці, 15 бондарів, 8 поденників, 9 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 31 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Дейманівській сільраді.

1925-24 двори, 140 ж.; 1930-45 дворів, 193 ж.

ТРОСТЯНКА - річка. Див. р. *Тростянець.*

ТРОСТЯНЦІВ - селище. Див. с-ще *Тростянець.*

ТРОЦИНИ ХУТІР Переволочнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав корнету Троцині [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше не згадується.

ТРОЦИНИ ХУТОРИ (2 шт.) Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належали корнету Троцині [7]. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Глинського пов. Чернігівського намісництва.

ТРОЦЬКА (Тоцький) - хут. Озерянської сільради Варвинского р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 17 км від райцентру та за 9 км від с. *Озерян.* 1925 - 27 дворів, 154 ж.; 1930-30 дворів, 158 ж. Пізніше приєднана до с*. *Боханове* Варвинського р-ну.

ТРУБАРІВСЬКА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Мединщині)* - від р. *Удаю* на Пд.Сх. (понад залізничною колією на Бахмач) до поч. вул. 8 березня, перетинає вул. Київську. Закінчується №№ 42, 113. Довж. 1325 м, без тверд, покриття. Має 1 провулок. Утворена до В. В. війни. На поч. сучас. вулиці до 1917 містився х. *Сіриків.* На ній: водокачка залізнич. ст. (з 1949) біля *Удаю,* на поч. вулиці; між буд. №№ 10,14- старе огороджене кладовище х-ра Сіриків (на могилах збереглися хрести, останнє поховання - 1965). Забудована приватними житл. будинками.

ТРУБАРІВСЬКИЙ провулок - від р. *Удаю* на Пд. понад залізничною колією на Бахмач до вул. Трубарівської (№ 19). Закінчується № 26. Довж. 325 м, без тверд, покриття. Прокладений 1980. Забудований приватними житл. будинками.

ТРУБАРІВЩИНА- куток побутовий історичний. Див. *хут. Трубарівщина.*

ТРУБАРІВЩИНА - хут. Розташована між р. *Удаєм* та Ніжинським трактом, за 1 в. від центру м. Прилуки (від сучас.

вул. Чапаева до міської лікарні). Вперше згадується 1859 [13]. Входила до Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) та Чернігівської обл. (1932-36). Заснов. в 1-й пол. 19 ст. 1859 наліч. 6 дворів, 36 ж. 1886 - 21 двір селян-власників, 1 двір міщан та ін., 22 хати, 106 **ж.** 1900 селяни входили до 1-ї Величківської сільс. громади, в якій наліч. 53 ревіз. душі, 32 госп., 169 **ж.** 1910 в **Х.** Трубарівщині - 34 госп., з них козаків - 1, селян - 27, євреїв - 2, ін. непривілейованих - 3, привілейованих - 1, наліч. 164 ж., у т.ч. 4 шевці, 2 столяри, 2 ковалі, 1 слюсар, 1 чимбар, 3 візники, 8 поденників, 3 займалися інтелігентними та 25 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 106 дес. придатної землі. Діяв 1 млин з маслобійкою, просорушка з гасовим двигуном, цегельний з-д Капари. У 1923-30 рр. Т. підпорядкована Заїздській сільраді. 1925 - 70 дворів, 314 ж.; 1930 - 47 дворів, 215 ж. 1930 на Т. організовано приміський колгосп "Заклик Ілліча", який мав 150 га орної землі, 20 га сінокосу. В колгоспі наліч. 238 чол. (119 чол. працездатних), 18 коней. Напрямок госп-ва - садово-городній. 1930 колгоспники отримували по 1,5 крб. на трудодень. 1936 хут. приєднано до м. Прилук.

ТРУБІВЩИНА - хут. Нечипорівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 17 км на Зх. від райцентру. 1925 - 70 дворів, 322 ж.; 1930 - 65 дворів, 314 ж. Нині с*. Трубівщина Яготинського р-ну Київ. обл.

ТРУДОВИЙ провулок (кол. Пров. Леніна; у сх. частині міста, на *Кустівцях)* - від вул. Соборної (№№ 164, 168) на Пд., паралельно вул. Київській. Є проїзд у провулок з вул. Київської між буд. №№ 417, 419 та №№ 345-347 (навпроти *Держлісгоспу "Прилуцький").* Закінчується №№ 10, 23. Довж. 375 м, без тверд, покриття. Перейменований 1 квітня 1967. Забудований приватними житл. будинками.

ТРЬОХСВЯТИТЕЛЬСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Гоголя вулиця.*

ТРЬОХСВЯТИТЕЛЬСЬКА ЦЕРКВА в Прилуках (на *Кустівцях).* Дерев'яна, п'ятибанна, разом з дзвіницею, в ім'я трьох Святих: Василія Великого, Григорія Богослова та Іоанна Златоуста, з одним престолом (12 лютого). Перша ц-ва зведена в часи полковництва Петра Дорошенка (1657-59) на кошти прилуцького міщанина Андрія Кендюха. 1752 стара ц-ва розібрана, а на її місці на кошти прилуцького полковника Григорія Гн. Галагана і сотника Полкової сотні Андрія Ів. Гуленка споруджена нова дерев'яна церква. У 18 ст. (1765) при ній діяла "школа", а на поч. 20 ст. - однокласна жіноча церковнопарафіяльна школа. 1862 Т.ц. по кількості парафіян (3043 чол.) займала 1-е місце в Прилуках та 2-е серед усіх міських церков Полтав. губ. На поч. 20 ст. вона, як і раніше, мала більше парафіян, ніж будь-яка інша ц-ва в місті. З 1882 до Т.ц. була приписана Іллінська ц-ва, яка містилася в "тюремному замку". В сучас. вигляді ц-ва побудована 1879. Розташ. на перехресті вул. Гоголя та Червоноармійської.

ТСОАВІАХІМ (Товариство сприяння обороні, авіаційному та хімічному будівництву СРСР) - громадська військова організація. У Прилуках осередок існував у 1927-48 рр. 1929 Прилуцький військово-спортивний клуб т-ва перетворено у зразковий Будинок

Трьохсвятительська церква на Кустівцях, 2007

оборони. На 15.02.1932 кількість членів товариства із 7 тис. збільшилася до 13,8 тис. В організаціях т-ва ліквідовано неграмотність, випущено 35 інструкторів та 25 чол. молодшого командного складу протиповітряної оборони. На 2.05.1936 т-во підготувало 1957 "ворошиловських стрільців" 1-го ступеня та 82 - 2-го ступеня. В р-ні працювали 51 стрілецький гурток та 11 тирів. На вул. Київській № 156 (кол. буд. Фраткіна) до В. В. війни містилися районна та міська ради Т, школа планеристів. На подвір'ї стояв літак У-2, працював тир. 1948 т-во Т. ліквідоване, його функції перейшли до ДТСААФу.

ТУЖИЛІВ - хут. Див. *х. Боротьба.*

ТУЗИКІВ - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. 1910 наліч. 1 госп. селян, 7 ж., 19 дес. придатної землі. Нині не існує.

ТУПИЙ в'їзд (у центр, частині міста, на *Квашинцях)* - від перехрестя вул. Костянтинівської (№ 49) - Ветеранської № 51 на Пн.Сх. Закінчується №№ 6, 11. Довж. 100 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ТУРГЕНЄВА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* від вул. Амбулаторної (№№ 27,29) до вул. Фабричної (№№ 74, 74а). Закінчується №№ 33, 46. Довж. 350 м, без тверд, покриття. Має провулок. Названа на честь І.С. Тургенева (1818-1883) - рос. письменника. На ній розміщені: Прилуцька міська лікарня ветиринарної медицини (до 1994 - комплексний приймальний пункт) (№60), магазин. Забудована приватними житл. будинками.

ТУРГЕНЄВА провулок (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* - від лугу на Пн.Зх. до вул. Амбулаторної (№ 36). Закінчується №№ 28, 61. Довж. 650 м, без твердого покриття. Прокладений 1975, забудований приватними житл. будинками.

ТУРІВКА - село Київської обл. Згурівського р-ну, центр сільради. Розташ. на лів. березі р. *Переводу,* за 32 км від райцентру та за 29 км від залізничн. ст. Линовиці. Вперше в документах згадується 1640 [21]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), „до Прилуцького пов. (1802-1923); райцентр Прилуцького округу (1923-30). У середині 17 ст, мабуть, була зруйнована, бо в списках 1666 не значиться. До 1709 - вільне військове село*, "до ратуші Прилуцької прислушаюче". У тому ж році прилуцький полковник Іван Ніс надав його знатн. військ. т. Якиму Ів. Горленку. 1712 гетьман І. Скоропадський відібрав Т. і віддав її знатн. військ. т. Федору Марковичу, який ще раніше скуповував біля Т. землі і заснував там хутір. 1737 в селі* було 12 госп. селян, 14 бдв. хат підсусідків, 4 госп. козаків (2 виборних і 2 підпомічників) та 2 госп. козачих підсусідків. Після смерті Ф. Маркевича Т. дісталася його удові Катерині, котра вдруге одружилася з б.т. Ол. Сакевичем. 1740 наліч. 10 дворів (14 хат) селян, 16 бдв. хат підсусідків б.т. Ол. Сакевича та 4 бдв. хати підсусідків *Густинського м-ря;* 3 двори (7 хат) козаків, 6 бдв. хат козачих підсусідків. Діяла дерев. Всіхсвятська ц-ва, споруджена між 1737 та 1750. 1781 в селі мешкали 3 душі духівництва і церковників, наліч. 104 хати селян та 2 хати козаків підпомічників. 1787- 422 душ чол. статі селян, які належали прем.-майору Івану та, б.т. Івану Маркевичам. 1797 наліч. 583 душі чол. статі податкового населення. Володіння Маркевичів (Маркевичів) у Т. залишалися і в 19 ст: підпоручик Ілля

Турівка. Спорудження пам'ятника М.А. Маркевичу краєзнавцями Прилук, 1989

Іванович від спадщини колез. ас. Ів. Дм. Маркевича одержав (1817) будинок і частину селян; Андр. Ів. у Т. (разом з х. Жадьківським) 1818 мав 557 душ чол. статі селян; його син Микола Андр. 1832 одержав у Турівці і х. Жадьківському 392 душі чол. статі селян; 1842 за ним в Т. значилася 320 душ чол. статі селян; дочка Євдокія Андр. разом з сестрою Варварою Андр. одержали в Т. 159 душ чол. статі селян та 603 дес. землі. 1859 в Т. - 208 дворів, 1256 ж. Згідно з реформою 1861 в Т. створене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому були підпорядковані 5 сільс. громад (759 ревіз. душ). Козаки Т. підлягали Рудівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей 1867 Т. - центр вол. 3-го *стану.* 1872 на кошти поміщика Івана Маркевича споруджена нова дерев, ц-ва. 1886 - 295 дворів селян-власників, які входили до 3-х сільс. громад (Маркевичівська 1-а, Маркевичівська 2-а, Фріц-Ушаківська), 6 дворів козаків, 3 двори міщан та ін., 312 хат, 1714 ж.; діяли дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (засн. 1871, у віданні земства - з 1872), 4 шинки, 5 крамниць, 8 вітряків. 1895 - базари щосереди, 4 ярмарки: Трьохсвятительський (30 січня), Пантелеймонівський (27 липня), Преображенський та Вознесенський. Мих. Микол. Маркевич разом з братом Борисом мали 1903 в Т. 732 дес. землі. 1910 в Т. (разом з маєтком Фріца та х. *Прохорівкою)* - 371 госп., з них козаків - 7, селян - 349, євреїв - 5, ін. непривілейованих - 1, привілейованих - 9, наліч. 2203 ж., у т.ч. 15 теслярів, 14 кравців, 6 шевців, 1 столяр, 2 ковалі, 1 слюсар, 79 ткачів, 1 візник, 55 поденників, 29 займалися інтелігентними та 271 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2157 дес. придатної землі. Діяли земське початкове однокласне училище, в якому навчалися 114 хлопч. та 22 дівчат (1912), жіноча школа грамоти, нова (1902) дерев. Всіхсвятська ц-ва (у рад. період знищена). Землевласниками Т. були поміщики: М. М. і С. Д. Маркевичі, Н. М., Вол. Вас. та Вас. Вас. Маслянникови, Р. М. Милорадович та ін. У 1923-30 Т. - центр району і сільради. 1925 - 530 дворів, 2289 ж.; 1930 - 434 двори, 1910 ж. У Т. пройшли дитячі роки М. А. Маркевича (1804-60). Після 1824 він тут жив і працював у своєму маєтку з палацом та великим парком над р. *Перевід,* там він і похований. В історії укр. культури письменник, поет, етнограф, музикант, історик, видатний збирач архівних документів (деякі документи "Збірки Маркевича" використані при підготовці цього "Довідника") М. А. Маркевич залишив помітний слід вісторії України. 25.06.1989 на могилі Миколи Андрійовича Маркевича краєзнавці м. Прилук спорудили пам'ятник. Автор художник А. І. Буренко.

ТУРІВСЬКА ВОЛОСТЬ - адм.-терит. одиниця в зх. частині кол. Прилуцького пов. Полтавської губ. Згідно з реформою 1861 в с. Турівці утворене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян. До складу Т.в. входило 5 сільс. громад (759 ревіз. душ). За указами 1866 існуючі волості були скасовані. Замість них 1867 в Прилуцькому пов. створено 16 нових волостей (улаштованих за адм.-терит. принципом). Серед них була й Т.в., яка входила до 3-го *стану.* 1868 в Т.в. наліч. 1200 дворів (5 козаків, 239 селян казенних, 903 селян-власників та тимчасовозобов'язаних, 32 солдатів, 3 міщан, 8 дворян, 10 осіб духовного звання). 1886 - 6 нас. пунктів (3 села, 1 село*, 2 хут.), 1442 двори (6 козаків, 334 селян казенних, 1097 селян- власників, 5 міщан та ін.), 1497 хат, 8197 ж. (38 козаків, 1947 селян казенних, 6164 селян- власників, 48 міщан та ін.). 1900- 6 нас. пунктів (4 села, 2 хут), 9 сільс. громад, 1551 двір, 9471 ж.; діяли: 9 ярмарків, 1 земське початкове училище, 4 церковнопарафіяльні школи. 1910-7 нас. пунктів (сс. *Оржиця, Пасківщина, Піддубівка, Турівка* та 3 хут), 1709 госп., 9744 ж., 6092 дес. придатної землі. Т.в. існувала до 1923.

ТУРІВСЬКИЙ - хут. Розташ. "біля р. *Переводу",* поблизу с. *Турівки.* Вперше згадується 1710 [16]. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку. Власником хут. був Федір Маркович, знатн. військ. т., а пізніше - сотник Полкової сотні (1719-24). Нині не існує.

ТУРІВСЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-тер. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Яблунівським, Яготинським та Малодівицьким р-ми, на Зх. й Пн.Зх. - з Ніжинським округом. 1925 займав площу 508,6 $км^2$, наліч. 13 сільрад, 7803 господарств, 37477 ж., які мешкали в 50 нас. пунктах: сс. *Аркадіївка, Вейсбахівка, Гнилиця, Згурівка, Красне, Миколаївка, Оржиця, Пасківщина, Піддубівка, Погреби, Середівка, Турівка,* 36 хут, 2 госп-ва, цукроварня. У серпні терит. Вейсбахівської сільради Т.р. передана до складу Малодівицького р-ну. 1930 в Т.р. - 13 сільрад, 47 нас. пунктів (у т.ч. 33 хут, 3 госп-ва, цукроварня), наліч. 7343 двори, 35634 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ТУРКЕНІВКА - село. Див. с* *Южне*

ТУРКЕНІВКА - заказник гідрологічний (з 1972). Типовий природний комплекс ялиново-соснових лісів з дубом червоним, численними віковими дубами на крутосхилах ярів та балок, а також навколо озера площею 14 га. Розташована в Ічнянському р-ні між сс. *Южне, Парафіївка, Проліски.* Перебуває у віданні Прилуцького лісгоспзагу. Площа 550 га.

ТУРКІВКА (Турківський) - село* Прилуцького р-ну Богданівської сільради. Розташ. на р. *Тополі,* за 10 км від райцентру та залізничн. ст. Прилуки. 51 двір, 56 ж. (2000). Вперше згадується 1781 [8]. Входила до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) та Чернігівської обл. (1935-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). 1781 в Переволочнянській сотні згадується хут. священика Турківського, у якому було 9 хат. Наприкінці 18 ст. мав назву хут. „Приполонках". Цей хут. і став основою майбутнього с*. Турківки. Хут. Турківський входив до *Линовицької вол.* 1-го *стану,* мешканці його приписані до парафії Успенської ц-ви с. Линовиці. 1910 наліч. 60 госп., 358 ж., 254 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Мамаївській сільраді. 1925 - 105 дворів, 405 ж.; 1930 - 102 двори, 474 ж. 1944 - вже с*. Турківське, центр сільради, 105 дворів, 301 ж., працювала кузня й теслярська майстерня. Пізніше (до 1957)- с*. Турківка. До 1950 існував колгосп "Нове життя", в якому було 80 дворів (119 чол. працездатних); мав 368,8 га землі (469,3 га орної), 19 коней, 98 голів вел. рог. худоби (в т.ч. 23 вола), кузню, теслярську майстерню. У червні 1950 колгосп "Нове життя" об'єднаний з колгоспом "6 з'їзд Рад" (х. *Кут Забровський)* у колгосп ім. Ватутіна (Турківка), в якому наліч. 119 дворів (167 чол. працездатних), 857,8 га землі (703,9 га орної). Пізніше приєднаний до Богданівського колгоспу. 1961 діяла початкова школа (31 учень, 3 працівники). 1971 - 106 дворів, 257 ж. 1996 в Т. містилося відділення кооперативу "Богданівський" *(Богданівка).* З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі* - фельдшерсько-акушер. пункт, сільськ. клуб на 80 місць (1924), пам'ятник воїнам-односельцям, які загинули (38 чол.) на фронтах В. В. війни. До села* є під'їзд (4,3 км) з тверд, покриттям (1990) з автодороги Прилуки-Пирятин.

ТХОРІВСЬКИЙ (Тхори) - хут. Митлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від с. *Митлашівки.* 1925 - 6 дворів, 28 ж.; 1930 - 7 дворів, 24 ж. Нині не існує.

ТЮТЮНОВА КОМПАНІЯ "ВАТ-ПРИЛУКИ" (Комбінат тютюновий). 22.01.1889 в с*. *Бродки* (близько 1900 приєднане до м. Прилуки) заснов. тютюнова ф-ка "Товариства Б. З. Рабіновича і З. Н. Фраткіна". Продукція її була відома далеко за межами України.

Нюхальний тютюн, махорка поставлялися в Німеччину, Румунію, Туреччину, Китай та ін. країни. 23.04.1916 ф-ка стала "Акціонерним товариством тютюнових і махоркових ф-к Рабіновича і Фраткіна". 1920 націоналізована, згодом до неї приєднано тютюново-махоркову ф-ку "Риболов", після чого підприємство стало називатися 2 Державною тютюново-махорковою ф-кою. До 1938 ф-ка носила ім'я X. Г. Раковського та була однією з найбільших в Україні. У вересні 1941 частина устаткування ф-ки разом з спеціалістами евакуйовано до м. Канська Красноярського краю. Корпуси ф-ки під час війни спалені. Після звільнення міста від німецько-фашистських загарбників 1943 був пущений кришильний цех для переробки махоркової сировини, налагоджене виробництво махорки. З 1957 ф-ка почала виготовляти сигарети махорочні, цигарки і стала називатися сигаретною ф-кою. 1976 (після приєднання Менського тютюново-ферментаційного з-ду) вона стала тютюновим комбінатом. З 1981 (після виділення Менського з-ду) знову називається тютюновою ф-кою. 1965 освоєно випуск сигарет з фільтром на чехословацькому та німецькому устаткуванні. 12.03.1993 компанія "ВАТ-індастріз" і колективне підприємство Прилуцька тютюнова ф-ка утворили спільну міжнародну тютюнову компанію-Акціонерне товариство "ВАТ-Прилуки". Міжнародна компанія ВАТ (засн. 1902 в Лондоні) з річним збутом 572 млрд. сигарет (1994) є одним з найбільших виробників сигарет у світі. Більше 250 різних марок сигарет збувається в 180 країн світу. З цього часу почалося друге життя ф-ки. Покращилась сортність тютюну, впроваджуються найпередовіші технологи по виробництву вітчизняних та фірмових сигарет. Ф-ка випускала сигарети "Політ", "Космос", "Прилуцькі", "Фортеця". 1994 почала випуск нових сигарет: "Золотий долар", "Гетьман", "Отаман", "Козак"; у 1995 - "Прилуки". 1997 з конвеєра під-ва сходило 15 марок сигарет, 1998- „раіі mall",,Скіф", 1999-„Прилуки особливі" та „Прилуки особливі легкі". Потужність фабрики 14 млд. сигарет на рік (1999), у серпні 2000 вийшла на мільярдний рубіж випуску сигарет за місяць. На 1.01.1996 працювало 1032 чол. Має їдальню, магазин, дит. комбінат, спортзал, клуб, стадіон. На адміністративному будинку встановлена меморіальна дошка: "В пам'ять про революційні події на Прилуччині. Махоркова фабрика була місцем організованих страйків робітників у 1903 та 1905 роках". Розташ. на вул. Незалежності №21.

Табачна-фабрика.Фото поч. **20** ст.

V

УБІЖИЩЕ **1** - село* Короваївської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 17 км від райцентру. 1925 - 84 двори, 380 ж.; 1930 - 83 двори, 432 ж. Нині с*. *Мар'янівка* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

УБІЖИЩЕ **2** - село* Короваївської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 20 км від райцентру. 1925 - 68 дворів, 312 ж.; 1930 - 77 дворів, 372 ж. Нині с*. *Мар'янівка* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

УДАЙ - річка у Чернігів, і Полтав. областях, права прит. р. *Сули.* Довж. 327 км, площа бас. 7030 $км^2$, похил річки 0,16 м/км [33]. Бере початок поблизу с. *Рожнівки* Ічнянського р-ну, протікає терит. Ічнянського, Прилуцького, Срібнянського, Варвинського р-нів Чернігів, обл. та Пирятинського, Чорнухинського та Лубенського р-нів Полтав. обл. На берегах У. розташ. м. *Прилуки,* смт *Варва,* м. *Пирятин,* села й смт: Ічнянського р-ну - Крупичполе, Сваричівка, Вишнівка, Припутні, *Томашівка,* Бакаївка, *Андріївна, Заудайка, Монастирище;* Прилуцького та Варвинського р-нів - *Обичів, Заудайка, Радьківка, Заїзд, Замостя, Манжосівка, Заудаївське, Валки, Мільки, Переволочна, Лиски, Іванківці, Дігтярі, Рибці, Леляки, Подище, Ладан, Журавка, Полонки, Удайці, Макіївка, Мокляки, Нова Гребля.* Удай є найбільшою притокою Сули, найбільшою водною артерією Прилуччини. Ширина річища 20-25 м, глибина річки до 3 м. Він в'юниться рівниною, петляючи й змінюючи напрям своєї течії то з Зх. на Сх., то з Пд. на Пн. Наскільки покрученість річки подовжує її течію, можна судити з того, що від витоку до гирла по прямій лінії становить близько 118 км, а по річці, цілих 327 км. Заплава річки заболочена (17800 га (1959) боліт у долині Удаю на території Чернігів, обл.). Назва річки Удай, за твердженням деяких учених, походить з часів Скіфії і в перекладі означає «глибока», «безмежно глибока». У давні часи У. відігравав важливу роль як зручний водний шлях. По ньому ходили судна з Дніпра й Сули, що підтверджується знахідками залишків древніх суден у руслі Удаю. Сучас. У. використовують для технічного та побутового водопостачання, рибництва. Праві притоки У.:, *Боршня, Веприк, Галка, Дівичка, Завальна, Заудайка, Зимина, Калишівка, Креслянка, Ладинка, Линовиця, Лосинівка, Муховець, Перевід, Ржавець, Рибець, Сокулка, Тополя (Полонка), Чистий Ровець [32],* [10]; ліві притоки У: *Бурімка, Варва (Варвиця), Гужівка, Журавка, Іченька, Лисогір, Макарівка, Маціївка, Многа, Полова, Радьківка, Скородна, Смож, Утка* [32]; притока У. з невідомого боку - *Мирводівка* [32].

УДАЙСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Перемоги вулиця.*

УДАЙСЬКИЙ в'їзд **2-й** (у пн.-сх. частині міста, на *Кустівцях)* - від вул. Перемоги (№№ 49, 51) на Пн.Сх. Закінчується №№ 11, 14. Довж. 200 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

УДАЙСЬКИЙ провулок **1-й** (у пн.-сх. частині міста, на *Кустівцях)* - від р. *Удай* на Пд.Зх. до вул. Перемоги (№№ 23, 25). Закінчується №№ 16, 31. Довж. 350 м, без твердого покриття. Прокладений на поч. 20 ст. Назва залишилася від старої назви вул. Перемоги - Удайської. Забудований приватними житл. будинками.

УДАЙСЬКИЙ провулок **2-й** (у пн.-сх. частині міста, на *Кустівцях)* - від вул. Перемоги (№№ 79, 81) на Сх. до вул. Соборної (№№ 169,171). Закінчується №№ 9,16. Довж. 190 м, без тверд, покриття. Прокладений 1952. Забудований приватними житл. будинками.

УДАЙСЬКИЙ провулок **3-й** (у пн.-сх. частині міста, *на Кустівцях).* Складається з трьох окремих відрізків, починається від вул. Перемоги (№№ 23, 25). Закінчується (№№ 12, 67). Довж. 1000 м, без тверд, покриття. Прокладений після В. В. війни на землях кустівського колгоспу ім. Кірова. Забудований приватними житл. будинками.

УДАЙЦІ (до 1947 - Мамаївка) - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с. *Полонки.* Розташ. на р. *Удаї,* за 18 км від райцентру та за 8 км

Удайці (Мамаєвка). Мезонін Жевахової 18ст., 1927 р.

від залізничн. ст. Линовиця. 324 двори, 728 ж. (2000). Вперше згадуються 1629 [19]. Мамаївка входила до Полкової, а з 1757 - до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1802), до Пирятинського пов. (1802-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) та Чернігівської обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). 1666 - 17 госп. селян, з них 8 госп. орали "на 4-х волах" та 9 госп. -" на 2-х волах"; козаки не показані. Вільне військове село «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1689 гетьман І. Мазепа надав його полковому судді Тарасу Кіндратенку (Кіндрату Тарасовичу). Після його смерті (1705) прилуцький полковник Дмитро Горленко передав Мамаївку своєму братові Степану, а після його смерті забрав собі. 1709 гетьман І. Скоропадський віддав село полковому судді Мих. Огроновичу. 1722 царським указом Мамаївка була «пожалувана» генер. Вейсбаху, який тоді командував російськими військами в Україні. Після смерті Вейсбаха село перейшло (1736) до гв. майора Гампфа. Але через рік Мамаївку випросив собі гр. Мініх. 1737 наліч. 83 roch, селян, 2 госп. підсусідків, 17 госп. козаків (7 виборних, 10 підпомічників) та 2 госп. козачих підсусідків. 1741 усі маєтності гр. Мініха відібрано в казну. 1742 Мамаївка була «пожалувана» сербу генер.-майору І. Стоянову. 1740 - 63 двори (69 хат) селян, 8 хат підсусідків та 22 двори (25 хат) козаків. У селі 1. Стоянову належали: заїжджий двір, город з садом, город, в якому саджали тютюн, шинковий двір, гребля на р. Удай, млини, один на два кола мучних, другий - на 1 ступне та 1 «волошне», на тій же греблі сукновальний млин, кузня, «тяглих» - 41 двір (58 хат, 55 сімей), «піших» - 37 дворів (48 хат, 49 сімей). Після смерті 1. Стоянова (1744) село перейшло до його сина Михайла, який командував Сербським гусарським полком. У 1780-81 - 71 двір (107 хат) селян, 4 двори (8 хат) підсусідків та 20 дворів (43 хати) козаків, з них 20 хат козаків виборних та 23 - підпомічників; селяни належали генерал-майору М. Стоянову, одруженому на дочці 1. Ломиковського, зятя гетьмана Д. Апостола; у селі мешкали також 5 родин: різночинців - 1, духівництва - 2 , церковників - 2. 1797 наліч. 558 душ чол. статі податкового населення; діяла дерев. Миколаївська ц-ва, споруджена 1790 (перша ц-ва збудована до 1666). У 19 ст. Мамаївка входила до Линовицької вол. 2-го *стану.* 1889 - 203 двори селян- власників, 79 дворів козаків, 297 хат, 1658 ж.; діяли: дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище (1870), шинок, крамниця, кузня, водяний млин, 17 вітряків. 1910 - 305 госп., 1862 ж.; діяли: дерев. Миколаївська ц-ва (у рад. період знищена), 3 земські училища, однокласна церковно-парафіяльна школа. У 1923-30 рр. Мамаївка - центр сільради. 1925 - 430 дворів, 2122 ж.; 1930 - 458 дворів, 2202 ж. 1944 в У. існували 4 колгоспи: «Червона Зірка» (99 дворів), ім. Чапаєва (108 дворів), «Нове життя» (87 дворів), ім. Кірова (174 двори); працювали 2 кузні й теслярська майстерня. 1950 всі господарства об'єднані в один колгосп ім. Кірова, в якому наліч. 403 двори (574 чол. працездатних), 2899 га землі (1923,3 га орної), коней 94, в.р.х. - 366 голів. 1961 в У. діяла неповна середня школа (200 учнів, 20 працівників) та допоміжна школа (167 учнів, 67 працівників). 1970 в колгоспі ім. Кірова наліч. 12 автомашин, 13 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 1292, свиней - 1376, овець - 402. Пізніше до колгоспу приєднано колгосп ім. Сталіна (с. *Полонки).* 1971 в У. - 447 дворів, 1392 ж. Колгосп ім. Кірова у 1990 наліч. 25 автомашин, 26 тракторів, 11 комбайнів, а також в.р.х. - 1861, свиней - 900, коней - 48, овець - 360. З 1992 в У. містилася центр, садиба пайгоспу «Удайцівський» з відділенням в с. *Полонках,* який мав 4549,3 га землі (2822 га орної), крупорушку; наліч. (1996) 21 автомашина, 31 трактор, 8 комбайнів, а також в.р.х. — 2036, свиней - 644, коней - 32. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі (1996)— відділення зв'язку, АТС (1989), філіал відділення Ощадбанку, неповна середня школа (84 учні, 14 педпрацівників; 1994), допоміжна школа (90 учнів, 28 педпрацівників), дошкільна установа (16 дітей), лікарня, амбулаторія, аптека, сільс. клуб на 130 місць (1970), б-ка (8,5 тис. од. зб.), З магазини. Споруджені 1951, 1963 пам'ятник та надгробок на трьох братських могилах воїнів, полеглих 1943 під час визволення села від гітлерівців; 1994 пам'ятник воїнам-односельцям, які загинули (149 чол.) на фронтах В. В. війни. Через село з *Линовиці* на *Полонки у* 1973-74 рр. прокладена дорога з твердим покриттям (10,1 км).

УКРАЇНКИ ЛЕСІ ВУЛИЦЯ (кол. вул. Третя лінія; у пд.-сх. частині міста) - від вул. Гвардійської (№ №62, 64) на Пд. до вул. Перемоги, паралельно вул. Толстого, Ватутіна, перетинає вул. Островського, Залізничну. Закінчується №№ 38, 51. Довж. 650 м, без тверд, покриття. Має провулок, забудова почалася 1948 на полі. На поч. вул. в'їзд на новий ринок. Названа 1954 на честь Лесі Українки (1871-1913) - укр. поетеси і громад, діяча. Забудована приватними житл. будинками.

УКРАЇНКИ ЛЕСІ провулок - від вул. Л. Українки (№ 36) на Пд. Зх. до вул. Островського (№№ 22, 24). Закінчується № 18. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

УКРАЇНСЬКЕ (до 1964 -Ярошівка) - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані селища *Займище, Нова* і Степ. Розташ. на р. *Лисогорі,* за 21 км від райцентру та за 9 км від залізничн. ст. Блотниця. 325 дворів, 749 ж. (1996). Вперше згадується 1629 [19]. Ярошівка входила до Красноколядинської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923). 1666-21 госп. селян, з них 5 госп. орали "на 4-х волах", 16 госп. - "на 2-х волах"; крім того в селі наліч. 6 «безпашенных бобылей»; козаки не показані. Вільне військове село, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». У кінці 17 ст. гетьман 1. Мазепа віддав його «дворянину своему» Роману

Висоцькому, який згодом висвятився в попи і залишив Прилуччину. Гетьман передав село б.т. Андр. Дм. Горленку. Відібрану 1708 Ярошівку А. Горленко знову одержав через рік і володів нею, отримавши універсали гетьманів І. Скоропадського (1709) і Д. Апостола (1727), до 1737, коли її знову в нього відібрали. У тому ж році в селі наліч. 102 госп. селян, 17 госп. козаків (6 виборних, 11 підпомічників) та 2 козачих підсусідки. Лише 1744 Ярошівка була остаточно затверджена за А. Д. Горленком царською грамотою. Після смерті А. Д. Горленка (1756) село дісталося трьом його синам: полтавському полковнику Андрію, іваницькому підкоморію Грицьку та ротмістру Павлу (інші два його сини - Яким і Михайло - постриглися в ченці). 1780 - 156 дворів (246 хат) та 4 бдв. хати селян, 15 дворів (37 хат) козаків; власниками селян були: Андр. Андр. - 51 двір (91 хата), Гр. Андр. - 59 дворів (89 хат) та сини померлого (до 1780) Павла Андр. - Андрій та Василь - 46 дворів (66 хат). Нова дерев. Покровська ц-ва побудована Горленками і козаками села 1783 замість старої (перша ц-ва існувала до 1666). 1797 наліч. 885 душ чол. статі податкового населення. 1859 - 364 двори, 1842 ж. Власниками селян до 60-х рр. 19 ст. були нащадки Андр. Дм. Горленка. Згідно з реформою 1861 в Ярошівці було утворене Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковано 9 сільс. громад (822 ревіз. душі). Козаки села підлягали Никонівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Ярошівка увійшла спочатку до *Бережівської вол.* (1867- 74), пізніше - до *Блотницької вол.* (1874-1923) 1-го *стану.* 1886 - 2 двори селян казенних, 321 двір селян- власників, які входили до 9 сільс. громад (І. М. Скоропадського, В. Горленка, Орловського, Є. Миницького, М. Горленкової, А. Горленка, С. Трифанівського, П. Зоца, А. Козловського), 53 двори козаків, 11 дворів міщан та ін., 410 хат, 2127 ж.; діяли: дерев.

ц-ва, земське початкове однокласне училище (засн. 1863, у віданні земства - з 1872), 4 заїжджі двори, 2 шинки, 4 крамниці, базар щопонеділка, 2 ярмарки (в 10-ту п'ятницю та на 3-й день Св. Паски), 23 вітряки, олійниця. 1910 - 497 госп., 2891 ж. ВЯрошівцідо 1917 була садиба Горленків, де народився укр. письменник, мистецтвознавець і фольклорист Василь Петрович Горленко (1853-1907). У своєму будинку він зібрав цінну б-ку, колекцію карт, малюнків, тримав епістолярний та рукописний архіви. 1903 мав 251 дес. землі. Похований в Ярошівці. На могилі встановлено пам'ятник. У садибі Горленків гостювали укр. письменник Панас Мирний, укр. художник-архітектор В. Г. Кричевський (1872-1952). 1905 була влаштована виставка його творів (Див. *Горленка В.П. могила).* Під час запровадження округів Ярошівка 1923 відійшла до Роменського округу.

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛІАЛ ВСЕСОЮЗНОГО ІНСТИТУТУ ТЮТЮНУ І МАХОРКИ (ВІТІМ). 1922 в Переволочній, на «Прусах» (кол. землях Милорадовичів, а потім Вахрамєєва, О. Ілляшевич), організовано дослідні плантації укр. махорочного тресту Наркомзему. Тут займалися виведенням високоякісних сортів тютюну і махорки. У 1925-27 у підпорядкуванні Всесоюзного ін-ту махорки в Києві була створена Переволочнянська дослідна станція Укрмахортресту, яка мала 4 відділи: хліборобства та агрохімії, дослідження якості та метеорології, селекції та генетики, промислову плантацію, відділ дослідження та обробки тютюну-махорки (сушіння та ферментації). 1926 організована лабораторія. Дослідна плантація займала 188 га. 1930 у філіалі працювало 15 старших, 7 молодших наукових співробітників та 10 лаборантів. Працювали відділи: агротехніки і хімізації, селекції жовтих махорок, відділ після урожайного обробітку махорки, захисту махорки від шкідників та хвороб. 1936 організовано центр науково-випробувальних праць по тютюну і махорці в Україні - Укр. філіал ВІТІМ з включенням до його складу Лохвицької та Переволочнянської дослідних станцій. Під час В. В. війни робота філіалу була припинена, а працівники евакуйовані до м. Краснодару в Росію; після визволення від німецько-фашистських загарбників робота відновлена. 1959, у зв'язку з утворенням укр. *Дослідної станції по тютюну і махорці* в Прилуках, філіал ВІТІМ в с. Переволочній передано станції. У Переволочній залишено відділення станції по вирощуванню насіння тютюну еліти та першої репродукції; пізніше землі передані Прилуц. технікуму гідромеліорації та електрифікації (Див. *Технікум-радгосп).* У філіалі працювали канд. с.-г. наук Ю. Д. Бурцев, канд. біолог, наук О. О. Попова та ін.

УКРАЇНСЬКО-БЕРЕЗІВСЬКИЙ - заказник гідролог, (з 1982). Розташ. біля сіл *Українського* та *Березівки* Талалаївського р-ну. Площа 560 га. Цінна заплавна територія.

УЛАСІВЩИНА - хут. Див. *х. Власівщина.*

УЛИЗЬКІВ - хут. Див. *х. Волошенків.*

УЛЬЯНІВКА(Васильківське) - село, центр сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 11 км від райцентру. 1925 - 68 дворів, 349 ж.; 1930 - 212 дворів, 1067 ж. Нині село Гребінківського р-ну Полтав. обл.

УЛЯНІВКА - хут. (виселок) Драбівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1930 - 94 двори, 448 ж. Пізніше У. приєднана до с* *.Дунинівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

УПРАВЛІННЯ БУРОВИХ РОБІТ (УБР) відкритого акціонерного товариства «Укрнафта». Створене в березні 1962 як дільниця експлуатаційного буріння при Гнідинцівському будівельно-монтажному управлінні. 3.05.1963 дільниця реорганізована в контору експлуатаційного буріння Прилуцького укрупненого нафтопромислу. У вересні 1970 контора реорганізована в Прилуцьке

управління бурових робіт (УБР), яке проводило бурові роботи в Чернігівській, Полтавській, Сумській обл. Працівники УБР мешкали в 89 нас. пунктах 8 областей України. 1972 збудоване нове адміністративне приміщення УБР у Прилуках (Київська № 200). 1973 працювало 1169 чол. УБР здійснює пошуково-розвідувальні роботи та буріння експлуатаційних свердловин на нафтових та газових родовищах Чернігівського нафтогазопромислового району. З часу існування пробурено понад мільйон погонних метрів гірських порід, з яких більше 800 тис. експлуатаційних. Відкрито нові нафтові та газоконденсатні родовища в Ічнянському р-ні (Західно-Софіївське), Варвинському (Білоусівське), Талалаївському (Ромашівське), Прилуцькому (Мільківське та Краслянське). З 1988 відкрито нові поклади нафти на старих родовищах. 1992 на базі Смоського с.-г. підприємства утворено підсобне господарство. У складі УБР було 3 вишкомонтажні та 10 бурових бригад, 3 прокатно-ремонтні цехи (бурового та електричного обладнання, труб та турбобурів). За 1995 пробурено 41550 м, з них експлуатаційного буріння -37758 м та розвідувального - 3792 м. Закінчено будівництво та здано в експлуатацію 14 сверловин. Побудувано 12-квартирний житл. будинок, у підсобному госп-ві в с. *Смоші* споруджено пекарню, крупорушку, склад для зерна. На 1.01.1996 працювало 1024 чол., на 1.01 2001 - 690 чол. Розташ. на вул. Київській № 200.

Управління бурових робіт, 1983

УПРАВЛІННЯ ПО ГАЗОПОСТАЧАННЮ ТА ГАЗИФІКАЦІЇ (ВАТ) у Прилуках. 10 грудня 1956 у Прилуках створено цех газового госп-ва при комбінаті комунальних підприємств, робітники якого за рік установили в квартирах 400 газових плит. 2.02. 1968 на базі цеху організовано самостійну виробничу контору по експлуатації газового госп-ва. Спочатку газифікація проводилася зрідженим газом, який доставлявся в автоцистернах спершу з Черкаської, а згодом з Васильківської Київ. обл. бази. По місту заповнені газові балони доставлялися кінними підводами. Потім для цього був придбаний старенький «Студебеккер», а згодом з'явилися спеціально обладнані машини. 1970 газифіковано 1894 квартири, в т.ч. від резервуарних установок 494. 1971 до міста підведено природний газ. З 3.08.1975 контора реорганізована в міжрайонне виробниче управління по експлуатації газового господарства (Міжрайгаз), яке обслуговувало Прилуцький, Срібнянський, Варвинський і Талалаївський р-ни. Газифікація природним газом індивід. сектора міста Прилук розпочалася з вул. Дзержинського. На 1980 газифіковано в місті попутним газом 7727 квартир, скрапленим - 9906 квартир. На 1981 в Прилуках побудовано близько 100 км газопроводів, у т.ч. 59,2 км низького тиску, що дало можливість газифікувати більше 2700 приватних будинків та 5913 держ. квартир. 1983 газові мережі простягайся на 103,9 км, у 10273 квартири міста підключено газ із вуличних мереж. 1983 Талалаївський та Срібнянський р-ни виведені з системи „Міжрайгазу". На 1986 Прилуцьке газове госп-во обслуговувало до 50 тис. квартир у регіоні. Управління постачало скраплений газ у Чернігівську, Сумську, Полтавську та Київську області. З 1992 підприємство називається Управління по експлуатації газового господарства. На 1.01.1996 обслу-говувало Прилуцький та Варвинський р-ни. Мало 652 км

розподільчих газопроводів. Газифіковано 52228 квартир, з них 31650 природним газом. У Прилуках газифіковано всього 25275 квартир, у т.ч. 22373 квартири природним та 2902 квартири зрідженим газом. По Прилуцькому р-ну, крім Прилук, газифіковано 3 селища, 17 сіл. Переведено на природний газ 71 котельню, з них 53 в Прилуках. На 1.01.1996 працювало 269 чол. 1997 в самостійну одиницю виділена Варвинська газова дільниця. Підприємство стало називатися Управлінням по газопостачанню та газифікації. Воно забезпечувало у місті та р-ні 28 тис. абонентів природним газом і більше 16 тис. скрапленим, реалізовувало близько 140 млн. $м^3$ газу за рік. Управління обслуговує 503 км. газопроводів високого, середнього та низького тиску. На початку 1999 підприємство реорганізоване у дві незалежні організації: Прилуцьке виробниче управління по експлуатації газового господарства та Прилуцьку дільницю Чернігівської філії дочірньої компанії „Торговий дім „Газ України". Перша займається експлуатацією газових мереж і транспортуванням газу. На 1.01.2001 працює 250 чол. Розташ. на вул. Пушкіна № 92а. Друга- розрахунками за спожитий газ. Розташ. на вул Київській № 337.

УРСАЛІВКА (Урсалка, Урсальський, Урсалківський х-ри) - село* Київської обл., Згурівського р-ну, Турівської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Переводу* (правій прит. р. *Удаю),* за 27 км від райцентру. Хут. Урсалка вперше згадується у 50-х рр. 18 ст. [18]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1802), до Прилуцького пов. (1802-1923), до Турівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 в х. Урсальському було 8 хат селян. 1787 в хут., який звався Урсалківський, мешкало 29 душ чол. статі «казенних людей»; це свідчить про те, що хут. раніше належав якомусь монастиреві, віднесенному «за штат». 1797 наліч. 30 душ чол. статі податкового населення. 1859 хут. звався вже Урсалівка; у ньому - 17 дворів та 116 ж., приписаних до парафії Всіхсвятської ц-ви с. Турівки. З 1867 хут. входив до *Турівської вол.* 3-го *стану.* 1886-36 дворів селян казенних, 38 хат, 210 ж. 1910 в У. - 47 госп., з них селян - 46, ін. непривілейованих - 1, наліч. 323 ж., у т.ч. 1 тесляр, 23 ткачі, 4 поденники, 2 займалися інтелігентними та 42 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 352 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Турівській сільраді. 1925 - 85 дворів, 358 ж.; 1930 - 74 двори, 335 ж.

УСІВКА - село, центр сільради Варвинського р-ну (1923 -25), пізніше (1925-30) Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на лів. березі р. *Удаю,* за 22 км від *Варви* та за 8 км *тцПирятина.* 1925 - 308 дворів, 1552 ж; 1930 - 358 дворів, 1643 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

УСТУП - річка, прит. р. *Переводу* [32]. Протікала терит. Полкової сотні Прилуцького полку.

УТКА - річка, ліва прит. р. *Удаю* [32]. Довж. 20 км, площа бас. 92 $км^2$, похил річки 2,5 м/км [33]. Бере початок поблизу с. *Васьківців;* гирло - нижче с. *Переволочної.* Тече терит. Срібнянського та Прилуцького р-нів. На її берегах розташ. села *Сокиринці, Калюжинці, Пручаї, Охіньки.* Права притока У. *Селезень;* у давнину була ще притока *Лохова.* Протікала терит. Переволочнянської, Срібнянської, Иваницької та Друговарвинської сотень Прилуцького полку.

УТКИ - хут. Переволочнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав корнету Якиму Троцині [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше не згадується.

УЧИЛИЩА ЛАДАНСЬКОГО ТЕХНІЧНОГО № **8** ФІЛІАЛ у Прилуках. Створений 1982, у тому році набрано 186 учнів (7 груп), які навчалися за спеціальностями: швачка-мотористка, в'язальниця, помічник майстра, слюсар-ремонтник по обслуговуванню швейного обладнання, затягувальник взуття. Базовим підприємством філіалу була *ф-ка панчішна.* За 3 роки підготовлено 325 робітників для *панчішної, швейної, взуттєвої, шкіргалантерейної ф-к* та *ф-ки головних уборів.* За цей час учні філіалу випустили продукції майже на 50 тис. крб. Працювало 62 чол. 1994 філіал приєднано до Прилуцького СПТУ-34. Містився на вул. Миколаївській № 75. З 1.01.1996 переведено до приміщення СПТУ-34.

УЧИЛИЩА ПОЧАТКОВІ (початкові школи) - заг.-осв. навч. заклади. Починаючи з 17 ст. в Україні існували: козацькі народні полкові, сотенні (при сотенних правліннях) школи, малі народні училища, повітові парафіяльні училища, *школи церковнопарафіяльні,* недільні школи та ін. Майже до кінця 18 ст. народна освіта повністю перебувала в руках духівництва. При церквах існували школи, які давали учням обмежені знання - переважно основи церковно-слов'янської грамоти. За переписом 1740-48 рр. у Прилуцькому полку наліч. 69 шкіл. З 1786 школи в повітових містах перетворено у малі народні училища з дворічним терміном навчання для непривілейованих станів. 14.10.1789 в Прилуках відкрито *Училище мале народне (повітове),яке* перебувало у віданні приказу громадської опіки й утримувалося за міські кошти. Методичне керівництво здійснювали викладачі Харків, ун-ту. З 1804 почалося реформування малих народних училищ у повітові. У Прилуках уч-ще перетворено у повітове 1813, воно почало готувати учнів до вступу в гімназію. До дворічного курсу навч. входили: Закон Божий, граматика, історія, географія, арифметика,

Філіал Ладанського училища №8. 1984

поч. геометрія, фізика, природознавство, малювання, правопис. 1815 в Прилуц. пов. вперше відкриті сільські училища: в сс. *Подищі* (вчитель Подольський), *Іванківцях* (вч. Гнат Коломійцев), *Товкачівці* (вч. Яким Радкевич), *Маціївці* (вч. Павло Киянівський), *Малій.Дівиці* (вч. Іван Алдахівський), а також в м-ках *Переволочній* (вч. Ізот Скорупа), *Срібному* (вч. М. Богданович) та *Иваниці* (вч. Опанас Єрмилов). З 1833 в повітових училищах уведено трирічний термін навчання, узгодженість з гімназичним курсом порушилося, викладання фізики і природознавства припинено. 1834 в місті відкрито *Училище однокласне міське парафіяльне чоловіче.* 1843 Міністерство державного майна почало відкривати парафіяльні початкові училища в селах. Це були початкові школи першої ланки освіти, призначалися для людей «найнижчих станів». Тут безкоштовно навчалися читанню, письму, арифметиці, Закону Божому. У Прилуц. пов. училища відкриті в *Березівці, Дубовому Гаї, Іванківцях* і *Вільшані,* а протягом 3-х років - ще в *Журавці* та *Переволочній.* 1846 в них навчалося 207 хлопч. 1864 затверджене «Положення про початкові народні училища», згідно з яким вводилася єдина система початкової освіти. Положенням установлено назву «початкове училище». 1865 Прилуц. пов. став першим у Полтав. губ. за кількістю училищ та учнів (72 училища з 1237 учнями). 1870 відкрито перше в Прилуках жіноче початкове училище, яке проіснувало 10 років. З 1872 повітові училища реорганізовані у міські двокласні, а з 1874 і у великих селах почали відкривати двокласні сільські початкові училища. Це були школи підвищеного типу з 5- і 6-річним строком навчання. Перші 3 роки вважалися 1-м класом і повністю співпадали з курсом початкового училища; 4, 5 і 6 рік складали 2-й клас. Кращі учні мали право вступати до учительських семінарій. Прилуц. повітове училище перетворене у двокласне міське 1878. 1888

в місті діяли училища: двокласне міське Міністерства народної освіти (МНО), однокласне міське парафіяльне чоловіче, 1-е однокласне міське початкове чоловіче (57 хлопч.), 2-е однокласне міське початкове чоловіче (на Кустівцях), 1-е однокласне міське початкове жіноче, училище 2-е однокласне початкове жіноче (на Кустівцях), два приватні (Янсон і Міладзе) для дітей обох статей (25 хлопч. та 15 дівчат). У повіті діяли училища: двохкласне Міністерства народної освіти (МНО) в Срібному (97 хлопч. та 13 дівчат), 5-тикласне ремісниче земське в Дігтярях (140 уч.), трьохкласне жіноче при Ладанському м-рі (75 уч.), приватне початкове при власній фермі П. А. Кочубея (12 уч.) та 51 початкове сільське в селах повіту (3538 уч.). 1902 в місті, крім названих, діяли училища: 3-є однокласне міське початкове чоловіче (на Квашинцях з 1895), 3-є однокласне міське початкове жіноче (на Квашинцях з 1896), чотири приватні єврейські (2 Левіна, Хазанова і Фріда). За станом на 1908 рік діти 8 нас. пунктів Прилуцької волості (хх. *Данчича, Другасі, Киселівський, Ракитний, Сіриків, Трубарівщина, Георгіївський, Яценків)* були приписані до міських училищ. 1912 частина міських училищ реорганізована у вищі початкові 4-класні з 4-річним терміном навчання, яке було платним та велося рос. мовою. Учні вищих поч. уч-щ, які пройшли курс 1-го та 2-го класів, мали право вступати відповідно до 2-го та 3-го класів гімназії, реального та комерційного уч-щ. На 1.01.1914 в Україні вищих початкових уч-щ було 240, у Прилуках - 2. Після 1918 училища реорганізовані в *Школи загальноосвітні.*

УЧИЛИЩЕ ДРУГЕ ВИЩЕ ПОЧАТКОВЕ в Прилуках. Засноване 1909 як міське училище, перетворене на вище початкове 1913. Містилося у власному будинку. Мало 4 класи. Учнів-182(1915).

УЧИЛИЩЕ МАЛЕ НАРОДНЕ МІСЬКЕ (ПОВІТОВЕ) у Прилуках. Засн. 14.10. 1789. Училище двохкласне, з дворічним терміном навчання, для непривілейованих станів. Першим директором був призначений Почека, наглядачем - Ілля Григорович. У 1-му класі училища викладали: азбучну таблицю, таблицю для складів, рос. буквар, правила для учнів, скорочений катехізис, священну історію, правопис та чистописання; у 2-му - великий катехізис, священну історію, «книгу о должностях гражданина и человека», керівництво до чистописання, правопис та арифметику. Відомі перші учителі: у 1-му класі Макар Сварика, у 2-му - Калембет, який знав латинську, грецьку, французьку та німецьку мови. Училище містилося в палаці, побудованому для відпочинку Катерини II (під час її подорожі до Таврійської губернії 1785), на *Квашинцях* (навпроти сучас. Ефіроолійного комбінату). Через рік училище переведене до подарованого йому останнім прилуцьким полковником О. Я. Якубовичем будинку біля старої Іванівської ц-ви. 1793 учителями були: у 1-му класі Йосип Адамович, який закінчив Переяславську бурсу, Київську академію та С.-Петербурзьку учительську семінарію, і за 6 місяців майже всіх учнів навчав читати й писати; у 2-му класі - Іван Навроцький. 1802 в училищі наліч. 57 учнів. 1804 для чинів училищ уведена форма: однобортний каптан з темносинього сукна з оксамитовим стоячим коміром та білими металевими гудзиками без герба. 12.05.1810 штатним наглядачем училища призначений відставний капітан П.П.Білецький-Носенко. При ньому уч-ще збагатилося фізичним кабінетом та значною на той час б-кою, яка нараховувала 786 книжок. 1818 він подарував уч-щу з власної б-ки 584 книги, а також карти, атласи та учбові приладдя (див. *Білецького-Носенка П.П. пансіон,* також *Білецького-Носенко П.П. садиба).* 15.09.1813 уч-ще перетворене із народного у повітове, до нього додано 3-й клас (див. *Училища початкові).* 1816 уведено викладання латині, яке проводилося до 1832. 1817 - 1820 уч-ще мало «дерев'яний корпус з двома флігелями, кухнею та коморою». 1859 в уч-щі наліч. 5 учителів, 2 наглядачі (почесний і штатний) та 58 учнів, 1862 - 64 учні. 1867 при уч-щі відкрито пансіон для підготовки народних учителів. Вихованцями його були винятково селянські діти, яких відбирали з числа кращих учнів сільс. уч-щ повіту. Утримувалися вони на кошти І. М. Скоропадського, який давав їм житло, харчування та одяг. Після першого випуску 20 юнаків 1870, пансіон був закритий. 1878 уч-ще реорганізоване у 2-класне міське уч-ще з шестирічним терміном навчання. 1887 навчалося 96 учнів, 1902 - 133 учні. Уч-ще містилося в казенному приміщенні. Почесним наглядачем був колез. секр. Володимир Васильович Тарновський (з 1900), завідуючим - надв. ради. Андрій Йосипович Угнівенко(з 1878). 1912 реорганізоване у 1-е вище міське початкове 4-класне уч-ще. 1915 навчалося 185 учнів. Після 1918 перетворене в трудову школу. Уч-ще містилося в центрі міста, на Валу, між жіночою гімназією та уч-щем однокласним міським парафіяльним чоловічим (приміщення не збереглися).

УЧИЛИЩЕ ОДНОКЛАСНЕ МІСЬКЕ ПАРАФІЯЛЬНЕ ЧОЛОВІЧЕ. Засн. у Прилуках 1834 згідно з статутом 8.12.1828, призначалося для людей «найнижчих станів». Тут навчалися читанню, письму, поч. арифметичним діям, Закону Божому. Першим його вчителем був Яків Назаренко. Планом забудови міста, затвердженим 1840, передбачалося побудувати для параф. уч-ща будинок на Ярмарковій площі. Але це не було зроблено, і воно розмістилося в будинку, побудованому 1842 для міської *ратуші.* 1859 в уч-щі працювали 2 вчителі, навчалося 16 хлопч.; 1888 - 71 хлопч. На утримання уч-ща відпускалося від міської громади 973 крб. 60 коп., та плата за навчання (по 3 крб. з учня) - 207 крб., всього 1180 крб. 60 коп. 1902 навчалося 124 хлопч., закінчили навчання 24 хлопч. Попечителем уч-ща (з 1.01.1900) був купець І. В. Дедин, вчителем (з 27.11.1878)- губ. секр. І. А. Добровольський, який закінчив 4 класи Київської духовної семінарії, мав звання міського

параф. учителя. З 1900 законоучителем працював священик П. Є. Базилевський. Помічник учителя - Т. М. Щербина, закінчив Прилуц. двокласне міське уч-ще (в уч-щі з 1884), мав медаль «За усердие». Уч-ще містилося за базаром і за 1-м вищим міським початковим 4- класним училищем, на терит. кол. замку, у міському будинку (не зберігся).

УЧИЛИЩЕ 1-Е ОДНОКЛАСНЕ МІСЬКЕ ПОЧАТКОВЕ ЖІНОЧЕ. Засн. у Прилуках 1880. Містилося в приміщенні *міської Управи.* Термін навчання - 3 роки. Мова викладання-російська. 1886 навчалося 70 дівчат, закінчило курс 9 учениць. Через два роки навчалося 60 дівчат. 1902 на утримання уч-ща відпускалося від міської громади 885 крб. 50 коп., плата за навчання складала 207 крб. 55 коп. (по 3 крб. з учениці), навчалося 107 дівчат, закінчило курс 9 дівчат. Попечителькою була дружина купця О. Я. Дедина; учителькою - М. І. Ясинська (з 1892), закінчила Седлецьку жіночу гімназію, мала платню 250 крб. на рік та казенну квартиру; законоучителем - О. П. Андрієвський (з 1900), нагороджений орденом св. Анни 3 ст. та наперсним хрестом, одержував 100 крб. на рік; помічницею учителя - О. Л. Воробйова (з 1898), закінчила Прилуц. жіночу гімназію, мала платню 200 крб. на рік. 1917 уч-ще припинило своє існування. Містилося на Галаганівській вул.

УЧИЛИЩЕ 2-Е ОДНОКЛАСНЕ МІСЬКЕ ПОЧАТКОВЕ ЖІНОЧЕ (Кустівське). Засн. 1888. Спочатку містилося в одному будинку з Кустівським початковим чоловічим уч-щем. Згодом перейшло до окремого будинку, розташ. поруч. Термін навчання - 3 роки. Навчання проводилося рос. мовою. 1888 навчалося 16 дівчат. 1902 на утримання уч-ща відпущено від міської громади 226 крб., збір за навчання складав 30 крб., навчалося 30 дівчат, закінчили курс 5 учениць. Попечителькою була вдова купця М. В. Кисловська (з 1895);

учителькою - Д. Ф. Четвертакова (з 1892), яка закінчила Прилуц. жіночу гімназію, одержувала 200 крб. на рік. Більша кімната в будинку - класна, менша - учительська, у др. пол. будинку (з боку подвір'я) мешкала сім'я учителя. Після 1917 приміщення уч-ща зайняте військкоматом. З 1971 - міський комбінат громад, харчування. Нині в ньому ЗАТ «Каштан» з магазинами. Розташ. на суч. вул. Київській № 371.

УЧИЛИЩЕ 3-Е ОДНОКЛАСНЕ МІСЬКЕ ПОЧАТКОВЕ ЖІНОЧЕ (Квашинське). Засн. 1896 у будинку з трьома класними кімнатами на розі вул. Ділової (Чапаєва) та Олександрівської (Київська), поруч з чоловічим уч-щем (сучас. *Школа №8).* Термін навчання 3 роки, мова викладання - російська. 1902 на утримання жін. уч-ща відпускалося від міста 416 крб., плата за навчання 9 крб. Навчалось 49 дівч., закінчили курс 8 дівчат. Учителькою була Є. М. Ромашкевич (з 1898), яка закінчила Прилуц. жіночу гімназію, мала платню 200 крб. на рік та казенну квартиру; законоучителем-священик К. М. Киселевський (з 1896), який мав платню 50 крб. на рік. 1906 жін. та чол. уч-ща переведені до новозбудованого приміщення на вул. Міщанській (див. *Училище 3-е однокласне міське початкове чоловіче).* Жін. уч-ще мало 3 класні кімнати і квартиру для завідуючого уч-щем. Навчання проводилося в одну зміну. Завідуючою уч-щем була Войтеховська, у 1914—16 р р - Є. І. Ярова. Нині в будинках чол. та жін. уч-щ, які 1928 були об'єднані під один дах, міститься *Школа №2* на вул. Ветеранській № 2.

УЧИЛИЩЕ 2-Е ОДНОКЛАСНЕ МІСЬКЕ ПОЧАТКОВЕ ЧОЛОВІЧЕ (Кустівське). Засн. 1875. Містилося у найманому приміщенні. Термін навчання 3 роки, мова викладання - російська. 1887 в уч-щі навчалося 77, а через рік -88 хлопч. 1902 містилося в міському будинку, на утримання уч-ща відпускалося від міської громади 820 крб. 45 коп., плата за навчання (по 3 крб.) складала 207 крб., навчалося 118 чол.; закінчило курс 18. Попечителем уч-ща був І. В. Дедин (з 1880); учителем - И. К. Антоненко (з 1898), який закінчив Прилуцьке двокласне міське уч-ще і отримав звання вчителя початкових уч-щ; законоучителем - священик В. Т. Подольський (з 1901); помічником учителя - Ф. Ф. Чумак (з 1898), випускник Прилуцького двокласного міського уч-ща. На поч. 20 ст. в уч-щі навчалися : уродженець Кустівець поет-шевченкознавець О. М. Ведміцький (1894-1961), відомий прилуц. педагог І. І. Котеленець (1900-1995). Після 1917 приміщення уч-ща зайняте військкоматом. Будинок уч-ща зберігся на вул. Київській №373 (згодом тут містився дитсадок «Віночок»).

УЧИЛИЩЕ 3-Е ОДНОКЛАСНЕ МІСЬКЕ ПОЧАТКОВЕ ЧОЛОВІЧЕ (Квашинське). Засн. 1895 в приміщенні на розі вул. Ділової та Олександрівської (сучас. *Школа №8).* Термін навчання 3 роки, мова викладання - російська. 1902 на утримання уч-ща відпускалося від міста 873 крб., від земства 400 крб. і плата за навчання 85 крб.; навчалося 76 учнів, закінчили курс 12. Попечителем уч-ща був дворянин В. В. Тарновський (з 1896). Учитель Г. Я. Войтеховський (з 1899), закінчив Прилуц. повітове уч-ще, мав звання учителя, отримував 300 крб. платні на рік; законоучитель - священик К. М. Киселівський (з 1898); помічник учителя - А. І. Масюк (з 1898). У кінці 1897 місцева влада купила у міщанина М. Г. Сірого 1 дес. 800 саж.2 левади на розі вул. Скоропадської та Міщанської; частина землі між вул. Скоропадською та Олександрівською вже належала місту. Згодом тут почали будівництво чол. та жін. початкових уч-щ. 1906 будівля завершена. Кожне з уч-щ містилося в окремому будинку, подвір'я відокремлені високим парканом. Будинок чол. уч-ща розташ. ближче до Олександрівської вул., а будинок жін.- на розі вул. Міщанської та Скоропадської, (див. *Училище 3-є однокласне міське початкове жіноче).* Обидва учбові заклади мали по 3 класні кімнати і квартири для завідуючих. Навчання проводилося в одну зміну. Завідуючим чол. уч-ща був Г. Я. Войтеховський,у 1914—16 рр. — Т. М. Щербина. Квашинське уч-ще закінчили засл. лікар України, канд. мед. наук Гнідаш Тимофій Костянтинович, вчитель Лапшук Олександр Антонович, Василь Федосійович Кошовий - батько Героя Рад. Союзу Олега Кошового. Нині в будинках, які 1928 були об'єднані під одним дахом, міститься *Школа №2* на вул. Ветеранській № 2.

УЧИЛИЩЕ 4-Е ОДНОКЛАСНЕ МІСЬКЕ ПОЧАТКОВЕ ЧОЛОВІЧЕ (Плискунівське). Відкрите 1907 в новозбудованому будинку (2028 арш.3), який мав 2 класні кімнати, учительську, квартиру учителя; у дворі містився сарай з льохом. В уч-щі навчалися діти з міста та навколишніх сіл. Після 1918 в ньому розмістилася *Школа №11.* Розташ. на вул.Київській № 473 (на Плискунівці).

УЧИЛИЩЕ КОМЕРЦІЙНЕ ЧОЛОВІЧЕ відкрите 8.10.1910 в м. Славуті Волинської губ. товариством викладачів. У зв'язку з першою світовою війною У.К. восени 1915 евакуйоване до м. Лохвиці Полтав. губ. Завдяки клопотанням викладачів уч-ща та жителів м. Прилук переведено до м. Прилук. Дирекором училища був Іван Олександрович Борисоглібський. У 1917/18 навчальному році К.У містилося в одному приміщенні з чоловічою гімназією, працювало у другу зміну. У.К. готувало фахівців торговельної справи. 24.07.1919 У.К. наймало приміщення на Вокзальній вул. буд. Котенка (9 кімнат, коридор, 2 галереї) та на Гімназичній вул. буд. Нечволода (6 кімнат, кухня, вітальня, 2 коридори). Мало 2 б-ки (училищну та учнівську), фізико-хімічний кабінет. На 4.05.1919 навчалося: у підготовчому класі 29 учнів, 1-му основному - 40, 1-му паралельному - 29, 2-му основному - 43, 2-му паралельному - 40,3-му основному-31, 3-му паралельному - 31, 4-му - 50, 5-му основному - 47, 5-му першому паралельному - 35, 5-му другому паралельному - 38, 6-му основному - 40, 6-му паралельному - 37,7- му основному-58,7-му паралельному - 55 учнів. Всього 603 учні. Серед 20 викладачів Ук. були: Могилянський Б. К, Литвиненко С. А., Хоменко, Гордієвський, Шафарович А. А., Соскін Б. 1. та ін. Весною 1919 директора Борисоглібського заарештовано. 1920 на базі У.К. утворено *Школу №10* трудову.

УЧИЛИЩЕ МЕДИЧНЕ. Засноване на базі міської лікарні 1.10.1927 як фельдшерсько-акушерська школа з 3-річним строком навчання. На той час у школі було 55 учнів: від селян-29, від робітників-10, від інтелигенції-8, від службовців-6, вільні слухачі-1. З 55 учнів 11 одержували степендію в розмірі 10 крб. протягом 8 місяців. Першим директором був лікар Сапожников Лев Михайлович, працювали - лікар і 4 викладачі загальних дисциплін. 1928 в школу призначений викладачем лікар-анатом Некрашенко. Навчання проводилося в приміщенні санпросвіти (вул. Соборна); з жовтня 1928 заняття перенесли в приміщення партшколи, а приміщення санпросвіти передане під гуртожиток школи. Шкільна б-ка мала 337 книг (307 підручників). Школа готувала фельдшерів та акушерок. 1938 відбувся перший випуск медсестер (26 чол.), які пройшли 2-річний курс навчання. До В. В. війни школа займала будинок на розі вул. Київської-Переяславської. У роки війни багато випускників школи були на фронті, працювали в госпіталях. 28.09.1943 школа відновила свою діяльність. У червні 1944 відбувся перший випуск фельдшерів (36 чол.). На 1945 фельд.-акушер, школа випустила 1520 спеціалістів. 1945 було випущено 46 спеціалістів по фельдшерсько-акушер. відділенню та 29 помічників провізорів. З 1946 школою

Медичне училище, 1984

керувала Михайличенко Ганна Федорівна. 1949 школа стала акушерською, 1950 - школою медсестер, а з 1954 медичним училищем. 1963 став до ладу новий навчальний корпус з актовим залом та 6 класними кімнатами. На 1977 підготовлено майже 4 тис. середніх медичних працівників. В училищі працювало 25 штатних викладачів, з них 11 викладачів загальноосвітніх дисциплін та 10 лікарів. 1977 споруджено спортзал площею 156 $м^2$, їдальня на 75 місць, спорт, майданчик. Училище мало б-ку з художньою та навчальною літературою (22182 книг, з них 5700 посібників). 1987 училище нараховувало 507 учнів. 1996 училище готувало фахівців трьох профілів: фельдшерів, акушерок, медичних сестер. Практичні навички учні отримують у міській, районній та дитячій лікарнях, поліклініці, міській та районній санепідстанціях. Викладачами у різні часи були лікарі Жданович, Верезуб, Некрашенко, Троїцький, Шварцман, Євтушенко. Випускниками училища є: докт. мед. наук Погорілко І. М. (Москва), доцент Одеського ун-ту Чуйко Ю. Н., канд. мед. наук Шевченко В. В. (Харків), Митченко В. І. (Полтава). На 1.01.2001 працювало 43 чол. Розташ. на вул. Київській № 243.

УЧИЛИЩЕ ПЕДАГОГІЧНЕ (технікум педагогічний) Чернігівського обласного управління народної освіти Міністерства освіти і науки України. Створене 1915 як *Учительська семінарія,* випускники якої одержували атестати на звання учителя початкових шкіл. 2.09.1920 семінарію разом з *Учительською семінарією Бєльською* реорганізовано у педшколу, яка містилася в приміщенні Прилуцької учительської семінарії; працювала у 2 зміни. З 1921 педшкола реорганізована в *Педагогічні курси вищі.* Перший випуск - 38 студентів - відбувся 1921. 1925 педкурси реорганізовані в педагогічний технікум, його завідуючими з 1925 по 1933 були С. С. Порада і А. К. Коваленко. 5.01.1927 технікуму присвоєно ім'я І. Я. Франка та визначено першого стипендіата ім. І. Я. Франка - Родзиковського. 1937 технікум знову реорганізовано в педагогічну школу, яка й проіснувала до 1941. Викладачами в 1920—30-х рр. були: проф. педагогіки М. 1. Демков, психолог проф. О. М. Щербина, викладач рос. літератури проф. В. І. Маслов, викладач укр. мови Є. І. Хоменко, який згодом став відомим письменником, та ін. До В. В. війни школа містилася на вул. Київській (нині *Школа №1).* Під час війни приміщення спалене. Після визволення міста, у грудні 1943 заняття відновилися під керівництвом директора І. Г. Ульяновича (випускника училища) у приміщенні кол. дитсадка, пізніше в будинку на вул. Земській № 36 (нині *Школа №7).* 1944 школа реорганізована в училище. 1953 директором був Попович Ф. А., викладачами Маценко А. А., Панченко П. Г., Брунько Я. О., Корінь Д. І., Лісогор М. К., Погребняк І. А., Чернілевська О., Синенко О. І., Шкляревська В. А., Задорожний І. М., Загайко П. І. та ін. Спочатку училище мало тільки шкільний відділ, 1947 відкрито заочний, пізніше дошкільний. З 1957 почав функціонувати відділ праці та креслення, який за 20 років (1977) випустив понад 1000 спеціалістів. Крім того, на курсах при училищі підвищили свою кваліфікацію 1210 учителів практичного навчання. 1977 училище переведене в будівлі кол. *Школи-інтернату.* На 1984 було випущено понад 12 тис. педагогів, вихователів; навчалося 1056 студентів на стаціонарному відділенні та 450 - на заочному. 1987 навчалося 2000 студентів на стаціонарному та заочному відділеннях, працювало 135 викладачів, у 1996-1265 студентів, з них 1090 на денному відділенні, працювало 111 викладачів з вищою освітою. За роки існування училище підготувало більше 13 тис. освітян. Має б-ку (6,5 тис. од. зб.), діє 11 предметних гуртків, гуртки худ. самодіяльності, театр студентських мініатюр (керівник Л. О. Скотникова), укр. та рос. самодіяльні театри (режисери Н. П. Мірошниченко та Є. І. Філіпченко), оркестр нар. інструментів (худ. керівник В. Г. Андрійченко) та ін. У 2000 навчалося 745 студентів, працювало 178 чол. Випускниками училища є: генерал-полковник Г. М. Хомуло, генерал-майор І. Г. Зуб, письменник Борислав Степанюк, доктор історичних наук, професор Київського університету В. О. Маркіна, контр-адмірал П. Г. Леута, докт. історичних наук В. І. Власенко та ін. Розташ. на вул. Перемоги № 170.

Учбовий корпус педагогічного училища (нині школа №7), 2006

УЧИЛИЩЕ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ № **8.** Див. *Ладанське професійно- технічне училище №8.*

УЧИЛИЩЕ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ № 34 (ПТУ-34) Черні-гівського обласного управління нар. освіти. Засн. 15 жовтня 1920 як індустріальна професійно-технічна школа з 2- річним терміном навчання (пізніше - з 3-річним). 1924 містилося на 2-му поверсі будинку Буклера на вул. Пе-реяславській (див. *Школа №8).* 1926 школі передано будівлі на сучас. терит. (кол. винна монополія). 1929 школа реоргані-зована у технікум механізації с.п, а 1933 - в автотракторну школу по підготовці кадрів для с.г. 1944 перетворена в школу механізації с.г., яка готувала трактористів, комбайнерів, водіїв, електромеханіків. 1954 школа передана в систему професійно-технічної освіти та названа училищем механізації с. г. № 9. 1955 випущено 560 трактористів. 1.01.1956 до нього приєднано ремісниче училище механізації с.г. № 10. З 1963 реорганізоване у сільське ПТУ № 35. 1969 перейменоване в СПТУ № 12 (сільс. профтехучилище). Назва середнє профтехучилище СПТУ-34-з 1984, коли уч-ще стало середнім учбовим закладом, тобто разом з професією учні одержували й середню освіту. 1984 в 13 учбових групах навчалося 350 учнів, працювало 45 педагогів. Уч-ще готувало механізаторів меліо-ративних робіт, слюсарів по ремонту тракторів та с.-г. машин, електро-газозварників, мулярів, штукатурів-облицювальників, електромонтажників, водіїв автомобілів, слюсарів-ремонтни-ків. За 1920-85 рр. училище підготувало близько 25 тис. кваліфікованих спеціалістів, працівників с.г. 1987 своїми силами в р-ні Горової Білещини побудовано автодром на площі 6 га. 1988 збудовано новий навчальний корпус на 720 учнівських місць, гуртожиток на 450 місць, їдальню, спортзал. Уч-ще має б-ку, майстерні, кабінети, обладнані найновішим устаткуванням, працюють гуртки технічної та худ. творчості. 28.11.1994 СПТУ-34 реорганізовано у професійно-технічне училище (ПТУ № 34). З 19.08.1997 до ПТУ-34 приєднано *Ладанське ПТУ-8,* як філіал. Щорічно в училищі навчається більше 500 чол. 1996 навчалося 600 учнів, працювало 20 викладачів, 30 майстрів виробничого навчання та 8 майстрів водіння автомобілів; випущено 286 спеціалістів. 1934 в стінах уч-ща набували спеціальність тракториста майбутній відомий розвідник періоду В. В. війни Герой Рад. Союзу К. С. Гнідаш (в училищі відкрито музей); 1936 - Герой Соц. Праці О. Д. Басанько; 1971 - заслуж. артист України гуморист О. Івченко. На 1.01 2001 працювало 96 чол. Розташ. на вул. Київській № 336.

Професійно-технічне училище №34, 1983

УЧИЛИЩЕ ФАБРИЧНО-ЗАВОДСЬКОГО НАВЧАННЯ (ФЗН) № **2.** Прилуцька школа фабрично-заводського навчання № 2 (ФЗН) створена у березні 1944, у двоповерховому будинку по вул. Свердлова, 24. Базою школи спочатку була Прилуц. рембудконтора, з листопада 1944- артіль «Трудпромбуд», а через рік. - Прилуц. механзавод. 1.09.1948 школа стала ремісничим уч-щем № 2, яке випускало токарів, слюсарів, формувальників, мулярів. 1.01.1954 училище реорганізоване в ремісниче уч-ще механізації с.г. № 10 (РУМС-10). 1955 випущено 160 трактористів, токарів і слюсарів. У наступному році об'єднане з ремісничим уч-щем механізації с.г. № 9 (див. *Училище середнє професійно-технічне №34).* Розташ. на вул. Вокзальній №24.

УЧИТЕЛЬСЬКА СЕМІНАРІЯ БЄЛЬСЬКА. Засн. 1885 в м. Бєла Седлецької (з 1913 - Холмської) губ. в Польщі. Під час першої світової війни УС.Б. евакуйована в Прилуки, де почала працювати 2.09.1915. На 1.01.1916 в 3-х класах семінарії безкоштовно навчалися: у 1-му класі - 17 учнів, 2-му - 32, 3-му - 25 учнів, працювало 9 учителів. Інспектором та керівником семінарії був Петро Іванович Сенько. Семінарія містилася у 4-х кімнатах (учительська та 3 класи) найнятого приміщення. Заняття проходили у першу зміну. У другому півріччі 1916/17 навчального року, коли добавилися ще один клас та майстерня ручної праці, УС.Б. найняла за 1500 крб. окремий будинок з 12 кімнат. Учнів наліч.: у підготовчому класі - 17, у 1-му - 26, 2-му - 21 чол. У Прилуцькому архіві збереглися два контракти за 1918 та 1919, укладені У.С.Б. з домовласницею Юлією Мартинівною Шкуратовою про найом дерев'яного одноповерхового будинку з садибою та господарчими будівлями (16.04.1918 за 2900 крб., 11.09.1919 - 18 тис, крб.). У грудні 1918 в У.С.Б. було 4 основні класи з рос. мовою викладання. Семінарія містилася на розі вул. Олександрівської та Володимирської (сучас. буд. № 68 на вул. Котляревського). 15.06.1919 У.С.Б. перетворена у середню школу, а 1920 разом з *Учительською семінарією Прилуцькою* реорганізовано в педшколу (див. *Училище педагогічне ім. І. Я. Франка).*

УЧИТЕЛЬСЬКА СЕМІНАРІЯ ПРИЛУЦЬКА. Засн. 9 червня 1915 з дозволу міністра нар. освіти як чотирирічна чол. учительська семінарія спільно з початковим уч-щем. Заняття в семінарії, яка готувала вчителів початкових шкіл освіти, розпочалося 1 вересня 1915 (1 клас, 30 учнів). До семінарії приймалися юнаки (з 16 років) всіх станів та віросповідань, після складання вступних екзаменів за програмою двокласних початкових уч-щ. Предмети викладання були такими: Закон Божий, рос. та церковнослов'янська мови, арифметика, геометрія, природознавство, малювання, чистописання, основи педагогіки, гімнастика, співи, музика, педагогічні практичні заняття. Викладачами працювали випускники унів-тів, учительських інститутів та гімназій. Семінарія була розрахована на 50 учнів. На утримання держава виділяла 34,8 тис. крб. У. с. містилася у найманому приміщенні (сучас. *Школа № 4).* 1920 разом з *Учительською семінарією Бєльською* реорганізовано в одну педшколу, з 1921 - *Педагогічні курси вищі,* з 1925 - педтехнікум (див. *Училище педагогічне ім. І. Я. Франка).*

Ф

ФАБРИКА БАВОВНОПРЯДИЛЬНА. Колективне підприємство «КОТОНТЕКС». Створена 1927 в приміщенні кол. махорфабрики Володарського як суконна ф-ка *Артілі «Промкомбінату»* (пізніше «Червоний прапор»). 1931 ф-ка виготовила продукції на суму понад 1 млн. крб., яка частково відправлена на експорт; працювало 180 чол. 1932 випустила 316 тис. м сукна. Після введення механізації процесів та заміни дерев'яних верстатів продуктивність виробництва зросла в декілька разів. У новому бавовняному цеху встановлено 59 механічних верстатів. Ф-ка виготовляла напіввовняні ковдри й грубошерсте сукно. Мала свою їдальню, власне підсобне господарство, 10 га землі; працювало 304 чол. 1938 суконна ф-ка перейшла на виготовлення виключно грубошерстого сукна й вігоневих тканин, збільшивши випуск продукції з 400 до 900 тис. м на рік. Побудовано новий ткацький цех на 60 механічних верстатів, реконструйовано силову станцію на 250 к.с, закуплено 2 чесальні агрегати. У роки В. В. війни ф-ка зруйнована, з 1943 почалася відбудова. Виготовляла шкарпетки, рукавиці, шарфи, вірьовки. Працювало 83 чол. 1945 споруджено нові корпуси ф-ки з ручними та механічними ткацькими верстатами, на яких виготовляли костюмну тканину. Працювали цехи: ткацький (ручний та механічний), мотальний, прядильний, чесальний, в'язальний. Ф-ка випускала бавовняні тканини, шкарпетки, рукавички, светри, хустки. Працювало 144 чол. 1955 ручне устаткування було замінене автоматичними ткацькими верстатами системи «Платт», на яких виготовлялося грубошерсте сукно та костюмна тканина, на 5 прядильних машинах (1585 веретен) вироблялася бавовняна пряжа (близько 300 т на рік). Працювало 560 чол. У грудні 1956 підприємство реорганізоване в держ. прядильно-ткацьку ф-ку з підпорядкуванням Укрбавовпрому Міністерства легкої промисловості. 1957 перейменована в Прилуцьку держ. прядильну ф-ку з підпорядкуванням Управлінню легкої промисловості Київського Раднаргоспу. Ф-ка виготовляла лише пряжу. Через рік проведена реконструкція підприємства, значно розширене прядильне виробництво, ф-ка стала називатися бавовнопрядильною. Постачальниками сировини були визначені республіки Середньої Азії, споживачами - Київська та Клавдієвська

ткацькі ф-ки і Прилуцька панчішна ф-ка. Ф-ка випускала до 600 т пряжі на рік. Працювало 220 чол. 1971 проведено реконструкцію ф-ки - встановлене нове устаткування, зріс об'єм випуску продукції до 1161т пряжі нарік (1972). У 1972-75 розширено головний корпус, збудовано 2 гуртожитки, клуб, їдальню, дитсадок, нову котельню. 1976 бавовнопрядильна ф-ка увійшла до складу Клавдієвського виробничого бавовняного об'єднання. 1976 виготовлено 1181,7 т, 1981 -1490 т (працювало 267 чол.), 1985 - 1500 т, 1990 - 1340 т пряжі (працювало 223 чол.). Споживачами пряжі були Остерська, Клавдієвська, Новгород-Сіверська та Коростишівська ткацькі ф-ки. У жовтні 1995 ф-ка вийшла з Клавдієвського об'єднання і 30.07.1996 стала колективним підприємством «КОТОНТЕКС». Свою продукцію ф-ка поставляла в Кам'янець-Подільський, Дігтярі, Б. Церкву, Лубни, Коростишів, Донецьк, Харків, Миколаїв, а також Прилуц. панчішній ф-ці. Працювали підготовча, прядильна, крутильно-мотальна дільниці, механічна майстерня.

1995 вироблено 257 т бавовняної пряжі, 1996 працювало 232 чол. На 1.01.2001 працювало 77 чол. 10.12.2002 ф-ка визнана банкрутом, ліквідована 29.12.2004. Розташ. на вул. Іванівській № 68.

ФАБРИКА ВЗУТТЄВА. ВАТ (з 1996). Засн. 1924 як чоботарська майстерня, працювало 9 чол. кол. безробітних. 1926

Бавовнопрядильна фабрика, 1997

майстерні передано двоповерховий будинок на вул. Київській (сучас. центр, площа). 1927 майстерня увійшла до системи Нар. Комісаріату легкої промисловості УРСР як Прилуцька взуттєва ф-ка ім. Григор'єва, а з грудня 1928 переведена в систему оргвідділу легкої промисловості й названа взуттєвою ф-кою «Комборбезу». Випускала 18 тис.пар взуття на рік. Працювало 108 робітників та 6 інж.-технічних працівників. 1929 ф-ка випускала по 2500 пар взуття щомісяця, працювало 112 чол. 1932, у зв'язку з утворенням Чернігівської обл., підприємство передане обл. управлінню легкої промисловості. 1939 побудоване двоповерхове приміщення (довж. близько 100 м) на вул. Київській. Ф-ка випускала біля 4 тис. пар взуття за добу. Під час В. В. війни частину устаткування евакуйовано, приміщення ф-ки зруйноване. Постановою виконкому міськради від 11.10.1944 на баланс взуттєвої ф-ки передано все майно *Ф-ки шорно-сідельної:* виробничі корпуси, електростанцію та житл. будинок по вул. Земській № 52, в якому були розміщені виробничі цехи ф-ки. У цей час ф-ка виготовляла хромові та кирзові чоботи, черевики. 1955 ф-ка перейшла у відбудоване двоповерхове приміщення кол шорно-сідельної ф-ки (сучас. цех № 1). Потужність підприємства складала 1182 тис. пар взуття на рік. З цього часу ф-ка регулярно обновляла устаткування, покращувала технологію та якість взуття, збільшувався його асортимент. 1973 ф-ка випустила 1,4 млн. пар взуття. 1986

Взуттєва фабрика, 1988

збудовано новий чотириповерховий корпус, в якому розмістилося 5 цехів. Італійське устаткування фірми «Оттогалі» дало можливість організувати випуск дитячого литого взуття. 1990 в семи цехах ф-ки працювало понад 800 чол. Випущено 1,7 млн. пар взуття, 1991 - 1,9 млн. пар взуття; працювало 925 чол. З 1995 ф-ка спеціалізується на випуску чоловічого та спортивного взуття, потужність її - 2 млн. пар на рік, але випущено в цьому році лише 118 тис. пар взуття. Ф-ка має їдальню, клуб, б-ку. 1996 працювало 644 чол. З 1997 інвестором ф-ки виступило українсько-американське підприємство „Пульсар" з м. Одеси. На 2000 повністю замінена технологія виробництва взуття, старе обладнання поступилося новому, прогресивному, постійно оновляються моделі. Поставку сировини (з Італії, Греції) та збут продукції здійснює підприємство „Пульсар". Ф-ка виготовляє черевики, напівботинки, чоботи (теплі та літні, чоловічі й жіночі), босоніжки. 1998 випущено 42 тис. пар взуття. На 1.01.2001 працювало 507 чол. 16.07.2004 ф-ка визнана банкрутом, ліквідована 22.09.2005. Розташ. на вул. Земській №68.

ФАБРИКА ГНУТИХ МЕБЛІВ. 1921 на вул. Бособрода та Незалежності (за Водоканалом) працювали 2 малі кустарні підприємства по виготовленню гнутих меблів. 1927 майстерні реорганізовані в держ. ф-ку гнутих меблів, яка випускала 2000 шт. гнутих стільців та 400 шт. підставок для квітів за рік. 1928 ф-ка увійшла до Держпромкомбінату *(Комбінат державний промисловий).* 1936 фабрику передано *Комбінату меблевому.*

ФАБРИКА ГОЛОВНИХ УБОРІВ «КОРОНА» - колективне виробничо-торговельне підприємство. Створена 1.04.1963 на терит. кол. Прил. *З-ду шкіряного.* Ф.г.у. передано штат, всі виробничі споруди й терит. шкіряного з-ду. Підприємство підпорядковане Черніг. обласному тресту промтоварів культурно-побутового призначення, а з середини 1963 передане у підпорядкування Київ, виробничого об'єднання швейної промисловості «Україна». Напрямок виробництва кілька разів змінювався. Так, 1968 ф-ка випускала головні убори, білизну, спецрукавиці (працювало 400 чол.), 1973 виготовляла лише кроликові шапки (840 тис. шапок за рік), а з 1975 налагоджене пошиття різних головних уборів для всіх вікових груп і на всі сезони. 1984 виготовляла головні убори 60 видів. 1992 ф-ка розширила асортимент випуску продукції, почала виготовляти куртки, фартухи, жіночі бавовняні халати та халати для медзакладів, костюми для жінок та дітей, постільну білизну та ін. Працювало 418 чол. З 6.10.1993 держ. підприємство ліквідоване й утворено колективну виробничо-торговельну ф-ку головних уборів «Корона».Ф-ка має фірмовий магазин. З 6.12.1972 директором ф-ки працює М. М. Ющенко. 1995 ф-ка виконувала замовлення Міністерства оборони та МВС: кашкети, шапки, костюми польові та ін. Працював 321 чол. На 1.01.2001 працювало 282 чол. Розташ. у пров. Андріївському № 12 на *Ракитному.*

ФАБРИКА ГОСПОДАРЧИХ ВИРОБІВ. ВАТ. Утворена 19.10.1963 на базі кол. *Артілі «Пролетарська солідарність»,* випускала різні види виробів: хутряні рукавиці, ранці, дранку, хутряні щіточки, вірьовки та ін. 1964 побудований виробничий корпус під ткацьке виробництво; 1967 створена дільниця по випуску накидок з синтетики та ткацько-механічний цех по виготовленню капронової сітки. 1990 на ф-ці виготовлено 1,63 млн. господарських сит, 132,6 тис. господарських сумок, 33,8 тис. спецрукавиць, 53,4 тис. сіток для кватирок, 25,2 тис. $м^2$ доріжок, 12,2 тис. весільних фат, 109,7 тис. шкільних фартухів, 34,6 тис. дат. сарафанів, 13,3 тис. наборів для випалювання, 4,8 тис. наборів для в'язання, 3,4 тис. жін. халатів, а також постільна білизна та ін. 1995 випуск продукції зменшився. Працюють швейна,

ситна й ткацька дільниці. З вересня 1996 - відкрите акціонерне тов-во. 1996 працювало 132 чол. На 1.01.2001 працювало 50 чол. Розташ. на вул. Шевченка № 71.

ФАБРИКА ДЗЕРКАЛЬНА. Створена в 1920-х рр., 1928 входила до Держпромкомбінату *(Комбінат державний промисловий).* 1931 підпорядкована артілі *«Хімгалпром»,* до якої входили також майстерня по виготовленню матраців, гаманців та обробки скла. В артілі працювало 152 чол.

ФАБРИКА ЕЛЕКТРОРАДІО-ШТАМПУВАЛЬНА. Див. *Завод Пластмас Прилуки.*

ФАБРИКА ІНДПОШИВУ І РЕМОНТУ ОДЯГУ. 1967 була виділена з *Комбінату побутового обслуговування міського* (міськпобуткомбінату) як самостійне підприємство по виготовленню всіх видів одягу. Об'єднувала 10 терит. розрізнених ательє та майстерень. 1983 надавала 98 видів послуг, за рік виконувала близько 46 тис. замовлень. 1984 до складу ф-ки входило 3 ательє 1-го розряду: «Новинка» (Котляревського, 64), «Чайка» (Бособрода, 110), ательє в Будинку побуту (Київська, 214) та 3 ательє 2-го розряду «Аеліта» (Незалежності, 78), а також ательє по вул. Козачій № 54 та по вул. Київській № 230-6. Діяли також швейні майстерні в селищі *З-ду «Будмаш»,* в готелі, гуртожитку педучилища (на вул. Пере-яславській), у 273-у кв-лі. 1986 ф-ка увійшла до складу міськпобуткомбінату. 1992 в приміщенні ф-ки розмістилося виробничо-комерційне підприємство «Сервіс». Містилася на вул. Котляревського № 64.

ФАБРИКА КАПЕЛЮХІВ. 1931 була підпорядкована *Артілі «Пролетарська солідарність». Продукція* йшла на експорт. Працювало 225 чол.

ФАБРИКА КАРТОНАЖНА. Існувала в 1930-31 рр. Виконувала палітурні й картонажні роботи.

ФАБРИКА КОВБАСНА Прилуцької міськради. Створена на поч. 20 ст. На 1.01.1928 була підпорядкована Прил. Комборотьбезу. 1944 передана м'ясокомбінату. Містилася в будинку на вул. Вокзальній № 9.

ФАБРИКА КОНДИТЕРСЬКА. 1931 була підпорядкована *артілі «Харчпромкомбінат».* До В. В. війни містилася на вул. Куйбишева №78 (сучас. Переяславська; терит. з-ду «Будмаш»). 1938 реорганізована в карамельний цех *Артілі «Харчпромкомбінат».*

ФАБРИКА КОНФЕТНА. Існувала до В.В.війни в складі *Артілі «Харчпромкомбінат».* Містилася на вул. Переяславській (сучас. терит. з-ду «Будмаш»).

ФАБРИКА ЛІЖКОВА Місцевпрому. Створена 28.01.1935, виготовляла металеві ліжка та стоячі вішалки для одягу. 1949 реорганізована в ливарний цех міськпромкомбінату. Містилася на вул. Козачій № 48 (сучас. *Завод ливарно-механічний).*

ФАБРИКА МАХОРКОВА ДЕРЖАВНА **2**-га. Див. *Тютюнова компанія "ВА Т-Прилуки ".*

ФАБРИКА ПАНЧІШНА ім. 8 березня. ВАТ. Утворена 15.03.1927 на базі панчішної майстерні Комборбезу. Містилася в будинку біля сучас. ринку, була устаткована 10 шкарпетковими ручними машинами «Віденка», швейними машинками, 2 мотальними машинами, працювало 35 чол. Від постачальників отримували фарбовану пряжу. За зміну ф-ка випускала 500 пар панчішно-шкарпеткових виробів. 1928 ф-ці передане приміщення на вул. Костянтинівській (кол. майстерні Гофмана, потім чавуноливарний з-д), на вул. Вокзальній побудовано фарбувальний цех. 1930 на ф-ці працювало 65 робітниць, декілька робітників. Через рік ф-ку перевели в приміщення на сучас. терит, де раніше розташ. *Ф-ка тютюново-махоркова товариства „Риболов"* (головний корпус сучас. в'язального цеху). На терит. ф-ки 1931 побудовано фарбувальний цех, випуск виробів доведено до 20 тис. пар на добу. В 1932-37 рр. побудована електростанція потужністю 35-40 кВт 1937 почали надходити панчішні автомати типу «Ідеал». У вересні 1941 ф-ка частково евакуйована в м. Бузулук Оренбурзької обл., де вона була об'єднана з Прил. рукавичною ф-кою в одне підприємство, випускало продукцію для фронту (за день до 15 тис. пар солдатських онуч і шкарпеток). У вересні 1943 Ф.п. відновила роботу в Прилуках у системі Чернігів, обл. управління легкої промисловості. З 1946 на ф-ку надійшло трофейне панчішно-шкарпеткове устаткування. 1944 ф-ка випустила 81 тис. пар виробів. 1949 випуск продукції зріс до 3,98 млн. пар виробів, ф-ка обладнана 211 панчішно-шкарпетковими автоматами, працювало 486 чол. У грудні 1948 підприємство передане Головному трикотажному управлінню Мінлегпрому. В 1949-52 рр. ф-ка реконструйована: добудовані приміщення, замінене устаткування, покращено технологію. 1952 випущено 2,1 млн. пар виробів. 1977 ф-ка мала медпункт, дит널комбінат на 250 дітей, піонертабір, їдальню, б-ку, клуб на 250 місць. Працювали художні гуртки та спортивні секції. Підраховано, що за 1927-77 рр. фабрикою випущено 500 млн. пар панчішно-шкарпеткових виробів. П.ф. вперше в Україні почала випуск барвистих жін. панчіх, бавовняних колготок, утеплених чол. шкарпеток та ін. виробів. 1988 на ф-ці було 620 панчішно-шкарпеткових автоматів, працювало 1160 чол. Виготовлялося 25 млн. пар виробів за рік, які відправлялися до Одеси, Севастополя, Краснодара, Ташкента, Ставрополя, Харкова, Самарканду. З 1994 ф-ка стала відкритим акціонерним тов-вом. 1995 виготовлено 3,76 млн. пар виробів, у т.ч.: 117 тис. пар жін. панчіх, 168 тис. пар чол. шкарпеток, 1198 тис. пар жін. колготок, 344 тис. пар дитячих колготок, 418 тис. пар дитячих шкарпеток. Працювали в'язальний, кетельно-швейний, фарбувальний та паросиловий цехи, механічні майстерні. Директорами працювали: Котеленець Іван (1927-28), Бузова (1929-32), Пашко Кузьма Семенович (1933-40), Заславський Ілля Павлович (1940-41; загинув під час В. В. війни), у повоєнні роки - Рабінович Давид Фріделевич (1944-65), Ковальчук Лук'ян Микитович. 1996 працювало 812 чол., на 1.01.2001-609 чол. Розташ. на вул. Київській №140.

Панчішна фабрика, 1983

ФАБРИКА «ПРИЛУЧАНКА» (Ф-ка художніх виробів „Прилучанка"). ЗАТ. Ф-ка художніх виробів ім. 5 грудня Головного управління місцевої промисловості створена 1960 на базі артілі художніх виробів ім. 5 грудня (до 1954 *Артіль «Суспільство»).* 1965 ф-ка відправляла постільну білизну й жін. сорочки до Києва, Москви, Львова, Житомира та ін.міст. У тому ж році ф-ка з території на вул. Котляревського № 66 переведена в приміщення на вул. Київській № 148 (будинок кол.пожежної команди), а 1984 - у новозбудоване приміщення на сучас. терит. Має філіал у м. *Ічні.* 1990 працювало 430 чол. 1995 стала відкритим акціонерним тов-вом «Прилучанка»; випустила 13 тис. шт. постільної білизни, 1 тис. блузок, 4 тис. суконь-халатів, а також столову білизну, чол., жін. та дит. сорочки, комплекти для новонароджених. Всі вироби оздоблюються машинною та ручною вишивкою. Ф-ка мала дільниці машинної та ручної вишивки, пошивну та закінчуючу дільниці. 1996 працювало 298 чол., на 1.01.2001 -173. Розташ. на вул. Костянтинівській № 62.

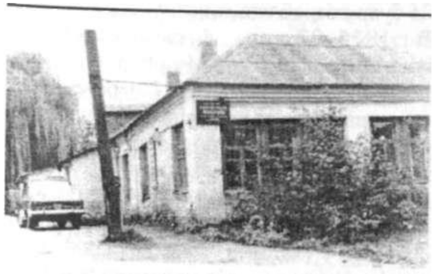

Фабрика «Прилучанка», 1982

ФАБРИКА ПРЯДИЛЬНА. Див. *Фабрика бавовнопрядильна.*

ФАБРИКА ПТАХОВА «ПРИЛУЦЬКА». Створена 15.06.1976 як Прилуцьке птахооб'єднання по виробництву яєць та м'яса птиці, до якого входила *Інкубаторна станція.* 1985 об'єднання реорганізоване в птахофабрику «Прилуцька». 1994 реалізувала 9257 тис. шт. яєць, утримувала 44,2 тис. курей. Населенню продано 324 тис. курчат. 1995 ф-ка приватизована. До неї входять допоміжний цех у Прилуках (по вул. Київській № 131) по переробці продукції птахівництва та *Інкубаторна станція* (на Пирятинському шляху). На 1.01.1996 працювало 196 чол. 1996 ф-ка мала 82635 шт. птиці. Розташ. в с. Дубовий Гай.

ФАБРИКА РУКАВИЧНА. 1928 Ф.р. входила до складу Держпромкомбінату *(Комбінат державний промисловий).* З 1930-х рр. і до В. В. війни займала приміщення Іванівської ц-ви. Виготовляла рукавички, шарфи, светри. 1941 евакуйована до м. Бузулук Оренбурзької обл. Там Ф.р. об'єднана з Прилуцькою *Фабрикою панчішною* і припинила існування.

ФАБРИКА СУКОННА. Див. *Фабрика бавовнопрядильна.*

ФАБРИКА ТЮТЮНОВА. Див. *Тютюнова компанія " ВАТ-Прилуки ".*

ФАБРИКА ТЮТЮНОВО-МАХОРКОВА ТОВАРИСТВА «РИБОЛОВ». Створена прилуцькими купцями Є. Г. Розенбергом та Б. Г. Дворкіним. 1904 містилася на Олександрівській вул. (тепер вул. Київська) у власному будинку

(сучас. *Ф-ка панчішна).* 1920 ф-ка націоналізована й приєднана до 2-ї Держ. тютюново-махоркової ф-ки (кол. тютюнова ф-ка Рабіновича і Фраткіна; див. *Тютюнова компанія ВАТ-Прилуки).*

ФАБРИКА ХІМЧИСТКИ. Створена 1967 у новозбудованому двоповерховому приміщенні. За добу ф-ка фарбувала, чистила й прасувала більше 250 кг одягу, працювало 4 пункти прийому одягу в хімчистку в різних мікрорайонах міста (по вул.Київській, Бособрода, Котляревського та ін). При ф-ці створено пральний цех, який приймав білизну для прання. 1992 на базі Ф.х. створене мале підприємство «Ера», до якого, крім Ф.х., увійшли 2 пральні пункти самообслуговування (на вул. Гвардійській та Київській). Розташ. на вул. Костянтинівській № 259. Зараз не працює.

ФАБРИКА ХУДОЖНІХ ВИРОБІВ «ПРИЛУЧАНКА». Див. *Фабрика «Прилучанка».*

ФАБРИКА ШВЕЙНА. ЗАТ. Створена в 1920-х рр. як швейна ф-ка Комборбезу. 22.09.1943 на базі невеликого швейного цеху, що містився в одноповерховому будинку (пл. 170 $м^2$) на сучас. терит, організована швейна майстерня Чернігів, обл. управління легкої промисловості. Працювало 50 робітників на машинах з ножним приводом, які були власністю робітників майстерні, та 1 майстер. Майстерня виготовляла чол. бавовняну білизну, шинелі, ремонтувала обмундирування. 1.01.1945 реорганізована в швейну ф-ку «Ширпошиву» обласного підпорядкування. 1946

Швейна фабрика, 1983

реконструйоване старе приміщення - прибудовано другий поверх, де розмістився закрійний цех, устаткування переведено на трансмісійну передачу, ф-ка стала шити костюми хлоп'ячі, штани й пальта з бавовняних тканин. Електроенергію отримувала від 2-х пересувних малопотужних електростанцій, які містилися на терит. ф-ки. Наприкінці 1946 з'явилися нові машини. 1947, крім білизни, на ф-ці виготовляли куртки й штани бавовняні для населення, потім пальта. 1949 організовано підготовчий цех. Працювало 240 робітників. Ф-ка випускала жін., чол. та дитячий теплий одяг, штани бавовняні, всього до 30 найменувань. У 1950-54 рр. до основного приміщення прибудовано двохповерховий закрійний цех. Виробничі площі зросли до 792 $м^2$. Ф-ка стала виготовляти тільки чол. та дит. пальта, з'явилися перші електрозакрійні машини. 1955 змонтовано конвеєр на 75 робочих місць по випуску чол. пальт. Ф-ка передана в підпорядкування Харківському швейтресту Укршвейпрому. 1956 до ф-ки приєднана *Артіль «Швейпром»* Облпромради, а 1958- Яблунівська артіль «20 років Жовтня». 1959 на ф-ці стали впроваджувати пневмопреси, побудована компресорна станція. 1961 збудовано ватний цех та експери-ментальну дільницю. В червні 1963 проведено укрупнення ф-ки за рахунок приєднання до неї кол. ф-ки Швейної №1 Управління Чернігівоблмісцевпрому (див. *Артіль ,,Швейпром"),* яка стала цехом №2 ф-ки (Костянтинівська № 88). 1969 виготовлялися вироби за 74 моделями, з них 25 були розроблені конструкторами ф-ки. В 1975-92 рр. ф-ка виконувала^ спецзамовлення для Міноборони, МВС,. пожежників. 1994 цех № 2 переведено у, нове приміщення на основну терит. Ф-ка з 1994 співпрацювала з фірмою США, виготовляла куртки чол. та жін., блейзери (жін. жакети), жилети, спідниці,) спеціалізувалася також на випуску] спецодягу (халатів, фуфайок, роб. ком тюмів, рукавиць, підшоломників). 1995| випущено 19 тис. шт. спецодягуі працювало 407 чол. На 1.01.2001 працювало 262 чол. Розташ. на вул. Київській № 299.

ФАБРИКА ШКІЛЬНОГО УСТАТКУВАННЯ. Створена в 1920-х рр., 1928 входила до Держпромкомбінату *(Комбінат державний промисловий).* Виготовляла класні дошки, парти. 25.12.1932 на базі об'єднаних малих підприємств лісопильного з-ду та Ф.ш.у. створений Прилуцький *Комбінат меблевий* Облуправління місцевої промисловості. Містилася на вул. Київській (сучас. терит. *Ф-ки Швейної).*

ФАБРИКА ШКІРГАЛАНТЕРЕЙНА «ВЕРБЕНА». ЗАК. Прилуцька галантерейна ф-ка створена в 1920-х рр., 1928 входила до Держпромкомбінату *(Комбінат державний промисловий).* Перед В. В. війною ф-ка займала приміщення на розі вул. Київської та Незалежності (навпроти сучас. міськвиконкому) поруч з *Фабрикою взуттєвою.* У вересні 1941 ф-ка (24 фахівці, устаткування, сировина) була евакуйована до м. Бузулук Оренбурзької обл., де випускала продукцію для фронту: уніфіковані сумки, речові мішки, ремені, планшети, теплі рукавиці. Після війни ф-ка лишилася в м. Бузулук, на її базі виросло й працює нині велике підприємство. 1943 на терит. сучас. *Ф-ки швейної* (вул. Київська № 299) створений галантерейний цех, в якому працювало 10 чол. Робітники самі заготовляли відходи пром. підприємств та виготовляли з них ремінці для годинників, господарчі сумки, гаманці, пояси та ін. галантерею. Потім цех був переведений до житл. будинку по вул. Соборній № 4. У серпні 1944 галантерейний цех об'єднаний з взуттєвою ф-кою та переведений на терит. сучас. взуттєвої ф-ки. Налагоджено випуск портфелів, футлярів для окулярів, ранців. 1945 на базі галантерейного цеху створено шкіргалантерейну ф-ку на сучас. території (кол. залізнич. *Школа№57,* нині цехи №1 та № 2 ф-ки). Робітники самі відновили зруйновані війною будівлі. 1946 випущено продукції на 209,9 тис. крб., а 1950-вжена3933,2тис. крб. Працювало 90 чол. 1965 ф-ка почала масовий випуск нових м'яких чемоданів та папок-портфелів із штучної шкіри, мисливські та дит. рюкзаки, спортивні сумки, виготовлено папки для учасників Всесвітнього фестивалю в Алжирі. Працювало 478 чол. Ф-ка була єдиною в Україні, яка виготовляла портфелі, учнівські ранці. З 1969 почалася реконструкція ф-ки - побудовані цехи, складські приміщення, змонтоване нове обладнання. 1974 виготовлено продукції на 7,95 млн. крб. Працювало 700 чол. 1980 - 22-м моделям було присвоєно держ. «Знак якості», шкільний асортимент ф-ки визнаний одним з кращих у країні. Працювало 620 чол. 1981 ф-ка стала спеціалізованим підприємством по випуску шкільного асортименту. Щоденно випускалося 40 моделей продукції (за рік - 1,66 млн. шт.), які відправлялися в різні кінці країни (закуповували 10 торговельних баз). Сировину й матеріали постачали 110 ф-к та з-дів. Ф-ка мала їдальню, медпункт. 1988 вироблено продукції на 12 млн. крб. З 1968 по 1989 директором ф-ки був Коваль М. О. 1990 випущено 1,72 млн. шт. шкіргалантерейних виробів, з них портфелів-493 тис, ранців-1,1 млн., сумок 117,8 тис. шт. 1992 ф-ка стала орендним підприємством, а з 1994 - ЗАК «Вербена». Має цехи: №1, до якого входять дільниці розкрійно-підготовча, ширвжитку, шовкографії, цех №2 - пошивний (4 бригади). 1995 випущено 274 тис. шт. виробів. 1996 працювало 344 чол., на 1.01.2001- 127. Розташ. на вул. Вокзальній № 35.

ФАБРИКА ШОРНО-СІДЕЛЬНА. Створена в 1920-х рр., 1931 перебувала в складі *Артілі «Шкіркомбінат»,* до якої входили також шубна майстерня та ф-ка взуттєва. На всіх цих підприємствах працювало 302 чол. 1935 відкрито сандалетний цех ф-ки, устаткований новими пошивними машинами, які за зміну виробляли 300 пар сандалет із

відходів. 1936 почався випуск покришок для футбольних м'ячів (6 тис. шт. за квартал). 1940 побудувано два нові фабричні корпуси, електростанцію. Ф-ка випускала кавалерійські сідла, військове спорядження, армійські ремені, а також сандалі. Ліквідована 1941. Містилася на вул. Земській (сучас. терит. *Фабрики взуттєвої).*

ФАБРИЧНА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста). Від околиці с*. *Пирогівці* на Пд.Сх., через *Сорочинці,* до розвилки вул. Незалежності, Шмідта, Густинської на *Бродках,* перетинає вул. Боброва, Кар'єрну, Межову. Закінчується №№ 133, 144. Довж. 2250 м, без тверд, покриття. Має провулок. Прокладена в кінці 19 ст. Отримала назву від тютюнової ф-ки, яка міститься поблизу. На ній: склади сировини *Тютюнової компанії «ВАТ-Прилуки»,* районна рада укр. тов-ва мисливців та рибалок (№ 136), магазин № 6 «Продукти» (№ 138), диткомбінат міськвно № 19 (№ 140). Забудована приватними житл. будинками.

ФАБРИЧНИЙ провулок (на *Сорочинцях,* куток *«Архитни»)* - від пров. Волочаївського (№№ 45, 47) на Пн., паралельно вул. Фабричній. Закінчується №№ 31, 50. Довж. 350 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ФАЛЬКІВСЬКОГО - хут. Першотравенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923- 30 рр. Розташ. за 23 км від райцентру. 1925 - 1 двір, 11 ж.; 1930 в документах не згадується. Нині не існує.

ФАРБОВАНЕ - село, центр сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ.за 18 км від райцентру. 1925 - 884 двори, 4411 ж.; 1930- 923 двори, 4632 ж. Нині село Яготинського р-ну Київ. обл.

ФАРСАКАХІЯ ХУТІР - Монастирищенської сотні Прилуцького полку. В 50-х рр. 18 ст. належав ніжинському греку Юрію Фарскахію [18]. Пізніше не згадується.

ФЕДОРЕНКА - хут. Смоської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Смош.* 1930 - 1 двір, 9 ж. Нині не існує.

ФЕДОРЕНКІВ ХУТІР - Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакам виборним Федоренкам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ФЕДОРОВИЧА ХУТІР - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав священику Федоровичу [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ФЕДОРОВИЧА ХУТОРИ (2 шт.) - Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належали військ. т. Федоровичу. Після скасування полкового устрою х-ри 1782 відійшли до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ФЕСІВКА - село Сумської обл. Конотопського р-ну Пекарівської сільради. Розташ. на лів. березі р. *Ромна,* за 22 км від райцентру та залізничн. ст. Конотоп. 78 дворів, 177 ж. (1993). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Красноколядинської, аз 1751 - до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Виникла не пізніше середини 17 ст. з Корибутівського виселку. 1666 - 5 госп. селян, які орали "на 2-х волах" (козаки не показані); у документах згадується як село, що мало ц-ву. Після 1780 Троїцька ц-ва згоріла. Ф. залишалася вільним військовим селом до того, як гетьман І. Мазепа на короткий час «привернув» його «до дворця Великосамбурського гетьманського в послушенство». Потім він надав Ф. б.т. Тимофію Радичу, після смерті якого (1709) селом володіла його удова Мелашка (дочка прилуцького полковника І. Носа). 1713 гетьман І. Скоропадський відібрав у неї село та віддав конотопському сотнику Грицьку Костенецькому, в родині якого воно й залишилося. 1737 Ф. належала конотопському сотнику Йосипу Костенецькому; 50 госп.селян, 10 госп.козаків (5 виборних, 5 підпомічників), 3 бдв. хати козачих підсусідків. 1780 власниками селян були нащадки Костенецьких: б.т. Грицько - 12 дворів (15 хат), військ.т. Олексій - 13 дворів (16 хат), військ. т. Йосип - 4 двори (5 хат); діти померлого конотопського сотника Федора - 11 дворів (16 хат); діти померлого військ. т. Мусія; крім того, фесівський священик Федір Андріїв мав 2 двори (4 хати) підсусідків; козаків залишилося лише 5 дворів (9 хат). Після скасування полкового устрою Ф. 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород- Сіверського намісництва.

ФЕСЮНІВ КОЗАЧИЙ ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку в 1781 [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ФЕСЬКІВКА - хут. Грабівської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на лів. березі р. *Радьківки,* за 0,8 км від с*. *Грабова.* 1930 - 12 дворів, 72 ж. Пізніше приєднана до с*. *Грабова.*

ФІЗКУЛЬТУРНИКА провулок (у пд. частині міста) - від вул. Пушкіна (№№ 108, 110) на Зх. до вул. Гвардійської та пров. Дзержинського; перетинає вул. Пушкіна. Є прохід на вул. Дзержинського. Закінчується №№ 28, 43. Довж. 650 м, без тверд, покриття. Прокладений 1952 в кол. колгоспному саду та на городах. На ньому розташ. *Школа №9* (№ 24). Забудований приватними житл. будинками.

ФІЛАТІВ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Згадується 1900 [24]. Нині не існує.

ФІЛІАЛ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЦЕНТРУ в Прилуках Державного комітету статистики України. Створений в жовтні 1926 як філіал Київського учбового комбінату по підготовці рахівників. Далі про нього нічого не відомо. 1944 на вул. Садовій № 44 (терит. сучас. кінотеатру «Україна») відкрито вечірнє відділення учбового комбінату по підготовці бухгалтерів та рахівників. 1949 відділення переведене у відремонтоване приміщення на вул. Вокзальній за сучас.

адресою. Відкрито денне відділення з 2-ма класами. 1960 приміщення добудоване. Навчалося по 4 групи (денне та вечірнє відділення). 1981 відділення реорга-нізовано в бухгалтерську школу. З 1993 - сучас. назва. На 1.01.1995 навчалося 140 учнів з Чернігівської, Київської та Полтавської областей. За рік філіал випускає 1-2 групи секретарів-друкарок, 1 групу бухгалтерів с.-г. підприємств, 4 групи бухгалтерів промисловості, 1 групу економістів. За весь час підготовлено близько 11500 спеціалістів. Проводяться семінари підвищення кваліфікації. Автором «Збірника задач по бухгалтерському обліку с.г.» є кол. викладач школи Петрик ІванПавл. 1996 працювало 10 викладачів, на 1.01.2001-8. Розташ. на вул. Вокзальній №25.

ФІЛОЗОФІВЩИНА (Кеценковий) - хут. на прав, березі р. *Полової* (лівої прит. р. *Удай),* за 8 в. від м. Прилук та за 3 в. від с. *Полової.* Вперше згадується 1797 [9]. Входила до складу Прилуцького пов. Малоросійської й Полтавської губ. 1797 наліч. 2 душі чол. статі податкового населення. 1859 - 1 двір, 3 ж. Нині не існує.

ФОРМАТЬЄВА ХУТІР Монастирищенської сотні Прилуцького полку. 1781 належав греку Юрію Форматьєву [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Ніжинського пов. Чернігівського намісництва.

ФОРОВСЬКОГО ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав сотнику Форовському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ФОТІВ - хут. Іванківської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 1 км від с. *Іванківців.* 1930 - 4 двори, 15 ж. Пізніше приєднаний до с. *Іванківців.*

ФРАНКА ВУЛИЦЯ (кол. Малківський шлях; у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. П. Комуни (№ 26) (біля

залізничн. ст.) на Пд., паралельно вул. Фрунзе, перетинає вул. 30 років Жовтня, Колгоспну. До 1994 закінчувалася біля 2-ї Південної вул. (№№ 57, 76), 1994 продовжена, ведеться нова забудова. Довж. 2500 м, без тверд, покриття. Має провулок. Почала заселятися на поч. 20 ст. З 1949 ведеться спорудження житлових будинків від вул. Колгоспної й далі. Названа 1934 на честь Івана Яковича Франка (1856-1916)- укр. письменника, вченого та громадського діяча. На ній: терит. *З-ду консервного,* квітковий цех Прил. підприємства комунального госп-ва (до 1995 - відділення радгоспу «Деснянський»), Райсількомунгосп (№ 74), кооператив «Вогник» (№76). Забудована приватними житл. будинками.

ФРАНКА провулок - від вул. Франка (№№ 37, 39) на Сх. до 1-го пров. Колгоспного (№№ 2, 4), паралельно вул. 30 років Жовтня, Колгоспній. Посередині має прохід на вул. 30 років Жовтня. Закінчується №№ 29, 36. Довж. 360 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ФРУНЗЕ ВУЛИЦЯ (кол. Дубовогаївська; у пд. частині міста, на *Ракитному)* - від вул. П. Комуни (біля залізничн. мосту) на Пд., паралельно вул. Франка. Закінчується №№ 79, 118. Довж. 1800 м, з тверд, покриттям. Має провулок, 1995 прокладено 7 в'їздів (у кінці вулиці на новому масиві). Вперше в джерелах вул. Дубовогаївська згадується 1905; назва пов'язана з дорогою, що вела до с. *Дубовий Гай.* 1934 вулиця перейменована на честь М. В. Фрунзе (1885-1925) - рад. військового та держ. діяча. Пам'яткою нар. архітектури є буд. №15, побудований до 1917 залізничником Волинським. На вулиці: до 1917 містився цегельний з-д Смілянського, який потім став з-дом №2 (тепер його терит. забудована індивід, житл. будинками), *З-д консервний* (№23), продуктовий магазин *(№ 55),З-д асфальтно-бетонний* (наприкінці вулиці). Забудована приватними житл. будинками.

ФРУНЗЕ провулок - від вул. Фрунзе (№№ 68, 70) на Пд.Зх. Закінчується №№ 30, 67. Довж. 1300 м, з твердим покриттям. У провулку: автокооператив « Будмаш і вець-2», *Метеорологічна станція* (№ 20), *Комбінат будматеріалів і конструкцій* (№22) з гуртожитком, магазин, транспортний цех Прил. підприємства електромереж (№ 24), база «Маркету» (№ 26), склад відділу капіт. будівництва міськвиконкому (№ 28), Прилуцький сільс. р-н електромереж (№ 30). Забудований приватними житл. будинками.

Х

ХАЄНКИ - село Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Воронівка* та *Киколи.* Розташ. на р. *Іченьці* (лівої прит. р. *Удаю),* за 9 км від райцентру та за 12 км від залізничн. ст. Ічня. 224 двори, 480 ж. (1996). Вперше згадуються 1666 [1]. Входили до Монастирищенської, а в 2-й пол. 18 ст. - до Ічнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1666 - 7 госп. селян (козаки не показані). Вільне військове село «до ратуші Монастирищенської прислушаюче». У перші роки 18 ст. гетьман І. Мазепа віддав його прилуцькому полковнику Дмитру Горленку. 1708 село у нього конфісковане. 1710 гетьман І. Скоропадський надав Х. б.т. Андр. Дм. Горленку. 1737 село у нього відібране й передане генер. судді М. Забілі. 1740 в Х. було 5 дворів (5 хат) селян, 13 дворів (14 хат) козаків та 5 дворів (5 хат) козачих підсусідків. Лише 1744 царською грамотою Х. були остаточно затверджені за Андр. Дм. Горленком, після смерті якого (1756) Х. перейшли до його сина полтавського полковника Андр. Андр., а з 1780 село успадкував прем.-майор Іван Андр. Горленко. 1780 - 26 дворів (35 хат) селян, 3 хати підсусідків, 24 двори (32 хати) козаків. 1797 наліч. 228 душ чол. статі податкового населення. 1803 за Ів. Андр. Горленком (1803-1805 - маршал Прилуцького пов.) у Х. з хутором числилось 160 душ чол. статі селян, які до 1861 залишалися у володінні його нащадків. 1859 - 115 дворів, 634 ж. Згідно з реформою 1861 в Х. утворено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому підпорядковані 5 сільс. громад (371 ревіз. душ). Козаки села підлягали Ольшанському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Х. 1867 увійшли до *Ольшанської вол.* 1-го *стану.* 1886 - 2 двори селян казенних, 80 дворів селян-власників, які входили до Величківської сільс. громади, 70 дворів козаків, 5 дворів міщан, 163 хати, 894 ж.; діяли: дерев. Іоанно-Богословська ц-ва, споруджена 1861 (перша ц-ва збудована до 1666), земське початкове однокласне училище (засн. 1864, у підпорядкуванні земства - з 1885), шинок, кузня, 8 вітряків, олійниця. 1910 - 222 госп., з них козаків - 103, селян - 107, ін. непривілейованих - 5, привілейованих - 7, наліч. 1168 ж., у т.ч. 26 теслярів, 3 кравці, 2 шевці, 4 столяри, 1 коваль, 1 слюсар, 18 ткачів, 1 візник, 59 поденників, 13 займалися інтелігентними та 97 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1857 дес. придатної землі. Діяли: дерев. Іоанно-Богословська ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище, в якому навчалися 74 хлопч. (1912), дві церковнопарафіяльні школи - змішана та жіноча. Землевласниками були поміщики: Г. П. Галаган, М. Д. Акулова, А. Д. та Д. Д. Муратови. У 1923-30 рр. Х. - центр сільради. 1925-311 дворів, 1255 ж.; 1930-309 дворів, 1308 ж.

ХАЄНКІВСЬКЕ - заказник гідролог, (з 1979). Низинне болото. Розташ. біля сіл *Грабова* та *Хаєнків* Ічнянського р-ну. Площа 470 га.

ХАЛНИ - хут. Друговарвинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав таємн. ради. Будлянському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 782 відійшов до

Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ХАПАТЬКИ - хут. у Малодівицькій вол. Прилуцького пов. Розташ. за 8 в. від волосного центру. 1910 - 16 госп. селян, 95 ж., у т.ч. 1 кравець, 2 ткачі, 2 поденники, 4 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. У 1923-30 рр. хут. входив до Малодівицького р-ну Прилуцького округу, підпорядкований Петрівській сільраді. 1925 - 24 двори, 148 ж.; 1930-31 двір, 173 ж. Увійшов до складу, с*. *Жовтневого.*

ХАРИТОНІВКА - село Срібнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с*. *Скибівщина.* Розташ. на лів. березі р. *Галки* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 8 км від райцентру та за 11 км від автодороги Київ - Суми. 240 дворів, 555 ж. (1996). Вперше згадується 1666 [1]. Входила до Срібнянської, аз 1761 - до Друговарвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. (1797-1923). 1666 - 36 госп. селян, з них 15 госп. орали "на 4-х волах" та 21 госп. - "на 2-х волах"; козаки не показані. Вільне військове село «до ратуші Срібнянської прислушаюче». 1730 гетьман Д. Апостол віддав його на уряд генер. обозному Я. Лизогубу, за яким воно залишалося й 1737. У тому ж році - 69 госп. селян, 36 госп. козаків (13 виборних, 23 підпомічників) таЗ госп. козачих підсусідків. У 2-й пол. 18 ст. Х. перейшла до Милорадовичів. В Х.у 17-18 ст. діяла козацька школа. 1780 - 48 дворів (98 хат) селян, які належали майору Андр. Милорадовичу, 3 двори (10 хат) підсусідків та 41 двір (71 хата) козаків. Діяла дерев. Іоанно-Предтечинська ц-ва, побудована 1784 (перша ц-ва збудована до 1666). 1797 наліч. 708 душ чол. статі податкового населення. У 19-20 ст. поміщиками Х. були Милорадовичі. 1859 - 243 двори, 1759 ж. Згідно з реформою 1861 в Х. утворено Волосне правління тимчасовозобов'язаних селян, якому

підпорядковані 2 сільс. громади (494 ревіз. душ). Козаки села села підлягали Іванківському Волосному правлінню відомства Палати державного майна. Після реорганізації волостей Х. 1867 увійшла до *Березівської вол.* 2-го *стану.* 1886 наліч. 194 двори селян-власників, які входили до 2-х сільс. громад (О. Милорадовича та М. Милорадовича), 124 двори козаків, 3 двори міщан та ін., 350 хат, 1913 ж.; діяли: дерев. Іоанно-Предтечинська ц-ва (закрита за часів рад. влади), земське початкове однокласне училище (засн. 1860, у підпорядкуванні земства - з 1872), 3 шинки, базар щочетверга, крамниця, кузня, 14 вітряків. 1910-330 госп., з них козаків - 112, селян 205, євреїв - 1, ін. непривілейованих - 2, привілейованих - 10, наліч. 2013 ж., у т.ч. 12 теслярів, 18 кравців, 14 шевців, 1 столяр, 4 ковалі, 3 слюсарі, 1 чинбар, 50 ткачів, 3 візники, 52 поденники, 24 займалися інтелігентними та 304 ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 2112 дес. придатної землі. Діяли: дерев, ц-ва, земське початкове однокласне училище, в якому навчалося 99 хлопч. та 31 дівч. (1912), однокласна церковнопарафіяльна школа. Біля села виявлено поселення епохи бронзи раннього заліза (2-1 тис. до н.е.), ранньослов'янського часу (3-5 ст). При запровадженні округів Х. 1923 відійшла до Роменського округу.

ХАРКІВЦІ - село, центр сільради Харківецького (1923-28) та Пирятинського (1929-30) р-нів Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 535 дворів, 2550 ж.; 1930 - 562 двори, 2595 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ХАРКІВЕЦЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-тер. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Роменським округом, Пирятинським та Варвинським р-ми. 1925 займав площу 287 км^2, наліч. 7 сільрад, 3399 господарств, 17243 ж., які мешкали в 16 нас. пунктах: сс. *Білоцерківка, Дащенки, Дейманівка, Каплинці, Приходьки, Харківці, Яцини, с*. Шкурати* та 8 хут. [31]. 1928 Х.р. розформовано, його терит. розподілено між Пирятинським та Варвинським р-ми. До Пирятин. р-ну відійшла терит. Білоцерківської, Дейманівської, Каплинцівської, Приходьківської, Харківецької та Яцинської сільрад; до Варвин. р-ну - терит. Дащенківської сільради.

ХАРЧЕНКІВ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. на р. *Детюківці,* за 6 в. на Пн. Сх. від волосного центру. Вперше позначений на карті 1869 [14]. 1886 - 3 двори козаків, 3 хати, 27 ж. 1910-4 госп. козаків, ЗО ж. 52 дес. придатної землі. Пізніше приєднаний до с* Глибокого сучас. Талалаївського р-ну.

ХАРКОВЕ - село* Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* Лавіркове, Шевченкове, Новоселівка, Степове. Розташ. за 12 км від райцентру. 140 дворів, 384 ж. (1996). Вперше згадується 1886 [15]. Входило до складу *Березівської вол.* 2-го *стану* Прилуцького пов. 1886 - 12 дворів селян-власників, 13 хат, 71 ж. 1910-45 госп., з них козаків - 24, селян - 21, наліч. 362 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 коваль, 10 ткачів, 11 поденників, 19 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 409 дес. придатної землі. Під час утворення округів село* 1923 відійшло до Роменського округу.

ХЕЛМЩИНА " (Никольський, Хелемського, Хелмський, Хелемщина) - хут. Розташ. за 20 в. від м. Прилук. Вперше згадується 1869 під назвою х. Хелемського [14]. Хут. належав рудівській поміщиці генерал-майорші Слиз. Андр. Хелимській (Хелмській). Х. входила до Рудівської вол. Прилуцького пов., до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1881 називалася х. Хелмщина, наліч. 67 ж., приписаних до парафії Петропавлівської ц-ви с. Рудівки. 1910-3 госп., з них селян-2, привілейованих - 1, наліч. 26 ж., 118 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. Х. підпорядкований Рудівській сільраді. 1925 - 18 дворів, 89 ж.; 1930 - 35 дворів, 172 ж. Значний зріст населення у 20 ст. можна пояснити тим, що в цей період під назвою Хелмщина були об'єднані в один декілька дрібних хуторів, розташовуваних між х. Хелемського та *Рудівкою.* Пізніше Х. приєднана до с. *Рудівки.*

ХИЖНЯКА - хут. Дащенківської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 14 км від райцентру. 1930 -1 двір, 5 ж. Нині не існує.

ХИЖНЯКІВЩИНА - хут. Див. с*. *Поетин.*

ХИКНІВЩИНА - хут. Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав майору Якову Михайловичу Скоропадському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ХЛІБОРОБСЬКА ВУЛИЦЯ. Див. *Леваневського вулиця.*

ХОЛОДИ - куток побутовий у Прилуках, що займав 1900 два квартали біля *Ярмаркової площі* (сучас. кв-л Гнідаша-Гімназична-Костянтинівська-Ярмаркова). Походить від прізвища кустівських козаків Холодів. До цього часу назва не збереглася.

ХОМЕНКІВ - хут. Грабівської сільради Малодівицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. на р. *Іченьці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру. 1930 наліч. 9 дворів, 42 ж.

ХОМІВСЬКИЙ - хут. Митлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру та за 1 км від с. *Митлашівки.* 1925-30 дворів, 183 ж.; 1930-36 дворів, 200 ж. Пізніше приєднаний до с. *Митлашівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ХОМІВЩИНА - село* Свічківської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 13 км від райцентру. 1925 -115 дворів, 536 ж.; 1930-111 дворів, 557 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ХОРОЛЬСЬКИЙ - хут. Корніївської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 18 км від райцентру та за 4 км від с. *Корніївки.* 1925 - 16 дворів, 86 ж.; 1930 - 26 дворів, 103 ж.

ХОРТИЦЯ (Хортицький) - село* Варвинського р-ну, Кухарської сільради. Розташ. за 13 км від райцентру. 25 дворів, 54 ж. (1996). Вперше задується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Входила до Варвинської, а з 1761 - до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), Прилуцького пов. (1797-1802) і Лохвицького пов. (1802-1923), до Варвинського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Хортицький заснов. у 1-й пол. 18 ст. 1781 належав б.т. Тарновському [7]. 1797 звався вже х. Хортиця, наліч. 13 душ чол. статі податкового населення. В 19 ст. входив до Гнідинської вол. 3-го *стану.* 1910 Хортиця разом з ближніми х-ми мала 60 госп., 420 ж., 602 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Остапівській сільраді. 1925 - 20 дворів, 143 ж.; 1930 - 29 дворів, 154 ж.

ХОРТІВ - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. 1910 - 3 госп., з них селян - 1, ін. непривілейованих-2, 17 ж., у т.ч. 3 займалися неземле-робськими заняттями. 32 дес. придатної землі. Пізніше не згадується.

ХОТИНІВЩИНА - хут. Див. *Галенковський-Хотинівщина.*

ХРЕСТОВА НА ЙОРДАНЬ ВУЛИЦЯ. Див. *Перемоги вулиця.*

ХУДИКІВ (Худиківський, Худиківщина) - хут. Розташ. на безіменній правій притоці р. *Лисогору,* за 1,5 в. від с. *Никонівки.* Вперше згадується 1797 [9]. Входив до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1797 наліч. 4 душі чол. статі податкового населення. У 19 та на поч. 20 ст. в документах не згадується, вірогідно, його населення відносили до с. *Никонівки.* У 1923-30 рр. підпорядкований Никонівській сільраді. 1925 - 7 дворів, 31 ж.; 1930 - 9 дворів, 41 ж. Пізніше приєднаний до с. *Никонівки.*

ХУДОЛІЙЩИНА - хут. Короваївської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 2,5 км від с. *Короваї.* 1930 -

24 двори, 144 ж. Пізніше приєднана до с. *Короваї* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ХУКАЛІВКА (Хукалівщина, Хукалівський) - село* Срібнянського р-ну Савинської сільради. Розташ. на р. *Глинній* (лівій прит. р. *Лисогору),* за 13 км від райцентру. 67 дворів, 151 ж. (1996). Вперше згадується 1781 [7]. Входила до Першоварвинської сотні Прилуцького полку, до Глинського пов. (1782-96), до Прилуцького пов. (1797-1923), до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). Хут. Хукалівщина засн. у 2-й пол. 18 ст. 1781 належав дружині титул. ради Б. О. Брежинського. 1797 звався х. Хукалівський, наліч. 63 душі чол. статі податкового населення. 1859 - знову звався х. Хукалівщина-40 дворів, 246 ж., 1 з-д. 1886 - 56 дворів селян-власників, 2 двори міщан та ін., 59 хат, 364 ж., приписаних до парафії Введенської ц-ви с. *Брагинців.* Хут. входив до *Іванківської вол.* 2-го *стану.* 1910 в х. Хукалівщина - 67 госп. селян, 400 ж., у т.ч. 1 тесляр, 3 кравці, 1 столяр, 3 ткачі, 6 поденників, 43 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 411 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Савинській сільраді. 1925 - 98 дворів, 469 ж.; 1930 104 двори, 486 ж.

ХУКАЛІВКА - річка, права прит. р. *Глинної* (лівої прит. р. *Лисогору)* [25]. Протікала терит. Друговарвинської сотні Прилуцького полку.

ХУТОРЯНСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* від вул. Франка на Сх. до вул. Зеленої, паралельно вул. Тополиній, Полтавській. Закінчується №№ 63, 64. Довж. 800 м, без тверд. покриття. Прокладена 1994 на землях пайгоспу «Малківський». Розпочалася забудова вулиці приватними будинками.

Ц

ЦВІТКОВИЙ (Цвіткове) - хут. Розташ. за 4 в. від м-ка *Іваниці.* Входив до Іваницької вол. Прилуцького пов., до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1910 наліч. 2 госп., з них селян - 1, привілейованих - 1, 16 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 кравець, 1 поденник. 16 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Іваницькій сільраді. 1925- 4 двори, 16 ж.; 1930 - 7 дворів, 29 ж. Нині не існує.

ЦЕГЕЛЬНИЙ в'їзд (на Верхніх *Кустівцях,* на кол. Козиному хут.) - від терит. цегельного з-ду № 3 на Зх. до вул. Червоноармійської (№№ 77, 79). Закінчується №№ 4, 5. Довж. 125 м, без тверд, покриття. Забудований на поч. 20 ст. Назву отримав від розташ. поряд цегельного з-ду. Забудований приватними житл. будинками.

ЦЕНТР ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ МІСЬКРАЙОННИЙ Чернігівського обласного центру зайнятості. У 1925-30 рр. у Прилуках працювала *Біржа праці,* яка вела облік безробітних та влаштовувала їх на роботу. 22.08.1988 рішенням облвиконкому створено Прилуцьке міське бюро по працевлаштуванню населення. 1990 на обліку в Ц.З. перебувало 29 безробітних. З квітня 1991 бюро реорганізоване у міськрайонний центр зайнятості населення.

Центр зайнятості, 2007

Працювало 6 чол. Містився на вул. Переяславській № 4а. З 30.10.1991 переведений у новозбудоване приміщення за сучас. адресою. 1992 зареєстровано 642 безробітні. Ц.з. сприяє населенню у працевлаштуванні з урахуванням професійної підготовки, освіти, досвіду роботи, становища на ринку праці; реєструє безробітних та надає їм у межах своєї компетенції допомогу, в тому числі й коштами; забезпечує безкоштовне навчання безробітних, перепідготовку в навчальних закладах або в системі держ. служби зайнятості з виплатою стипендії; консультує громадян з питань працевлаштування, умов та оплати праці, професійної підготовки. На 1.01.1996 в Ц.з. зареєстровано 811 чол. безробітних, з них 416 робітників, 339 службовців. На 1.01.1997 на обліку перебувало 3098 безробітних. У першому кварталі 1997 за допомогою в сприянні працевлаштування звернулося 1251 чол. Статус безробітного надано 848 громадянам. Безробіття сягнуло 7%. На одне вільне робоче місце в Прилуках претендує 48 безробітних. 1996 в Ц.з. працювало 28 чол. У 2000 перебувало на обліку 12814 чол. безробітних. Рівень безробіття становив 8,21 відсотка. Працевлаштувалося 3360 чол, що на 1016 чол. більше, ніж 1999. Протягом року 496 безробітних отримали спеціальності. На 1.01.2001 працює 37 чол. Розташ. на вул. Вокзальній № 46.

ЦЕНТР НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МОЛОДІ. (Станція юних техніків). Створений у жовтні 1957 як станція юних техніків при Будинку піонерів. При станції діяли авіамодельний, фото-, кіно- та радіогуртки, в яких займалося 90 дітей. Містилася на вул. Галаганівській № 12, потім на вул. Земській № 11 (сучас. *музична школа),* пізніше - на вул. Садовій № 52 (сучас. позавідомча охорона), а з кінця 1972 - у кол. приміщенні *Школи №5* за сучас. адресою. Тут працювали гуртки радіотехніки, автоматики та телемеханіки, судномодельний та автомобільний, авіамодельний, конструювання мікроавтомобілів, тех. моделювання й ракетомодельний, фото- та кіногуртки, в яких займалися технічною творчістю 263 учні з шкіл міста. 1982 діяло 50 гуртків, які відвідували 570 школярів. Найбільш масові були гуртки авіамодельний, судномодельний, технічного моделювання для учнів 2 - 4 класів. Крім того, в школах №№ 3, 4, 5, 7, 13 та автошколі ДТСААФ працювали філіали станції. З 25.09.1992 станція юних техніків перейменована в центр науково-технічної творчості молоді. 1995 працювали 24 гуртки, де навчалися 362 учні; серед них авіамодельний, судномодельний, технічного моделювання, художньої фотографії, радіоелектроніки, картингу. Вихованці центру Володимир Сурай - чемпіон світу з авіамодельного спорту, Олександр Короткий - майстер спорту міжнародного класу, чемпіон Європи з авіамоделювання, Валерій Величко та Андрій Круглянський стали інженерами-суднобудівельниками, брати Володимир і Олександр Самійленки - авіаконструкторами, Євген Калін - режисером кіностудії ім. Довженка, Валерій Сокирко - редактором видавництва «Молодь». На 1.10.1996 працювало 10 чол., навчалося 420 чол. Розташ. на вул. Галаганівській № 12.

ЦЕНТР ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА (кол. Палац піонерів та школярів) Прилуцького міського управління народної освіти. Створений 1935 як клуб піонерів, містився в будинку по вул. Кузнечній (суч. Гнідаша), 1937 - на вул. Бособрода № 54 (у кол. Земському Домі, зруйнованому війною). Працювали гуртки художньої

Центр творчості дітей та юнацтва, 2006

самодіяльності. У повоєнні роки перебував у різних приміщеннях. 1965 переведений в приміщення на вул. Київській №176 (сучас. *Школа мистецтв),* став називатися Палацом піонерів та школярів. 1982 в ньому навчалося 700 учнів у 38 дитячих групах, об'єднаних у гуртки 13 найменувань. З 1992 Палац піонерів перейменований у Центр творчості дітей та юнацтва, йому надане приміщення кол. міськкому Компартії України. У 1994/95 навчальному році у 85 гуртках навчалося 1280 дітей віком від 5 до 18 років, школярі, студенти. Працювали відділення: художньої самодіяльності (23 групи, 330 учнів), декоративно-прикладного мистецтва (56 груп, 754 учні), спортивно-туристичне та краєзнавче (7 груп, 199 учнів). Вихованці Центру неодноразово ставали переможцями міських та обласних конкурсів. При Ц.т. з 1990 працює осередок нової спілки піонерів Чернігівщини, з 29.09.1995 - Союз піонерських організацій Чернігівщини, який прийняв новий статут і програму «Гілки калинові». На 1.01.1996 налічувалося 1750 членів осередку, з них-15 дорослих. У Ц.т. працювало 55 педпрацівників (12 за сумісництвом), навчалося 1113 учнів. Розташ. на вул. Київській № 281.

ЦЕНТРАЛЬНА ПЛОЩА (до 1917 - Базарна). Займала терит. від сучас. вул. Київської до Спасо-Преображенського собору. 1900 на Базарній площі наліч. 5 володінь, 7 житл. будинків. У квітні 1920 рішенням міськвиконкому пд.-зх. частина Базарної площі названа іменем К. Маркса, а пн.-сх. - іменем Т. Шевченка. У 1926-27 зустрічається також назва Кооперативна площа. Але всі ці назви в народі не прижилися. 1934 на Ц.п. відкрито перший пам'ятник Леніну. Ц.п. називали площею Міськради, інколи Ленінською, Орджонікідзе. До В. В. війни на зх. боці сучас. площі від вул. Київської з боку ринку містилася *Ф-ка взуттєва,* за нею, на Сх. до собору Різдва простягалася площа, вкрита бруківкою. Зі сх. боку площі, між вул. Київською та сучас. *Музеєм краєзнавчим,* містився райвиконком, пізніше міськрада, а на розі вул. Київської-універмаг. Під час окупації міста пам'ятник Леніну знищено, а на його місці встановлено погруддя Т. Шевченка. 1943 на Ц.п. поховані танкісти, які загинули під час визволення Прилук; на їхній могилі споруджено пам'ятник - танкова башта на постаменті. Поруч було поховано Героя Рад. Союзу генерал-майора танкових військ М. І. Зіньковича. Були й одиночні могили воїнів, які загинули в боях за визволення Прилуччини. 1944 на Ц.п. встановлено гіпсовий пам'ятник Леніну (замінений 1949 на бетонний, а 1976 на бронзовий). Погруддя Т. Шевченка перенесено спочатку ближче до собору Різдва, а 1962 - у невеличкий сквер біля Спасо-Преображенської церкви (пізніше-на подвір'я *Школи №7).* У 1947-48 споруджений бетонний пам'ятник Сталіну (1954 знищений). У 1962-63 рр. Ц.п. реконструйовано. Останки воїнів та генерала М. І. Зіньковича перенесено до скверу Борців революції (див. *Меморіал Вічної Слави).* У 1947-48 на більшій частині Ц.п. посаджений парк, в якому 8.05.1965 встановлене погруддя Олега Кошового. 1986 в центральному парку проведено реконструкцію, збудовано нові фонтани, 1990 встановлено погруддя Героя Рад. Союзу І. Я. Дубинського (див. *Дубинському І.Я. пам'ятник)* 6.05.1995 поблизу відкрито *Пам'ятник воїнам, які загинули в Афганістані,* 26.04.1996 біля краєзнавчого музею відкрито *Пам'ятник жертвам Чорнобиля.* На Ц.п. та в парку проходять масові гуляння прилучай, концерти, мітинги.

Центральна площа. Фото поч. 20 ст.

ЦЕРКВИ НА ПРИЛУЧЧИНІ існували ще за часів Київської Русі. Безумовно, у 12-13 ст. вони діяли в Прилук-городі, у Варині, Серебряному, Глеблі та в ін. літописних містечках і селах, пізніше зруйнованих татарською навалою. Прилуччина почала відроджуватися та заселятися в останній чверті 16 ст. У значних насел, пунктах разом з фортецями будувалися й церкви. Найбільш ранні церкви на Прилуччині відомі в *Ічні* (храм Пресвятої Трійці, який 1609 був уже досить ветхий), у *Малому Самборі,* де священик згадується 1608 [28]. Перша дерев, ц-ва Пресвятої Трійці в *Густині* побудована 1614. У Прилуках 1618 вже існувала церква *Різдва* [6]. У першій чверті 17 ст. в усіх містечках та селах Прилуччини, а також у *Густинському* й *Ладанському монастирях* діяли дерев, церкви. До 1734 духівництво в Україні поповнювалося із народу. Кожна грамотна людина могла добитися посвячення й отримати парафію. У зв'язку з тим, що священики звільнялися від військової служби, особливо багато ставали ними старшин і козаків та їхніх дітей. Наприклад: у Прилуках протопоп Прилуцький Гнат Лисаневич (постригся 1710) раніше був полковим писарем; у с. *Дігтярях* священик Петро Тарновський (посвятився 1715) - син Варвинського сотника; у с. *Лисках* священик Григорій Щербина (постригся 1720) - козак; намісник протопоп Прилуцький Василь Паскевич (постригся 1710) - з козаків; у с. *Великій Дівиці* священик Іоанн Савич (посвятився 1730)- з козаків і т.д. 1734 імператриця затвердила резолюцію, згідно з якою без «ведома полковничего и старшинского аттестата в попы не постригать». Таким чином священики отримали нібито привілей, і більшість їхніх дітей пішли по батьківській дорозі. У 50-х рр. 18 ст. в Прилуцькому полку було 126 церков, у т.ч. 5 в Густинському монастирі (у Ладанському монастирі у цей час церков не було - вони згоріли 1735). 1768 утворено духовні правління, або протопопи, у тому числі в Прилуках, Варві та Срібному. Прилуцька протопопія належала до Київської єпархії, а з 1785 перейшла у підпорядкування Чернігівській, за розпорядженням якої Густинський та Ладанський монастирі були виведені поза штат. У Прилуцькому пов. Чернігівського намісництва наліч. 53 парафії, 511 священно- й церковнослужителів. 1799 указом Синоду утворена Малоросійсько-переяславська єпархія. У Прилуцькому пов. Малоросійської губ. наліч. 8 мурованих та 88 дерев, церков, 577 священно- й церковнослужителів. 17.12.1803 із повітів, які увійшли до Полтавської губ., утворена Полтавсько-переяславська єпархія з найменуванням єпископів Полтавськими та Переяславськими, які до 1847 перебували у Переяславі. 1804 в Прилуцькому пов. наліч. 78 церков, 87 священиків та 166 церковнослужителів. 1847 єпископська кафедра переведена з Переяслава до Полтави. З того часу єпархія носить назву Полтавська. У церковно-адміністративному відношенні Полтавська єпархія ділилася на повіти, а повіти - на благочинії, яких у повітах наліч. від 4 до 8. У Прилуцькому пов. було 6 благочиній. 1858 в Прилуцькому пов. наліч. 78 церков, у т.ч. 14 кам'яних та 64 дерев'яних. Одна церква приходилася на 1584 жителів. У 1860-х рр. церкви Полтавської єпархії були поділені на 7 класів; клас церкви в основному залежав від кількості парафіян. У Прилуцькому пов. до 2-го класу належала Петропавлівська ц-ва в *Рудівці,* до 3-го класу Преображенська ц-ва в *Згурівці,* решта - до нижчих класів. На допомогу по управлінню Полтавською єпархією 1884 відкрито вікаріатство. Всі вікарні єпископи носили титул «Прилуцького». Кафедра їхня містилася при Полтав. Хрестовоздвиженському монастирі. Вікарні єпископи Прилуцькі були постійними членами Полтавської духовної консисторії. Серед них: Іларіон (І. Ю. Юшенков; 1884-87), Тихон (П. С. Клітін), Михаїл (М. М. Гриба-

новський; 1894-95), Гедеон (Г. П. Петровський; 1899-1904), Гавриїл (Г. Голосов; 1904-1905), Феодосій (П. О. Тареєвський; 1905-1908), Георгій (Г. Ярошевський; 1908- 1910), Сильвестр (І. Л. Ольшевський; 1910-..). Останнім був Василій (репресований 1930). 1893 в духовно-учбовому відношенні Полтавська єпархія ділилася на 4 учбові округи (за кількістю духовних повітових училищ). Прилуцький пов. входив до Роменського учбового округу. 1893 в Прилуцькому пов. налічувалося 100 церков (30 кам'яних, 70 дерев'яних), з них 83 парафіяльні, 7 монастирських, 5 приписних, 2 кладовищенські, 3 домові; 100 училищ, з них 4 монастирські, 53 земські, 13 церковних, 30 шкіл грамоти, 50 законоучителів. 1895 в Прилуцькому пов. було 6 благочиній. До благочиння протоієрея о. Миколая Галабутського входили церкви: м. Прилук, сіл *Дідовець* та *Сорочинець;* до благочиння священика о. Іоанна Нестеровського - церкви сіл: *В. Дівиці, Голубівки, Івківців, Ладана, Подища, Краслян, Валків, Боршни, Товкачівки, Полової, М. Дівиці, Заїзду, Петрівки, Маціївки, Радьківки, Обичева;* до благочиння священика о. Стефана Іваницького - церкви м-ка *Переволочної* та сіл: *Іванківців, Мільок, Лисок, Леляків, Горобіївки, Гурбинець, Дейманівки, Васьківців, Сокиринець, Калюжинець, Охіньок, Дігтярів;* до благочиння священика о. Федора Сахновського - церкви м-ка *Іваниці* та сіл: *Ряшок, Вільшани, Городні, Щурівки, Смоші, Високого, Хаєнок, Іржавця, Ступаківки, Бережівки, Гмирянки, Колісників, Сезьок;* до благочиння священика о. Іоанна Щербини - церкви м-ка *Вейсбахівки* та сіл: *Рудівки, Погребів, Піддубівки, Богданівки, Дубового Гаю, Канівщини, Миколаївки, Згурівки, Турівки, Гнилиці, Оржиці, Красного, Аркадіївки;* до благочиння священика о. Євгенія Тимошевського - церкви м-ка *Срібного* та сіл: *Березівки, Олексинець, Грицівки, Харитонівки, Савинець, Карпилівки, Лебединець, Блотниці, Юрківець, Ярошівки, Иконівки, Довгалівки.* 1902 Прилуцький пов. був поділений на 6 благочинних округів, які територіально майже не відрізнялися від благочиній 1895. Після 1917 (у період 1927-37) усі парафії на Прилуччині були закриті. Під час В. В. війни відкрито значну кількість церков з тих, що існували до 1917. В 1950-х рр. відбулося друге закриття церков. Після 1988 почалося відродження церкви в Україні. На 1996 до Прилуцького благочиння Чернігівської єпархії Московського патріархату входить Прилуцький, Варвинський та Срібнянський р-ни (до 1991 входив також Ічнянський р-н). 1997 в Прилуках діяли церкви: *Спасо-Преображенський собор, Іванівська, Миколаївська* (на Сорочинцях), *Пантелеймонівська, Трьохсвятительська церкви;* у смт *Линовиці* й *Ладані* та в селах Прилуцького р-ну: *Манжосівці, Яблунівці, Новій Тарнавщині, Івківцях, Голубівці, Полонках, Краслянах, Валках, Білорічиці, Половій, Смоші, Замості, Ковтунівці, Переволочній, Густині, Дубовому Гаї;* у Варвинському р-ні у м. *Барві* (молитовний будинок), в с. *Журавці.* Відновлюють ц-ву в с. *Антонівці.* Будують ц-ви в с. *Сокиринцях,* смт *Варві.* 1999 в Прилуцькому окрузі діяло постійно 32 ц-ви, всі вони підлягають Московському патріархату.

ЦЕРКОВНОСЛУЖИТЕЛЬ (церковник) - категорія служителів, до якої належить дячок, паламар та псаломщик, на відміну від священика та диякона, що є священнослужителями.

ЦЕТКІН КЛАРИ ВУЛИЦЯ. Див. *Луначарського вулиця.*

ЦЕХИ у Прилуках. Вперше цехові організації з'явилися в Прилуках 1633, коли Я. Вишневецький дав «фундації» (привілеї) міським майстрам-ремісникам: «кравецького, шевського, кушнірського та ковальського цехів». «Ведомо чиню тим моим листом,., иж я, хотячи в як наилучшом порядку места мои украинные имети, а именно цехи разние при давних обичаях зоставляю, также права и вольности надаю...цехам совокупним з собою - кравецкому, швецкому, кушнерскому, ковальскому. Вольно им цехмистра з братии своей кого пожелают избрать и оному во всем послушними буть...Кроме ведомосты цехмистровой не мают в месте и по хуторах, до Прилуки належачих, ремесла робить, а не шкуре скуповата без ведомости цеховой, под виною на уряд замковий 5 коп литовских, а до скриньки коп 3... Заховую их тож пры вольности от податей и повинностей меншых частых...» «Лист» Вишневецького надавав прилуцьким ремісникам не одні лише привілеї. В документі названі обов'язки членів цехів віддавати частину цехових прибутків на користь Вишневецького. Ремісники також повинні були забезпечувати оборону міста й замку. Через три роки Вишневецький видав «лист різницькому цеху». Після визвольної війни цехи в Прилуках продовжували існувати з деякими змінами. Так, різницький цех під час перепису 1666 не згадується, а 1694 знову з'являється в документах. У др. пол. 17 ст. кушнірський цех злився з кравецьким. 1666 в місті працювали чотири цехи. Найбільшим з них був об'єднаний цех кушнірів та кравців, у якому наліч. 49 дворів ремісників; «цехмистр Лукашка Амелянов». Цех шевців наліч. 37 дворів ремісників, «цехмистр Васька Алексеев». До мірошницького цеху входили 17 дворів ремісників, «цехмистр Крисанко». Мірошники, шевці, кушніри та кравці «по окладу положены в середню статю, з двора по полтине». Ковальський цех наліч. 17 дворів ремісників, «цехмистр Анисимка Амелянов». Ковалі «по окладу положены в меншую статю, з двора по осми алтын по две денги» (по 25 копійок). Місто Прилуки було на той час значним центром ремісничого виробництва. Ремісниче населення складало 36% усієї кількості зареєстрованих міщан. У кінці 17 ст. в Україні виникли цехи музикантів. Деякий час існував такий цех і в Прилуках, якому Л. Горленко 1686 видав свій «лист». Кожний полковник видавав цехам свої «листи», в яких підтверджувалися їхні пільги. Цехові організації дбали про закупівлю сировини, виготовлення й збут продукції, боролися з конкуренцією, відстоювали цехові привілеї. Повноправними членами цеху були найбільш заможні ремісники - майстри («братчики»); підмайстри ж («молодчики») перебували у підлеглому становищі. Членами цеху не могли стати незаможні ремісники, які працювали у майстрів. Вступаючи до цеху, ремісник складав екзамен на майстерність, вносив до цехової скриньки певну суму грошей та частував цеховиків. Кожний цех у своїй діяльності керувався статутом, який, зокрема, вимагав від кожного майстра виробляти тільки вироби високої якості. Ремісники, які лишалися поза цехом, вважалися «партачами». Вони змушені були брати роботу в цехових майстрів та виконувати її поза цехом. На початку 18 ст. в Прилуках відомі шість цехів: кравецький, ткацький, шевський, бондарський, калачницький та різницький. За ревізькою книжкою 1729 в них наліч. господарів: у кравецькому - 62, ткацькому- 55, шевському - 42, бондарському - 11, калачницькому - 11 та в різницькому - 10. 1709 останній раз згадується цех музик - певно, це об'єднання розпалося. У 80-х рр. у місті теж було шість цехів, але замість бондарського, який розпався, згадується ковальський цех. Центром громадського життя цеху, а загалом і майстернею був цеховий двір. Із шести прилуцьких цехів у 80-х рр. цеховий двір мали лише два - кравецький та шевський. Вони були найбагатшими, мали найбільше число членів («братчиків»), а їхні двори належали до «свободних» дворів. «Цехмистри» усіх цехів також були «свободними» господарями, на яких не розкладалися порціони й раціони (див. *Консистенські дачі).* Кожен цех мав свій стяг та своє похоронне покривало. Стяги прилуцьких цехів описав 1785 А. Шафонський [6]. Кравецький цех мав «стяг

напівоб'яриний блакитний... з зображенням ікон та зі знаками ремесла тобто праскою і ножицями". Цешка - мідна дощечка, на одному боці якої зображено ікону, на другому ножиці, праску й наперсток, в який вкладена голка, і напис: "Цеху кравецького цешка 1770 року". Шевський цех мав «стяг зелений грезетовий із зображенням ікон... Цешка - дерев'яна шевська колодка, чорною фарбою до п'яти, а п'ята червоною фарбою пофарбована». Ткацький цех мав «стяг зелений тафтяний з нашитим з обох боків зеленої камки хрестом, під яким унизу півмісяць, догори рогами повернутий... Цешка - дерев'яний човник». У ковальського цеху «стяг об'яриний зелений, на якому з одного боку герб міста Прилуки, з другого в блакитному полі золота зірка і внизу золотий півмісяць. Під гербом зображені ковальські кліщі й молоток... Цешка - маленький мідний литий хрест». У різницького цеху «стяг камчатий світлокоричневого кольору, на ньому з одного боку два схрещені мечі, а між ними зверху невеликий хрест, золотом писаний; з другого боку - образ Іоанна Предтечі, кругом вінцем обведений, і написано ім'я того цехмистра, при якому той стяг зроблений, та 1760 рік... Цешка - мідна маленька сокира з вирізаними хрестом та зіркою». Калачницький цех мав «жовтий камчатий стяг з написаним з обох боків хрестом, зірками та півмісяцем; внизу під хрестом - 1759 рік... Цешка - мідна дощечка, на якій прибито мідний хрест». Цешка - умовна ознака для зборів, її передавали з рук у руки напередодні зборів (своєрідне повідомлення). 1785 цехи були підпорядковані загальнорос. законам і стали держ. фіскальними податковими органами. У пореформений період їх витіснили капіталіст, мануфактура й фабрики. Офіційно цехи скасовано 1902.

ЦИБАНЯ (Цибанів) - хут. Богодарівської (Сталінської) сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. 1925 - 1 двір, 10 ж.; 1930 - 1 двір, 11 ж. Нині не існує.

Ч

ЧАЙКОВСЬКОГО ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* - від заплави *Удаю* (лугу) на Пн. Сх. до вул. Амбулаторної (№№ 24, 26). Закінчується №№ 49, 50. Довж. 600 м, без тверд, покриття. Має провулок. Забудова почалася 1956 на полях кол. приміського колгоспу «Червоний махорочник». На початку вул. з'єднується проїздом з 2-м Амбулаторним в'їздом (кол. Гірняка). Названа на честь Петра Ілліча Чайковського (1840-93) - рос. композитора (його дід Петро Чайка був родом з Полтавщини, вихованцем Київ, академії); з 1864 Чайковський майже щорічно жив в Україні. Вул. забудована приватними житл. будинками.

ЧАЙКОВСЬКОГО провулок - від вул. Чайковського (№ 26) на Сх. до вул. Чайковського №№ 42,44. Закінчується №№ 5, 8. Довж. 150 м, без тверд, покриття. В пров. - копанка. Забудований приватними житл. будинками.

ЧАЛІВЩИНА - хут. Розташ. за 2 в. від с. *Гурбинців.* Вперше згадується 1910 [25]. Входила до складу Іванківської вол. Прилуцького пов., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1910-4 госп., з них селян - 3, ін. непривілейованих - 1, наліч. 26 ж., у т.ч. 1 тесляр, все ін. доросле населення займалося землеробством. 53 дес. придатної землі. В 1923-30 рр. підпорядковувалася Гурбинській сільраді. 1925 - 7 дворів, 30 ж,; 1930 - 10 дворів, 46 ж. Пізніше приєднана до с. *Гурбинців* Срібнянського р-ну.

ЧАПАЄВА ВУЛИЦЯ (кол. Ділова; у зх. частині міста, на *Квашинцях).* Початок від в'їзду (паралельно вул. Бособрода) на Зх., від №17 на Пд. до *Кладовища Квашинського;* перетинає вул. Київську. Закінчується №№ 49, 100. Довж. 875 м, без тверд, покриття. Має провулок та в'їзд. Забудова почалася в 19 ст. Названа 1938 на честь Чапаєва В. 1.(1887-1919) - учасника громадянської війни. Забудована приватними житл. будинками.

ЧАПАЄВА в'їзд. Прокладений із Зх. на Сх., перетинає вул. Чапаєва між буд. №№ 12 та 17а. Довж. 250 м, без тверд, покриття. На початку в'їзду межує з Квашинським кладовищем. Забудований приватними житл. будинками.

ЧАПАЄВА провулок. Прокладений з Пн. на Пд., перетинає вул. Чапаєва між буд.№№ 32 та 34, до вул. Бособрода (№№ 7,9). Закінчується №№ 5, 8. Довж. 175 м, без тверд, покриття. Забудований приватними, житл. будинками.

ЧЕЛЮСКІНЦІВ ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* від вул. Андріївської (№ 161) на Пд. Сх. до пров. Фрунзе (№ 17), паралельно вул. Ракитній; перетинає залізнич. колію, що веде до *Комбінату будматеріалів і конструкцій.* Закінчується № 33. Довж. 810 м. Від вул. Саксаганського й до кінця з тверд, покриттям. Має в'їзд. Прокладена наприкінці 1940-х рр. Названа на честь учасників північної полярної експедиції 1933-34 рр. на пароплаві «Чслюскін». Забудована приватними житл. будинками. На вул.: *Комбінат будматеріалів і конструкцій,* ставок у кол. кар'єрі цегельного з-ду №2.

ЧЕЛЮСКІНЦІВ в'їзд - від вул. Челюскінців (№№ 13а, 15) на Пн. до вул. Молодіжної (№№ 42, 44). Закінчується №№ 12, 15. Довж. 225 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЧЕМЕЛІВЩИНА - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. Згадується в 50-х рр. 18 ст. [18]. Нині не існує.

ЧЕПЕЛІВСЬКОГО ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав прапорщику Чепелівському [8]; наліч. 1 двір «дворян та шляхетства» і 13 селянських хат. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ЧЕПУРІВКА - село* Першотравенської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 30 км від райцентру та за 1 км від с. *Перше Травня.* 1925 наліч. 83 двори, 431 ж,; 1930 - 82 двори, 428 ж. Пізніше приєднана до с. *Перше Травня* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ЧЕРВОНЕ (Марківка, Чорний) - село* Ічнянського р-ну Будянської сільради. Розташ. на прав, березі р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру. 11 дворів, 17 ж. (1996). Вперше згадується 1859 під назвою х. Марківка [13]. Входило до Малодівицької вол. 1-го *стану* Прилуцького пов., до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). На думку краєзнавців Василя та Вітольда Плошків, малодівицька Марківка належала до *Нежирівських хуторів.* 1859- 8 дворів, 50 ж. На картах 1869 та 1902 позначено як х. Чорний, на карті 1881, приведеній у В. Маценка, - х. Марківка, а в тексті - х. Чорний (53 ж.) [20а]. 1886 хут. згадується знову як Марківка, яка мала 1 двір козаків, 11 дворів селян-власників, 12 хат, 66 ж., приписаних до парафії Михайлівської ц-ви с. *Лучківки.* У матеріалах подвірного перепису Полтав. губ. 1900 приведена подвійна назва - х. Чорний (Марківка). 1910 вже тільки одна назва - х. Чорний. У тому ж році в хуторі - 22 госп., з них козаків - 4, селян - 18, наліч. 133 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 коваль, 1 ткач, 12 поденників, 1 займався інтелігентними та 14 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 247 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Грабівській сільраді. 1930 - 25 дворів, 118 ж. Пізніше х. Чорний отримав назву с*. Червоне.

ЧЕРВОНЕ - виселок Митлашівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 12 км від райцентру. 1930 - 32 двори, 157 ж. Пізніше приєднаний до с-ща Драбове-Барятинське Драбівського р-ну Черкас, обл.

ЧЕРВОНИЙ (Червонці) - хут. Саснівської сільради Березоворудського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр.

Розташ. за 8 км від райцентру. 1930 - 22 двори, 107 ж. Нині с*. Червоне Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ЧЕРВОНИЙ - хут. Гензерівської сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 15 км від райцентру. 1930 - 48 дворів, 219 ж. Нині с*. Червоне Яготинського р-ну Київ. обл.

ЧЕРВОНОАРМІЙСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Петропавлівська; на Кустівцях) - від вул. Лугової на Пд. до вул. Комсомольської, паралельно вул. Михайлівській, Щорса; перетинає вул. Берегову, Гоголя, Шевченка, Соборну, Київську. Закінчується №№ 84, 85. Довж. 1300 м, з тверд, покриттям від буд. № 12 і до кінця вулиці. Має 2 провулки та в'їзд. Забудована в 19 ст. Від сучас. вул. Київської до вул. Комсомольської раніше була терит. тюремного замку та Ярмаркова площа. 1900 наліч. 11 володінь (у т.ч. 1 пус-тир), 14 житлових будинків. 27.07.1925 отримала назву Червоноармійська. На ній: на перехресті вулиць Червоноармійська-Гоголя - *Трьохсвятительська церква,* магазин «Кустівський» (№ 49), *Щербини ОМ. садиба* (№ 55), *школа №10,* магазини «Світанок» (№ 80), «Надія» (№ 84), *Б-ка міська №3* (№ 80). Вул. забудована приватними житл. будинками.

ЧЕРВОНОАРМІЙСЬКИЙ в'їзд - від вул. Червоноармійської (буд.№№ 26, 28 та *Трьохсвятительської ц-ви)* на Пн. Закінчується №№ 8, 11. Довж. 125 м, без тверд, покриття. Забудований приватними, житл. будинками.

ЧЕРВОНОАРМІЙСЬКИЙ провулок **1**-й - від вул. Червоноармійської (№№ 37, 39) на Сх. до вул. Щорса (№№ 66, 68), паралельно вул. Шевченка, Гоголя. Закінчується №№ 29, 30. Довж. 325 м, без тверд, покриття. Забудований в 19 ст. приватними житл. будинками.

ЧЕРВОНОАРМІЙСЬКИЙ **2**-й провулок - від вул. Червоноармійської (№№ 19а, 21) на Сх. до вул. Берегової (№ 128). Закінчується (№№ 28,29). Довж. 350 м, без тверд, покриття. Забудований в 19 ст. приватними житл. будинками.

ЧЕРВОНО-ПЛУГАТАРСЬКИЙ ПАРК - пам'ятка садово-паркового мистецтва (з 1989). Парк дендрологічного типу, заснований в 60-х рр. 19 ст. власником х. Хвенівки (тодішня назва села*) київським проф. медицини Демченком. Понад 50 порід дерев та чагарників. Розташ. в с*. Червоний Плугатар Талалаївського р-ну. Площа 20 га.

ЧЕРЕВКИ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 2071 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ЧЕРЕПАХА - хут. Радьківської сільради Малодивицького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 5,5 км від с. *Радьківки.* 1930 - 6 дворів, 23 ж. Нині не існує.

ЧЕРКАСІВ - хут. Розташ. за 4 км від с. *Сокиринців.* Входив до Сокиринської вол. 2-го *стану* Прилуцького пов., до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1886 - 2 двори селян-власників, 4 хати, 24 ж. [15]. У 1923-30 рр. підпорядкований Сокиринській сільраді. 1930 - 6 дворів, 28 ж. Нині не існує.

ЧЕРКАСІВКА - хут. Війтівецької сільради Яготинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. Розташ. за 6 км від райцентру. 1925-66 дворів, 370 ж.; 1930-67 дворів, 390 ж. Нині село* Яготинського р-ну Київ. обл.

ЧЕРНЕЦЬКЕ (х. Березовицький, х. Березівський, х. Чернечий) - село* Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села*: *Глибоке, Діброва, Макаренкове, Співакове.* Розташ. на лів. березі р. *Березовиці* (лівої прит. р. *Лисогору),* за 18 км від райцентру та залізничн. ст. Талалаївки. 216 дворів, 546 ж.. Вперше згадується 1697 [16]. Хут. входив до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. (1797-1923). Хут. Березовицький виник на землі, подарованій 1697 *Густинському м-реві* полковим писарем Іваном Васильовичем Севастияновичем, який 1703 сам постригся ченцем у цей м-р. За даними ревізії 1729, тут показано 18 хат, а за ревізією 1731 - 19 хат. У 50-х рр. 18 ст. хут. згадується під назвою Березівський, перебував у віданні «намісника» Дейманівського скита до 1786. 1797 в хут. наліч. 57 душ чол. статі податкового населення. 1859 наліч. 89 дворів, 437 ж., приписаних до парафії Миколаївської ц-ви с. *Березівки.* Входив до *Березівськоївол.* 2-го *стану.* 1886 - 28 дворів козаків, 57 дворів селян казенних, 1 двір селян-власників, 90 хат, 476 ж. 1910-85 госп., з них козаків - 24, селян - 61, наліч. 509 ж., у т.ч. 1 тесляр, 4 кравці, 2 шевці, 3 ковалі, 28 ткачів, 9 поденників, 1 займався інтелігентними та 45 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 411 дес. придатної землі. Під час запровадження округів хут. 1923 відійшов до Роменського округу.

ЧЕРНЕЩИНА - село, центр сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 15 км від райцентру. 1925 наліч. 170 дворів, 822 ж.; 1930 - 165 дворів, 829 ж. Нині село Драбівського р-ну Черкас, обл.

ЧЕРНЕЩИНА - Див. *х. Чернявщина.*

ЧЕРНИШЕВСЬКОГО ВУЛИЦЯ (кол. Перша лінія; у пд.-сх. частині міста) - від вул. Островського (№ 6) на Пд. до вул. Войкова (Хе 13), паралельно вул. Пирятинській, Л. Толстого; перетинає вул. Залізничну, Воровського. Закінчується №№ 44,49. Довж. 500 м, без тверд, покриття. Забудова почалася 1937. Перші 8 будинків побудовано залізницею для машиністів. Названа 1954 на честь М. Г. Чернишевського (1828-89) - рос. письменника. Забудована приватними житл. будинками.

«ЧЕРНІГІВНАФТОГАЗ підприємство ВАТ «Укрнафта». Створене 6.04.1965 на базі *Прилуцького нафтопромислового управління* (НПУ) як об'єднання «Чернігівнафтогаз», до якого увійшли: *Прилуцько-Леляківське НПУ, Гнідинцівське НПУ, Гнідинцівський завод стабілізації нафти і виробництва скрапленого газу,* Прилуц. контора буріння, автотракторна контора (АТК),

контора по капремонту свердловин, споруд та приміщень, учбовий комбінат, контора перекачки та збуту нафти, центральна науково-дослідна лабораторія, база матеріально-технічного постачання, воєнізована пожежна охорона. З 24.12.1965 об'єднання підпорядковане управлінню нафтодобувної промисловості Ради Міністрів. У 1965-67 рр. давали промислову нафту родовища: Гнідинцівське, Прилуцьке, Леляківське; почалася експлуатація Богданівського, Даценківського, Монастирищенського, Талалаївського та ін. родовищ. 1965 видобуток нафти становив 2333737 т; 1970-7725450 т нафти та 521,4 млн. м^3 газу. В об'єднанні працювало 2764 чол. У серпні 1970 об'єднання «Чернігівнафтогаз» ліквідоване, а на його базі утворено нафтогазовидобувне управління (НГВУ) «Чернігівнафтогаз», до якому входило 4 нафтопромисли: Прилуцький, Леляківський, Гнідинський і Талалаївський. 1973 в НГВУ працювало 1689 чол.У 70-х рр. відкриті нові родовища. На Малодівицькому було введено в експлуатацію високодебітну свердловину, дебіт якої 1975 сягав 53 т нафти на добу, а за 1976 з неї видобуто 244 тис. т нафти. 1975 діяло 230 свердловин. Нафта транспортувалася на Кременчуцький переробний з-д трубопроводом. На 1981 видобуто 9,3 млн. т нафти, що становило 44% нафти, видобутої в Україні. Максимальний

Управління Чернігівнафтогаз, 2007

рівень видобутку досягнутий 1972 і складав 60% нафти країни (8,2 млн. т). У серпні 1985 видобута 100- мільйонна тонна нафти Чернігівщини. У квітні 1989 в с. *Миколаївці* Прилуц. р-ну створено підсобне госп-во. 1995 підприємство «Чернігівнафтогаз» увійшло до складу ВАТ «Укрнафта». Воно об'єднувало нафтопромисли, базу виробничого обслуговування, кілька цехів (підземного, капітального ремонту сверловин, науково-виробничих робіт, будівельно-монтажний) та житлово-комунальне господарство. На 1.01.1995 працювало 1681 чол. Робота велася на 17 нафтових та 2 газоконденсатних родовищах (Леляківське, Гнідинцівське, Талалаївське, Малодівицьке, Монастирищенське, Богданівське, Щурівське, Тростянецьке, Малківське, Прилуцьке та ін.). Нафта надходить на Кременчуцький нафтопереробний з-д, а газ - у підземні сховища «Укргазпрому». 1994 видобуто 705 тис. т нафти, 165,5 млн. $м^3$ газу. 1995—661,5 тис. т нафти та 102,1 млн. $м^3$ природного та 58,5 млн. $м^3$ попутного газу, у т.ч. по цехах: Прилуцькому - 155,1 тис. т нафти, 938 тис. $м^3$ попутного газу; Леляківському - 117 тис. т нафти, 1,6 млн. $м^3$ природного газу та 392 тис. $м^3$ попутного газу; Гнідинцівському - 129,9 тис. т нафти, 2,73 млн. $м^3$ природного газу та 352 тис. $м^3$ попутного газу; Талалаївському 258 тис. т нафти, 7,73 млн. $м^3$ природного газу та 817 тис. $м^3$ попутного газу, працює 1344 чол. У січні 1999 до НГВУ „Чернігівнафтогаз" приєднано управління технологічного транспорту, відділ робітничого постачання та база виробничо-технічного обслуговування та комплектації обладнання. На 1.01.2001 працювало 2641 чол. Діяв *профілакторій ,,Нафтовик".* Розташ. на вул. Вокзальній №1.

ЧЕРНІГІВСЬКЕ НАМІСНИЦТВО - адм.-терит. одиниця в *Лівобережній Україні* у 80 - 90-х рр. 18 ст. Утв. 16.09.1781, фактично існувало з 19.01.1782. Очолював намісник, який мав повноваження від царя. До Ч.н. увійшло 7 сотень Київського, 12 сотень Ніжинського, 12 сотень Лубенського, 16 сотень Гадяцького, 11 сотень Прилуцького, 11 сотень Чернігівського, 1 сотня Стародубського полків. Адм. центром був Чернігів. Ч.н. поділялося на 11 повітів: Березнянський, Борзнянський, Гадяцький, Глинський, Городнянський, Зіньківський, Лохвицький, Ніжинський, Прилуцький (див. *Прилуцький повіт 1782-96 Чернігівського намісництва),* Роменський, Чернігівський. Із 550 нас. пунктів, які наліч. в Прилуцькому полку в 1781, до складу Ч.н. увійшло 493:1 місто, 8 містечок, 95 сіл, 15 сіл*, 8 слобідок та 366 хуторів. За ревізією 1782 у Ч.н. було 11 міст, 26 містечок, 2092 сіл, сіл*, хуторів, слобід з населенням 746560 чол. (крім дворян). 12.12.1796 Ч.н. ліквідоване. Його терит. увійшла до *Малоросійської губернії.*

ЧЕРНЯВЩИНА (Черняхівський, Чернявський, Чернещина) хут. Розташ. на лів. березі р. *Вільшанки* (правої прит. р. *Сможу),* за 7 в. від с. *Вільшани.* Вперше згадується 1781 під назвою х. Черняхівський [7]. Хут. входив до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва, Малоросійської та Полтавської губ. 1781 хут. належав кн. І. М. Юсуповій, а після її смерті (1788) власником хут. став її син кн. М. Б. Юсупов. У описі Прилуцького пов. Малоросійської губ. хут. згаданий під назвою Чернявщина, а на картах 1797 та 1804 - х. Чернявський. 1797 в хут. наліч. 10 душ чол. статі податкового населення. У Переволочнянській вол. 1886 існував х. Чернявщина, який мав 1 двір з 1 хатою, де мешкали 5 душ селян казенних. Можливо, це були залишки старого хут. Чернявщина, який пізніше вже не згадується. На думку краєзнавців Василя та Вітольда Плошків, х. Чернявщину поблизу с. Вільшани заснував у останній чверті 17 ст. прилуцький полковник Дмитро Горленко, подальша доля якого до того, як власником його стали кн. Юсупови, невідома. В кінці 19 ст. хут. перестав існувати.

ЧЕРНЯВЩИНА село*. Див. с*. *Лапинці.*

ЧЕРНЯХІВКА - село, центр сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 16 км від райцентру. 1925 наліч. 732 двори, 3630 ж.; 1930 - 706 дворів, 3646 ж. Нині село Яготинського р-ну Київ. обл.

ЧЕТВЕРТА ЛІНІЯ. ВУЛИЦЯ. Див. *Кобилянської вулиця.*

ЧЕХОВА ВУЛИЦЯ (у сх. частині міста, на Верхніх *Кустівцях)* - від вул. Перемоги (№ 159, навпроти педучилища) на Пд.Сх., паралельно вул. Гайдара. Закінчується № 73. Довж. 1300 м, з тверд, покриттям. Має 4 провулки. Прокладена 1967, забудовано тільки бік вулиці з непарними номерами; з 1993 на кол. полях Дідівського пайгоспу «Росія» розпочалася забудова протилежного боку вулиці, продовженого до лісу, де також ведеться забудова. На розі вул. Чехова та Перемоги ведеться будівництво райлікарні. Названа на честь А.П. Чехова (1860-1904) - рос. письменника. Забудована приватними житл. будинками.

ЧЕХОВА провулок **1**-й - від проїзду з вул. Польової (№ 75) на Пд. до вул. Чехова (№№ 43, 45), паралельно вул. Польовій, Добролюбова. Закінчується №№ 13, 14. Довж. 275 м, без твердого покриття. Прокладений 1967. Забудований приватними житл. будинками.

ЧЕХОВА провулок **2**-й - від русла р. *Синьківки* до вул. Чехова (№№ 63, 65). Є проїзд на вул. Білецького-Носенка та 3-й пров. Чехова. Паралельний вул. Білецького-Носенка. Закінчується №№ 23, 24. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЧЕХОВА провулок 3-й - від проїзду з вул. Білецького-Носенка на Пд. до вул. Чехова (№№ 67, 69), паралельно 2-му та 4-му пров. Чехова. Є проїзд до цих провулків. Закінчується № 16. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Прокладений 1972 на полях Дідівського колгоспу «Росія». Забудований приватними житл. будинками.

ЧЕХОВА провулок **4**-й - від русла Р- *Синьківки* на Пд. до вул. Чехова (№№ 71, 73), паралельно 3-му пров. Чехова, до якого є проїзд. Закінчується №№ 21, 22. Довж. 300 м, без тверд, покриття. Прокладений 1972. Забудований приватними житл. будинками.

ЧИСТИЙ РОВЕЦЬ - річка, права прит. р. *Удаю* [32]. Протікала біля с. *Ладану* в Прилуцькому полку.

ЧКАЛОВА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Мединщині)* від вул. Київської (№№ 34, 36) на Пд. до залізнич. колії на Бахмач, паралельно вул. Ждановича; перетинає вул. 8 березня. Закінчується №№ 21, 32. Довж. 380 м, без тверд, покриття. Має провулок. Прокладена 1941. Названа на честь В.П.Чкалова (1904-38) - рос. льотчика. Забудована приватними житл. будинками.

ЧКАЛОВА провулок - від кінця вул. Чкалова на Сх. понад залізнич. колією на Бахмач до пров. Некрасова. Закінчується №№ 1,10. Довж. 100 м, без тверд, покриття. Прокладений 1954. Забудований приватними житл. будинками.

ЧМЕЛІВКА (Чмелівський) - хут. на прав, березі р. *Іченьки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 2 в. від с*. *Грабова.* Вперше згадується 1781 [7] під назвою Чмелівський. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1781 належав майору Марковичу. У 19 ст. окремо від с*. *Грабова* в документах не згадується. 1908 наліч. 56 ж. У 1923-30 рр. підпорядкований Грабівській сільраді. 1930 - 22 двори, 104 ж. Пізніше хут. приєднаний до с*. *Грабова* Ічнянського р-ну.

ЧМЕЛІВСЬКИЙ - хут. Полкової сотні Прилуцького полку. Вперше згадується 1781 [8]. Зважаючи на те, що в списку хуторів 1781 він стоїть перед х. Бубнівським (15 в. на Пд. Зх. від *Линовиці),* можна гадати, що Ч. містився десь поблизу цього хут. 1781 наліч. 30 хат селян та козачих підсусідків. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ЧМІЛЯ - хут. Дащенківської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу

в 1923-30 pp. Розташ. за 6 км від с*. *Дащенків.* 1930 - 1 двір 9 ж. Нині не існує.

ЧОРНИЙ - село*. Див. с* *Червоне.*

ЧОРНОМАЗІВКА - річка, ліва прит. р. *Лисогору* [32]. Протікала терит. Прилуцького полку.

ЧОРНОМАЗІВЩИНА - річка, прит. р. *Сможу* [32]. Протікала терит. Іваницької сотні Прилуцького полку.

ЧУБАРІВКА - хут. Краслянської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 5 км від сільради у лісі «Войтинівщина». 1923 в хут.організовано колгосп, у якому були сад і пасіка. 1930 - 8 дворів, 44 ж. 1931 - 13 господарств (29 чол. працездатних). 1940 мешканці хутора переселені в с. *Красляни.*

ЧУБАРІВКА - хут. Див. с*. *Бажанівка.*

ЧУБІВСЬКИЙ - хут. Іваницької сотні Прилуцького полку. 1781 належав майору Стороженку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва (1782-96). Нині не існує.

ЧУМГАК (Тамарівка) - хут. Коломицької сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 pp. Розташ. за 2 км від с. *Коломиці.* 1925 наліч. 133 двори, 728 ж.; 1930 - 132 двори, 742 ж. Пізніше приєднаний до с. *Коломиці* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ЧУМГАЦЬКИЙ - хут. Білоусівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 pp. Розташ. за 1 км від с. *Білоусівки.* 1925 -325 дворів, 1350 ж.; 1930 - 274 двори, 1481 ж. Пізніше приєднаний до с. *Білоусівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

Ш

ШАЙДУРИ - хут. Ступаківської сільради Іваницького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 3 км від с*. *Ступаківки.* 1930 - 3 двори, 9 ж. Нині не існує.

ШАЛУДЬКІВ - хут. Михайлівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 pp. Розташ. за 5 км від с. *Михайлівки.* 1925 - 2 двори, 11 ж.; 1930 - 2 двори, 11 ж. Нині не існує.

ШАРАПІВСЬКА ВУЛИЦЯ (кол. Політвідділу; у пн. частині міста, на *Кустівцях)* - від удайського лугу на Пд.Зх. до вул. Берегової (№№ 111, 113), між вул. Волошинівською та Береговою Рудою. Закінчується №№ 53, 62. Довж. 850 м, без тверд, покриття. Має 2 в'їзди. У 19 та на поч. 20 ст. вулиця була дорогою, яка через Величкову греблю та міст на *Удаї* з'єднувала м. Прилуки з сс. *Замостя, Густиня, Ряшки, Заудаївське.* У повоєнні роки міст і греблю підтримував замостянський колгосп, бо в нього за *Удаєм* на острові були пасовиська та землі. Відтоді, коли ці угіддя відійшли до Прилук (у 1960-х рр), а на Замостя почав курсувати маршрутний міський автобус, втратив своє значення, зруйнувався й зараз не існує. Первісну назву - Шарапи (Шарапівська) вулиця отримала від прозвища мешканців кутка Перепелиць, жителі вулиці пам'ятають останніх Шарапів - Федора та його двох синів Василя та Івана, які тут жили. В 1930-х рр. вулиці присвоїли назву Політвідділу (компартійні органи при машинно-тракторних станціях, створені під час голодомору). Рішенням сесії міськради від 31.05.2001 вулиці повернута первісна назва - Шарапівська. Пам'яткою народної архітектури є буд. № 50. Вулиця забудована приватними житл. будинками.

ШАТУРИН - хут. Ракитянської сільради Прилуцького р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 2 км від *х.Ракитний.* 1925-3 двори, 21 ж.; 1930-4 двори, 21 ж. Пізніше приєднаний до х. *Ракитного* і разом з ним увійшов у смугу м. Прилуки.

ШАУЛІНЕ (Ланки) - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. 1886 - 1 двір селян-власників, 1 хата, 6 ж. [15]. Нині не існує.

ШАФРАНІВКА - новоутворене 1959 селище в Переволочнянській сільраді Прилуцького р-ну. Розташ. поблизу с*. *Пручаїв.* 1965 с-ще приєднане до с*. *Пручаїв.*

ШАФРАНІВЩИНА (Шафранівський, Шафранівка, Шапранівщина) хут. Прилуцького р-ну Мільківської сільради. Розташ. на лів. березі безіменної правої прит. р. *Удаю,* за 15 км від м. Прилук. Вперше згадується 1781 під назвою х. Шапранівщина [7]. Входила до Переволочнянської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30) та Чернігівської обл. (з 1932). 1781 хут. належав *Густинському м-реві,* який володів ним до 1786, після чого був забраний до казни. 1797 хут. під назвою Шафранівський наліч. 8 душ чол. статі податкового населення. 1859 мав 4 двори, 35 ж., приписаних до парафії Андріївської ц-ви с. *Мільок.* Хут. входив до *Переволочнянської вол.* 2-го *стану.* 1886- 3 двори козаків, 8 дворів селян казенних, 12 хат, 55 ж. 1910 в хут. під назвою Шафранівка - 13 госп., з них козаків - 4, селян - 9, наліч. 82 ж., у т.ч. 4 поденники, 5 займалися ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 67 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. хут. підпо-рядковувався Мільківській сільраді. 1930 - 23 двори, 119 ж. На початку 1990-х перестала існувати.

ШАШАНКА - хут. Савинської сільради Срібнянського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 13 км від райцентру. 1925 - 2 двори, 9 ж.; 1930 не згадується. Нині не існує.

ШВИДКОГО - хут. Тарасівської сільради Пирятинського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 5 км від райцентру та за 1 км від с. *Тарасівки.* 1925 - 4 двори, 11 ж.; 1930 - 4 двори, 26 ж. Пізніше, мабуть, приєднаний до с. *Тарасівки* Гребінківського р-ну Полтав. обл.

ШЕВЧЕНКА - село* Прилуцького р-ну Малодівицької селищної ради. Розташ. за 22 км від райцентру та за 10 км від залізничн. ст. Галка. 58 дворів, 64 ж.

(2000). Вперше згадується 1925. Входило до Малодівицького р-ну Прилуцького округу (1925-30) і Чернігівської обл. (1932-62), до Прилуцького р-ну (з 1962). Після 1917 частина селян вийшла з *Малої Дівиці* на виселок. 1925 під час землеустрою виселенців було утворено два хутори - Шевченків та Першотравенський (див. с*. *Перше Травня).* 1930 отримав назву х. Шев-ченківський і був підпорядкований Малодівицькій сільраді, мав 63 двори, 334 ж. 1949 місцевий колгосп ім. Шевченка мав 728,2 га землі (706,5 га орної), 102 двори, 437 ж. (165 чол. працездатних), 3 рільничі бригади, 15 ланок, 1 тва-ринницьку ферму, 1 автомашину, вітряк, крупорушку, теслярську майстерню, кузню; наліч. в.р.х.

- 117 голів, свиней-93, овець-48, коней - 25, птиці - 163. Згодом господарство приєднане до колгоспу «Україна» *(Перше Травня).* З 1958-с*. Шевченка. 1971 Ш. наліч. 99 дворів, 271 ж. 1996 в Ш. містилося відділення об'єднання «Прогрес» *(М. Дівиця),* магазин, пам'ятник воїнам-односельцям, які загинули (44 чол.) на фронтах В. В. війни.З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного гос-ва. До Ш. є під'їзд з тверд, покриттям з автодороги Київ-Суми через *Мазки* і *Новий Лад* та з *М. Дівиці* через *Перше Травня.*

ШЕВЧЕНКА - хут. Згурівської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 pp. Розташ. за 12 км від райцентру. 1930 - 79 дворів, 395 ж. Нині с*. Шевченкове Згурівського р-ну Київ. обл.

ШЕВЧЕНКА ВУЛИЦЯ (кол. Преображенська) - від вул. Галаганівської № 27 (біля *Спасо-Преображенського собору* в центрі міста) на Сх., на *Кустівці,* до удайського лугу, паралельно вул. Гоголя, Соборній; перетинає вул. Садову, Гімназичну, Котляревського, Пушкіна, Ярмаркову, Михайлівську, Червоноармійську, Щорса, Перемоги. Закінчується №№ 202, 227. Довж. 2900 м. Від початку вулиці до вул. Щорса з твердим покриттям. Має 2 провулки. Прокладена

відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Забудована в кінці 19 - на почат. 20 ст. У 1900 наліч. 57 володінь (у т.ч. 2 пустирі), 68 житл. будинків. Перейменована 1925 на честь Тараса Григоровича Шевченка (1814-61)- великого укр. поета, художника, який тричі бував у Прилуках (1845, 1846, 1859). Збереглися будинки, які мають архітектурну цінність (№№ 94 та 96); у буд. № 95 збереглися кахляні печі. На вулиці скверик; у буд. № 7 до середини 1960-х містився *Держлісгосп Прилуцький;* поряд з *Спасо-Преображенським собором* містилася садиба прилуц. полковників Ґалаґанів (збереглася лише *Полкова скарбниця);* на будинку № 61 - меморіальна дошка: «В цьому будинку в вересні 1941 року містився штаб Південно-Західного фронту, яким командував генерал-полковник М. П. Кирпонос»; *Фабрика господарчих виробів* (№71); у кварталі Кустівська - Червоноармійська на кол. леваді Данчича - парк ім. Шевченка, в якому розташ. *Профілакторій «Нафтовик»* (№107). Забудована приватними житл. будинками.

ШЕВЧЕНКА провулок 1-й від кінця вул. Шевченка на Пд. до вул. Соборної (№№ 189, 191). Закінчується №№ 24, 25. Довж. 250 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ШЕВЧЕНКА провулок 2-й - в середині кварталу Шевченка-Щорса-Соборна-Червоноармійська з в'їздом від вул. Соборної (№№ 131, 133). Закінчується №№ 17, 30. Довж. 350 м, з тверд.

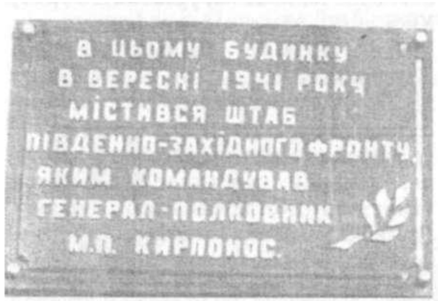

Меморіальна дошка по вул. Шевченка, № 61

покриттям. Прокладений 1957 на кол. леваді священика Щербини. Забудований приватними житл. будинками.

ШЕВЧЕНКІВ - хут. Паеківщинської сільради Турівського р-ну Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 -5 дворів, 20 ж.; 1930 не згадується. Нині не існує.

ШЕВЧЕНКОВЕ (до 1923 - с. Гирявка) - село Сумської обл., Конотопського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Торговиці* (правій прит. р. Ромна), за 15 км від райцентру та залізничн. ст. Конотоп. 359 дворів, 879 ж. (1993). Заснов. в середині 17 ст. «корибутівцями Гиренками». Входило до Корибутівської (60 - 70-ті рр. 17 ст), Красноколядинської (до 1751) та до нової Голінської (1751 -81) сотень Прилуцького полку. 1666 - 17 госп. селян (козаки не показані). Вільне військове село, «до ратуші Красноколядинскої прислушаюче». 1689 гетьман І. Мазепа віддав його війс. т. Т. Радичу. Після його смерті (1709) селом володіла удова Мелашка (дочка прилуцького полковника І. Носа). 1717 гетьман І. Скоропадський закріпив село за красноколядинським сотником Л. Лащинським, після смерті якого (1719) селом володіла його удова Марія. 1740 село поділене між дочками Т. Радича, а наприкінці 18 ст. розпродане різним власникам. 1740 - 40 дворів (47 хат) селян, 5 бдв. хат підсусідків, 18 дворів козаків (8 виборних, 10 підпомічників; всього 23 козацькі хати). 1780 - 18 дворів (56 хат) козаків, 70 дворів (96 хат) селян; з них: стате, ради. Жоравки - 3 двори (4 хати), б.т. П. Лащинського - 14 дворів (21 хата), судді П. Базилевича - 25 дворів (37 хат), війс.т. Як. Соколовського - 18 дворів (21 хата), козака Ш. Радича - 10 дворів (13 хат). Діяла дерев. Покровська ц-ва (перша ц-ва збудована до 1666). Після скасування полкового устрою Гирявка 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ШЕЙГУСІВКА (Шегусівщина, Шейгусівський) - хут. Прилуцького р-ну Сергіївської сільради (в 1959). Розташ. на лів. березі р. *Переводу* (правої прит. р. *Удаю),* за 4 км на Пд. від с. *Сергіївки.*

Вперше згадується в 50-х рр. 18 ст. [18] під назвою Шегусівщина. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782- 1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1932-59), до Прилуцького р-ну (з 1959; у тому ж році Ш. була приєднана до с. Сергіївки). 1787 хут. під назвою Шейгусівський [8] з 4 душами чол. статі селян належав бригадиру Івану Скоропадському. 1797 в хут. наліч. 18 душ чол. статі податкового населення, приписаного до парафії Покровської ц-ви с. *Сергіївки.* У 19 ст. Ш. входила до Яблунівської вол. 2-го *стану.* У 1923-30 рр. підпорядкована Сергіївській сільраді. 1925 - 45 дворів, 223 ж.; 1930 -71 двір, 368 ж. 1961 в Ш. існувала початкова школа (21 учень, 3 педпрацівники). Нині входить до складу с. *Сергіївки,* побутовий р-н села.

ШЕЙКИ - хут. Нечипорівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від с*. *Нечипорівки.* 1930 - 1 двір, 4 хати. Нині не існує.

ШЕЙКУСА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Шейкусу, наліч. 1 хату [8]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ШЕЛЕСТІВЩИНА-хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 4 в. від сучас. с. Чернечого. 1908 наліч. 15 ж. Пізніше не згадується.

ШЕРЕМЕТІВСЬКИЙ - хут. на лів. березі (за 0,5 в.) правої безіменної притоки р. *Полови* (лівої прит. р. *Удаю),* за 12 в. від м. Прилук та за 1 в. від с. *Колісників.* Вперше згадується 1797 [9]. Заснов., вірогідно, ще при полковому устрою. Входив до Полкової сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. 1781 в цих місцях було декілька хуторів, які належали *Густинському м-реві (Половий, Пасічний* та ін.). 1786 усі вони були забрані в казну. Серед цих хуторів був один безіменний. Можливо, у кінці 18 ст. він одержав назву Ш. 1797 в хут. наліч. 12 душ чол. статі податкового населення. 1859 хут. значився казенним; у ньому було 4 двори, 38 ж. Хут. входив до *Мачодівицької вол.* 1-го *стану.* 1886 - 4 двори селян державних, 4 хати, 21 ж. 1908 наліч. 138 ж. Пізніше був приєднаний до с. *Колісників.*

ШИЛОВЕ - хут. Богданівської сільради Варвинського р-ну Прилуцького округу в 1923—30 рр. Розташ. за 1,5 км від с.Богдани. 1925 - 9 дворів, 48 ж.; 1930 — 9 дворів, 54 ж. Пізніше приєднаний до с. *Богдани* Варвинського р-ну.

ШИЛОВИЧІ - село Ічнянського р-ну, Бурімської сільради. Розташ. на р. *Бурімці* (лівій прит. р. *Удаю),* за 12 км від райцентру та за 14 км від залізничн. стічні. 104 двори, 177 ж. (1996). Вперше згадуються 1659 [16]. Входили до Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1659 спалені татарською ордою. Після відродження - вільне військове село, «до ратуші Ічнянської прислушаюче». 1689 гетьман І. Мазепа віддав його генер. судді М. Вуяхевичу, який 1690 став архімандритом Києво-Печерської лаври й подарував село лаврі. Діяла дерев, ц-ва Параскеви (збудована до 1725). 1737 - 9 госп. селян, 18 госп. козаків (6 виборних, 12 підпомічників). 1780 - 9 дворів (11 хат) селян, 4 двори (5 хат) підсусідків, 22 двори (48 хат) козаків. Підсусідки належали підкоморію Гр. Закревському. Після скасування полкового устрою Ш. 1782 відійшли до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ШИМАНЬКА-хут. казенний. Розташ. за 5 в. від м-ка *Срібного* Прилуцького пов. 1859 мав 1 двір, 9 ж. [13]. Входив до Іванківської вол. 1908 наліч. 7 ж. Пізніше приєднаний до с. *Савинців.*

ШИНКОВИЙ ХУТІР Переволочнянської сотні Прилуцького полку в др. пол. 18 ст. Розташ. при *Густинському м-реві.* Згадується 1781 [7]. Нині не існує.

ШИНОК - хут. Див. *х.Рим.*

ШИЙКОВИЙ ДРУГИЙ і СТАРИЙ ХУТОРИ Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належали б.т. Новицькому [7]. Після скасування полкового устрою хутори 1782 відійшли

до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ШІСТДЕСЯТИРІЧЧЯ ВЕЛИКОГО ЖОВТНЯ ВУЛИЦЯ. Див. *Ярмаркова вулиця.*

ШКІЛЬНА ВУЛИЦЯ (у пн. частині міста, на *Сорочинцях)* від копанки в сосновому лісі на Пд. Сх. до вул. Боброва (№ 70). Закінчується №№ 45, 70. Довж. 925 м, без тверд, покриття. Прокладена в кінці 19 ст. Перед початком вулиці, де зараз сосновий ліс, до 1930-х рр. стояли 3 вітряки Валька Григорія та його 2-х братів. На початку вулиці міститься Сорочинське кладовище та Сорочинська *Миколаївська церква.* Забудована приватними житл. будинками.

ШКОЛА БУХГАЛТЕРСЬКА. Див. *Філіал Чернігівського обласного навчального центру.*

ШКОЛА ДИТЯЧА ЮНАЦЬКА СПОРТИВНА (ДЮСШ) Чернігів, обласного управління освіти. Засн. 1 вересня 1957, директором був призначений М.М. Гордієнко. Працювали секції: легкої атлетики, волейболу, футболу, спортивної гімнастики, навчалося близько 150 учнів, працювали 4 педагоги. За 20 років з дня відкриття ДЮСШ закінчило 700 учнів. На 1980 підготовлено одного майстра спорту СРСР, трьох кандидатів у майстри спорту СРСР, 40 спортсменів 1-го розряду, 303-х інструкторів та суддів по спорту. 1982 10 тренерів вели 31 групу, в яких навчалося 418 дітей в секціях: легкої атлетики, футболу, волейболу. Сергій Соколов став чемпіоном Європи в естафеті 4 х 1000 м, Алла Кисельова - срібний призер з бігу на 200 м, Наталка Ільїна - переможець першості України з бігу на 200 м, Сергій та Володимир Причиненки - футболісти вищої ліги, Вадим Філіпов - чемпіон СРСР з волейболу. До 1984 ДЮСШ працювала в приміщенні *Школи № 1* (Київська № 190), з 23 вересня 1984 - у новозбудованому приміщенні на *Стадіоні «Супутник».* На 1 жовтня 1996 працювало 10 тренерів, навчалося 760 учнів. На 1.01.2001 працювало 24 чол.

ШКОЛА-ІНТЕРНАТ. Середня школа-інтернат з їдальнею, спортзалом, гуртожитком, допоміжними приміщеннями, розрахованими на навчання та виховання 530 дітей, побудована 1963. Учні набиралися з Чернігів, обл. 1963 укомплектовано 16 класів (з 1-го по 10-й), наліч. 50 педагогів та вихователів. Ш.-І. проіснувала 14 років. 8.07.1977 ліквідована. Приміщення Ш.-І. передане *Училищу педагогічному.* Розташ. на вул. Перемоги № 180.

ШКОЛА МИСТЕЦТВ Чернігів, обл. управління культури, Міністерства культури і мистецтв України. Заснов. 1992 на базі вечірньої музичної школи. В Ш.м. працює три відділення: музичне (фортепіано, скрипка, баян, акордеон, домбра, флейта, кларнет, труба), хореографічне (народний, класичний, сучасний та бальний танці), образотворчого мистецтва (живопис, композиція, прикладне мистецтво й скульптура). Термін навчання 7 років. Для дошкільнят та учнів 1-2 класів працює відділення раннього естетичного розвитку. При Ш.м. працюють оркестр народних інструментів, духовий оркестр, 4 танцювальні ансамблі, хор, а також оркестр викладачів школи та жіночий вокальний ансамбль. Проводяться виставки художніх робіт учнів. На 1.01.1996 навчалося 325 учнів, працювало 35 викладачів (всього 45 працівників). Розташ. в кол. Палаці піонерів та школярів на вул. Київській № 176.

ШКОЛА МУЗИЧНА Чернігів, обл. управління культури, Міністерства культури і мистецтв України. 1919 в гімназії Федоренко на вул. Садовій (№ 52) працювала музична школа, де вчили грі на бандурі та співу народних пісень. У квітні 1940 в піонерському клубі було відкрито музичну студію, в якій діти віком від 8 до 16 років мали можливість навчатися грі на роялі, скипці, мандоліні. 1 вересня 1954 відкрито дитячу семирічну музичну школу в міському Будинку культури. До Ш.м. вступило 72 учні, які навчалися грі на фортепіано, баяні, скрипці, працювало 5 викладачів. Першим керівником школи був

П. А. Луговенко. 1956 відкрито клас домбри, 1960 - бандури та балалайки, 1962- труби й кларнета, 1963 - клас віолончелі, 1965 - клас тромбона, 1971 — клас флейти, 1972 - клас акордеона, 1975 - валторни, 1976 - баритона. За 40 років (1994) школу закінчило 1600 учнів, із них 290 на відмінно. З 1966 школа міститься в сучас. приміщенні (кол. єврейська синагога, побудована 1872), в якому є 18 класних кімнат та концертний зал на 200 місць. 1994 в Ш.м. працювало 47 викладачів, 425 учнів навчалися грі на 14 музич, інструментах. Працювало 5 відділів: фортепіанний, народних інструментів, струнно-смичковий, духових інструментів, музично-теоретичних дисциплін. При Ш.м. працює шкільний хор, оркестр нар. інструментів, ансамблі домбристів, скрипалів, бандуристів, духовий оркестр. Шкільна б-ка нараховує понад 12 тис. од. нотної літератури, фонотека має 1500 екз. грампластинок та магнітозаписів. Зав. б-кою працювала член Спілки письменників України Олена Шульга (1948-2004). 30 випускників школи працюють викладачами Ш.м, 20 випускників - викладачами прилуцької *Школи мистецтв.* Немало кол. учнів Ш.м. вийшли на велику сцену, очолили заклади культури. Віктор Нестеренко - керівник інструмент, ансамблю Московської філармонії, Марія Маценко - солістка Одеського оперного театру, Лариса Сан - викладач консерваторії в Тель-Авіві (Ізраїль) та ін. На базі Ш.м. працював факультет народного ун-ту культури «У світі музики» (1987). На 1.01.1996 працювало 53 чол. 1997 навчалося 400 дітей. Учні навчалися грати на 16 музичних інструментах. На 1.01.2001 працювало 55 чол. Розташ. на вул. Земській Хе 11.

ШКОЛА ПЛАНЕРИСТІВ. Створена у вересні 1925 в Прилуках за ініціативою робітників-металістів як планерний гурток, який нараховував спочатку 15 чол., а на 15 листопада - 60. Теоретичні навчання проводилися двічі на тиждень. Інструктором гуртка був Чаплін. Гурток реорганізований в школу 1936. Навчалося 40 чол. Проводилися навчання та польоти на планері. До школи приймали лише юнаків, батьки яких працювали на промислових підприємствах. Припинила існування перед війною. 1957 при міському ДТСААФ було створено гурток планеристів, які вивчали матеріальну частину планера, теорію польотів. На околиці міста *(Сорочинцях)* відбулися перші випробувальні польоти.

ШКОЛА ФАБРИЧНО-ЗАВОДСЬКОГО НАВЧАННЯ (ФЗН). Створена наприкінці 1940. Навчання проводилися у 2-х групах: перша на деревообробному комбінаті, друга на механзаводі. Учні навчалися 6 місяців на повному держ. утриманні. 1945 школа ФЗН Облегпрому відновлена на базі швейної та взуттєвої ф-к, 1946 вона випустила спеціалістів, у т.ч. й 5-го розряду. Наприкінці 1950-х рр. перетворена в училище.

ШКОЛИ ЗАГАЛЬНООСВІТНІ. 1918 училища й гімназії, де діти отримували початкову та середню освіту, реорганізовані у початкові та середні школи. У 1918/19 навч. році в місті створено середні школи: Прилуц. хлоп'яча (з кол. чолов. гімназії), містилася на вул. Костянтинівській (сучас. *Школа №1)* - 7 класів, 503 учні; Прилуц. жіноча (з кол. жіноч. гімназії, містилася там же) - 7 класів, 378 учениць; Бєльська жіноча (з кол. Бєльської гімназії, на вул. Садовій в будинку гімназії Федоренко) - 7 класів, 282 учениці; змішана комерційна школа (з кол. комерційного училища, на вул. Гімназичній в будинку Нечволода) - 7 класів, 436 учнів; хлоп'яча єврейська громадська (у Миколаївському початковому училищі)- 7 класів, 316 учнів; приватна жіноча гімназія Федоренко (на вул. Садовій у власному будинку) - 7 класів, 220 учениць; приватна хлоп'яча гімназія Новогрудського (на вул. Переяславській в будинку Буклера) - 5 класів, 251 учень; змішана вечірня для дорослих Новогрудського, там же - 142 учні; Прилуц. *учительська семінарія* - 90 учнів. В усіх школах(крім єврейських) та гімназіях діти навчалися рос. мовою. У повіті створені: Білорічицька громадська укр. хлоп'яча гімназія-4 класи, 142 учні;

Карпилівська громадська хлоп'яча гімназія - один 6-й клас, 41 учень; решта - початкові школи; всього в повіті створено 185 шкіл (510 комплектів; кількість комплектів складала число усіх класів, наприклад, три перші та два другі класи складали 5 комплектів), 594 учителі. Наказом від 23.12.1919 Прилуц. повіт, відділу нар. освіти всі приватні уч-ща та гімназії м. Прилук і Прилуцького повіту націоналізовані з 1.01.1920. 1920 в місті на базі чолов., жіноч., Бєльської гімназій, початкових та вищих училищ створено 18 трудових шкіл (з них 3 єврейські). 1921 проведена реорганізація шкіл - створені 2 соц.-економічні школи, одна технічна та 16 трудових шкіл. У школах навчалося від 37 до 489 учнів; учителів було від двох до 29 (див. статті по кожній школі). У лютому 1921 школи переведені на новий академічний рік навчання. 1922 проведена четверта реорганізація шкіл. їх скорочено до 12: №1 - трудова школа-клуб (у цьому ж році розформована), створена з підлітків, котрих виділили з вечірніх курсів дорослих; №2 - Квашинська, №3 - «комісаріатська» (залізнична), №№ 4 й 6 - російські, №№ 5, 8, 9 - єврейські, № 7 - українська, № 10 - Трубарівська, № 1 1 - Кустівська, № 12 - Плискунівська. 25.09.1922 соц.-економічні школи реорганізовано в професійно-коопе-ративні курси. На 22.12.1923 у Прилуцькому окрузі наліч. 246 трудових шкіл, 665 комплектів, 26237 учнів, 675 учителів; у Прилуках - 12 шкіл, 61 комплект, 2401 учень, 84 учителі. У 1924-25 рр. в окрузі налічувалося 24397 учнів, 635 учителів; у Прилуках - 7 укр., 2 євр. та 1 рос. школи, 2234 учні, 65 вчителів. 1926 школи називалися так: школа № 1, Квашинська, ім. Леніна (№ 2), 3-я залізнична ім. Франка, ім. Котляревського (№ 4), ім. Жовтневої революції (№ 5), ім. К. Маркса (№ 6), ім. Шевченка (№7), ім. 1-го Травня (№ 9), Кустівська, Плискунівська школи. У 1926/27 навч. році в місті наліч. 9 шкіл (6 укр., 2 євр. та

1 рос), 57 комплектів, 2684 учні, 78 вчителів. У 1928/29 навч. році відкриті ще 2 школи - Кустівська № 12 та Трубарівська № 8. У Прилуцькому окрузі наліч. 262 початкові, 53 семирічні школи, 885 комплектів. У 299 шкільних приміщеннях, в яких налічувалося 814 класних кімнат, навчалося 42687 дітей. 1927 збудовано ще 16 шкіл з 54 класними кімнатами. 20.05.1934 постановою Раднаргоспу встановлено нову структуру загальноосвітніх шкіл: початкові - з 1-го по 4-й клас, неповні середні - з 1 -го по 7-й, середні - з 1 -го по 10-й клас. Групи перейменовано в класи, завідуючі школами стали директорами. Після визволення Прилук від фашистської окупації, на 1.01.1944 в місті працювало 11 шкіл, в яких навчалося 2026 учнів. У 1945/46 навч. році наліч. 9 шкіл. 1955 в місті створена перша середня трудова політехнічна школа з виробничим навчанням *(Школа №7),* згодом такі назви отримали всі школи міста. На 1.01.1961 в Прилуц. р-ні було 12 середніх (4004 учні, 590 педпрацівників), 21 восьмирічна (4066 учнів, 448 педпрацівників) та 21 початкова (270 учнів, 60 педпрацівників) школи. Всього 55 шкіл, в яких навчалося 8340 учнів (1100 педпрацівників). На початку 1966/67 навч. року в місті наліч. 1 початкова (159 учнів), 5 восьмирічних (73 комплекти, 2480 учнів) та 9 середніх (167 комплектів, 5756 учнів), всього 15 шкіл, 244 комплекти, 8396 учнів. Працювало також 2 середні школи робітничої молоді (45 комплектів, 1017 учнів) та 1 заочна школа (436 учнів). 1974 в місті була 1 початкова (№ 11), 5 восьмирічних (№№ 3, 8,12,13,14), дев'five середніх (№№ 1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10) загальноосвітніх шкіл, школа-інтернат (теж загальноосвітня), 3 середні школи робітничої молоді, в яких навчалося 8756 учнів і працювало близько 600 педпрацівників. 1985 в місті навчалось 9229 учнів у загальноосвітніх школах та 1140 - у школах робітничої молоді. Працювало 528 вчителів. На початку 1994/95 навч. року в Прилуц. р-ні наліч. 21 середня (3280 учнів, 629 педпрацівників), 20 неповних середніх (1408 учнів, 256 педпрацівників) та 6 початкових шкіл (72 учні, 10 педпрацівників). Всього по р-ну - 4760 учнів, 895 педпрацівників. На 1.10.1996 в

Прилуках: 1 початкова, 3 неповних середні (школа № 3 стала середньою), 10 середніх загальноосвітніх шкіл, де навчалося 9254 учні, працювали 732 педпрацівники, крім того діяла вечірня школа № 1 . 3 1997 заклади освіти середньої ланки представлені трьохступеневими школами. У Прилуках функціонує 12 шкіл 1-3 ступеня, одна- 1-2 ступеня (школа № 8), одна- 1 ступеня (школа № 11), 1 школа-інтернат. 1998 в районі функціонують 48 загальноосвітніх шкіл, допоміжна школа-інтернат *(Удайці).* Навчалося 5785 учнів, працювало 730 педпрацівників. У 2000 всі школи перейшли на 12 бальну оцінку знань учнів. На 1.01.2001 в м. Прилуках навчалося 8829 учнів, працювало 705 педпрацівників.

Школа №1 середня, з укр. мовою викладання. Створена в 1918/19 навч. році на базі *Гімназії Бєльської жіночої* в будинку приватної *Гімназії жіночої Т. І. Федоренко* на вул. Садовій під назвою- середня Бєльська жіноча школа з викладанням рос. мовою. У 7 класах навчалося 282 учні. 1920 вона реорганізована в 1-шу Броварську тру-дову початкову школу. Учителями працювали: Коваленко Яків Овс, Євтушенко Ів. Ів., Коваленко Одарка, Журавський Олексій, Каневська Катря та ін. (11 чол.). 1921 містилася в одному будинку, мала 4 групи (класи), 66 учнів та 4-х учителів. У листопаді 1922 1-ша трудова початкова школа приєднана до 4-ї трудової школи, а замість неї утворена 1-ша трудова школа-клуб, яка у тому ж році й закрита (див. *школи загаль-ноосвітні).* У листопаді 1925 з 2, 3 та 4 груп розформованої *Школи №8* знову створена школа № 1, яка містилася на вул. Садовій № 61 (біля суч. клубу «Європа») разом з педтехнікумом у цегляному будинку, побудованому 1908 (площею 63 саж.^{2}). Школа мала садибу 648 саж.^{2}, двір, сад (142 саж.^{2}). 1-3 групи навчалися у першу зміну, 4-а - у другу. Завідуючим школи був Рашкевич, працювали учителі - Цимбаленко, Каневська, Колодуб. У 1926/27 навч. році в 4-х групах навчалося 168 учнів (4 викладачі). Навчання велося укр. мовою. 1927 до школи прибудовано 2 класні кімнати для 5-6 класів; навчалося 220 учнів. Групи з 1-ї до 4-ї перебували на держ. утриманні, а 5-ї й 6-ї - на утриманні батьків. При школі діяла майстерня. 1936 всі укр. класи школи № 1 переведені до *Школи №12,* а з *Школи №6* класи з рос. мовою викладання переведені до школи № 1, яка стала рос. семирічною. Відкрився 5 клас на 40 учнів. Директором школи була у той час Писарська. 1939 школа перейшла до новозбудованого приміщення на вул. Київській (у середині кварталу вул. Гімназична-Котляревського; сучас. терит. дитсадка). Директором школи був призначений Павло Журавський, а після того, як його репресували, став Василь Ів. Шульга. Під час В. В. війни приміщення школи зруйноване. 1943 в укр. школі № 6 по вул. Садовій організовані 2-й та 3-й класи з рос. мовою навчання, на базі яких 1944 сформовано двозмінну рос. школу № 1. У підвальному приміщенні працювала їдальня з гарячими сніданками та обідами. 1.06.1946 частина класів з рос. мовою викладання відокремлена й з них створена семирічна *Школа №5.*1951 школа № 1 переведена у відремонтоване приміщення за сучас. адресою, яке було розраховане на 920 учнів. У цьому будинку до 1917 містилася *Гімназія чоловіча.* У 1966/67 навч. році в середній школі № 1 наліч. 20 класів, 698 учнів, 50 педагогів, директором був Петро Кіндратович Бакша. Довгий час після нього директором працював Синенко

Школа №1, 1983

Олександр Іванович. У школі № 1 у різні часи навчалися: докт. техн. наук Ю. В. Сушко, генерал-майор, докт. техн. наук В. І. Васильєв, канд. техн. наук О. М. Лотонов, канд. мед. наук О. М. Кузьменко таін. На 1.10.1996 в 33 класах навчалося 856 учнів, працювало 74 педпрацівники. На 1.01.2001 навчалося 726 учнів, працювало 73 педпрацівники. На приміщенні школи встановлені меморіальні дошки: «У цьому будинку в 1881-1885 роках навчався видатний російський учений-математик, член-кореспондент Петербурзької Академії наук, професор Георгій Феодосійович Вороний (1861-1908)»; «У цьому будинку (колишній гімназії) в 1890-1898 роках навчався видатний український вчений член-кореспондент АН УРСР доктор філологічних наук професор Сергій Іванович Маслов»; «У цьому будинку учився і вів революційну діяльність в 1883-1888 роках Олександр Григорович Шліхтер (1868-1940) - видатний партійний і державний діяч, академік АН УРСР»; «У цьому будинку у 1899-1903 роках навчався видатний український композитор, педагог, громадський діяч, академік АН України Левко Миколайович Ревуцький (1889-1977)». Розташ. на вул. Київській № 190.

Школа №2 середня, з укр. мовою викладання. Створена в 1918/19 навч. році на базі початкового чоловічого училищі на Миколаївській вул. (сучас. *Школа №7)* як середня школа з рос. мовою викладання (7 класів). Навчалося 316 учнів. Завідуючим був Щербина Олексій Гаврилович. 1920 вона отримала назву - 2-а трудова Квашинська школа (на *Квашинцях* у цей час була ще й 12-а трудова школа). 1921 в 7 групах навчалося 200 учнів (13 вчителів). 1922 після проведеної реорганізації школа розмістилася за сучас. адресою, в будинках, де раніше містилися *Училище 3-є однокласне початкове чоловіче* (Квашинське) та *Училище 3-є однокласне міське початкове жіноче* (Квашинське). На 1.12.1922 у двох будинках, у 5 групах навчалося 128 учнів (одночасно на другій зміні навчалися учні кооперативної школи). Завідуючим був М. Рашкевич, працювало 6 викладачів. У 1923/24 навч. році школа мала 4 класи, 6 кімнат, б-ку (307 книжок), 2 сімейні квартири, землі півдесятини. Навчання велося укр. мовою. 24.07.1925 до школи № 2 переведені 5, 6 та 7 групи *Школи №8* і після цього вона стала семирічною. У 1924/25 навч. році наліч. 260 учнів. Завідуючим був Гришко В. П., потім Коровай Федір Хомич (пізніше репресований). У 1925/26 навч. році налічувалося 392 учні. У школі створені органи самоврядування: учком, класком, санком, бібком, шкільна кооперація. Працювали гуртки: випилювання, плетіння, вишивання, виготовлення найпростіших приладів для фізкабінету, столярний, радіо, палітурний, музичний, співочий, спортивний, драматичний. 1928 обидва будинки школи об'єднані в один, добудовано зал та 2 класні кімнати. У 7 групах навчалося 282 учні (12 вчителів). У 1929-31 завідував школою Чміль Іван Іванович, у 1931-34 - Жижка Петро Петрович (загинув 1941). З кінця 1920-х рр. та до 1933 в школі працювали завучем викладач математики Шкоропад Овсій Павлович, учителькою 1-4 класів Шкоропад Софія Петрівна (батьки одного з авторів довідника «Прилуччина»), У 1938-41 директором школи був Пиріг Василь Антонович, працювали учителі - Лоза Катерина Іванівна, Лапшук Олексій Антонович та ін. З 1940 школа стала восьмирічною. Під час нім.-фаш. окупації зал та частину класів окупанти перетворили на конюшню, вікна заклали цеглою. Самі німці розмістилися в приміщенні школи, зайнявши класи, канцелярію, кабінет директора. Після звільнення міста школа № 2 почала працювати в приміщенні на вул. Земській № 4, а в листопаді 1945 повернулася до свого відремонтованого приміщення. У 1946-56 директором школи працював Абрамович. У повоєнні роки учні посадили дерева на шкільному подвір'ї, у сквері, на вул. Бособрода, заклали розсадник плодово-ягідних дерев та кущів, виростили шкільний сад, створили кролеферму. У 1956-61 директором школи був засл. учитель України Власенко Микола Михайлович, у 1956-72 - Синенко Олександр Іванович. Силами учнів побудовано сарай, майстерню. 1963 відбувся 1-й випуск учнів з виробничим навчанням. У той час працювали в школі вчителі: Корінь Д. І., Голубова В. Ф., Карпова Л. М., Чернишова В. В., Литвиненко В. С, Шавро М. Г., Лапшук О. А., Биховська В. 3., Ковальчук Л. М., Фастей Г. І., Шинкаренко М. М. На 1.01.1966 в школі було 14 класів, 587 учнів, працювало 50 педпрацівників. У 1972-82 директором працював Мельничук П. В., при ньому збудовано їдальню, проведено водяне опалення, організовано літній табір праці та відпочинку. У 1980-90-х директором працював Дердуль В. О. На 5.09.1995 навчалися 563 учні (39 педпрацівників). Випускником школи є: Лісовець В. П. - докт. мед. наук. За 40 післявоєнних років золотими та срібними медалями нагороджено 75 випускників школи. На 1.10.1996 в 22 класах навчалися 554 учні, працювали 43 педпрацівники.На 1.01. 2001 навчалося 486 учнів, працювало 40 педпрацівників. Розташ. на вул. Ветеранській № 2 (на *Квашинцях).*

Школа №3 (№57) середня, з укр. мовою викладання. Створена 1920 як 3-я трудова школа на базі 2-го 4-класного міського училища ім. Кислих. Учителями в той час були: Будзинський Степан Вас, Панченко Опанас Григор., Забарна Антоніна, Слива, Гнідаш Тимофій, Прейс Олександр, Турок Степан Микол., Турок Андрій та ін. (13 чол.). Містилася на вул. Вокзальній (на сучас. терит. *Ф-ки шкіргалантерейної* «Вербена»), У цьому ж будинку працювали учительські 2-річні курси та школа № 9 трудова. У 1911 -1920 на 2-му поверсі діяла парафіяльна ц-ва (кол. домова ц-ва 2-го 4-класного уч-ща), яка обслуговувала парафіян двох р-нів міста та хх. *Ракитного іДанчича.* 1923 з неї знято хрести. 1921 в школі № 3 у 7 групах навчалося 257 учнів, працювало 16 учителів. З 1922 школа стала називатися трудовою залізнич. школою ім. Франка.

1923 мала 7 класів, навчалося 246 учнів, працювало 11 вчителів. Викладання велося укр. мовою. Школа мала фізико-природний кабінет, б-ку, невеличкий сад (400 саж.^{2}). Завідував школою Панич Іван Олексійович. З 29.08.1923 школа переведена на утримання Південної залізниці, її стали називати «комісаріатською». Серед учителів викладачем математики працював Шкоропад Овсій Павлович (батько одного з авторів цієї книги). З 1 серпня 1923 учителем старших класів (укр. та рос. мови) працював поет і літературознавець Ведміцький Олександр Микитович. 1924 навчалися: у 1-й групі - 43 учні, у 2-й - 45, 3-й - 47,4-й - 49, 5-й - 41, 6-й-32, 7-й-25 учнів. Школа мала 7 класних кімнат, 7 комплектів, 179 учнів. З 1922 по 1924 школою завідував Яременко Василь Омелянович (в роки В. В. війни - заступник командира партизанського з'єднання О. Ф. Федорова). 1925 завідуючим школою був Рашевський. Школа декілька разів змінювала свій номер. У 1930-41 називалася школою № 57. Учні школи доглядали сад залізничного клубу, розчищали сніг на коліях, розвантажували вагони. Перед війною директорами школи Хе 57 були: М. К. Хорошко, О. Ковтун, Котляр; вчителями: О. М. Воронівська, І. Г. Прочай, О. В. Лапшук, М. Л. Пейко, Т. М. Демкова, В. П. Слива, В. Турок та ін. Школу № 57 закінчили: докт. техн. наук, проф. Шкоропад Д. О., позаштатний кор.

Школа №3, 2006

газети «Правда Прилуччини» Клочко О. І., чемпіон СРСР з стрільби (почат. 1950-х рр.) Купко Гр., канд. техн. наук Муравник М. С. та ін. Під час окупації школа була спалена й більше не відновлювалась (див. *Школа №14).* 1960 в *Селищі з-ду «Будмаш»* на *Ракитному* відкрита новозбудована триповерхова школа № 3, площею 1706 $м^2$. Директором був призначений Бішлер Г. Г., вчителями працювали: Івахненко Н. О., Гордійчук Г. М., Шаповалова Р. Я., Калениченко Б. В. та ін. У 1961/62 навч. році навчалося 487 учнів у 11 класних кімнатах. Школа мала б-ку (848 книг), лабораторію, актовий (спортивний) зал, 2 майстерні, буфет з кухнею, кабінет лікаря, дослідні ділянки (0,2 га), сад (0,2 га), живий куточок. Працювали технічний, танцювальний та ляльковий гуртки. У вересні 1966 в школі було 17 класів (комплектів), у яких навчалося 650 учнів, працювали 34 учителі. Засл. вчителька України Шаповал Раїса Яківна створила при школі музейну кімнату й гурток «Краєзнавець». На 15.06.1987 навчалося 524 учні. 1996 школа стала середньою. Директорами були: Бішлер Герман Генріхович (1960-68), Голиняк Степан Володимирович (1968-78), Костянтиненко Володимир Олексійович (1978-80), Козар Іван Іванович (1980-93) Гурба Володимир Микитович (з 1993). У школі навчалися Синильний Микола - викладач Московської академії Генштабу, Човновий Володимир - поет, Кривонос Павло Олександрович - заслужений будівельник України, кавалер ордена «За заслуги». На 1.01.2001 навчалося 579 учнів, працювало 45 педпрацівників. Розташ. на вул. Саксаганського № 14, на *Ракитному.*

Школа №4 середня, з укр. мовою викладання(з 1933). Створена 15.06.1920 на базі реорганізованої чоловічої гімназії на підставі Постанови Наркомосвіти УРСР. Першими учителями школи № 4 були: Терлицький, Демкова, Суходольський, Гудков, Гришко, Тищенко та ін. (14 чол.). Містилася в приміщенні кол. чоловічої гімназії (сучас. школа № 1). 1921 в 7 групах навчалося 440 учнів (29 учителів). На той час це була найбільша школа в місті. Викладання велося рос. мовою. У числі вчителів працювали Забарні Антоніна Михайлівна та Іван Михайлович. У листопаді до школи приєднано школу № 1. 1923 школа № 4 переведена на вул. Садову до будинку, збудованого у 1912-14 Дмитром Шкуратовим (1915 тут містилася *Учительська семінарія Прилуцька,* 1916 військовий шпиталь), де вона розташ. й зараз. 4.09.1923 школі присвоєне ім. І.П. Котляревського, уведено викладання укр. мовою. 1925 школа мала 7 кімнат, у 1-7 групах навчалося 196 учнів. Завідуючим був учитель Дробітько. У 1926-27 проведена добудова школи (залу). У 1925-30 школа мала свій оркестр, хоровий та драматичний гуртки, 1931 - їй присвоєно звання зразкової. Учні засадили липами вул. Гімназичну, допомагали вимощувати бруківкою вул. Київську (від вул. Гімназичної до Кустівець). 1932 в школі відкрито перший у місті 8-й клас (40 учнів), і вона перетворена в середню ім. М. Горького. У школі видавався альманах, редактором якого 3 роки була Любов Гришко (Забашта). 1935 відбувся перший випуск десятого класу. Перед В. В. війною в школі працювали вчителі: Кузьменко, Олійник, Кириндась, Рашевський та Васьківський, репресовані 1938. Під час нім.-фашист, окупації школу зайняли німці, які у шкільній лабораторії влаштували конюшню. 10.10.1943 школа почала свій перший після визволення міста навчальний рік. Діти навчалися у приміщенні школи № 6 через те, що їхнє приміщення було зайняте під госпіталь. Директором школи був Пиріг Олексій Антонович, при ньому 1944 школа переведена до свого приміщення. 1948 школа була учасницею Всесоюзної с.-г. виставки. Учні садили центральний парк, парк Т. Г. Шевченка, дерева на вул. Береговій, Гоголя, вирощували кролів та голубів. У 1951-52 до школи добудували двоповерховий корпус, у 1956-58 збудована майстерня. У 1952/53 навч. році директором був Овденко Г. О., працювали вчителі: Горбатко С. С, Чорномаз С. П., Котолов Л. Г., Синенко Н. О., Лісовець. 1954 при школі, якій присвоєне ім'я Богдана Хмельницького, працювали курси шоферів (перший випуск 1956), швейна майстерня, хоровий, драматичний та струнний гуртки. На 1.10.1966 в середній школі № 4 налічувалося 15 комплектів, навчалося 474 учні (41 педпрацівник), директором школи був Притика Яків Панасович. З 1935 по 1970 рік 2317 учнів отримало середню освіту, з них 23 із золотими та 45 зі срібними медалями. Випускниками школи є: член-кор. АН СРСР та Росії, юрист Г. Б. Старушенко, докт. екон. наук Л. Г. Ляшенко, доктори техн. наук Г. П. Нікітченко, Д. Н. Топчій, лауреат Держ. премії генерал-лейтенант Є. М. Журавський, докт. мед. наук В. І. Мішура, докт. мед. наук, проф. І. П. Фесенко, докт. с.-г. наук Ю. А. Тонкаль; адмірал Л. Г. Леута, поетеса Любов Забашта, письменниця Г. Г. Ігнатенко. На 1.10.1996 в 20 класах навчалося 413 учнів (41 педпрацівник).На 1.01. 2001 навчалося 314 учнів, працювало 34 педпрацівники. На будинку школи встановлена меморіальна дошка: «В цій школі навчалися воїни, які загинули під час війни в Афганістані, посмертно нагороджені орденом «Червоної Зірки», майор Суглоба Анатолій Михайлович 23.09.1940 р. - 08.10.1982 р., рядовий Павлов Олександр Геннадійович 12.07.1961 - 12.01.1982". Розташ. на вул. Садовій № 16, на *Броварках.* Нині не працює.

Школа №5 середня, з рос, з 1997 з укр. мовою викладання. Створена у 1918/19 навч. році в приміщенні чоловічої гімназії як Прилуц. хлоп'яча середня школа з рос. мовою навчання. В 7 класах навчалося 503 учні. 1920 вона названа 5-ю трудовою школою; учителями були: Міхновські Лідія Василівна та Олександра Василівна, Демков Сергій Михайлович та ін. (15 чол.). 1921 в 7 групах навчалося 375 учнів (20 вчителів). З 1923 реорганізована в єврейську середню школу. В молодших 3-х класах викладання проводилося єврейською, в старших класах- рос. мовою; 194 учні, 7 комплектів, 7 класних кімнат, 11 викладачів, завідуючим школою був Гольдін Лев Абрамович. Школа називалася ім. Жовтневої Революції. У 1924/25 навч. році семирічна школа мала 7 комплектів, навчалося 229 учнів, завідуючим був Закс. 1925 містилася на Кооперативній площі (Базарна площа) в одноповерховому дерев'яному будинку (кол. флігель *гімназії жіночої).* 307 учнів навчалося у дві зміни, викладання велося єврейською мовою (11 викладачів), завідував школою Новиков Борис Йосипович. У 1926/27 навч. році наліч. 255 учнів та 11 викладачів. 1938 викладання в школі проводилося вже рос. мовою. Перед В. В. війною навчалося близько 400 учнів. Під час окупації міста приміщення школи було зайняте під військовий шпиталь. Під час відступу німців приміщення було спалене й школа тимчасово перестала існувати. 1.06.1946 рішенням міськвиконкому з *Школи №1* виділені класи з російською мовою викладання й з них утворена семирічна школа № 5(13 класів, 420 учнів). Спочатку школа перебувала в приміщенні *Школи №2,* де працювала у другу зміну, а потім була переведена до свого відремонтованого приміщення по вул. Галаганівській № 14 (сучас. *Центр науково-технічної творчості молоді).* Розмістилася в ньому. Першим директором був призначений Березовський Євген Мефодійович, завучем - Флорізяк Олександр Степанович (учитель біології).

Школа-гімназія №5, 2007

У школі проводилася дослідницька робота з рослинництва, вона не раз отримувала медалі на виставках, працював гурток юних мічурінців. У 1949-57 директором був Яковенко Василь Іванович. 1950 біля школи посаджено парк на честь Героїв Краснодону (було висаджено більше 130 дерев та близько 1000 декоративних кущів). Через рік посаджено фруктовий сад (40 яблунь, груш, вишень, абрикос). 1952 до школи добудовані 2 класні кімнати. 1954 школу перетворено у середню загальноосвітню, аз 1961 - у середню загально політехнічну з трудовим навчанням. У 1957-58 директором був Котеленець Іван Ілліч, а в 1958-93 - Затолокін Віктор Андрійович. При ньому 1963 добудовано 5 класних кімнат, школа переведена на центральне опалення. Навчалося у 2 зміни 480 учнів. 1966 у школі налічувалося 24 комплекти, 785 учнів, 47 викладачів. Приміщення не вистачало і згодом школі виділено ще один будинок на вул. Садовій (біля *Школи № 4).* Базовими підприємствами для виробничого навчання призначені взуттєва ф-ка та залізничні майстерні. У школі готували слюсарів, токарів та робітників взуттєвої промисловості. 1.09.1972 школа № 5 переведена до новозбудованого приміщення на 960 учнів. 1989 в школі наліч. 42 класи, 1220 учнів, 89 учителів, 20 чол. адміністративного персоналу. 1991 реорганізована у школу-гімназію з рос. мовою навчання, в якій розроблено статут, уведено другу іноземну мову, психологію. 1991 випущено чотири 10-х класів з 22 медалістами; 29 випускників вступило у вищі учбові заклади. 1992 працювало 100 педагогів, з них 16 відмінників народної освіти. Протягом 1987-92 зі стін школи вийшло 140 медалістів. 18.11.1996 2-й та 3-й класи (7 комплектів) переведені у приміщення кол. дитсадка, розташ. поруч з школою (вул. Вокзальна №№ 26, 28). На 1.10.1996 в 42 класах навчалося 1116 учнів, працювало 90 педпрацівників. На 1.01. 2001 навчалося 1086 учнів, працювало 90 педпрацівників. Серед випускників школи: лауреат Шевченківської премії, докт. техн. наук Пантелят Юхим (Дніпропетровськ), канд. філолог, наук, доцент, декан факультету міжнародних відносин Київського ун-ту Макаренко Євгенія, проректор Одеського політехнічного ін-ту, доцент Бутко Олександр Іванович, докт. фізико-техн. наук Шако Валерій Васильович, докт. філософії Шмойш Михайло Юхимович (Ізраїль), засл. артист України, соліст ансамблю Вірського Микола Бодрак, головний балетмейстер Нижнєгородського театру опери та балету Олексій Бодрак та ін. На приміщенні школи встановлена меморіальна дошка: «В этой школе учились воины, которые погибли при исполнении интернационального долга в Афганистане: рядовой Нечунаев Александр Андреевич 1963-1982 гг., рядовой Руденко Василий Иванович 1966-1985 гг.». Розташ. на вул. Вокзальній № 22, в центрі міста.

Школа №6 середня, з укр. мовою викладання. Створена у 1918/19 навч. році на базі приватної *Гімназії Т. І.Федоренко* з рос. мовою навчання. Мала 7 класів, навчалося 220 учнів. 1920 стала називатися трудовою школою № 6. Вчителями у той час були: Матвієвська Ольга Олександрівна, Федоренко Таїсія Яремівна, Любарецька Софія Антонівна, Сушко Ольга, Могилевська, Порохова Ольга Степанівна, Могилевський Вольф Лейзерович (див. *Могилевського вулиця),* та ін. (13 чол.). 1921 у 7 групах навчалося 217 учнів, працювало 19 вчителів. У 1921/22 навч. році налічувалося 294 учні. Школа мала одну з найбільших бібліотек (1065 книг). 1922 школі присвоєне ім. К. Маркса. У 1923-31 директором

Будівництво школи №6, 1986

школи працював Олександр Степанович Гладун. У 1923/24 навч. році навчалося 269 учнів, працювало 9 учителів. Разом з трудовою школою в приміщенні кол. приватної гімназії працювали соц.-економічна школа, кооперативні курси, торгово-промислова школа. Школа мала 970 саж.^{2} присадибної землі, головний корпус дерев'яний з підвалом (19,9 х 14 м). Перший флігель (від вулиці) - одноповерховий дерев'яний, обкладений цеглою (11,2 х 15,2 м), другий флігель - одноповерховий (в глибині садиби) дерев'яний, обкладений цеглою (7,4 х 7,9 м), з двома квартирами. Школа мала електричне освітлення, водопровід і навіть теплі вбиральні, як їх тоді називали чепурільні. Навчалося 297 учнів, працювало 13 учителів; викладання велося рос. мовою. Влітку 1927 завдяки зусиллям директора школи О.С. Гладуна 2 приміщення школи об'єднані в одне (вул. Садова № 52). Успішно працювали драматичний гурток, струнний оркестр, шкільний хор. 1944 на будівництво танку «Піонер Прилуччини» школа зібрала 3400 крб. 1945 - середня школа; переведена на укр. мову викладання. 1.10.1966 школа мала 12 класів, навчалося 418 учнів, працювало 36 педпрацівників, ди-ректором був Флорізяк Олександр Степанович. З 1.09.1986 школа переведена до сучасного новозбудованого приміщення, на 1176 учнівських місць. У триповерховому приміщенні є 19 кабінетів, лабораторій, б-ка з читальним залом, їдальня, спортивний та актовий зали, тир, столярна та слюсарна майстерні, кабінет домоводства. На 1.10.1996 в 54 класах навчалося 1310 учнів, працювало 95 вчителів. На 1.01.2001 навчалося 1296 учнів, працювало 97 педпрацівників. Розташ. на вул. Київській № 232, на *Кустівцях.*

Школа №7 середня, з укр. мовою викладання. Створена 1918/19 навч. році як Бєльська середня жіноча школа (на базі *гімназіїжіночоїБєльської)* з викладанням рос. мовою, в будинку *Гімназії Т. І. Федоренко* на вул. Садовій . Школа мала 7 класів, у 4-класних кімнати, які

опалювалися т.з. голландськими печами, навчалося 282 учні. 1920 отримала назву 7-ма трудова школа. За 80 партами учні сиділи по 3 чол. Відомі учителі того часу: Щербина Марія, Сенько Петро, Дуброва, Терлецький та ін. (12 чол.). 1921 у двох будинках у 7 групах навчалися 222 учні, працювало 18 учителів. 1922 школа переведена до приміщення за сучас. адресою. Мала 7 груп, 155 учнів, 12 учителів. Першою завідуючою була Щербина Марія Гаврилівна, а в 1923-25-Колодуб Володимир Олександрович. З 1.02.1923 стала трудовою семирічною школою ім. Т. Г. Шевченка з укр. мовою викладання. У 1924/25 навч. році в будинку з 4-класними кімнатами в 7 групах навчалися 282 учні, працювало 1 1 учителів; школа мала 780 саж.^{2} землі. 1926 серед 12 учителів були: Ліозіна Л. М., Котляревський Г. С, Дуброва Г. Я., Щербина М. Г, Козіна М. Ф., Мариненко Й. Н. У школі навчалися діти з дитбудинків. У 1925-30 завідуючим школою працював Каневський Ю. Г. (кол. політкаторжанин з вищою освітою). Працювали гуртки: фізичний, хімічний, астрономічний, літературний, спортивний, хоровий. Літературний гурток випускав свій журнал «Перша борозна»; у ньому публікувалися кращі твори учнів. 1927 засн. гурток молодих електротехніків (16 учнів). 1929 завідуючим школою був Чміль Іван Іванович. При школі, на ділянках, діти вирощували овочі, квіти. Популярністю користувався дитячий хор. У 1930-х роках директором школи був Кіндрат Андрійович Шиян; працювали учителі: Коровай Надія Іванівна, Пиріг Олексій Антонович, Музиченко (столярна справа), Хілько Леонід Полікарпович, Павлущенко Віра Петрівна, Погребняк Антоніна Іванівна (репресована 1937). Шиян К. А. і Хілько Л. П. (розстріляні німцями 1941). Під час нім.-фашист, окупації в приміщенні школи розмістився військовий шпиталь. Відступаючи, фашисти спалили школу. 12.11.1943 школа № 7 відновила навчання в другу зміну: спочатку в приміщенні школи № 2, потім

школи № 4, а в 1945-48 у будинку на вул. Київській № 152 (сучас. психо-неврологічний диспансер). Директором школи в цей час був Колос Іван Іванович. 1948 основне приміщення школи відремонтоване, розширено до 7 кімнат, збудовано зал; школа стає середньою, в ній навчалося 425 учнів. 1955 стала першою в місті загально-політехнічною школою з виробничим навчанням. Учні 8-10 класів проходили виробничу практику на *З-ді «Будмаш»* у токарному та слюсарному цехах. У 1960/61 навч. році школа перейшла на однозмінне навчання, мала 13 класів, 437 учнів, 27 учителів. 1966 наліч. 14 комплектів, 510 учнів, 34 педпрацівники. Директором був Ганжа Микола Митрофанович, завучем Бабич П. П., учителями: Пиріг Л. А., Вада І. Т., Грицай І. Ф., Лобода П., Каленіченко О. І., Ламіч В. І., Синенко Н. О., Бутко Г. О., Фастій Г. 1., Панич О. К., Палюх М. С, Соляник О. Ф. Тепер школа має 2 приміщення: 1-й основний корпус на старій терит., де навчаються старші класи, 2-й корпус (з 1978) в кол. приміщенні педучилища (на вул. Земській № 36), де навчаються учні 1-3 класів. За 30 років (з 1965) школа випустила 127 золотих медалістів. На 1.10.1996 в 34 класах навчалося 826 учнів, працювало 66 педпрацівників. На 1.01.2001 навчалося 820 учнів, працювало 68 педпрацівників. На подвір'ї школи встановлене погруддя Т.Г.Шевченка. Розташ. на вул. Миколаївській № 107, у центрі міста.

Школа **№8** неповно-середня, з укр. мовою викладання. Створена у 1918/19 навч. році з приватної гімназії Л. В. Новогрудського (вул. Переяславська в будинку Буклера) як чоловіча середня школа з рос. мовою викладання. У школі було 5 класів, навчалося 250 учнів єврейської національності. Утримувалася на кошти, зібрані за навчання. 1920 отримала назву 8-ма трудова єврейська школа (з 1.01.1920 всі приватні школи міста й повіту націоналізовані). 1921 в 7 групах навчалося 280 учнів, працювало 19 викладачів. Наприкінці 1922 навчалося 216 учнів, завідував школою Башмачников Ілля Соломонович, працювали викладачі: Демков С. М., Заславська Б. І., Кисельова М. П., Койлес Я. Г, Красін А. А., Красіна Є. В., Могилевський В. Л., Прейс А. Є., Шкоропад О. П., Новикова С. Б., Западинська Г. І. Випущено 24 учні. У травні 1923 навчалося 135 дітей єврейської національності, а в жовтні того ж року - 245 дітей в 7 групах, з них сиріт-10, напівсиріт - 30, дітей безробітних батьків - 4, членів профспілки - 39, кустарів - 42, торговельників - 77, невизначених занять - 40, соцзабезпечених- 2. Школа утримувалася на кошти Окрвиконкому, а в 1924/25 навч. році - за рахунок платні за навчання. Викладання велося рос. мовою (4.03.1919 постановою колегії Нарпросвіти було відмінено викладання давноєврейською мовою). З числа вчителів - 6 євреїв та 5 росіян. Школа мала 6 класних кімнат, б-ку (150 книг). З 1.09.1923 стала називатися 8-ю трудовою семирічною школою ім. Леніна й поступово переведена на викладання укр. мовою (4 предмети - укр. мовою, 3 - російською). Як і раніше, школа містилася на вул. Переяславській № 13 в будинку, збудованому 1895 Буклером для театру (навпроти сучас. *Будинку культури міського).* На 1.01.1924 в школі навчалося 66 хлопч. та 200 дівчат. До 1.09.1924 завідуючою була Славіна Сара Йосипівна, після неї - Гришко Василь Пилипович (до 1925). У травні 1924 у двоповерховому будинку Буклера на 1-му поверсі містився Театр ім. Шевченка, на 2-му - 8-ма трудова школа ім. Леніна та технічна школа (див. *Училище середнє проф. технічне №34).* Загальна площа приміщення школи - 104,5 м^2; 6 класних кімнат, учительська, зал. Але приміщення перебувало в аварійному стані (у липні в ньому просіла стеля, з'явилися тріщини). Рішенням від 24.07.1925 школу № 8 розформовано. Групи 2, 3 та 4 переведені до *Школи №1,* а групи 5, 6 та 7 - до Квашинської трудової школи № 2, яка стала називатися семирічною *Школою №2* ім. Леніна. Завідуючим школою № 2 призначено кол. зав. школи № 8 Гришка В. П. Восени 1928 на Трубарівщині, в приміщеннях сучас. школи № 8 відкрито початкову школу. До 1906 тут містилося *Училище 3-є міське початкове чоловіче (Квашинське) та Училище 3-є міське початкове жіноче (Квашинське),* ще раніше тут містилися казарми кінної жандармерії та козачих загонів, ця терит. отримала назву «Діловий двір». Спочатку школа № 8 була двохкомплектною, першим її завідуючим був Прибуткевич Павло Андрійович; у 1930 - Зленко. Школа мала 3 класні кімнати, в яких вечорами навчалися 3 групи лікнепу, збирався загін юних піонерів, гуртки, а також проводилися збори кутка земгромади. У школі навчалося 26 дітей робітників, 4 - батраків, 26 - селян бідняків, 15 - селян середняків, 5 - службовців, 11 - кустарів членів артілей, 18 - кустарів одноосібників та дітей ін. категорій. У голодні 1930-ті рр. в школі організовано їдальню, де діти отримували безкоштовні сніданки. Овочі учні вирощували на шкільних ділянках (2 га) біля ефіроолійного з-ду. 1935 школа стала семирічною. Під час В. В. війни 1941 та 1943 в приміщенні школи створені шпиталі, і тому учні навчалися в приміщенні дитбудинку на вул. Київській (сучас. райлікарня). 1944 школа № 8 була ініціатором збору коштів на будівництво танка «Піонер Прилуччини», учні допомагали трубарівському колгоспу «Заклик Ілліча», виготовляли торфоперегнійні горщечки, готували посадковий матеріал, збирали урожай. 1950 під керівництвом учителя фізики Яременка Андрія Івановича учні 6-7 класів

Школа №8, 1982

устаткували в окремій кімнаті радіовузол, з якого передавалися радіопередачі, пісні та музика, виступи учнів. 1966 у восьмирічній школі № 8 налічувалося 13 класів, 374 учні, 25 викладачів. На 1.01.2001 навчалося 218 учнів, працювало 20 педпрацівників. На будинку школи встановлена меморіальна дошка: «З 1928 по 1932 рік у цій школі вчився учасник Великої Вітчизняної війни Герой Радянського Союзу Іван Якович Дубинський (1920-1944)». Розташ. на вул. Київській №78, на *Трубарівщині.Нш*п не працює.

Школа **№9** середня, з укр. мовою викладання. Ств. 1920, як єврейська трудова школа в приміщенні 2-го чотирикласного училища ім. Кислих на вул. Вокзальній разом з *Школою №3* (сучас. *Ф-ка шкіргалантерейна «Вербена»),* мала 7 груп, 317 учнів, 15 учителів, серед яких були Гольд Нахман та Ляпідус Фредеріка Осипівна. 1922 в школі організовано перший загін «юних спартаківців», вожатий - Красін (син учителя історії). 1923 9-та школа переведена до кол. готелю Барського на вул. Вокзальній. У 1924/25 навч. році тут налічувалося 7 класів, навчалося 224 учні. Школа № 9 стала називатися політехнічною ім. 1 Травня, 1931 її прикріпили до електростанції, де учні проводили практичні роботи. Школа мала слюсарну, столярну та швейну майстерні. Учні допомагали Прилуц. єврейському колгоспу «Новий побут». Під час В. В. війни будинок зруйновано, і школа перестала існувати. 1964 на терит. колгоспного саду побудоване нове двоповерхове приміщення для середньої школи № 9, розраховане на 420 учнів. Школа має їдальню, спортзал, б-ку, майстерню, теплицю. У перший рік прийняла 400 учнів, працювало 28 педагогів. Першим директором став Лотиш Михайло Васильович; у 1970-77 - Курдук Михайло Данилович; у 1977-85 - знову Лотиш М. В.; у 1985-91 - Петрик Лідія Миколаївна; у 1991 -2000 Мазепа Павло

Миколайович. 1966 в школі наліч. 17 комплектів, навчалося 587 учнів, працювало 36 педпрацівників. На початку 1990-х рр. збудоване невелике окреме приміщення з класними кімнатами. На 1.01.2001 в 38 класах навчалося 819 учнів, працювало 70 педпрацівників. Розташ. за адресою пров. Фізкультурника № 24.

Школа 10 середня, з укр. мовою викладання. Створена у 1918/19 навч. році в *Училищі комерційному* на Гімназичній вул., в будинку Нечволода як комерційна школа, яка мала 7 класів, 436 учнів. 1920 отримала назву - 10-та трудова школа. Викладачами працювали: Жоткевич Анатолій Михайлович, Слюсаревська Антоніна, Лапшук Ольга, Маркевич Петро, Ніколаєвський Марк Аронович, Персидський Дмитро Якович та ін. (15 учителів). 1921 в 10-й трудовій школі у двох будинках, 7 групах навчалося 242 учні, працювало 17 учителів. Після реорганізації в системі освіти 1922, 10-ю стала Трубарівська школа, в якій навчалося 22 учні (з 60 дворів на *Трубарівщині),* працювало 2 викладачі. Завідуючим школою був Д. Лисач. Школа містилася в приватному будинку Капари. З 27. 01.1925 10-ю трудовою школою стає кол. Кустівська *Школа№11* (див. статтю). У 1926/27 навч. році школа №10, якою завідував Журавський, стала неповно-середньою. У вересні 1926 школа переведена в приміщення кол. райклубу, завідуючим став кол. зав. семирічною Ладанською школою Лабунець Федір Омелянович. У 5 класах навчалося 276 учнів, працювало 7 учителів. 1930 в 10-й школі навчалося вже 600 учнів. Школа мала 16 комплектів, працювала у 2 зміни. Завідував школою Іван Васильович Пфейффер (брат відомого математика академіка Пфейффера). Заняття проводилися в трьох приміщеннях на вул. Київській. З 1936 на одній території стали діяти дві школи - №10 та новозбудована *Школа №12* (сучас. вул. Київська № 375). Після визволення міста від нім.-фашист, окупантів неповна середня«пкола №10 продовжила навчання в 3-х приміщеннях: по вул. Київській №373 (сучас. дитсадок «Віночок»), на вул. Соборній № 63 та біля Трьох-святительської ц-ви. 1952 школа стала середньою, а 1955 відбувся перший випуск 10-х класів. У жовтні 1958 школа перейшла до сучасного триповерхового приміщеніія. де є лабораторії, спортзал. У жовтні 1966 навчалося 1 145 учнів, працювало 57 педпрацівників. 17.09.1974 школі присвоєно ім'я Героя Рад. Союзу Симоняка Миколи Павловича. 1984 навчалося 970 учнів, працювало 46 учителів. При школі працює шкільна група «Пошук», яка веде пошуково-краєзнавчу роботу; очолює її Н. О. Івах-ненко. Директорами школи після В. В. війни були: Г. Я. Дорошенко, Д. В. Жижка, В. В. Біválькевич, С. М. Кузьменко, П. С. Кисіль, Н. І. Ско-таренко, М. П. Голляк, В. С. Дротянко і з 1990 - В. І. Кобець. Викладачем фізвиховання довгий час працював майстер спорту СРСР з військово-прикладного багатоборства В. В. Шин-карчук. На 1.10.1996 в 30 класах навчалося 690 учнів, працювало 50 педпрацівників. 2000 відкрита нова їдальня. На 1.01. 2001 навчалося 594 учні, працювало 50 педпрацівників. На фасаді школи встановлена меморіальна дошка: «В этой школе учились воины, погибшие при выполнении интернационального долга в Афганистане, посмертно награжденные орденом Красной Звезды, ст. лейтенант Малоголовый Владимир Алексеевич 1958-1984, мл. сержант Череп Олег Владимирович 1962-1982, мл. сержант Вареник Николай Ильия 1964-1984».

Школа №11, Плискунівська, 1983

Розташ. на вул. Київській № 375, на *Кустівцях.* Нині не працює.

Школа №11 початкова, з укр. мовою викладання. У 1920 школою № 11 була Трубарівська трудова школа, у двох групах якої навчалося 37 учнів, учителями працювали: Малик Ганна, Бабенко Володимир, Кривогуз Євдокія. 1922, після реорганізації шкіл, 11-ю трудовою школою стала Кустівська. У 3-х будинках, 3-х класах - 4 комплектах, навчалося 142 учні (90 хлопч. та 52 дівчини). У жовтні 1924 школа № 11 перебувала в приміщенні кол. церковнопарафіяльного уч-ща біля *Трьохсвятительської ц-ви,* мала 2 класні кімнати (45 парт), 4 комплекти, 4 класи, в яких навчалося 170 учнів, працювали 4 учителі, викладання велося укр. мовою. Школа утримувалася за рахунок коштів батьків та відділу народної освіти. Завідуючим був Журавський Василь Васильович. З 27.01.1925 11 -та Кустівська школа стала 10-ю, а 11-ю школою стає Плискунівська, яка до цього була *Школою №12.* Школа перебувала в приміщенні кол. *Училища 4-го міського початкового чоловічого.* Завідуючим був Котляренко Петро Іванович; учителями: Щербак Є. А. (до 1924), після неї - Ярошевська Ю. Ф. Чотирирічна школа утримувалася за кошти батьків та Окрвиконкому. Викладання велося укр. мовою. Навчалися 64 учні в одну зміну. Школа мала квартиру для учителя, б-ку (180 книг), город (70 саж.^{2}), двір (130 саж.^{2}). У 1924/25 навч. році школа стала трикласною. У 2-х класних кімнатах та 2-х групах навчалися 83 учні. У 1926/27 навч. році було 3 класи, в яких навчалося 76 учнів, працювали 2 учителі. Восени 1966 в 11-й початковій школі в 4-х класах навчалося 160 учнів, працювали 4 учителі, директором школи була Білякова У. М. На 1.10.1996 в 3-х класах навчалося 66 учнів, працювало 6 педпрацівників. На 1.01.2001 навчалися 52 учні, працювали 4 педпрацівники. Розташ. на вул. Київській № 473, на *Плискунівці.*

Школа №12 середня, з рос, з 1992 - з рос. та укр. мовами викладання. Створена 1920 як 12-та трудова Квашинська школа. У школі працювали вчителі: Коровай

Василь Хомич, Чумак Федір Федорович, Ярова Євдокія Іванівна, Карпич Віра Спиридонівна, Баточенко Федір, Шаркевич Петро, Чорненко Іван Іванович. 1921 в 12-й трудовій школі, яка містилася у 2-х будинках, в 5 групах навчалося 125 учнів, працювало 9 учителів. Після реорганізації шкіл 1922, школою № 12 стала Плискунівська. З січня 1925 після зміни нумерації шкіл Плискунівська школа стає 11-ю (див. *Школа №11),* а 12-та перестала існувати. 1929 на Кустівцях працювала чотирирічна трудова Кустівська школа №12, яка містилася в кол. панському будинку Данчича на вул. Михайлівській № 29. 1936 школа переведена в новозбудоване двоповерхове приміщення й стає середньою. В ній з 1.09.1936 відкривається 8-й клас на 40 учнів. Містилася на терит. сучас. школи № 10. 12-та школа встигла здійснити лише З випуски (у 1939, 1940 та 1941 рр.). 1940 директором був Новиков. У перші дні війни приміщення школи повністю зруйноване німецькою бомбою. 29.10.1958 у військовому містечку створена семирічна, з рос. мовою викладання школа № 12 , в якій навчалося 255 учнів, працювало 18 учителів. 1966 в ній було 17 класів (комплектів), навчалося 555 учнів, працювало 34 педагоги. 23 лютого 1971 школа перейшла в новозбудоване двоповерхове приміщення, 1980 її перетворено в середню. На 1.10.1996 в 34-х класах навчалися 743 учні, працювало 54 педпрацівники, на 1.01.2001 - 694 учні, 50 педпрацівників. Розташ. у військовому містечку.

Школа №13 неповно-середня, з укр. мовою викладання. Відкрита 1920 на *Кустівцях.* Учителями були: Щербина Микола Микитович, Гришко Іван Васильович, Лоза Катерина, Вермен Петро Федорович (репресований 1937), Четвертакова Одарка, Петрик Іван, Терлецька Ганна. 1921 в 5-ти групах навчалося 300 учнів, працювало 10 учителів. 1922, у зв'язку з скороченням кількості шкіл у місті, школа №13

перестала існувати. З 1868 при Сорочинській *Миколаївській ц-ві* працювала церковнопарафіяльна школа, в якій навчалися діти з приміських сіл. Школа мала 2 класні кімнати. На початку 1917/18 навч. року (з 1 жовтня) навчалося до 90 учнів, а під час холодів - 50-60; працювало 2 вчителі. Після революції школа перетворена на початкову. 1933 для неї побудовано приміщення на сучас. місці. 1936 села*Лапинці* та *Сорочинці* приєднано до міста. Сорочинська школа стала 13-ю семирічною. Старші класи переведені до кол. будинку Льодіна на вул. Густинській № 22. 1955 школа стала середньою, а на початку 1960 - знову неповно-середньою. У 1960-х рр., у зв'язку з виникненням селища нафтовиків, кількість учнів збільшилася. У кожному класі стало навчатися по 3 комплекти й тому до приміщення добудувано 5 класних кімнат, у 1980-х рр. - майстерню, ще 2 класні кімнати, пізніше провели парове опалення. Восени 1966 у 8-річній школі було 13 класів, навчалося 428 учнів, працювало 25 педпрацівників. На 1.10.1996 в 28 класах навчалося 643 учні, працювало 46 педпрацівників. Розташ. на вул. Шмідта № 36, на *Сорочинцях.*

Школа №14 середня, з рос, а з 1991 - 3 укр. мовою викладання. Відкрита 1920 на *Кустівцях* (у цей час тут була ще й трудова *Школа №13).* 1921 школа містилася в 1 будинку, в 4-х групах навчалося 76 учнів, працювало 4 учителі. 1922, в зв'язку з скороченням кількості шкіл у місті, перестала існувати. 1943 на базі кол. залізничної *Школи №3* (№57) створена школа № 25. У серпні 1944 школі передано спалений будинок на вул. Садовій № 106. До відновлення будинку школа тимчасово перебувала в буд.на вул. Котляревського № 93, мала 14 комплектів. Після відновлення зруйнованого будинку школа переведена на вул. Садову, де міститься й тепер. Восени 1953 стала називатися залізничною школою № 65. З 29.12.1960 переведена в підпорядкування Міністерства освіти і отримала назву неповна середня школа №14. 1966 у 8-річній школі №14 було 13 класів, навчалися 474 учні, працювало 13 педпрацівників. На 1.10.1996 в 17 класах навчалося 404 учні, працювали 33 педпрацівники. У червні 1998 неповна середня школа реорганізована в середню, молодші класи розмістилися в приміщенні закритої дитячої установи № 13 (Садова № 135). На 1.01.2001 навчалося 486 учнів, працювало 39 педпрацівників. Розташ. на вул. Садовій № 106 та № 135 у центрі міста.

Школа №25. Див. *Школа №3 (№57), Школа №14.*

Школа №57. Див. *Школа №31&№14.*

Школа вечірня. Відкрита в листопаді 1926 як однорічна вечірня школа робітничої молоді, в ній навчалося 42 учні, з них 15 українців, 26 євреїв, 1 росіянин; 29 хлопців, 13 дівчат; 33 робітники, 3 службовці. Школа працювала по 3 години 4 рази на тиждень. У 1937/38 навч. році відбувся перший випуск 10-го класу - 18 чол. отримали середню освіту без відриву від виробництва. Після визволення міста від нім.-фашист, окупантів 1944 стала працювати вечірня середня школа № 1 з укр. мовою викладання. Розташ. в приміщенні школи № 4, директором був Романенко Р. П. 1948 в школі №7 відкрита вечірня школа № 2 з рос. мовою викладання, в якій навчалися офіцери, що повернулися з війни та не мали середньої освіти. У 1949-68 рр. директором школи був Еберт Т. А., завучем Шостак П. Г., працювали вчителі: Лейко Я. В., Синенко Н. О., Гончаренко Г. І., Завітневич О. Я., Супоницька Л. М., Проценко 1.1., Ленець Т. Ф. Класи вечірніх шкіл створювались безпосередньо на підприємствах. 1961 при школі № 10 відкрито заочну середню школу; директором призначений Запара В. М. 1984 вечірні школи №1 та № 2 об'єднані в одну вечірню середню школу на базі школи № 1. 1986 до неї приєднано і заочну школу. На 5. 09.1995 навчалося 283 учні, працювало 11 учителів, містилася на вул. Київській № 190. 1998 закрита.

ШКОЛИ ЦЕРКОВНОПАРАФІЯЛЬНІ - початкові школи при церковних парафіях, існували в Україні до 1917. У 1884 та 1891 відкриття шкіл регламентувалося правилами, вони були підпорядковані парафіяльним училищним радам, місцевим органам училищної ради Синоду. Поділялися на одно- (2-3 роки навчання) та двокласні (4-5 років). У Ш.ц. викладали: Закон Божий, читання та письмо (церковне та світське), поч. арифметичні дії, церковні співи. Містилися в селянських хатах, церковних сторожках, волосних правліннях. Учителювали священики, дячки та семінаристи. 1889 в Прилуцькому пов. працювали Ш.ц. в селах: *Сорочинцях, Ряшках, Ступаківці, Іваниці, Високому, Воронівці* (у Хаєнківській Іоанно-Богословській парафії), *Аркадіївці, Богданівці, Малківці, Оржиці, Пасківщині, Миколаївці, Піддубівці, Заїзді, Радьківці* та школи грамоти в *Дідівцях, Смоші, Щурівці, Рудівці, Тарнавіцині, Половій, Боршній, Краслянах, Голубівці, Мільках.* У грудні 1917 Ш.ц. були реорганізовані в загальноосвітні (трудові).

ШКУРАТИ - село* Дейманівської сільради Харківецького (1925-28) та Пирятинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від с.Дейманівки. 1925 - 119 дворів, 572 ж.; 1930 - 124 двори, 615 ж. Нині село* Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ШКУРАТІВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. на лів. березі р. *Удаю,* за 6 в. на Сх. від м. Прилук та за 1 в. від х. *Капустинців.* Вперше згадується 1797 [9]. 1797 наліч. 4 душі чол. статі податкового населення. Останній раз згадується 1804 [12]. Приєднаний до х. *Капустинців.*

ШМІДТА ВУЛИЦЯ (кол. Сорочинська; У пн. частині міста, на *Сорочинцях)* - від початку вул. Піщаної на Пд. до перехрестя вул. Кірова, Комінтерна, Фабричної, перетинає вул. Боброва, Кар'єрну, Межову. Закінчується №№ 86, 89. Довж. 1650 м, з тверд, покриттям. Має провулок. Перейменована 1966 на честь уродженця міста, учасника громадянської війни

Шмідта (Гутмана) Дмитра Аркадійовича (1896-1937). На ній: на початку вулиці Сорочинська *Миколаївська церква,* лижна база (№ 17), магазин (№ 11), *Школа №13* (№ 36), 2-ге відділення зв'язку та філія №221/006 Прилуцького відділення Ощадбанку (№ 29), автомобільна стоянка *Тютюнової компанії «ВА Т-Прилуки»;* між будинками №№ 17-19 водоймище «Мочар». Бік вулиці з непарними номерами (від початку до №17) забудований 1969 4-квартирними одноповерховими будинками для робітників *Управління бурових робіт* та НГВУ, решта вулиці забудована приватними житл. будинками.

ШМІДТА провулок - від вул. Шмідта (№ 19) на Пн. до вул. Боброва (№ 66а). Закінчується №17. Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований індивід, приватними будинками.

ШНИРІН - хут. Білоусівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 1 км від с *Білоусівки.* 1930 - 1 двір, 11 ж. Нині не існує.

ШНУРЧЕВСЬКОГО ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав війст. Шнурчевському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ШНУРЧЕВСЬКОГО - хут. Див. *Снурчевського х.*

ШНЯКІВКА - село* Ніжинського р-ну, Терешківської сільради. Розташ. на р. *Рудочці* (правої прит. р. *Галки),* за 34 км від райцентру та за 13 км від залізничн. ст. Мирне. Виникла в др. чверті 18 ст. [16]. Входила до Монастирищенської сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1802). Хут. Ш. заснував зять б.т. Павла Семеновича Раковича - капітан російської армії Ів. Ів. Шнак, який завідував володіннями генерала Вейсбаха. Після смерті Шнака хут. перейшов до брата його дружини - А. П. Раковича. Від останнього дістався сину хорунжому

генерал, військ, артилерії І. А. Раковину під назвою «сл. Шняківка». 1753 - 3 двори (3 хати) та 17 бдв. хат селян; козаків не було. Далі Ш. перейшла до зятів І.А. Раковина - майора Брінкена, одруженого на Марії Раковин, та оберпровіантмейстера Кобеляцького, одруженого на Варварі Раковин, за якими Ш. з 29 бдв. хатами селян числилася і 1782. 1797 Ш. вже звалася селом*, в якому наліч. 165 душ чол. статі податкового населення. Після скасування Малоросійської губ. Ш. 1802 відійшла до Ніжинського пов. Чернігівської губ.

ШПОТІВКА - село* Сумської обл., Конотопського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* Крупське та Першотравневе. Розташ. на лів. березі р. *Ромна,* за 27 км від райцентру та залізничн. ст. Конотоп. 716 ж. (1963). Засн. в др. пол. 18 ст. [16]. Входила до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Виникла з Куриліського висілка і отримала назву за прізвищем селян Шпотів, які були першими поселенцями. Після скасування полкового устрою Ш. 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ШРАМКІВКА - село* Мойсівської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 18 км від райцентру. 1925 наліч. 99 дворів, 559 ж.; 1930 - 139 дворів, 660 ж. Нині село* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ШРАМКІВСЬКА ЦУКРОВАРНЯ в Ковалівському р-ні Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 4 км від райцентру. Підпорядкована Богодарівській (1925), пізніше (1930) - Ковалівській сільраді. 1925 - 1 двір, 213 ж.; 1930 - 134 двори, 429 ж.

ШТИМБЕРЩИНА - хут. Див. *сЮдрада*

ШТЕМБЕРСЬКИЙ - хут. Див. *с* Одрада.*

ШУБУКИНІВ - хут. Демківської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 9 км від райцентру та за 2 км від с. Демки. 1925 - 1 двір, 12 ж.; 1930 - 16 дворів, 73 ж. Пізніше приєднаний до с. *Демки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ШУЛЬГИН - хут. Бойківщинської сільради Драбівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 2 км від с. *Олімпіадівки.* 1925 - 7 дворів, 50 ж.; 1930 - 8 дворів, 47 ж. Пізніше приєднаний до с. *Олімпіадівки* Драбівського р-ну Черкас, обл.

ШУЛИНІВ - хут. Срібнянської вол. Прилуцького пов. 1886 наліч. 1 двір селян казенних, 1 хату, 4 ж. [15]. Нині не існує.

Щ

ЩЕПКИ ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав війс.т. Щепці [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЩЕРБАКОВА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, за *Заводом «Пластмас-Прилуки»)*- від вул. Партизанської (№ 57) на Сх. до вул. Калініна понад залізнич. колією на Бахмач. Забудовано бік вул. з непарними номерами. Закінчується № 47. Довж. 400 м, без тверд, покриття. Має провулок. Прокладена 1953. Назва на честь Щербакова О. С. (1901-45) - рад. партійного та держ. діяча. Забудована приватними житл. будинками.

ЩЕРБАКОВА провулок - від вул. Щербакова (№№ 27, 29) на Пн. до вул. Калініна (№№ 16, 18). Закінчується №№ 5, 8. Довж. 120 м, без тверд, покриття. Прокладений 1953. Забудований приватними житл. будинками.

Меморіальна дошка на будинку О.М. Щербини

ЩЕРБИНИ О. М. САДИБА в Прилуках на вул. Червоноармійській Хг 55. 17.02.1874 тут народився майбутній професор, учений, педагог Олександр Мусійович Щербина. Його батько Мусій Никифорович закінчив Полтавську духовну семінарію, був священиком спочатку *Трьохсвятительської* кустівської *церкви,* а з 1864 *Преображенської церкви* в Прилуках. Відкрив церковно-парафіяльну школу, був законоучителем у школі й гімназії. Мати Домаха Титівна Бабенко. В сім'ї було 4 дітей: Юлія (1857), Костянтин (1864-1946), Григорій (1872-1951) та Олександр (1874-1934). Всі три сини закінчили Київський університет. Олександр у 2-х річному віці осліп. 1898 закінчив із золотою медаллю Прилуцьку чоловічу гімназію і вступив до Київського ун-ту. На 4-му курсі за наукову працю удостоєний золотої медалі. Після закінчення ун-ту 1905, як винятково здібного, О. М. Щербину залишили при кафедрі «для підготовки до професорської діяльності». Пізніше вів 2 університетські курси з логіки та історії етики. Переїхавши до Москви, виступав з доповідями та лекціями в психологічному товаристві. 1918 отримав звання професора і був направлений до Катеринослава (суч. Дніпропетровська) для створення кафедри філософії при ун-ті. Після закриття університету (1920) повернувся до м. Прилук, жив у батьківському будинку. З 1921 по 1930 працював викладачем психології та педагогіки Прилуцьких педкурсів (пізніше педтехнікуму), читаючи одночасно курс психології в Полтавському ін-ті народної освіти. 1930 призначений професором на дефекто-логічний відділ Київського педінституту. Був учасником міжнародних в'їздів у Відні, Амстердамі, Мадриді. 7 січня 1934 після тяжкої хвороби помер у Києві, похований на Лук'янівському кладовищі. Садиба Щербини займала цілий квартал на Кустівцях. Тут були левада, нива, гай, будинок з верандою, побудований батьком ученого, льох, великий сад зі старим дубом. До цього часу збереглися дерев'яний одноповерховий будинок під чотирьох-схилим дахом, льох, дуб (віком понад 300 років). На будинку встановлено меморіальну дошку з написом: «У цьому будинку народився й жив відомий вчений психолог і філософ, громадський діяч, викладач Прилуцького педтехнікуму, професор Олександр Мусійович Щербина (1874-1934)».

ЩЕРБИНІВСЬКИЙ - хут. Прилуцького пов. на правому березі р. *Радьківки* (лівої прит. р. *Удаю),* за 15 в. від м. Прилук та за 2 в. від с. *Радьківки.* Вперше згадується 1797 [9]. 1797 наліч. 1 душу чол. статі податкового населення. Останній раз згадується 1804.

ЩОРСА ВУЛИЦЯ (кол. Житня; у сх. частині міста, на *Кустівцях)* - від вул. Берегової Руди (№№ 36, 38) на Пд. Сх. до початку вул. Богунської (навпроти подвір'я педучилища), паралельно вул. Червоноармійській, Перемоги; перетинає вул. Берегову, Гоголя, Шевченка, Соборну, Київську, Костянтинівську, Авіації. Прокладена відповідно до ген. плану забудови міста 1802. Забудована в кінці 19 - на початку 20 ст. Має провулок та в'їзд. Первісну назву вулиця отримала в зв'язку з виходом її на житні поля. Початок вулиці (до буд. № 10а) до 1938 називався Рудою. 1938 перейменована на честь М.О. Щорса (1895-1919) - учасника громадянської війни. Має архітектурну цінність буд. Х°100. На ній: біля буд. № 25 Погребняка Івана Андр. до 1917 працювала лавка, яка

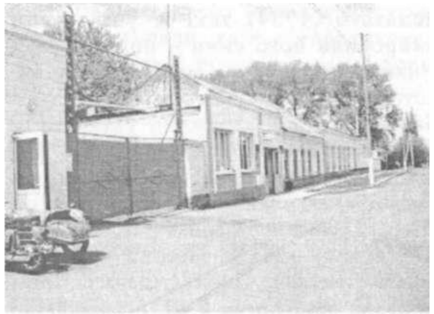
Вулиця Щорса. Птахокомбінат, 2007

збереглася до цього часу; орендне підприємство «Прилуцький птахокомбінат» (див. *Комбінат птаховий),* магазин (№ 132). Забудована приватними житл. будинками.

ЩОРСА в'їзд - від вул. Шорса (Ms 23, 25) на Пн. Сх. Закінчується (№№ 7, 10). Довж. 150 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЩОРСА провулок - від *Школи №10* на Сх. до вул. Щорса (№ 90), паралельно вул. Київській, Соборній. Має проїзд на вул. Соборну. Закінчується №№ 11, 14. Довж. 350 м, без тверд, покриття. Прокладений в 1953-57 на городах. Забудований приватними житл. будинками.

ЩУРІВКА - село Ічнянського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Сможі* (лівій прит. р. *Удаю),* за 18 км від райцентру та залізничн. ст. Ічня. 119 дворів, 230 ж. (1996). Вперше згадується 1692 [16]. Входила до Іваницької сотні Прилуцького полку, до Прилуцького пов. (1782-1923), до Іваницького р-ну Прилуцького округу (1923-30). Вільне військове село*, «до ратуші Іваницької прислушаюче». 1692 прилуцький полковник Дм. Горленко надав його «значному товаришу військовому» Івану Носу; 1695 Щ. була підтверджена йому ж (уже на посаді полкового судді) універсалом гетьмана І. Мазепи. Після смерті полковника І. Носа (1715) онук його полковий хорунжий Петро Іванович Білецький 1720 добився універсалу І. Скоропадського на Щ., яку він одержав на уряд. Село залишалося за ним і коли він став (1724) сотником Полкової сотні. Після смерті П. І. Білецького (1734) такі ж універсали випросили його сини - полк, осавул Никифор та військ. т. Георгій (майбутній сотник). На думку О. Лазаревського, і батько, і сини одержали універсали обманом. 1740 було 25 дворів (29 хат) селян, 16 дворів (і6 хат) козаків, 3 двори (3 хати) «мельників» б.т. Троцького. Удова Степана (сина полковника І. Носа) Марія 1747 відсудила від Білецьких Щ. (51 душа чол. статі селян). Сини Степана Ів. Носа померли бездітними й Щ. перейшла до онуки полковника - Марії Степанівни, яка була одружена з б.т. М. К. Троцьким; роду Троцьких село потім і перейшло. 1780 наліч.37 дворів (49 хат) селян, 2 двори (4 хати) підсусідків, 35 дворів (61 хата) козаків. 1797 наліч. 304 душі чол. статі податкового населення. Діяла дерев. Миколаївська ц-ва (перша ц-ва збудована між 1725та1730). 1859-63 двори, 788 ж. У 1861-66 рр. козаки Щ. підпорядковані утвореним згідно з реформою 1861 Ольшанському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а селяни - Іваницькому Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей Щ. 1867 увійшла до нової *Іваницької вол.* 1-го *стану.* 1886 - 115 дворів козаків, 4 двори селян державних, 33 двори селян-власників, 6 дворів міщан та ін., 167 хат, 855 ж.; діяли: нова дерев, ц-ва (1867), школа грамоти, шинок, водяний млин, 10 вітряків. 1910 - 195 госп., з них козаків - 142, селян - 37, євреїв - 2, ін. непривілейованих - 5, привілейованих - 9, наліч. 1086 ж., у т.ч. 8 теслярів, 11 кравців, 2 шевці, 4 столяри, 4 ковалі, 1 слюсар, 14 ткачів, 27 поденників, 5 займалися інтелігентними та 68 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1568 дес. придатної землі. Замість школи грамоти діяла змішана церковно-парафіяльна школа. У 1923 -30 рр. Щ. - центр сільради. 1925 - 253 двори, 1145 ж.; 1930 - 271 двір, 1201 ж.

ЩУЧА ГРЕБЛЯ (Щуцький) - села Бахмацького р-ну Дмитрівської селищної ради. Розташ. у верхів'ї р. *Руди* (правої прит. р. *Ромна),* за 31 км від райцентру та залізничн. ст. Бахмач. Вперше згадується 1708 [16]. Входила до Красноколядинської сотні Прилуцького полку. Поселена Лизогубами й значиться уже в універсалі, виданому б.т. Андр. Лизогубу 1708 («гребля з млином Щуцким, о дву камнях»). Від Андр. Лизогуба Щ.Г. перейшла до його дочок, а пізніше - до Кулаковських та Будлянського. 1780, за описом Д. Р. Пащенка, Щ.Г. «хут. таємн. ради. Будлянського від с. Кропивної за 4 в., над болотом Рудою, при якому мається гребля з млином в 1-е коло, у ньому підсусідків 16 хат.» Щ.Г. згадується в джерелах 50-х рр. 18 ст. Після скасування полкового устрою Щ.Г. 1782 відійшла до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

Ю

ЮВКІВЦІ - село. Див. с. *Івківці*

ЮЖНЕ (до 1945 - Туркенівка) - село* Ічнянського р-ну, центр сільради, якій підпорядковані села* *Лисогори, Рими,* Пролетарка. Розташ. у верхів'ї р. *Сможу* (лівої прит. р. *Удаю),* за 27 км від райцентру та за 30 км від залізничн. ст. Ічня. 435 дворів, 935 ж. (1996). Вперше згадується як х. Туркенівський в 50-х рр. 18 ст. [18]. Входив до Ічнянської сотні Прилуцького полку, належав до групи *Парафіївських хуторів* у др. пол. 18 ст. Власниками хут. спочатку були брати Юхим та Мусій Владиславичі (племінники гр. Сави Рагузинського). 1753 наліч. 17 дворів та 2 бдв. хати селян. 1770 хут. перейшов у володіння гр. П. О. Румянцева. 1780 Туркенівка звалася слобідкою, наліч. 35 дворів, 35 хат селян. Козаків не було. Після скасування полкового устрою слобідка 1782 відійшла до Борзнянського пов. Чернігівського намісництва.

ЮЖНИЙ - заказник гідролог, (з 1979). Болотний масив у верхів'ї р. *Лисогору.* Розташ. біля с*. *Южного* Ічнянського р-ну. Площа 75 га.

ЮНІ СПАРТАКИ. Перший загін Ю.с. у Прилуках було створено на поч. 1922 в трудовій *Школі№9,* засновником його був Ісаак Брук, потім загони виникли в *Школах №5* та *№8.* 7.02.1923 відбулися перші об'єднавчі загальні міські збори Ю.с, затверджено прапор і емблему: щит, у центрі якого зверху п'ятикутна зірка, посередині - розкрита книга з написом «Будь готов», по боках літери «Ю» та «С»; під книгою схрещені ручка з пером і спис. Для Ю.с. виділене приміщення в Ларіонівському провулку, який потім став

називатися пров. Спартака (частина сучас. вул. Гнідаша). Клуб Ю.с. відкритий 1 травня 1923, в ньому працювали гуртки: столярний, палітурний, крою та шиття, юнатів, а пізніше - автомодельний, художній, драматичний, музичний та хоровий. При клубі щоденно виходила газета «Барабанщик». 1925 вийшов 500-й номер. 1925 налічувалося 50 загонів та 1500 Ю.с. Пізніше Ю.с. стали називатися піонерами. Клуб працював і в 1930-х рр.

ЮРІВКА - село* Сумської обл., Конотопського р-ну Пекарівської сільради. Розташ. за 3О км від райцентру та залізнич. ст. Конотопа. 306 дворів, 896 ж. (1993). Вперше згадується 1740 [16]. Входила до Красноколядинської, а з 1751 до нової Голінської сотні Прилуцького полку. Виникла з хут, який заснував у 1-й пол. 18 ст. батько роменського протопопа Є. Стефановича «в полях с. Корібутове, на яру, зововом Глубоком, с полем, прудом, млином и двома в нем колесами». 1740 генер. Юрій Вейсбах відібрав хут. у Самбірське старосство й поселив поруч з ним слобідку, яку «на своє ім'я назвав Юрівкою». 1751 Батуринська волость, до якої входило Самбірське староство, перейшла у володіння гетьмана К. Розумовського. 1780 в Ю. наліч. 47 дворів (71 хата) селян, які належали К. Розумовському (козаків не було). Після скасування полкового устрою Ю. 1782 відійшла до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

ЮРКІВЦІ - село Талалаївського р-ну, центр сільради, якій підпорядковане с. Довгалівка. Розташ. на лів. березі р. Лисогору, за 25 км від райцентру та за 11 км від залізничн. ст. Блотниця. 142 двори , 330 ж. (1996). Вперше згадуються 1629 [19]. Входили до Срібнянської сотні Прилуцького полку, до Роменського пов. Чернігівського намісництва, до Прилуцького пов. (1797-1923). Вільне військове село, «до ратуші Срібнянської прислушаюче». 1751 гетьман К. Розумовський надав його полковнику 2-го компанійського полку Василю Часнику,

від якого село перейшло до його сина Степана. 1740 в Ю. було 10 дворів (10 хат) селян, 1 двір (1 хата) підсусідків, 63 двори (69 хат) козаків (16 виборних, 53 підпомічники), 2 двори та 2 бдв. хати козачих підсусідків. Пізніше серед власників селян з'явився срібнянський сотник Микола Ант. Троцина. Згідно з ревізією 1764, йому належало 16 селянських дворів. 1774 Ул. Ант. Троцина (дружина б.т. Д. М. Затиркевича) купила в свого племінника прапорщика Як. Мих. Троцини в Ю. селян, власником яких він був. 1780 - 5 дворів (9 хат) державних та 23 двори (24 хати) власницьких селян, які належали б.т. Д. М. Затиркевичу, б.т. О. Часнику та б.т. О. Маслу; крім того, в Ю. було 5 дворів (12 хат) підсусідків та 80 дворів (137 хат) козаків. 1797 в Ю. наліч. 595 душ чол. статі податкового населення. У 19 ст. село значно збільшилося - 1859 в ньому було вже 215 дворів, 1041 ж. Діяла мурована Михайлівська ц-ва (пам'ятка архітектури 19 ст.), споруджена 1837 замість старої дерев'яної (перша дерев, ц-ва збудована до 1666). У 1861-66 рр. козаки Ю. підпорядковані утвореним згідно з реформою 1861 Ниюнівському Волосному правлінню відомства Палати державного майна, а селяни - Блотницькому Волосному правлінню тимчасовозобов'язаних селян. Після реорганізації волостей Ю. 1867 увійшли до нової *Блотницької вол.* 1-го *стану.* 1886 - 14 дворів селян казенних, 20 дворів селян-власників, 11 дворів міщан та ін., 219 хат, 1212 ж.; діяли: ц-ва, шинок, 2 крамниці, 17 вітряків, 3 олійниці. 1891 заснов. початкове однокласне училище (у віданні земства - з 1895). 1910 - 254 госп., з них козаків - 177, селян - 53, євреїв - 3, ін. непривілейованих - 15, привілейованих-6, наліч. 1559 ж., у т.ч. 8 теслярів, 11 кравців, 7 шевців, 2 столяри, 3 ковалі, 1 слюсар, 79 ткачів, 55 поденників, 10 займалися інтелігентними та 146 - ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 1516 дес. придатної землі. У земському початковому однокласному училищі навчалося 115 хлопч. та 35 дівчаток (1912). Під час запровадження округів Ю. 1923 відійшли до Роменського округу.

ЮРКІВЩИНА - хут. Розташ. на р. *Сможі* (лівій прит. р. *Удаю),* за 31 в. від м. Прилук та за 1 в. від м-ка *Іваниці.* 1859 наліч. 1 двір, 3 ж. Нині не існує.

ЮРЧЕНКА ВУЛИЦЯ (у зх. частині міста, на *Мєдинщині)* - від болота *Удаю* на Пд. до вул. Низової, Інтернаціоналістів, паралельно вул. Дубинського. Закінчується №№ 52, 81. Довж. 625 м, без тверд, покриття. Забудова почалася 1969 житл.будинками для мешканців вул. Калініна та Щербакова, відселених у зв'язку з розширенням терит. З-ду пластмас. Названа на честь Пилипа Васильовича Юрченка (1889-1933) - учасника громадянської війни. Забудована одноповерховими будинками.

ЮРЧЕНКІВ ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав міщанам Юрченкам [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше не згадується.

ЮЩЕНКА ХУТІР Голінської сотні Прилуцького полку. 1781 належав козакові Ющенку [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Конотопського пов. Новгород-Сіверського намісництва.

Я

ЯБЛУНІВКА - село Прилуцького р-ну, центр сільради, якій підпорядковане *с*.Яблунівське.* Розташ. на р. *Бубнівщині* (правій прит. р. *Руди,* лівої прит. р. *Переводу),* за 25 км від райцентру та за 15 км від залізничн. ст. Линовиця. 700 дворів, 1613 ж. (2000). За легендою назва Яблунівка походить від посадженої козаком Іваном Жуком яблуні на честь красуні дружини Ганни в Жуковому хут, який потім назвали Яблунівкою. Вперше згадується 1629 [19]. Входила до Полкової сотні Прилуцького полку, до Пирятинського пов. (1782-1923), райцентр Прилуцького округу (1923-30), райцентр Чернігівської обл. (1935-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). На початку 2-ї пол. 17 ст. Я., мабуть, була зруйнована татарами, бо в перепису 1666 не згадується. Пізніше Я. відродилася й була вільним військовим селом, «до ратуші Прилуцької прислушаюче». 1694 гетьман І. Мазепа надав його прилуцькому полковнику Дм. Горленку. 1709 універсал гетьмана І. Скоропадського на Я. одержав б.т. Андр. Дм. Горленко, але 1713 гетьман село у нього відібрав і віддав Гамаліївському м-реві, у володінні якого воно лишалося до 1794 (у тому ж році, після великої пожежі м-р закритий; відновлений 1827). 1737 в Я. 88 госп. селян, 2 підсусідки, 13 госп. козаків (3 виборних, 10 підпомічників), 32 госп. козачих підсусідків. Перша дерев. Преображенська ц-ва побудована до 1694. 1781 в селі було 46 хат козаків (29 виборних, 17 підпомічників), 181 хата селян та підсусідків; у селі мешкали також: 1 родина дворян, 4 родини різночинців та по 2 родини духівництва та церковників. 1787 наліч. 1072 душі чол. статі «різного звання казенних людей, козаків та власників - полковника Петра Якимовича та надв. ради. Петра Григоровича Горленків» підданих. Горленки залишалися поміщиками Я. і в 19 ст. 1797 в Я. наліч. 924 душі чол. статі податкового населення. У 19 та на поч. 20 ст. Я. - центр вол. 2-го *стану.* 1889 - 88 дворів козаків, 351 двір селян казенних, 206 дворів селян-власників, 14 дворів міщан та ін., 700 хат, 3757 ж.; діяли: мурована Преображенська ц-ва (1815), дерев. Троїцька ц-ва (1843), єврейський молитв. будинок, 6 шинків, 5 крамниць, 4 ярмарки на рік (9 травня, 8 жовтня, 6 грудня, 1 березня), 3 вітряки, круподерня, гуральня. 1910-713 госп., 4325 ж.; діяли: мурована *Преображенська* та дерев. Троїцька *ц-ви* (закриті за рад. влади), земське початкове училище (1878), 2 жіночі церковнопарафіяльні школи, 3 ярмарки на рік. У 1923-30 рр. Я. - центр сільради та району. 1925 - 1043 двори, 4664 ж.; 1930 - 1061 двір, 4983 ж. 1961 в Я. діяла середня школа (3 приміщення, 495 учнів, 49 працівників), школа-інтернат (5 приміщень, 255 учнів, 86 працівників). 1970 в Я. існували 2 колгоспи: ім. Леніна та ім. Кірова. У першому з них наліч. 16 автомашин, 22 трактори, 7 комбайнів, а також в.р.х. - 1068 голів, свиней - 885, овець - 367; у другому - 12 автомашин, 13 тракторів, 5 комбайнів, а також в.р.х. - 900 голів, свиней- 1005, овець - 251. 1971 в Я. налічувалося 945 дворів, 2672 ж. Пізніше колгоспи об'єднані в один під назвою колгосп «Шлях Ілліча». 1990 в ньому наліч. 46 автомашин, 53 трактори, 17 комбайнів, а також в.р.х. - 3152 голів, свиней - 2055, коней - 76, овець - 600. 1992 колгосп «Шлях Ілліча» перет-ворено у пайгосп «Яблунівський», з відділком в с* Яблунівському. 1996 в господарстві наліч. 39 автомашин, 40 тракторів, 12 комбайнів, а також в.р.х. - 1781 голів, свиней - 501, коней - 51. З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. У селі (1996)- цех Прилуцького сирзаводу, хлібозавод, відділення зв'язку, АТС (реконстр. 1982), філіал відділення Ощадбанку, середня школа (160 учнів, 26 педпрацівників; 1994), школа-інтернат (147 учнів, 35 педпрацівників; 1994), 2 спорт, зали, дошкільна установа (52 дитини), дільнича

Яблунівка. Преображенська церква.

лікарня, аптека, ветлікарня, Будинок культури на 450 місць (1982), 2 б-ки (35 тис. од. зб.), діюча Преображенська церква, 10 магазинів, кафе. Уродженцями села є: Герой Рад. Союзу І. Ф. Харлан, докт. тех. наук, засл. діяч науки й техніки України М. А. Кондак, доктори мед. наук В. Д. Чорненко, В. Т. Шугайло, докт. фіз.-мат. наук В. П. Нетребко, докт. істор. наук, проф. А. М. Чорненко, контр-адмірал В. М. Новак. В Я. пам'ятка архітектури 1-ї пол. 19 ст. - Преображенська ц-ва. 1957 та 1980 споруджено надгробки на братських могилах партизанів періоду громадянської війни, на 3 братських могилах воїнів, що загинули 1941 під час оборони села і жертв нім. фашизму, обеліск (1976) на честь воїнів-односельців, які полягли (443 чол.) на фронтах В. В. війни. Через Я. проходить автодорога з тверд, покриттям (28,5 км; 1969-73) Прилуки-Яготин.

ЯБЛУНІВКА (Яблоновиця, Бубнівщина) - річка, права прит. р. *Руди-Росош* (лівої прит. р. *Переводу).* Від с. *Бубнівщини* до гирла тече на межі між Прилуцьким та Пирятинським р-ми. На її берегах розташовані села *Яблунівка* і *Бубнівщина* Прилуцького р-ну [32].

ЯБЛУНІВСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* від пров. Фрунзе на Сх. до вул. Фрунзе (№ 118), паралельно вул. Нечуя-Левицького. Закінчується №№ 83, 84. Довж. 850 м, без тверд, покриття. Назву отримала від шляху, що починається тут і веде через *Дубовий Гай* на *Яблунівку.* Забудована приватними житл. будинками в 1968-88 рр.

ЯБЛУНІВСЬКА МАШИННО-ТРАКТОРНА СТАНЦІЯ. Див. *Машинно-тракторні станції (МТС).*

ЯБЛУНІВСЬКЕ (Яблунівський, Жукове) - село* Прилуцького р-ну, Яблунівської сільради. Розташ. у верхів'ї р. *Бубнівщини* (правої прит. р. *Руди,* лівої прит. р. *Переводу),* за 20 км від райцентру та залізнич. ст. Прилуки. 20 дворів, 20 ж. (2000). Вперше згадується 1787 [8]. Входило до Пирятинського пов. (1782-1923), до Яблунівського р-ну Прилуцького округу (1923-30) і Чернігівської обл. (1935-59), до Прилуцького р-ну (з 1959). Згаданий 1787 х. Яблунівський наліч. 4 душі чол. статі, належав капітану Якову Аскіатісу. Пізніше його, певно, купили Горленки-у 1-й пол. 19 ст. хутором володів прилуцький повітовий предводитель дворянства Давид Семенович Горленко. Після його смерті удова 1849 передала хут. у спадщину сину Семену (33 душі чол. статі, 274 дес. землі). 1876 хут. перейшов до його дочки - Аделаїди Семенівни, яка була одружена з кн. С. К. Абашидзе. Князь одержав царський дозвіл до свого прізвища приєднати прізвище Горленко, для того, щоб прізвище Абашидзе-Горленко передавалося старшому в роду. Хут. входив до Яблунівської вол. 2-го *стану,* мешканці його приписані до парафії Троїцької ц-ви с. *Яблунівки.* 1910 наліч. 42 госп., 256 ж. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Яблунівській сільраді. 1925 наліч. 66 дворів, 305 ж.; 1930 - 69 дворів, 349 ж. 1958 став селом* Яблунівським. 1971 - 53 двори, 144 ж. 1996 в Я. містилося відділення пайгоспу «Яблунівський» (с. *Яблунівка).* З 1999 проводиться приватизація земель і майна колективного господарства. На фронтах В. В. війни загинуло 17 чол. воїнів-односельців. До Я. є під'їзд без тверд, покриття з *Яблунівки* та *Нової Тарнавщини.*

ЯБЛУНІВСЬКИЙ - заказник ентомолог, (з 1982). Місце масового поселення джмелів, диких бджіл та ін. корисних видів ентомофауни. Розташ. біля с. *Яблунівки.* Площа 35 га.

ЯБЛУНІВСЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-терит. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Варвинським, Березоворудським, Яготинським, Турівським, Малодівицький та Прилуцьким р-ми. 1925 займав площу 535,9 км^2, наліч. 14 сільрад, 7731 господарство, 38788 ж., які мешкали в 47 нас. пунктах: сс. *Білошапки, Канівщина, Ковтунівка, Крутоярівка, Линовиця, Мамаївка, Полонки, Рудівка, Сергіївна, Яблунівка, сс*. Лутайка, Мокляки, Нова Гребля, Стара Тарнавщина,* 34 хут, цукроварня, залізнич. ст. 1930 в Я.р. - 14 сільрад, 50 нас. пунктів (у т.ч. 32 хут., цукроварня, 2 залізн. об'єкти), наліч. 8323 двори, 39346 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ЯБЛУНІВСЬКИЙ РАЙОН ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ. Яблунівський р-н ств. 1923 (див. *Яблунівський район Прилуцького округу).* Після ліквідації 13.06.1930 Прилуцького округу Я.р. тимчасово (до 02.09.1930) увійшов до Лубенського округу, а з 15.10.1932 - до Чернігівської обл., одночасно Линовицька, Мамаївська, Новогребельська та Полонківська сільради відійшли до Прилуцького р-ну (12 нас. пунктів). У зв'язку з ліквідацією Я.р. (21.01.1959) його Білошапківська, Бубнівщинська, Дубовогаївська, Ковтунівська, Крутоярівська, Сергіївська та Яблунівська сільради приєднані до Прилуцького р-ну (13 нас. пунктів); до Малодівицького р-ну відійшли Канівщинська, Нетяжинська, Рудівська та Старотарнавщинська сільради (10 нас. пунктів).

ЯГОТИН - місто, центр р-ну і сільради Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925—1076 дворів, 5327 ж.; 1930 - 1400 дворів, 6182 ж. Нині райцентр Київ. обл.

ЯГОТИНСЬКА ВУЛИЦЯ (у пд. частині міста, на *Ракитному)* від вул. Франка на Сх., паралельно вул. Данчича, Тополиній. Закінчується № 21. Довж. 275 м, без тверд, покриття. Прокладена 1994 на землях пайгоспу «Малківський». Названа на честь м. Яготина, дорога до якого проходить поруч. Забудова тільки починається.

ЯГОТИНСЬКИЙ РАЙОН ПРИЛУЦЬКОГО ОКРУГУ - адм.-терит. одиниця. Ств. 1923. Межував (1925) з Березоворудським, Ковалівським, Турівським та Яблунівським р-ми, на Зх - з Черкаським округом. 1925 займав площу 604,6 км^2, наліч. 15 сільрад, 8269 господарств, 42435 ж., які мешкали в 36 нас. пунктах: м-ко *Яготин,* сс. *Безуглівка, Війтівці, Годунівка, Лемешівка, Лизогубова Слобода, Лісняки, Лозовий Яр, Нова Оржиця І, Нова Оржиця II, Попівка, Причиське, Райківщина, Сотниківка, Тамарівка,* сс*. *Гензерівка, Жоравка,* 19 хут. 1930 в Я.р,- 15 сільрад, 51 нас. пункт (у т.ч. 26 хут., виселок, 3 госп-ва, 4 залізнич. об'єкти), наліч. 9311 дворів, 45299 ж. Після розформування 13.06.1930 Прилуцького округу терит. його тимчасово відійшла до Лубенського округу.

ЯЖЕВСЬКОГО ХУТІР Ічнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав попу Яжевському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше не згадується.

ЯКОВА ХУТІР Красноколядинської сотні Прилуцького полку. 1781 належав попу села Галки Якову [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЯКОВЕНКІВ - хут. Березівської вол. Прилуцького пов. Розташ. за 6 в. на Пн. Сх. від волосного центру. Вперше згадується 1886 [15], коли в ньому було 5 дворів козаків, 1 двір селян-власників, 9 хат,37ж. 1910-8 госп., з них козаків-7, селян - 1, наліч. 58 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 ткач, 1 поденник, все ін. доросле населення займалося землеробством. 66 дес. придатної землі. Під час запровадження округів хут. 1923 відійшов до Роменського округу.

ЯКОВЧЕНКА М. Ф. САДИБА в Прилуках на вул. Котляревського №№ 74 1 78. 3.05.1900 в цій садибі, в старій батьківській хаті, народився майбутній нар. артист України Микола Федорович Яковченко. В сім'ї було п'ятеро дітей - 2 сини та 3 дочки. Навчався в Прилуцькій чоловічій гімназії. Сценічну діяльність розпочав 1918 в самодіяльних гуртках м. Прилук. У 1920-27 рр. працював у театрах Сімферополя, Черкас, Чернігова, Дніпропетровська, Харкова. З 1927 - у Київському укр. драматичному театрі ім. І. Франка. 1943 присвоєне звання заслуженого артиста, а з 1970 - народного артиста України. В Київській театральній студії театру оперети викладав акторську майстерність. Серед зіграних ролей -

Микола («Наталка Полтавка» Котляревського), Бублик, Довгоносик («Платон Кречет», «В степах України» Корнійчука), Протасій Пеньожка («Мартин Боруля» Карпенка-Карого), Пацюк («Вечори на хуторі біля Диканьки» Гоголя). Знявся в кінофільмах: «За двома зайцями» (1961), «В ніч перед Різдвом» (1952), «Максим Перепелиця», «Вечори на хуторі біля Диканьки» (1961), «Рятуйте наші душі!», «Дід лівого крайнього» (1974), «В степах України», «Вій» (1967), «На Київському напрямку» (1968), «Фараони» та інші. Хата споруджена прилуцькими міщанами - батьками М. Яковченка, дерев'яна, обкладена цеглою, під чотирисхилим дахом. У кол. Я.с. стоїть ще один їхній будиночок (№ 74), побудований пізніше. У ньому родина Яковченків проживала після народження Миколи. У буд. № 74 до останніх днів жила сестра М. Яковченка - Олександра Федорівна. На буд. № 78 встановлена меморіальна дошка з написом: «У цьому будинку народився й до 1920 року жив відомий український радянський актор, народний артист УРСР Микола Федорович Яковченко 1900-1974». М. Ф. Яковченко неодноразово відвідував Прилуки, виступав перед прилучанами. Помер 11.09.1974 і похований в м. Києві.

ЯКУБОВИЧА хут. Див. *х. Лозовий.*

ЯКУБОВИЧА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику О. Я. Якубовичу [7]. Після

Будинок в садибі М.Ф.Яковченка, 2007

скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше не згадується.

ЯКУБОВИЧА ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав полковнику О. Я. Якубовичу [7]. Після скасування полкового устрою хут., в якому було 2 хати, 1782 відійшов до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ЯКУБОВСЬКОГО ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав священику Якубовському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЯКУБОВСЬКОГО ХУТІР Срібнянської сотні Прилуцького полку. 1781 належав Якубовському, підданому ротмістра Петра Мих. Скоропадського. Після скасування полкового устрою хут. 1782 відійшов до Роменського пов. Чернігівського намісництва.

ЯНИНИ (Янинів) - хут. на прав, березі р. *Удаю,* за 1,5 в. від с. *Лисок.* Вперше згадується 1869 [14]. Входив до Іванківської (1867-1900) та Переволочнянської (1900-23) вол. 2-го *стану* (1837-1923) Прилуцького пов., до Прилуцького р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1886 наліч. 7 дворів селян-власників, 7 хат, 51 ж., приписаних до парафії Вознесенської ц-ви с. *Лисок* [15]. 1910-6 госп. селян, 38 ж., у т.ч. 1 тесляр, 5 шевців, 5 ткачів, 1 займався ін. неземлеробськими заняттями, все ін. доросле населення займалося землеробством. 28 дес. придатної землі. У 1923-30 рр. підпорядкований Лисківській сільраді. 1930 - 7 дворів, 44 ж. 1940 мешканців хут. переселили в с. *Лиски.* У хут. народився комісар полку й бригади Янина Антон Митрофанович (1896-1942), про якого згадує в книзі «Спогади і роздуми» маршал Г. К. Жуков.

ЯНКІВ - хут. Слободобирлівської сільради Ковалівського р-ну Прилуцького округу в 1925-30 рр. Розташ. за 2 км від райцентру. 1925 - 1 двір, 7 ж.; 1930 не згадується. Нині не існує.

ЯНОВСЬКОГО ХУТІР Полкової сотні Прилуцького полку. 1781 належав земському писареві Яновському [7]. Після скасування полкового устрою хут. 1782 увійшов до Прилуцького пов. Чернігівського намісництва. Пізніше не згадується.

ЯРЕШКИ - село, центр сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923 - 1080 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київського округу.

ЯРМАРКОВА ВУЛИЦЯ (кол. Казначейська, 60-річчя Великого Жовтня; у центральній частині міста, на *Кустівцях) -* від вул. Берегової (№ 72) на Пд. до вул. Гвардійської (№№ 29, 31), паралельно вул. Пушкіна, Михайлівській; перетинає вул. Гоголя, Шевченка, Соборну, Київську, Костянтинівську, Комсомольську. Закінчується №№ 75, 138. Довж. 1800 м. Від вул. Шевченка з тверд, покриттям. Має 2 в'їзди. Прокладена відповідно до ген. плану забудови міста 1802. На початку 20 ст. вулиця була забудована лише від сучас. вул. Берегової до вул. Київської, а далі містилася *Ярмаркова площа,* від чого виникла й назва. Первісна назва походить від казначейства, що містилося на розі з кол. Олександрівською вул. 1900 наліч. 10 володінь (у т.ч. 4 пустирі), 7 житл. будинків. 1925 отримала назву - Ярмаркова, 1974 - 60-річчя Великого Жовтня, 1989 - знову Ярмаркова. На ній: районна лікарня ветеринарної медицини з ветеринарною аптекою (№ 27); на розі вул. Київської (№ 345) - фірмовий магазин Хе 2 Прилуцького маслоробного комбінату; кафетерій (Хе 41); магазин навчально-наукових посібників та комерційний магазин (Хе 41/1); у буд. Хе 43 у 1960-70-х рр. розташ. МТС, РТС, сільгосптехніка (див. *Машинно-тракторні станції);* міська *Друкарня,* редакція газет «*Гоад Прилуки», «В двух словах»* (Хе 47); магазин сільгосппродуктів райспоживспілки з 1975 (Хе 49); фірмовий салон-магазин «Деснянка Чексіл» (Хе 51); 10-те відділення зв'язку, АТС-5, сільс. техніч. вузол зв'язку (Хе 53). Забудована багато- та одноповерховими житл. будинками.

ЯРМАРКОВА ПЛОЩА. В 17 та 18 ст. ярмарки в Прилуках проводилися за пд.-зх. валом фортеці, між Пирятинською та Київською брамами. Наприкінці 18 ст. на ярмарки до міста приїжджали купці з різними товарами з Ніжина, Ромен, Полтави, з залізом із Тули і Орла, з шкірами з Бихова. Худобу та коней приганяли з Пирятина, навколишніх сіл. З Сосниці та Коропа привозили вино. Купці приїздили з Москви, Орла, Калуги, Тули, Дорогобужа, Стародуба, Білорусі. Невеликі розміри площі біля фортеці, де відбувалися ярмарки, не забезпечували розширення ярмаркової торгівлі. Тому при складанні вже першого плану (1802) регулярної забудови міста виділена значна територія під майбутню Ярмаркову площу (на планах - «Ярмонкова»), яка повинна була обмежуватися сучас. вулицями: Пушкіна, Соборною, Червоноармійською, Гнідаша. Важко сказати, коли Я.п. була упорядкована і на ній почали збиратися ярмарки. Відомо лише, що 1840 вона вже існувала. Планом 1840 забудови міста передбачалося побудувати на Я.п. повітове казначейство, парафіяльне уч- ще, поштовий кінний двір, заїжджі двори, тюремний замок, притулок, а також в глибині площі - «екзерсіс-гауз», кузні, дігтярні та ярмаркові лавки. Дещо було здійснено (казначейство, тюремний замок, гауптвахта, кузні, лавки, вітряки), а дещо - ні. 1888 на Я.п. відбувалося 5 ярмарків (20 днів): Василівський з 29 грудня по 2 січня, Вербний на Вербній неділі - 7 днів, Іванівський - з 22 по 26 червня, Хрестовоздвиженський - з 10 по 15 вересня, Дмитрівський - з 24 по 28 жовтня. За оренду площі 1888 отримано 2340 крб. 1900 почалася забудова Я.п. - 8 власників побудували 15 житл. будинків. 1910 на ній було 17 вітряків. Після 1917 Я.п. перестала виконувати свої функції. На ній розташ. МТС, іподром, 1974 побудований райвиконком (Київська Хе 220), житл.

будинки. Зараз повністю забудована. Вулиця, яка перетинає кол. Я.п., названа *Ярмарковою*.

ЯРМАРКОВИЙ в'їзд **1**-й - в кінці вул. Ярмаркової. Початок від в'їзду на кол. терит. військової частини на Пд., паралельно вул. Ярмарковій з виїздом на неї. Закінчується № 9. Довж. 250 м, без тверд. покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЯРМАРКОВИЙ в'їзд **2**-й - від вул. Ярмаркової (Ms 35, 37) на Сх., паралельно вул. Соборній, Київській. Закінчується №№ 7, 8. Довж. 175 м, без тверд, покриття. Забудований приватними житл. будинками.

ЯРМІВ - хут. Малодівицької вол. Прилуцького пов. Розташ. за 0,5 в. від с*. *Буд.* 1908 наліч. 18 ж. [23]. Пізніше приєднаний до с*. *Буд* сучас. Ічнянського р-ну.

ЯРОШІВКА - село. Див. *с. Українське.*

ЯРОШІВКА - село Сумської обл. Роменського р-ну, центр сільради. Розташ. на р. *Голінці* (правій прит. р. *Сули),* за 28 км від райцентру та залізничн. ст. Ромни. Входила до Глинської сотні Лубенського полку, до Глинського пов. Чернігівського намісництва (1782- 96), до Прилуцького пов. Малоросійської губ. (1797- 1802). 1797 наліч. 705 душ чол. статі податкового населення. Під час створення Полтавської губ. Я. 1802 відійшла до Лохвицького пов.

ЯРОШІВКА- слобідка Полкової сотні Прилуцького полку на прав, березі р. *Переводу,* за 30 в. на Пд. Зх. від Прилук. 1781 належала бригадиру Івану Скоропадському [8]; наліч. 40 хат власницьких селян та козачих підсусідків, 177 душ чол. статі мешканців. Після скасування полкового устрою Я. 1782 відійшла до Пирятинського пов. Київського намісництва.

ЯРОШІВСЬКИЙ хут. Прилуцького пов. Малоросійської губ. на прав, березі р. *Детюківки* (лівої прит. р. *Березовиці),* за 2,5 в. на Пд. від с. *Талалаївки.* 1797 наліч. 32 душі чол. статі податкового населення. Під час запровадження Полтавської губ. хут. 1802 відійшов до Роменського пов.

ЯСЕНІВКА - слобідка Красноколядинської сотні Прилуцького полку біля с. *Липового.* 1740 належала синові генер. бунчужного Як. Лизогуба-Іллі, наліч. 10 дворів селян. Останній раз згадується в 50-хрр. 18 ст. [18].

ЯЦЕНКІВ - хут. Лукашівської сільради Лехнівського р-ну Прилуцького округу в 1923-25 рр. 1923- 47 ж. У червні 1925 Лехнівський р-н відійшов до Київ, округу.

ЯЦЕНКІВ - хут. Прилуцької вол. Прилуцького пов. Розташ. на р. *Синьківці* (лів.прит. р. *Калишівки* правої прит. р. *Удаю).* 1910 наліч. 3 госп. селян, 15 ж., у т.ч. 1 тесляр, 1 поденник. 11 дес. придатної землі. Нині не існує.

ЯЦИНИ - село, центр сільради Харківецького (1923-28) та Пирятинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу в 1923-30 рр. 1925 - 402 двори, 2142 ж.; 1930 - 413 дворів, 2129 ж. Нині село Пирятинського р-ну Полтав. обл.

ЯЦУНІВ (Яцунів-на-Руді) хут. Прилуцького пов. за 5 в. від м-ка *Срібного.* Вперше згадується 1859 [13]. Входив до Срібнянської вол. 2-го *стану,* до Срібнянського р-ну Прилуцького округу (1923-30). 1859 наліч. 2 двори, 12 ж. 1886 - 1 двір селян казенних, 2 хати, 4 ж. У 1923-30 рр. хут. підпорядкований Подільській сільраді. 1925 - 2 двори, 13 ж.; 1930 - 3 двори, 16 ж. Нині не існує.

ЯЦУНКА - річка, ліва притока р. *Ромна.* Довж. 9 км. На її березі розташ. с. *Голінка* Бахмацького р-ну [19]. Протікала на терит. Голінської сотні Прилуцького полку.

ЯЩЕНКОВЕ (Ященків) - село* Світличанської сільради Варвинського р-ну. Розташ. на р. *Многа* (лівій прит. р. *Удаю),* за 10 км від райцентру. 33 двори, 59 ж. (1996). Вперше згадується 1869 [14]. Входило до Глинського пов., до Харківецького (1923-28) та Варвинського (1928-30) р-нів Прилуцького округу. У 1923-30 рр. х. Ященків підпорядкований Дащенківській сільраді. 1925-40 дворів, 186 ж.; 1930 - 45 дворів, 209 ж.

ОСНОВНІ СКОРОЧЕННЯ, ВЖИВАНІ В ДОВІДНИКУ «ПРИЛУЧЧИНА»

адм.	- адміністративний
адм. - терит.	- адміністративно-територіальний
акад.	- академік
АН СРСР	- Академія наук СРСР
АН України	- Академія наук України
арх.	- архітектор (з прізвищем)
археол.	- археологічний
бдв. хати	- бездвірні хати
б-ка	- бібліотека
бл.	- близько
бот.	- ботанічний
б.т.	- бунчуковий товариш
буд.	- будинок
в.	- верста
ВАТ	- відкрите акціонерне товариство
В. В. війна	- Велика Вітчизняна війна
вис.	- висота
військ.	- військовий
військ, т.	- військовий товариш
вітчизн.	- вітчизняний
вол.	- волость
в. р. х.	- велика рогата худоба
вул.	- вулиця
г-во	- господарство
ген.	- генерал, генеральний
географ.	- географічний
геолог.	- геологічний
Герой Рад. Союзу	- Герой Радянського Союзу
Герой Соц. Праці	- Герой Соціалістичної Праці
гідролог.	- гідрологічний
гол.	- головний
гол. чин.	- головним чином
госп.	- господар
гр.	- граф
громад.	- громадський
груз.	- грузин, грузинський
губ.	- губернія (з назвою)
давньорус.	- давньоруський
дерев.	- дерев'яна
держ.	- державний
дес.	- десятина
див.	- дивіться
дит.	- дитячий
дівч.	- дівчата
довж.	- довжина
докт.	- доктор

драм.	- драматичний
душ жін. статі	- душ жіночої статі
душ чол. статі	- душ чоловічої статі
екон.	- економічний
електротех.	- електротехнічний
ентомолог.	- ентомологічний
етногр.	- етнографічний
ж.	- жителі
житл.	- житловий
заг.	- загальний
залізнич. ст	- залізнична станція
засл. арт.	- заслужений артист
засл. діяч	- заслужений діяч
засн.	- заснований
ЗАТ	- закрите акціонерне товариство
з-д	- завод
знат. військ, т.	- знатний військовий товариш
знах.	- знаходиться
знач. т.	- значковий товариш
Зх., зх.	- Захід, західний
ім.	- імені
ін.	- інший
індивід.	- індивідуальний
інж.	- інженер
іноз.	- іноземний
ін-т	- інститут
істор.	- історичний
казен.	- казенний
канд.	- кандидат
київ.	- київський
кін.	- кінець
кн.	- князь
козац.	- козацький
кол.	- колишній
колез. ас.	- колезький асесор
крб.	- карбованець
к-т	- комітет
лів.	- лівий
лікар.	- лікарський
літ.	- літературний
л-ра	- література
м.	- місто
маш.- буд.	- машинобудівний
мед.	- медичний
мех.	- механічний
місц.	- місцевий
міськ.	- міський
м-ко	- містечко
млн.	- мільйон
млрд.	- мільярд
молит.	

м-р - монастир
муз. - музичний
н. - народився
н. е. - нашої ери
навч. - навчальний
иадв. ради. - надвірний радник
наліч. - налічувалося
нар. - народний
нар. артист - народний артист
нар. деп. - народний депутат
нас. - населення
нас. пункт - населений пункт
наук.- тех. - науково-технічний
н. - д. - науково-дослідний
I Г ГП - науково-дослідний інститут
НІМ. - німецький
ниц.- фашист. - німецько-фашистські
оол. - область, обласний
од. зб. - одиниця зберігання
03. - озеро
орг-ція - організація
осв. - освітній
осн. - основний
Пд., пд. - Південь, південний
Пд. *Зх.,* пд. зх. - Південний Захід. південно-західний
Пд. Сх., пд. сх. - Південний Схід, південно-східний
пед. - педагогічний
пл. - площа
ПН., пн. - Північ, північний
im.- JA. - півшчно-західнии
пн.- сх. - північно-схілний
пов. - повіт
пол. - половина
полк. - полковий
поч. - початок
прав. - права
при I. - притока
пров. - провулок
прим. - промисловий
проф. - професор
Р-, РР- - рік, роки
Р- - річка
"ОД. - радянський
респ. - республіканський
р-н - район
рині 1 н. - рооїтничии
розташ. - розташований
рос. - російський
с. (сс.) - село (села), в якому є або до 1917 р. була церква
с*, (сс*) - село (села), в якому нема і до 1917 р. не було церкви
св. - святий
с. г. - сільське господарство
i;.- i. - сільсько-господарський
сел. - селянський
с. ш. - середня школа
серед. - середина, середній
сільс. - сільський
сл. - слобода
сл-ка - слобідка
смт - селище міського типу
и ш - спільний обробіток землі
спец. - спеціальний
• спорт - спортивний
ст. - століття
старод. - стародавній
ств. - CTRunPHUU
сучас. - сучягний
Сх., сх. - Схід, східний
с-ще - селище
т. - товариш
таємн. ради. - таємний радник
тверд, покриття - твердого покриття
т. з. - так званий
т. ч. - тому числі
т-во - товариство
терит. - територія
тех. - технічний
тис. - тисяча, тисячоліття
торг. - ТПШГПВРГГП тт,пЧ
ТСОЗ - т-во спільного обробітку темпі
укр. - український
ун-т - університет
уч-ще - училище
ф-ка - фабрика
фельдшерсько-акуш. - фельдшерсько-акушерський
фіз. - фізично
філол. - філологічний
X.. XVT - " / I ір
х-ри - хутори
харч. - харчовий
XIM. - хімічний
хлопч. - хлопчики
худож. - художній
ц-ва - церква
цснір. - центральний
чл.- кор. - член-кореспондент
чол. - чоловік
шир. - ширина
шляхет. - шляхетський
шт. - штука
юрид. - юридичний

ПЕРШІ ЗГАДКИ В ДЖЕРЕЛАХ ПРО НАСЕЛЕНИЙ ПУНКТ, ДЕЯКІ ЦЕРКВИ ТОЩО

1. Переписні книги 1666 року. К., 1933.
2. Летописец Густынского монастыря. ЧОИД, No 8,1848.
3. Баранович А. И. Украина накануне освободительной войны середины 17 в. АН СССР, М, 1959.
4. Документа Богдана Хмельницького. К., 1961.
5. Генеральное следствие о маетностях Прилуцкого полка (1729-1730). К., 1896.
6. Шафонский А. Черниговского наместничества топографическое описание. К., 1851.
7. Рос. Держ. Б-ка. Відділ рукописів. Фонд М. Маркевича (ф. 159), No 1121. Описание Черниговского наместничества.
7а.Там само. Фонд М. Маркевича (ф. 159), №1715(1898). Именной список всей наличной старшины Прилуцкого полка в 1725 году.
8. Описи Київського намісництва 70-80 років 18ст. К., 1989.
9. Центр. Держ. Військово-Історичний Архів Росії. Фонд 846, оп. 16,№18352, арк. 23-24 зв. Ведомость состоящим в Малороссийской губ. селениям с показанием в каких оные поветах и сколько в каждом платящих подати муж. пола душ.
10. Там само. Фонд 846, оп. 16, №20180, арк. 27. Карта Прилуцького повіту Малоросійської губ.
11. Там само. Фонд ВУА, No 20110. Карта Малоросійської губ.
12. Там само. Фонд 846, оп. 16, № 20930, арк. 23. Карта Прилуцького повіту Полтавської губ. (1804).
13. Список населенных мест Российской империи. XXXII. Полтавская губ. (по сведениям 1859). XIII. Прилукский уезд. СПб, 1862.
14. Военно-топографическая карта России по рекогносцировке 1869 года.
15. Сборник по хоз. статистике Полтавской губ. Т. IX. Прилукский уезд (по переписи 1886). Полтава, 1891.
16. Лазаревский А. М. Описание старой Малороссии. Т. 3. Полк Прилуцкий. К., 1902.
17. Модзалевский В. Л. Малороссийский Родословник.Т. 14,К., 1908-1914.
18. Адміністративно-територіальний устрій Лівобережної України 50-х років 18 ст. Каталог населених пунктів. К., 1990.
19. Чернігівщина. Енциклопедичний довідник. К., 1990.
20. Полтавщина. Енциклопедичний довідник. К., 1990.
20а. Маценко В. А. Прилукщина. Ромны, 1888.
21. Історія міст і сіл УРСР. Київська обл. К., 1971.
22. Адміністративна мапа Прилуцької округи. Прилуки, 1927 23. Школьная сеть Прилукского уезда Полтавской губ. Прилуки, 1909.
24. Материалы подворной переписи Полтавской губ. 1900. Полтава, 1907.
25. Список населенных мест Прилукского уезда Полтавской губ. (по данным подворно-хоз. земской переписи 1910). Полтава, 1913.
26. Падалка Л. В. Что сказало население Полтавской губ. о своем старом быте. Тр. Полтав. Уч. Арх. Ком., вып. 2. Полтава, 1906, С. 66-141.
27. Филарет (Гумилевский). Историко-статистическое описание Черниговской епархии. Кн. 6. Чернигов, 1898.
28. Генеральний опис Лівобережної України 1765-1769 років. Покажчик населених пунктів. К., 1959.

29. Полтавское губернское земство. Административно-дорожная карта Прилукского уезда (по сведениям 1902).

30 Анпилогов Г. Н. Новые документы о России конца 16 - начала 17 века М 1967.

31. Прилуцька округа. Матеріали до опису округ УРСР. Харків 1926

32. Словник гідронімів України. К., 1979.

33. Каталог річок України. К., 1957.

34. Описание рек Черниговского наместничества 1785 г. В кн. Записки Чернигов, губернского статистического комитета. Кн. 2, Чернигов 1868

35. Маркевич Н. Реки Полтавской губ. В кн. Записки импер. русск, географич общества. Кн. XI, С П б , 1856.

ПРО АВТОРІВ

Дмитро Овсійович ШКОРОПАД

Народився 15 червня 1923 року у місті Прилуки в родині вчителів. Після закінчення Прилуцької середньої школи №57 в 1940 році вступив до Ленінградського військово-механічного інституту, але навчання було перерване Великою Вітчизняною війною. З перших днів війни пішов добровольцем на фронт. Командував взводом 85 стрілецького полку 100-ї гвардійської стрілецької дивізії. В запеклих боях за Москву отримав тяжке поранення в голову.

В 1943-1948 роках навчався в Московському інституті хімічного машинобудування. З 1948 року і до останніх днів свого життя працював у науково-дослідному інституті хімічного машинобудування конструктором, науковим співробітником, начальником відділу, головним науковим співробітником. У 1958 році захистив кандидатську дисертацію, в 1987 - докторську. В 1989 році присвоєно звання професора.

Д. О. Шкоропад - автор 70 наукових праць, у тому числі 4-х книг, мав 48 авторських свідоцтв та іноземних патентів на винаходи. За участь у війні нагороджений орденами Вітчизняної війни першого ступеня і Червоної Зірки. За багаторічну сумлінну працю нагороджений орденами Жовтневої Революції та Трудового Червоного Прапора.

Починаючи з 1970-х років, невтомно працюва у книгозбірнях і архівах Москви, збираючи матеріали з історії Прилуччини. Цей матеріал викладений в чотирьох машинописних книгах «Історія Прилуччини від найдавніших часів до кінця XIX століття». В 1993 році видав у Прилуках свою книжечку «Прилуччина. Історичний нарис», був натхненником і співавтором великої праці - енциклопедичного довідника «Прилуччина», який тільки зараз виходить з друку.

Помер 21.05.2000 року, похований на Ясеневському кладовищі в Москві.

Олексій Антонович САВОН

Народився 2 квітня 1942 року в селі Лисках Прилуцького району Чернігівської області. В 1949-1953 роках навчався в Лисківській початковій, з 1953 по 1956 роки - Краслянській семирічній, з 1956 по 1959 - Переволочнянській середній школах, в Прилуцькому гідромеліоративному технікумі (1961) та Ніжинському технікумі механізації сільського господарства. Отримав диплом техніка-механіка сільського господарства.

Після служби в армії (1962-65 рр.) працював у Прилуцькому районному вузлі зв'язку, в 11 -й дистанції сигналізації і зв'язку Південної залізниці в Прилуках. Нині на пенсії, живе в Прилуках.

Багато років займається дослідженням історії Прилуччини, має друковані праці: "Дідівці. Садиба творчості і доброти" (про перебування М.І.Костомарова на Прилуччині) (1993); "Матеріальна культура Прилуччини. Промисли і ремесла" (2004), "Удай тихоплинний. Минуле і сучасне річки та її притоків" (2007).

Друкувався в часописах "Рідний берег", "Чумацький шлях", місцевих періодичних виданнях.

Шкоропад Д.О., Савон О.А.
П75 Прилуччина: Енциклопедичний довідник / За ред. Г. Ф. Гайдая. - Ніжин: ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2007. - 560 с.
ISBN 978-966-340-221-5

Енциклопедичний довідник містить понад 2400 статей-довідок про найважливіші події багатовікової історії Прилуччини, її головного міста, селищ міського типу, сіл, сіл* і хуторів, про природу краю та його адміністративний поділ. До книги включено довідки про міські вулиці, пам'ятки архітектури, археології, меморіальні об'єкти, підприємства та установи й організації, товариства, заклади науки і культури. Подано інформацію про відомих осіб, життя і діяльність яких тісно пов'язані з Прилуччиною. У книзі понад 200 ілюстрацій, карт-документів і картосхем.

Книга має вступ, де стисло викладено узагальнені відомості про Прилуччину.

Подібне видання підготовлене вперше.

УДК (031)(477.51)
ББК 92(4Укр=4Чер=Пр)